K. MARX
F. ENGELS

VALITUT TEOKSET

I
OSA

KAIKKIEN MAIDEN PROLETAARIT, LIITTYKÄÄ YHTEEN!

NKP:n KARJALAN ALUEKOMITEAN PUOLUEHISTORIAN
INSTITUUTTI — NKP:n KK:n MARXISMIN-LENINISMIN
INSTITUUTIN FILIAALI

KARJALAN ASNT:n VALTION KUSTANNUSLIIKE

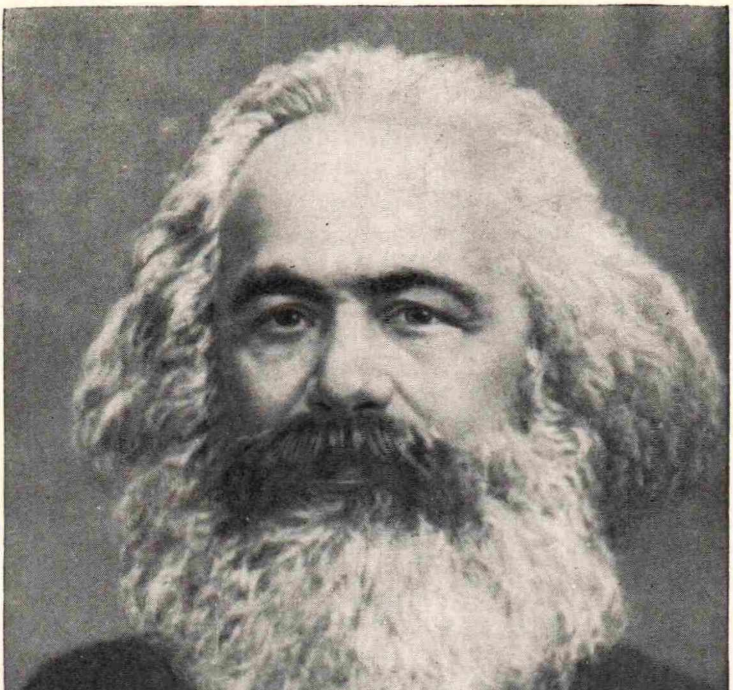
K. MARX
F. ENGELS

VALITUT TEOKSET
KAHDESSA OSASSA

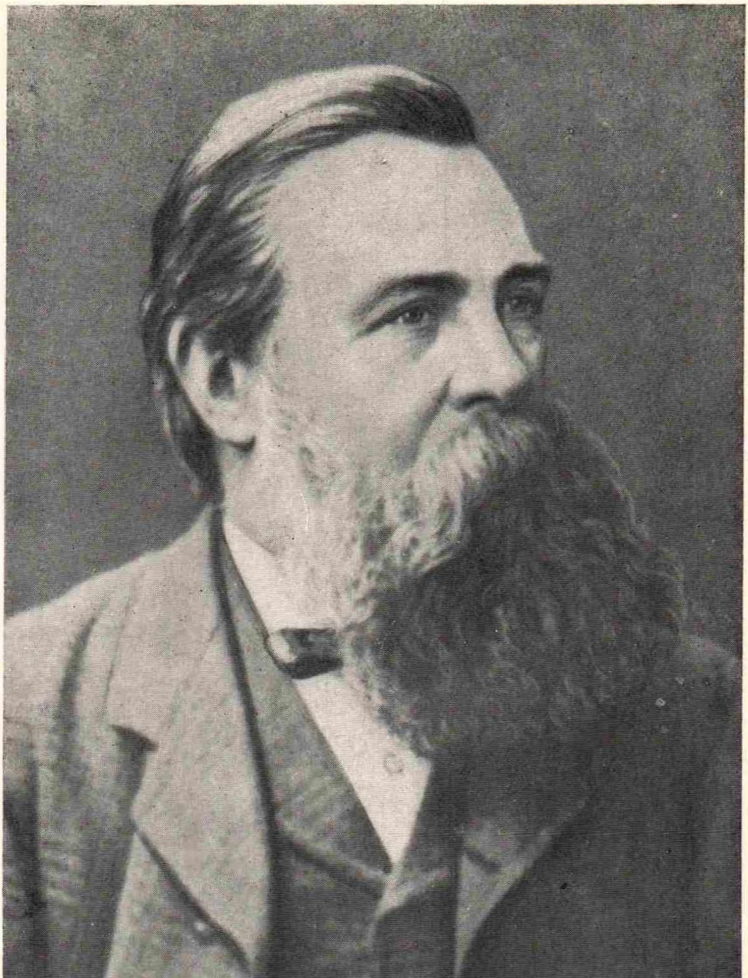
*

I
OSA

PETROSKOI—1958

Karl Marx

Käsillä oleva teos on toimitettu NKP:n KK:n Marxismin-leninismin instituutin vuonna 1955 julkaiseman K. Маркс — Ф. Энгельс, Избранные произведения (K. Marx — F. Engels, Valittuja Teoksia)-nimisen kaksiosaisen kokoelman 1. osan mukaisesti.

Lähdekirjallisuutta koskevat alaviitehuomautukset tarkoittavat venäjänkielisiä painoksia, mikäli toisin ei ole osoitettu.

Toimitus

VENÄJÄNKIELISEN PAINOKSEN ESIPUHE

Tähän kokoelmaan on otettu Marxin ja Engelsin tärkeimpiä teoksia, joissa valaistaan kaikkia kolmea marxilaisuuden perusosaa — filosofiaa, poliittista taloustiedettä ja sosialismia. Marx ja Engels muokkasivat kriitillisesti kaiken sen parhaan, mihin inhimillinen ajattelu oli päässyt filosofian, poliittisen taloustieteen ja sosialismin alalla, tekivät yleistävät johtopäätökset siitä kokemuksesta, jonka oli antanut sorrettujen luokkien orjuuttajiaan vastaan käymä satoja vuosia jatkunut taistelu, ja loivat tieteellisen sosialismin opin, joka oli vallankumouksellisena mullistuksena ja uuden aikakauden alkuna yhteiskunnallisen ajattelun kehityksessä.

Kaikkien muiden filosofisten ja poliittisten systeemien vastakohtana marxilaisuus edustaa työväenluokan ja kaikkien työtätekevien perusetuja. Marxilaisuus ei ole yksilöjen tai erillisten lahkokuntien perustajien oppi, vaan oppi, joka vetoaa proletariaattiin ja jonka tehtävänä on olla kompassina proletariaatin vallankumouksellisessa taistelussa. Marxilaisuus on työväenluokan lippu, uskontunnustus, se on selittänyt työväenluokalle, että tämän historiallisena tehtävänä on vapauttaa ihmiskunta kaikenlaisesta sorrosta ja riistosta, ja osoittanut tien kommunistisen yhteiskunnan rakentamiseen. Siinä on marxilaisuuden voima, se tekee sen voittamattomaksi.

Marxilaisuus raivasi itselleen tietä käymällä leppymätöntä taistelua taantumuksellista idealistista filosofiaa vastaan, porva-

rillista poliittista taloustiedettä vastaan, lahkokuntalaista ja pikkuporvarillista sosialismia vastaan.

Klassillisen selityksen tieteellisen sosialismin perusajatuksista Marx ja Engels antoivat kuuluisassa ohjelma-asiakirjassa „Kommunistisen puolueen manifestissa", jolla tämä kokoelma alkaa. „Tässä teoksessa", sanoi Lenin, „on nerokkaan selvästi ja havainnollisesti hahmoteltu uusi maailmankatsomus, johdonmukainen materialismi, joka käsittää myös yhteiskunnallisen elämän alan, dialektiikka, kaikinpuolisin ja syvällisin oppi kehityksestä, teoria luokkataistelusta ja uuden, kommunistisen yhteiskunnan luojan, proletariaatin maailmanhistoriallisesta vallankumouksellisesta tehtävästä". „Kommunistisen puolueen manifesti" antoi kaikkien maiden miljoonille proletaareille teoreettisen aseen, jota he voivat käyttää taistelussa kapitalistista orjuutta vastaan, se näytti heille tulevaisuuden, hahmotteli heille taisteluhenkisen toimintaohjelman.

Kokoelmaan otetut Ranskan 19. vuosisadan historiaa käsittelevät Marxin kolme teosta — „Luokkataistelut Ranskassa", „Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista" ja „Kansalaissota Ranskassa" — ovat loistavia näytteitä historiallisen materialismin metodin käyttämisestä historian konkreettisten tapahtumien analysoinnissa. Samalla niillä on suuri teoreettinen merkitys: niissä kuvastuu proletaarista vallankumousta ja proletariaatin diktatuuria koskevan marxilaisen opin kehitys. Proletariaatin liikkeen todellisena johtajana Marx itse otti oppia joukoilta, näiltä historian luojilta, ja rikastutti vallankumouksellista teoriaa niiden taistelun antamilla opetuksilla. Vuosien 1848—1849 vallankumouksen rikas kokemus antoi sysäyksen valtiota koskevien Marxin katsomusten kehittämiselle ja konkretisoimiselle. Kun „Kommunistisen puolueen manifestissa" oli esitetty vasta yleinen määritelmä siitä, että proletariaatti joutuu kiertämättä valloittamaan valtiollisen vallan, niin teoksessa „Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista", tehdessään yleistäviä yhteenvetoja Ranskassa vv. 1848—1851 käydyn luokkataistelun kokemuksesta, Marx tuli siihen johtopäätökseen, että proletariaatin diktatuurin pystyttämistä varten on ennen kaikkea murskattava vanha sotilas- ja virkavallan koneisto, porvariston luokkaherruuden koneisto. Pariisin kommunardien sankarillinen urotyö johti

siihen, että Marx otti uuden, tavattoman tärkeän askelen oppinsa kehittämisessä. Analysoidessaan teoksessaan „Kansalaissota Ranskassa" kansanjoukkojen yritystä muodostaa Pariisissa työväen oman valtion Marx teki johtopäätelmän, ettei parlamentaarinen tasavalta, vaan nimenomaan Pariisin Kommuunin tyyppinen valtio-organisaatio on proletariaatin diktatuurin tarkoituksenmukaisin muoto. Ja vihdoin „Gothan ohjelman arvostelussa" — kuuluisassa asiakirjassa, joka on tähdätty niitä opportunisteja vastaan, jotka yrittävät vääristellä marxilaisuuden vallankumouksellista henkeä — Marx osoittaa tarpeelliseksi ja historiallisesti välttämättömäksi sellaisen valtiollisen siirtymäkauden, jonka valtiona täytyy olla proletariaatin vallankumouksellisen diktatuurin. Tässä teoksessaan, jonka teoreettinen ja käytännöllinen merkitys on arvaamattoman suuri, Marx ensi kerran määrittelee tunnetun väittämän sosialismista ja kommunismista, osoittaen ne uuden, kommunistisen yhteiskuntajärjestelmän kehityksen kahdeksi vaiheeksi.

Erottamattomassa sisäisessä yhteydessä proletaariseen sosialismiin on dialektinen materialismi — vallankumouksellisen proletariaatin maailmankatsomus: „Marxilaisuus", kirjoitti Stalin, „ei ole vain sosialismin teoria, se on myös ehjä maailmankatsomus, filosofinen systeemi, josta sinänsä johtuu Marxin proletaarinen sosialismi".

Teoksessa „Teesit Feuerbachista", jonka Engels luonnehti „ensimmäiseksi uuden maailmankatsomuksen nerokkaan idun sisältäväksi asiakirjaksi", Marx osoitti jo vuonna 1845 filosofian ja yhteiskunnallisen käytännön välisen erottamattoman yhteyden. Proletariaatin, vallankumouksellisen luokan kutsumuksena on maailman uudistaminen, ja siksi sen filosofiana voi olla vain dialektinen materialismi, joka on ainoa todella tieteellinen maailmankatsomus. Samalla kun Marx ja Engels toivat esiin idealismin ja materialismin välisen taistelun luokkaluonteen, he puolsivat puoluekantaisuuden periaatetta filosofiassa. „Marx ja Engels", kirjoitti Lenin, „olivat alusta loppuun saakka puoluekantaisia filosofiassa, he osasivat paljastaa kaikissa ja kaikenlaisissa „uusimmissa" suunnissa sen, missä ne poikkesivat materialismista ja myötäilivät idealismia ja fideismiä".

Esipuheessaan teokseen „Poliittisen taloustieteen arvostelua" Marx esitti nerokkaan määritelmän historiallisen materialismin olemuksesta, so. dialektisen materialismin väittämien soveltamisesta yhteiskunnalliseen elämään.

Klassillisiin teoksiin, joissa marxilaisuus on esitetty ehjänä maailmankatsomuksena, kuuluu Engelsin teos „Sosialismin kehitys utopiasta tieteeksi". Tämä teos käsittää kolme lukua „Anti-Dühringistä", jotka Engels varta vasten muokkasi uudelleen antaakseen työläisille kansantajuisen esityksen marxilaisesta opista. Engels luonnehtii lyhyesti marxilaisuuden kolmea perusosaa ja osoittaa, että Marx, joka loi uuden, kaikista aikaisemmista yhteiskunnallisista opeista laadullisesti eroavan maailmankäsityksen, oli muokannut kriitillisesti maailmankulttuurin kaikki saavutukset.

Engelsin teos „Ludwig Feuerbach" on taisteluhenkistä materialistisen maailmankatsomuksen puolustamista ja perustelemista. Siinä Engels esittää klassillisen määritelmän filosofian peruskysymyksestä — ajattelun suhteesta olemiseen, hengen suhteesta luontoon — kysymyksestä, joka jakaa filosofit kahteen leiriin: idealistien leiriin ja materialistien leiriin. Teoksissaan „Sosialismin kehitys utopiasta tieteeksi" ja „Ludwig Feuerbach" Engels tähdentää Marxin materialistisen dialektiikan ja Hegelin idealistisen dialektiikan vastakkaisuutta ja tuo esiin Feuerbachin metafyysillisen materialismin puutteellisuudet ja rajoittuneisuuden.

Suuri teoreettinen merkitys on kokoelmaan otetuilla Marxin ja Engelsin eri kirjeillä, joissa käsitellään historiallisen materialismin kysymyksiä. Annenkoville ja Weydemeyerille osoittamissaan kirjeissä Marx muotoilee lyhyesti sen uuden, mitä hän oli tuonut yhteiskunnallisen kehityksen ja luokkataistelun teoriaan. Kokoelmaan otetuissa vuosina 1890—1894 kirjoitetuissa kirjeissä Engels esiintyy jyrkästi materialistisen historiankäsityksen vulgärisoimista vastaan sekä yhteiskunnallisen kehityksen ja luokkataistelun ideologisen tekijän aliarvioimista vastaan.

Esikuvana historiallisen materialismin teorian mestarillisesta soveltamisesta yhteiskunnallisen kehityksen historiaan on Engelsin teos „Perheen, yksityisomistuksen ja valtion alkuperä". Engels tuo siinä esiin perheen, suvun, yksityisomistuksen, luok-

kien ja valtion alkulähteet, osoittaa niiden kehityksen lainmukaisuuden ja niiden riippuvaisuuden aineellisesta tuotantotavasta ja perustelee sen, että yhteiskuntamuodot tulevat kiertämättömästi vaihtumaan toisiksi. Lenin luonnehti tämän Engelsin teoksen nykyaikaisen sosialismin erääksi perusteokseksi.

Kuolemattomassa „Pääoma" teoksessaan Marx esitti nerokkaan analyysin kapitalistisen yhteiskunnan taloudellisesta kehityslaista ja tutki tätä yhteiskuntaa, sen syntymis-, kehittymis- ja rappeutumisprosessia. Tähän kokoelmaan on otettu „Pääoman" ensimmäisen osan kuuluisan 24. luvun seitsemäs, yhteenvetokohta. Tässä kohdassa Marx tuo esiin kapitalistisen kasaantumisen historiallisen tendenssin, työväenluokan ja porvariston välisen ristiriidan kärjistymisen kiertämättömyyden, proletaarisen vallankumouksen ja „pakkoluovuttajien pakkoluovuttamisen" kiertämättömyyden. „Pääoman" ensimmäistä osaa käsittelevä Engelsin resensio tutustuttaa laajoja lukijapiirejä Marxin tämän teoksen sisältöön. Siinä Engels osoittaa työväenluokan taistelun maailmanhistoriallisen merkityksen ja esittää lisäarvo-opin, joka on „Marxin taloudellisen teorian kulmakivi" *(Lenin).*

Tähän kokoelmaan kuuluu niin ikään kaksi teosta, jotka Marx on kirjoittanut työväen laajoja joukkoja varten. Ensimmäisen teoksen — „Palkkatyö ja pääoma" — pohjana ovat ne esitelmät, jotka Marx piti Brysselin saksalaisessa työväenyhdistyksessä vuonna 1847. Toisen teoksen — „Työpalkka, hinta ja voitto" — muodostavat Marxin kaksi selostusta, jotka hän piti Kansainvälisen Työväenliiton Pääneuvoston kahdessa istunnossa vuonna 1865. Näissä teoksissaan Marx esittää kansantajuisessa muodossa syvällisen teoreettisen analyysin niistä taloudellisista suhteista, joille porvariston luokkaherruus perustuu, selittää lisäarvon synnyn ja olemuksen ja vie lukijan vallankumoukselliseen johtopäätökseen: työväenluokan taistelu on välttämätöntä palkkaorjuuden hävittämiseksi.

Tieteellisen sosialismin eräänä perusteoksena on Engelsin teos „Asuntokysymyksestä". Siinä arvostellaan proudhonilaisia asuntokysymyksen ratkaisemisehdotuksia; Engels tekee tästä arvostelusta syytöskirjelmän koko kapitalistista järjestelmää vastaan. Päinvastoin kuin proudhonistit ja muut sosialireformistit Engels korostaa sitä, että kapitalismin aikana ei asuntokysy-

mystä voida ratkaista. Hän näkee siinä tärkeän teoreettisen kysymyksen, joka koskee kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden hävittämistä, ja todistaa, että se on mahdollista vain kommunistisen yhteiskunnan oloissa.

Tieteellisen sosialismin perustajat olivat maailman proletariaatin ensimmäisiä organisaattoreita ja johtajia. Marxilaisuuden teorian luominen oli heti alusta pitäen erottamattomassa yhteydessä siihen taisteluun, jota Marx ja Engels kävivät luodakseen proletaarisen puolueen. Kuten tunnettua, „Kommunistisen puolueen manifesti" on kirjoitettu ohjelmaksi Marxin ja Engelsin luomalle proletariaatin ensimmäiselle kansainväliselle kommunistiselle järjestölle — Kommunistien liitolle. Engelsin kirjoituksessa „Kommunistien liiton historiikkia" tehdään lyhyt katsaus tämän järjestön toimintaan. Marxin toimintaa vuosien 1848—1849 Saksan vallankumouksessa on valaistu Engelsin kirjoituksessa „Marx ja „Uusi Reinin lehti" ". Tunnetussa „Keskuskomitean vetoomuksessa Kommunistien liitolle" on tehty yhteenvedot vuosien 1848—1849 vallankumoustaistelusta ja muotoiltu väittämä keskeytymättömästä vallankumouksesta, jonka Lenin kehitti imperialismin aikakaudella teoriaksi porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kasvamisesta sosialistiseksi.

Kun työväenliikkeen uuteen nousuun pohjaten syntyi Kansainvälinen Työväenliitto (1864—1872), niin Marx otti tehtäväkseen tämän järjestön johtamisen ja kirjoitti sen „Perustamismanifestin" ja „Säännöt", joissa hyvin yksinkertaisessa, kaikille työläisille ymmärrettävässä muodossa asetettiin tehtäväksi luoda kapitalismia vastaan käytävää taistelua varten itsenäinen proletaarinen puolue.

Marx kirjoitti suurimman osan Kansainvälisen Työväenliiton asiakirjoista, muun muassa tähän kokoelmaan otetut kaksi Saksan ja Ranskan sotaa koskevaa adressia. Marxin klassillinen teos „Kansalaissota Ranskassa" oli myös kirjoitettu Kansainvälisen Työväenliiton adressiksi. Marxin kirjoitus „Proudhonista", Engelsin kirjoitukset „Auktoriteetista", „Venäjän yhteiskunnallisista suhteista" ja eräät muut kokoelmaan otetut kirjoitukset ja kirjeet kuvastavat selvästi sitä johdonmukaista taistelua, jota marxilaisuuden perustajat kävivät utooppisen ja

pikkuporvarillisen sosialismin kaikkia muotoja vastaan, työväenliikkeessä esiintyvää lahkolaisuutta vastaan.

Euroopan työväenliikkeen seuraavassa kehitysvaiheessa, jolloin eri maissa syntyi sosialistisia työväenpuolueita, Marx ja Engels kävivät maailman proletariaatin tunnustettuina johtajina taistelua näiden puolueiden lujittamiseksi avointa opportunismia, sovittelevaisuutta ja vasemmistolaista fraseologiaa vastaan. Tätä taistelua ilmentävät sellaiset teokset kuin edellä mainittu „Gothan ohjelman arvostelua", „Esipuhe teoksen „Englannin työväenluokan asema" toiseen painokseen", „Talonpoikaiskysymys Ranskassa ja Saksassa" ynnä muut tähän kokoelmaan otetut teokset.

Tähän kokoelmaan otetuissa teoksissa on esitetty sen vallankumouksellisen teorian perusteet, jota marxilaisuuden perustajat kehittivät ja täydellistivät väsymättömästi puolen vuosisadan ajan. Marxin ja Engelsin kuoltua II Internationalen johtajat vääristelivät porvariston mieliksi ja hyväksi Marxin vallankumouksellista oppia, pyrkivät muuttamaan sen kivettyneiden dogmien kokoelmaksi. Aikana, jolloin olivat lähestymässä ratkaisevat ottelut kapitalismia vastaan, oli suojattava marxilaisuuden vallankumouksellinen henki, häädettävä työväenliikkeen riveistä politikoiminen, luopuruus, proletariaatin asian pettäminen. Leninin suuri ansio on se, että hän suoritti „II Internationalen Augiaan-tallien perusteellisen tarkastuksen ja perusteellisen puhdistuksen". Yhteiskuntatieteenä, oppina proletaarisesta vallankumouksesta, proletariaatin diktatuurista, kommunistisen yhteiskunnan rakentamisen teistä marxilainen teoria ei voi seisoa paikoillaan; sitä täytyy rikastuttaa uudella kokemuksella ja uusilla tiedoilla. Uusissa historiallisissa oloissa täytyi kehittää edelleen vallankumouksellista teoriaa, jonka perustan Marx ja Engels olivat laskeneet. „Voidaan liioittelematta sanoa, että Engelsin kuoleman jälkeen mitä suurin teoreetikko Lenin ja Leninin jälkeen Stalin ja muut Leninin oppilaat ovat olleet ainoita marxilaisia, jotka ovat vieneet eteenpäin marxilaista teoriaa ja rikastuttaneet sitä uudella kokemuksella proletariaatin luokkataistelun uusissa oloissa. Ja juuri siksi, että Lenin ja leniniläiset ovat vieneet eteenpäin marxilaista teoriaa, leninismi on marxilaisuuden edelleenkehittämistä, marxilaisuutta

proletariaatin luokkataistelun uusissa oloissa, imperialismin ja proletaaristen vallankumousten aikakauden marxilaisuutta, maapallon kuudennella osalla saavutetun sosialismin voiton aikakauden marxilaisuutta" (NKP(b):n historia. Lyhyt oppikurssi).

Rikastuttamalla marxilais-leniniläistä tiedettä uusilla teoreettisilla väittämillä Kommunistinen puolue vie sitä eteenpäin ja pitää sitä aina ohjeena toiminnassaan.

* * *

Kaikkien kokoelmaan otettujen Marxin ja Engelsin teosten käännökset on tarkastettu ja korjattu.

Kumpikin osa on varustettu nimi- ja asiahakemistolla. Tekijän huomautukset ovat alaviitteinä. Alaviitteinä olevissa toimituksen huomautuksissa on toimituksen erikoinen merkintä.

NKP:n Keskuskomitean Marxismin-leninismin instituutti

K. MARX ja F. ENGELS

KOMMUNISTISEN PUOLUEEN MANIFESTI

ESIPUHE VUODEN 1872 SAKSANKIELISEEN PAINOKSEEN

„Kommunistien liitto", kansainvälinen työväenyhdistys, joka silloisissa olosuhteissa luonnollisestikin saattoi olla vain salainen, antoi Lontoossa marraskuussa 1847 pitämässään kongressissa allekirjoittaneiden tehtäväksi laatia julkisuutta varten tarkoitetun, yksityiskohtaisen teoreettisen ja käytännöllisen puolueohjelman. Niin syntyi seuraava „Manifesti", jonka käsikirjoitus lähetettiin Lontooseen painettavaksi muutamaa viikkoa ennen helmikuun vallankumousta [1]. Julkaistuna ensin saksaksi „Manifesti" on ilmestynyt tällä kielellä Saksassa, Englannissa ja Amerikassa ainakin kahtenatoista eri painoksena. Englanninkielisenä se ilmestyi ensi kerran 1850 Lontoossa „Red Republican" julkaisussa miss Helen Macfarlanen kääntämänä ja vuonna 1871 ainakin kolmena eri käännöksenä Amerikassa. Ranskankielisenä se ilmestyi ensi kerran Pariisissa vähän ennen vuoden 1848 kesäkuun kapinaa sekä hiljattain New Yorkissa „Le Socialiste" lehdessä. Uusi käännös on valmistelun alaisena. Puolan kielellä se ilmestyi Lontoossa kohta ensimmäisen saksankielisen laitoksen ilmestymisen jälkeen. Venäjän kielellä Genevessä kuusikymmentäluvulla. Tanskan kielelle se käännettiin samoin pian ilmestymisensä jälkeen.

Niin suuresti kuin olosuhteet viimeisten kahdenkymmenen viiden vuoden aikana ovatkin muuttuneet, pitävät tässä „Manifestissa" kehitellyt yleiset periaatteet pääpiirteissään vielä nykyäänkin täysin paikkansa. Eräitä kohtia olisi kylläkin siellä ja täällä paranneltava. Näiden periaatteiden käytännöllinen soveltaminen, niin selittää „Manifesti" itse, on kaikkialla ja aina riippuvainen

[1] Tarkoitetaan vuoden 1848 helmikuun vallankumousta Ranskassa. *Toim.*

olemassaolevista historiallisista olosuhteista, ja sen vuoksi ei suinkaan panna erityistä painoa II osan lopussa esitettyihin vallankumouksellisiin toimenpiteisiin. Tämän kohdan tulisi nykyisin kuulua monessa suhteessa toisin. Ottaen huomioon suurteollisuuden valtavan kehityksen viimeisten kahdenkymmenen viiden vuoden aikana ja sen mukana tapahtuneen työväenluokan puoluejärjestöjen kehityksen, ottaen huomioon käytännölliset kokemukset ensin helmikuun vallankumouksesta ja vieläkin suuremmassa määrin Pariisin Kommuunista, jossa proletariaatti ensi kerran piti kaksi kuukautta valtiollista valtaa käsissään, on tämä ohjelma nykyään paikoitellen vanhentunut. Nimenomaan Kommuuni on osoittanut, että „työväenluokka ei voi ilman muuta ottaa haltuunsa valmista valtiokoneistoa ja panna sitä käyntiin omien tarkoitusperiensä toteuttamiseksi" (ks. „Kansalaissota Ranskassa. Kansainvälisen Työväenliiton Pääneuvoston adressi", saksankielinen painos, s. 19, missä tätä ajatusta on laajemmin kehitelty [1]). Edelleen on itsestään selvää, että sosialistisen kirjallisuuden arvostelu on nykyaikaan nähden vaillinaista, koska se ulottuu vain vuoteen 1847; samoin se, että huomautukset kommunistien suhteesta eri oppositiopuolueisiin (IV osa), joskin ne pääpiirteissään ovat vielä nykyisinkin oikeita, ovat kuitenkin yksityiskohdissaan nykyään vanhentuneita jo sen vuoksi, että poliittinen tilanne on kokonaan muuttunut ja historiallinen kehitys pyyhkäissyt olemattomiin useimmat siinä luetellut puolueet. Mutta „Manifesti" on kuitenkin historiallinen asiakirja, jonka muuttamiseen emme katso itsellämme enää olevan oikeutta. Myöhempään painokseen tullaan ehkä liittämään johdanto sillaksi vuoden 1847 ja nykyhetken välille; tämä painos tuli meille niin odottamatta, ettei meillä ollut aikaa sellaisen laatimiseen.

Karl Marx. Friedrich Engels

Lontoo, kesäkuun 24. pnä 1872

ESIPUHE VUODEN 1882 VENÄJÄNKIELISEEN PAINOKSEEN

Ensimmäinen „Kommunistisen puolueen manifestin" venäjänkielinen Bakuninin kääntämä laitos ilmestyi 1860-luvun alussa [2] painettuna „Kolokol" lehden kirjapainossa. Siihen aikaan „Manifestin" venäjänkielinen painos saattoi näyttää Lännessä korkeintaan kirjalliselta eriskummallisuudelta. Tuollainen käsitys olisi nykyään mahdoton.

---

[1] Ks. tätä osaa, s. 454. *Toim.*
[2] Aika osoitettu epätarkasti: mainittu laitos ilmestyi 1869. *Toim.*

Kuinka rajoitetun alan proletaarinen liike silloin (joulukuussa 1847) vielä käsitti, sen osoittaa selvimmin „Manifestin" viimeinen luku: „Kommunistien suhde eri oppositiopuolueisiin eri maissa". Siitä puuttuvat nimenomaan juuri Venäjä ja Yhdysvallat. Se oli aikaa, jolloin Venäjä oli koko eurooppalaisen taantumuksen viimeinen suuri reservi ja siirtolaisuus Yhdysvaltoihin imi Euroopan proletariaatin liiat voimat. Nämä molemmat maat toimittivat Euroopalle raaka-aineita ja olivat samalla sen teollisuustuotteiden menekkimarkkinoita. Ne molemmat olivat siis silloin tavalla tai toisella Euroopassa vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen tukena.

Kuinka onkaan nyt kaikki muuttunut! Juuri Euroopasta käsin tapahtunut siirtolaisuus mahdollisti suunnattoman kehityksen Pohjois-Amerikan maanviljelyksessä, mikä kilpailullaan horjuttaa perustuksia myöten sekä suur- että pienmaanomistusta Euroopassa. Se antoi samalla Yhdysvalloille mahdollisuuden ryhtyä käyttämään runsaita teollisia apulähteitään, vieläpä niin tarmokkaasti ja niin laajassa mitassa, että se on pian tekevä lopun Länsi-Euroopan ja erikoisesti Englannin teollisuusmonopolista. Nämä molemmat seikat vaikuttavat vuorostaan vallankumouksellisesti Amerikkaan. Farmarien pieni ja keskisuuri maanomistus, tämä Amerikan koko poliittisen järjestelmän perusta, sortuu vähitellen kilpailussa jättiläisfarmien kanssa; samaan aikaan teollisuusalueilla on ensi kertaa muodostumassa lukuisa proletariaatti ja tapahtuu pääomien satumainen keskittyminen.

Ja sitten Venäjä! Vuosien 1848—1849 vallankumouksen aikana eivät ainoastaan Euroopan yksinvaltiaat, vaan myös Euroopan porvarit pitivät Venäjän sekaantumista asioihin ainoana pelastuksena vastikään täysikasvuiseksi varttuneelta proletariaatilta. Tsaari julistettiin eurooppalaisen taantumuksen päämieheksi. Nyt hän on Hatsinassa vallankumouksen sotavankina, ja Venäjä on Euroopan vallankumouksellisen liikkeen etujoukko.

„Kommunistisen manifestin" tehtävänä oli julistaa nykyisen porvarillisen omistuksen väistämättömästi lähestyvää tuhoa. Mutta joutuisasti kehittyvän kapitalistisen keinottelun ja nyt vasta muodostumassa olevan porvarillisen maanomistuksen ohella havaitsemme Venäjällä suurimman osan maasta olevan talonpoikien yhteisöomistuksessa. Nyt herää kysymys: voiko venäläinen kyläyhteisö, eräs joka tapauksessa jo varsin rappeutunut maan alkukantaisen yhteisomistuksen muoto, välittömästi muuttua korkeimmaksi, kommunistisen yhteisomistuksen muodoksi? Vai onko sen päinvastoin ensin läpäistävä sama hajaantumisprosessi, minkä Lännen historiallinen kehitys on läpäissyt?

Ainoa nyt mahdollinen vastaus tähän kysymykseen on seuraava. Jos Venäjän vallankumous tulee olemaan merkkinä proletaarisen vallankumouksen alkamiselle Lännessä, niin että molemmat täydentävät toisiaan, silloin voi nykyinen venäläinen maan yhteisöomistus olla kommunistisen kehityksen lähtökohtana.

Karl Marx. F. Engels

Lontoo, tammikuun 21. pnä 1882

ESIPUHE
VUODEN 1883 SAKSANKIELISEEN PAINOKSEEN

Tämän painoksen esipuhe on minun valitettavasti yksin allekirjoitettava. Marx, mies, jolle Euroopan ja Amerikan koko työväenluokka on suuremmassa kiitollisuudenvelassa kuin kenellekään muulle, lepää Highgaten hautausmaalla, ja hänen haudallaan kasvaa jo ensimmäinen ruoho. Hänen kuolemansa jälkeen ei voi olla enää puhettakaan „Manifestin" uudestimuokkaamisesta tai täydentämisestä. Sitä tarpeellisempana pidän tässä vielä kerran selvästi todeta seuraavaa.

Se „Manifestin" läpikäyvä perusajatus, että kunkin historiallisen aikakauden taloudellinen tuotanto ja siitä välttämättömästi johtuva yhteiskunnan rakenne muodostavat perustan tämän aikakauden poliittiselle ja älylliselle historialle; että tämän mukaisesti koko historia on ollut (ikivanhan yhteisöomistuksen hajottua lopullisesti) luokkataistelujen historiaa, taistelujen, joita on käyty riistettyjen ja riistävien, hallittujen ja hallitsevien luokkien välillä yhteiskunnallisen kehityksen eri asteilla; että tämä taistelu on nyt saavuttanut asteen, jossa riistetty ja sorrettu luokka (proletariaatti) ei voi enää vapauttaa itseään sitä riistävästä ja sortavasta luokasta (porvaristosta) vapauttamatta samalla ainiaaksi koko yhteiskuntaa riistosta, sorrosta ja luokkataisteluista,— tämä perusajatus on lähtöisin ainoastaan ja yksinomaan Marxilta [1].

Tämän olen sanonut jo usein, mutta juuri nyt on välttämätöntä, että se lausutaan myöskin itse „Manifestin" esipuheessa.

F. Engels

Lontoo, kesäkuun 28. pnä 1883

[1] Englanninkielisen käännöksen esipuheessa sanon: „Tätä ajatusta, joka käsittääkseni on omiaan saamaan historiatieteessä aikaan samanlaista edistystä kuin Darwinin teoria luonnontieteessä, tätä ajatusta me molemmat olimme jo useampien vuosien ajan ennen vuotta 1845 vähitellen lähestyneet. Kuinka pitkälle olin itsenäisesti tähän suuntaan päässyt, näkyy parhaiten teoksestani „Englannin työväenluokan asema". Mutta kun keväällä 1845

OTE
VUODEN 1890 SAKSANKIELISEN PAINOKSEN ESIPUHEESTA

„Manifestilla" on ollut oma elämänkulkunsa. Sen ilmestymishetkellä silloin vielä pienilukuinen tieteellisen sosialismin etujoukko tervehti sitä intomielin (kuten ensimmäisessä esipuheessa mainitut käännökset todistavat), mutta pian sen työnsi taka-alalle Pariisin työläisten kesäkuussa 1848 kärsimästä tappiosta alkanut taantumus, ja vihdoin se „lain nojalla" julistettiin pannaan Kölnin kommunisteille annetulla tuomiolla marraskuussa 1852. Samalla kun helmikuun vallankumouksesta alkanut työväenliike hävisi julkiselta näyttämöltä, joutui myös „Manifesti" taka-alalle.

Kun Euroopan työväenluokka oli jälleen kylliksi voimistunut hyökätäkseen uudelleen hallitsevien luokkien valtaa vastaan, syntyi Kansainvälinen Työväenliitto. Sen tarkoituksena oli yhdistää Euroopan ja Amerikan työväen kaikki taistelukykyiset voimat *yhdeksi* suureksi armeijaksi. Sen vuoksi se ei voinut *lähteä* „Manifestissa" esitetyistä periaatteista. Sillä täytyi olla ohjelma, joka ei sulkenut ovea Englannin trade unioneilta, Ranskan, Belgian, Italian, Espanjan proudhonisteilta eikä Saksan lassallelaisilta [1]. Tämän ohjelman — Internationalen sääntöjen alustavan osan [2] — Marx laati niin mestarillisesti, että sille antoivat tunnustuksensa jopa Bakunin ja anarkistitkin. „Manifestissa" esitettyjen periaatteiden lopulliseen voittoon nähden Marx luotti yksinomaan työväenluokan älylliseen kehitykseen, minkä täytyi kiertämättömästi seurata yhteisestä toiminnasta ja mielipiteiden vaihdosta. Pääomanvastaisen taistelun tapahtumat ja vaiheet, enemmänkin tappiot kuin menestykset, eivät voineet olla osoittamatta taistelijoille, että heidän siihenastiset maailmanparannuskeinonsa eivät riitä, ja tekemättä heidän päätään kykenevämmäksi tietoamaan tarkemmin, mitkä ovat työväen vapautuksen todelliset edellytykset. Ja Marx oli oikeassa. Vuonna 1874, jolloin Internationale laskettiin hajalle, työväenluokka oli aivan toinen kuin se oli ollut vuonna 1864 sitä perustettaessa.

---

taas tapasin Marxin Brysselissä, oli hänellä tuo ajatus jo valmiiksi kehiteltynä, ja hän esitti sen minulle melkein yhtä selvin sanoin kuin olen sen edellä esittänyt". *(Engelsin huomautus vuoden 1890 saksankieliseen painokseen.)*

[1] Lassalle tunnusti aina olevansa henkilökohtaisesti, suhteessaan meihin, Marxin „oppilas" ja oli sellaisena luonnollisestikin „Manifestin" kannalla. Toisin oli hänen niiden seuraajiensa laita, jotka rajoittuivat hänen vaatimukseensa, mikä edellytti valtionluottoa saavia tuotanto-osuuskuntia, ja jotka jakoivat koko työväenluokan valtionavun kannattajiin ja omanavun kannattajiin. *(Engelsin huomautus.)*

[2] Ks. tätä osaa, ss. 331—332. *Toim.*

Proudhonismi romaanisissa maissa ja erikoislaatuinen lassallelaisuus Saksassa olivat henkitoreissa, ja yksinpä silloiset patavanhoilliset Englannin trade unionitkin lähenivät vähitellen sitä kehitysastetta, jolloin niiden vuonna 1887 Swanseassa pitämän kongressin puheenjohtaja saattoi niiden nimissä lausua: „Mannermainen sosialismi ei enää kammota meitä". Mutta mannermainen sosialismi oli jo vuonna 1887 miltei yksinomaan sitä teoriaa, jota „Manifestissa" julistetaan. Ja „Manifestin" historia kuvastaa siten jossain määrin nykyaikaisen työväenliikkeen historiaa vuodesta 1848 lähtien. Nykyisin se epäilemättä on koko sosialistisen kirjallisuuden laajimmalle levinnyt, kansainvälisin teos, miljoonien työläisten yhteinen ohjelma kaikissa maissa Siperiasta Kaliforniaan saakka.

Ja kuitenkaan, kun se ilmestyi, me emme voineet sanoa sitä *sosialistiseksi* manifestiksi. Sosialisteilla tarkoitettiin vuonna 1847 kahdenlaista väkeä. Toisaalta erilaisten utooppisten järjestelmäin kannattajia, erikoisesti Englannin owenilaisia ja Ranskan fourierlaisia, jotka kummatkin olivat jo silloin kutistuneet pelkiksi vähitellen sukupuuttoon kuoleviksi lahkokunniksi. Toisaalta niitä mitä moninaisimpia yhteiskuntapuoskareita, jotka kukin erilaisin maailmanparannuskeinoin ja kaikenlaisin paikkaustöin tahtoivat poistaa yhteiskunnalliset epäkohdat tuottamatta pääomalle ja liikevoitolle pienintäkään vahinkoa. Kummassakin tapauksessa se oli väkeä, joka oli työväenliikkeen ulkopuolella ja pikemminkin etsi kannatusta „sivistyneiltä" luokilta. Sitä vastoin se osa työväkeä, joka vakuuttuneena pelkkien poliittisten mullistusten riittämättömyydestä vaati yhteiskunnan perinpohjaista uudistamista, nimitti itseään tuohon aikaan *kommunistiseksi.* Tuo kommunismi oli vain osapuilleen hahmoteltua, vain vaistonvaraista, monesti jotensakin muokkaamatonta kommunismia; mutta se oli kuitenkin kyllin voimakas synnyttääkseen kaksi utooppista kommunistista järjestelmää: Ranskassa Cabet'n „ikarialaisen" ja Saksassa Weitlingin järjestelmän. Sosialismi merkitsi vuonna 1847 porvarillista liikettä, kommunismi työväenliikettä. Sosialismi, ainakin mannermaalla, oli salonkimaista, kommunismi taas aivan päinvastaista. Ja kun jo siihen aikaan olimme aivan ehdottomasti sitä mieltä, että „työläisten vapauttamisen täytyy olla työväenluokan oma tehtävä", niin emme voineet hetkeäkään olla kahden vaiheella siitä, kumpi nimi oli valittava. Eikä sen jälkeenkään koskaan ole pälkähtänyt päähämme luopua siitä.

„Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!" Vain harvat äänet vastasivat, kun sinkosimme nämä sanat maailmaan 42 vuotta sitten Pariisin ensimmäisen vallankumouksen edellä, jossa proletariaatti esiintyi omin vaatimuksin. Mutta syyskuun 28. päivänä 1864 useimpien Länsi-Euroopan maiden proletaarit

liittyivät yhteen muistoltaan kunniakkaaksi Kansainväliseksi Työväenliitoksi. Internationale itse eli tosin vain yhdeksän vuotta. Mutta että sen perustama kaikkien maiden proletaarien ikuinen liitto vielä elää ja on nyt lujempi kuin milloinkaan ennen, sitä todistaa parhaiten juuri tämä päivä. Sillä tänä päivänä, jolloin näitä rivejä kirjoitan, Euroopan ja Amerikan proletariaatti suorittaa ensimmäistä kertaa liikekannalle asetettujen taisteluvoimiensa katselmusta, taisteluvoimien, jotka on asetettu liikekannalle *yhtenä* armeijana, *saman* lipun alla ja *saman* lähimmän päämäärän puolesta: jo v. 1866 Internationalen Geneven kongressin julistaman ja Pariisin työväenkongressin v. 1889 toistamiseen julistaman, lakisääteisen kahdeksantuntisen normaalityöpäivän puolesta. Ja tämänpäiväinen näkymä on avaava kaikkien maiden kapitalistien ja tilanomistajain silmät näkemään, että kaikkien maiden proletaarit ovat nyt todella liittyneet yhteen.

Olisipa nyt Marx vielä vierelläni näkemässä tämän omin silmin!

F. Engels

Lontoo, toukokuun 1. pnä 1890

KOMMUNISTISEN PUOLUEEN MANIFESTI

Aave kummittelee Euroopassa — kommunismin aave. Kaikki vanhan Euroopan mahdit ovat liittoutuneet pyhään ajojahtiin tätä aavetta vastaan: paavi ja tsaari, Metternich ja Guizot, Ranskan radikaalit ja Saksan poliisit.

Missä on oppositiopuolue, jota sen hallitsevat vastustajat eivät olisi herjanneet kommunistiseksi; missä on oppositiopuolue, joka ei olisi edistyksellisimmille oppositiolaisille samoin kuin taantumuksellisille vastustajilleen singonnut vuorostaan tuota leimaavaa soimausta kommunismista?

Tästä tosiasiasta johtuu kaksi johtopäätöstä:

Kommunismin tunnustavat jo kaikki Euroopan vallat mahdiksi.

Kommunistien on jo aika esittää avoimesti koko maailmalle katsantokantansa, tarkoituksensa, pyrkimyksensä ja panna tuota kommunismin aaveesta sepitettyä satua vastaan puolueen oma manifesti.

Tässä tarkoituksessa ovat eri kansallisuuksiin kuuluvat kommunistit pitäneet kokouksen Lontoossa ja laatineet seuraavan „Manifestin", joka julkaistaan englannin, ranskan, saksan, italian, flaamin ja tanskan kielellä.

I
PORVARIT JA PROLETAARIT[1]

Koko tähänastisen yhteiskunnan historia[2] on ollut luokkataistelujen historiaa.

---

[1] Porvaristolla tarkoitetaan nykyaikaisten kapitalistien — yhteiskunnan tuotannonvälineiden omistajien ja palkkatyön käyttäjien — luokkaa. Proletariaatilla tarkoitetaan nykyajan palkkatyöläisten luokkaa, joiden täytyy, koska heillä ei ole omia tuotannonvälineitä, pakosta myydä työvoimaansa voidakseen elää. *(Engelsin huomautus v. 1888 englanninkieliseen painokseen.)*

[2] So. tarkemmin sanoen *kirjoitettuna* säilynyt historia. Yhteiskunnan esihistoria, se yhteiskuntajärjestys, mikä oli ollut olemassa ennen kirjoitetun historian aikaa, oli v. 1847 vielä miltei tuntematon. Haxthausen on sittemmin havainnut Venäjällä maan yhteisöomistusta, Maurer on todistanut sen olleen

Vapaa ja orja, patriisi ja plebeiji, paroni ja maaorja, ammattikuntamestari [1] ja kisälli, lyhyesti sanoen sortaja ja sorrettu ovat aina olleet toistensa vastakohtia, käyneet keskeytymätöntä, milloin peitettyä, milloin avointa taistelua, taistelua, mikä joka kerta on päättynyt koko yhteiskunnan vallankumoukselliseen uudistamiseen tahi taistelevien luokkien yhteiseen häviöön.

Historian aikaisempina kausina havaitsemme miltei kaikkialla yhteiskunnan jakautuvan täydellisesti eri säätyihin, monikerroksisen asteikon yhteiskunnallisia asemia. Muinais-Roomassa oli patriiseja, ritareja, plebeijejä ja orjia; keskiajalla feodaaliherroja, vasalleja, ammattikuntamestareita, kisällejä, maaorjia ja lisäksi melkein jokaisessa tällaisessa luokassa vielä erikoisia asteita.

Feodaalisen yhteiskunnan tuhosta syntynyt nykyaikainen porvarillinen yhteiskunta ei ole poistanut luokkavastakohtia. Se on vain asettanut vanhojen tilalle uusia luokkia, uusia sorron edellytyksiä, uusia taistelumuotoja.

Meidän aikakautemme, porvariston aikakausi, on kuitenkin erikoinen siinä suhteessa, että se on yksinkertaistanut luokkavastakohdat. Koko yhteiskunta jakautuu yhä enemmän kahdeksi suureksi vihollisleiriksi, kahdeksi suureksi, välittömästi vastakkain olevaksi luokaksi: porvaristoksi ja proletariaatiksi.

Keskiajan maaorjista saivat alkunsa ensimmäisten kaupunkien vapaat pikkuporvarit; tästä pikkuporvaristosta kehittyivät ensimmäiset porvariston ainekset.

Amerikan ja meritien löytö Afrikan ympäri loivat nousevalle porvaristolle uutta alaa. Itä-Intian ja Kiinan markkinat, Amerikan kolonisoiminen, tavaranvaihto siirtomaiden kanssa, vaihdonvälineiden ja yleensä tavaroiden lisääntyminen saivat aikaan kaupan, merenkulun ja teollisuuden ennenkuulumattoman nousun ja aiheuttivat siten rappeutuvassa feodaalisessa yhteiskunnassa vallankumouksellisen aineksen nopean kehityksen.

Teollisuuden siihenastinen feodaalinen tai ammattikunnallinen harjoittamistapa ei enää riittänyt tyydyttämään uusien markkinain

sinä yhteiskunnallisena perustana, joka on ollut kaikkien saksalaisten heimojen historiallisen kehityksen lähtökohtana, ja vähitellen saatiin selville, että kyläyhteisöt maan yhteisomistuksineen ovat tai ovat olleet muinaisuudessa yhteiskunnan alkumuotona kaikkialla, Intiasta Irlantiin asti. Vihdoin tämä alkukantaisen kommunistisen yhteiskunnan sisäinen järjestys tyypillisessä muodossaan selvisi sen kautta, että Morgan lopuksi sai selville *suvun* todellisen luonteen ja sen aseman *heimossa*. Tämän alkukantaisen yhteisön hajoamisesta alkaa yhteiskunnan jakautuminen erikoisiin ja lopulta toisilleen vastakkaisiin luokkiin. Olen yrittänyt tutkia tätä hajoamisprosessia teoksessani „Perheen, yksityisomistuksen ja valtion alkuperä", 2. painos, Stuttgart, 1886. *(Engelsin huomautus vuoden 1888 englanninkieliseen painokseen.)* — Ks. tämän julkaisun toista osaa. *Toim.*

[1] *Ammattikuntamestari* on ammattikunnan täysivaltainen jäsen, ammattikunnan sisällä oleva mestari, mutta ei sen vanhin. *(Engelsin huomautus vuoden 1888 englanninkieliseen painokseen.)*

avautuessa kasvavaa kysyntää. Sen tilalle astui manufaktuuriteollisuus. Teollisuutta harjoittava keskisääty työnsi syrjään ammattikuntamestarit: työnjako eri ammattikuntien välillä katosi itse kussakin työpajassa toimeenpannun työnjaon tieltä.

Mutta markkinat kasvoivat yhä, kysyntä lisääntyi yhä. Manufaktuuriteollisuuskaan ei enää riittänyt. Silloin höyry ja kone mullistivat teollisen tuotannon. Manufaktuuriteollisuuden tilalle tuli nykyaikainen suurteollisuus, teollisen keskisäädyn tilalle tulivat teollisuuden miljoonamiehet, kokonaisten teollisuusarmeijain päälliköt, nykyajan porvarit.

Suurteollisuus loi maailmanmarkkinat, joita Amerikan löytö oli valmistellut. Maailmanmarkkinain muodostuminen on aiheuttanut kaupan, merenkulun ja maaliikenteen tavattoman kehittymisen. Tämä taas on vaikuttanut vuorostaan teollisuuden laajenemiseen, ja samassa mitassa kuin teollisuus, kauppa, merenkulku ja rautatiet laajenivat, samassa mitassa kehittyi myös porvaristo, se kartutti pääomiaan ja työnsi taka-alalle kaikki keskiajalta periytyneet luokat.

Näemme siis, että nykyajan porvaristo itse on pitkän kehityskulun, monien tuotanto- ja vaihtotavassa tapahtuneiden mullistusten tuote.

Porvariston kutakin kehitysastetta seurasi vastaava poliittinen edistys. Porvaristo, joka oli ollut sorrettu sääty feodaaliherrojen vallitessa, aseistettu ja itsehallinnollinen yhtymä kommuunissa [1], täällä — riippumaton kaupunkitasavalta, tuolla — monarkian kolmas verovelvollinen sääty [2], sitten, manufaktuurikaudella aateliston vastapainona säätyvaltaisessa tai absoluuttisessa monarkiassa ja yleensä suurten monarkiain pääperustana, taisteli lopulta suurteollisuuden ja maailmanmarkkinoiden muodostuttua itselleen yksinomaisen poliittisen herruuden nykyaikaisessa eduskunnallisessa valtiossa. Nykyaikainen valtiovalta on vain toimikunta, joka hoitaa koko porvariluokan yhteisiä asioita.

Porvaristo on esittänyt historiassa mitä kumouksellisinta osaa.

---

[1] *„Kommuuneiksi"* nimittivät itseään Ranskassa syntyneet kaupungit jo ennen sitä, kun ne taistellen olivat saavuttaneet feodaalivaltiailtaan ja -herroiltaan paikallisen itsehallinnon ja „kolmannen säädyn" poliittiset oikeudet. Yleensä olemme tässä porvariston taloudelliselle kehitykselle tyypillisenä maana esittäneet Englannin, sen poliittiselle kehitykselle tyypillisenä maana Ranskan. *(Engelsin huomautus vuoden 1888 englanninkieliseen painokseen.)*

„Kommuuneiksi" nimittivät Italian ja Ranskan kaupunkilaiset kaupunkiyhdyskuntiaan sen jälkeen, kun olivat ostamalla tai pakolla hankkineet feodaaliherroiltaan ensimmäiset itsehallinto-oikeudet. *(Engelsin huomautus vuoden 1890 saksankieliseen painokseen.)*

[2] Vuoden 1888 englanninkielisessä Engelsin toimittamassa painoksessa on sanojen „riippumaton kaupunkitasavalta" jälkeen lisätty sanat „(kuten Italiassa ja Saksassa)", ja sanojen „monarkian kolmas verovelvollinen sääty" jälkeen sanat „(kuten Ranskassa)". *Toim.*

Porvaristo, missä se on päässyt valtaan, on hävittänyt kaikki feodaaliset, patriarkaaliset, idylliset suhteet. Se on säälimättömästi repinyt rikki feodaaliajan kirjavat siteet, jotka olivat sitoneet ihmisen hänen „luonnolliseen esimieheensä", eikä ole jättänyt ihmisten välille mitään muuta sidettä kuin alastoman edun, tunteettoman „käteismaksun". Se on hukuttanut hurskaan haaveilun, ritarillisen innostuksen ja poroporvarillisen kaihomielisyyden pyhät väreilyt itsekkään harkinnan jääkylmään veteen. Se on muuttanut persoonallisen arvon vaihtoarvoksi ja asettanut lukemattomien kirjallisesti vahvistettujen ja ansaittujen vapauksien tilalle *yhden,* tunnottoman kauppavapauden. Se on sanalla sanoen asettanut uskonnollisten ja poliittisten harhakuvitelmien verhoaman riiston tilalle avoimen, häpeämättömän, suoran ja raa'an riiston.

Porvaristo on riisunut pyhyydenloisteen kaikilta toimilta, joita tähän asti on pidetty kunnianarvoisina ja joihin on suhtauduttu pelonsekaisella hartaalla kunnioituksella. Lääkärin, lakimiehen, papin, runoilijan ja tiedemiehen se on muuttanut maksustatyöskenteleviksi palkkatyöläisikseen.

Porvaristo on repinyt perhesuhteelta sen liikuttavan tunnelmallisen verhon ja typistänyt sen pelkäksi rahasuhteeksi.

Porvaristo on paljastanut, kuinka raaka voimanilmaus, jota taantumukselliset niin suuresti ihailevat keskiajassa, sai veltoimmasta laiskuudesta sopivan täydennyksensä. Porvaristo on ensi kerran osoittanut, mitä ihmisen toiminta voi saada aikaan. Se on tehnyt ihmetöitä, jotka ovat kokonaan toisenlaisia kuin Egyptin pyramiidit, Rooman vesijohdot ja goottilaiset tuomiokirkot; se on suorittanut retkiä, jotka ovat kokonaan toisenlaisia kuin kansainvaellukset ja ristiretket.

Porvaristo ei voi olla olemassa aiheuttamatta jatkuvasti mullistuksia tuotannonvälineissä, siis tuotantosuhteissa, siis kaikissa yhteiskunnallisissa suhteissa. Sitä vastoin kaikkien aikaisempien teollisuutta harjoittaneiden luokkien olemassaolon ensimmäinen edellytys oli vanhan tuotantotavan säilyttäminen muuttumattomana. Jatkuvat mullistukset tuotannossa, kaikkien yhteiskunnallisten olosuhteiden keskeytymätön järkkyminen, alituinen epävarmuus ja liike erottavat porvariston aikakauden kaikista muista. Kaikki piintyneet, ruostuneet suhteet ja niihin liittyvät vanhastaan arvossapidetyt käsitykset ja katsantokannat höltyvät, kaikki vastamuodostuneet vanhenevat ennenkuin ehtivät luutua, kaikki säätyperäinen ja pysyväinen haihtuu pois, kaikki pyhä häväistään, ja ihmisten on lopulta pakko tarkastella asemaansa elämässä ja keskinäisiä suhteitaan avoimin silmin.

Yhä laajemman tuotteiden menekin tarve ajaa porvaristoa maapallon joka kolkkaan. Kaikkialle sen täytyy pesiytyä, kaikkialle kotiutua, kaikkialla solmia suhteita.

Käyttämällä hyväksi maailmanmarkkinoita porvaristo on muuttanut kaikkien maiden tuotannon ja kulutuksen yleismaailmalliseksi. Taantumuksellisten suureksi suruksi se on poistanut teollisuudelta kansallisen maaperän. Ikivanhoja kansallisia teollisuusaloja on tuhottu ja tuhotaan vielä joka päivä. Niitä tunkevat sivuun uudet teollisuusalat, joiden perustaminen on elinkysymys kaikille sivistyskansoille, teollisuusalat, jotka eivät enää käytä kotimaisia raaka-aineita, vaan mitä kaukaisimmilta alueilta tuotuja raaka-aineita, ja joiden valmisteita ei käytetä ainoastaan omassa maassa, vaan kaikissa maanosissa. Vanhojen, oman maan tuotteilla tyydytettyjen tarpeiden tilalle tulee uusia, joiden tyydyttäminen vaatii mitä kaukaisimpien maiden ja mitä erilaisimpien ilmanalojen tuotteita. Vanhan paikallisen ja kansallisen sulkeutuneisuuden ja omien tuotteiden varassa elämisen tilalle tulee kansojen kaikinpuolinen kanssakäyminen ja kaikinpuolinen keskinäinen riippuvaisuus. Tämä koskee niin aineellista kuin myös henkistä tuotantoa. Eri kansakuntien henkiset tuotteet tulevat yhteiseksi omaisuudeksi. Kansallinen yksipuolisuus ja rajoittuneisuus käyvät yhä mahdottomammiksi, ja monesta kansallisesta ja paikallisesta kirjallisuudesta muodostuu maailman kirjallisuus.

Porvaristo vetää kaikkien tuotannonvälineiden nopean parantamisen ja kulkuyhteyksien tavattoman helpottamisen kautta kaikki, raakalaisimmatkin kansakunnat sivistyksen piiriin. Sen tavarain halvat hinnat ovat raskas tykistö, jolla se ampuu maan tasalle kaikki Kiinan muurit ja pakottaa raakalaiskansojen itsepintaisimmankin muukalaisvihan antautumaan. Se pakottaa kaikki kansakunnat omaksumaan porvarillisen tuotantotavan, elleivät ne tahdo tuhoutua; se pakottaa ne ottamaan käytäntöön niin sanotun sivistyksen, so. tulemaan porvareiksi. Sanalla sanoen, se luo itselleen maailman oman kuvansa mukaan.

Porvaristo on alistanut maaseudun kaupungin herruuteen. Se on luonut valtavan suuria kaupunkeja, se on suuresti lisännyt kaupunkiväestön lukumäärää maalaisväestön lukumäärään verrattuna ja siten temmannut väestön melkoisen osan pois maaseutuelämän tylsyydestä. Samoin kuin se on tehnyt maaseudun riippuvaiseksi kaupungista, se on tehnyt raakalais- ja puoliraakalaismaat riippuvaisiksi sivistysmaista, talonpoikaiskansat porvarillisista kansoista, Idän Lännestä.

Porvaristo hävittää yhä enemmän tuotannonvälineiden, omaisuuden ja väestön pirstoutuneisuutta. Se on kerännyt väestön yhteen, keskittänyt tuotannonvälineet ja koonnut omaisuuden harvojen käsiin. Välttämättömänä seurauksena tästä on ollut valtiollinen keskittyminen. Riippumattomat, melkein vain liittolaissuhteissa olleet maakunnat erilaisine etuineen, lakeineen, hallituksineen ja tulleineen, liitettiin yhteen *yhdeksi* kansakun-

naksi, jolla on *yksi* hallitus, *yksi* laki, *yksi* kansallinen luokkaetu, *yksi* tulliraja.

Vajaat sata vuotta kestäneen luokkaherruutensa aikana porvaristo on luonut enemmän ja jättiläismäisempiä tuotantovoimia kuin kaikki edelliset sukupolvet yhteensä. Luonnonvoimien alistaminen, koneiden käyttö, kemian soveltaminen teollisuuteen ja maanviljelykseen, höyrylaivaliikenne, rautatiet, sähkölennätin, kokonaisten maanosien raivaaminen viljelykselle, jokien muuttaminen purjehduskelpoisiksi, kokonaiset, aivankuin maasta poljetut väestöt — mikä aikaisempi vuosisata saattoi aavistaa, että yhteiskunnallisen työn uumenissa uinui tällaisia tuotantovoimia!

Olemme siis nähneet: ne tuotannon- ja vaihdonvälineet, joiden perustalla porvaristo kehittyi, oli luotu feodaalisessa yhteiskunnassa. Näiden tuotannon- ja vaihdonvälineiden kehityksen määrätyllä asteella ne olosuhteet, joissa feodaalinen yhteiskunta tuotti ja vaihtoi, maanviljelyksen ja manufaktuuriteollisuuden feodaalinen järjestelmä, sanalla sanoen feodaaliset omistussuhteet eivät enää vastanneet kehittyneitä tuotantovoimia. Ne jarruttivat tuotantoa, sen sijaan että olisivat sitä edistäneet. Ne muuttuivat sen kahleiksi. Ne täytyi murtaa, ja ne murrettiin.

Niiden tilalle tuli vapaa kilpailu ja sitä vastaava yhteiskunnallinen ja poliittinen järjestelmä, porvariluokan taloudellinen ja poliittinen herruus.

Meidän nähtemme tapahtuu samanlaista liikuntaa. Porvarilliset tuotanto- ja vaihtosuhteet, porvarilliset omistussuhteet — nykyaikainen porvarillinen yhteiskunta, joka on loihtinut esiin niin valtavat tuotannon- ja vaihdonvälineet, on kuin taikuri, joka ei enää itse kykene hallitsemaan esiinloihtimiaan maanalaisia mahteja. Teollisuuden ja kaupan historia on vuosikymmeniä ollut vain nykyaikaisten tuotantovoimien kapinaa nykyaikaisia tuotantosuhteita vastaan, niitä omistussuhteita vastaan, jotka ovat porvariston ja sen vallan elämänehtoja. Riittää, kun mainitaan liikepulat, jotka määrättyjen ajanjaksojen kuluttua toistuen yhä uhkaavammin asettavat kyseenalaiseksi koko porvarillisen yhteiskunnan olemassaolon. Liikepulien aikana tuhotaan säännöllisesti suuri osa ei ainoastaan valmiista tuotteista, vaan vieläpä jo luoduista tuotantovoimistakin. Pulien aikana puhkeaa yhteiskunnallinen kulkutauti, joka kaikista edellisistä aikakausista olisi näyttänyt mielettömyydeltä — liikatuotannon kulkutauti. Yhteiskunta on yks kaks vajonnut jälleen äkillisen raakalaisuuden tilaan: nälänhätä ja yleinen hävityssota näyttävät riistäneen siltä kaikki elämänvälineet; teollisuus ja kauppa näyttävät tuhotuilta, ja miksi? Siksi, että yhteiskunnalla on liian paljon sivistystä, liian paljon elintarpeita, liian paljon teollisuutta, liian paljon kauppaa. Tuotantovoimat, jotka ovat sen käytettävinä, eivät

enää edistä porvarillisten omistussuhteiden kehittymistä; päinvastoin, ne ovat tulleet liian valtaviksi näille suhteille, nämä suhteet estävät niiden kehitystä; ja heti kun tuotantovoimat alkavat murtaa tätä estettä, ne saattavat koko porvarillisen yhteiskunnan sekasortoon, saattavat vaaraan porvarillisen omistuksen olemassaolon. Porvarilliset suhteet ovat käyneet liian ahtaiksi niiden tuottamille rikkauksille.— Miten porvaristo voittaa nämä pulat? Toisaalta hävittämällä pakosta suuret määrät tuotantovoimia; toisaalta valloittamalla uusia markkinoita ja käyttämällä perinpohjaisemmin vanhoja. Miten siis? Siten, että se valmistaa yhä monipuolisempia ja yhä tuhoisampia pulia ja vähentää keinoja niiden torjumiseksi.

Aseet, joilla porvaristo löi maahan feodalismin, suuntautuvat nyt porvaristoa itseään vastaan.

Mutta porvaristo ei ole vain takonut aseita, jotka tuottavat sille kuoleman; se on myös synnyttänyt miehet, jotka tulevat käyttämään näitä aseita — nykyajan työläiset, *proletaarit.*

Samassa määrässä kuin porvaristo, so. pääoma, kehittyy, samassa määrässä kehittyy myös proletariaatti, nykyajan työläisten luokka, työläisten, jotka voivat elää vain niin kauan kuin saavat työtä, ja jotka saavat työtä vain niin kauan kuin heidän työnsä lisää pääomaa. Nämä työläiset, joiden on pakko myydä itsensä kappalekaupalla, ovat tavaraa niinkuin kaikki muutkin kauppa-artikkelit, ja siksi he ovat samassa mitassa kilpailun kaikkien satunnaisuuksien ja markkinain kaikkien heilahtelujen alaisia.

Proletaarien työ on koneitten käytön laajenemisen ja työnjaon vuoksi menettänyt kaiken itsenäisen luonteensa ja lakannut samalla viehättämästä työläistä. Hänestä tulee pelkkä koneen lisäke, jolta vaaditaan vain mahdollisimman yksinkertaisia, yksitoikkoisia ja helposti opittavia otteita. Työläisen aiheuttamat kulungit supistuvat näin ollen melkein yksinomaan siihen, mikä menee niihin elämänvälineisiin, jotka hän tarvitsee ylläpitoonsa ja sukunsa jatkamiseen. Mutta tavaran, siis myös työn hinta [1] on sama kuin sen tuotantokustannukset. Samassa määrässä kuin työn tympeys kasvaa, vähenee palkka. Enemmänkin, samassa määrässä kuin koneiden käyttö ja työnjako lisääntyvät, samassa määrässä lisääntyy myös työn määrä joko siksi, että lisätään määrätyssä ajassa vaaditun työn määrää, tai siksi, että suurennetaan koneiden käyntinopeutta jne.

Nykyaikainen teollisuus on muuttanut patriarkaalisen mestarin pienen työpajan teollisuuskapitalistin suureksi tehtaaksi.

---

[1] Myöhemmin Marx osoitti, ettei työläinen myy työtä, vaan työvoimaa. Ks. selitystä tähän esipuheesta, jonka Engels on kirjoittanut Marxin teokseen „Palkkatyö ja pääoma", tämän osan ss. 42—49. *Toim.*

Tehtaisiin sullotut työläisjoukot järjestetään sotilaallisesti. Teollisuuden rivimiehinä heidät alistetaan täydellisen hierarkian muodostavien aliupseerien ja upseerien valvontaan. He eivät ole ainoastaan porvariluokan, porvarivaltion orjia, vaan heitä orjuuttaa joka päivä, joka hetki kone, pomo ja ennen kaikkea yksityinen tehtailijaporvari itse. Tämä pakkovalta on sitä pikkumaisempaa, vihatumpaa ja katkeroittavampaa, mitä avoimemmin se julistaa tarkoitusperäkseen hyötymisen.

Mitä vähemmän käsin tehtävä työ vaatii taitoa ja voimaa, so. mitä pitemmälle uudenaikainen teollisuus kehittyy, sitä enemmän naisten ja lasten työ tunkee syrjään miesten työn. Sukupuoli- ja ikäeroavaisuuksilla ei ole enää mitään yhteiskunnallista merkitystä työväenluokalle. On olemassa vain työvälineitä, jotka aina iän ja sukupuolen mukaan aiheuttavat eri suuruisia kustannuksia.

Kun tehtaanomistaja on päättänyt työläisen riistämisen sikäli, että tämä on saanut työpalkkansa käteisenä, työläisen kimppuun hyökkäävät porvariston muut osat: talonomistaja, kauppias, panttilainaaja jne.

Tähänastiset keskisäädyn alimmat kerrokset, pienet teollisuudenharjoittajat, pienet kauppiaat ja koroillaeläjät, käsityöläiset ja talonpojat, kaikki nämä luokat proletarisoituvat osittain sen vuoksi, että heidän pieni pääomansa ei riitä suurteollisuuden harjoittamiseen eikä kestä kilpailua suurempien kapitalistien kanssa, osittain sen vuoksi, että uudet tuotantotavat tekevät arvottomaksi heidän ammattitaitonsa. Näin proletariaatti saa rekryyttejä kaikista väestöluokista.

Proletariaatin kehityksessä on eri asteita. Sen taistelu porvaristoa vastaan alkaa sen olemassaolon ensi hetkestä.

Aluksi taistelevat yksityiset työläiset, sitten yhden tehtaan työläiset, sitten yhden työalan työläiset jollain paikkakunnalla sitä yksityistä porvaria vastaan, joka riistää heitä välittömästi. He eivät suuntaa hyökkäyksiään vain porvarillisia tuotantosuhteita vastaan, he kohdistavat ne itse tuotannonvälineihinkin; he tuhoavat ulkomaisia kilpailevia tavaroita, rikkovat koneita, sytyttävät tehtaita tuleen, he koettavat voimakeinoin palauttaa keskiaikaisen työmiehen menetetyn aseman.

Tällä asteella työläiset muodostavat joukon, joka on hajallaan ympäri maata ja kilpailun pirstoma. Työläisten joukoittainen yhdistyminen ei vielä ole seurausta heidän omasta yhteenliittymisestään, vaan seuraus porvariston yhteenliittymisestä, porvariston, jonka on pakko poliittisten tarkoitusperiensä saavuttamiseksi panna koko proletariaatti liikkeelle ja joka toistaiseksi vielä voikin sen tehdä. Tällä asteella proletaarit eivät siis taistele omia vihollisiaan, vaan vihollistensa vihollisia vastaan — rajattoman yksinvallan jäännöksiä, maanomistajia, teollisuutta

harjoittamatonta porvaristoa ja pikkuporvareja vastaan. Koko historiallinen liike on keskittynyt siten porvariston käsiin: jokainen voitto, mikä näin saavutetaan, on porvariston voitto.

Mutta teollisuuden kehittyessä proletariaatti ei kasva vain määrällisesti; se kootaan yhteen suuriksi joukoiksi, sen voima kasvaa ja se tuntee tämän yhä paremmin. Proletariaatin edut, elämänehdot tasoittuvat yhä enemmän sitä mukaa, kun koneitten käytäntöönottaminen yhä enemmän poistaa työn eroavaisuuksia ja painaa palkan melkein kaikkialla yhtä alhaiselle tasolle. Porvarien keskeinen kasvava kilpailu ja siitä johtuvat liikepulat tekevät työläisten palkan yhä epävakaisemmaksi; yhä nopeammin kehittyvä, lakkaamaton koneitten parantaminen tekee työläisten aseman elämässä yhä epävarmemmaksi; yksityisen työläisen ja yksityisen porvarin väliset yhteenotot saavat yhä enemmän kahden luokan välisten yhteentörmäysten luonteen. Työläiset alkavat muodostaa yhteenliittymiä [1] porvareita vastaan; he liittyvät yhteen puolustaakseen työpalkkaansa. He perustavat pysyviäkin yhdistyksiä turvatakseen itsensä mahdollisten yhteenottojen varalta. Paikoitellen taistelu kehittyy avoimiksi kapinoiksi.

Aika ajoin työläiset voittavat, mutta vain tilapäisesti. Varsinaisena tuloksena heidän taisteluistaan ei ole välitön menestys, vaan työläisten yhä laajempi yhteenliittyminen. Sitä edistävät yhä paranevat liikennevälineet, jotka suurteollisuus luo ja jotka saattavat eri paikkakuntien työläiset yhteyteen keskenään. Tarvitaankin vain yhteys, jotta monet kaikkialla luonteeltaan samanlaiset paikalliset taistelut keskittyisivät yhdeksi kansalliseksi taisteluksi, luokkataisteluksi. Kaikkinainen luokkataistelu on poliittista taistelua. Ja yhtymisen, mihin keskiajan kaupunkilaiset metsäteitään käyttäen tarvitsivat vuosisatoja, saavat nykyajan proletaarit rautateiden ansiosta aikaan muutamassa vuodessa.

Tätä proletaarien järjestymistä luokaksi ja samalla poliittiseksi puolueeksi hajottaa joka hetki taas kilpailu itse työläisten kesken. Mutta se viriää aina uudestaan, voimakkaampana, lujempana ja mahtavampana. Käyttäen hyväkseen porvariston keskinäistä erimielisyyttä se pakottaa tunnustamaan lain muodossa eräät työläisten intressit. Esimerkiksi laki kymmentuntisesta työpäivästä Englannissa.

Vanhassa yhteiskunnassa tapahtuvat yhteentörmäykset yleensä edistävät monella tavoin proletariaatin kehitystä. Porvaristo käy alituista taistelua: aluksi ylimystöä vastaan; myöhemmin itse porvariston niitä osia vastaan, joiden edut ovat joutuneet ristiriitaan teollisuuden kehityksen kanssa; ja alituisesti kaikkien

[1] Vuoden 1888 englanninkielisessä painoksessa on sanan „yhteenliittymiä" jälkeen lisätty „(ammattiliittoja)". *Toim.*

ulkomaiden porvaristoa vastaan. Kaikissa näissä taisteluissa se huomaa olevansa pakotettu vetoamaan proletariaattiin, kutsumaan sitä avukseen ja vetämään sen siten poliittiseen liikkeeseen. Se, itse siis antaa proletariaatille oman sivistyksensä aineksia [1], ts. aseita itseään vastaan.

Edelleen, kuten olemme nähneet, teollisuuden kehitys syöksee kokonaisia vallassaolevan luokan osia proletariaatin riveihin tai ainakin uhkaa niiden elämänehtoja. Nekin tuovat proletariaatille paljon sivistyksen aineksia.

Niinä aikoina vihdoin, kun luokkataistelu lähenee ratkaisuaan, käy hajaantumisprosessi vallassaolevan luokan keskuudessa, koko vanhan yhteiskunnan sisällä luonteeltaan niin kiivaaksi, niin räikeäksi, että pieni osa hallitsevasta luokasta sanoutuu siitä irti ja liittyy vallankumoukselliseen luokkaan, luokkaan, jolle kuuluu tulevaisuus. Niin kuin aikaisemmin osa aatelistosta meni porvariston puolelle, niin menee nyt osa porvaristosta proletariaatin puolelle, ja nimenomaan osa porvarillisista ideologeista, jotka ovat päässeet niin korkealle, että teoreettisesti ymmärtävät koko historiallisen liikunnan.

Kaikista luokista, jotka nyt esiintyvät porvaristoa vastaan, vain proletariaatti on todella vallankumouksellinen luokka. Muut luokat sortuvat ja häviävät suurteollisuuden kehittyessä, proletariaatti on sen oma tuote.

Keskisäädyt, pienteollisuudenharjoittaja, pikkukauppias, käsityöläinen, talonpoika, kaikki ne taistelevat porvaristoa vastaan pelastaakseen perikadolta olemassaolonsa keskisäätynä. Ne eivät siis ole vallankumouksellisia, vaan vanhoillisia. Enemmänkin, ne ovat taantumuksellisia, sillä ne yrittävät kääntää historian pyörää taaksepäin. Jos ne ovat vallankumouksellisia, niin ne ovat sellaisia silloin, kun niiden edessä on siirtyminen proletariaattiin, kun ne eivät puolusta nykyisiä, vaan tulevia etujaan, kun ne luopuvat omasta katsantokannastaan asettuakseen proletariaatin katsantokannalle.

Ryysyköyhälistön, tämän vanhan yhteiskunnan alimpien kerrosten passiivisen mädäntymistuotteen, proletaarinen vallankumous tempaa paikoitellen mukaan liikkeeseen, mutta koko asemansa vuoksi se on taipuvaisempi myymään itsensä taantumuksellisiin vehkeilyihin.

Vanhan yhteiskunnan elämänedellytykset on jo tuhottu proletariaatin elämänedellytyksissä. Proletaarilla ei ole omaisuutta; hänen suhteensa vaimoonsa ja lapsiinsa eroaa nyt täydellisesti porvarillisista perhesuhteista; nykyaikainen teollisuustyö,

[1] Vuoden 1888 englanninkielisessä painoksessa on sanojen „oman sivistyksensä aineksia" asemesta „oman poliittisen ja yleisen sivistyksensä aineksia". *Toim.*

nykyaikainen pääoman ies, joka on samaa niin Englannissa kuin Ranskassa, niin Amerikassa kuin Saksassa, ovat hinkanneet hänestä pois kaiken kansallisen luonteen. Lait, moraali, uskonto ovat hänelle porvarillisia ennakkoluuloja, joiden takana piilevät porvariston intressit.

Vallattuaan vallan kaikki aikaisemmat luokat pyrkivät varmistamaan jo saavuttamansa aseman alistamalla oman omistamistapansa ehtoihin koko yhteiskunnan. Proletaarit voivat vallata yhteiskunnalliset tuotantovoimat haltuunsa vain hävittämällä oman tähänastisen omistamistapansa ja samalla koko tähänastisen omistamistavan yleensä. Proletaareilla ei ole mitään omaansa suojattavana, heidän on hävitettävä yksityisomistuksen kaikki tähänastiset suojat ja takeet.

Kaikki tähänastiset liikkeet ovat olleet joko vähemmistöjen omia liikkeitä tai vähemmistöjen etuja ajavia liikkeitä. Proletaarinen liike on valtavan enemmistön etuja ajavaa, valtavan enemmistön itsenäistä liikettä. Proletariaatti, nykyisen yhteiskunnan alin kerros, ei voi kohota, nousta jaloilleen muutoin, kuin että virallisen yhteiskunnan kerroksista muodostuva koko päällysrakennus räjäytetään ilmaan.

Joskaan ei sisällöltään, niin muodoltaan on proletariaatin taistelu porvaristoa vastaan lähinnä kansallista. Kunkin maan proletariaatin täytyy luonnollisesti tehdä ensin loppu omasta porvaristostaan.

Kuvatessamme proletariaatin kehityksen yleisimpiä vaiheita, tarkastelimme nykyisen yhteiskunnan sisäistä, enemmän tai vähemmän verhottua kansalaissotaa aina siihen kohtaan, jossa se puhkeaa avoimeksi vallankumoukseksi ja proletariaatti pystyttää oman herruutensa kukistamalla väkivaltaisesti porvariston.

Kaikki tähänastiset yhteiskunnat, kuten olemme nähneet, ovat perustuneet sortavien ja sorrettujen luokkien vastakkaisuuteen. Mutta jotta voitaisiin sortaa jotakin luokkaa, täytyy tälle turvata edellytykset, joiden puitteissa se voi ylläpitää ainakin orjan elämäänsä. Maaorja on ponnistanut itsensä kommuunin jäseneksi maaorjuudessa, samoin kuin pikkuporvari porvariksi feodaalisen rajattoman yksinvallan ikeen alla. Sitä vastoin nykyaikainen työläinen ei kohoa teollisuuden edistyessä, vaan vajoaa aina syvemmälle oman luokkansa olemassaolon edellytyksien alapuolelle. Työläisestä tulee köyhimys, ja köyhäläisyys kasvaa vielä nopeammin kuin väestö ja rikkaus. Tämä osoittaa selvästi, että porvaristo on kykenemätön pysymään kauemmin yhteiskunnan hallitsevana luokkana ja pakottamaan yhteiskunnan pitämään oman luokkansa elinehtoja säännöstävänä lakina. Se on kykenemätön hallitsemaan, koska se ei kykene turvaamaan orjalleen edes orjuudessa olemista, koska sen on pakko antaa orjansa vajota sellaiseen tilaan, jossa sen täytyy elättää orjaa,

sen sijaan että orja elättäisi sitä itseään. Yhteiskunta ei enää voi elää porvariston alaisena, ts. porvariston elämä ei enää ole sopiva yhteiskunnalle.

Porvariluokan olemassaolon ja herruuden oleellisimpana edellytyksenä on rikkauden kertyminen yksityisten käsiin, pääoman muodostuminen ja lisääntyminen. Pääoman olemassaolon edellytyksenä on palkkatyö. Palkkatyö perustuu yksinomaan työläisten keskinäiseen kilpailuun. Teollisuuden edistys, jonka tahdoton ja vastustuskyvytön toimeenpanija porvaristo on, asettaa kilpailusta johtuvan työläisten eristäytymisen tilalle heidän vallankumouksellisen yhteenliittymisensä yhdistysten kautta. Suurteollisuuden kehittyessä porvariston jalkojen alta riistetään siis itse se perusta, jolla se tuottaa ja omistaa tuotteet. Se tuottaa ennen kaikkea omat haudankaivajansa. Porvariston häviö ja proletariaatin voitto ovat yhtä väistämättömiä.

II

PROLETAARIT JA KOMMUNISTIT

Mikä on kommunistien suhde proletaareihin yleensä?

Kommunistit eivät ole erikoinen puolue muiden työväenpuolueiden vastakohtana.

Heillä ei ole mitään koko proletariaatin eduista eriäviä etuja.

He eivät esitä mitään erikoisia [1] periaatteita, joiden mukaiseksi he tahtoisivat kaavata proletaarisen liikkeen.

Kommunistit eroavat muista proletaarisista puolueista toisaalta vain siinä, että eri kansakuntien proletaarien taisteluissa he nostavat esiin ja tekevät tunnetuiksi koko proletariaatin yhteisiä, kansallisuudesta riippumattomia etuja, ja toisaalta siinä, että proletariaatin ja porvariston välisen taistelun eri kehitysasteilla he aina edustavat koko liikkeen etua.

Kommunistit ovat siis käytännöllisesti päättäväisin, aina eteenpäin kannustava [2] työväenpuolueiden osa kaikissa maissa; teoreettisesti he käsittävät paremmin kuin proletariaatin muu joukko proletaarisen liikkeen edellytykset, kulun ja yleiset tulokset.

Kommunistien lähin päämäärä on sama kuin kaikkien muidenkin proletaaristen puolueiden: proletariaatin muodostaminen luokaksi, porvariston herruuden kukistaminen, proletariaatin suorittama valtiollisen vallan valtaaminen.

---

[1] Vuoden 1888 englanninkielisessä painoksessa on sanan „erikoisia" asemesta „lahkokuntalaisia". *Toim.*

[2] Vuoden 1888 englanninkielisessä painoksessa on sanojen „aina eteenpäin kannustava" asemesta painettu: „edistyksellisin". *Toim.*

Kommunistien teoreettiset väittämät eivät suinkaan perustu tuon tai tämän maailmanparantajan keksimiin tai löytämiin ideoihin ja periaatteisiin.

Ne ovat vain käynnissä olevan luokkataistelun tosiasiallisten suhteiden, silmiemme edessä tapahtuvan historiallisen liikkeen yleisiä ilmauksia. Tähänastisten omistussuhteiden lakkauttaminen ei ole jotain vain kommunismille ominaista.

Kaikki omistussuhteet ovat olleet alituisen historiallisen vaihtumisen, alituisen historiallisen muutoksen alaisia.

Ranskan vallankumous esimerkiksi lakkautti feodaalisen omistuksen asettaen tilalle porvarillisen omistuksen.

Kommunismille ominaista ei ole omistuksen lakkauttaminen yleensä, vaan porvarillisen omistuksen lakkauttaminen.

Mutta nykyaikainen porvarillinen yksityisomistus on viimeinen ja täydellisin ilmaus sellaisesta tuotteiden tuottamisesta ja omistamisesta, mikä perustuu luokkavastakohtiin, toisten harjoittamaan toisten riistämiseen [1].

Tässä mielessä voivat kommunistit ilmaista oppinsa kahdella sanalla: yksityisomistuksen lakkauttaminen.

Meitä kommunisteja on syytetty siitä, että me tahdomme lakkauttaa persoonallisesti ansaitun, omalla työllä hankitun omaisuuden, sen omaisuuden, joka muodostaa kaiken persoonallisen vapauden, toiminnan ja itsenäisyyden perustuksen.

Omalla työllä hankittu, saatu ja ansaittu omaisuus! Puhutteko pikkuporvarien, pientalonpoikien omaisuudesta, joka oli porvarillisen omaisuuden edeltäjä? Meidän ei tarvitse sitä lakkauttaa, teollisuuden kehitys on sitä lakkauttanut ja lakkauttaa joka päivä.

Vai puhutteko nykyaikaisesta porvarillisesta yksityisomaisuudesta?

Mutta luoko palkkatyö, proletaarin työ hänelle omaisuutta? Eihän toki. Se luo pääomaa, so. palkkatyötä riistävää omaisuutta, joka voi lisääntyä vain ehdolla, että se synnyttää uutta palkkatyötä sitä jälleen riistääkseen. Omaisuus nykyisessä muodossaan liikkuu pääoman ja palkkatyön välisessä vastakohtaisuudessa. Tarkastelkaamme tämän vastakohtaisuuden kumpaakin puolta.

Kapitalistina oleminen merkitsee sitä, että henkilöllä on, ei vain pelkästään persoonallinen, vaan myös yhteiskunnallinen asema tuotannossa. Pääoma on yhteinen tuote ja sen voi saada liikkeelle vain yhteiskunnan monien jäsenten, viime kädessä vain sen kaikkien jäsenten yhteinen toiminta.

Pääoma ei siis ole mikään persoonallinen, vaan se on yhteiskunnallinen mahti.

---

[1] Vuoden 1888 englanninkielisessä painoksessa on sanojen „toisten harjoittamaan toisten riistämiseen" tilalla sanat „vähemmistön harjoittamaan enemmistön riistämiseen". *Toim.*

Kun siis pääoma muutetaan yhteiseksi, yhteiskunnan kaikille jäsenille kuuluvaksi omaisuudeksi, niin se ei ole persoonallisen omaisuuden muuttamista yhteiskunnalliseksi. Muuttuu vain omaisuuden yhteiskunnallinen luonne. Se kadottaa luokkaluonteensa.

Siirtykäämme tarkastelemaan palkkatyötä.

Palkkatyön keskimääräisenä hintana on työpalkan minimimäärä, so. niiden elämänvälineiden yhteismäärä, jotka ovat välttämättömät pitämään työläisen työläisenä elossa. Siis se, mitä palkkatyöläinen työllään omakseen saa, riittää ainoastaan hänen elämänsä uusintamiseen. Emme lainkaan tahdo poistaa tätä työntuotteiden persoonallista omaksi omistamista elämän välitöntä uusintamista varten, omaksi omistamista, josta ei jää mitään ylijäämää, mikä voisi antaa valtaa vieraaseen työhön. Tahdomme poistaa vain tämän omaksi omistamisen kurjan luonteen, jonka vallitessa työläinen elää vain lisätäkseen pääomaa ja elää vain niin kauan, kuin hallitsevan luokan edut sitä vaativat.

Porvarillisessa yhteiskunnassa on elävä työ vain keino, jolla lisätään kasatun työn määrää. Kommunistisessa yhteiskunnassa on kasattu työ vain keino, jolla avarretaan, rikastutetaan ja edistetään työläisten elintoimintaa.

Porvarillisessa yhteiskunnassa hallitsee siis menneisyys nykyisyyttä, kommunistisessa nykyisyys menneisyyttä. Porvarillisessa yhteiskunnassa on pääoma itsenäistä ja persoonallista, samalla kun toimiva yksilö on epäitsenäinen ja persoonaton.

Ja näiden suhteiden hävittämistä porvaristo sanoo persoonallisuuden ja vapauden hävittämiseksi! Ja syystä kyllä. Kysymys on tosiaankin porvaripersoonallisuuden, porvarillisen itsenäisyyden ja porvarillisen vapauden hävittämisestä.

Vapaus nykyisten porvarillisten tuotantosuhteiden puitteissa tarkoittaa vapaata kauppaa, oston ja myynnin vapautta.

Mutta kaupustelun lakatessa lakkaa myös vapaa kaupustelu. Puheissa vapaasta kaupustelusta, samoin kuin porvaristomme muissakin mahtipontisissa puheissa vapaudesta, on järkeä ylipäänsä vain mikäli kysymyksessä on kahlehdittu kaupustelu, keskiajan orjuutettu kaupunkilainen, mutta ei kaupustelun, porvarillisten tuotantosuhteiden ja itse porvariston kommunistinen hävittäminen.

Te kauhistutte sitä, että me tahdomme hävittää yksityisomistuksen. Mutta nykyisessä yhteiskunnassannehan sen jäsenistön yhdeksän kymmenesosan kohdalta yksityisomistus on hävitetty; se onkin olemassa juuri sen vuoksi, ettei sitä ole yhdeksää kymmenesosaa varten. Te syytätte meitä siis siitä, että me tahdomme hävittää omistuksen, jonka välttämättömänä edellytyksenä on se, että yhteiskunnan valtava enemmistö on vailla omaisuutta.

Sanalla sanoen, te syytätte meitä siitä, että me tahdomme hävittää omistuksenne. Todellakin, sitä me tahdomme.

Siitä hetkestä alkaen, jolloin työtä ei enää voi muuttaa pääomaksi, rahaksi, maankoroksi, lyhyesti sanoen monopolisoitavissa olevaksi yhteiskunnalliseksi mahdiksi, so. siitä hetkestä alkaen, jolloin persoonallinen omistus ei enää voi muuttua porvarilliseksi, siitä hetkestä alkaen te julistatte, että persoona on hävitetty.

Te myönnätte siis, että persoonaksi te ette tunnusta ketään muuta kuin porvarin, so. porvarillisen omistajan. Ja tämä persoona on tosiaankin hävitettävä.

Kommunismi ei riistä keneltäkään valtaa omistaa omaksi yhteiskunnallisia tuotteita, se riistää vain vallan orjuuttaa vierasta työtä tuon omaksi omistamisen avulla.

On väitetty, että kun yksityisomistuksesta tehdään loppu, niin kaikki toiminta lakkaa ja yleinen laiskuus pääsee vallalle.

Siinä tapauksessa olisi porvarillisen yhteiskunnan jo aikoja täytynyt tuhoutua laiskuuteen, sillä ne, jotka siinä tekevät työtä, eivät hyödy mitään, ja ne, jotka siinä hyötyvät, eivät tee työtä. Koko tuo epäilys tarkoittaa toisin sanoen, että silloin kun ei enää ole pääomaa, ei ole enää palkkatyötä.

Kaikki vastaväitteet aineellisten tuotteiden kommunistista omistamis- ja tuotantotapaa vastaan on ulotettu koskemaan myös henkisten tuotteiden omistamista ja tuotantoa. Niin kuin luokkaomistuksen lakkauttaminen on porvarista samaa kuin itse tuotannon lakkauttaminen, niin myös luokkasivistyksen lakkauttaminen on hänestä samaa kuin yleensä kaiken sivistyksen lakkauttaminen.

Sivistys, jonka menettämistä porvari valittaa, on tavattoman suurelle enemmistölle muuttumista koneen lisäkkeeksi.

Mutta älkää kiistelkö kanssamme, kun mittaatte porvarillisen omistuksen hävittämistä porvarillisten vapaus-, sivistys- ja oikeus- ym. käsitteidenne mukaisesti. Aatteennekin ovat porvarillisten tuotanto- ja omistussuhteiden tuotteita, samoin kuin oikeutenne on vain laiksi korotettu luokkanne tahto, tahto, jonka sisältö riippuu luokkanne aineellisista elämänehdoista.

Tämä puolueellinen käsitys, mikä panee teidät muuttamaan tuotanto- ja omistussuhteenne historiallisista, tuotannon kehittyessä vaihtuvista suhteista ikuisiksi luonnon ja järjen laeiksi, on teillä ja se on ollut kaikilla ennen vallassa olleilla ja tuhoutuneilla luokilla. Sitä, mikä teistä on ymmärrettävää antiikin omistuksen suhteen, mikä teistä on ymmärrettävää feodaalisen omistuksen suhteen, te ette saata enää ymmärtää porvarillisen omistuksen suhteen.

Perheen hävittäminen! Äärimmäiset radikaalitkin kiivastuvat tästä kommunistien häpeämättömästä aikeesta.

Mihin perustuu nykyinen porvarillinen perhe? Pääomaan, yksityistuloon. Täydellisesti kehittyneenä se on olemassa vain porvaristoa varten; mutta täydennyksenään sillä on proletaarien pakollinen perheettömyys ja julkinen prostituutio.

Porvarillinen perhe katoaa luonnollisesti tämän täydennyksensä katoamisen mukana, ja molemmat häviävät pääoman häviämisen mukana.

Syytättekö meitä siitä, että me tahdomme tehdä lopun vanhempien harjoittamasta lasten riistosta? Myönnämme itsemme syylliseksi tähän rikokseen.

Te väitätte, että asettamalla kotikasvatuksen sijaan yhteiskunnallisen kasvatuksen me hävitämme kaikkein hellimmät suhteet.

Eikö sitten yhteiskunta määrää teidänkin kasvatustanne? Eivätkö sitä määrää yhteiskunnalliset suhteet, joiden puitteissa te kasvatatte, yhteiskunnan välitön tai välillinen puuttuminen kasvatukseen koulun jne. kautta? Kommunistit eivät ole keksineet yhteiskunnan vaikutusta kasvatukseen; he vain muuttavat kasvatuksen luonteen, tempaavat sen irti hallitsevan luokan vaikutuksen alaisuudesta.

Porvarilliset lauseparret perheestä ja kasvatuksesta, vanhempien ja lasten hellästä suhteesta käyvät sitä tympäisevämmiksi, mitä enemmän suurteollisuuden kehittymisen seurauksena kaikki proletaarien perhesiteet revitään rikki ja lapsista tehdään pelkkiä kauppaesineitä ja työkaluja.

Mutta te kommunistit tahdotte saada aikaan vaimojen yhteisyyden, huutaa meille koko porvaristo kuorossa.

Porvari näkee vaimossaan pelkän tuotannonvälineen. Hän kuulee, että tuotannonvälineet aiotaan antaa yhteiseen käyttöön, eikä luonnollisesti voi ajatella muuta, kuin että naistenkin kohtalona on sama yhteisyys.

Hän ei edes aavista, että kysymyksessä on juuri naisen kohottaminen pelkän tuotannonvälineen asemasta.

Mikään ei ole muuten naurettavampaa kuin porvariemme korkean siveellinen kauhistus kommunistien luulotellun julkisen naisten yhteisyyden johdosta. Kommunistien ei tarvitse ottaa käytäntöön naisten yhteisyyttä, se on melkein aina ollut olemassa.

Porvarimme, tyytymättä siihen, että heidän käytettävissään ovat heidän työläistensä vaimot ja tyttäret, puhumattakaan julkisesta prostituutiosta, pitävät suurimpana huvituksena vietellä toistensa aviovaimoja.

Porvarillinen avioliitto on todellisuudessa aviovaimojen yhteisyyttä. Kommunisteja voitaisiin korkeintaan syyttää siitä, että ulkokultaisesti salatun vaimojen yhteisyyden tilalle he tahtovat muka asettaa julkisen, avoimen. On muuten itsestään selvää,

että nykyisten tuotantosuhteiden hävittämisen ohessa katoaa myös niistä johtuva vaimojen yhteisyys, so. julkinen ja salainen prostituutio.

Kommunisteja on edelleen syytetty siitä, että he tahtovat tehdä lopun isänmaasta ja kansallisuudesta.

Työläisillä ei ole isänmaata. Heiltä ei voida ottaa sitä, mitä heillä ei ole. Kun proletariaatin lähinnä täytyy vallata itselleen valtiollinen valta, kohottaa itsensä kansalliseksi luokaksi [1], muodostua kansakunnaksi, on se itse vielä kansallinen, joskaan ei suinkaan siinä mielessä kuin porvaristo sen käsittää.

Jo porvariston kehittyminen, kauppavapaus, maailmanmarkkinat, teollisuustuotannon ja sitä vastaavien elinsuhteiden yhdenmukaistuminen hävittävät yhä enemmän kansojen kansallista eristyneisyyttä ja vastakohtaisuuksia.

Proletariaatin herruus on nopeuttava niiden häviämistä vieläkin enemmän. Yhteinen toiminta, ainakin sivistysmaiden kesken, on proletariaatin vapautuksen ensimmäisiä ehtoja.

Sikäli kuin hävitetään yksilön harjoittama toisen yksilön riisto, häviää myös kansakunnan harjoittama toisen kansakunnan riisto.

Kansakunnan sisäisen luokkavastakohtaisuuden hävitessä häviää myös kansakuntien välinen vihamielinen suhde.

Syytökset, joita esitetään kommunismia vastaan uskonnollisilta, filosofisilta ja yleensä ideologisilta näkökannoilta, eivät ansaitse perinpohjaisempaa käsittelyä.

Tarvitaanko syvällistä ymmärtämystä sen käsittämiseksi, että ihmisten elinolojen, yhteiskunnallisten suhteiden, heidän yhteiskunnallisen olemisensa muuttuessa muuttuvat myös heidän käsityksensä, katsomuksensa ja käsitteensä, sanalla sanoen heidän tietoisuutensa?

Mitä muuta todistaa aatteiden historia, kuin että henkinen tuotanto muuttuu aineellisen tuotannon mukana? Jokaisen aikakauden vallitsevina aatteina ovat aina olleet vain hallitsevan luokan aatteet.

Puhutaan aatteista, jotka vallankumouksellistavat koko yhteiskunnan; siten lausutaan julki vain se tosiasia, että vanhan yhteiskunnan sisällä ovat muodostuneet uuden ainekset, että vanhojen elinolojen rapautuessa rapautuvat samalla vanhat aatteet.

Kun vanha maailma oli häviämässä, voitti kristinusko vanhat uskonnot. Kun kristilliset aatteet 18. vuosisadalla joutuivat valistusaatteiden iskujen alla häviölle, feodaalinen yhteiskunta taisteli elämästä ja kuolemasta porvaristoa vastaan, joka siihen aikaan oli vallankumouksellista. Omantunnon- ja uskonnonva-

[1] Vuoden 1888 englanninkielisessä painoksessa on sanojen „kohottaa itsensä kansalliseksi luokaksi" tilalla sanat „kohottaa itsensä kansakunnan johtavaksi luokaksi". *Toim.*

pauden aatteet ilmensivät vain vapaan kilpailun herruutta tietouden alalla.

„Mutta", sanotaan, „uskonnolliset, moraaliset, filosofiset, poliittiset, oikeus- ym. aatteet ovat tosin muuttuneet historiallisen kehityksen varrella. Mutta uskonto, moraali, filosofia, politiikka, oikeus ovat aina säilyneet tässä lakkaamattomassa muutoksessa. On sitä paitsi ikuisia totuuksia, kuten vapaus, oikeudenmukaisuus jne., jotka ovat yhteisiä kaikille yhteiskunnallisille oloille. Mutta kommunismi poistaa ikuiset totuudet, se poistaa uskonnon, moraalin, sen sijaan että uudistaisi ne; se on siis ristiriidassa kaiken tähänastisen historiallisen kehityksen kanssa."

Mikä on tämän syytöksen ydin? Kaikkien tähänastisten yhteiskuntien historia on liikkunut luokkavastakohdissa, jotka eri aikakausina ovat muodostuneet erilaisiksi.

Mutta olkoot ne muodoltaan minkälaisia hyvänsä, niin kaikkien menneiden vuosisatojen yhteisenä tosiasiana on ollut yhteiskunnan toisen osan harjoittama toisen osan riistäminen. Sen vuoksi ei ole ihme, että kaikkien vuosisatojen yhteiskunnallinen tietoisuus, kaikesta moninaisuudestaan ja erilaisuudestaan huolimatta, on kehittynyt määrätyissä yhteisissä muodoissa, sellaisissa muodoissa — tietoisuusmuodoissa —, jotka häviävät täydellisesti vasta sitten, kun luokkavastakohtaisuus kokonaan häviää.

Kommunistinen vallankumous on perintönä saatujen omistussuhteiden perinpohjaisinta murtamista; ei ole ihme, että sen kehityskulussa murretaan mitä perinpohjaisimmin perintönä saadut aatteet.

Mutta jättäkäämme porvariston kommunisminvastaiset vastaväitteet.

Näimme jo edellä, että ensimmäisenä askeleena työväen vallankumouksessa on proletariaatin nouseminen hallitsevaksi luokaksi, demokratian valloittaminen.

Proletariaatti käyttää poliittista herruuttaan ottaakseen vähitellen pois porvaristolta kaiken pääoman, keskittääkseen kaikki tuotannonvälineet valtion, so. hallitsevaksi luokaksi järjestyneen proletariaatin käsiin, ja lisätäkseen mahdollisimman nopeasti tuotantovoimien määrää.

Luonnollisesti tämä voi aluksi tapahtua vain siten, että käydään despoottisesti käsiksi omistusoikeuteen ja porvarillisiin tuotantosuhteisiin, siis ryhdytään toimenpiteisiin, jotka näyttävät taloudellisesti riittämättömiltä ja kestämättömiltä, mutta jotka liikkeen edistyessä vievät pitemmälle meneviin toimenpiteisiin [1] ja ovat välttämättömiä keinoja koko tuotantotavan mullistamiseksi.

[1] Vuoden 1888 englanninkielisessä painoksessa on sanojen „vievät pitemmälle meneviin toimenpiteisiin" jälkeen lisäys: „tekevät välttämättömäksi hyökätä edelleen vanhaa yhteiskuntajärjestelmää vastaan". *Toim.*

Nämä toimenpiteet tulevat luonnollisesti olemaan erilaisia eri maissa.

Edistyneimmissä maissa voidaan kuitenkin miltei kaikkialla soveltaa seuraavia toimenpiteitä:

1. Maaomaisuuden pakkoluovutus ja maankoron käyttäminen valtion menoihin.
2. Korkea progressiivinen vero.
3. Perintöoikeuden lakkauttaminen.
4. Kaikkien emigranttien ja kapinallisten omaisuuden takavarikoiminen.
5. Luoton keskittäminen valtion käsiin kansallispankin kautta, jolla on valtion pääoma ja ehdoton yksinoikeus.
6. Kulkulaitoksen keskittäminen valtion käsiin.
7. Valtion tehtaiden ja tuotannonvälineiden lisääminen, maan raivaaminen viljelykseen ja maiden parantaminen yhteisen suunnitelman mukaisesti.
8. Samanlainen työvelvollisuus kaikille, teollisuusarmeijain muodostaminen varsinkin maanviljelystä varten.
9. Maanviljelyksen ja teollisuuden harjoittamisen yhdistäminen; toiminta kaupungin ja maaseudun välisen eroavaisuuden [1] poistamiseksi vähitellen.
10. Kaikkien lasten yhteiskunnallinen ja maksuton kasvatus. Lasten tehdastyön poistaminen nykyisessä muodossaan. Kasvatuksen yhdistäminen aineelliseen tuotantoon jne. jne.

Kun kehityksen edistyessä luokkaeroavaisuudet ovat hävinneet ja koko tuotanto on keskittynyt yksilöiden yhtymien käsiin, niin julkinen valta kadottaa valtiollisen luonteen. Valtiollinen valta varsinaisessa merkityksessään on toisen luokan organisoitua väkivaltaa toisen luokan alistamiseksi. Kun proletariaatti taistelussa porvaristoa vastaan välttämättömästi yhtyy luokaksi, kun se vallankumouksen kautta tekee itsensä hallitsevaksi luokaksi ja hallitsevana luokkana väkivaltaisesti poistaa vanhat tuotantosuhteet, niin näiden tuotantosuhteiden mukana se poistaa luokkavastakohtaisuuden olemassaolon edellytykset, luokat yleensä ja samalla oman valtansa luokkavaltana.

Vanhan porvarillisen yhteiskunnan ja sen luokkien ja luokkavastakohtien tilalle tulee yhtymä, jossa kunkin yksilön vapaa kehitys on kaikkien vapaan kehityksen edellytyksenä.

---

[1] Vuoden 1848 painoksessa: „kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden", vuoden 1872 ja myöhemmissä saksankielisissä painoksissa sana „vastakohtaisuuden" vaihdettiin sanaan „eroavaisuuden". Vuoden 1888 englanninkielisessä painoksessa oli sanojen „toiminta kaupungin ja maaseudun välisen eroavaisuuden poistamiseksi vähitellen" asemesta painettu: „kaupungin ja maaseudun välisen eroavaisuuden asteittainen poistaminen jakamalla väestöä tasaisemmin ympäri maata". *Toim.*

III

SOSIALISTINEN JA KOMMUNISTINEN KIRJALLISUUS

1. TAANTUMUKSELLINEN SOSIALISMI

a) FEODAALINEN SOSIALISMI

Ranskan ja Englannin ylimystöllä oli historiallisen asemansa mukaisesti kutsumuksena herjauskirjasien kirjoittaminen nykyaikaista porvarillista yhteiskuntaa vastaan. Vihattu nousukas oli nujertanut sen vielä kerran heinäkuun vallankumouksessa Ranskassa vuonna 1830 ja parlamenttiuudistusliikkeessä Englannissa. Vakavasta poliittisesta taistelusta ei voinut olla enää puhettakaan. Sille jäi vain kirjallinen taistelu. Mutta kirjallisuudenkin alalla restauraatioajan[1] vanhat puheenparret olivat käyneet mahdottomiksi. Herättääkseen myötätuntoa ylimystön täytyi näennäisesti jättää syrjään omat etunsa ja laatia syytöskirjelmänsä porvaristoa vastaan vain riistetyn työväenluokan etujen nimessä. Se hankki itselleen tyydytystä laatimalla häväistyslauluja uudesta valtiaastaan ja kuiskuttelemalla sen korvaan enemmän tai vähemmän onnettomuutta uhkaavia ennustuksia.

Tällä tavalla syntyi feodaalinen sosialismi, puolittain valitusvirtenä, puolittain herjauskirjoituksena, puolittain menneisyyden kaikuna, puolittain tulevaisuuden uhkana, osuen väliin suoraan porvariston sydämeen katkeralla, nerokkaan purevalla arvostelulla, mutta täysin kykenemättömänä ymmärtämään nykyajan historian kulkua se teki aina koomillisen vaikutuksen.

Saadakseen kootuksi kansan puolelleen ylimystö heilutti lippuna proletariaatin kerjäläispussia. Mutta joka kerta kun kansa sitä seurasi, se näki ylimysten takamuksessa feodaalien vanhat vaakunat ja juoksi tiehensä nauraen äänekkäästi ja epäkunnioittavasti.

Osa Ranskan legitimisteistä ja „Nuori Englanti"[2] ovat esittäneet tätä näytelmää.

Kun feodaalit todistelevat, että heidän riistotapansa oli toisenlaista kuin porvarillinen riisto, niin he unohtavat vain sen, että

[1] Tällä ei tarkoiteta Englannin restauraatioaikaa vv. 1660—1689, vaan Ranskan restauraatioaikaa vv. 1814—1830. *(Engelsin huomautus vuoden 1888 englanninkieliseen painokseen.)*

[2] *Legitimistit* — Bourbonien hallitsijasuvun valtaan palauttamista kannattaneiden aatelisten suurmaanomistajien puolue. *„Nuori Englanti"* — noin v. 1842 muodostunut vanhoillisten puoluetta lähellä olleiden englantilaisten ylimysten, poliittisten toimihenkilöiden ja kirjailijoiden ryhmä. Sen huomatuimpia edustajia olivat Disraeli, Thomas Carlyle ym. *Toim.*

he riistivät tyyten toisenlaisten ja nyt jo aikansa eläneiden olosuhteiden ja edellytysten vallitessa. Kun he todistelevat, että heidän valtakautensa aikana ei ollut nykyaikaista proletariaattia, niin he unohtavat vain sen, että nykyaikainen porvaristo oli juuri heidän yhteiskuntajärjestelmänsä välttämätön vesa.

He salaavat muuten arvostelunsa taantumuksellista luonnetta niin vähän, että heidän pääsyytöksenään porvaristoa vastaan on juuri se, että tämän hallitessa kehittyy luokka, joka on räjäyttävä ilmaan koko vanhan yhteiskuntajärjestelmän.

He syyttävät porvaristoa enemmänkin siitä, että se synnyttää vallankumouksellisen proletariaatin, kuin siitä, että se yleensä synnyttää proletariaatin.

Poliittisessa toiminnassa he osallistuvat sen vuoksi kaikkiin väkivaltatoimenpiteisiin työväenluokkaa vastaan, ja jokapäiväisessä elämässä, kaikista mahtipontisista fraaseistaan huolimatta, he ovat taipuvaisia poimimaan kultaomenoita [1] ja vaihtamaan uskollisuuden, rakkauden ja kunnian lampaanvilla-, sokerijuurikas- ja viinakaupusteluun [2].

Niin kuin pappi kulki aina käsi kädessä feodaaliherran kanssa, niin myös pappissosialismi kulkee käsi kädessä feodaalisen sosialismin kanssa.

Mikään ei ole helpompaa kuin antaa sosialistinen pintaväri kristilliselle asketismille. Eikö kristinusko myös ole intoillut yksityisomaisuutta, avioliittoa, valtiota vastaan? Eikö se ole saarnannut niiden asemesta hyväntekeväisyyttä ja kerjäläisyyttä, naimattomuutta ja lihan kuolettamista, luostarielämää ja kirkkoa? Kristillinen sosialismi on vain se vihkivesi, jolla pappi siunaa ylimyksen kiukun.

b) PIKKUPORVARILLINEN SOSIALISMI

Feodaalinen ylimystö ei ole ainoa luokka, jonka porvaristo kukisti ja jonka elinehdot nykyaikaisessa porvarillisessa yhteiskunnassa huononivat ja raukesivat olemattomiin. Keskiajan porvarit ja pientalonpoikien sääty olivat nykyaikaisen porvariston edeltäjiä. Teollisesti ja kaupallisesti vähemmän kehittyneissä

---

[1] Vuoden 1888 englanninkielisessä painoksessa on sanan „kultaomenoita" jälkeen lisätty sanat „joita putoilee teollisuuden puusta". *Toim.*

[2] Tämä koskee pääasiassa Saksaa, missä maaylimystö ja junkkerit suurimmaksi osaksi viljelevät tilojaan omaan laskuunsa isännöitsijöittensä avulla ja ovat samalla sokerijuurikkaiden suurtuottajia ja viinapolttimoiden suuromistajia. Varakkaammat Englannin ylimykset eivät ole vielä menneet näin pitkälle, mutta hekin tietävät voivansa korvata maankoron alenemisen lainaamalla nimeään kaikenlaisille enemmän tai vähemmän hämäräperäisten osakeyhtiöiden perustajille. *(Engelsin huomautus vuoden 1888 englanninkieliseen painokseen.)*

maissa tämä luokka vielä elää kituuttaa nousevan porvariston rinnalla.

Maissa, joissa on kehittynyt nykyaikainen sivistys, on muodostunut uusi pikkuporvaristo, joka häilyy proletariaatin ja porvariston välillä ja jota porvarillisen yhteiskunnan täydentävänä osana muodostuu alati uudelleen, mutta jonka jäseniä kilpailu syöksee yhtä mittaa proletariaattiin, samalla kun se näkee suurteollisuuden kehityksen lähentävän ajankohtaa, jolloin se nykyaikaisen yhteiskunnan itsenäisenä osana kokonaan häviää ja sen tilalle kaupassa, teollisuudessa ja maanviljelyksessä tulevat työnjohtajat ja palkatut palvelijat.

Sellaisissa maissa kuin Ranskassa, missä talonpoikaisluokkaa on paljon enemmän kuin puolet väestöstä, oli luonnollista, että kirjailijat, jotka esiintyivät proletariaatin puolesta porvaristoa vastaan, käyttivät porvarillista järjestelmää arvostellessaan pikkuporvarin ja pientalonpojan mittapuuta ja puolustivat työväkeä pikkuporvariston kannalta. Näin syntyi pikkuporvarillinen sosialismi. Sismondi on tämän kirjallisuuden päämies ei vain Ranskassa, vaan myös Englannissa.

Tämä sosialismi eritteli mitä teräväjärkisimmin nykyaikaisissa tuotantosuhteissa ilmeneviä ristiriitoja. Se paljasti talousoppineiden ulkokultaiset kaunistelut. Se osoitti kumoamattomasti koneellisen tuotannon ja työnjaon tuhoisat vaikutukset, pääomien ja maaomaisuuden keskittymisen, liikatuotannon, pulat, pikkuporvariston ja pientalonpoikaiston väistämättömän perikadon, proletariaatin kurjuuden, tuotannon anarkian, räikeät epäsuhteet rikkauden jakaantumisessa, kansakuntien välisen teollisen hävityssodan, vanhojen tapojen, vanhojen perhesuhteiden ja vanhojen kansallisuuksien häviämisen.

Positiiviselta sisällöltään tämä sosialismi tahtoo kuitenkin joko palauttaa käytäntöön vanhat tuotannon- ja vaihdonvälineet ja niiden mukana vanhat omistussuhteet ja vanhan yhteiskunnan tai pakottaa nykyaikaiset tuotannon- ja vaihdonvälineet väkisin vanhojen omistussuhteiden puitteisiin, jotka ne olivat jo murtaneet ja jotka niiden täytyi murtaa. Kummassakin tapauksessa se on samalla sekä taantumuksellista että utooppista.

Ammattikuntalaitos teollisuuden alalla ja patriarkaalinen maatalous, siinä ovat sen viimeiset sanat.

Edelleen kehittyessään tämä suunta on rauennut pelkurimaiseksi murinaksi [1].

---

[1] Vuoden 1888 englanninkielisessä painoksessa on lauseen „Edelleen kehittyessään tämä suunta on rauennut pelkurimaiseksi murinaksi" tilalla lause „Kun vihdoin kumoamattomat historialliset tosiasiat olivat hävittäneet harhakuvitelmien hurmaavan vaikutuksen viimeisetkin jäljet, tämä sosialismin muoto raukesi pelkurimaiseksi murinaksi". *Toim.*

c) SAKSALAINEN ELI „TODELLINEN“ SOSIALISMI

Ranskan sosialistinen ja kommunistinen kirjallisuus, joka syntyi herruutta pitävän porvariston sorron alaisena ja on tätä herruutta vastaan käydyn taistelun kirjallinen ilmaus, tuli Saksassa tunnetuksi aikana, jolloin porvaristo siellä vasta aloitti taistelunsa feodaalista rajatonta yksinvaltaa vastaan.

Saksalaiset filosofit, puolifilosofit ja kaunosielut tarttuivat ahnaasti tähän kirjallisuuteen, mutta unohtivat vain, että noiden kirjoitusten vaeltaessa Ranskasta Saksaan sinne eivät samalla siirtyneetkään Ranskassa vallitsevat olosuhteet. Saksalaisissa olosuhteissa ranskalainen kirjallisuus kadotti kaiken välittömän käytännöllisen merkityksensä ja sai puhtaasti kirjallisen suunnan muodon. Sen täytyi pakostakin näyttää vain hyödyttömältä järkeilemiseltä ihmisolemuksen tarkoituksen toteutumisesta. Näin ollen 18. vuosisadan saksalaisista filosofeista Ranskan ensimmäisen vallankumouksen vaatimuksilla oli merkitystä vain ylipäänsä „käytännöllisen järjen" vaatimuksina, ja Ranskan vallankumouksellisen porvariston tahdonilmaukset merkitsivät heidän silmissään puhtaan tahdon lakeja, tahdon, sellaisena kuin sen tulee olla, todella inhimillisen tahdon lakeja.

Ainoa, mitä saksalaiset kirjailijat tekivät, oli se, että he saattoivat uudet ranskalaiset aatteet sopusointuun vanhan filosofisen omantuntonsa kanssa tai oikeamminkin omaksuivat omalta filosofiselta kannaltaan nuo ranskalaiset aatteet.

Tämä omaksuminen tapahtui samalla tavalla, jolla yleensä omaksutaan vieras kieli, kääntämällä.

On tunnettua, miten munkit kirjoittivat vanhan pakanuusajan klassillisia teoksia sisältävien käsikirjoitusten tekstin päälle typeriä katolisia pyhimystaruja. Saksalaiset kirjailijat menettelivät epäpyhään ranskalaiseen kirjallisuuteen nähden päinvastoin. He kirjoittivat omia filosofisia typeryyksiään ranskalaisen alkutekstin alle. Esimerkiksi rahasuhteiden ranskalaisen arvostelun alle he kirjoittivat „inhimillisen olemuksen luovutus" ja porvarivaltion ranskalaisen arvostelun alle he kirjoittivat „abstraktisen Yleisen valtius on poistettava" jne.

Tätä filosofisten lauseparsiensa sotkemista ranskalaisten teorioiden sekaan he nimittivät „teon filosofiaksi", „todelliseksi sosialismiksi", „saksalaiseksi sosialismin tieteeksi", „sosialismin filosofiseksi perusteluksi" jne.

Ranskalainen sosialistis-kommunistinen kirjallisuus tuli siten suorastaan kuohituksi. Ja kun se saksalaisen kädessä lakkasi ilmaisemasta luokan taistelua toista vastaan, niin saksalainen tunsi kohonneensa „ranskalaisen yksipuolisuuden" yläpuolelle, puolustavansa todellisten tarpeiden asemesta totuuden tarvetta ja proletariaatin etujen asemesta inhimillisen olemuksen, yleensä

ihmisen etuja, ihmisen, joka ei kuulu mihinkään luokkaan eikä ylipäänsä ole olemassa todellisuudessa, vaan filosofisten kuvitelmien utumaailmoissa.

Tämä saksalainen sosialismi, joka otti kömpelöt kouluharjoituksensa niin vakavalta ja juhlalliselta kannalta ja niin kerskailevasti toitotti niitä kaikkien tiettäväksi, kadotti kuitenkin vähitellen pedanttimaisen viattomuutensa.

Saksan, varsinkin Preussin porvariston taistelu feodaaleja ja rajatonta kuningasvaltaa vastaan, sanalla sanoen vapaamielinen liike, muuttui vakavammaksi.

„Todelliselle" sosialismille oli siten tarjoutunut toivottu tilaisuus asettaa poliittista liikettä vastaan sosialistiset vaatimukset, julistaa perinteelliseen pannakiroukseen liberalismi, eduskunnallinen valtio, porvarillinen kilpailu, porvarillinen painovapaus, porvarillinen oikeus, porvarillinen vapaus ja yhdenvertaisuus ja saarnata kansalle, että tässä porvarillisessa liikkeessä sillä ei ole mitään voitettavana, vaan päinvastoin kaikki menetettävänä. Saksalainen sosialismi unohti oikeaan aikaan, että ranskalainen arvostelu, jonka hengetöntä kaikua se oli, edellytti nykyaikaista porvarillista yhteiskuntaa sitä vastaavine aineellisine elinehtoineen ja sen mukaista valtiomuotoa — juuri niitä edellytyksiä, joiden valloittamisesta Saksassa vasta oli kysymys.

Se palveli yksinvaltaisia Saksan hallituksia ja niiden seurajoukkona olleita pappeja, koulumestareita, maalaisjunkkereita ja virkaherroja ollen toivottuna pelättimenä uhkaavasti nousevaa porvaristoa vastaan.

Se oli äitelä lisä niihin karvaisiin piiskaniskuihin ja pyssynkuuliin, joilla nuo samat hallitukset kukistivat Saksan työläisten kapinoita.

Joskin „todellisesta" sosialismista näin tuli hallitusten käsissä ase Saksan porvaristoa vastaan, niin edusti se välittömästikin taantumuksen intressejä, Saksan pikkuporvariston intressejä. 16. vuosisadalta periytynyt ja niistä ajoista alkaen eri muodoissa yhä uudelleen esiintynyt pikkuporvaristo muodostaa Saksassa vallitsevien olojen varsinaisen yhteiskunnallisen perustan.

Sen säilyminen on Saksan olevien olojen säilymistä. Se pelkää porvariston teollisesta ja poliittisesta herruudesta koituvaa varmaa perikatoaan, joka on seuraava toisaalta pääoman keskittymisen, toisaalta vallankumouksellisen proletariaatin kasvamisen johdosta. „Todellinen" sosialismi näytti sen mielestä tappavan molemmat kärpäset yhdellä iskulla. Ja „todellinen" sosialismi levisi kuin kulkutauti.

Mietiskelyn hämähäkinverkosta kudottu, kaunosieluisilla puhekukilla kirjailtu, sairaalloisen tunteellisuuden kasteella kyllästetty mystillinen vaippa, johon saksalaiset sosialistit verhosivat

pari laihaa „ikuista totuuttaan", vain lisäsi heidän tavaransa menekkiä tuon yleisön keskuudessa.

Omasta puolestaan saksalainen sosialismi tunsi yhä suuremmassa määrin kutsumuksekseen olla tämän pikkuporvariston mahtipontisena edustajana.

Se julisti Saksan kansakunnan normaalikansakunnaksi ja saksalaisen poroporvarin normaali-ihmiseksi. Tämän normaali-ihmisen jokaiselle halpamaisuudelle se antoi salatun, ylevämmän, sosialistisen merkityksen, joka tarkoitti sen vastakohtaa. Se oli loppuun saakka johdonmukainen esiintyen avoimesti „raa'asti hävittävää" kommunismin suuntaa vastaan ja julistaen olevansa ylvään puolueettomana kaikkien luokkataistelujen yläpuolella. Muutamaa varsin harvaa poikkeusta lukuunottamatta kaikki se, mikä sosialistisen ja kommunistisen kirjallisuuden nimellä kiertää Saksassa, kuuluu tämän likaisen ja turmelevan kirjallisuuden piiriin [1].

2. KONSERVATIIVINEN ELI PORVARILLINEN SOSIALISMI

Osa porvaristosta haluaa poistaa yhteiskunnallisia epäkohtia turvatakseen porvarillisen yhteiskunnan olemassaolon.

Tähän joukkoon kuuluu taloustieteilijöitä, ihmisystäviä, inhimillisyyden puoltajia, työtätekevien luokkien aseman parantajia, hyväntekeväisyyden harjoittajia, eläinrääkkäyksen vastustajia, raittiusseurain perustajia, mitä kirjavimman laatuisia nurkkauudistusten harrastajia. Ja onpa tämä porvarillinen sosialismi muokattu kokonaisiksi oppijärjestelmiksikin.

Esimerkkinä mainitsemme Proudhonin teoksen „Kurjuuden filosofia".

Porvarisosialistit tahtovat säilyttää nykyisen yhteiskunnan elinehdot, mutta ilman niitä taisteluja ja vaaroja, jotka niistä välttämättömästi johtuvat. He tahtovat säilyttää nykyisen yhteiskunnan, mutta ilman niitä aineksia, jotka sitä kumouksellistavat ja hajottavat. He tahtovat porvariston ilman proletariaattia. Porvaristo luonnollisesti luulee parhaaksi maailmaksi sitä maailmaa, jossa se hallitsee. Porvarillinen sosialismi muokkaa tämän lohdullisen luulon enemmän tai vähemmän ehjäksi järjestelmäksi. Kun se kutsuu proletariaattia toteuttamaan tuota järjestelmäänsä ja käymään sisälle uuteen Jerusalemiin, niin se vaatii

---

[1] Vuoden 1848 vallankumousmyrsky pyyhkäisi pois maailmasta koko tämän viheliäisen suunnan ja vei sen kannattajilta halun keinotella sosialismilla. Tämän suunnan pääedustaja ja klassillinen perikuva on herra Karl Grün. *(Engelsin huomautus vuoden 1890 saksankieliseen painokseen.)*

oikeastaan vain sitä, että proletariaatti kiintyisi nykyiseen yhteiskuntaan, mutta luopuisi niistä vihamielisistä käsityksistä, mitä sillä on tästä yhteiskunnasta.

Tämän sosialismin toinen, vähemmän järjestelmällinen, mutta käytännöllisempi muoto yritti saada työväenluokkaa suhtautumaan vastenmielisesti kaikkeen vallankumoukselliseen liikkeeseen todistelemalla, ettei sille voi olla hyötyä mistään poliittisesta muutoksesta, vaan ainoastaan aineellisten elämänehtojen, taloudellisten olosuhteiden muutoksesta. Mutta aineellisten elämänehtojen muutoksella tämä sosialismi ei suinkaan ymmärrä porvarillisten tuotantosuhteiden poistamista, mikä on mahdollista vain vallankumoustietä, vaan hallinnollisia parannuksia, jotka tapahtuvat näiden tuotantosuhteiden pohjalla eivätkä siis tuo mitään muutosta pääoman ja palkkatyön suhteisiin, vaan parhaassa tapauksessa vähentävät porvaristolta sen vallanpidosta johtuvia kustannuksia ja yksinkertaistavat sen valtiotaloutta.

Soveliaimman ilmauksensa porvarillinen sosialismi saa vasta silloin, kun se muuttuu pelkäksi puhetaidolliseksi koristeeksi.

Vapaa kauppa! työtätekevän luokan eduksi; suojelustullit! työtätekevän luokan eduksi; vankilasellit! työtätekevän luokan eduksi: siinä porvarillisen sosialismin viimeiset, ainoat tositarkoitukselliset sanat.

Porvariston sosialismi on juuri siinä väitteessä, että porvari on porvari — työväenluokan eduksi.

3. KRIITILLIS-UTOOPPINEN SOSIALISMI JA KOMMUNISMI

Emme puhu tässä siitä kirjallisuudesta, mikä kaikissa nykyajan suurissa vallankumouksissa on ilmentänyt proletariaatin vaatimuksia (Babeufin teokset ym.).

Proletariaatin ensimmäiset yritykset saada yleisen kuohunnan aikana, feodaalisen yhteiskunnan kukistamisen kaudella välittömästi toteutetuksi omat luokkaintressinsä, epäonnistuivat välttämättömyyden pakosta, koska proletariaatti itse oli vielä kehittymättömässä tilassa ja koska vielä puuttuivat sen vapautuksen aineelliset ehdot, jotka ovat vasta porvarillisen aikakauden tuotetta. Vallankumouksellinen kirjallisuus, joka oli näiden proletariaatin ensimmäisten liikkeiden seurausta, on sisällöltään luonnollisesti taantumuksellista. Se opettaa yleistä asketismia ja karkeata tasaamista.

Varsinaisesti sosialistiset ja kommunistiset järjestelmät, Saint-Simonin, Fourier'n, Owenin ym. järjestelmät, ilmaantuivat proletariaatin ja porvariston välisen taistelun ensi vaiheessa,

jolloin se oli kehittymätöntä ja jota olemme edellä kuvanneet (ks. „Porvaristo ja proletariaatti").

Näiden järjestelmien keksijät näkevät kyllä luokkien vastakohtaisuuden samoin kuin itse vallitsevassa yhteiskunnassa olevien hajottavien ainesten vaikutuksen. Mutta he eivät huomaa proletariaatin taholla mitään historiallista omatoimisuutta, mitään sille ominaista poliittista liikettä.

Koska luokkavastakohtaisuuden kehittyminen käy rinnan teollisuuden kehityksen kanssa, niin he niin ikään eivät näe proletariaatin vapautuksen aineellisia edellytyksiä, vaan etsivät sellaista yhteiskuntatiedettä, sellaisia yhteiskunnallisia lakeja, jotka loisivat nämä edellytykset.

Yhteiskunnallisen toiminnan tilalle täytyy tulla heidän henkilökohtaisen keksivän toimintansa, vapautuksen historiallisten edellytysten tilalle — mielikuvituksellisten edellytysten, proletariaatin vähitellen edistyvän luokaksi-järjestymisen tilalle — yhteiskunnan järjestämisen heidän keksimänsä reseptin mukaan. Tuleva maailmanhistoria typistyy heillä heidän yhteiskuntasuunnitelmiensa propagandaksi ja niiden käytännölliseksi toteuttamiseksi.

He ovat kyllä tietoisia siitä, että suunnitelmissaan he edustavat pääasiallisesti työväenluokan, yhteiskunnan eniten kärsivän luokan etuja. Vain tällaisena eniten kärsivänä luokkana proletariaatti onkin heille olemassa.

Luokkataistelun kehittymätön muoto samoin kuin heidän oma asemansa elämässä johtaa kuitenkin siihen, että he uskovat olevansa korkealla tuon luokkavastakohdan yläpuolella. He tahtovat parantaa yhteiskunnan kaikkien, parhaassakin asemassa olevien jäsenten asemaa. Siksi he vetoavat lakkaamatta koko yhteiskuntaan ilman erotusta, vieläpä mieluummin hallitsevaan luokkaan. Eihän tarvitse muuta kuin ymmärtää heidän järjestelmänsä, tunnustaakseen sen parhaan yhteiskunnan parhaaksi mahdolliseksi suunnitelmaksi.

Siksi he hylkäävät kaiken poliittisen, erittäinkin kaiken vallankumouksellisen toiminnan, he tahtovat saavuttaa päämääränsä rauhallista tietä ja yrittävät pienillä, tietenkin epäonnistuvilla kokeilla, esimerkin voimalla raivata tietä uudelle yhteiskunnalliselle evankeliumille.

Tämä mielikuvituksellinen kuva tulevaisuuden yhteiskunnasta syntyy aikana, jolloin proletariaatti on vielä perin kehittymätöntä, josta syystä sillä itsellään on vielä mielikuvituksellinen käsitys asemastaan, se syntyy proletariaatin ensimmäisistä aavistuksenomaisista yhteiskunnan yleiseen uudistamiseen tähtäävistä pyrkimyksistä.

Mutta sosialistisissa ja kommunistisissa teoksissa on arvosteleviakin aineksia. Ne käyvät kaikkien nykyisen yhteiskunnan

perustuksien kimppuun. Ne ovat sen vuoksi antaneet mitä arvokkainta aineistoa työläisten valistamiseksi. Niiden positiiviset väitteet tulevasta yhteiskunnasta, esimerkiksi kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden[1], perheen, yksityistulon ja palkkatyön poistaminen, yhteiskunnallisen sopusuhtaisuuden julistaminen, valtion muuttaminen pelkäksi tuotannon hallinnoksi — nämä kaikki väitteet ilmentävät vain luokkavastakohdan hävittämistä, luokkavastakohdan, joka on vastikään alkanut kehittyä ja jonka ne tuntevat vasta sen varhaimmassa muodottomassa epämääräisyydessä. Sen vuoksi näillä väitteilläkin on vielä puhtaasti utooppinen luonne.

Kriitillis-utooppisen sosialismin ja kommunismin merkitys on kääntäen verrannollinen historialliseen kehitykseen. Samassa määrässä kuin luokkataistelu kehittyy ja saa selvemmät muodot, tämä mielikuvituksellinen pyrkimys asettua sen yläpuolelle, tämä mielikuvituksellinen taistelu sitä vastaan menettää kaiken käytännöllisen arvonsa ja kaiken teoreettisen oikeutuksensa. Joskin näiden järjestelmien perustajat olivat monessa suhteessa vallankumouksellisia, heidän oppilaansa ovat aina muodostaneet taantumuksellisia lahkokuntia. Nämä pitävät lujasti kiinni mestariensa vanhoista mielipiteistä huolimatta proletariaatin historiallisesta kehittymisestä. Siksi he pyrkivät johdonmukaisesti heikentämään jälleen luokkataistelua ja sovittamaan vastakohtia. He uneksivat edelleenkin yhteiskunta-utopioittensa kokeellisesta toteuttamisesta, yksityisten falansterien perustamisesta, Home-siirtolain luomisesta, pienen Ikarian[2] perustamisesta — uuden Jerusalemin pienoispainoksesta —, ja kaikkien näiden pilvilinnojen rakentamiseksi heidän täytyy vedota porvarien sydänten ja rahasäkkien ihmisrakkauteen. Vähitellen he luisuvat ylläkuvattujen taantumuksellisten tai vanhoillisten sosialistien joukkoon ja heidät erottaa näistä vain järjestelmällisempi pedanttisuus ja kiihkomielinen taikauskoinen luottamus yhteiskuntatieteensä ihmeitätekevään voimaan.

---

[1] Vuoden 1888 englanninkielisessä painoksessa tämä kohta kuuluu seuraavasti: „Niiden ehdottamat käytännölliset toimenpiteet, esim. kaupungin ja maaseudun välisen eroavaisuuden poistaminen..." *Toim.*

[2] *Falanstereiksi* nimitettiin Fourier'n suunnittelemia sosialistisia siirtoloita; *Ikariaksi* nimitti Cabet utopiaansa ja myöhemmin kommunistista siirtolaansa Amerikassa. *(Engelsin huomautus vuoden 1888 englanninkieliseen painokseen.)*

Home-siirtoloiksi (kotisiirtoloiksi) Owen nimittää kommunistisia malliyhteiskuntiaan. *Falansteri* oli Fourier'n suunnittelemien yhteiskunnallisten palatsien nimi. *Ikariaksi* nimitettiin utooppista haavemaata, minkä kommunistista järjestelmää Cabet kuvasi. *(Engelsin huomautus vuoden 1890 saksankieliseen painokseen.)*

Sen vuoksi he vastustavat kiihkeästi kaikkea työväen poliittista liikettä, jonka alkusyynä heidän mielestään voi olla vain sokea epäluottamus uuteen evankeliumiin.

Owenilaiset Englannissa ja fourierlaiset Ranskassa esiintyvät — edelliset chartisteja, jälkimmäiset reformisteja [1] vastaan.

IV
KOMMUNISTIEN SUHDE ERI OPPOSITIOPUOLUEISIIN

II osan perusteella on itsestään selvää, mikä on kommunistien suhde jo perustettuihin työväenpuolueisiin, siis heidän suhteensa Englannin chartisteihin ja Pohjois-Amerikan agraariuudistusten kannattajiin.

Kommunistit taistelevat työväenluokan lähimpien välittömien tarkoitusperien ja etujen puolesta, mutta nykyisessä liikkeessä he edustavat samalla myös liikkeen tulevaisuutta. Ranskassa kommunistit asettuvat sosialistis-demokraattisen puolueen [2] rinnalle taistelemaan vanhoillista ja radikaalista porvaristoa vastaan luopumatta silti oikeudestaan suhtautua arvostelevasti vallankumouksellisesta perimätiedosta johtuviin lauseparsiin ja kuvitelmiin.

Sveitsissä he kannattavat radikaaleja jättämättä huomioonottamatta sitä, että tuo puolue on kokoonpantu ristiriitaisista aineksista, osittain demokraattisista sosialisteista ranskalaisessa mielessä, osittain radikaalisista porvareista.

Puolalaisten keskuudessa kommunistit tukevat sitä puoluetta, joka asettaa agraarivallankumouksen kansallisen vapautuksen edellytykseksi, samaa puoluetta, joka vuonna 1846 nostatti Krakovan kapinan.

Saksassa kommunistinen puolue taistelee, mikäli porvaristo esiintyy kumouksellisena, yhdessä porvariston kanssa rajatonta yksinvaltaa vastaan, feodaalista maanomistusta ja taantumuksellista pikkuporvaristoa vastaan.

---

[1] Tarkoitetaan Pariisissa vuodesta 1843 vuoteen 1850 ilmestyneen „La Réforme" („Reformi") lehden kannattajia. *Toim.*

[2] Puolue, jota edusti silloin parlamentissa Ledru-Rollin, kirjallisuudessa Louis Blanc sekä päivälehdistössä „La Réforme" lehti. Sosialidemokratia-nimitys merkitsi niille, jotka ottivat sen käytäntöön, väriltään enemmän tai vähemmän sosialistista demokraattisen eli tasavaltalaisen puolueen osaa. *(Engelsin huomautus vuoden 1888 englanninkieliseen painokseen.)*

Sosialistis-demokraattiseksi puolueeksi itseään nimittävää puoluetta edusti Ranskassa poliittisessa elämässä Ledru-Rollin, kirjallisuudessa Louis Blanc; näin ollen se oli Saksan nykyisestä sosialidemokratiasta yhtä kaukana kuin taivas maasta. *(Engelsin huomautus vuoden 1890 saksankieliseen painokseen.)*

Mutta se ei laiminlyö hetkeäkään saadakseen työläiset mahdollisimman selvästi tietoamaan porvariston ja proletariaatin välisen vihamielisen vastakkaisuuden, jotta Saksan työläiset voisivat heti käyttää kaikkia niitä yhteiskunnallisia ja poliittisia edellytyksiä, jotka porvariston täytyy valtansa mukana synnyttää, aseina porvaristoa vastaan, jotta taantumuksellisten luokkien kukistamisen jälkeen Saksassa alkaisi heti taistelu itse porvaristoa vastaan.

Saksaan kommunistit kohdistavat päähuomionsa, koska Saksa elää porvarillisen vallankumouksen aattoa ja koska tämä kumous tapahtuu yleensä eurooppalaisen sivistyksen edistyneempien olojen vallitessa ja proletariaatin ollessa siellä paljon kehittyneempää kuin 17. vuosisadalla Englannissa ja 18. vuosisadalla Ranskassa. Saksan porvarillinen vallankumous ei siis voi olla muuta kuin proletaarisen vallankumouksen välitön alkunäytös.

Sanalla sanoen, kommunistit kannattavat kaikkialla jokaista vallankumouksellista liikettä, joka suuntautuu vallitsevia yhteiskunnallisia ja valtiollisia oloja vastaan.

Kaikissa näissä liikkeissä he kohottavat liikkeen peruskysymyksenä ensi tilalle omistuskysymyksen, minkä enemmän tai vähemmän kehittyneen muodon se sitten onkaan ottanut.

Kommunistit tekevät vihdoin työtä kaikkialla kaikkien maiden demokraattisten puolueiden yhdistämiseksi ja yhteisymmärryksen aikaansaamiseksi.

Kommunistit halveksivat salata mielipiteitään ja aikomuksiaan. He selittävät avoimesti, että heidän päämääränsä voidaan saavuttaa ainoastaan kumoamalla väkivaltaisesti koko tähänastinen yhteiskuntajärjestys. Vaviskoot vallassaolevat luokat Kommunistisen Vallankumouksen edessä. Proletaareilla ei siinä ole muuta menetettävänä kuin kahleensa. Voitettavana heillä on koko maailma.

KAIKKIEN MAIDEN PROLETAARIT,
LIITTYKÄÄ YHTEEN!

Kirjoittaneet K. Marx ja F. Engels
vuoden 1847 joulukuun ja
vuoden 1848 tammikuun
välisenä aikana
Julkaistu ensimmäisen kerran
helmikuussa 1848 Lontoossa

Julkaistaan
vuoden 1890 saksankielisen painoksen
mukaan
Suomennos saksasta

K. MARX

PORVARISTO JA VASTAVALLANKUMOUS

TOINEN KIRJOITUS

Köln, joulukuun 11.

Kun maaliskuun vedenpaisumus — pienoisvedenpaisumus — meni ohi, se ei jättänyt Berliinin maankamaralle mitään jättiläisiä, vallankumouksellisia kolosseja, vaan vanhantyyppisiä olentoja, porvarien tanakoita hahmoja — „Yhteisten maapäivien" liberaaleja, Preussin tietoisen porvariston edustajia. Ne maakunnat, joissa porvaristo oli kehittyneintä, *Reinin maakunta* ja *Šleesia,* antoivat peruskontingentin uusiin ministeriöihin. Niitä seurasi kokonainen jono reiniläisiä juristeja. Sitä mukaa, kun feodaalit työnsivät porvaristoa taka-alalle, Reinin maakunta ja Šleesia tekivät ministeriöissä tilaa vanhapreussilaisille maakunnille. Vain Elberfeldin tory on vielä yhdistämässä Brandenburgin ministeriötä Reinin maakuntaan. *Hansemann* ja *von der Heydt!* Näissä kummassakin nimessä on Preussin porvariston mielestä vuoden 1848 maaliskuun ja joulukuun koko ero!

Preussin porvaristo oli nostettu valtiovallan huipulle, muttei *kruunun kanssa tehdyn rauhallisen sopimuksen* tietä, niin kuin se oli toivonut, vaan *vallankumouksen* ansiosta. Koska *kansanliike* oli raivannut sille tietä, sen piti puolustaa ei omia etujaan, vaan *kansan etuja,* kruunua vastaan, ts. *itseään* vastaan, sillä kruunu oli sen silmissä vain jumalallinen verho, jonka taakse sen omien maallisten etujen tuli kätkeytyä. *Sen* omien etujen ja näitä etuja vastaavien poliittisten muotojen koskemattomuuden tuli kuulua perustuslain kielelle käännettynä: *kruunun koskemattomuus.* Siitä johtuivat Saksan ja erittäinkin Preussin porvariston haaveilut *perustuslaillisesta monarkiasta.* Vaikka siis helmikuun vallankumous Saksassa ilmenneine jälkiseurauksineen oli tervetullut Preussin porvaristolle, koska se antoi sen käsiin valtiolaivan peräsimen, niin se oli samalla sekoittanut porvaris-

ton laskelmat, sillä tämän herruus sidottiin sellaisiin ehtoihin, joita se ei halunnut eikä voinut täyttää.

Porvaristo ei pannut tikkua ristiin. Se salli kansan taistella puolestaan. Porvaristolle siirtynyt valta ei siis ollut vastustajansa voittaneen sotapäällikön valtaa, vaan sellaisen turvallisuusvaliokunnan valtaa, jolle voittoisa kansa uskoi omien etujensa valvomisen.

Camphausen vielä tunsi tämän tilanteen koko epämukavuuden, ja hänen ministeristönsä koko heikkous johtuu tuosta tunteesta ja niistä seikoista, jotka olivat sen aiheuttaneet. Eräänlainen häpeänpuna värittää sen vuoksi hänen hallituksensa hävyttömimpiä tekoja. Peittelemätön *hävyttömyys* ja *julkeus* olivat *Hansemannin* privileginä. Punainen *väritys* on ainoana erona näiden kahden maalarin välillä.

Preussin maaliskuun vallankumousta ei saa sekoittaa *Englannin* v. 1648 vallankumoukseen eikä *Ranskan* v. 1789 vallankumoukseen.

Vuonna 1648 porvaristo oli liittoutunut uuden aateliston kanssa monarkiaa, feodaalista aatelistoa ja hallitsevaa kirkkoa vastaan.

Vuonna 1789 porvaristo oli liittoutunut kansan kanssa monarkiaa, aatelistoa ja hallitsevaa kirkkoa vastaan.

Vuoden 1789 vallankumouksella oli esikuvanaan (ainakin Euroopassa) vain vuoden 1648 vallankumous, vuoden 1648 vallankumouksella — vain alankomaalaisten kapina Espanjaa vastaan. Kumpikin vallankumous oli esikuvastaan sata vuotta edellä ei ainoastaan ajan, vaan sisältönsäkin puolesta.

Kummassakin vallankumouksessa porvaristo oli se luokka, joka oli *todella* liikkeen johdossa. *Proletariaatilla* ja *porvaristoon kuulumattomilla kaupunkilaisväestön ryhmillä* ei vielä ollut mitään porvaristosta erillään olevia intressejä tai ne eivät vielä muodostaneet mitään itsenäisesti kehittyneitä luokkia tai luokan osia. Sen vuoksi siellä, missä ne asettuivat porvaristoa vastaan, kuten esimerkiksi vuosina 1793 ja 1794 Ranskassa, ne taistelivat vain porvariston intressien hyväksi, joskaan eivät porvariston *tavalla. Koko ranskalainen terrorismi* ei ollut muuta kuin *plebeijien tapa* tehdä selvää *porvariston vihollisista,* absolutismista, feodalismista ja taantumuksellisesta pikkuporvaristosta.

Vuosien 1648 ja 1789 *vallankumoukset* eivät olleet *Englannin* eivätkä *Ranskan* vallankumouksia; ne olivat tyyliltään koko *Euroopan* vallankumouksia. Ne eivät olleet yhteiskunnan *tietyn* luokan voitto *vanhasta poliittisesta järjestelmästä;* ne olivat *uuden eurooppalaisen yhteiskunnan poliittisen järjestyksen julistamista.* Porvaristo voitti niissä, mutta *porvariston voitto* merkitsi siihen aikaan *uuden yhteiskuntajärjestyksen voittoa,* porvarillisen omistuksen voittoa feodaalisesta, kansallisuuden

(Nationalität) voittoa provinsialismista, kilpailun voittoa ammattikunnasta, isännyyden jakamisen voittoa vanhimmanoikeudesta, maanomistajan voittoa omistajaan kohdistuneesta maan herruudesta, valistuksen voittoa taikauskosta, perheen voittoa suvun nimestä, teollisuuden voittoa herooisesta laiskuudesta, porvarillisen oikeuden voittoa keskiaikaisista erioikeuksista. Vuoden 1648 vallankumous oli 17. vuosisadan voitto 16. vuosisadasta, vuoden 1789 vallankumous — 18. vuosisadan voitto 17. vuosisadasta. Nämä vallankumoukset ilmensivät enemmänkin koko senaikaisen maailman tarpeita kuin niiden tapahtumapaikkana olleiden maailmanosien, so. Englannin ja Ranskan, tarpeita.

Mitään sellaista ei *Preussin maaliskuun vallankumouksessa* ollut.

Helmikuun vallankumous *kumosi* todellisen perustuslaillisen monarkian ja porvariston aatteellisen vallan. Preussin maaliskuun vallankumouksen piti *pystyttää* aatteellinen perustuslaillinen monarkia ja todellinen porvariston valta. Kaukana siitä, että olisi voinut tulla *Euroopan vallankumoukseksi,* se oli vain Euroopan vallankumouksen surkea jälkiseuraus eräässä takapajuisessa maassa. Sen sijaan, että olisi mennyt ajastaan edelle, se jäi siitä jälkeen enemmän kuin puoli vuosisataa. Se oli alusta pitäen *sekundäärinen,* mutta onhan tunnettua, että sekundääriset taudit ovat vaikeammin parannettavissa ja samalla hajottavat elimistöä enemmän kuin alkuperäinen tauti. Kysymyksessä ei ollut uuden yhteiskunnan luominen, vaan Pariisissa kuolleen yhteiskunnan uudestisyntyminen Berliinissä. Preussin maaliskuun vallankumous ei ollut edes *kansallinenkaan, saksalainen,* se oli alusta pitäen *maakunnallis-preussilainen.* Wienin, Kasselin, Münchenin ja kaikenlaiset muut maakunnalliset kapinat tapahtuivat rinnan sen kanssa ja kiistivät siltä etusijan.

Kun vuosien 1648 ja 1789 vallankumoukset olivat loputtoman itsetietoisia ollessaan luomistyön kruununa, Berliinin vuoden 1848 vallankumouksen kunnianhimona oli olla anakronismi. Sen valo muistutti kaukaisten tähtien valoa, joka saapuu meille maapallon asukkaille vasta sitten, kun tuota valoa säteillyt taivaankappale on ollut jo 100 000 vuotta sammuksissa. Euroopalle Preussin maaliskuun vallankumous oli pienoiskoossa, niin kuin se kaikessa oli pienoiskokoa, sellainen tähti. Sen valo oli jo kauan sitten lahonneen yhteiskunnan valoa.

Saksan porvaristo oli kehittynyt niin vitkallisesti, arasti ja hitaasti, että sinä ajankohtana, jolloin se uhkaavana asettui feodalismia ja absolutismia vastaan, se huomasikin olevansa uhkaamassa proletariaattia ja kaikkia niitä kaupunkilaisväestön ryhmiä, joiden edut ja aatteet olivat läheisiä proletariaatille. Se näki vihamielisen luokan *takanaan* ja vihamielisen Euroopan *edessään.* Preussin porvaristo ei ollut, kuten vuoden 1789 Rans-

kan porvaristo, se luokka, joka edustaa *koko* nykyaikaista yhteiskuntaa, vastustaen vanhan yhteiskunnan edustajia, monarkiaa ja aatelistoa. Se oli alennut eräänlaiseksi *säädyksi*, joka oli eristynyt sekä kruunusta että kansasta, mieli olla oppositiossa kumpaakin vastaan, oli epäröivällä kannalla kummankin vastustajansa suhteen, koska se näki aina kummankin edessään tai takanaan; se oli alusta pitäen taipuvainen kavaltamaan kansan ja tekemään kompromissin vanhan yhteiskunnan kruunattujen edustajain kanssa, sillä se itsekin jo kuului vanhaan yhteiskuntaan; se ei edustanut uuden yhteiskunnan intressejä vanhaa yhteiskuntaa vastaan, vaan uudistettuja intressejä vanhentuneen yhteiskunnan sisällä; se ei ollut vallankumouksen peräsimessä siksi, että kansa olisi ollut sen puolella, vaan siksi, että kansa työnsi sitä edellään; se ei ollut kärjessä siksi, että olisi edustanut uuden yhteiskunnallisen aikakauden aloitteellisuutta, vaan ainoastaan siksi, että se edusti vanhan yhteiskunnallisen aikakauden vihankaunaa; se oli vanhan valtion kerrostuma, joka ei itse suorittanut läpimurtoa, vaan jonka maanjäristys kimposi uuden valtion pinnalle; se ei luottanut itseensä eikä kansaan, nurisi huippukerroksille, pelkäsi alimpia kerroksia, suhtautui itsekkäästi kumpaankin ja oli tietoinen itsekkyydestään, oli vallankumouksellinen vanhoillisten suhteen ja vanhoillinen vallankumouksellisten suhteen; se ei luottanut omiin tunnuksiinsa, aatteiden sijalla sillä oli fraaseja, se pelkäsi maailman hirmumyrskyä ja käytti sitä hyväkseen; se oli kaikin puolin tarmoton, kaikin puolin pelkkää plagiaattia, halpamainen, koska se olematta originelli oli originelli halpamaisuudessaan, tinki oman tahtonsa kanssa, se oli vailla aloitteellisuutta, vailla maailmanhistoriallista kutsumusta, kirottu vanhus, joka lisäksi huomasi olevansa tuomittu ohjaamaan ja torjumaan elämää uhkuvan kansan ensimmäisiä nuoruudeninnostuksen purkauksia omien heikon vanhuksen intressiensä mukaisesti — silmätön, korvaton, hampaaton, lopullinen raunio — sellainen oli *Preussin porvaristo* Preussin valtion peräsimessä maaliskuun vallankumouksen jälkeen.

Kirjoittanut K. Marx joulukuun 11. pnä 1848
Julkaistu sanomalehdessä „Neue Rheinische Zeitung" joulukuun 15. pnä 1848
Allekirjoitus puuttuu

Julkaistaan lehden tekstin mukaan
Suomennos saksasta

K. MARX

PALKKATYÖ JA PÄÄOMA

F. ENGELSIN JOHDANTO

Tässä esiteltävä teos ilmestyi vuonna 1849 „Uudessa Reinin Lehdessä" [1] pääkirjoitussarjana huhtikuun 4. pstä alkaen. Sen pohjana ovat esitelmät, jotka *Marx* piti vuonna 1847 Brysselin saksalaisessa työväenyhdistyksessä. Teoksen julkaiseminen jäi kesken; numerossa 269 julkaistun kirjoituksen lopussa annettu lupaus: „Jatkoa seuraa", jäi täyttämättä, johon syynä oli silloin alkaneiden tapahtumien vyöry, venäläisten hyökkäys Unkariin, kapinat Dresdenissä, Iserlohnissa, Elberfeldissä, Pfalzissa ja Badenissa, mikä johti itse lehdenkin lakkauttamiseen (toukokuun 19. pnä 1849). Käsikirjoituksen jatkoa ei Marxin jäämistöstä ole löytynyt.

Erillisinä painoksina, kirjasina, „Palkkatyö ja pääoma" on ilmestynyt monta kertaa, viimeksi vuonna 1884 Hottingen-Zürichissä „Sveitsiläisen osuuskunnallisen kirjapainon" painamana. Nämä tähän asti ilmestyneet painokset ovat tarkasti alkutekstin mukaisia. Mutta kyseisen uusintapainoksen pitäisi propagandakirjasena levitä ainakin 10 000 kappaleena, ja siksi minun on täytynyt asettaa itselleni kysymys, hyväksyisikö Marx itsekään näissä oloissa tekstin painattamista uudelleen muutoksitta.

1840-luvulla Marx ei ollut vielä päättänyt poliittisen taloustieteen arvosteluaan. Se tapahtui vasta 1850-luvun lopulla. Sen vuoksi hänen kirjoituksensa, jotka ovat ilmestyneet ennen „Poliittisen taloustieteen arvostelun" ensimmäistä vihkoa (v. 1859), poikkeavat erinäisissä kohdissa vuoden 1859 jälkeen kirjoitetuista kirjoituksista ja sisältävät sanontoja ja kokonaisia lauseita, jotka

[1] *„Neue Rheinische Zeitung"* — ilmestyi Kölnissä vuoden 1848 kesäkuun 1. päivästä vuoden 1849 toukokuun 19. päivään. Sen päätoimittajana oli Marx. *Toim.*

myöhempien kirjoitusten kannalta katsoen tuntuvat nurinkurisilta ja jopa vääriltäkin. On itsestään selvää, että tavallisissa, koko yleisölle tarkoitetuissa painoksissa olkoon sijansa myös tällä kirjoittajan henkiseen kehitykseen kuuluvalla aikaisemmalla näkökannalla ja että niin kirjoittajalla kuin yleisölläkin on kiistaton oikeus siihen, että näitä aikaisempia kirjoituksia julkaistaan muutoksitta. Eikä edes unissanikaan tulisi mieleeni muuttaa niissä sanaakaan.

Toisin on laita, kun uusi painos on tarkoitettu kerrassaan yksinomaisesti käytettäväksi propagandaan työläisten keskuudessa. Tällöin Marx olisi varmasti saattanut tuon vanhan, vuodelta 1849 olevan esityksensä sopusointuun myöhemmän katsantokantansa kanssa. Ja olen varma siitä, että toimin hänen hengessään, kun teen *tähän painokseen* eräitä muutoksia ja lisäyksiä, jotka ovat tarpeellisia sellaisen sopusoinnun saavuttamiseksi kaikissa oleellisissa kohdissa. Sanon siis lukijalle etukäteen: tämä kirjanen ei ole sellainen, jollaiseksi Marx sen vuonna 1849 kirjoitti, vaan likipitäen sellainen, jollaiseksi hän olisi sen kirjoittanut vuonna 1891. Alkuperäinen teksti on sitä paitsi levinnyt niin monilukuisina kappaleina, että sitä riittää siihen saakka, kunnes saan tilaisuuden julkaista sen jälleen muutoksitta kootuissa teoksissa.

Kaikki tekemäni muutokset koskevat yhtä kohtaa. Alkuperäisen teoksen mukaan työläinen myy työpalkasta kapitalistille *työnsä:* nykyisen tekstin mukaan — työ*voimansa.* Tämän muutoksen vuoksi olen velvollinen antamaan selityksen.— Selityksen työläisille, että he näkisivät, ettei meillä tässä ole kysymyksessä pelkkä sanainseuloriinen, vaan päinvastoin koko poliittisen taloustieteen eräs tärkein kohta. Selityksen porvareille, että he voisivat vakuuttua siitä, kuinka paljon nuo sivistymättömät työläiset, jotka voi helposti saada käsittämään vaikeimmatkin taloustieteelliset kysymykset, ovat niitä koppavia „sivistyneitä" ihmisiämme ylempänä, joille sellaiset pulmalliset kysymykset jäävät koko elämäniäksi selittämättömiksi.

Klassillinen poliittinen taloustiede [1] omaksui teollisesta käytännöstä sen yleisen käsityksen tehtailijasta, että hän muka ostaa ja maksaa työläistensä *työn.* Tämä käsitys oli täysin riittävä tehtailijan liiketoimintaa, kirjanpitoa ja hintalaskelmia varten. Naiivisti siirrettynä poliittiseen taloustieteeseen se aiheutti siellä aivan hämmästyttäviä hairahduksia ja sekasotkua.

---

[1] „...pidän klassillisena poliittisena taloustieteenä", kirjoittaa Marx „Pääomassa", „kaikkea W. Pettyn jälkeistä taloustiedettä, joka tutkii porvarillisten tuotantosuhteiden sisäistä yhteyttä" (*K. Marx,* Pääoma, I osa, suom. painos, 1948, s. 107). Klassillisen poliittisen taloustieteen huomattavimpia edustajia Englannissa olivat A. Smith ja D. Ricardo. *Toim.*

Poliittinen taloustiede joutuu toteamaan sen tosiasian, että kaikkien tavaroiden hinnat, siinä luvussa senkin tavaran hinta, jota se nimittää *„työksi"*, lakkaamatta vaihtelevat, että ne nousevat ja laskevat, mikä johtuu sangen moninaisista seikoista, jotka useinkaan eivät ole kerrassaan missään yhteydessä itse tavaran tuottamiseen, niin että näyttää kuin hinnat yleensä määräisi pelkkä sattuma. Heti kun poliittisesta taloustieteestä tuli tiede [1], sen ensimmäisiä tehtäviä oli löytää laki, joka piili tuon tavaranhintoja näennäisesti hallitsevan sattuman takana ja joka todellisuudessa itse hallitsi tätä sattumaa. Alituisesti vuoroin ylös, vuoroin alas heilahtelevien ja häilyvien tavaranhintojen piiristä se etsi kiinteää keskiötä, jonka ympärillä nämä heilumiset ja häilymiset tapahtuvat. Sanalla sanoen se lähti tavaran*hinnoista* löytääkseen niitä säännöstelevänä lakina olevan tavarain *arvon,* josta lähtien voitaisiin selittää kaikki hintavaihtelut ja johon ne kaikki lopulta voitaisiin jälleen johtaa.

Klassillinen poliittinen taloustiede saikin selville, että tavaran arvon määrää siihen sisältyvä ja sen tuottamiseen tarvittava työ. Tähän selitykseen se tyytyi. Ja mekin voimme toistaiseksi pysähtyä siihen. Vain väärinkäsitysten välttämiseksi katson tarpeelliseksi muistuttaa, että nykyisin tämä selitys on käynyt aivan riittämättömäksi. Vasta Marx tutki perinpohjaisesti työn arvoaluovaa ominaisuutta ja havaitsi tällöin, ettei kaikkinainen työ, joka näennäisesti tai jopa todellakin on välttämätön tavaran tuottamiseksi, anna kaikissa olosuhteissa tälle tavaralle sellaista arvon suuruutta, mikä vastaisi käytettyä työmäärää. Siis kun me nykyisin Ricardon kaltaisten taloustieteilijäin kanssa sanomme ilman muuta, että jonkin tavaran arvon määrää sen tuottamiseen tarvittava työ, niin edellytämme tällöin aina Marxin tekemiä varauksia. Se riittää tässä: muun löytää Marxilta teoksesta „Poliittisen taloustieteen arvostelua", 1859, ja „Pääoman" ensimmäisestä osasta.

Mutta heti kun taloustieteilijät soveltivat tätä työhön perustuvaa arvon määrittelyä „työ"-tavaraan, niin he joutuivat ristiriidasta toiseen. Mikä määrää „työn" arvon? Siihen sisältyvä välttämätön työ. Mutta kuinka paljon työtä sisältyy työläisten yhdessä päivässä, viikossa, kuukaudessa, vuodessa suorittamaan työhön? Päivän, viikon, kuukauden, vuoden työ. Jos työ on kaikkien arvojen mitta, niin „työn arvon" me voimme ilmaista vain työnä. Mutta me emme tiedä kerrassaan mitään yhden tunnin työn arvosta, jos tiedämme vain, että se on yhtä kuin yksi

[1] „Poliittinen taloustiede, vaikka se syntyikin nerokkaiden miesten päässä 17. vuosisadan lopulla, on ahtaammassa mielessä, siinä positiivisessa sanamuodossaan, jonka sille antoivat fysiokraatit ja Adam Smith, kuitenkin oleellisesti 18. vuosisadan luomus..." *(F. Engels,* Anti-Dühring, 1948, s. 141). *Toim.*

tunti työtä. Siten emme siis pääse hituistakaan lähemmäksi päämäärää. Me kierrämme yhä noiduttua kehää.

Silloin klassillinen poliittinen taloustiede yritti toista käännettä; se sanoi: tavaran arvo on yhtä kuin sen tuotantokustannukset. Entä mitä ovat työn tuotantokustannukset? Vastatakseen tähän kysymykseen taloustieteilijäin piti tehdä vähän väkivaltaa logiikalle. Itse työn tuotantokustannusten asemesta, jotka valitettavasti eivät ole saatavissa selville, he tutkivat, mitä ovat *työläisen* tuotantokustannukset. Ja nämä kustannukset voidaan saada selville. Ne vaihtelevat ajan ja olosuhteiden mukaan, mutta yhteiskunnan määrätyssä tilassa, määrätyllä seudulla ja määrätyllä tuotannonalalla nekin ovat määrätyn suuruisia, ainakin jokseenkin suppeissa puitteissa. Nykyään elämme kapitalistisen tuotannon herruuden oloissa, jolloin suuri, yhä kasvava väestöluokka voi elää vain, jos se tekee työpalkasta työtä tuotannonvälineiden — työkalujen, koneiden, raaka-aineiden ja elämänvälineiden — omistajille. Tämän tuotantotavan perustalla työläisen tuotantokustannukset ovat yhtä kuin se elämänvälineiden summa — tai niiden rahahinta — joka keskimäärin tarvitaan tekemään hänet työkykyiseksi, pitämään työkykyisenä ja korvaamaan hänet uudella työläisellä, kun hän vanhuuden, sairauden tai kuoleman johdosta joutuu pois riveistä, siis lisäämään työväenluokkaa tarpeellisessa määrässä. Olettakaamme, että noiden elämänvälineiden rahahinta olisi keskimäärin 3 markkaa päivältä.

Työläisemme saa siis kapitalistilta, joka pitää häntä työssä, palkkaa 3 markkaa päivältä. Kapitalisti panee hänet tekemään siitä, sanokaamme, 12 tuntia työtä päivässä. Ja tämä kapitalisti laskelmoi tällöin suunnilleen seuraavasti:

Olettakaamme, että työläisemme — konesepän — on tehtävä koneenosa, jonka hän valmistaa päivässä. Maksakoon raakaaine — rauta ja messinki tarpeellisen ennakkokäsittelyn saaneessa muodossa — 20 markkaa. Tehköön höyrykoneen hiilenkulutus, tämän höyrykoneen, sorvin ja muiden työläisemme käyttämien työvälineiden kuluminen yhtä päivää ja yhtä työläistä kohti laskettuna yhden markan arvon. Yhden päivän palkka tekee olettamuksemme mukaan 3 markkaa. Yhteensä koneenosaamme kulutetaan 24 markkaa. Mutta kapitalisti laskee saavansa siitä asiakkailtaan keskimäärin 27 markan hinnan, siis 3 markkaa enemmän, kuin häneltä meni kuluihin.

Mistä tulevat nuo 3 markkaa, jotka kapitalisti panee taskuunsa? Klassillisen poliittisen taloustieteen väitteen mukaan tavarat myydään keskimäärin niiden arvosta, ts. hintaan, joka vastaa noihin tavaroihin sisältyvää välttämätöntä työmäärää. Siis koneenosamme keskimääräinen hinta — 27 markkaa — olisi yhtä kuin sen arvo, yhtä kuin siihen sisältyvä työ. Mutta näistä

27 markasta 21 markkaa oli arvoja, jotka olivat olemassa jo ennen kuin koneseppämme alkoi työnteon. 20 markkaa oli raaka-aineissa ja 1 markka hiilessä, joka työn aikana poltettiin, ja koneissa ja työkaluissa, joita tällöin käytettiin ja joiden käyttökuntoisuus aleni vastaavan määrän arvossa. Jää 6 markkaa, jotka yhdistettiin raaka-aineen arvoon. Mutta nämä 6 markkaa voivat itse taloustieteilijöidemmekin olettamuksen mukaan syntyä vain työstä, jonka työläisemme yhdisti raaka-aineeseen. Hänen kaksitoistatuntinen työnsä loi täten 6 markan suuruisen uuden arvon. Hänen kaksitoistatuntisen työnsä arvo olisi siis 6 markkaa. Ja siten olisimme siis vihdoinkin saaneet tietää, mitä on „työn arvo".

„Odotahan!" huudahtaa koneseppämme. „Kuusi markkaa? Mutta minähän olen saanut vain kolme! Kapitalistini vannoo kiven kovaan, että kaksitoistatuntisen työni arvo on vain kolme markkaa ja nauraa minulle, jos vaadin kuutta. Lyökös tämä yhteen?"

Jos kohta aikaisemmin jouduimme työn arvomme kanssa noiduttuun kehään, niin nyt olemme sotkeutuneet kerrassaan ratkaisemattomaan ristiriitaan. Etsimme työn arvoa, mutta löysimme enemmän kuin tarvitsemme. Työläiselle on kaksitoistatuntisen työn arvo 3 markkaa, mutta kapitalistille 6 markkaa, joista hän maksaa 3 markkaa työmiehelle palkkana ja panee 3 omaan taskuunsa. Työllä olisi siis ei yksi, vaan kaksi arvoa, vieläpä aivan erilaista arvoa!

Ristiriita käy vieläkin järjettömämmäksi, jos pelkistämme rahana ilmaistun arvon työajaksi. Kahdentoistatunnin työssä luodaan 6 markan suuruinen uusi arvo. Siis 6 tunnissa 3 markkaa — summa, jonka työmies saa kaksitoistatuntisesta työstä. Kaksitoistatuntisesta työstä työmies saa vastikkeeksi 6 tunnin työn tuotteen. Siis joko työllä on kaksi arvoa, joista toinen on kaksi kertaa suurempi kuin toinen, tai 12 on yhtä kuin 6! Kummassakin tapauksessa päädytään ilmeiseen järjettömyyteen.

Vaikka kuinka yrittäisimme puoleen ja toiseen, me emme pääse tästä ristiriidasta, niin kauan kuin puhumme työn ostosta ja myynnistä ja työn arvosta. Ja niin kävi taloustieteilijöidenkin. Klassillisen poliittisen taloustieteen viimeinen haara, Ricardon koulukunta, kärsi haaksirikon pääasiallisesti siksi, ettei se voinut ratkaista tätä ristiriitaa. Klassillinen poliittinen taloustiede joutui umpikujaan. Se mies, joka löysi ulospääsyn tästä umpikujasta, oli Karl Marx.

Ne, mitä taloustieteilijät olivat pitäneet „työn" tuotantokustannuksina, eivät olleet työn, vaan elävän työläisen tuotantokustannuksia. Ja se, mitä tämä työläinen myi kapitalistille, ei ollut työläisen työtä. „Heti kun hänen työnsä on todella alkanut", sanoo Marx, „se lakkaa kuulumasta työläiselle, eikä hän

siis enää voi sitä myydä". Hän siis voisi myydä korkeintaan *tulevan* työnsä, ts. sitoutua suorittamaan määrätyn työn määrätyssä ajassa. Mutta silloin hän ei myy työtä (jonka toki pitää ensin olla tehty), vaan asettaa työvoimansa kapitalistin käytettäväksi määrätystä maksusta määrätyksi ajaksi (päiväpalkan aikana) tai määrättyä työsuoritusta varten (kappalepalkan aikana): hän antaa vuokralle eli myy *työvoimansa.* Mutta tämä työvoima on kiinni työläisen persoonassa ja siitä erottamaton. Sen vuoksi sen tuotantokustannukset lyövät yhteen hänen tuotantokustannustensa kanssa; ne, mitä taloustieteilijät nimittivät työn tuotantokustannuksiksi, ovatkin juuri työläisen ja siten työvoiman tuotantokustannuksia. Ja näin muodoin voimme palata työvoiman tuotantokustannuksista työvoiman *arvoon* ja määritellä sen yhteiskunnallisesti välttämättömän työn määrän, mikä tarvitaan määrätyn laatuisen työvoiman tuottamiseen, minkä Marx tekikin työvoiman ostoa ja myyntiä koskevassa kohdassa („Pääoma", 1. osa, 4. luku, 3[1]).

Entä mitä tapahtuu sen jälkeen, kun työläinen on myynyt kapitalistille työvoimansa, ts. asettanut sen kapitalistin käytettäväksi edeltäkäsin sovitusta palkasta — päivä- tai kappalepalkasta? Kapitalisti vie työläisen työpajaansa tai tehtaaseensa, jossa jo ovat kaikki työssä tarvittavat esineet: raaka-aineet, apuaineet (hiili, väriaineet jne.), työkalut, koneet. Siellä työläinen ryhtyy raatamaan. Olkoon hänen palkkansa päivältä 3 markkaa kuten ennenkin — jota paitsi samantekevää on, saako hän ne päivä- tai kappalepalkkana. Niin ikään oletamme tässä jälleen, että käytettyihin raaka-aineisiin työläinen lisää kahdessatoista tunnissa työllään 6 markan edestä uutta arvoa, jonka kapitalisti realisoi myydessään valmiin tuotteen. Niistä hän maksaa työläiselle tälle kuuluvat 3 markkaa, mutta toiset 3 markkaa hän pitää itse. Mutta jos työläinen tuottaa kahdessatoista tunnissa 6 markan suuruisen arvon, niin 6 tunnissa hän luo 3 markan suuruisen arvon. Hän on siis, tehtyään työtä kapitalistille 6 tuntia, jo korvannut tälle arvon vastineena ne 3 markkaa, jotka hän sai työpalkkana. Kuuden työtunnin kuluttua molemmat ovat kuitit keskenään, kumpikaan ei ole toiselleen penniäkään velkaa.

„Odotahan!", huutaa nyt kapitalisti. „Olen palkannut työläisen koko päiväksi, kahdeksitoista tunniksi. Mutta kuusi tuntia on vain puoli päivää. Äkkiä siis takaisin tekemään loput 6 tuntia työtä, vasta silloin olemme kuitit!" Ja työläisen on todellakin noudatettava „vapaaehtoisesti" tekemäänsä sopimusta, jonka mukaisesti hän sitoutui 6 työtuntia maksavasta työn tuotteesta työskentelemään kokonaista 12 tuntia.

---

[1] Ks. *K. Marx,* Pääoma, 1 osa, ss. 178—187 (suom. painos). *Toim.*

Samoin on laita kappalepalkalla oltaessa. Olettakaamme, että työläisemme valmistaa kahdessatoista tunnissa tavaraa 12 kappaletta. Kutakin kappaletta kohti tekevät raaka-aineet ja koneiden kuluminen 2 markkaa ja kukin kappale myydään 2½ markasta. Näin muodoin ehtojen ollessa muuten samanlaisia kuin aikaisemminkin kapitalisti maksaa työläiselle 25 pfenningiä kappaleelta; 12 kappaleelta se tekee 3 markkaa, jotka ansaitakseen työläinen tarvitsee 12 tuntia. Kapitalisti saa 12 kappaleesta 30 markkaa; kun siitä vähennetään 24 markkaa raaka-aineisiin ja kulumiseen, jää 6 markkaa, joista hän maksaa 3 markkaa työpalkkana ja loput panee omaan taskuunsa. Käy samoin kuin edelläkin. Tässäkin työläinen työskentelee 6 tuntia itseään varten, ts. korvatakseen palkkansa (½ tuntia jokaisesta tunnista 12 tunnin aikana), ja 6 tuntia kapitalistia varten.

Vaikeus, johon parhaimpienkin taloustieteilijöiden ponnistukset murtuivat, niin kauan kun he pitivät lähtökohtanaan „työn" arvoa, katoaa heti, kun otamme sen asemesta lähtökohdaksi „työ*voiman*" arvon. Nykyisessä kapitalistisessa yhteiskunnassamme työvoima on tavaraa, samaa tavaraa kuin kaikki muukin, mutta kuitenkin aivan erikoista tavaraa. Sillä on näet erikoinen ominaisuus olla arvoa luovaa voimaa, arvon lähteenä, vieläpä — asiaankuuluvalla tavalla käytettynä — suuremman arvon lähteenä kuin mikä sillä itsellään on. Tuotannon nykyisen tilan vallitessa ihmisen työvoima ei tuota ainoastaan päivässä suurempaa arvoa, kuin mitä sillä itsellään on ja mitä se maksaa; jokaisen uuden tieteellisen löydön, jokaisen uuden teknillisen keksinnön ansiosta tämä työvoiman päivittäiset kustannukset ylittävä työvoiman päivittäin tuottama ylijäämä kasvaa; siis se osa työpäivästä, jonka kuluessa työläinen työskentelee päiväpalkkansa korvaukseksi, lyhenee, ja toisaalta se osa työpäivästä, jonka kuluessa hänen pitää *lahjoittaa* työnsä kapitalistille saamatta siitä maksua, pitenee.

Ja sellainen on koko nykyisen yhteiskuntamme taloudellinen järjestelmä: työväenluokka yksin luo kaikki arvot. Sillä arvo on vain työn toinen ilmaisumuoto, se ilmaisumuoto, jolla nykyisessä kapitalistisessa yhteiskunnassamme merkitään tiettyyn tavaraan sisältyvän yhteiskunnallisesti välttämättömän työn määrä. Mutta nämä työläisten tuottamat arvot eivät kuulu työläisille. Ne kuuluvat niille, jotka omistavat raaka-aineet, koneet, työkalut ja ennakkomaksuvälineet, jotka suovat näille omistajille mahdollisuuden ostaa työväenluokan työvoimaa. Siis koko tuottamastaan tuotemäärästä työväenluokka saa takaisin vain osan. Ja kuten vastikään näimme, toinen osa, jonka kapitalistiluokka pidättää itselleen ja jakaa korkeintaan ehkä maanomistajaluokan kanssa, suurenee jokaisen uuden keksinnön ja löydön jälkeen, samalla kun työväenluokalle tuleva osa (henkeä kohti lasket-

tuna) suurenee vain hyvin hitaasti ja vähän tai ei ollenkaan, ja saattaapa se tietyissä oloissa pienetäkin.

Mutta nämä yhä nopeammin toisiaan syrjäyttävät keksinnöt ja löydöt, tuo ennenkuulumattomissa mitoissa päivä päivältä kasvava inhimillisen työn tuottavuus aiheuttaa loppujen lopuksi konfliktin, jonka tuloksena nykyinen kapitalistinen talous on tuhoutuva. Toisaalla on äärettömiä rikkauksia ja ylenmäärin tuotteita, joita ostajat eivät voi lunastaa. Toisaalla ovat yhteiskunnan suuret joukot, jotka ovat proletarisoituneet, muuttuneet palkkatyöläisten joukoiksi ja juuri siksi tulleet kykenemättömiksi hankkimaan itselleen tuota tuotteiden ylijäämää. Yhteiskunnan jakaantuminen pieneksi, suhteettoman rikkaaksi luokaksi ja suureksi omaisuutta vailla olevien palkkatyöläisten luokaksi on saanut aikaan sen, että tämä yhteiskunta on tukehtumassa omaan yltäkylläisyyteensä, samalla kun valtaenemmistö sen jäsenistä on hädin tuskin turvattu tai ei ole lainkaan turvattu äärimmäiseltä puutteelta. Tämä tila käy päivä päivältä yhä järjettömämmäksi ja — tarpeettomammaksi. Se *täytyy* poistaa, ja se *voidaan* poistaa. Uusi yhteiskuntajärjestelmä on mahdollinen, järjestelmä, josta nykyiset luokkaeroavaisuudet ovat hävinneet ja jossa — ehkä lyhyen, hieman tiukan, mutta joka tapauksessa moraalisesti varsin hyödyllisen siirtymäkauden jälkeen — yhtäläisen työvelvollisuuden vallitessa käyttämällä ja kehittämällä suunnitelmallisesti yhteiskunnan kaikkien jäsenten jo olevia valtavia tuotantovoimia myös elämän- ja nautinnonvälineet, kaikkien ruumiillisten ja henkisten kykyjen kehittämisen ja soveltamisen välineet saatetaan yhtäläisesti ja yhä täydellisemmin kaikkien käytettäviin. Ja siitä, että työläiset ovat yhä lujemmin päättäneet taistella tämän uuden yhteiskuntajärjestelmän saavuttamiseksi, tulee olemaan osoituksena valtameren kummallakin puolella huominen Toukokuun 1. päivä ja toukokuun kolmannen päivän sunnuntai [1].

Friedrich Engels

Lontoossa, toukokuun 30. pnä 1891

Kirjoittanut F. Engels esipuheeksi K. Marxin „Palkkatyö ja pääoma" teoksen erilliseen laitokseen, joka ilmestyi Berliinissä 1891

Julkaistaan vuoden 1891 painoksen tekstin mukaan
Käännös saksasta

[1] Englannin trade unionit viettivät proletariaatin kansainvälistä juhlapäivää toukokuun 1. päivän jälkeisenä sunnuntaina, joka v. 1891 sattui toukokuun 3. päiväksi. *Toim.*

PALKKATYÖ JA PÄÄOMA

I

Eri tahoilta on meitä moitittu siitä, ettemme ole esittäneet *taloudellisia suhteita,* jotka ovat nykyisten luokkataistelujen ja kansallistaistelujen aineellisena perustana. Olemme järjestelmällisesti kajonneet näihin suhteisiin vain silloin, kun ne välittömästi ovat työntyneet esiin poliittisissa yhteentörmäyksissä.

Ennen kaikkea on pitänyt seurata päiväntapahtumissa ilmenevää luokkataistelua ja todistaa kokemusperäisesti jo olevan ja päivittäin muodostuvan uuden historiallisen aineiston nojalla, että samalla kun kukistui työväenluokka, joka oli tehnyt helmikuun ja maaliskuun [1], voitettiin myös sen vastustajat — Ranskan porvarillis-tasavaltalaiset, koko Euroopan mannermaan feodaalista yksinvaltaa vastaan taistelleet porvaris- ja talonpoikaisluokat; että „säädyllisen tasavallan" voitto Ranskassa oli samalla niiden kansojen häviö, jotka helmikuun vallankumoukseen olivat vastanneet sankarillisilla itsenäisyyssodilla; ja lopuksi, että vallankumouksellisten työläisten tultua voitetuiksi Eurooppa vajosi takaisin vanhaan kaksinkertaiseen orjuuteensa, *englantilais-venäläiseen* orjuuteen. Kesäkuun taistelu Pariisissa, Wienin kukistuminen, Berliinin vuoden 1848 marraskuun tragikomedia, Puolan, Italian ja Unkarin epätoivoiset ponnistukset, Irlannin nälänhätä — nämä olivat niitä tärkeimpiä tapahtumia, joissa porvariston ja työväenluokan välinen eurooppalainen luokkataistelu ilmeni ja joiden nojalla me olemme todistaneet, että jokaisen vallankumouksellisen kapinan, näyttäköön sen päämäärä olevan kuinka kaukana tahansa luokkataistelusta, täytyy kukistua, kunnes vallankumouksellinen työväenluokka voittaa, että jokainen yhteiskunnallinen uudistus jää unelmaksi, kunnes proletaarinen vallankumous ja feodaalinen vastavallankumous ryhtyvät miekanmittelyyn *maailmansodassa.* Esityksessämme, kuten todellisuudessakin, *Belgia* ja *Sveitsi* olivat suuren historiallisen panoraaman tragikoomillisia karikatyyrisiä laatukuvia, toinen on porvarillisen yksinvallan mallivaltio, toinen — porvarillisen tasavallan mallivaltio, molemmat ovat valtioita, jotka kuvittelevat olevansa yhtä riippumattomia niin luokkataistelusta kuin eurooppalaisesta vallankumouksestakin.

[1] So. vallankumouksen 23.—24. pnä helmikuuta 1848 Pariisissa, 13. pnä maaliskuuta Wienissä ja 18. pnä maaliskuuta Berliinissä. *Toim.*

Nyt, kun lukijamme ovat nähneet vuoden 1848 luokkataistelun, joka sai valtavat poliittiset muodot, on aika ryhtyä tutkimaan lähemmin itse taloudellisia olosuhteita, joihin porvaristo ja sen luokkaherruuden olemassaolo samoin kuin työläisten orjuuskin perustuvat.

Esityksessämme tulee olemaan kolme suurempaa osaa: 1. *palkkatyön* suhde *pääomaan*, työläisen orjuus, kapitalistin herruus; 2. *porvariston keskiluokkien ja niin sanotun talonpoikaissäädyn väistämätön perikato nykyisen järjestelmän vallitessa;* 3. *Euroopan eri kansakuntien porvarisluokkien joutuminen* maailmanmarkkinoiden itsevaltiaan — *Englannin* — *kaupallisen orjuutuksen ja riiston alaisiksi.*

Koetamme esittää asian mahdollisimman yksinkertaisesti ja kansantajuisesti edellyttämättä poliittisen taloustieteen alkeellisimpienkaan käsitteiden tuntemusta. Tahdomme, että työläiset ymmärtäisivät meitä. Ja lisäksi yksinkertaisimpiinkin taloudellisiin suhteisiin nähden vallitsee Saksassa mitä kummallisin tietämättömyys ja käsitteiden sekaannus alkaen nykyolojen patenttipuolustajista aina *sosialistisiin ihmepaimeniin* ja *väärinymmärrettyihin valtiollisiin neroihin asti,* joita hajanaisessa Saksassa on vielä runsaammin kuin maanisiä.

Siis ensiksikin ensimmäinen kysymys: *Mitä on työpalkka? Mikä sen määrää?*

Jos työläisiltä kysyttäisiin: „Suuriko on työpalkkanne?", niin toinen heistä vastaisi: „Saan isännältäni markan työpäivältä", toinen: „Saan 2 markkaa" jne. Riippuen siitä, millä työalalla he työskentelevät, he ilmoittaisivat erisuuruisen rahasumman, jonka kukin saa vastaavalta porvarilta määrätyn työn suorittamisesta, esim. kangaskyynärän kutomisesta tai painoarkin latomisesta. Huolimatta heidän ilmoitustensa erilaisuudesta, yhdessä kohdin ne kumminkin lyövät yhteen: työpalkka on se rahasumma, jonka kapitalisti maksaa määrätystä työajasta tai määrätyn työn suorittamisesta.

Näyttää siis siltä kuin kapitalisti *ostaisi* heidän työnsä rahalla. Rahasta *myyvät* he hänelle työnsä. Siltä kumminkin vain näyttää. Todellisuudessa he myyvät kapitalistille rahasta *työvoimansa.* Kapitalisti ostaa tämän työvoiman päiväksi, viikoksi, kuukaudeksi jne. Ja ostettuaan sen, hän käyttää sitä teettämällä työläisillä sovitun ajan työtä. Samalla rahasummalla, millä kapitalisti osti heidän työvoimansa, esim. 2 markalla, hän olisi voinut ostaa kaksi naulaa sokeria tai tietyn määrän jotakin muuta tavaraa. Ne 2 markkaa, joilla hän osti 2 naulaa sokeria, ovat 2 sokerinaulan *hinta.* Ne 2 markkaa, joilla hän osti työvoiman käyttöönsä kahdeksitoista tunniksi, ovat kahdentoista tunnin

työnteon hinta. Työvoima on siis tavaraa aivan samassa määrässä kuin sokerikin. Edellistä mitataan kellon avulla, jälkimmäistä vaa'alla.

Tavaransa — työvoimansa — työläiset vaihtavat kapitalistien tavaraan — rahaan — ja tämä vaihtaminen tapahtuu lisäksi tietyssä suhteessa. Niin paljon rahaa niin kauan kestäneestä työvoiman käyttämisestä. Kaksitoistatuntisesta kutomisesta 2 markkaa. Mutta eivätkö nämä 2 markkaa merkitse kaikkia muita tavaroita, joita voi ostaa 2 markalla? Työläinen on siis itse asiassa vaihtanut tavaransa — työvoiman — toisiin kaikenlaatuisiin tavaroihin, ja vieläpä tietyssä suhteessa. Antaessaan työläiselle 2 markkaa kapitalisti antoi hänelle tietyn määrän lihaa, vaatteita, puita, valoa jne. vaihtaen ne hänen työpäiväänsä. Nuo 2 markkaa ilmaisevat siis sen suhteen, jossa työvoima vaihdetaan muihin tavaroihin, työläisen työvoiman *vaihtoarvon.* Rahassa ilmaistua jonkin tavaran vaihtoarvoa sanotaankin sen *hinnaksi. Työpalkka* on siis vain erikoisnimi työvoiman hintaa varten, jota tavallisesti sanotaan *työn hinnaksi,* erikoisnimi tuota omalaatuista tavaraa varten, jolla ei ole muuta säiliötä, kuin ihmisliha ja -veri.

Ottakaamme mikä työläinen tahansa, esim. kankuri. Kapitalisti antaa hänelle kangaspuut ja langan. Kankuri ryhtyy työhön, ja langasta tulee palttinaa. Kapitalisti ottaa palttinan ja myy sen esim. 20 markasta. Onko nyt kankurin palkka *osa* palttinasta, 20 markasta, hänen työnsä tuotteesta. Ei suinkaan. Saihan kankuri työpalkkansa kauan ennen kuin palttina myytiin, ehkäpä kauan ennen kuin se tuli valmiiksi kudotuksikaan. Kapitalisti ei siis maksa tätä palkkaa sillä rahalla, jonka hän saa palttinasta, vaan hän maksaa sen ennen varatulla rahalla. Niinkuin kangaspuut ja lanka eivät ole sen kankurin tuotetta, jolle ne antoi isäntä, niin eivät myöskään ole sitä ne tavarat, joita hän saa vaihtaessaan oman tavaransa — työvoimansa. Ehkäpä isäntä ei ollenkaan löytänyt ostajaa palttinalleen. Ehkei hän saanut myynnissä edes sitä, mikä meni työpalkkaan. Ehkä hän myy sen kutomapalkkaan nähden hyvinkin edullisesti. Se ei ensinkään kuulu kankuriin. Omistamansa omaisuuden, pääomansa, osalla kapitalisti ostaa kankurin työvoiman, aivan samoin, kuin hän omaisuutensa toisella osalla osti raaka-aineen — langan — ja työvälineen — kangaspuut. Tehtyään nämä ostokset, ja näihin ostoksiin kuuluu palttinan tuottamiseen tarpeellinen työvoima, hän tuottaa vain *hänelle kuuluvilla raaka-aineilla ja työvälineillä.* Viimeksi mainittuihin kuuluu nyt epäilemättä myös kunnon kankurimme, jolla samoin kuin kangaspuillakaan ei ole osuutta tuotteeseen tai tuotteen hintaan.

Työpalkka ei siis ole työläisen osa hänen tuottamastansa tavarasta. Työpalkka on jo olemassa olevasta tavarasta se osa,

jolla kapitalisti ostaa itselleen tietyn määrän tuottavaa työvoimaa.

Työvoima on siis tavaraa, jonka sen omistaja, palkkatyöläinen, myy pääomalle. Miksi hän sen myy? Elääkseen.

Mutta työvoiman käyttäminen, työ, on työläisen omaa elintoimintaa, hänen elämänsä ilmenemistä. Ja tämän *elintoiminnan* myy hän toiselle turvatakseen itsensä välttämättömillä *elämänvälineillä*. Hänen elintoimintansa on hänelle siis vain elämisen keino. Hän tekee työtä elääkseen. Hän ei itse laske työtä elämäkseen, pikemmin se on hänen elämänsä uhrausta. Se on tavara, jonka hän on huutokaupannut toiselle. Hänen toimintansa tuloskaan ei sen vuoksi ole hänen toimintansa tarkoitus. Hän ei tuota itseään varten sitä silkkiä, jota hän kutoo, sitä kultaa, jonka hän nostaa kaivoksesta, sitä palatsia, jota hän rakentaa. Itseään varten hän tuottaa *työpalkkansa*, ja silkki, kulta, palatsi muuttuu hänen osaltaan tietyksi määräksi elämänvälineitä, ehkäpä puuvillanutuksi, kuparikolikoksi ja kellariasunnoksi. Ja onko työläisestä, joka 12 tuntia kutoo, kehrää, poraa, sorvaa, rakentaa, lapioi, hakkaa kiviä, kantaa jne.— onko hänestä tämä kaksitoistatuntinen kutominen, kehrääminen, poraaminen, sorvaaminen, rakentaminen, lapioiminen, kivien hakkaaminen hänen elämänsä ilmenemistä, elämää? Päinvastoin. Hänen elämänsä alkaa, kun tämä toiminta lakkaa, pöydän ääressä, ravintolan penkillä, vuoteessa. Kaksitoistatuntisella työllä ei sitä vastoin ole hänelle mitään merkitystä kutomisena, kehräämisenä, poraamisena jne., vaan *ansaitsemisena*, joka saattaa hänet pöydän ääreen, ravintolan penkille, antaa vuoteen. Jos silkkimato kutoisi, pitääkseen yllä toukkaelämäänsä, se olisi täydellinen palkkatyöläinen. Työvoima ei ole aina ollut tavaraa. Työ ei ole aina ollut palkkatyötä, so. *vapaata työtä*. *Orja* ei myynyt työvoimaansa orjanomistajalle, samoin kuin ei härkäkään myy työtään talonpojalle. Orja on työvoimineen kerta kaikkiaan myyty omistajalleen. Hän on tavaraa, joka voi siirtyä omistajalta toiselle. *Hän itse* on tavaraa, mutta työvoima ei ole *hänen* tavaraansa. *Maaorja* myy vain osan työvoimastaan. Ei hän saa palkkaa maanomistajalta: päinvastoin maanomistaja saa häneltä pakkoveroa.

Maaorja kuuluu maahan ja tuottaa hedelmiä tilanherralle. *Vapaa työläinen* sitä vastoin myy itsensä, ja vieläpä vähittäin. Päivästä toiseen hän myy huutokaupalla 8, 10, 12, 15 tuntia elämästään enimmän tarjoavalle, raaka-aineiden, työvälineiden ja elintarpeiden omistajalle, so. kapitalistille. Työläinen ei kuulu omistajalle eikä maahan, mutta 8, 10, 12, 15 tuntia hänen jokapäiväisestä elämästään kuuluu sille, joka ne ostaa. Työläinen jättää kapitalistin, jolle hän on vuokrannut itsensä, niin usein kuin tahtoo, ja kapitalisti erottaa hänet niin usein kuin hyväkseen näkee, niin pian kun ei enää saa hänestä hyötyä tai

tavoittelemaansa hyötyä. Mutta työläinen, jonka ainoana tulolähteenä on työvoiman myyminen, ei voi luopua *koko ostajien luokasta,* so. *kapitalistiluokasta,* luopumatta olemassaolostaan. Hän ei kuulu jollekulle kapitalistille, vaan koko kapitalistiluokalle; ja hänen oma asiansa on hankkia itselleen isäntä, toisin sanoen löytää ostaja tästä kapitalistiluokasta.

Ennen kuin nyt ryhdymme lähemmin tarkastelemaan pääoman ja palkkatyön välistä suhdetta, esitämme lyhyesti ne yleisimmät seikat, jotka tulevat otetuksi huomioon työpalkkaa määrättäessä.

Työpalkka on, kuten olemme nähneet, määrätyn tavaran — työvoiman — *hinta.* Työpalkan määräävät siis samat lait, jotka määräävät jokaisen muunkin tavaran hinnan. Herää siis kysymys, *kuinka määräytyy tavaran hinta?*

II

Mikä määrää tavaran *hinnan?*

Ostajien ja myyjien välinen kilpailu, kysynnän suhde tarjontaan. Kilpailu, joka määrää tavaran hinnan, on *kolmipuolinen.*

Useat myyjät tarjoavat samaa tavaraa. Se, joka myy halvimmalla yhtä hyviä tavaroita, on varma siitä, että hän lyö muut myyjät laudalta ja varmistaa itselleen suurimman menekin. Myyjät taistelevat siis keskenään menekistä, markkinoista. Kukin heistä tahtoo myydä, myydä mahdollisimman paljon ja myydä mikäli mahdollista yksin, syrjäyttäen muut myyjät. Toinen myy sen vuoksi huokeammalla kuin toinen. *Myyjien kesken* käydään siis *kilpailua,* joka *alentaa* heidän tarjoamiensa tavarain *hintaa.*

Mutta myös *ostajien kesken* käydään kilpailua, joka puolestaan *korottaa* tarjolla olevien tavaroiden hintaa.

Vihdoin käydään *kilpailua ostajien* ja *myyjien kesken;* edelliset tahtovat ostaa mahdollisimman halvalla, jälkimmäiset myydä mahdollisimman kalliista. Tämän ostajien ja myyjien välisen kilpailun tulos riippuu siitä, missä suhteessa kilpailun molemmat edellä mainitut puolet ovat toisiinsa, so. missä kilpailu on voimakkaampaa, ostajien joukossa vaiko myyjien joukossa. Teollisuus vie taisteluun toisiaan vastaan kaksi sotajoukkoa, joiden kummankin omissa riveissä jälleen käydään omien osastojen välillä taistelua. Voiton saa vastustajastaan se sotajoukko, jonka riveissä keskinäistä tappelua on vähemmän.

Otaksukaamme, että markkinoilla on 100 puuvillapakkaa ja samanaikaisesti ostajia 1000 puuvillapakalle. Tässä tapauksessa on siis kysyntä kymmenen kertaa suurempi kuin tarjonta. Ostajien keskinäinen kilpailu tulee siis olemaan sangen voimakas, jokainen heistä tahtoo saada itselleen edes yhden ja, jos

mahdollista, kaikki 100 pakkaa. Tämä esimerkki ei ole mikään mielivaltainen olettamus. Kaupan historiassa olemme eläneet puuvillakadon kausia, jolloin muutamat keskenään liittoutuneet kapitalistit yrittivät ostaa itselleen, ei 100 pakkaa, vaan maapallon koko puuvillavarat. Mainitussa tapauksessa jokainen ostaja koettaa siis lyödä muut laudalta tarjoamalla puuvillapakasta suhteellisesti korkeamman hinnan. Puuvillanmyyjät, jotka näkevät vihollisen sotajoukon osastojen olevan mitä kiivaimmassa keskinäisessä taistelussa ja ovat aivan varmoja 100 pakkansa menekistä, varovat ryhtymästä keskenään tappeluun, etteivät alentaisi puuvillanhintoja nyt, kun heidän vastustajansa kilpailevat keskenään kinnatakseen ne korkealle. Myyjien sotajoukon keskuudessa koittaa siis äkkiä rauha. He seisovat *yhtenä* miehenä ostajia vastassa kädet filosofisesti ristissä, eikä heidän vaatimuksillaan olisi mitään rajoja, ellei yksinpä tunkeilevimpienkin ostohaluisten tarjouksilla olisi sangen tiettyjä rajojansa.

Jos siis jonkin tavaran tarjonta on heikompi kuin tuon tavaran kysyntä, niin kilpailu myyjien kesken on vähäistä tai puuttuu kokonaan. Samassa suhteessa kuin tämä kilpailu vähenee, kasvaa kilpailu ostajien kesken. Tulos: enemmän tai vähemmän huomattava tavaranhintojen kohoaminen.

Tunnettua on, että useimmin käy päinvastoin ja päinvastaisin tuloksin. Tarjonta on melkoisesti kysyntää suurempi: epätoivoinen kilpailu myyjien kesken; ostajien puute: tavarain myyminen pilahintoihin.

Mutta mitä on hintojen nouseminen, laskeminen, mitä on korkea hinta, alhainen hinta? Hiekkajyvä on korkea mikroskoopin läpi tarkasteltuna, ja torni on matala vuoreen verrattuna. Ja jos kysynnän ja tarjonnan suhde määrää hinnan, niin mikä sitten määrää kysynnän ja tarjonnan suhteen?

Kääntykäämme ensimmäisen vastaan sattuvan porvarin puoleen. Hän ei mieti hetkeäkään ja lyö poikki kuin uusi Aleksanteri Suuri tämän metafyysisen solmun kertomataululla. Jos myymäni tavaran valmistaminen on maksanut minulle 100 markkaa, sanoo hän meille, ja myydessäni saan tästä tavarasta 110 markkaa — tietysti vuoden mittaan —, niin on se tavallinen, säädyllinen, kohtalainen voitto. Mutta jos myydessäni saan 120, 130 markkaa, niin se on korkea voitto; ja jos saisin peräti 200 markkaa, niin se olisi poikkeuksellinen, suunnaton voitto. Mikä siis on porvarilla voiton *mittana?* Hänen tavaransa *tuotantokustannukset.* Jos hän vaihtaessaan tämän tavaran saa muita tavaroita sellaisen määrän, minkä valmistaminen on maksanut vähemmän, niin hän on kärsinyt tappiota. Jos hän tavaransa vaihtaessaan saa vastikkeeksi muita tavaroita sellaisen määrän, minkä valmistaminen on maksanut enemmän, niin hän on voittanut. Ja voiton suurenemisen ja pienenemisen hän laskee niiden asteiden mukaan, mitkä

hänen tavaransa vaihtoarvo on nollan — *tuotantokustannusten* — ala- tai yläpuolella.

Olemme nyt nähneet, kuinka kysynnän ja tarjonnan vaihteleva suhde saa aikaan vuoroin hintojen nousua, vuoroin laskua, vuoroin korkeita, vuoroin alhaisia hintoja. Jos vähäisen tarjonnan tai suhteettomasti kasvaneen kysynnän vuoksi jonkin tavaran hinta melkoisesti nousee, niin jonkin toisen tavaran hinta on samassa suhteessa välttämättömästi laskenut; sillä jonkin tavaran hinta ilmaisee rahassa vain sen suhteen, jossa toisia tavaroita siihen vaihdetaan. Jos esim. silkkikangaskyynärän hinta nousee 5 markasta 6 markkaan, niin hopean hinta on silkkikankaaseen verraten laskenut, ja samoin kaikkien muidenkin tavarain hinta, joiden hinnat ovat pysyneet entisellään, on laskenut suhteessa silkkikankaan hintaan. Niitä on vaihdossa annettava nyt suurempi määrä samanlaisen silkkitavaramäärän saamiseksi. Mikä on seurauksena jonkin tavaran hinnan nousemisesta? Suuria määriä pääomaa siirtyy tälle kukoistavalle teollisuudenalalle, ja tätä pääomien siirtymistä edullisemmalle teollisuudenalalle kestää niin kauan, kunnes voitto tällä teollisuudenalalla laskee tavanomaiselle tasolle tai, paremmin sanoen, niin kauan kunnes ylituotanto alentaa sen tuotteiden hinnan alle tuotantokustannusten.

Päinvastoin. Jos jonkin tavaran hinta laskee alle tuotantokustannusten, niin pääomat vetäytyvät pois tämän tavaran tuotannosta. Lukuunottamatta sitä tapausta, jolloin jokin teollisuuden haara ei enää ole ajanmukainen ja joutuu siis häviämään, sellaisen tavaran tuotanto, ts. sen tarjonta, on tämän pääomien karkkoutumisen vuoksi vähenevä niin kauan, kunnes tarjonta jälleen vastaa kysyntää ja tuon tavaran hinta on siis kohonnut taas tuotantokustannuksien tasalle, tai oikeamminkin, kunnes tarjonta on laskenut alle kysynnän, ts. tavaran hinta noussut jälleen tuotantokustannuksia korkeammaksi, *sillä tavaran käypä hinta on aina sen tuotantokustannuksia suurempi tai pienempi.*

Me näemme, että pääomat alinomaa virtaavat tuotannonalalta toiselle. Korkea hinta saa aikaan voimakkaan pääoman virtaamisen kyseiselle alalle ja alhainen hinta voimakkaan virtaamisen siltä alalta muille.

Voisimme toisesta näkökulmasta katsoen osoittaa, että tuotantokustannukset eivät määrää ainoastaan tarjontaa, vaan myös kysynnän. Mutta se veisi meidät liian kauas käsittelemästämme asiasta.

Olemme juuri nähneet, kuinka tarjonnan ja kysynnän vaihtelut aina saattavat tavaran hinnan jälleen tuotantokustannusten tasalle. *Tosin tavaran todellinen hinta on aina tuotantokustannuksia suurempi tai pienempi; mutta nouseminen ja laskeminen täydentävät toisiaan keskinäisesti,* niin että tietyn ajanjakson

rajoissa, kun otetaan teollisuuden luode ja vuoksi summeerattuina, tavarat vaihdetaan toisiinsa tuotantokustannuksiaan vastaavasti, ja tuotantokustannukset siis määräävät tavarain hinnan.

Tätä seikkaa, että tuotantokustannukset määräävät hinnan, ei pidä ymmärtää taloustieteilijäin mielessä. Taloustieteilijät sanovat, että tavarain *keskimääräinen hinta* on tuotantokustannuksien suuruinen; se on heistä *laki*. Sitä anarkista liikettä, jossa lasku tasoittaa nousun ja nousu laskun, he pitävät sattumana. Samalla oikeudella voisi, kuten useat taloustieteilijät ovat tehneetkin, pitää lakina vaihteluja ja sattumana sitä, että tuotantokustannukset ovat määräävinä. Mutta vain näiden vaihtelujen, jotka, lähemmin katsoen, saavat aikaan mitä pelottavimpia hävityksiä ja maanjäristyksen tavoin vavisuttavat koko porvarillisen yhteiskunnan perustuksia, vain näiden vaihtelujen kulussa tuotantokustannukset määräävät hinnan. Tämän epäjärjestyksen kokonaisliike on sen järjestyksenä. Tämän teollisen anarkian kulussa, tässä kiertokulussa kilpailu tasoittaa niin sanoaksemme toisen liiallisuuden toisella.

Näemme siis, että tavaran hinnan määräävät tuotantokustannukset sillä tavalla, että niitä aikoja, jolloin tämän tavaran hinta nousee tuotantokustannuksia suuremmaksi, tasoittavat ne ajat, jolloin hinta laskee alle tuotantokustannusten, ja päinvastoin. Tällä ei luonnollisesti tarkoiteta jotakin erinäistä teollisuustuotetta, vaan vain koko teollisuudenhaaraa. Sillä ei siis myöskään tarkoiteta erinäistä teollisuudenharjoittajaa, vaan koko teollisuudenharjoittajaluokkaa.

Se, että tuotantokustannukset määräävät hinnan, on samaa kuin että hinnan määrää työaika, joka vaaditaan tavaran tuottamiseen, sillä tuotantokustannukset muodostuvat: 1. raaka-aineista ja työaseiden kulumisesta, so. niistä teollisuustuotteista, joiden tuottaminen on maksanut tietyn määrän työpäiviä ja jotka siis edustavat tiettyä työaikamäärää, ja 2. välittömästä työstä, jonka mittana samoin on aika.

Mutta samat yleiset lait, jotka yleensä sääntelevät tavarain hintaa, sääntelevät luonnollisesti myös *työpalkkaa, työn hintaa.*

Työn palkka tulee milloin nousemaan, milloin laskemaan, aina kysynnän ja tarjonnan suhteen mukaan, aina sen mukaan, millaiseksi muodostuu työvoiman ostajien, kapitalistien, ja työvoiman myyjien, työläisten, välinen kilpailu. Tavarain hintojen vaihteluja vastaavat ylipäänsä työpalkan vaihtelut. *Mutta näiden vaihtelujen rajoissa työn hinnan määräävät tuotantokustannukset, työaika, joka on välttämätön tämän tavaran, työvoiman, tuottamiseksi.*

Entä mitkä ovat työvoiman tuotantokustannukset?

Ne ovat ne kustannukset, jotka vaaditaan työläisen säilyttämiseksi työläisenä ja hänen kasvattamiseksi työläiseksi.

Kuta vähemmän oppiaikaa jokin työ siis vaatii, sitä pienemmät ovat työläisen tuotantokustannukset, sitä alhaisempi on hänen työnsä hinta, hänen työpalkkansa. Niillä teollisuudenaloilla, joilla ei vaadita melkein mitään oppiaikaa, ja riittää pelkkä työläisen ruumiillinen olemassaolo, hänen valmistamisensa vaatimat tuotantokustannukset rajoittuvat miltei vain niihin tavaroihin, jotka ovat tarpeen pitämään hänet työkykyisenä hengissä. *Hänen työnsä hinnan* määrää sen vuoksi *välttämättömien elämänvälineiden hinta.*

Lisäksi on kumminkin otettava huomioon vielä eräs seikka. Tehtailija, joka laskee tuotantokustannukset ja niiden mukaisesti tuotteiden hinnan, ottaa huomioon työvälineiden kulumisen. Jos jokin kone maksaa hänelle esim. 1000 markkaa ja kuluu 10 vuodessa piloille, niin hän lisää 100 markkaa vuodessa tavarain hintaan, voidakseen kymmenen vuoden kuluttua korvata kuluneen koneen uudella. Samalla tavalla täytyy yksinkertaisen työvoiman tuotantokustannuksiin laskea suvunjatkamiskustannukset, minkä ansiosta työläisluokka saa mahdollisuuden lisääntyä ja korvata kuluneet työläiset uusilla. Työläisen kuluminen otetaan siis laskuun samalla tavalla kuin koneiden kuluminen.

Yksinkertaisen työvoiman tuotantokustannukset ovat siis *työläisen elanto- ja suvunjatkamiskustannuksia.* Työpalkka on siis näiden elanto- ja suvunjatkamiskustannuksien hinta. Näin määrättyä työpalkkaa sanotaan *työpalkan minimiksi.* Tämä työpalkan minimi, kuten yleensä tavarain hinnan määräytyminen tuotantokustannusten mukaisesti, ei pidä paikkaansa *yksityiseen yksilöön,* vaan koko *lajiin* nähden. Yksityiset työläiset, miljoonat työläiset, eivät saa kylliksi voidakseen elää ja jatkaa sukuaan; mutta *koko työläisluokan työpalkka* tasottuu vaihtelujensa rajoissa täksi minimiksi.

Nyt kun olemme selittäneet niitä yleisimpiä lakeja, jotka sääntelevät työpalkan, samoin kuin jokaisen muunkin tavaran hinnan, voimme ryhtyä tutkimaan asiaa yksityiskohtaisemmin.

III

Pääoman muodostavat kaikenlaatuiset raaka-aineet, työaseet ja elämänvälineet, joita käytetään uusien raaka-aineiden, uusien työaseiden ja uusien elämänvälineiden valmistamiseen. Kaikki nämä pääoman ainesosat ovat työn luomia, työn tuotteita, *kasattua työtä.* Kasattu työ, joka palvelee uuden tuotannon välikappaleena, on pääomaa.

Niin sanovat taloustieteilijät.

Mikä on neekeriorja? Mustarotuinen ihminen. Selitys on toisen arvoinen.

Neekeri on neekeri. Vasta tiettyjen suhteiden vallitessa hänestä tulee orja. Puuvillankehruukone on kone, jolla kehrätään puuvillaa. Vain tiettyjen suhteiden vallitessa siitä tulee *pääomaa*. Noista suhteista irtireväistynä se on yhtä vähän pääomaa, kuin kulta sinänsä on *rahaa* tai sokeri sokerinhinta.

Tuotannossa eivät ihmiset vaikuta yksinomaan luontoon, vaan toisiinsakin. He tuottavat vain toimiessaan tietyllä tavalla yhdessä ja vaihtamalla toimintojaan keskenään. Tuottaakseen he rupeavat tiettyihin yhteyksiin ja suhteisiin toistensa kanssa, ja vain näiden yhteiskunnallisten yhteyksien ja suhteiden puitteissa he vaikuttavat luontoon, tuottavat.

Tuotannonvälineiden laadusta riippuen nämä yhteiskunnalliset suhteet, joissa tuottajat ovat toisiinsa, ne edellytykset, joiden mukaisesti he vaihtavat toimintojaan ja osallistuvat yhteiseen tuotantoon, ovat luonnollisesti erilaisia. Kun keksittiin uusi sota-ase, tuliase, niin muuttui väistämättömästi armeijan koko sisäinen järjestelmä, muuttuivat ne suhteet, joiden vallitessa yksilöt voivat muodostaa armeijan ja toimia armeijana, muuttui myös eri armeijoiden keskinäinen suhde.

Siis ne yhteiskunnalliset suhteet, joiden vallitessa yksilöt tuottavat, *yhteiskunnalliset tuotantosuhteet, muuttuvat samalla kuin muuttuvat ja kehittyvät aineelliset tuotannonvälineet, tuotantovoimat. Tuotantosuhteet kokonaisuudessaan muodostavat sen, mitä sanotaan yhteiskunnallisiksi suhteiksi, yhteiskunnaksi, nimittäin tietyllä historiallisella kehitysasteella olevan yhteiskunnan,* jolla on omalaatuinen, eriävä luonne. *Antiikin* yhteiskunta, *feodaalinen* yhteiskunta, *porvarillinen* yhteiskunta ovat sellaisia tuotantosuhteiden kokonaisuuksia, joista jokainen samalla merkitsee erikoista kehitysastetta ihmiskunnan historiassa.

Myös *pääoma* on yhteiskunnallinen tuotantosuhde. Se on *porvarillinen tuotantosuhde,* porvarillisen yhteiskunnan tuotantosuhde. Eikö elämänvälineitä, työaseita, raaka-aineita, jotka muodostavat pääoman, ole tuotettu ja kasattu tiettyjen yhteiskunnallisten edellytyksien, määrättyjen yhteiskunnallisten suhteiden vallitessa? Eikö niitä käytetä tiettyjen yhteiskunnallisten edellytysten, määrättyjen yhteiskunnallisten suhteiden vallitessa uuteen tuotantoon? Ja eikö juuri tämä tietty yhteiskunnallinen luonne tee uutta tuotantoa palvelevia tuotteita *pääomaksi?*

Pääoma ei muodostu siis ainoastaan elämänvälineistä, työaseista ja raaka-aineista eikä vain aineellisista tuotteista; se muodostuu samalla *vaihtoarvoista.* Kaikki tuotteet, joista se muodostuu, ovat *tavaroita.* Pääoma ei siis ole vain tietty aineellisten tuotteiden summa, se on tavaroiden, vaihtoarvojen, *yhteiskunnallisten suureiden* summa.

Pääoma pysyy pääomana, vaikka asettaisimmekin villan sijaan puuvillan, viljan sijaan riisin, rautateiden sijaan höyrylaivat, edellyttäen kuitenkin, että puuvillalla, riisillä, höyrylaivoilla — pääoman ruumiillistumalla — on sama vaihtoarvo, sama hinta kuin villalla, jyvillä, rautateillä, joiden muodossa se ensin esiintyi. Pääoman ulkonainen muoto voi alituisesti muuttua, ilman että pääoma pienimmässäkään määrässä muuttuu.

Mutta vaikka jokainen pääoma on tietty tavaroiden, so. vaihtoarvojen summa, niin ei kumminkaan vielä jokainen tavaroiden, vaihtoarvojen, summa ole pääomaa.

Jokainen vaihtoarvojen summa on vaihtoarvo. Jokainen eri vaihtoarvo on vaihtoarvojen summa. Esimerkiksi talo, joka on 1000 markan arvoinen, on 1000 markan suuruinen vaihtoarvo. Paperiliuska, joka on pennin arvoinen, on $^{100}/_{100}$ pennin suuruinen vaihtoarvojen summa. Tuotteet, joita voi vaihtaa toisiinsa, ovat *tavaroita.* Se tietty suhde, jossa ne voi vaihtaa, muodostaa niiden *vaihtoarvon* tai rahassa ilmaistuna niiden *hinnan.* Näiden tuotteiden määrä ei voi muuttaa niiden tarkoitusta olla *tavaraa* tai esiintyä *vaihtoarvona* tai omata tietty *hinta.* Puu on puu, olkoon se suuri tai pieni. Vaikka vaihtaisimmekin rautaa muihin tuotteisiin luodittain emmekä sentnerittäin, muuttaako se raudan luonnetta, jona on olla tavaraa, vaihtoarvo? Riippuen määrästä rauta on suurempi- tai pienempiarvoista, hinnaltaan kalliimpaa tai halvempaa tavaraa.

Kuinka jokin tavaroiden tai vaihtoarvojen summa muuttuu pääomaksi?

Siten, että se itsenäisenä yhteiskunnallisena *voimana,* ts. *yhteiskunnan eräälle osalle* kuuluvana voimana, säilyy ja lisääntyy *vaihdon kautta,* jossa vastineena on *välitön, elävä työvoima.* Pääoman välttämätön edellytys on, että on olemassa luokka, joka ei omista mitään muuta kuin työkykyisyytensä.

Vain kasatun, aikaisemman, esineellistyneen työn herruus välittömän, elävän työn yli tekee kasatun työn pääomaksi.

Pääoman olemuksena ei ole se, että kasattu työ palvelee elävää työtä uuden tuotannon keinona. Sen olemuksena on se, että elävä työ palvelee kasattua työtä tämän vaihtoarvon säilyttämisen ja lisäämisen keinona.

Mitä tapahtuu kapitalistin ja palkkatyöläisen välisessä vaihdossa?

Työläinen saa vaihdossa työvoimastaan elämänvälineitä, mutta kapitalisti saa vaihdossa elämänvälineistään työtä, työläisen tuottavan toiminnan, luovan voiman, jolla työläinen ei vain korvaa sitä, minkä hän kuluttaa, vaan *antaa kasatulle työlle suuremman arvon kuin mitä sillä ennen oli.* Työläinen saa kapitalistilta osan jo olevista elämänvälineistä. Mihin hän käyttää nämä elämänvälineet? Välittömään kulutukseen. Mutta kun

kulutan elämänvälineitä, kadotan ne korvaamattomasti, ellen sitä aikaa, minkä kuluessa nämä elämänvälineet pitävät minut elossa, käytä uusien elämänvälineiden tuottamiseen, luodakseni kulutuksen kestäessä työlläni uusia arvoja kulutuksessa häviävien arvojen tilalle. Mutta juuri tämän jalon uusintavan voiman työläinen luovuttaakin pääomalle vaihtamalla sen saamiinsa elämänvälineisiin. Hän on siis omalta osaltaan menettänyt sen kokonaan. Ottakaamme esimerkki: vuokratilallinen maksaa päiväläiselleen 5 hopeagroschenia päivältä. Näistä 5 hopeagroschenista tämä työskentelee vuokratilallisen pellolla koko päivän ja varmistaa hänelle siten 10 hopeagroschenin tulon. Vuokratilallinen ei ainoastaan saa korvatuksi niitä arvoja, mitkä hän on antanut työläiselle, vaan hän saa ne kaksinkertaisina. Hän on siis käyttänyt päiväläiselle antamansa 5 hopeagroschenia hedelmällisellä, tuottavalla tavalla. Hän on noilla 5 groschenilla ostanut juuri päiväläisen työn ja voiman, jotka ovat tuottaneet kaksinkertaista arvokkaamman määrän maantuotteita ja tehneet 5:stä groschenista 10 groschenia. Päiväläinen sitä vastoin saa tuotantovoimastaan, jonka tehon hän juuri on luovuttanut vuokraajalle, 5 hopeagroschenia ja vaihtaa ne elämänvälineisiin, jotka hän ennemmin tai myöhemmin kuluttaa. Nuo 5 groschenia on siis kulutettu kahdella tavalla: *tuottavasti* pääomaan nähden, sillä ne on vaihdettu työvoimaan [1], joka tuotti 10 groschenia, ja *tuottamattomasti* työläiseen nähden, sillä ne on vaihdettu elämänvälineisiin, jotka ovat ainaiseksi kadonneet ja joiden arvon hän voi saada jälleen vain tekemällä vuokratilallisen kanssa uudelleen saman vaihdon. *Pääoma edellyttää siis palkkatyötä, ja palkkatyö edellyttää pääomaa. Ne edellyttävät kummankinpuolisesti toinen toistaan; ne tuottavat kummankinpuolisesti toisiaan.*

Tuottaako puuvillatehtaan työläinen vain puuvillakankaita? Ei, hän tuottaa pääomaa. Hän tuottaa arvoja, joita taas uudestaan käytetään siihen, että komennetaan hänen työtään ja luodaan sen avulla uusia arvoja.

Pääoma voi lisääntyä vain, kun sitä vaihdetaan työvoimaan, kun se herättää eloon palkkatyön. Palkkatyöläisen työvoima voidaan vaihtaa pääomaan vain, kun se lisää pääomaa, vahvistaa sitä valtaa, jonka orja se on. *Pääoman lisääntyminen on näin ollen proletariaatin, ts. työväenluokan, lisääntymistä.*

Kapitalistin ja työläisen edut ovat siis *samoja,* väittävät porvarit ja heidän taloustieteilijänsä. Todellakin! Työläinen tuhoutuu, ellei pääoma pidä häntä työssä. Pääoma tuhoutuu, ellei se riistä työvoimaa, ja sitä riistääkseen pääoman täytyy ostaa sitä. Mitä nopeammin lisääntyy tuotantoon määrätty

[1] Termiä „työvoimaa" ei ole lisännyt tähän kohtaan Engels, vaan se on jo tekstissä, minkä Marx julkaisi „Uudessa Reinin Lehdessä". *Toim.*

pääoma, tuottava pääoma, mitä kukoistavampi on siis teollisuus, mitä enemmän porvaristo rikastuu, mitä paremmin käy liike, sitä enemmän kapitalisti tarvitsee työläisiä, sitä kalliimmasta työläinen myy itsensä.

Työläisen mukiinmenevän aseman ehdottomana edellytyksenä *on siis tuottavan pääoman mahdollisimman nopea kasvaminen.*

Mutta mitä on tuottavan pääoman kasvaminen? Kasatun työn vallan kasvamista elävän työn suhteen. Porvariston herruuden kasvamista työtätekevän luokan suhteen. Kun palkkatyö tuottaa sitä hallitsevan vieraan rikkauden, sille vihamielisen voiman, pääoman, niin se saa tältä toimintavälineet, so. elämänvälineet, sillä ehdolla, että siitä uudestaan tulee pääoman osa, vipu, joka uudestaan panee pääoman nopeammin kasvamaan.

Väite, että pääoman edut ja työläisten edut ovat samat, merkitsee siis vain: pääoma ja palkkatyö ovat yhden ja saman suhteen kaksi puolta. Toinen edellyttää toista, samoin kuin koronkiskuri ja tuhlaaja edellyttävät toisiaan.

Niin kauan kuin palkkatyöläinen pysyy palkkatyöläisenä, hänen kohtalonsa riippuu pääomasta. Siinä on työläisen ja kapitalistin etujen paljonpuhuttu yhteisyys.

IV

Jos pääoma kasvaa, niin kasvaa palkkatyön määrä, kasvaa palkkatyöläisten luku, sanalla sanoen: pääoman valtaan joutuu suurempi määrä yksilöitä. Ja otaksukaamme suotuisin tapaus: jos tuottava pääoma kasvaa, kasvaa työn kysyntä. Siis työn hinta, työpalkka kasvaa.

Olkoon talo kuinka pieni tahansa, mutta niin kauan kuin sitä ympäröivät talot niin ikään ovat pieniä, se tyydyttää kaikki asuntoa koskevat yhteiskunnalliset vaatimukset. Mutta jos pienen talon viereen nousee palatsi, kutistuu pieni talo mökiksi. Talon pienuus todistaa nyt, ettei sen omistajalla ole lainkaan tai on vain mitä pienimpiä vaatimuksia; ja kohotkoonpa pieni talo sivistyksen edistyessä miten korkeaksi tahansa, niin jos naapuripalatsi kohoaa samassa tai vieläkin suuremmassa mitassa, on tuon suhteellisesti pienen talon asukas tunteva olonsa omien neljän seinänsä sisällä yhä epämiellyttävämmäksi, epätyydyttävämmäksi, ahtaammaksi.

Työpalkan huomattava lisääntyminen edellyttää tuottavan pääoman nopeaa kasvamista. Tuottavan pääoman nopea kasvu aiheuttaa rikkauden, ylellisyyden, yhteiskunnallisten tarpeitten ja yhteiskunnallisten nautintojen yhtä nopeaa kasvua. Vaikka siis työläisen nautinnot ovat kasvaneet, niin niiden suoma yhteiskunnallinen tyydytys on pienentynyt verrattuna kapitalistin lisääntyneihin nautintoihin, jotka ovat työläiselle saavuttamattomissa, ja

verrattuna yhteiskunnan kehitysasteeseen yleensä. Tarpeemme ja nautintomme saavat alkunsa yhteiskunnasta; siksi mittaamme ne yhteiskunnan mukaan, emmekä niiden esineiden mukaan, joilla ne tyydytetään. Koska ne ovat luonteeltaan yhteiskunnallisia, ne ovat suhteellisia.

Työpalkkaa ei yleensä määrää vain niiden tavarain määrä, mitkä voin siihen vaihtaa. Se sisältää eri suhteita.

Työläinen voi lähinnä saada työvoimastaan määrätyn rahasumman. Määrääkö työpalkan vain tämä rahahinta?

16. vuosisadalla lisääntyi Euroopassa liikkeessä oleva kulta ja hopea Amerikan rikkaampien ja helpompitöisten vuorikaivosten löydön seurauksena. Kullan ja hopean arvo aleni sen vuoksi muihin tavaroihin verraten. Mutta työläiset saivat työvoimastaan rahaksi lyötyä hopeaa yhtä paljon kuin ennenkin. Heidän työnsä rahahinta pysyi samana, mutta sittenkin oli heidän työpalkkansa laskenut, sillä saman hopeamäärän vaihtaessaan he saivat vähemmän muita tavaroita. Tämä oli eräs niistä seikoista, jotka 16. vuosisadalla edistivät pääoman kasvamista, porvariston ylenemistä.

Ottakaamme toinen tapaus. Talvella 1847 kadon seurauksena nousivat välttämättömimpien elintarvikkeiden, viljan, lihan, voin, juuston jne. hinnat melkoisesti. Oletamme työläisten saaneen työvoimastaan saman määrän rahaa kuin ennenkin. Eikö heidän työpalkkansa laskenut? Laski tietenkin. Samalla rahalla saivat he nyt vaihdossa vähemmän leipää, lihaa jne. Heidän työpalkkansa laski, mutta ei siksi, että hopean arvo olisi vähentynyt, vaan siksi, että elintarvikkeiden arvo oli kasvanut.

Otaksumme vihdoin, että työn rahahinta on jäänyt samaksi, samalla kun kaikkien maanviljelys- ja teollisuustuotteiden hinta uusien koneiden käyttämisen, suotuisan vuodenajan jne. vuoksi on laskenut. Samalla rahalla voivat työläiset nyt ostaa enemmän kaikenlaisia tavaroita. Työpalkka on siis kohonnut juuri siksi, koska sen raha-arvo ei ole muuttunut.

Työn rahahinta, *nimellis*palkka, ei siis lyö yhteen *reaali*palkan kanssa, so. niiden tavarain määrän kanssa, joita todella annetaan vaihtokaupassa työpalkasta. Kun siis puhumme työpalkan nousemisesta tai laskemisesta, meidän ei ole pidettävä silmällä yksin työn rahahintaa, nimellispalkkaa.

Mutta ei nimellispalkka, so. se rahamäärä, josta työläinen myy itsensä kapitalistille, eikä reaalipalkka, so. se tavaramäärä, jonka hän voi ostaa tällä rahalla, käsitä tyhjentävästi työpalkkaan sisältyviä suhteita.

Työpalkan määrää ennen kaikkea vielä sen suhde kapitalistin voittoon; tämä on *suhteellinen,* relatiivinen työpalkka.

Reaalipalkka ilmaisee työn hinnan verrattuna muiden tavarain hintaan, jota vastoin suhteellinen työpalkka ilmaisee, minkä osan saa työn luomasta uudesta arvosta välitön työ verrattuna tuon arvon siihen osaan, jonka saa kasattu työ, pääoma.

Sanoimme yllä, s. 14[1]: „Työpalkka ei siis ole työläisen osa hänen tuottamastansa tavarasta. Työpalkka on jo olemassa olevasta tavarasta se osa, jolla kapitalisti ostaa itselleen tietyn määrän tuottavaa työvoimaa". Mutta tämä työpalkka kapitalistin täytyy saada uudelleen korvatuksi siitä hinnasta, johon hän myy työläisen tuottaman tuotteen; hänen täytyy saada se korvatuksi niin, että hänelle jäisi säännöllisesti vielä ylijäämää, joka ylittää hänen suorittamansa tuotantokustannukset, voittoa. Työläisen tuottaman tavaran myyntihinta jakaantuu kapitalistin kannalta katsoen kolmeen osaan: *ensiksi* hänen antamiensa raaka-aineiden hinnan korvaus samoin kuin hänen antamiensa välineiden, koneiden ja muiden työaseiden kulumisen korvaus; *toiseksi* hänen antamansa työpalkan korvaus ja *kolmanneksi* kaiken tämän yli jäävä osa, kapitalistin voitto. Kun ensimmäinen osa korvaa vain *ennen olleet arvot,* on selvää, että niin työpalkan korvaus kuin myös kapitalistin voitto kokonaisuudessaan otetaan *työläisen työn luomasta* ja raaka-aineisiin lisätystä *uudesta arvosta.* Ja *tässä mielessä* voimme sekä työpalkan että voiton, verrataksemme niitä toisiinsa, käsittää työläisen tuotteen osiksi.

Reaalipalkka saattaa pysyä samana, ehkä noustakin, ja silti suhteellinen työpalkka voi aleta. Otaksukaamme esim. että kaikkien elintarpeiden hinnat olisivat alenneet $^2/_3$:lla, samalla kun päiväpalkka on alennut vain $^1/_3$:lla, siis esim. 3 markasta 2 markkaan. Vaikka työläinen näillä 2 markalla saa suuremman määrän tavaroita kuin ennen 3 markalla, niin sittenkin hänen työpalkkansa on kapitalistin voittoon verrattuna pienentynyt. Kapitalistin (esim. tehtailijan) voitto on enentynyt yhdellä markalla, ts. pienemmästä määrästä vaihtoarvoja, jotka hän maksaa työläiselle, työläisen täytyy tuottaa vaihtoarvoja enemmän kuin ennen. Pääoman osa on työn osaan verrattuna kasvanut. Yhteiskunnallisen rikkauden jako pääoman ja työn kesken on tullut entistä epätasaisemmaksi. Kapitalisti komentaa samalla pääomalla suurempaa työmäärää. Kapitalistiluokan valta työväenluokkaan on kasvanut, työläisen yhteiskunnallinen asema on huonontunut, alentunut vielä astetta alemmaksi kapitalistin asemaan verraten.

Mikä on siis se yleinen laki, joka määrää työpalkan ja voiton keskinäisen suhteellisen alenemisen ja nousemisen?

Ne ovat päinvastaisessa suhteessa toisiinsa. Pääoman osa, voitto, nousee samassa suhteessa kuin työn osa, päiväpalkka, las-

---

[1] Ks. tätä osaa, ss. 52—53. *Toim.*

kee, ja päinvastoin. Voitto nousee samassa mitassa, kuin työpalkka laskee, ja laskee samassa mitassa, kuin työpalkka nousee.

Väitetään ehkä, että kapitalisti voi voittaa, kun hän vaihtaa edullisesti tuotteitaan toisten kapitalistien kanssa, kun hänen tavarainsa kysyntä nousee joko sitten uusien markkinoiden avautumisen seurauksena tai vanhoilla markkinoilla tapahtuneen tarpeiden hetkellisen kasvun seurauksena jne.; että siis kapitalistin voitto voi lisääntyä toisten kapitalistien kustannuksella riippumatta työpalkan, työvoiman vaihtoarvon, nousemisesta ja laskemisesta; tai että kapitalistin voitto voi nousta myös työkalujen parantamisen, luonnonvoimien uudenlaisen käytön tms. ansiosta.

Ensiksikin täytyy myöntää, että tulos jää samaksi, vaikka se olisikin johdettu päinvastaisella tavalla. Voitto ei tosin ole noussut sen tähden, että työpalkka on laskenut, mutta työpalkka on laskenut sen tähden, että voitto on noussut. Kapitalisti on samalla vieraan työn määrällä ostanut suuremman määrän vaihtoarvoja, maksamatta silti työstä enemmän; ts. työstä maksetaan siis vähemmän verrattuna puhtaaseen tuloon, jonka se tuottaa kapitalistille.

Lisäksi huomautamme, että tavarain hintojen vaihteluista huolimatta jokaisen tavaran keskimääräisen hinnan, so. sen suhteen, jossa tavara vaihdetaan muihin tavaroihin, määräävät tavaran *tuotantokustannukset*. Sen tähden kapitalistiluokan keskinäisestä puljutuksesta johtuvat vahingot tasoittuvat ehdottomasti. Koneiden parantaminen ja luonnonvoimien uudenlainen käyttö tuotannon palvelukseen tekevät siis mahdolliseksi luoda tietyssä työajassa, samalla työn ja pääoman määrällä suuremman määrän tuotteita, muttei suinkaan suurempaa määrää vaihtoarvoja. Jos kehruukonetta käyttämällä voinkin tunnissa valmistaa lankaa kaksi kertaa enemmän kuin ennen kehruukoneen keksimistä, esim. sata naulaa viidenkymmenen asemesta, niin en noista sadasta naulasta ajan pitkään saa vaihtaessa enempää tavaraa kuin ennen viidestäkymmenestä, koska tuotantokustannukset ovat alenneet puolella eli koska samoilla kustannuksilla voin tuottaa kaksinkertaisen määrän tuotetta.

Vihdoin, missä suhteessa jonkin maan tai koko maailmanmarkkinoiden kapitalistiluokka, porvarit jakanevatkin keskenään tuotannon puhtaan tulon, on tämän puhtaan tulon kokonaissummana aina kuitenkin vain se summa, jolla välitön työ on kaiken kaikkiaan lisännyt kasattua työtä. Tämä kokonaissumma kasvaa siis samassa suhteessa, jossa työ lisää pääomaa, so. samassa suhteessa, jossa voitto nousee työpalkkaan verrattuna.

Näemme siis, että silloinkin kun pysymme *pääoman ja palkkatyön suhteiden puitteissa, pääoman edut ja palkkatyön edut ovat aivan vastakkaiset.*

Pääoman nopea lisääntyminen on samaa kuin voiton nopea lisääntyminen. Voitto voi lisääntyä nopeasti vain, jos työn hinta, jos suhteellinen työpalkka, laskee yhtä nopeasti. Suhteellinen työpalkka voi laskea, vaikka reaalipalkka yhdessä nimellispalkan, työn raha-arvon kanssa, nousisikin, ellei se vain nouse samassa suhteessa kuin voitto. Jos esim. hyvinä liikeaikoina työpalkka nousee 5 prosentilla, mutta voitto sitävastoin 30 prosentilla, niin suhteellinen, relatiivinen, työpalkka ei ole *suurentunut,* vaan se on *pienentynyt.*

Jos siis työläisen tulot suurenevatkin pääoman nopeasti kasvaessa, niin samanaikaisesti suurenee myös se yhteiskunnallinen juopa, joka erottaa työläisen kapitalistista, samanaikaisesti kasvaa myös pääoman valta työn yli, työn riippuvaisuus pääomasta.

Väite, että työläiselle olisi etua pääoman nopeasta kasvamisesta, merkitsee vain: kuta nopeammin työläinen lisää vierasta rikkautta, sitä suurempia muruja putoaa hänelle, sitä useampia työläisiä voidaan pitää työssä ja elossa, sitä suuremmaksi voi paisua pääomasta riippuvaisten orjien joukko.

Olemme siis nähneet:

Työväenluokalle *edullisinkaan tilanne, pääoman mahdollisimman nopea kasvaminen,* niin suuressa määrin kuin se parantaneekin työläisen aineellista toimeentuloa, ei kumminkaan poista työläisen etujen ja porvarin etujen, kapitalistin etujen, vastakkaisuutta. *Voitto ja työpalkka* ovat yhä edelleen *vastakkaisessa suhteessa toisiinsa.*

Jos pääoma kasvaa nopeasti, niin työpalkka voi nousta; suhteettomasti nopeammin kasvaa kuitenkin pääoman voitto. Työläisen aineellinen asema on parantunut, mutta hänen yhteiskunnallisen asemansa kustannuksella. Yhteiskunnallinen juopa, joka erottaa hänet kapitalistista, on laajentunut.

Vihdoin:

Väite, että tuottavan pääoman mahdollisimman nopea kasvaminen olisi palkkatyölle edullisin ehto, merkitsee vain: kuta nopeammin työväenluokka lisää ja suurentaa sille vihamielistä voimaa, sitä hallitsevaa vierasta rikkautta, sitä suotuisammin ehdoin suodaan sen työskennellä uudestaan tämän porvarillisen rikkauden lisäämiseksi, pääoman vallan lisäämiseksi, tyytyväisenä, että se itse takoo itselleen kultakahleita, joista porvaristo kiskoo sitä perässään.

V

Ovatko *tuottavan pääoman lisääntyminen ja työpalkan nousu* todellakin niin erottamattomasti sidotut toisiinsa, kuin porvarilliset taloustieteilijät väittävät? Emme saata sokeasti uskoa heitä. Emme saata uskoa heitä siinäkään, että kuta rasvaisempi pää-

oma on, sitä paremmin syötetään sen orjia. Porvaristo on liian valistunut, se laskelmoi liian hyvin omaksuakseen feodaaliherran ennakkoluuloja, joka prameili palvelusväkensä loistolla. Porvariston olemassaolon ehdot pakottavat sen laskelmoimaan.

Meidän täytyy siis tutkia asiaa lähemmin:

Miten vaikuttaa tuottavan pääoman kasvu työpalkkaan?

Jos porvarillisen yhteiskunnan tuottava pääoma kokonaisuudessaan kasvaa, niin tapahtuu työn *monipuolisempaa* kasaamista. Lisääntyy sekä pääomien lukumäärä että niiden suuruus. Pääomien *lukumäärän lisääntyminen* lisää *kapitalistien keskinäistä kilpailua.* Pääomien *suuruuden lisääntyminen* tekee mahdolliseksi *viedä teollisuuden taistelutantereelle entistä valtavampia työläisarmeijoita, joilla on jättiläismäiset sotavälineet.*

Kapitalisti voi lyödä toisen laudalta ja vallata hänen pääomansa vain myymällä halvemmalla. Voidakseen myydä halvemmalla häviöön joutumatta, hänen täytyy tuottaa halvemmalla, ts. enentää mahdollisimman paljon työn tuotantovoimaa. Mutta työn tuotantovoimaa enennetään ennen kaikkea *suuremman työnjaon, koneiden* kaikinpuolisen käytäntöönottamisen ja alituisen parantamisen avulla. Mitä suurempi on työläisarmeija, jonka kesken työ jaetaan, kuta valtavammassa mitassa otetaan käytäntöön koneistoa, sitä suurempi on tuotantokustannusten suhteellinen väheneminen, sitä hedelmällisempää tulee olemaan työ. Kapitalistien kesken syntyy sen vuoksi kaikinpuolinen kilpailu työnjaon ja koneiston enentämiseksi ja niiden käyttämiseksi mahdollisimman suuressa mitassa.

Miten menettelee kapitalisti, jos hän on suuremman työnjaon, uusien koneiden käyttämisen ja parantamisen, luonnonvoimien edullisemman ja laajemman käyttämisen ansiosta löytänyt keinon luoda samalla työmäärällä tai kasatun työn samalla määrällä suuremman määrän tuotteita, tavaroita, kuin hänen kilpailijansa, jos hän esim. samassa työajassa, jossa hänen kilpailijansa kutovat puolen kyynärää palttinaa, tuottaa koko kyynärän?

Hän voisi edelleenkin myydä puolen kyynärää palttinaa entiseen markkinahintaan, mutta sillä tavalla hän ei voisi lyödä vastustajiaan laudalta eikä suurentaa omaa menekkiään. Mutta samassa määrässä, kuin hän on laajentanut tuotantoaan, on lisääntynyt myös hänen menekintarpeensa. Tehokkaammat ja kalliimmat tuotannonvälineet, jotka hän on herättänyt eloon, antavat hänelle tosin *mahdollisuuden* myydä tavaroita halvemmalla, mutta samalla ne *pakottavat* hänet *myymään enemmän tavaroita,* valloittamaan tavaroilleen verrattomasti suurempia markkinoita; kapitalistimme on myyvä siis puoli kyynärää palttinaa halvemmalla kuin hänen kilpailijansa.

Mutta kapitalisti ei myy koko kyynärää siitä hinnasta, josta hänen vastustajansa myyvät puoli kyynärää, vaikka koko kyynä-

rän tuottaminen ei maksa hänelle enempää kuin muille puolen kyynärän tuottaminen. Muutoinhan hänelle ei tulisi mitään lisävoittoa, vaan hän saisi vaihdossa takaisin vain tuotantokustannuksensa. Hänen mahdollisesti suuremmat tulonsa johtuisivat siitä, että hän on pannut liikkeelle suuremman pääoman, mutta ei siitä, että hän olisi käyttänyt pääomaansa paremmin kuin toiset. Sitä paitsi hän saavuttaa sen päämäärän, jonka hän tahtoo saavuttaa, jos hän asettaa tavaransa hinnan vain muutamia prosentteja alhaisemmaksi kuin hänen kilpailijansa. *Myymällä halvemmalla* kuin he hän lyö heidät laudalta, valloittaa ainakin osan heidän menekistään. Ja lopuksi muistakaamme se, että käypä hinta aina on *tuotantokustannuksia suurempi tai pienempi,* riippuen siitä, onko tavaran myynti tapahtuva teollisuudelle suotuisana vai epäsuotuisana vuodenaikana. Sen mukaan, onko palttinakyynärän markkinahinta siihenastisia tavallisia tuotantokustannuksia pienempi tai suurempi, vaihtelevat ne prosenttimäärät, jotka kapitalisti, joka on käyttänyt uusia, tuottavampia tuotannonvälineitä, saa myynnissä todellisten tuotantokustannusten yli.

Kapitalistimme *etuoikeus* ei kuitenkaan kestä kauan; toiset kilpailevat kapitalistit ottavat käyttöön samoja koneita, saman työnjaon, ottavat ne käyttöön samassa tai suuremmassa mitassa, ja tämä käyttöönottaminen tulee niin yleiseksi, että palttinan hinta *laskee uusiakin eikä vain entisiä tuotantokustannuksia pienemmäksi.*

Kapitalistit ovat siis toisiinsa nähden samassa asemassa, jossa he olivat *ennen* uusien tuotannonvälineiden käyttöönottamista, ja jos he noilla välineillä saattoivat valmistaa samaan hintaan kaksinkertaisen määrän tuotteita, niin *nyt* heidän on pakko myydä kaksinkertainen määrä tavaraa *alle* vanhan hinnan. Näiden uusien tuotantokustannusten tasalla alkaa sama leikki uudestaan. Suurempi työnjako, enemmän koneita, työnjaon ja koneistojen käytön suuremmat mittasuhteet. Ja kilpailu synnyttää taas saman vastavaikutuksen tätä tulosta vastaan.

Näemme, kuinka tuotantotapa, tuotannonvälineet ovat alinomaisten mullistusten, vallankumousten alaisia, *kuinka työnjako aiheuttaa väistämättömästi suuremman työnjaon, koneiden käyttö suuremman koneiden käytön, suuressa mitassa tapahtuva työnteko vielä suuremmassa mitassa tapahtuvan työnteon.*

Tämä on se laki, joka yhä uudelleen heittää porvarillisen tuotannon vanhoilta raiteiltaan ja pakottaa pääoman jännittämään työn tuotantovoimia, *syystä että* se ennen on niitä jännittänyt, laki, joka ei suo pääomalle mitään lepoa ja alinomaa kuiskii: Eteenpäin! Eteenpäin!

Tämä ei ole mikään muu kuin se sama laki, joka kaupan

kausivaihtelujen rajoissa välttämättömästi *tasottaa* tavaran hinnan tavaran *tuotantokustannuksien mukaiseksi.*

Kuinka mahtavia tuotannonvälineitä kapitalisti ottaneekin käytäntöön, kilpailu yleistää nämä tuotannonvälineet, ja siitä hetkestä alkaen, jolloin se on ne yleistänyt, kapitalistin pääoman suuremmasta hedelmällisyydestä on ainoana seurauksena se, että hänen täytyy nyt *samasta hinnasta* toimittaa tuotteita 10, 20, 100 kertaa enemmän kuin ennen. Mutta koska hänen nyt on saatava kaupaksi ehkä 1000 kertaa enemmän kuin ennen, tasatakseen myyntihinnan laskun lisäämällä myytävän tuotteen määrää ja koska nyt on välttämättömästi myytävä paljon enemmän ei vain suuremman voiton saamisen, vaan tuotantokustannusten korvaamisen vuoksi — itse tuotantokalustohan tulee, kuten olemme nähneet, yhä kalliimmaksi — ja koska tästä joukkomyynnistä on tullut paitsi hänen, myös hänen kilpailijansa elinkysymys, niin vanha taistelu alkaa *sitä tuimempana, kuta hedelmällisempiä jo keksityt tuotannonvälineet ovat. Työnjako ja koneiden käyttö tulevat siis edelleenkin edistymään verrattomasti suuremmassa mitassa.*

Olkoon käytettyjen tuotannonvälineiden voima millainen tahansa, kilpailu pyrkii riistämään pääomalta tämän voiman kultaiset hedelmät alentamalla tavaran hintaa tuotantokustannuksien tasalle, siis siten, että samassa mitassa kuin käy mahdolliseksi tuottaa halvemmalla, ts. tuottaa enemmän samalla työmäärällä, se tekee tuotannon halventamisen, yhä suurempien tuotemäärien toimittamisen samasta hintasummasta, käskeväksi laiksi. Kapitalisti ei ole siis ponnistuksillaan voittanut muuta kuin velvollisuuden tuottaa samassa työajassa enemmän, sanalla sanoen *vaikeammat ehdot pääomansa käyttämiselle.* Siis samalla kun kilpailu vainoaa häntä tuotantokustannuslaillansa ja suuntaa jokaisen aseen, jonka hän on takonut voittaakseen kilpailijansa, häntä itseään vastaan, kapitalisti pyrkii alinomaa pettämään kilpailua, ottamalla herkeämättä käytäntöön uusia, tosin kalliimpia, mutta halvemmalla tuottavia koneita ja uusia työnjakoja entisten tilalle eikä odota, milloin kilpailu vanhentaa entiset.

Jos nyt kuvittelemme mielessämme *koko maailmanmarkkinoiden* olevan yht'aikaa tämän kuumeisen kiihkon vallassa, käsitämme, kuinka pääoman kasvaminen, kasaantuminen ja keskittyminen johtaa keskeytymättömään, itse itsensä kumoavaan ja yhä jättiläismäisemmässä mitassa tapahtuvaan työnjakoon, uusien koneiden soveltamiseen ja vanhojen parantamiseen.

Mutta miten nämä seikat, jotka ovat erottamattomasti sidotut tuottavan pääoman kasvuun, vaikuttavat työpalkan määräytymiseen?

Suurempi *työnjako* mahdollistaa sen, että *yksi* työläinen voi tehdä 5, 10, 20 työläisen työn; se lisää siis työläisten keskinäistä

kilpailua 5-, 10-, 20-kertaiseksi. Työläiset eivät kilpaile keskenään vain myymällä työvoimaansa toinen toistaan halvemmalla; he kilpailevat myös siten, että *yksi* työläinen tekee 5, 10, 20 työläisen työn; ja pääoman soveltama ja yhä lisäämä *työnjako* pakottaa työläiset tämänlaatuiseen kilpailuun.

Edelleen. Samassa määrässä, kuin *työnjako* lisääntyy, työ *yksinkertaistuu.* Työläisen erikoinen taitavuus menettää arvonsa. Hän muuttuu tavalliseksi, tylsäksi tuotantovoimaksi, jolta ei vaadita ruumiillista eikä henkistä pontevuutta. Hänen työnsä muuttuu työksi, jota voivat tehdä kaikki. Kilpailijoita tulee hänelle sen vuoksi joka taholta, ja muistakaamme lisäksi se, että kuta yksinkertaisempaa, kuta helpommin opittavaa työ on, kuta vähemmän tuotantokustannuksia vaatii sen oppiminen, sitä alemmaksi laskee työpalkka, sillä senkin, kuten jokaisen muunkin tavaran hinnan, määräävät tuotantokustannukset.

Siis samassa määrässä kuin työ lakkaa tuottamasta tyydytystä ja tulee inhottavammaksi, samassa määrässä lisääntyy kilpailu ja laskee työpalkka. Työläinen koettaa pitää työpalkkaa ennallaan tekemällä enemmän työtä: hän joko tekee useamman tunnin työtä tai tuottaa tunnissa enemmän. Hädän pakottamana hän voimistaa siis vieläkin enemmän työnjaon turmiollisia vaikutuksia. Tuloksena on: *mitä enemmän hän tekee työtä, sitä vähemmän hän saa palkkaa* ja tämä aiheutuu yksinkertaisesti siitä, koska hän samassa mitassa aiheuttaa kilpailua työtovereidensa suhteen, tekee heistä sen vuoksi itselleen kilpailijoita, jotka tarjoutuvat työhön yhtä huonoilla ehdoilla kuin hän itsekin; koska hän siis viime kädessä *luo itse itselleen kilpailua, itse itselleen työläisluokan jäsenenä.*

Koneiden vaikutus on sama, mutta mittasuhteiltaan paljon laajempi, koska ne korvaavat taitavat työläiset taitamattomilla, miehet naisilla, täysikasvuiset lapsilla, koska koneet siellä, missä ne ensi kerran otetaan käytäntöön, heittävät käsityöläisiä joukoittain kadulle ja siellä, missä niitä kehitetään, parannetaan ja korvataan tuottoisammilla koneilla, syrjäyttävät työstä pienempiä työläisryhmiä. Olemme yllä pikapiirroin kuvanneet kapitalistien keskinäistä teollista sotaa; *tälle sodalle on ominaista se, ettei siinä taisteluja voiteta niinkään työläisarmeijan pestaamisella kuin erottamalla työläisiä työstä. Sotapäälliköt, kapitalistit, kilpailevat keskenään siitä, kuka voi eniten erottaa teollisuuden sotamiehiä palveluksesta.*

Taloustieteilijät kertovat tosin meille, että työläiset, jotka koneiden vuoksi ovat tulleet liioiksi, löytävät *uusia* toiminta-aloja.

He eivät uskalla suoraan väittää, että samat työläiset, jotka erotettiin työstä, saavat paikkoja uusilla työaloilla. Tosiasiat huutaisivat liian äänekkäästi tätä valetta vastaan. He väittävät oikeastaan vain, että uusia toiminta-aloja avautuu *toisille työ-*

väenluokan osille, esim. sen nuoren työläissukupolven osalle, joka jo oli valmis astumaan hävinneelle teollisuusalalle. Se on luonnollisesti suuri hyvitys poisjoutuneille työläisille. Herroilta kapitalisteilta ei ole puuttuva tuoretta riistettävää lihaa ja verta; annetaan kuolleitten haudata kuolleensa. Tällä porvarit lohduttavat pikemminkin itseään kuin työläisiä. Jos koneet tuhoaisivat koko palkkatyöläisten luokan, miten kamalaa se olisikaan pääomalle, joka ilman palkkatyötä lakkaa olemasta pääomaa!

Mutta otaksukaamme, että ne, jotka koneet suoranaisesti tunkivat pois työstä, ja koko se osa uutta sukupolvea, joka jo odotti tätä työtä, *saa uutta työtä.* Onko uskottavaa, että siitä maksetaan niin paljon kuin menetetystä? *Se sotisi kaikkia taloudellisia lakeja vastaan.* Olemme nähneet, kuinka nykyaikaisen teollisuuden seurauksena monimutkaisemmat, vaativammat työt vaihdetaan alati yksinkertaisempiin, vaatimattomimpiin.

Kuinka voisivat siis työläisjoukot, jotka koneet ovat syrjäyttäneet pois joltain teollisuusalalta, löytää turvaa toiselta alalta muutoin kuin ehdolla, että siellä *maksetaan vähemmän, huonommin?*

Poikkeuksena on mainittu ne työläiset, joiden työnä on itse koneiden valmistaminen. Mikäli teollisuudessa tullaan tarvitsemaan ja käyttämään enemmän koneita, täytyy koneiden määrän, siis koneiden valmistuksen ja siis koneiden tuotannossa työskentelevien työläisten määränkin välttämättömästi lisääntyä, ja tällä teollisuusalalla käytettävien työläisten tulisi olla taitavia, vieläpä sivistyneitäkin.

Vuodesta 1840 alkaen on tämä jo ennenkin vain puoliksi tosi väite menettänyt kaiken todenmukaisuuden, koska koneiden valmistamiseen käytetään yhä monipuolisempia koneita aivan yhtä suuressa määrin kuin puuvillalangan valmistamiseen, ja koneiden valmistuksessa työskentelevät työläiset voivat, hyvin taidokkaisiin koneisiin verraten, täyttää vain sangen yksinkertaisten koneiden paikan.

Mutta koneen syrjäyttämän miehen asemesta saa tehtaassa työtä ehkä *kolme* lasta ja *yksi* vaimo! Entä eikö miehen palkan täytynyt riittää kolmelle lapselle ja vaimolle? Eikö työpalkan minimin täytynyt riittää rodun säilyttämiseen ja lisäämiseen? Mitä todistaa näin muodoin tämä porvariston lempilause? Ei muuta kuin että *yhden* työläisperheen ylläpitämiseen käytetään nyt neljä kertaa enemmän työläiselämää kuin ennen.

Teemme yhteenvedon: *Mitä enemmän kasvaa tuottava pääoma, sitä enemmän laajenee työnjako ja koneiden käyttö. Mitä enemmän työnjako ja koneiden käyttö laajenevat, sitä kovemmaksi käy työläisten keskinäinen kilpailu, sitä enemmän pienenee heidän palkkansa.*

Ja lisäksi työväenluokka saa täydennystä *yhteiskunnan*

ylemmistä kerroksista; työväenluokkaan suistuu suuri joukko pienteollisuudenharjoittajia ja pikkukoroillaeläjiä, joiden ei auta muuta kuin kiireimmän kautta kohottaa käsivartensa työläisten käsivarsien rinnalle. Kohotettujen ja työtä pyytävien käsivarsien metsä tulee siten yhä tiheämmäksi, mutta itse käsivarret yhä laihemmiksi.

On itsestään selvää, ettei pienteollisuudenharjoittaja voi kestää sotaa, jossa ensimmäisiä edellytyksiä on, että tuotetaan yhä suuremmassa mitassa, ts. ollaan nimenomaan suur- eikä suinkaan pienteollisuudenharjoittajia.

Lienee kaiketi tarpeetonta selittää pitemmälti kaikkea sitä, että pääoman korko pienenee samassa mitassa, kuin pääomien suuruus ja lukumäärä lisääntyvät, kuin pääoma kasvaa, että sen vuoksi pikkukoroillaeläjä ei voi enää elää koroillaan, vaan hänen täytyy siis ryhtyä harjoittamaan teollisuutta, mennä siis pienteollisuudenharjoittajain riveihin ja lisätä siten niiden lukumäärää, joita odottaa siirtyminen proletariaattiin.

Vihdoin samassa mitassa kuin yllä kuvattu prosessi pakottaa kapitalistit käyttämään yhä suuremmassa mitassa jo olemassaolevia jättiläismäisiä tuotannonvälineitä ja panemaan tässä tarkoituksessa liikkeelle kaikki luoton vieterit, samassa mitassa lisääntyvät teolliset maanjäristykset, joiden aikana kauppamaailma säilyy vain siten, että se uhraa osan rikkautta, tuotteita, jopa tuotantovoimiakin manalan jumalille — sanalla sanoen, lisääntyvät *pulat.* Ne käyvät yhä lukuisammiksi ja ankarammiksi jo senkin vuoksi, että sitä mukaa kuin kasvaa tuotteiden määrä, siis laajempien markkinoiden tarve, maailmanmarkkinat supistuvat yhä enemmän ja uusia markkinoita jää käytettäväksi yhä vähemmän, sillä jokainen edellinen pula on saattanut maailmankaupan alaiseksi ennen valloittamattomia tai sellaisia markkinoita, joita kauppa oli käyttänyt hyväksi vain pintapuolisesti. Mutta pääoma ei *elä* ainoastaan työstä. Kuin ylhäinen barbaariherra se vie mukanaan hautaan orjiensa, puliin sortuvien työläisten ruumiit, kokonaisia työläishekatombeja. Näemme siis: *jos pääoma kasvaa nopeasti, niin verrattomasti nopeammin kasvaa työläisten keskinäinen kilpailu, ts. sitä enemmän vähenevät suhteellisesti työläisluokan työnsaantimahdollisuudet, elämänvälineet, ja siitä huolimatta pääoman nopea kasvaminen on palkkatyön suotuisin edellytys.*

Luennot, jotka K. Marx piti 14.—30. pnä joulukuuta 1847
Julkaistu ensi kerran „Neue Rheinische Zeitung" lehdessä 5.—8. ja 11. pnä huhtikuuta 1849
Ilmestyneet erillisenä kirjasena F. Engelsin toimittamina ja hänen esipuheellaan varustettuina Berliinissä 1891

Julkaistaan kirjasen tekstin mukaan
Suomennos saksasta

K. MARX JA F. ENGELS

KESKUSKOMITEAN VETOOMUS KOMMUNISTIEN LIITOLLE

KESKUSKOMITEA—LIITOLLE

Veljet! Kumpanakin vallankumousvuotena, 1848—1849, Kommunistien liitto todisti kelvollisuutensa kahdellakin tavalla: ensinnäkin siten, että sen jäsenet osallistuivat kaikkialla tarmokkaasti liikkeeseen, että he olivat sekä lehdistössä, barrikadeilla että taistelukentillä proletariaatin, ainoan jyrkästi vallankumouksellisen luokan, eturiveissä. Edelleen, Liitto todisti kelvollisuutensa myös siten, että sen käsitykset liikkeestä sellaisina, kuin ne oli esitetty kongressien ja Keskuskomitean kiertokirjeissä v. 1847 ja „Kommunistisessa manifestissa", osoittautuivat ainoiksi oikeiksi käsityksiksi ja että noissa asiakirjoissa lausutut olettamukset tulivat täydellisesti vahvistetuiksi, ja nykyistä yhteiskunnallista tilannetta koskeva käsitys, jota Liitto oli ennen propagoinut vain salaisesti, on nyt yleisesti puheena ja sitä selitetään kaduilla julkisesti. Mutta samaan aikaan Liiton entinen luja organisaatio on huomattavasti heikentynyt. Suuri osa jäsenistä, jotka olivat välittömästi osallistuneet vallankumoukselliseen liikkeeseen, luuli salaisten yhdistysten ajan menneen ohi ja pelkän julkisen toiminnan olevan riittävää. Erinäiset alueet ja kunnat höllensivät yhteyksiään Keskuskomiteaan ja lopettivat ne vähitellen kokonaan. Siis samaan aikaan kun demokraattinen puolue, pikkuporvariston puolue, järjestäytyi Saksassa yhä enemmän, työväenpuolue menetti ainoan lujan tukensa, pysyi järjestyneenä enintään joillakin paikkakunnilla paikallisia tarkoitusperiä silmällä pitäen ja joutui sen vuoksi yleisessä liikkeessä täydellisesti pikkuporvarillisten demokraattien valtaan ja johdettavaksi. Sellaisesta tilasta täytyy tehdä loppu: työläisten itsenäisyys on palautettava. Keskuskomitea käsitti tuon välttämättömyyden ja lähetti siksi jo talvella 1848—1849 emissaari Josef Mollin Saksaan uudestijärjestämään Liittoa. Mollin käynnillä ei kuitenkaan ollut pysyvää vaikutusta osaksi siksi, että saksalaisilla

työläisillä ei silloin ollut vielä riittävää kokemusta, osaksi taas siksi, että tuon käynnin keskeytti kapina viime vuoden toukokuussa. Moll itsekin tarttui muskettiin, liittyi badenilais-pfalzilaiseen armeijaan ja kaatui heinäkuun 19. pnä olleessa kahakassa Murgin luona. Hänessä Liitto menetti erään vanhimmista, toimeliaimmista ja varmimmista jäsenistään, joka oli osallistunut kaikkiin kongresseihin ja Keskuskomiteaan ja tehnyt jo aikaisemmin hyvin menestyksellisesti useita matkoja määrätyin tehtävin. Saksan ja Ranskan vallankumouksellisten puolueiden tappion jälkeen heinäkuussa 1849 melkein kaikki Keskuskomitean jäsenet kerääntyivät jälleen Lontooseen ja saatuaan täydennykseksi uusia vallankumouksellisia voimia ryhtyivät uudella innolla järjestämään Liittoa uudelleen.

Liiton uudelleenjärjestäminen voi tapahtua vain emissaarin avulla, ja Keskuskomitea katsoo erittäin tärkeäksi, että emissaari lähetettäisiin juuri nyt, kun edessä on uusi vallankumous ja kun työväenpuolueen täytyy siis esiintyä mahdollisimman järjestyneenä, mahdollisimman yksimielisenä ja mahdollisimman itsenäisenä, jollei se halua joutua jälleen porvariston käytettäväksi ja hinattavaksi, kuten v. 1848.

Me sanoimme teille, veljet, jo v. 1848, että Saksan liberaaliset porvarit tulevat pian valtaan ja suuntaavat juuri saamansa vallan heti paikalla työläisiä vastaan. Olette nähneet, kuinka se on käynyt toteen. Porvarit todellakin kaappasivat heti v. 1848 maaliskuun liikkeen jälkeen valtiovallan haltuunsa ja käyttivät tuota valtaa pakottaakseen työläiset, jotka olivat olleet niiden liittolaisia taistelussa, heti entiseen sorrettuun asemaansa. Joskaan porvaristo ei voinut tehdä sitä liittoutumatta maaliskuussa voitetun feodaalipuolueen kanssa, vieläpä luovuttamatta loppujen lopuksi herruutta jälleen tuolle absolutistiselle feodaalipuolueelle, niin se turvasi kuitenkin itselleen edellytykset, jotka ajan oloon hallituksen finanssivaikeuksien vuoksi siirtäisivät herravallan sen käsiin ja takaisivat sen kaikki edut, jos mahdollisesti vallankumouksellinen liike jo nyt raukenisi niin sanotuksi rauhalliseksi kehitykseksi. Herruutensa turvaamiseksi porvariston ei edes tarvitsisi ryhtyä väkivaltaisiin toimenpiteisiin kansaa vastaan ja joutua siten vihatuksi, sillä kaikki nuo väkivaltaiset toimenpiteet feodaalinen vastavallankumous oli jo toteuttanut. Mutta kehitys ei ole kulkeva tuota rauhallista tietä. Vallankumous, joka on jouduttava tuota kehitystä, on sitä vastoin lähellä, aiheuttakoon sen sitten joko Ranskan proletariaatin itsenäinen kapina tai Pyhän allianssin hyökkääminen vallankumoukselliseen Babyloniaan [1].

[1] *Vallankumouksellinen Babylonia* — tarkoitetaan Ranskan pääkaupunkia Pariisia, jota 18. vuosisadan lopulla tapahtuneen Ranskan porvarillisen vallankumouksen ajoista alkaen pidettiin vallankumouksen ahjona. *Toim.*

Ja osan, jota saksalaiset liberaaliset porvarit esittivät v. 1848 kansaan nähden, tuon niin petturimaisen osan ottavat tulevassa vallankumouksessa itselleen demokraattiset pikkuporvarit, joilla on nykyisin oppositiossa samanlainen asema kuin liberaalisella porvaristolla ennen vuotta 1848. Tuo puolue, demokraattinen puolue, joka on työläisille paljon vaarallisempi kuin entiset liberaalit, on koostunut kolmenlaisista aineksista:

I. Suurporvariston edistyksellisimmistä osista, jotka asettavat tarkoitusperäkseen feodalismin ja absolutismin viipymättömän ja täydellisen kukistamisen. Tätä puolueryhmää edustavat entiset berliiniläiset sovittelijat, veronkieltäjät.

II. Perustuslaillis-demokraattisista pikkuporvareista, joiden päätarkoituksena siihenastisessa liikkeessä oli ollut perustaa sellainen enemmän tai vähemmän demokraattinen liittovaltio, jollaista tavoittelivat heidän edustajansa, Frankfurtin kokouksen vasemmisto, ja myöhemmin Stuttgartin parlamentti ja he itse valtakunnan perustuslakikampanjassa.

III. Tasavaltalaisista pikkuporvareista, joiden ihanteena on Sveitsin tapainen Saksan liittotasavalta ja jotka nykyisin nimittävät itseään punaisiksi ja sosialidemokraateiksi, koska heidän hurskaana toivomuksenaan on hävittää suurpääoman harjoittama pienpääoman sorto, suurporvarin harjoittama pikkuporvarin sorto. Tämän ryhmän edustajia olivat demokraattisten kongressien ja komiteain jäsenet, demokraattisten yhdistysten johtajat, demokraattisten sanomalehtien toimittajat.

Nämä kaikki ryhmät nimittävät itseään nyt tappionsa jälkeen tasavaltalaisiksi tai punaisiksi, aivan samoin kuin tasavaltalaiset pikkuporvarit Ranskassa nimittävät itseään nyt sosialisteiksi. Siellä, missä he, kuten Württembergissä ja Baijerissa jne., löytävät vielä mahdollisuuksia toimia tarkoitusperiensä hyväksi perustuslaillista tietä, he käyttävät noita mahdollisuuksia säilyttääkseen vanhat fraasinsa ja osoittaakseen käytännössä, etteivät he ole vähääkään muuttuneet. On muuten ymmärrettävää, ettei tämän puolueen nimen muutos vähääkään muuta sen suhtautumista työläisiin; se todistaa vain, että nykyään tuon puolueen on ollut pakko esiintyä porvaristoa vastaan, joka on yhtynyt absolutismin kanssa, ja nojautua proletariaattiin.

Saksan pikkuporvarillis-demokraattinen puolue on hyvin voimakas. Se ei käsitä ainoastaan kaupunkien porvarillisen väestön, teollisuus- ja kauppa-alan pieneläjien ja käsityömestarien valtavaa enemmistöä; sen saattueeseen kuuluvat talonpojat sekä myös maalaisproletariaatti niin kauan kuin tämä ei vielä ole löytänyt tukea kaupunkien itsenäisestä proletariaatista.

Vallankumouksellisen työväenpuolueen suhde pikkuporvarilliseen demokratiaan on seuraava: se kulkee yhdessä sen kanssa sitä ryhmää vastaan, jonka kukistamiseen työväenpuolue pyrkii;

se esiintyy sitä vastaan kaikissa niissä tapauksissa, jolloin pikkuporvarillinen demokratia haluaa lujittaa asemaansa vain omaksi hyväkseen.

Demokraattiset pikkuporvarit, aikomatta suinkaan mullistaa koko yhteiskuntaa vallankumouksellisten proletaarien hyväksi, pyrkivät yhteiskunnallisten olojen sellaiseen muuttamiseen, mikä tekisi olemassaolevan yhteiskunnan heille mahdollisimman siedettäväksi ja sopivaksi. Sen vuoksi he vaativat ennen kaikkea pienentämään valtionmenoja supistamalla virkamieskuntaa ja siirtämällä pääosan veroista suurmaanomistajien ja suurporvariston maksettavaksi. Edelleen he vaativat poistamaan sen sorron, jota suurpääoma harjoittaa pienpääomaa kohtaan, yleisen luottolaitoksen ja koronkiskontaa vastaan säädettyjen lakien avulla, minkä ansiosta heille ja talonpojille kävisi mahdolliseksi saada edullisin ehdoin lainoja valtiolta eikä kapitalisteilta; saattamaan edelleen voimaan maaseudulla porvarilliset omistussuhteet feodalismin täydellisen hävittämisen tietä. Kaiken tuon toteuttamiseksi he tarvitsevat demokraattista, olipa se sitten perustuslaillinen tai tasavaltalainen, valtiosääntöä, joka antaisi enemmistön heille ja heidän liittolaisilleen, talonpojille, ja demokraattista kunnallishallintoa, mikä antaisi heidän käsiinsä yhteisöomaisuuden välittömän valvonnan ja eräät tehtävät, joita nykyään hoitavat virkavaltiaat.

Pääoman herruutta ja nopeaa kasvua pitäisi edelleen vastustaa osaksi siten, että rajoitetaan perintöoikeutta, osaksi siten, että mahdollisimman monet työt siirretään valtion huostaan. Mitä tulee työläisiin, niin ennen kaikkea on varmaa, että heidän on pysyttävä palkkatyöläisinä, kuten tähänkin asti; demokraattiset pikkuporvarit tahtovat vain, että työläisillä olisi parempi palkka ja turvatumpi toimeentulo ja toivovat saavansa tämän aikaan osaksi siten, että valtio antaa töitä, ja osaksi hyväntekeväisyystoimenpiteillä — sanalla sanoen, he toivovat suoriutuvansa työläisistä enemmän tai vähemmän naamioiduilla almuilla ja murtavansa heidän vallankumouksellisen voimansa tekemällä heidän asemansa tilapäisesti siedettäväksi. Eivät läheskään kaikki demokraattisen pikkuporvariston ryhmät puolla sen kaikkia tässä esitettyjä vaatimuksia, ja vain harvat pikkuporvarilliset demokraatit pitävät päämääränään näiden vaatimusten toteuttamista kokonaisuudessaan. Mitä pitemmälle heidän keskuudessaan eri henkilöt tai ryhmät menevät, sitä useampia näistä vaatimuksista he ottavat omikseen, ja ne harvat, jotka näkevät ylläesitetyssä oman ohjelmansa, uskonevat, että se on enimmäismäärä, mitä vallankumoukselta yleensä voidaan vaatia. Mutta nuo vaatimukset eivät suinkaan voi tyydyttää proletariaatin puoluetta. Samaan aikaan kun demokraattiset pikkuporvarit haluavat lopettaa vallankumouksen mahdollisimman pian ja toteuttaa korkeintaan yllä-

esitetyt vaatimukset, meidän etumme ja meidän tehtävämme ovat siinä, että vallankumousta jatketaan niin kauan, kunnes kaikki enemmän tai vähemmän omistavat luokat on suistettu vallasta, proletariaatti on valloittanut valtiovallan ja proletaarien yhdistyminen on edistynyt ei ainoastaan yhdessä maassa, vaan maailman kaikissa johtavissa maissa niin pitkälle, että kilpailu näiden maiden proletaarien välillä lakkaa ja ainakin ratkaisevat tuotantovoimat on keskitetty proletaarien käsiin. Meihin nähden kysymys ei ole yksityisomistuksen muuttamisesta, vaan sen hävittämisestä, ei luokkaristiriitojen salaamisesta, vaan luokkien hävittämisestä, ei nykyisen yhteiskunnan parantamisesta, vaan uuden yhteiskunnan perustamisesta. Että vallankumouksen edelleen kehittyessä demokraattinen pikkuporvaristo saa Saksassa hetkeksi suurimman vaikutusvallan, se on aivan epäilemätöntä. Siis kysymys on siitä, mikä tulee olemaan proletariaatin ja erityisesti Liiton kanta sen suhteen:

1. niin kauan kun kestävät nykyiset suhteet, joiden vallitessa myös pikkuporvarilliset demokraatit ovat sorrettuja;
2. lähiajan vallankumouksellisessa taistelussa, joka antaa heille ylivallan;
3. tämän taistelun jälkeen, sinä aikana, jolloin heillä on ylivalta kukistettuihin luokkiin ja proletariaattiin.

1. Nykyhetkellä, jolloin demokraattiset pikkuporvarit ovat kaikkialla sorrettuja, he saarnaavat proletariaatille yleistä yksimielisyyttä ja sovintoa, he tarjoavat sille kätensä ja pyrkivät muodostamaan yhden suuren oppositiopuolueen, joka käsittäisi demokraattisen puolueen kaikki suuntavivahteet, toisin sanoen, he pyrkivät vetämään työläiset puoluejärjestöön, missä ovat vallalla yleiset sosialidemokraattiset fraasit, joiden taakse kätkeytyvät heidän erikoiset etunsa, ja missä rakkaan rauhan vuoksi ei saa asettaa proletariaatin erikoisia vaatimuksia. Sellainen yhteenliittyminen koituisi yksinomaan heidän hyödykseen ja kokonaan proletariaatin vahingoksi. Proletariaatti menettäisi kokonaan itsenäisen, vaivalla lunastamansa aseman ja alenisi jälleen julkisen porvarillisen demokratian lisäkkeeksi. Siis sellaisesta yhteenliittymisestä pitää kieltäytyä mitä päättäväisimmin. Sen sijaan että alentuisivat toistamiseen olemaan suosiota osoittavana kööriä pikkuporvarillisten demokraattien palveluksessa, työläisten ja ennen kaikkea Liiton on toimittava siihen suuntaan, että julkisten demokraattien rinnalle muodostetaan työväenpuolueen itsenäinen salainen ja julkinen järjestö ja tehdään jokainen kunta sellaisten työväenyhdistysten keskukseksi ja sydämeksi, joissa proletariaatin kantaa ja intressejä voidaan pohtia porvarillisesta vaikutuksesta riippumatta. Kuinka vähän porvarillisia demokraatteja kiinnostaa todellisuudessa liitto, jossa proletaareilla olisi samanlainen voima ja samat oikeudet kuin

heilläkin, siitä ovat esimerkkinä Breslaun demokraatit, jotka äänenkannattajassaan „Neue Oder-Zeitung"[1] vainoavat raivokkaasti itsenäisesti järjestyneitä työläisiä, joita he tituloivat sosialisteiksi. Taistelun käymiseksi yhteistä vihollista vastaan ei tarvita mitään erikoista yhteenliittymää. Heti kohta kun on käytävä suoranaista taistelua sellaista vihollista vastaan, kummankin puolueen edut lankeavat hetkeksi yhteen, ja kuten tähänkin asti, niin myös tulevaisuudessa tämä vain hetken kestäväksi tarkoitettu liitto syntyy itsestään. Ymmärrettävää on, että samoin kuin kaikissa aikaisimmissa, niin myös tulevissa verisissä yhteenotoissa voiton joutuvat hankkimaan pääasiallisesti työläiset omalla miehuudellaan, päättäväisyydellään ja uhrautuvaisuudellaan. Myös tässä taistelussa, kuten tähänkin asti, pikkuporvariston joukko tulee vitkastelemaan, epäröimään ja pysymään toimettomana niin kauan kuin mahdollista käyttääkseen voittoa hyödykseen sitten kun se on taattu, kehottaen työläisiä rauhallisuuteen ja palaamaan työhönsä, ehkäisten niin sanotut liiallisuudet ja pitäen proletariaatin erillään voiton hedelmistä. Työläiset eivät voi estää siinä pikkuporvarillisia demokraatteja, mutta he voivat vaikeuttaa näiden ylenemistä verrattuna aseelliseen proletariaattiin ja sanella heille sellaiset ehdot, että porvarillisten demokraattien herruus tulee alusta pitäen kantamaan sisällään tuhonsa siementä ja sen myöhempi syrjäyttäminen proletariaatin vallan toimesta käy huomattavasti helpommaksi. Yhteenoton aikana ja välittömästi taistelun jälkeen työläisten on ennen kaikkea, mikäli se vain on mahdollista, vastustettava porvariston rauhoittamisyrityksiä ja pakotettava demokraatit panemaan täytäntöön nykyiset terroristiset fraasinsa. Työläisten on toimittava siihen suuntaan, ettei välitöntä vallankumouksellista mielten kuohua taas lannistettaisi heti voiton jälkeen. Päinvastoin, heidän on pidettävä sitä yllä niin kauan kuin mahdollista. Kaukana siitä, että vastustettaisiin niin sanottuja liiallisuuksia, tapauksia, jolloin kansa kostaa vihatuille henkilöille tai julkisille rakennuksille, joihin liittyy vain vihamielisiä muistoja, noita tapauksia ei ole vain siedettävä, vaan on ryhdyttävä itse niitä johtamaan. Taistelun aikana ja sen jälkeen työläisten on jokaisessa tilaisuudessa asetettava porvarillisten demokraattien vaatimusten rinnalle omat vaatimuksensa. Heidän on vaadittava työläisille takeita heti, kun demokraattiset porvarit valmistautuvat ottamaan hallinnon omiin käsiinsä. Heidän on tarpeen vaatiessa hankittava nuo takeet väkipakolla ja yleensä huolehdittava siitä, että uudet vallanpitäjät sitoutuvat

[1] *„Neue Oder-Zeitung" („Uusi Oderin Lehti")* — ilmestyi päivälehtenä Breslaussa vuodesta 1849 vuoteen 1855. *Toim.*

antamaan kaikkia mahdollisia myönnytyksiä ja lupauksia; se on varmin keino saattaa ne huonoon valoon. Jokaisen voittoisan katutaistelun jälkeen syntyneestä uudesta tilanteesta johtuvaa voiton humalaa ja haltioitumista työläisten on yleensä kaikin keinoin ja mikäli mahdollista hillittävä suhtautumalla rauhallisesti ja kylmästi tilanteeseen ja peittelemättömän epäluottamuksellisesti uuteen hallitukseen. Uusien virallisten hallitusten rinnalle heidän pitää perustaa heti omia vallankumouksellisia työväenhallituksia joko kunnallishallitusten, kunnallisneuvostojen muodossa tai työväenklubien tai työväenkomiteain muodossa, jotta porvarilliset demokraattiset hallitukset eivät ainoastaan menettäisi heti työläisten tukea, vaan myös huomaisivat, että niitä valvomassa ja uhkaamassa ovat alusta pitäen viranomaiset, joiden takana on koko työläisjoukko. Sanalla sanoen, heti voiton ensi hetkestä lähtien epäluottamusta ei ole enää kohdistettava voitettua taantumuksellista puoluetta vastaan, vaan entisiä omia liittolaisia vastaan, sitä puoluetta vastaan, joka haluaa käyttää yhteistä voittoa vain omaksi hyväkseen.

2. Mutta voidakseen esiintyä tarmokkaasti ja uhkaavasti tuota puoluetta vastaan, joka alkaa pettää heitä voiton ensi hetkestä lähtien, työläisten pitää olla aseistautuneita ja järjestyneitä. Koko proletariaatti on aseistettava heti piilukoilla, rihlakoilla, tykeillä ja ampumatarvikkeilla; on vastustettava työläisiä vastaan suunnatun vanhan porvarikaartin henkiinherättämistä. Siellä, missä se on mahdotonta, työläisten on pyrittävä järjestäytymään itsenäiseksi proletaariseksi kaartiksi, jolla on heidän itsensä valitsemat komentajat ja heidän itsensä valitsema oma pääesikunta, ja olemaan työläisten perustamien vallankumouksellisten kunnallisneuvostojen eikä valtiovallan käskettävissä. Siellä, missä työläiset ovat valtion töissä, heidän on aseistauduttava ja järjestäydyttävä erilliseksi osastoksi, jonka komentajat he itse valitsevat, tai proletaarisen kaartin osaksi. Aseita ja ampumatarvikkeita heidän ei pidä luovuttaa minkään verukkeen nojalla; jokaista aseistariisumisyritystä tulee tarvittaessa vastustaa aseellisesti. Työläisiin kohdistuvan porvarillisten demokraattien vaikutuksen hävittäminen, työläisten itsenäisen ja aseellisen järjestön pikainen luominen, mahdollisimman vaikeiden ja huonoon valoon saattavien olojen luominen porvarillisen demokratian hetkelliselle väistämättömälle herruudelle — nämä ovat niitä peruskohtia, joita proletariaatin ja siis Liitonkin on pidettävä silmällä tulevan kapinan aikana ja sen jälkeen.

3. Niin pian kuin uudet hallitukset ovat jotakuinkin voimistuneet, ne aloittavat heti taistelun työläisiä vastaan. Jotta tällöin voitaisiin vastustaa voimalla demokraattisia pikkuporvareja, on ennen kaikkea tarpeen, että työläiset ovat itsenäisesti

järjestäytyneet ja keskittyneet klubiensa ympärille. Keskuskomitea siirtyy heti, kun se käy mahdolliseksi, sitten kun nykyiset hallitukset on kukistettu, Saksaan, kutsuu viipymättä koolle kongressin ja esittää sen käsiteltäväksi tarpeelliset ehdotukset työväenklubien keskittämiseksi liikkeen pääkeskuksessa sijaitsevan johdon alaisiksi. Työväenklubien ainakin maakunnallisten liittojen pikainen järjestäminen on eräitä tärkeimpiä keinoja työväenpuolueen lujittamiseksi ja kehittämiseksi. Nykyisten hallitusten kukistamisen lähimpänä seurauksena tulee olemaan kansallisen eduskunnan valitseminen. Tällöin proletariaatin pitää huolehtia siitä:

I. Ettei paikallisten viranomaisten ja hallituksen komissaarien minkäänlaisella juonittelulla saada jonkin tekosyyn varjolla syrjäytetyksi suurempaa joukkoa työläisiä vaaleista.

II. Että rinnan porvarillis-demokraattisten ehdokkaiden kanssa asetetaan kaikkialla työläisehdokkaita, joiden tulee olla mikäli mahdollista Liiton jäseniä ja joiden valitsemiseksi käytetään kaikkia mahdollisia keinoja. Sielläkin, missä heidän valitsemisestaan ei ole mitään toivoa, työläisten pitää asettaa omia ehdokkaitaan säilyttääkseen itsenäisyytensä, laskeakseen voimansa ja osoittaakseen avoimesti vallankumouksellisen asenteensa ja puoluekantansa. Työläisten ei saa antaa tällöin lumota itseään demokraattien lauseparsilla, esim. sellaisilla, että siten hajotetaan demokraattista puoluetta ja annetaan taantumukselle mahdollisuus voittoon. Kaikkien tuollaisten fraasien perimmäisenä tarkoituksena on proletariaatin petkuttaminen. Saavutukset, joihin proletaarinen puolue on sellaisella itsenäisellä esiintymisellä pääsevä, ovat verrattomasti tärkeämpiä kuin se vahinko, joka voi koitua muutamien taantumuksellisten läsnäolosta eduskunnassa. Jos demokratia alusta pitäen esiintyy päättäväisesti ja terroristisesti taantumusta vastaan, niin tämän vaikutus vaaleissa on jo etukäteen tehty mitättömäksi.

Ensimmäisenä kysymyksenä, jossa porvarilliset demokraatit ja työläiset joutuvat ristiriitaan, on feodalismin hävittäminen. Samoin kuin Ranskan ensimmäisessä vallankumouksessa, pikkuporvarit luovuttavat feodaalien tilukset talonpojille vapaaksi omaisuudeksi, ts. haluavat säilyttää maalaisproletariaatin ja muodostaa pikkuporvarillisen talonpoikaisluokan, jonka on tehtävä se sama kurjistumis- ja velkaantumiskierros, jota tekemässä nyt ranskalainen talonpoika vielä on.

Työläisten on maalaisproletariaatin etujen ja omien etujensa vuoksi vastustettava tuota suunnitelmaa. Heidän on vaadittava, että konfiskoitu feodaalien omaisuus olisi valtion omaisuutta ja se käytettäisiin työläiskolonioihin, joita viljelee assosioitunut

maalaisproletariaatti käyttäen hyväkseen suurviljelyn kaikkia etuisuuksia. Yhteisomistuksen periaate saa siten heti lujan pohjan horjuvien porvarillisten omistussuhteiden keskellä. Samoin kuin demokraatit liittoutuvat talonpoikien kanssa, niin myös työläisten pitää liittoutua maalaisproletariaatin kanssa. Edelleen demokraatit joko pyrkivät perustamaan välittömästi federatiivisen tasavallan tai, jolleivät he voi välttää yhtenäistä ja jakamatonta tasavaltaa, yrittävät ainakin lamauttaa keskushallitusta yhteisöjen [1] ja maakuntien mahdollisimman suuren itsenäisyyden ja riippumattomuuden avulla. Tämän suunnitelman vastapainoksi työläisten pitää toimia, ei ainoastaan yhtenäisen ja jakamattoman Saksan tasavallan, vaan myös sen hyväksi, että voima keskitetään siinä mitä päättäväisimmin valtiovallan käsiin. Heidän ei pidä sallia eksyttää itseään demokraattisilla loruilla yhteisöjen vapaudesta, itsehallinnosta jne. Sellaisessa maassa kuin Saksassa, josta on vielä hävitettävä niin paljon keskiajan jäännöksiä ja jossa on niin paljon murrettava paikallista ja maakunnallista omapäisyyttä, ei missään tapauksessa saa sietää, että jokainen kylä, jokainen kaupunki ja jokainen maakunta panisi uuden esteen vallankumoukselliselle toiminnalle, jonka voi saada täydellä voimalla käyntiin vain keskuksesta käsin.— Ei saa sietää, että uusiintuisi nykyinen tilanne, missä saksalaisten täytyy yhden ja saman edistyksen hyväksi taistella erikseen jokaisessa kaupungissa ja jokaisessa maakunnassa. Vähimmin saatetaan sietää sitä, että niin sanotun vapaan kunnallishallinnon avulla ikuistettaisiin eräs omistusmuoto — yhteisöomistus, joka on nykyaikaista yksityisomistusta taaempana ja hajotessaan muuttuu kaikkialla kiertämättömästi siksi,— ja tuosta yhteisöomistuksesta johtuvat köyhien ja rikkaiden yhteisöjen väliset riidat samoin kuin valtiollisen kansalaisoikeuden ohella oleva yhteisöllinen kansalaisoikeus työläisiä vastaan tähdättyine koukkuineen. Niin kuin Ranskassa v. 1793, niin myös nyt Saksassa on mitä tiukimman keskityksen toteuttaminen todella vallankumouksellisen puolueen tehtävä [2].

---

[1] *Yhteisö* termiä käytetään tässä laajassa mielessä sekä kaupunkikunnista että kyläyhteisöistä. *Toim.*

[2] Nykyisin on huomautettava, että tämä kohta perustuu väärinkäsitykseen. Bonapartelaisten ja liberaalisten historianvääristelijäin ansiosta silloin pidettiin selvänä, että Ranskan keskitetyn hallintokoneiston otti käytäntöön suuri vallankumous ja että nimenomaan Konventti käytti sitä välttämättömänä ja ratkaisevana aseena saadakseen voiton rojalistisesta ja federalistisesta taantumuksesta ja ulkomaisesta vihollisesta. Mutta nyt on tunnettu tosiasia se, että koko vallankumouksen aikana aina brumairekuun 18. päivään asti departementtien, piirikuntien ja kuntien koko hallinto muodostui hallittavien itsensä valitsemista viranomaisista, jotka toimivat täysin vapaasti valtion yleisten lakien puitteissa; että tämä amerikkalaismallinen

Olemme nähneet, että lähikauden liikkeessä demokraatit tulevat valtaan ja että heidän tulee pakosta ehdottaa enemmän tai vähemmän sosialistisia toimenpiteitä. Herää kysymys, minkälaisia toimenpiteitä tulee työläisten ehdottaa vastapainoksi? Aivan liikkeen alussa työläiset eivät luonnollisesti voi vielä ehdottaa suoranaisia kommunistisia toimenpiteitä. Mutta he voivat:

1. Pakottaa demokraatit hyökkäämään nykyisen yhteiskuntajärjestelmän mahdollisimman monille aloille, häiritsemään sen säännöllistä kulkua ja saattamaan itsensä huonoon valoon sekä keskittämään valtion käsiin mahdollisimman paljon tuotantovoimia, liikennevälineitä, tehtaita, rautateitä jne.

2. Heidän pitää kehittää demokraattien ehdotukset huippuunsa, demokraattien, jotka missään tapauksessa eivät tule esiintymään vallankumouksellisesti, vaan ainoastaan reformistisesti, ja muuttaa nuo vaatimukset suoranaiseksi hyökkäykseksi yksityisomistusta vastaan. Niinpä esimerkiksi, jos pikkuporvarit ehdottavat rautateiden ja tehtaiden lunastamista, niin työläisten on vaadittava, että valtio ilman muuta konfiskoi korvauksetta nuo rautatiet ja tehtaat kuin taantumuksellisten omaisuuden. Jos demokraatit ehdottavat suhteellista veroa, niin työläisten pitää vaatia progressiivista; jos demokraatit itse vaativat kohtuullisen progressiivista veroa, niin työläisten pitää vaatia veroa, jonka taksa kasvaa niin nopeasti, että suurpääoma on siitä tuhoutuva; jos demokraatit vaativat valtionvelkojen säännöstelemistä, niin työläisten on vaadittava valtion julistamista vararikkoon. Siis työläisten vaatimusten pitää kaikkialla mukaantua demokraattien myönnytysten ja toimenpiteiden mukaan.

Joskaan Saksan työläiset eivät voi saavuttaa herruutta ja ajaa läpi luokkaintressejään käymättä täydellisesti läpi pitempiaikaista vallankumouksellista kehitystä, niin tällä kertaa heillä on ainakin varmuus siitä, että tämän lähenevän vallankumousnäytelmän ensimmäinen näytös sattuu yhteen heidän oman luokkansa suoranaisen voiton kanssa Ranskassa ja tulee siten suuresti nopeistetuksi.

---

maakunnallinen ja paikallinen itsehallinto tuli suorastaan voimakkaimmaksi vallankumouksen vivuksi, vieläpä siinä määrin, että Napoleon kiiruhti vaihtamaan sen välittömästi brumairekuun 18. päivän valtiokaappauksen jälkeen yhäkin voimassaolevaksi prefektien isännyydeksi, joka siis alusta pitäen on ollut selvä taantumuksen ase. Mutta yhtä vähän kuin paikallinen ja maakunnallinen itsehallinto on ristiriidassa poliittisen ja kansallisen keskityksen kanssa, yhtä vähän tarpeellista on yhdistää sitä siihen ahdasmieliseen kantonaaliseen ja kunnalliseen itsekkyyteen, joka esiintyy silmiemme edessä Sveitsissä niin inhottavassa muodossa ja jonka eteläsaksalaiset federalistitasavaltalaiset halusivat tehdä säännöksi Saksassa v. 1849. *(Engelsin huomautus v. 1885 painokseen.)*

Mutta heidän itsensä on eniten toimittava lopullisen voittonsa hyväksi siten, että he ottavat selvää luokkaeduistaan, ottavat niin pian kuin mahdollista itsenäisen puoluekannan sallimatta hetkeksikään eksyttää itseään demokraattisten pikkuporvarien ulkokultaisilla fraaseilla proletariaatin puolueen itsenäisen organisaation tieltä. Heidän taistelutunnuksenaan täytyy olla: „Vallankumous keskeytymättömäksi".

Lontoo, maaliskuu 1850

Kirjoittaneet K. Marx ja F. Engels

Ilmestyi F. Engelsin julkaisemana K. Marxin kirjassa „Paljastuksia Kölnin kommunistijutusta" Zürichissä 1885

Julkaistaan kirjan tekstin mukaan
Suomennos venäjännöksestä

K. MARX

LUOKKATAISTELUT RANSKASSA VUOSINA 1848—1850

F. ENGELSIN JOHDANTO

Nyt uudestaan julkaistu teos oli Marxin ensimmäinen yritys selittää kappale ajan historiaa materialistisen käsitystapansa kannalta, lähtemällä olevasta taloudellisesta tilasta. Kommunistisessa manifestissa tätä teoriaa oli sovellutettu suurin piirtein koko uudempaan historiaan. „Uudessa Reinin Lehdessä" julkaistuissa Marxin ja minun artikkeleissa oli sitä jatkuvasti käytetty silloisten poliittisten tapahtumien selittämiseen. Tässä teoksessa oli sitä vastoin kysymyksessä monivuotisen, koko Euroopalle yhtä pulmallisen kuin tyypillisenkin kehityskulun sisäisen syy-yhteyden osoittaminen, siis, tekijän ajatuksen mukaan, poliittisten tapahtumien juontaminen viime kädessä taloudellisten syiden vaikutuksista.

Nykypäivien historian tapahtumia ja tapahtumasarjoja arvosteltaessa ei kyetä koskaan palaamaan *perimmäisiin* taloudellisiin syihin. Vieläpä nykyäänkin, jolloin vastaava erikoisalan lehdistö antaa niin runsaasti aineistoa, käy jopa Englannissakin mahdottomaksi seurata teollisuuden ja maailmankaupan kehitystä ja tuotantomenetelmissä tapahtuvia muutoksia päivästä päivään sillä tavalla, että jokaisen, minkä tahansa ajankohdan suhteen voitaisiin tehdä yleinen johtopäätös noista monimutkaisista ja alati muuttuvista tekijöistä, joista tärkeimmät vaikuttavat päälle päätteeksi enimmäkseen pitkän ajan salassa, ennen kuin tulevat äkkiä väkivaltaisesti pinnalle. Jonkin tietyn ajanjakson taloudellisesta historiasta ei saa selvää yleiskuvaa koskaan sinä aikana, vaan vasta myöhemmin, sitten kun on koottu aineistoa ja seulottu se. Tilasto on siinä välttämätön apuväline, mutta se liikkaa aina jäljessä. Nykytapahtumien suhteen joudutaan sen tähden liiankin usein pitämään tuota ratkai-

sevaa tekijää pysyvänä ja käsittelyn alaisen ajanjakson alussa ollutta taloudellista tilannetta koko ajanjaksoa koskevana ja muuttumattomana taikka ottamaan huomioon ainoastaan tuon tilanteen sellaiset muutokset, jotka itse johtuvat kyseessäolevista ilmeisistä tapahtumista ja ovat sen tähden niin ikään päivänselviä. Materialistisen metodin täytyy sen tähden rajoittua tässä liiankin usein supistamaan poliittiset selkkaukset taloudellisen kehityksen luomien yhteiskuntaluokkien ja luokkaryhmittymien etutaisteluiksi ja osoittamaan erilliset poliittiset puolueet noiden luokkien ja luokkaryhmittymien enemmän tai vähemmän vastaaviksi poliittisiksi ilmauksiksi.

On itsestään selvää, että tuosta kaikkien tutkimuksenalaisten tapahtumien varsinaisena perustana olevan taloudellisen tilanteen samanaikaisten muutosten väistämättömästä huomiotta jättämisestä täytyy johtua erehdyksiä. Mutta nykytapahtumia yleistävän esityksen kaikkiin edellytyksiin sisältyy välttämättömästi erehdykseen johtavia aineksia, mikä ei kuitenkaan estä ketään kirjoittamasta nykytapahtumien historiaa.

Marxin ryhtyessä tähän työhön oli mainittua erehdysten syytä vielä paljon vaikeampi välttää. Vuosien 1848—1849 vallankumousaikana oli suorastaan mahdotonta seurata samanaikaisesti tapahtuvia taloudellisia muutoksia tai edes pitää niitä näköpiirissä. Samoin oli laita Lontoossa ensimmäisten maanpakokuukausien aikana, syksyllä ja talvella 1849—1850. Mutta juuri sinä aikana Marx aloitti työnsä. Ja näistä epäsuotuisista asianhaaroista huolimatta se seikka, että hän tunsi tarkasti niin Ranskan taloudellisen tilanteen kuin myös tämän maan poliittiset tapahtumat helmikuun vallankumouksesta alkaen, auttoi häntä antamaan tapahtumista esityksen, joka tuo niiden sisäisen yhteyden julki niin hyvin, ettei parempaan ole sen jälkeen pystytty, ja joka on myöhemmin loistavasti kestänyt Marxin itsensä tekemän kaksinkertaisen tarkastuksen.

Ensimmäinen tarkastus johtui siitä, että Marx sai vuoden 1850 keväästä lähtien taasen aikaa taloudellisiin tutkimuksiin ja ryhtyi lähinnä tutkimaan viimeisten kymmenen vuoden taloushistoriaa. Sen tuloksena kävi hänelle itse tosiasioista täysin selväksi se, minkä hän siihen asti oli puoleksi apriorisesti johtanut vaillinaisesta aineistosta: nimittäin, että helmikuun ja maaliskuun vallankumouksen varsinaisena äitinä oli ollut vuoden 1847 maailman kauppapula ja että vuoden 1848 keskivaiheilta vähitellen jälleen alkanut ja 1849 ja 1850 täyteen kukoistukseen päässyt teollisuuden nousu oli uudelleen vahvistuneen eurooppalaisen taantumuksen elähdyttävänä voimana. Se oli ratkaiseva. Jos kolmessa ensimmäisessä artikkelissa (ne ilmestyivät „N. Rh. Z. Politisch-Ökonomische Revue" julkaisun tammi-, helmi- ja

maaliskuun vihkossa Hampurissa 1850[1]) on vielä läpikäyvänä vallankumouksellisen tarmon pikaisen uuden nousun odotus, niin syksyllä 1850 ilmestyneessä viimeisessä kaksoisvihkossa (toukokuu—lokakuu) julkaistu minun ja Marxin kirjoittama historiallinen katsaus tekee kerta kaikkiaan lopun noista harhakuvitelmista: „Uusi vallankumous on mahdollinen ainoastaan uuden pulan seurauksena. Mutta edellinen on yhtä varmaa kuin jälkimmäinenkin". Mutta tuo olikin ainoa oleellinen muutos, joka oli tehtävä. Aikaisemmissa artikkeleissa annetussa tapahtumien selityksessä ja siinä esitetyissä syy-yhteyksissä ei ollut kerrassaan mitään muuttamista, kuten samassa katsauksessa tehty kertomuksen jatko maaliskuun 10. päivästä aina syksyyn 1850 osoittaa. Olen sen tähden ottanut tuon jatkon neljänneksi artikkeliksi tähän uuteen painokseen.

Toinen tarkastus oli vielä ankarampi. Heti Louis Bonaparten joulukuun 2. pnä 1851 suorittaman valtiokaappauksen jälkeen Marx kirjoitti uudella tavalla Ranskan historian ajalta, joka ulottui vuoden 1848 helmikuulta tapahtumaan, johon tuo vallankumouskausi toistaiseksi päättyi („Louis Bonaparten brumairekuun 18.", 3. painos, Hampuri, Meissner, 1885). Tuossa kirjasessa on jälleen, joskin lyhyemmin, käsitelty samaa ajanjaksoa kuin kirjoituksessammekin. Verrattakoon tätä toista vuotta myöhemmin sattuneen ratkaisevan tapauksen valossa kirjoitettua esitystä meidän esitykseemme, niin huomataan, että tekijällä on ollut vain hyvin vähän muutettavaa.

Kirjoituksellemme antaa aivan erityisen merkityksen se seikka, että siinä esitetään ensi kerran lauselma, jona maailman kaikkien maiden työväenpuolueet yksimielisesti esittävät lyhyesti taloudellista uudistusta koskevan vaatimuksensa: tuotannonvälineet yhteiskunnan omiksi. Toisessa luvussa sanotaan „oikeudesta työhön", mitä nimitetään „ensimmäiseksi kömpelöksi muodoksi, missä proletariaatin vallankumoukselliset vaatimukset esitetään": „mutta työnteko-oikeuden takana on ylivalta pääoman suhteen, pääoman yli ulottuvan vallan takana on *tuotannonvälineiden omaksiottaminen,* niiden alistaminen yhteenliittyneen työväenluokan määräysvaltaan, siis palkkatyön kuin pääomankin ja niiden keskinäisen suhteen hävittäminen". Tässä on siis muotoiltu — ensi kerran — väittämä, joka erottaa uudenaikaisen työväen sosialismin jyrkästi niin hyvin feodaalisen, porvarillisen, pikkuporvarillisen jne. sosialismin kaikista eri vivahduksista kuin myös utooppisen ja alkuperäisen työläiskommunismin sekavasta omaisuuden yhteisyydestä. Kun Marx myöhemmin ulotti

[1] *„Neue Rheinische Zeitung. Politisch-Ökonomische Revue"* (*„Uusi Reinin Lehti. Kansantaloustieteellinen Yleiskatsaus"*) — Marxin ja Engelsin julkaisema aikakauslehti, ilmestyi Hampurissa vuoden 1850 tammikuusta saman vuoden lokakuuhun. *Toim.*

tämän määritelmän myös vaihdon välineiden omaksiottamista koskevaksi, niin tämä laajennus, joka muuten oli Kommunistisen manifestin mukaan itsestään ymmärrettävä, oli vain johtopäätelmä perusväittämästä. Englannissa ovat eräät viisaat miehet sitten äskettäin lisänneet vielä, että myös „jaon välineet" pitäisi siirtää yhteiskunnalle. Noiden herrojen lienee vaikea sanoa, mitä nuo tuotannon ja vaihdon välineistä eriävät taloudelliset jaon välineet sitten ovat; ehkä niillä tarkoitetaan *poliittisia* jakokeinoja, veroja, köyhäinhuoltoa, siinä luvussa Sachsenwald[1]-lahjoituksia ja muita apulisiä. Mutta ensiksikin, nuohan ovat jo yhteiskunnan, valtion tai yhteisön, omistamia jaon välineitä, ja toiseksi, mehän tahdomme juuri poistaa ne.

* * *

Helmikuun vallankumouksen puhjetessa me kaikki, mitä tulee käsityksiimme vallankumouksellisten liikkeiden ehdoista ja kulusta, olimme siihenastisen historiallisen kokemuksen, nimenomaan Ranskan kokemuksen lumoissa. Viimeksi mainittuhan juuri oli hallinnut koko Euroopan historiaa vuodesta 1789, ja nytkin se antoi taas yleisen kumouksen merkin. Siksi oli itsestään selvää ja välttämätöntä, että Pariisissa helmikuussa 1848 julistetun „yhteiskunnallisen" vallankumouksen, proletariaatin vallankumouksen, luonnetta ja kulkua koskevat käsityksemme olivat vahvasti vuosien 1789—1830 esikuvien muistojen värittämiä. Ja kun vielä Pariisin kapina sai vastakaikua Wienin, Milanon, Berliinin voitokkaista kapinoista; kun koko Eurooppa oli aina Venäjän rajaa myöten joutunut liikkeeseen; kun sitten kesäkuussa porvariston ja proletariaatin välillä taisteltiin Pariisissa ensimmäinen suurtaistelu herruudesta; kun yksin porvariluokan voittokin järkytti kaikkien maiden porvaristoa niin, että se jälleen pakeni vastikään kukistetun monarkistis-feodaalisen taantumuksen syliin, niin silloin ei meillä voinut olla silloisten asianhaarain vallitessa mitään epäilystä siitä, että oli alkanut ratkaiseva suurtaistelu, että se oli taisteltava loppuun yhtenä ainoana pitkänä ja vaihtelevana vallankumouskautena, mutta että se voi päättyä vain proletariaatin lopulliseen voittoon.

Vuoden 1849 tappioiden jälkeen ei meillä suinkaan ollut sellaisia harhakuvitelmia kuin vulgääreillä demokraateilla, jotka ryhmittyivät in partibus[2] tulevien väliaikaisten hallitusten ympärille. He uskoivat „kansan" saavan pikaisen ja lopullisen

---

[1] *Sachsenwald* — laaja maatila, jonka Vilhelm I lahjoitti Bismarckille v. 1871. *Toim.*

[2] *In partibus infidelium* — kirjaimellisesti — uskottomien maassa, ts. oman maan ulkopuolella, siirtolaisuudessa. *Toim.*

voiton „sortajista”; me taas uskoimme, että „sortajien” syrjäyttämisen jälkeen tullaan käymään pitkällistä taistelua juuri tuossa „kansassa” piilevien vastakkaisten ainesten välillä. Vulgäärit demokraatit luulivat uuden purkauksen tapahtuvan tänään tai huomenna; me selitimme jo syksyllä 1850, että ainakin *ensimmäinen* vallankumouskauden jakso oli jo päättynyt ja että ei ollut mitään odotettavissa ennen uuden yleismaailmallisen talouspulan puhkeamista. Sen tähden meidät julistettiinkin vallankumouksen pettäjinä pannaan niiden miesten toimesta, jotka tekivät sittemmin melkein poikkeuksetta rauhan Bismarckin kanssa — mikäli Bismarck piti heitä sen vaivan arvoisina.

Mutta historia on osoittanut meidänkin olleen väärässä ja paljastanut silloiset mielipiteemme harhakuvitelmiksi. Se on mennyt vielä pitemmälle; se ei ole ainoastaan hälventänyt meidän silloista väärinkäsitystämme, vaan se on myös kokonaan muuttanut niitä ehtoja, joiden alaisina proletariaatin on taisteltava. Vuoden 1848 taistelutapa on nykyisin joka tapauksessa vanhentunut ja tämä on kohta, jota kannattaa tarkastella tässä tilaisuudessa lähemmin.

Kaikki aikaisemmat vallankumoukset ovat päätyneet siihen, että jonkin tietyn luokan herruus on vaihtunut toisen luokan herruudeksi; mutta kaikki tähänastiset hallitsevat luokat ovat olleet vain pieniä vähemmistöjä hallittuihin kansanjoukkoihin verraten. Jonkin hallitsevan vähemmistön kukistuttua on jokin toinen vähemmistö tarttunut sen asemesta valtion peräsimeen ja muovaillut valtiojärjestyksen omien etujensa mukaiseksi. Sinä on joka kerta ollut se vähemmistöryhmä, jonka taloudellisen kehityksen taso on tehnyt kykeneväksi valtaan ja kutsunut siihen, ja juuri sen tähden ja vain sen tähden on käynyt niin, että hallittu enemmistö on joko toiminut kumouksessa tuon ryhmän hyväksi tai ainakin sallinut sen rauhassa tapahtua. Mutta ellemme ota lukuun kunkin tapauksen konkreettista sisältöä, niin kaikkien noiden vallankumousten yhteisenä muotona on ollut se, että ne ovat olleet vähemmistön vallankumouksia. Niihin osallistuessaankin enemmistö on — tieten tai tietämättään — toiminut vain vähemmistön palveluksessa; mutta tämä tai yksinpä enemmistön passiivinen vastaanpanematon suhtautuminen sai näyttämään siltä, niinkuin vähemmistö edustaisi koko kansaa.

Ensimmäisen suuren tuloksen saatuaan on voitokas vähemmistö säännöllisesti jakaantunut: toinen puoli on ollut tyytyväinen saavutettuun, toinen on tahtonut mennä pitemmälle, esittänyt uusia vaatimuksia, jotka ovat ainakin osittain olleet joko todellisesti tai näennäisesti edullisia suurille kansanjoukoille. Yksityisissä tapauksissa on nämä jyrkemmät vaatimukset myös toteutettu, mutta useinkin vain hetkeksi: maltillisempi puolue on

saanut jälleen yliotteen ja se, mikä vastikään voitettiin, on taas menetetty joko kokonaan tai osaksi; voitetut ovat silloin nostaneet melun petoksesta tai selittäneet tappion sattumaksi. Mutta todellisuudessa on asia ollut enimmäkseen näin: vasta radikaalisen puolueen saama toinen voitto on varmistanut ensimmäisen voiton saavutukset; kun se oli saatu aikaan ja siten saavutettu se, mikä sillä hetkellä oli välttämätöntä, niin radikaalit ja heidän saavutuksensa katosivat jälleen näyttämöltä.

Seitsemännentoista vuosisadan suuresta Englannin vallankumouksesta alkaen ovat uuden ajan kaikissa vallankumouksissa ilmenneet nuo piirteet, jotka ovat näyttäneet kuuluvan erottamattomasti jokaiseen vallankumoukselliseen taisteluun. Ne ovat näyttäneet olevan ominaisia myös proletariaatin vapautustaisteluille, etenkin kun juuri 1848 voitiin sormin laskea ne miehet, jotka edes jossakin määrin käsittivät, miltä suunnalta tuota vapautusta oli etsittävä. Vieläpä Pariisissakin proletaarijoukot itse olivat voiton jälkeenkin kokonaan epätietoisia siitä, mille tielle piti kääntyä. Ja kuitenkin oli liike olemassa, se oli vaistomaista, spontaanista, hillitöntä. Eikö tämä ollut juuri se tilanne, jossa vallankumouksen piti onnistua, tosin vähemmistön johtamana, mutta tällä kertaa, ei vähemmistön, vaan enemmistön varsinaiseksi eduksi? Jos suuret kansanjoukot saatiin kaikkina pitempinä vallankumouskausina niin helposti viehättymään eteenpäin tunkeutuvien vähemmistöjen pelkillä ulkokultaisilla uskotteluilla, niin kuinka ne olisivat voineet olla vähemmän vastaanottavaisia aatteiden suhteen, jotka olivat niiden taloudellisen tilan mitä tarkinta heijastusta, jotka eivät olleet mitään muuta kuin niiden tarpeiden selvää järjellistä ilmaisua, tarpeiden, joista niillä itsellään ei ollut vielä selvää käsitystä, vaan vasta epämääräinen tunne? Tämä joukkojen vallankumouksellinen mieliala muuttui tosin melkein aina ja enimmäkseen hyvin pian uupumukseksi tai jopa päinvastaiseksi mielialaksi, heti kun harhaluulot haihtuivat ja pettymys valtasi mielet. Mutta nyt ei ollut kysymys uskotteluista, vaan suuren enemmistön varsinaisten intressien toteuttamisesta, intressien, joista tuo suuri enemmistö ei tosin suinkaan ollut silloin selvillä, mutta joista se pian oli pääsevä tarpeeksi selville niitä käytännössä toteutettaessa, vakuuttuen omasta näkemästään. Ja kun nyt, kuten Marxin kolmannessa artikkelissa osoitetaan, vuoden 1848 „yhteiskunnallisesta" vallankumouksesta syntyneen porvarillisen tasavallan kehitys oli keskittänyt vuoden 1850 kevääseen mennessä todellisen herruuden suurporvariston käsiin, joka päälle päätteeksi oli monarkistismielinen, ja ryhmittänyt sitä vastoin kaikki muut yhteiskuntaluokat, talonpojat ja pikkuporvarit, proletariaatin ympärille, joten yhteisen voiton ohessa tai sen jälkeen, ratkaisevaksi tekijäksi oli tuleva kokemuksen viisastuttama proletariaatti eivätkä ne — eikö siis ollut täysin

luultavaa, että vähemmistön vallankumous muuttuu enemmistön vallankumoukseksi?

Historia on osoittanut, että me ja kaikki, jotka siten ajattelivat, olimme väärässä. Se on selvästi osoittanut, että mannermaan taloudellisen kehityksen tila ei ollut silloin vielä läheskään niin kypsä, että kapitalistinen tuotantotapa olisi voitu poistaa; se on todistanut sen taloudellisella vallankumouksella, jonka valtaan vuodesta 1848 on joutunut koko mannermaa ja joka varsinaisesti vasta onkin juurruttanut suurteollisuutta Ranskaan, Itävaltaan, Unkariin, Puolaan ja äskettäin Venäjälle ja tehnyt Saksasta suorastaan ensiluokkaisen teollisuusmaan — kaikki kapitalistisella, siis vuonna 1848 vielä hyvin laajentumiskykyisellä perustalla. Mutta juuri tuo teollinen vallankumous se onkin luonut kaikkialla selvyyttä luokkasuhteisiin, syrjäyttänyt joukon manufaktuurikaudelta ja Itä-Euroopassa jopa ammattikuntaisesta käsityöstä periytyneitä välimuotoja, synnyttänyt todellisen porvariston ja todellisen suurteollisuusproletariaatin ja työntänyt ne yhteiskunnallisessa kehityksessä etualalle. Mutta siten onkin näiden molempien suurten luokkien taistelu, jota vuonna 1848 esiintyi Englantia lukuunottamatta ainoastaan Pariisissa ja korkeintaan eräissä suurissa teollisuuskeskuksissa, levinnyt yli koko Euroopan ja käynyt niin voimakkaaksi, ettei v. 1848 sellaista voitu vielä ajatellakaan. Silloin oli paljon epäselviä lahkolais-evankeliumeja yleislääkkeineen, nykyään on *yksi* yleisesti tunnustettu, läpinäkyvä kirkas Marxin teoria, joka määrittelee tarkasti taistelun lopulliset tavoitteet; silloin — paikan ja kansallisuuden mukaan erinneitä ja erilaistuneita joukkoja, joita yhdisti ainoastaan yhteisten kärsimysten tunne ja jotka olivat kehittymättömiä ja heittelehtivät neuvottomina sinne sun tänne innostuksen ja epätoivon välillä; nykyään — *yhtenäinen* suuri kansainvälinen sosialistien armeija, joka rientää herkeämättä eteenpäin ja jonka lukumäärä, järjestyneisyys, kurinalaisuus, tietoisuus ja voitonvarmuus kasvavat joka päivä. Kun ei tämäkään proletariaatin mahtava armeija ole yhä vielä saavuttanut päämäärää, kun sen, saavuttamatta voittoa lähimainkaan *yhdellä* lujalla iskulla, täytyy ankaraa, sitkeää taistelua käyden edetä vitkallisesti asema asemalta eteenpäin, niin todistaa tämä kerta kaikkiaan, kuinka mahdotonta oli v. 1848 saada aikaan yhteiskunnallinen uudistus pelkällä äkkirynnäköllä.

Kahdeksi dynastis-monarkistiseksi osastoksi jakaantunut porvaristo [1], joka kuitenkin vaati ennen kaikkea rauhaa ja turvaa

[1] Tarkoitetaan *legitimistejä*, Ranskassa vuoteen 1792 ja myös restauraatiokaudella (1814—1830) vallassa olleen Bourbonien „legitiimin" („laillisen") hallitsijasuvun kannattajia, sekä *orleanisteja*, vuoden 1830 heinäkuun vallankumouksesta valtaan astuneen ja vuoden 1848 vallankumouksen kukistaman Orleansin hallitsijasuvun kannattajia. *Toim.*

liiketoiminnalleen; sen vastustajana — tosin voitettu, mutta yhä vielä uhkaava proletariaatti, jonka ympärille ryhmittyi yhä enemmän pikkuporvareita ja talonpoikia; alituinen väkivaltaisen purkauksen uhka, purkauksen, mikä ei kaikesta huolimatta tarjonnut mitään lopullisen ratkaisun mahdollisuutta — siinä tilanne, joka oli kuin luotu kolmannen, pseudodemokraattisen vallantavoittelijan Louis Bonaparten valtiokaappausta varten. Tämä teki armeijan avulla joulukuun 2. pnä 1851 lopun jännittyneestä tilanteesta ja turvasi sisäisen rauhan Euroopalle, onnellistuttaakseen sen sitten uudella sotien aikakaudella [1]. Alhaalta käsin toimeenpantujen vallankumousten kausi oli toistaiseksi päättynyt; seurasi ylhäältä käsin toimeenpantujen vallankumousten kausi.

Vuoden 1851 taka-askel imperiumiin oli uusi todistus tuon ajan proletariaatin pyrkimysten kypsymättömyydestä. Mutta tuo taka-askel itse oli luova ehdot, joiden vallitessa noiden pyrkimysten täytyi kypsyä. Sisäinen rauha turvasi täydet kehitysmahdollisuudet teollisuuden uudelle nousulle; se, että oli välttämättömästi annettava armeijalle tekemistä ja ohjattava vallankumoukselliset virtaukset ulkopolitiikan suuntaan, synnytti sotia, joissa Bonaparte koetti „kansallisuusperiaatteen" voimaansaattamisen varjolla keplotella Ranskalle aluevaltauksia. Hänen matkijansa Bismarck omaksui saman politiikan Preussia varten; hän suoritti 1866 valtiokeikauksensa, ylhäältä käsin toimeenpannun vallankumouksensa Saksan liittoa ja Itävaltaa vastaan ja yhtä paljon Preussin riitaista edustajakamaria vastaan. Mutta Eurooppa oli liian pieni kahdelle Bonapartelle, ja niinpä historian ivaa oli, että Bismarck kukisti Bonaparten ja Preussin kuningas Vilhelm perusti paitsi pikkusaksalaisen keisarikunnan, myös Ranskan tasavallan. Yleisenä tuloksena oli kuitenkin, että Puolaa lukuun ottamatta Euroopan suurten kansojen itsenäisyydestä ja sisällisestä yhtymisestä oli tullut tosi. Tosin suhteellisen vaatimattomissa, mutta kuitenkin niin laajoissa rajoissa, että kansalliset selkkaukset eivät olleet enää työväenluokan kehityskulun varsinaisina esteinä. Vuoden 1848 vallankumouksen haudankaivajista oli tullut sen testamentin täytäntöönpanijoita. Ja heidän ohellaan kohosi jo uhkaavana vuoden 1848 perijä, *Internationaleksi* yhtynyt proletariaatti.

Vuosien 1870—1871 sodan jälkeen Bonaparte katoaa näyttämöltä ja Bismarck oli tehnyt tehtävänsä, joten hän saattoi jälleen aleta tavalliseksi junkkeriksi. Mutta tuon kauden päätekohdan

[1] Napoleon III aikana Ranska osallistui Krimin sotaan (1854—1855), kävi Itävaltaa vastaan sotaa Italiasta (1859), osallistui yhdessä Englannin kanssa Kiinaa vastaan käytyihin sotiin (1856—1858 ja 1860), aloitti Indo-Kiinan valloituksen, järjesti valloitusretken Syyriaan (1860—1861) ja Meksikoon (1862—1867) ja vihdoin vv. 1870—1871 kävi sotaa Preussia vastaan. *Toim.*

muodostaa Pariisin Kommuuni. Thiersin salakavala yritys varastaa tykistö Pariisin kansalliskaartilta synnytti voitokkaan kapinan. Ilmeni jälleen, ettei Pariisissa ollut mahdollinen enää mikään muu kuin proletaarinen vallankumous. Voiton jälkeen valta joutui ihan itsestään, ihan kiistatta työväenluokan käsiin. Ja taasen ilmeni, kuinka mahdoton tuo työväenluokan valta oli vielä silloinkin, kaksikymmentä vuotta kirjoituksessamme kuvatun ajan jälkeen. Toisaalta Ranska jätti Pariisin pulaan, katsellen, kuinka se vuodatti vertansa MacMahonin luotisateessa; toisaalta Kommuuni heikkeni siinä hyödyttömässä taistelussa, jota molemmat puolueet: blanquilaiset (enemmistö) ja proudhonistit (vähemmistö), joiksi Kommuuni oli jakaantunut, kävivät kummankaan tietämättä, mitä oli tehtävä. Vuoden 1871 helppo voitto jäi yhtä hedelmättömäksi kuin vuoden 1848 äkkirynnäkkö.

Pariisin Kommuunin mukana luultiin taistelukuntoisen proletariaatin tulevan lopullisesti haudatuksi. Mutta aivan päinvastoin, Kommuunista ja Saksan ja Ranskan sodasta alkaa proletariaatin valtavin nousu. Koko asekuntoisen väestön ottaminen armeijoihin, jotka laskettiin nyt jo miljoonissa, ennenkuulumattoman tehokkaat tuliaseet, ammukset ja räjähdysaineet, saivat koko sotalaitoksessa aikaan täydellisen mullistuksen, joka teki toisaalta äkillisen lopun bonapartelaisesta sotakaudesta ja turvasi teollisuuden rauhallisen kehityksen tekemällä mahdottomaksi jokaisen muun sodan paitsi ennenkuulumattoman julman maailmansodan, jonka lopputuloksen arvioiminen on kerrassaan mahdotonta. Toisaalta se kohotti geometrisessa sarjassa nousevilla sotakustannuksilla verot suunnattoman korkeiksi ja ajoi siten köyhemmät kansanluokat sosialismin syliin. Elsass-Lothringenin anastus, joka oli lähin syy hurjaan aseistautumiskilpaan, saattoi kiihottaa Ranskan ja Saksan porvariston kiihkoisänmaallisina toisiaan vastaan, mutta noiden maiden työläisille siitä tuli uusi yhdistävä side. Ja Pariisin Kommuunin vuosipäivästä tuli koko proletariaatin ensimmäinen yleinen juhlapäivä.

Vuosien 1870—1871 sota ja Kommuunin tappio siirsivät, kuten Marx oli ennustanut, Euroopan työväenliikkeen painopisteen toistaiseksi Ranskasta Saksaan. Ranska tarvitsi tietysti vuosia tointuakseen vuoden 1871 toukokuun suoneniskusta. Sitä vastoin Saksassa, jossa lisäksi ranskalaisen miljarditulvan suorastaan ansarimaisesti edistämänä teollisuus kehittyi yhä nopeammin, sosialidemokratia kasvoi yhä ripeämmin ja varmemmin. Sen ansiosta, että Saksan työläiset osasivat käyttää vuonna 1866 voimaansaatettua yleistä äänioikeutta, puolueen kasvu oli hämmästyttävä käyden koko maailmalle ilmi kiistattomista numeroista: 1871 — 102 000, 1874 — 352 000, 1877 — 493 000 sosialidemokraattista ääntä. Sitten korkea esivalta antoi tunnustuk-

sensa tuolle edistykselle säätämällä sosialistilain; puolue murskattiin hetkeksi, sen äänimäärä väheni v. 1881 — 312 000:een. Mutta puolue selvisi siitä pian ja nyt vasta, poikkeuslain painon alla, ilman sanomalehtiä, ilman julkista järjestöä, ilman yhdistymis- ja kokoontumisoikeutta, alkoi todella ripeä kasvu: 1884 — 550 000, 1887 — 763 000, 1890 — 1 427 000 ääntä. Silloin herposi valtion käsi. Sosialistilaki katosi, sosialistien äänimäärä kohosi 1 787 000:een, mikä oli enemmän kuin neljännes kaikista annetuista äänistä. Hallitus ja hallitsevat luokat olivat käyttäneet kaikki keinonsa loppuun — hyödyttömästi, tarkoituksettomasti, tuloksettomasti. Viranomaiset yövahdista valtiokansleriin asti saivat ottaa vastaan kouraantuntuvia todistuksia voimattomuudestaan — ja lisäksi ylenkatsotuilta työläisiltä! — ja näitä todistuksia oli miljoonia. Valtio oli joutunut umpikujaan, työläiset olivat vasta alkamassa.

Mutta Saksan työläiset olivat tehneet asialleen toisenkin suuren palveluksen tämän ensimmäisen lisäksi, jonka he tekivät jo pelkästään olemalla vahvin, kurinalaisin ja nopeimmin kasvava sosialistinen puolue. He olivat antaneet tovereilleen kaikissa maissa uuden, mitä terävimmän aseen, osoittamalla heille, kuinka yleistä äänioikeutta käytetään.

Ranskassa oli ollut yleinen äänioikeus jo kauan, mutta se oli joutunut huonoon huutoon, syystä että Bonaparten hallitus oli käyttänyt sitä väärin. Kommuunin kukistuttua ei ollut työväenpuoluetta käyttämässä tätä oikeutta. Myös Espanjassa se oli voimassa tasavallan alusta alkaen, mutta Espanjassa vaaleista kieltäytyminen oli alusta pitäen kaikkien vakavien oppositiopuolueiden yleisenä sääntönä. Myös Sveitsin kokemukset yleisen äänioikeuden suhteen olivat työväenpuolueelle kaikkea muuta kuin rohkaisevia. Romaanisten maiden vallankumoukselliset työläiset olivat tottuneet pitämään äänioikeutta ansana, hallituksen petkutusvälineenä. Saksassa oli toisin. Jo Kommunistinen manifesti oli julistanut, että taistelu yleisen vaalioikeuden, demokratian puolesta on taistelevan proletariaatin ensimmäisiä ja tärkeimpiä tehtäviä, ja Lassalle oli ottanut tämän asian jälleen esille. Kun Bismarck näki olevansa pakotettu saattamaan yleisen äänioikeuden voimaan ainoana keinona saada kansanjoukot kiinnostumaan hänen suunnitelmiinsa, niin silloin työläisemme ottivat sen heti vakavalta kannalta ja lähettivät August Bebelin ensimmäisille perustuslakia säätäville valtiopäiville. Ja siitä päivästä alkaen he ovat käyttäneet yleistä äänioikeutta hyväkseen tavalla, josta on ollut heille tuhatkertaista hyötyä ja joka on ollut kaikkien maiden työläisille esikuvana. He ovat, Ranskan marxilaisen ohjelman sanojen mukaan, transformé, de moyen de duperie qu'il a été jusqu'ici, en instrument d'émancipation — muuttaneet sen petkutuskeinosta, jona se oli ollut näihin asti,

vapautusvälineeksi [1]. Ja vaikkei yleisestä äänioikeudesta olisi ollut mitään muuta hyötyä kuin se, että se on sallinut meidän toimittaa joka kolmas vuosi voimiemme laskemisen; että se on säännöllisesti todetulla, odottamattoman nopealla äänimäärän kasvulla lisännyt samassa määrässä niin työläisten voitonvarmuutta kuin vastustajien kauhua ja tullut siten parhaaksi propagandavälineeksemme; että se on antanut meille tarkat tiedot omista voimistamme kuin myös kaikkien vihollispuolueiden voimista ja antanut siten meille vertaansa vailla olevan mittapuun toimintamme tasapuolistamista varten varjellen meitä olemasta sopimattomaan aikaan arkoja samoin kuin uhkarohkeitakin — vaikka meille olisi ollut äänioikeudesta vain tämä hyöty, niin jo se olisi enemmän kuin kylliksi. Mutta se on saanut aikaan paljon enemmän. Vaaliagitaatiossa se on antanut meille vertaansa vailla olevan keinon päästä kosketuksiin kansanjoukkojen kanssa siellä, missä ne ovat meistä vielä etäällä, pakottaa kaikki puolueet puolustamaan mielipiteitään ja tekojaan koko kansan edessä meidän hyökkäyksiämme vastaan; ja lisäksi se on antanut edustajillemme valtiopäivillä puhujalavan, jolta he ovat voineet puhua parlamentissa oleville vastustajilleen ja sen ulkopuolella oleville joukoille vaikuttavammin ja vapaammin kuin sanomalehdissä ja kokouksissa. Mitä apua oli sosialistilaista hallitukselle ja porvaristolle, kun vaaliagitaatio ja sosialistiset valtiopäiväpuheet puhkoivat sitä jatkuvasti?

Mutta tämän yleisen äänioikeuden menestyksellisen hyväksikäytön ohella tuli käytäntöön aivan uusi proletariaatin taistelutapa, ja se kehittyi nopeasti edelleen. Huomattiin, että valtionlaitoksissa, joiden turvin porvaristo järjestää herruutensa, on yleensä paljon sellaista, jonka avulla työväenluokka voi taistella itse noita valtionlaitoksia vastaan. Osallistuttiin osavaltioiden maapäivien, kunnanneuvostojen, ammattituomioistuinten vaaleihin, taisteltiin porvariston kanssa jokaisesta virkatoimesta, mikäli sen haltuunottamisessa oli sananvaltaa kyllin suurella proletariaatin osalla. Ja kävi niin, että porvaristo ja hallitus rupesivat pelkäämään paljon enemmän työväenpuolueen laillista kuin laitonta toimintaa, enemmän vaalien kuin kapinan seurauksia.

Siis tässäkin taistelun ehdot olivat oleellisesti muuttuneet. Vanha kapinatyyli, katutaistelu katusulkuineen, jolla vuoteen 1848 asti oli kaikkialla ollut ratkaiseva merkitys, oli melkoisesti vanhentunut.

---

[1] Tämä lause on lainattu Marxin kirjoittamasta Ranskan Työväenpuolueen ohjelman johdatusosasta. Ohjelma hyväksyttiin Havre'in edustajakokouksessa v. 1880. *Toim*

Älkäämme rakennelko sen johdosta mitään harhakuvitelmia: kapinan todellinen voitto sotaväestä katutaistelussa, sellainen voitto, jollaisia on kahden armeijan välisessä taistelussa, on mitä suurimpia harvinaisuuksia. Mutta siihen kapinalliset ovatkin yhtä harvoin panneet toiveensa. Heidän tarkoituksenaan on ollut vain lannistaa sotaväki moraalisilla vaikutteilla, joiden merkitys kahden sotaa käyvän maan armeijan välisessä taistelussa on joko olematon tai paljon vähäisempi. Jos siinä onnistutaan, niin joko sotaväki kieltäytyy toimimasta tai hämmentyvät päälliköt, ja kapina voittaa. Ellei siinä onnistuta, niin sotaväki osoittautuu yksinpä pienempilukuisenakin ylivoimaiseksi paremman aseistuksen ja koulutuksen, yhtenäisen johdon, taisteluvoimien suunnitelmallisen käytön ja kurinalaisuuden ansiosta. Kapinan suurin mahdollinen saavutus varsinaisessa taktillisessa toiminnassa on jonkin erillisen katusulun taidokas laittaminen ja puolustaminen. Keskinäinen avustus, varaväen sijoitus tai käyttäminen, lyhyesti, eri osastojen keskinäinen läheinen yhteistoiminta, mikä on välttämätöntä jo jonkin kaupunginosan puolustamiseksi, kokonaisen suuren kaupungin puolustamisesta puhumattakaan, voi tulla kysymykseen vain hyvin rajoitetussa määrässä, useimmiten tuskin ollenkaan; taisteluvoimien keskittäminen jollekin ratkaisevalle kohdalle jää silloin kokonaan suorittamatta. Vallitsevana taistelumuotona on sen tähden passiivinen puolustus; siellä täällä syntyy äkkiä hyökkäys, mutta niin ikään vain poikkeuksena, tilapäisenä syöksähdyksenä, sivustaiskuna, rajoittuen kuitenkin säännöllisesti vain perääntyvän joukon jättämien asemien miehittämiseen. Lisäksi sotaväellä on käytettävänään tykistöä ja täysin varustettuja ja harjoitettuja insinöörijoukkoja, taistelukeinoja, joita kapinoitsijoilla ei ole miltei koskaan. Ei ole siis ihme, että mitä suurimmalla sankaruudella käydyt katusulkutaistelut — Pariisissa kesäkuussa 1848, Wienissä lokakuussa 1848, Dresdenissä toukokuussa 1849 — päättyivät kapinan tappioon, kun hyökkäävän sotaväen johtajat toimivat puhtaasti sotilaallisten näkökantojen mukaan antamatta poliittisten seikkain estää itseään ja sotamiehet pysyivät heille uskollisina.

Kapinallisten lukuisat menestykset vuoteen 1848 asti johtuivat varsin moninaisista syistä. Heinäkuussa 1830 ja helmikuussa 1848 Pariisissa, kuten useimmissa Espanjassa käydyissä katutaisteluissa, kapinoitsijoiden ja sotaväen välillä oli porvarikaarti, joka joko suoranaisesti siirtyi kapinan puolelle tai sai laimealla ja epäröivällä suhtautumisellaan myös sotajoukot horjumaan ja toimitti lisäksi aseita kapinallisille. Siellä, missä tämä porvarikaarti asettui jo alunperin kapinaa vastaan, kuten kesäkuussa 1848 Pariisissa, tuli kapinakin kukistetuksi. Berliinissä 1848 kansa voitti osaksi siitä syystä, että se sai huomattavan

määrän uusia taisteluvoimia yöllä ja 19. päivän aamulla, osaksi siitä syystä, että sotajoukot olivat uupuneita ja huonosti huollettuja, vihdoin osaksi siitä syystä, että komento oli lamauttavaa. Mutta kaikissa tapauksissa saatiin taistelussa voitto, koska sotaväki kieltäytyi toimimasta ja päälliköt menettivät päättäväisyytensä tai heiltä puuttui toimintavapaus.

Katutaistelujen klassillisenakin aikana katusulku vaikutti siis enemmän moraalisesti kuin aineellisesti. Se oli keino, jolla järkytettiin sotaväen lujuutta. Jos se kesti niin kauan, että tuo tarkoitus saavutettiin, niin saatiin voitto, ellei, niin hävittiin. Juuri tämä on tärkein seikka, joka on pidettävä mielessä silloinkin, kun tutkitaan odotettavissa olevien vastaisten katutaistelujen mahdollisuuksia.

Jo 1849 nuo mahdollisuudet olivat aika huonot. Porvaristo oli siirtynyt kaikkialla hallitusten puolelle, „sivistyksen ja omistuksen" kannattajat tervehtivät ja kestitsivät sotaväkeä, joka lähti kapinoita vastaan. Katusulku oli kadottanut lumousvoimansa; sotamies ei nähnyt sen takana enää „kansaa", vaan kapinoitsijoita, villitsijöitä, ryöstäjiä, jakajia, yhteiskunnan hylkiöitä; upseeri oli ajan mittaan tutustunut katutaistelun taktillisiin muotoihin, improvisoitua rintavarustusta vastaan hän ei marssinut enää suoraa päätä ja suojattomana, vaan kiersi sen puutarhojen, pihojen ja talojen kautta. Ja kun oli vähänkin taitavuutta, niin siinä onnistuttiin nyt yhdeksässä tapauksessa kymmenestä.

Sittemmin on tapahtunut vielä hyvin paljon muita muutoksia, ja kaikki sotaväen eduksi. Jos kohta suurkaupungit ovat tuntuvasti suurenneet, niin armeijat ovat suurenneet vielä enemmän. Pariisi ja Berliini eivät ole kasvaneet nelinkertaisiksi vuodesta 1848, mutta niiden varuskunnat ovat kasvaneet sitä enemmän. Nämä varuskunnat voidaan rautateiden ansiosta suurentaa 24 tunnissa enemmän kuin kaksinkertaisiksi ja paisuttaa 48 tunnissa jättiläisarmeijoiksi. Tämän tavattomasti vahvistuneen sotajoukon aseistus on verrattomasti tehokkaampi. Vuonna 1848 oli käytössä rihlaton suusta ladattava pyssy, nykyisin — pienikaliberinen takaaladattava makasiinikivääri, joka ampuu neljä kertaa kauemmaksi, kymmenen kertaa tarkemmin ja kymmenen kertaa nopeammin kuin edellinen. Ennen — tykistön suhteellisen heikkotehoiset pallokuulat ja kartessi, nykyisin — räjähdysammukset, joista yksi riittää särkemään parhaimmankin katusulun pirstaleiksi. Ennen — pioneerin hakku murtamassa aukkoa palomuuriin, nykyisin — dynamiittipanos.

Sen sijaan kapinoitsijain puolella ovat kaikki edellytykset huononneet. Tuskinpa tulee enää kapinaa, jolle kaikki kansankerrokset ovat myötämielisiä; luokkataistelussa eivät välikerrokset tule kaiketi koskaan ryhmittymään proletariaatin ympärille

niin täydellisesti, että porvaristoa kannattava taantumuksellinen puolue häviäisi miltei olemattomiin. „Kansa" on siis aina esiintyvä jakautuneena, eikä sen vuoksi tule olemaan sitä voimallista vipua, joka 1848 oli niin äärettömän tehokas. Jos kohta kapinallisten puolelle tulee enemmän sotapalveluksessa olleita sotilaita, niin heidän aseistamisensa käy sitä vaikeammaksi. Asekauppojen metsästys- ja loistopyssyt — vaikkei niitä olisikaan ennakolta tehty käyttökelvottomiksi poliisin toimesta poistamalla lukon jokin osa — eivät lähitaistelussakaan vedä läheskään vertoja sotamiehen makasiinikivääriile. Ennen v. 1848 jokainen saattoi itse tehdä tarpeellisen latingin ruudista ja lyijystä, mutta nykyisin on joka kivääriä varten erikoiset patruunat, jotka ovat ylipäänsä samanlaisia vain siinä suhteessa, että ne ovat taidokkaita suurteollisuuden tuotteita eikä niitä siis voida valmistaa tuota pikaa, joten useimmat kiväärit ovat hyödyttömiä niin kauan, kuin ei ole erikoisesti niitä varten sopivia panoksia. Ja vihdoin v. 1848 jälkeen rakennetuissa suurkaupunkien kortteleissa on kadut rakennettu pitkiksi, suoriksi, leveiksi, ikään kuin ne olisi tehty uusien tykkien ja kiväärien tehoa silmälläpitäen. Mielettömän täytyy olla sen vallankumousmiehen, joka itse valitsee Berliinin pohjoisen ja itäisen osan uudet työväenkaupunginosat katusulkutaistelun alueiksi.

Merkitseekö tämä, että tulevaisuudessa katutaistelulla ei tule olemaan enää mitään merkitystä? Ei suinkaan. Se merkitsee vain, että edellytykset ovat sitten vuoden 1848 muuttuneet paljon epäedullisemmiksi siviilitaistelijoille ja paljon edullisemmiksi sotaväelle. Siis tuleva katutaistelu voi voittaa vain, jos tämä aseman epäedullisuus korvataan muilla momenteilla. Siksi katutaistelua on harvemmin esiintyvä suuren vallankumouksen alussa kuin sen myöhemmässä kulussa, ja siihen on ryhdyttävä suuremmin voimin. Mutta nämä voimat katsonevatkin silloin, niinkuin Ranskan suuressa vallankumouksessa, niinkuin syyskuun 4. pnä ja lokakuun 31. pnä 1870 Pariisissa [1], paremmaksi avoimen hyökkäyksen kuin passiivisen barrikaditaktiikan.

Ymmärtääkö lukija nyt, minkä tähden hallitsevat vallanpitäjät tahtovat saada meidät suoraan sinne, missä pyssy ampuu ja sapeli hakkaa? Minkä tähden meitä syytetään nykyisin pelkuruudesta, kun emme lähde ilman muuta kadulle, jossa tiedämme ennakolta joutuvamme tappiolle? Minkä tähden meitä rukoillaan niin kiihkeästi suostumaan vihdoinkin kanuunanruoaksi?

---

[1] Tarkoitetaan vuoden 1870 syyskuun 4. päivää, jolloin kukistettiin Louis Bonaparten hallitus ja julistettiin tasavalta, sekä saman vuoden lokakuun 31 päivää, jolloin blanquilaiset suorittivat epäonnistuneen kapinayrityksen „kansallisen puolustuksen" hallitusta vastaan. *Toim.*

Herrat tuhlaavat aivan turhanpäiten pyyntöjään ja taisteluhaasteitaan. Niin tyhmiä emme ole. He voisivat yhtä hyvin vaatia ensi sodassa viholliseltaan, että se asettuisi heitä varten vanhan Fritzin[1] linjajärjestykseen taikka kokonaisia divisioonia käsittäviksi kolonniksi à la Wagram ja Waterloo[2] ja piilukkopyssy kädessä. Jos kohta kansojen sodan ehdot ovat muuttuneet, niin sitäkin enemmän ovat muuttuneet luokkataistelun ehdot. Äkkirynnäkköjen aika, aika, jolloin vallankumouksia suoritti tiedottomien joukkojen kärjessä oleva harvalukuinen tietoinen vähemmistö, on ollut ja mennyt. Siellä, missä kysymyksessä on yhteiskuntajärjestelmän täydellinen uudistaminen, siellä täytyy joukkojen itsensä olla mukana, itsensä olla jo selvillä, mistä on kysymys, mitä varten niiden on vuodatettava vertaan ja uhrattava elämänsä. Sen on opettanut meille viimeksi kuluneiden viidenkymmenen vuoden historia. Mutta se, että joukot ymmärtäisivät, mitä on tehtävä, vaatii pitkäaikaista, sitkeää työtä, ja juuri tätä työtä me teemmekin nykyisin, ja teemme niin menestyksellisesti, että se saa vastustajat epätoivoon.

Myös romaanisissa maissa ymmärretään yhä paremmin, että vanhaa taktiikkaa on tarkistettava. Kaikkialla on seurattu Saksan esimerkkiä vaalioikeuden hyväksikäyttämisessä, kaikkien saatavissamme olevien paikkojen valtaamisessa; kaikkialla ovat valmistelemattomat hyökkäykset joutuneet taka-alalle. Ranskassa, missä vallankumous toisensa jälkeen on kuitenkin yli sata vuotta möyhinyt maata ja missä ei ole ainoatakaan puoluetta, joka ei olisi suorittanut omaa osaansa salaliitoissa, kapinoissa ja kaikissa muissa vallankumouksellisissa toiminnoissa; Ranskassa, missä hallitus ei sen tähden voi suinkaan luottaa armeijaan ja missä olosuhteet ovat kapinalle yleensä paljon suotuisammat kuin Saksassa — yksinpä Ranskassakin sosialistit vakuuttuvat yhä enemmän siitä, että heidän on mahdoton saada pysyvää voittoa, elleivät he ennakolta saa puolelleen suuria kansanjoukkoja, so. tässä tapauksessa talonpoikia. Jatkuva propagandatyö ja parlamenttitoiminta on sielläkin tunnustettu puolueen lähimmäksi tehtäväksi. Tuloksia myös tulee. Paitsi sitä, että on vallattu koko joukko kunnanneuvostoja, edustajakamareissa istuu 50 sosialistia, ja nämä ovat kukistaneet jo kolme ministeristöä ja tasavallan yhden presidentin. Belgiassa työläiset hankkivat viime vuonna vaalioikeuden ja voittivat joka neljännessä vaalipiirissä. Sveitsissä, Italiassa, Tanskassa, jopa Bulgariassa ja Romaniassakin sosialisteilla on edustajia parla-

---

[1] *Fredrik II,* Preussin kuningas vuodesta 1740 vuoteen 1786. *Toim.*
[2] *Wagram* (1809) ja *Waterloo* (1815) — kaksi Napoleonin sodissa käytyä suurtaistelua. *Toim.*

mentissa. Itävallassa kaikki puolueet ovat yhtä mieltä siitä, ettei meitä voida enää kauemmin estää pääsemästä eduskuntaan. Me menemme sinne, se on varmaa, kiistanalaista on vain se, mistä ovesta. Ja jopa Venäjäänkin nähden, kun siellä kokoontuu paljonpuhuttu Zemski sobor, se kansalliskokous, jota vastaan nuori Nikolai haraa niin tuloksettomasti, voimme olla varmat siitä, että me tulemme olemaan siinäkin edustettuna.

On itsestään ymmärrettävää, että ulkomaalaiset toverimme eivät suinkaan luovu vallankumousoikeudestaan. Vallankumousoikeushan on ylipäänsä ainoa *todella* „historiallinen oikeus", ainoa, johon perustuvat poikkeuksetta kaikki uudenaikaiset valtiot, siinä luvussa Mecklenburg, jonka aatelisvallankumous päättyi 1755 „perintösopimukseen" („Erbvergleich"), nykyäänkin pätevään kuuluun feodalismin kirjalliseen vahvistukseen. Vallankumousoikeus on saanut niin kiistattoman tunnustuksen yleisön tajunnassa, että kenraali von Boguslawskikin johtaa pelkästään tästä kansan oikeudesta oikeuden valtiokaappaukseen, vaatien sitä keisarilleen.

Mutta mitä tapahtuneekin muissa maissa, Saksan sosialidemokratialla on erikoinen asemansa ja sen vuoksi myös erikoinen tehtävänsä, ainakin lähikaudeksi. Ne kaksi miljoonaa valitsijaa, jotka se lähettää uurnien luo, sekä ne nuoret miehet ja ne naiset, jotka olematta valitsijoita ovat heidän takanaan, muodostavat mitä lukuisimman, tiiviimmän joukon, proletariaatin kansainvälisen armeijan ratkaisevan „voimajoukon". Tämän joukon osalle tulee jo nyt enemmän kuin neljännes annetuista äänistä; ja se kasvaa herkeämättä, kuten valtiopäivien täydennysvaalit, osavaltioiden maapäivien vaalit, kunnanneuvostojen ja ammattituomioistuinten vaalit osoittavat. Sen kasvaminen tapahtuu yhtä spontaanisesti, yhtä lakkaamattomasti, yhtä hillittömästi ja samalla yhtä rauhallisesti kuin jokin luonnonprosessi. Kaikki hallituksen toimenpiteet ovat osoittautuneet voimattomiksi sitä vastustamaan. Jo nyt voimme odottaa $2^1/_4$ miljoonaa valitsijaa. Jos näin tulee jatkumaan, niin vuosisadan loppuun mennessä valloitamme suurimman osan yhteiskunnan keskikerroksista, niin pikkuporvarit kuin pientalonpojatkin, ja kasvamme maan ratkaisevaksi voimaksi, jonka edessä kaikkien muiden voimien on kumarruttava, tahtoivatpa tai eivät. Päätehtävämme on pitää tuota kasvua keskeytymättömässä käynnissä, kunnes se yltää itse vallitsevan hallitusjärjestelmänkin yläpuolelle, emme saa antaa tämän päivä päivältä vankkenevan voimajoukon tuhoutua esitaisteluissa, vaan on se pidettävä koskemattomana ratkaisun päivään saakka. Ja on vain yksi keino, jolla Saksan sosialististen taisteluvoimien taukoamatonta kasvua voitaisiin hetkeksi pidättää ja jopa joksikin aikaa taannuttaakin: suuri yhteenotto sotaväen kanssa, sellainen suonenisku kuin Pariisissa 1871. Ajan

oloon toinnuttaisiin siitäkin. Euroopan ja Amerikan mitkään makasiinikiväärit eivät riitä ampumaan maailmasta pois puoluetta, johon kuuluu miljoonia. Mutta se pidättäisi normaalia kehitystä, voimajoukko ei ehkä kriitillisellä hetkellä olisikaan käytettävissä, ratkaiseva taistelu siirtyisi tuonnemmaksi, pitkittyisi ja vaatisi raskaampia uhreja.

Maailmanhistorian iva panee kaiken ylösalaisin. Me „vallankumoukselliset" ja „mullistajat" menestymme paljon paremmin laillisten keinojen kuin laittomien keinojen ja kumouksen turvin. Puolueet, jotka sanovat itseään järjestyspuolueiksi, tuhoutuvat niiden itsensä luoman laillisuustilan ansiosta. Ne huutavat epätoivoisina yhdessä Odilon Barrot'n kanssa: La légalité nous tue, laillisuus tappaa meidät, samalla kun me saamme tuon laillisuuden vallitessa jäntevät lihakset ja punaiset posket ja näytämme siltä, kuin olisimme itse ikuinen elämä. Ja ellemme *me* ole niin mielettömiä, että annamme niiden mieliksi ajaa itsemme katutaisteluun, niin silloin ei niiden auta lopuksi muuta kuin itse murtaa tuo kohtalokas laillisuus.

Toistaiseksi ne laativat uusia lakeja kumousta vastaan. Kaikki on pantu jälleen ylösalaisin. Eivätkö nuo yltiöpäät, jotka tänään vastustavat kumousta, olleet eilen itsekin kumouksellisia? *Mekö* aiheutimme vuoden 1866 kansalaissodan? *Mekö* karkotimme Hannoverin kuninkaan, Hessenin vaaliruhtinaan, Nassaun herttuan isiltäperityiltä, laillisilta perintömailtaan ja annektoimme nuo perintömaat? Ja nuoko, jotka kukistivat Saksan liiton ja kolme jumalan armoittamaa kruunua, valittelevat kumouksen vuoksi? Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?[1] Kukapa sallisi Bismarckin palvojain solvata kumousta?

Ajakoot he kumousvastaiset lakiehdotuksensa läpi, tehkööt ne vieläkin ankarammiksi, muuttakoot kumiksi koko rikoslain, he eivät saa aikaan mitään muuta kuin uuden todisteen voimattomuudestaan. Vahingoittaakseen vakavasti sosialidemokratiaa niiden täytyy ryhtyä lisäksi kokonaan toisenlaisiin toimenpiteisiin. Sosialidemokraattiseen kumoukseen, jolle nyt on suorastaan eduksi, että se noudattaa lakeja, he voisivat päästä käsiksi vain suorittamalla järjestyspuolueiden kumouksen, joka ei voi tapahtua lakeja rikkomatta. Herra Rössler, preussilainen byrokraatti, ja herra von Boguslawski, preussilainen kenraali, ovat osoittaneet heille ainoan keinon, jolla ehkä vielä voisi päästä käsiksi työläisiin, jotka eivät kerta kaikkiaan anna vietellä itseään katutaisteluun. Valtiosäännön rikkominen, diktatuuri, absolutismiin

[1] Kuka sallisi Gracchusten valittaa kapinan vuoksi? *Toim.*

palaaminen, regis voluntas suprema lex![1] Siis rohkeasti vain, hyvät herrat, nyt ei auta suunsoitto, nyt on toimittava!

Mutta älkää unohtako, että Saksan valtakunta, kuten kaikki pikku valtiot ja yleensä kaikki uudenaikaiset valtiot, on *sopimuksen tulos;* ensiksikin ruhtinaiden keskeisen sopimuksen ja toiseksi ruhtinaiden ja kansan sopimuksen tulos. Jos toinen puoli rikkoo sopimuksen, niin raukeaa koko sopimus; se ei sido enää toistakaan puolta. Sen on meille Bismarck 1866 niin mainiosti osoittanut. Jos te siis rikotte valtakunnan valtiosääntöä, niin sosialidemokratiakin on vapaa ja voi menetellä teidän suhteenne niin kuin parhaaksi katsoo. Mutta mitä se silloin tulee tekemään — sitä se teille nyt tuskin sanoo.

Siitä on nyt melkein tasan 1600 vuotta, kun Rooman valtakunnassa toimi niin ikään vaarallinen kumouspuolue. Se horjutti uskontoa ja kaikkia valtion perusteita, se suorastaan kielsi sen, että keisarin tahto on korkein laki, se oli isänmaaton, kansainvälinen ja levisi valtakunnan kaikkiin provinsseihin Galliasta Aasiaan ja valtakunnan rajojen ulkopuolelle. Se oli kauan aikaa toiminut maanalaisena, salassa, mutta se oli jo pitemmän ajan pitänyt itseään kyllin vahvana astumaan julkisesti päivänvaloon. Tällä kumouspuolueella, joka tunnettiin kristittyjen nimellä, oli vahva edustuksensa myös sotaväessä: kokonaiset legioonat olivat kristityitä. Kun heitä komennettiin pakanallisen valtiokirkon uhrimenoihin tekemään kunniaa, niin kumoukselliset sotilaat olivat siinä määrin julkeita, että pistivät kypäräänsä vastalauseeksi erikoisen merkin — ristin. Yksinpä esimiesten tavanomaiset kasarmikidutuksetkin olivat hedelmättömiä. Keisari Diokletianus ei voinut katsella enää levollisena, kuinka hänen sotajoukossaan horjutettiin järjestystä, kuuliaisuutta ja kuria. Hän ryhtyi ajoissa tarmokkaisiin toimenpiteisiin. Hän sääti lain sosialisteja, piti sanoa kristittyjä vastaan. Kumouksellisten kokoukset kiellettiin, heidän kokoushuoneensa suljettiin tai jopa hävitettiinkin, kristilliset tunnusmerkit, ristit jne. kiellettiin, kuten Saksissa kiellettiin punaiset nenäliinat. Kristityt julistettiin kelvottomiksi olemaan valtion viroissa, heitä ei saanut olla edes alikorpraaleina. Koska silloin ei vielä ollut käytettävissä tuomareita, jotka olisi harjoitettu ottamaan huomioon „persoonan arvon" niin hyvin, kuin herra von Köllerin kumousvastainen lakiehdotus[2] edellyttää, niin kristittyjä kiellettiin ilman muuta hakemasta itselleen oikeutta tuomioistuimelta. Tämäkin poikkeuslaki jäi tehottomaksi. Kristityt repivät sen pilkkaa tehden pois seinistä, ja kerrotaanpa heidän sytyttäneen

[1] — monarkian tahto on korkein laki! *Toim.*

[2] Joulukuun 5. pnä 1894 Saksan valtiopäivillä tehtiin ehdotus uudeksi sosialistilaiksi, mainittu ehdotus hylättiin toukokuun 11. pnä 1895. *Toim.*

Nikodemiassa tuleen palatsin, missä keisari asui. Keisari kosti panemalla toimeen suuren kristittyjen ajojahdin v. 303 ul. Se oli laatuaan viimeinen. Ja sen vaikutus oli niin tehoisa, että seitsemäntoista vuotta myöhemmin kristityt olivat vallitsevina armeijassa, ja seuraava koko Rooman valtakunnan itsevaltias Konstantin, jonka papit ovat nimenneet suureksi, julisti kristinuskon valtionuskonnoksi.

Lontoo, maaliskuun 6. pnä 1895

Kirjoittanut F. Engels
Julkaistu (lyhennettynä) erillisenä ilmestyneessä K. Marxin teoksessa „Luokkataistelut Ranskassa vuosina 1848—1850", joka ilmestyi 1895 Berliinissä

Julkaistaan F. Engelsin alkuperäisestä tekstistä otettujen säilyneiden oikaisuvedosten mukaan
Käännös saksasta

LUOKKATAISTELUT RANSKASSA VUOSINA 1848—1850

Muutamia harvoja lukuja lukuunottamatta vuosien 1848—1849 vallankumouksen aikakirjain jokaisen huomattavamman osan otsikkona on: *Vallankumouksen tappio!*

Mutta noissa tappioissa ei tuhoutunut vallankumous. Niissä tuhoutui ennen vallankumousta olleita perinteellisiä kasvannaisia, yhteiskunnallisten suhteiden tuloksia, suhteiden, jotka eivät vielä olleet kärjistyneet jyrkiksi luokkavastakohdiksi — henkilöitä, harhaluuloja, kuvitteluja, suunnitelmia, joista vallankumouksellinen puolue ei ollut vapaa ennen helmikuun vallankumousta ja joista sitä ei voinut vapauttaa *helmikuun voitto,* vaan ainoastaan sarja *tappioita.*

Sanalla sanoen: vallankumouksellinen edistys ei raivannut itselleen uraa välittömillä tragikoomillisilla saavutuksillaan, vaan päinvastoin synnyttämällä yhtenäisen, voimakkaan vastavallankumouksen, synnyttämällä vastustajan, jota vastaan taistellessaan kumouspuolue vasta varttuikin todelliseksi vallankumoukselliseksi puolueeksi.

Sen todistaminen on seuraavien kirjoitusten tehtävä.

I

KESÄKUUN TAPPIO V. 1848[1]

Kun vapaamielinen pankkiiri Laffitte saattoi heinäkuun vallankumouksen jälkeen kummiansa[2] Orleansin herttuaa[3] riemukulussa raatihuoneelle, päästi hän suustaan sanat: *„Tästä lähtien hallitsevat pankkiirit".* Laffitte oli ilmiantanut vallankumouksen salaisuuden.

Louis-Philippen aikana ei hallinnut Ranskan porvaristo, vaan sen *eräs ryhmä,* pankkiirit, pörssikuninkaat, rautatiekuninkaat, hiili- ja rautakaivosten sekä metsien omistajat, osa niihin yhty-

---

[1] Ensimmäisen, toisen ja kolmannen luvun otsikot on otettu kyseessäolevan, Marxin itsensä julkaiseman teoksen alkuperäisestä tekstistä. *Toim.*

[2] Originaalissa — „compère", ranskankielinen sana, jolla on kaksi merkitystä: kummi ja vehkeilyyn, seikkailuun osallistuja. *Toim.*

[3] Orleansin herttua nousi Ranskan valtaistuimelle Louis-Philippen nimellä. *Toim.*

neitä maanomistajia, niin sanottu *finanssiylimystö*. Se se istui valtaistuimella, saneli kamareissa lait, jakeli valtion virat alkaen ministeristöstä aina tupakkatoimistoa myöten.

Varsinainen *teollisuusporvaristo* muodosti osan julkisesta oppositiosta, ts. se oli edustettuna kamareissa vain vähemmistönä. Sen oppositio kävi sitä jyrkemmäksi, mitä aidommaksi rahaylimystön yksinvalta kehittyi ja mitä enemmän se itse kuvitteli, että vuosien 1832, 1834 ja 1839 veriin tukahdutettujen kapinain jälkeen sen herruus työväenluokkaan on turvattu. Rouenilainen tehtailija *Grandin*, porvarillisen taantumuksen fanaattisin äänitorvi perustavassa ja lakiasäätävässä kansalliskokouksessa, oli edustajakamarissa Guizot'n kiivain vastustaja. *Léon Faucher*, jonka sittemmin tekivät tunnetuksi hänen voimattomat ponnistuksensa kohota Ranskan vastavallankumouksen Guizot'ksi, kävi Louis-Philippen kauden lopulla kynäsotaa teollisuuden puolesta keinottelua ja sen hännänkannattajaa, hallitusta, vastaan. *Bastiat* harjoitti Bordeaux'n ja koko viiniä tuottavan Ranskan nimessä agitaatiota vallitsevaa järjestelmää vastaan.

Kaikki *pikkuporvariston* kerrokset samoin kuin *talonpoikaisluokkakin* oli täydellisesti syrjäytetty valtiollisesta vallasta. Julkisessa oppositiossa taikka kokonaan pays légal'in [1] ulkopuolella olivat edellä mainittujen luokkien *aatteelliset* edustajat ja puhetorvet, niiden oppineet, asianajajat, lääkärit jne., sanalla sanoen, niiden niin sanotut *kyvyt*.

Rahan puutteen takia heinäkuun monarkia oli alusta alkaen riippuvainen suurporvaristosta, ja sen riippuvaisuus suurporvaristosta aiheutti vuorostaan yhä lisääntyvää rahanpuutetta. Valtionhallinnon järjestäminen kansallisen tuotannon edun mukaiseksi oli mahdotonta ilman budjetin saattamista tasapainoon, valtion menojen ja tulojen tasapainottamista. Entä kuinka tuo tasapaino olisi saatu aikaan rajoittamatta valtion menoja, so. loukkaamatta vallitsevan järjestelmän tukipylväiden etuja ja järjestämättä uudelleen verotusjärjestelmää, so. vierittämättä melkoista osaa verotaakasta itse suurporvariston harteille?

Valtion velkaantuneisuus oli päinvastoin *suorastaan edullista* sille porvariryhmälle, joka hallitsi ja sääti lakeja edustajakamarien kautta. Olihan *valtionvajaus* juuri sen varsinaisena keinottelun kohteena ja päätekijänä sen rikastumisessa. Joka vuosi uusi vajaus. Joka neljän, viiden vuoden kuluttua uusi laina. Ja jokainen uusi laina antoi rahaylimystölle uuden tilaisuuden puijata valtiota, jota pidettiin keinotekoisesti vararikon partaalla — valtion täytyi tehdä pankkiirien kanssa lainasopimuksia mitä epäsuotuisimmilla ehdoilla. Jokainen uusi laina antoi lisäksi mahdollisuuden rosvota yleisöä, joka oli sijoittanut pääomiaan

[1] *pays légal* — tässä: vaalioikeutettujen piiri. *Toim.*

valtion arvopapereihin, harjoittamalla pörssikeinottelua, jonka salaisuuksiin hallitus ja parlamentin enemmistö oli vihitty. Yleensäkin valtion luoton horjuva tila ja valtiosalaisuuksien tunteminen antoivat pankkiireille, samoin kuin heidän kumppaneilleen, jotka olivat edustajakamareissa ja valtaistuimella, mahdollisuuden aiheuttaa epätavallisia äkillisiä valtion arvopaperien kurssin vaihteluja, joiden alituisena seurauksena oli varmasti pikkukapitalistien joukoittainen perikato ja suurpelurien satumaisen nopea rikastuminen. Se, että valtionvajauksesta oli suoranaista etua hallitsevalle porvariryhmälle, selittää sen, miksi valtion *ylimääräiset* menot olivat Louis-Philippen viimeisenä kymmenenä hallitusvuotena enemmän kuin kaksi kertaa suuremmat Napoleonin aikaisiin ylimääräisiin valtion menoihin verraten, ne nousivat vuosittain lähes 400 miljoonaan frangiin, samalla kun Ranskan koko vuotuinen vienti nousi harvoin 750 miljoonaan frangiin. Valtavat summat, jotka näin kulkivat valtion käsien kautta, antoivat päälle päätteeksi tilaisuuden huijarimaisten hankintasopimusten tekoon, lahjomisiin, kavalluksiin, kaikenlaisiin konnuuksiin. Valtion vahingoittaminen, joka tapahtui lainojen avulla suuressa mitassa, toistui valtion töissä pienemmässä mitassa. Se, mitä esiintyi edustajakamarin ja hallituksen välisissä suhteissa, monistui eri hallintojen ja eri työnantajain välisissä suhteissa.

Hallitseva luokka käytti riistämiseen samaan tapaan kuin yleensä valtion menoja ja valtionlainoja myös *rautatierakennusta*. Kamarit vierittivät valtion niskoille päärasitukset ja varasivat keinottelevalle rahaylimystölle kultaomenat. Kaikki muistavat edustajakamarissa tapahtuneen skandaalin, kun sattumalta tuli ilmi, että enemmistön kaikki jäsenet, siinä luvussa osa ministerejä, olivat osakkaina niissä samoissa rautatierakennustöissä, jotka he sittemmin lainsäätäjinä teetättivät valtion kustannuksella.

Sitä vastoin pieninkin finanssireformi ajettiin karille pankkiirien vaikutuksesta. Siten oli esim. *postireformin* laita. Rothschild pani vastaan. Olisiko valtio tohtinut supistaa tulolähteitä, joista se maksoi yhä kasvavan velkansa korot?

Heinäkuun monarkia ei ollut mikään muu kuin Ranskan kansallisrikkautta riistävä osakeyhtiö, jonka osingot jaettiin ministereiden, kamarien, 240 000 valitsijan ja heidän hännänkantajiensa kesken. Louis-Philippe oli tuon yhtiön johtaja, valtaistuimella istuva Robert Macaire [1]. Kaupalle, teollisuudelle, maanviljelykselle, laivaliikenteelle, teollisuusporvariston eduille täytyi

[1] *Robert Macaire* — kuulun ranskalaisen näyttämötaiteilijan Frédéric Lemaîtren luoma ja Honoré Daumier'n pilakuvissa ikuistettu ovelan liikemiesveijarin tyyppi. Robert Macairen henkilöluoma on purevaa ivaa heinäkuun monarkian aikaisesta rahaylimystön herruudesta. *Toim.*

koitua tästä järjestelmästä alituista vaaraa ja vahinkoa. Huokeahintainen hallitus, gouvernement à bon marché, kirjoitti porvaristo lippuunsa heinäkuun päivinä.

Rahaylimystön säätäessä lakeja, johtaessa valtion hallintoa, käyttäessä kaikkea järjestettyä valtiollista valtaa ja hallitessa todellisen asiaintilan ja lehdistön avulla yleistä mielipidettä, kaikissa piireissä, hovista Borgnen kahvilaan [1] asti, oli vallalla sama ammattihaureus, sama häpeämätön vilppi, sama himo rikastua, ei tuottamalla, vaan kahmimalla ovelasti jo olevaa vierasta rikkautta; varsinkin porvarillisen yhteiskunnan huippukerroksissa pääsivät valloilleen hillittömät, epäterveet ja irstaat halut, jotka joutuivat alituisesti ristiriitaan itse porvarillistenkin lakien kanssa ja joista pelaamalla hankittu rikkaus luonnollisesti etsii tyydytystään, joissa nautinto muuttuu irstailuksi, joissa raha, lika ja veri sulautuvat yhteen. Rahaylimystö ei elinkeinoonsa eikä nautintoihinsa nähden ole mitään muuta kuin *porvarillisen yhteiskunnan kukkuloilla uudestisyntynyttä ryysyköyhälistöä.*

Ne Ranskan porvaristoryhmät, joilla ei ollut valtaa, kirkuivat: *„Turmelusta!"* Kansa huusi: *A bas les grands voleurs! A bas les assassins!* [2], kun v. 1847 porvarillisen yhteiskunnan ylänäyttämöillä esitettiin julkisesti samoja näytelmiä, jotka ryysyköyhälistön vievät säännöllisesti porttoloihin, köyhäintaloihin ja hullujenhuoneisiin, tuomioistuimen eteen, pakkotyöhön ja mestauslavalle. Teollisuusporvaristo näki etujensa olevan vaarassa, pikkuporvaristo oli siveellisesti suuttunut, kansan mielikuvitus oli kiihtynyt ja Pariisi oli tulvillaan häväistyskirjasia — „la dynastie Rothschild", „les juifs rois de l'époque" etc.[3] —, joissa rahaylimystön herruus paljastettiin ja leimattiin poltinmerkillä joko enemmän tai vähemmän henkevästi.

Rien pour las gloire! [4] Maine ei tuota mitään! La paix partout et toujours! [5] Sota polkee kolmi- ja neljäprosenttisten arvopaperien kurssin! oli pörssikeinottelijain Ranska kirjoittanut lippuunsa. Sen ulkopolitiikassa harhaudutttiin sen tähden usein loukkaamaan ranskalaista kansallistunnetta, joka kuohahteli sitäkin levottomammin, kun Puolan rosvoamisessa päädyttiin liittämään Krakova Itävaltaan ja Guizot asettui Sveitsin Sonderbund-sodassa aktiivisesti kannattamaan Pyhää allianssia. Voitto, jonka Sveitsin liberaalit saivat tässä näennäisessä sodassa,

---

[1] *Borgnen kahvila — Café Borgne* — eräs Pariisin huonomaineinen kahvila ja kapakka. *Toim.*

[2] Alas suurvarkaat! Alas murhaajat! *Toim.*

[3] „Rothschildin hallitsijasuku", „Koronkiskurit aikakautemme kuninkaita" jne. *Toim.*

[4] Ei mitään mainetta varten! *Toim.*

[5] Rauha kaikkialle ja ainaiseksi! *Toim.*

kohotti Ranskan porvarillisen opposition itsetuntoa, ja Palermon verinen kansankapina vaikutti lamautettuun kansanjoukkoon kuin sähköisku, herättäen sen suuret vallankumoukselliset muistot ja intohimot [1].

Kaksi taloudellista maailmantapausta jouduttivat vihdoin yleisen tyytymättömyyden purkaantumista, kypsyttivät apean mielialan vallankumoukseksi.

Perunarutto ja *viljakadot* vuosina 1845 ja 1846 kiihdyttivät yleistä kuohuntaa kansassa. Kallis aika v. 1847 aiheutti Ranskassa kuten muuallakin mannermaalla verisiä selkkauksia. Rahaylimystön pitäessä häpeällisiä orgioitaan kansa taisteli tärkeimmistä elintarpeista! Buzançaisissa mestattiin nälkäkapinoihin osallistuneita, mutta Pariisissa siepattiin ylensyöneet veijarit kuninkaallisen perheen toimesta tuomioistuinten kourista!

Toinen huomattava taloudellinen tapaus, joka joudutti vallankumouksen puhkeamista, oli *yleinen kauppa- ja teollisuuspula* Englannissa; siitä tiedotti jo syksyllä 1845 rautatieosakkeilla keinottelevien joukkomittainen vararikkoutuminen, mutta vuonna 1846 sitä viivästyttivät eräät satunnaiset seikat, kuten tulossaoleva viljatullien poistaminen, vihdoin syksyllä 1847 se puhkesi Lontoon suurten siirtomaatavarakauppiaiden vararikkoina, joita välittömästi seurasivat maapankkien romahdukset ja tehtaiden sulkemiset Englannin teollisuusalueilla. Tämän pulan seurausten vaikutus ei ollut mennyt vielä ohi mannermaalla, kun puhkesi helmikuun vallankumous.

Kauppaa ja teollisuutta hävittävä taloudellinen kulkutauti teki rahaylimystön yksinvallan vielä sietämättömämmäksi. Oppositiossa oleva porvaristo pani ympäri Ranskan toimeen *agitaatiobanketteja vaalireformin* puolesta, jonka piti tuottaa sille enemmistö kamareissa ja kukistaa pörssikuninkaiden ministeristö. Pariisissa oli teollisuuspulan erikoisena seurauksena vielä se, että suuri joukko tehtailijoita ja suurkauppiaita, jotka silloisten olosuhteiden vallitessa eivät voineet enää harjoittaa liiketointa ulkomarkkinoilla, joutui antautumaan kotimaisen kaupan alalle. He perustivat suurliikkeitä, joiden kilpailu saattoi pikkukauppiaita ja pikkupuotien omistajia joukoittain häviöön. Siitä johtuivat Pariisin porvariston tuon osan lukemattomat vararikot, siitä johtui sen vallankumouksellinen esiintyminen helmikuussa. Tunnettua on, että Guizot ja edustajakamarit vastasivat uudistusehdotuksiin selvällä haasteella, että Louis-Philippe päätti liian myöhään muodostaa Barrot'n ministeristön,

[1] Itävalta anasti Krakovan Venäjän ja Preussin suostumuksesta marraskuun 11. pnä 1846.— Sveitsin Sonderbund-sota marraskuun 4. pstä 28. päivään 1847.— Palermon kapina tammikuun 12. pnä 1848, tammikuun lopulla napolilaiset pommittivat 9 päivää kaupunkia. *(Engelsin huomautus v. 1895 painokseen.)*

että kansan ja armeijan välillä syntyi käsikahakkaa, että kansalliskaartin passiivinen käyttäytyminen oli syynä armeijan aseistariisumiseen, että heinäkuun monarkian täytyi luovuttaa paikkansa väliaikaiselle hallitukselle.

Helmikuun barrikadeilla muodostuneen *väliaikaisen hallituksen* kokoonpanossa kuvastuivat väistämättömästi ne eri puolueet, joiden kesken voitto jaettiin. Tuo hallitus ei voinut olla muuta kuin *kompromissi niiden eri luokkien välillä*, jotka olivat yhdessä suistaneet heinäkuun valtaistuimen, mutta joiden edut olivat sovittamattoman vastakkaisia. Hallituksen *valtaenemmistön* muodostivat porvariston edustajat. Tasavaltalaista pikkuporvaristoa edustivat Ledru-Rollin ja Flocon, tasavaltalaista porvaristoa — „Nationalin" [1] miehet, dynastista oppositiopuoluetta — Crémieux, Dupont de l'Eure jne. Työväenluokalla oli vain kaksi edustajaa, Louis Blanc ja Albert. Väliaikaisessa hallituksessa ollut Lamartine ei viime kädessä ollut minkään todellisen intressin, minkään tietyn luokan edustaja, hän oli itse helmikuun vallankumous, yleinen kapina sille ominaisine harhakuvitelmineen, runouksineen, mielikuvituksellisine sisältöineen ja korulauseineen. Muuten asemansa ja mielipiteittensä puolesta tämä helmikuun vallankumouksen edustaja kuului *porvaristoon.*

Jos kohta Pariisi hallitsee poliittisen keskityksen seurauksena Ranskaa, niin työläiset hallitsevat vallankumouksellisen maanjäristyksen hetkinä Pariisia. Väliaikaisen hallituksen ensimmäisenä elämäntoimintona oli yritys vapautua tuosta valtavasta vaikutuksesta vetoamalla voitosta huumaantuneen Pariisin asemesta raittiiseen Ranskaan. Lamartine eväsi barrikaditaistelijoilta oikeuden tasavallan julistamiseen, siihen oli oikeuttava vain ranskalaisten enemmistö; oli odotettava heidän äänestystään, Pariisin proletariaatti ei saanut tahrata voittoaan usurpaatiolla. Porvaristo suo proletariaatille vain *yhden* usurpaation — taistelun usurpaation.

Puolen päivän aikaan helmikuun 25. pnä ei oltu vielä julistettu tasavaltaa, sitä vastoin kaikki ministerinpaikat oli jo jaettu väliaikaisen hallituksen porvariainesten kesken ja „Nationalin" kenraalien, pankkiirien ja asianajajien kesken. Mutta työläiset olivat päättäneet olla tällä kertaa sietämättä sellaista silmänkääntötemppua kuin heinäkuussa 1830. He olivat valmiit alkamaan taistelun uudelleen ja muodostamaan tasavallan asevoimalla. *Raspail* lähti viemään tätä sanomaa kaupungintalolle. Pariisin proletariaatin nimessä hän *käski* väliaikaista hallitusta julistamaan tasavallan; ellei tätä kansan käskyä panna täytän-

[1] *„National" („Kansallinen")* — eräs Pariisissa vv. 1830—1851 ilmestynyt sanomalehti; porvarillis-tasavaltalaisten puolueen äänenkannattaja. *Toim.*

töön kahden tunnin kuluessa, niin hän palaa takaisin 200 000 miehen etunenässä. Kaatuneiden ruumiit olivat tuskin kylmenneet, katusulkuja ei oltu raivattu pois, työläisiä ei oltu riisuttu aseista, ja ainoa voima, joka voitiin asettaa heitä vastaan, oli kansalliskaarti. Näissä oloissa katosivat väliaikaisen hallituksen valtioviisaat epäilyt ja juridiset tunnonvaivat äkkiä. Kahden tunnin määräaika ei ollut vielä kulunut umpeen, kun Pariisin kaikissa seinissä komeilivat jo historialliset jättiläissanat: *République française! Liberté, Egalité, Fraternité!* [1]

Yleiseen vaalioikeuteen perustuvan tasavallan julistamisen yhteydessä unohdettiin tyystin myös ne rajoitetut tavoitteet ja vaikuttimet, jotka olivat ajaneet porvaristoa helmikuun vallankumoukseen. Muutamien harvojen porvariryhmien asemesta Ranskan yhteiskunnan kaikki luokat oli äkkiä lennätetty valtiollisen vallan piiriin ja pakotettu jättämään aitiot, permannon, parvekkeen ja esiintymään henkilöosissa vallankumouksen näyttämöllä! Perustuslaillisen kuningaskunnan mukana oli kadonnut myös porvarillista yhteiskuntaa vastustava näennäisesti omavaltainen valtiomahti ja koko sarja vähempiarvoisia taisteluita, jotka tuo näennäinen valta oli saanut aikaan!

Määrätessään väliaikaisen hallituksen ja sen kautta koko Ranskan muodostamaan tasavallan, proletariaatti astui heti itsenäisenä puolueena etualalle, mutta samalla se haastoi taisteluun kanssaan koko porvarillisen Ranskan. Se oli valloittanut tantereen vallankumouksellista vapautustaistelua varten, muttei suinkaan tuota vapautusta.

Päinvastoin helmikuun tasavallan täytyi ennen kaikkea *täydentää porvariston valtaa* päästämällä *kaikki omistavat luokat* rahaylimystön ohella poliittisen vallan piiriin. Suurmaanomistajien enemmistö, legitimistit, pääsi nousemaan siitä poliittisesta mitättömyydestä, johon heinäkuun monarkia oli sen tuominnut. „Gazette de France" [2] ei ollut suotta agitoinut yhdessä oppositiolehtien kanssa, La Rochejaquelein ei ollut suotta asettunut vallankumouksen puolelle edustajakamarin istunnossa helmikuun 24. pnä. Yleisen vaalioikeuden kautta pantiin nimelliset omistajat, *talonpojat,* jotka muodostavat ranskalaisten valtaenemmistön, Ranskan kohtalon ratkaisijoiksi. Helmikuun tasavalta toi vihdoin porvariston herruuden esiin selvästi, lyömällä murskaksi kruunun, jonka takana pääoma oli piileskellyt.

Helmikuussa työläiset saivat taistelemalla *porvarillisen tasavallan,* niinkuin heinäkuussa *porvarillisen monarkian.* Niinkuin heinäkuun monarkian oli ollut pakko julistautua *tasavaltalaisten*

[1] Ranskan tasavalta! Vapaus, Yhdenvertaisuus, Veljeys! *Toim.*

[2] *„Gazette de France" („Ranskan lehti")* — eräs Ranskan vanhimpia, suuntaukseltaan monarkistinen sanomalehti, joka ilmestyi Pariisissa 17. vuosisadalta lähtien. *Toim.*

instituutioiden ympäröimäksi monarkiaksi, niin myös helmikuun tasavallan oli pakko julistautua *sosiaalisten instituutioiden ympäröimäksi tasavallaksi.* Pariisin proletariaatti *sai pakottamalla* myös tuon myönnytyksen.

Marche, eräs työmies, saneli dekreetin, jossa vastikään muodostettu väliaikainen hallitus sitoutui turvaamaan työläisten toimeentulon työllä, toimittamaan työtä kaikille kansalaisille jne. Ja kun hallitus muutamien päivien päästä unohti lupauksensa ja tuntui kadottaneen proletariaatin näkyvistään, 20 000 työläistä käsittävä joukko marssi kaupungintalon luo huutaen: *Järjestettävä työtä! Muodostettava oma työministeriö!* Väliaikainen hallitus nimitti vastahakoisesti ja pitkien väittelyjen jälkeen vakinaisen erikoiskomission, joka sai toimekseen *keksiä* keinoja työtätekevien luokkien aseman parantamiseksi. Tuo komissio muodostettiin Pariisin käsityökorporaatioiden edustajista, ja sen puheenjohtajina olivat Louis Blanc ja Albert. Luxembourgin palatsi annettiin heille kokoussaliksi. Työväenluokan edustajat karkotettiin siten väliaikaisen hallituksen olinpaikasta, todellinen valtiovalta ja hallitusohjat pysyivät yksinomaisesti hallituksen porvarillisen osan käsissä, ja raha-asiain ministeriön, kauppaministeriön ja yleisten töiden ministeriön *rinnalle,* pankin ja pörssin *rinnalle* kohosi *sosialistinen synagooga,* jonka ylimmillä papeilla, Louis Blancilla ja Albertilla, oli tehtävänään löytää luvattu maa, julistaa uutta evankeliumia ja antaa työtä Pariisin proletariaatille. Erotukseksi kaikesta muusta maallisesta valtiomahdista heillä ei ollut mitään budjettia eikä mitään täytäntöönpanovaltaa. Heidän piti päällään särkeä porvarillisen yhteiskunnan tukipylväät. Sillä aikaa kun Luxembourgin palatsissa etsittiin viisastenkiveä, kaupungintalolla lyötiin käypää rahaa.

Ja kuitenkaan Pariisin proletariaatin vaatimukset, mikäli ne eivät pysyneet porvarillisen tasavallan rajoissa, eivät voineet realisoitua muussa kuin tuossa epämääräisessä Luxembourgin komitean muodossa.

Työläiset olivat tehneet helmikuun vallankumouksen yhdessä porvariston kanssa, he koettivat ajaa etujaan porvariston *rinnalla* — olivathan he asettaneet itse väliaikaiseen hallitukseen porvarillisen enemmistön rinnalle yhden työläisen. *Järjestettävä työtä!* Mutta palkkatyö, sehän on olemassaolevaa porvarillista työn järjestelyä. Ilman sitä ei ole pääomaa, ei porvaristoa, ei porvarillista yhteiskuntaa. *Oma työministeriö!* Mutta eivätkö raha-asiain ministeriö, kauppaministeriö, yleisten töiden ministeriö ole *porvarillisia* työministeriöitä? Niiden rinnalla proletaarinen työministeriö on pakosta oleva voimattomuuden ministeriö, hurskaiden toiveiden ministeriö, Luxembourgin komissio. Niin kuin työläiset uskoivat vapautuvansa porvariston rinnalla, niin

he myös luulivat voivansa suorittaa proletaarisen vallankumouksen Ranskan kansallisten seinien sisällä, muiden kansakuntien ollessa rinnalla porvarillisia. Mutta Ranskan tuotantosuhteet ovat riippuvaisia sen ulkomaisesta kaupasta, sen asemasta maailmanmarkkinoilla ja niiden laeista; kuinka Ranska voisi murtaa ne ilman Euroopan vallankumoussotaa, joka tuntuisi maailmanmarkkinoiden yksinvaltiaassa, Englannissa?

Luokka, jossa keskittyvät yhteiskunnan vallankumoukselliset pyrkimykset, on kapinaan noustuaan löytävä välittömästi omasta asemastaan vallankumouksellisen toimintansa sisällön ja aineksen: on lyötävä viholliset, ryhdyttävä taistelun vaatimiin toimenpiteisiin, ja sen omien tekojen seuraukset ajavat sitä edemmäksi. Se ei tutki teoreettisesti omaa tehtäväänsä. Ranskan työväenluokka ei ollut siinä asemassa, se oli vielä kykenemätön viemään läpi oman vallankumouksensa.

Teollisuusproletariaatin kehitys riippuu ylipäänsä teollisuusporvariston kehityksestä. Vasta porvariston vallitessa teollisuusproletariaatti saavuttaa laajassa mitassa kansallisen olemassaolon, joka voi kohottaa sen vallankumouksen kansalliseksi, vasta silloin se itse luo ne uudenaikaiset tuotannonvälineet, jotka samalla ovat sen vallankumouksellisen vapautuksen välineitä. Vasta teollisuusporvariston herruus kiskoo feodaalisen yhteiskunnan aineelliset juuret pois ja tasoittaa sen ainoan tantereen, jolla proletariaatin vallankumous voi tapahtua. Ranskassa teollisuus on kehittyneempää ja porvaristo vallankumouksellisempaa kuin muualla mannermaalla. Mutta eikö helmikuun vallankumous suuntautunut välittömästi rahaylimystöä vastaan? Tämä tosiasia osoitti, ettei Ranskaa hallinnut teollisuusporvaristo. Teollisuusporvaristo voi hallita vain siellä, missä uudenaikainen teollisuus on muodostanut mukaisikseen kaikki omistussuhteet, ja niin voimakkaaksi teollisuus voi tulla ainoastaan silloin, kun se on valloittanut maailmanmarkkinat, sillä kansallisrajat eivät riitä sen kehitykselle. Mutta Ranskan teollisuus pitää enimmäkseen kansalliset markkinatkin hallussaan vain enemmän tai vähemmän modifioidun ehkäisytullijärjestelmän avulla. Joskin siis Ranskan proletariaatilla on jonkin vallankumouksen aikana Pariisissa tosiasiallista valtaa ja vaikutusta, mikä kannustaa sitä pitemmälle kuin on mahdollista, niin muualla Ranskassa proletariaatti on keskittynyt hajallaan sijaitseviin erillisiin teollisuuskeskuksiin, miltei häviten valtaenemmistönä olevien talonpoikien ja pikkuporvarien sekaan. Kehittyneessä, uudenaikaisessa muodossaan, ratkaisevassa vaiheessaan, taistelu pääomaa vastaan, teollisuuden palkkatyöläisten taistelu teollisuusporvaristoa vastaan, on Ranskassa osittainen tosiasia. Helmikuun päivien jälkeen tuo taistelu saattoi olla vallankumouksen kansallisena sisältönä sitäkin vähemmän, kun taistelu

pääoman toisarvoisia riistotapoja vastaan — talonpojan taistelu koronkiskontaa ja hypoteekkia vastaan, pikkuporvarin taistelu suurkauppiasta, pankkiiria ja tehtailijaa vastaan, sanalla sanoen vararikkoutumista vastaan — oli vielä rahaylimystöä vastaan kohdistuneen yleisen nousun peitossa. Mikään ei ole siis helpommin selitettävissä kuin se, että Pariisin proletariaatti koetti ajaa omia etujaan *rinnan* porvariston etujen kanssa, sen sijaan että olisi tuonut ne esiin itse yhteiskunnan vallankumouksellisena etuna, ja että se antoi *punaisen* lipun vaipua *kolmivärisen* lipun edessä. Ranskan työläiset eivät voineet astua askeltakaan eteenpäin eivätkä koskea hivenen vertaakaan porvarilliseen järjestelmään, niin kauan kuin vallankumouksen kulku ei ollut nostanut proletariaatin ja porvariston välillä olevia kansanjoukkoja — talonpoikia ja pikkuporvareita — tuota järjestelmää vastaan, pääoman herruutta vastaan ja pakottanut ne liittymään proletariaattiin ja tunnustamaan sen esitaistelijaksi. Työläiset saattoivat lunastaa tämän voiton ainoastaan hirveällä kesäkuun tappiolla.

Luxembourgin komission, tämän Pariisin työläisten luomuksen ansioksi jää se, että se eräältä eurooppalaiselta puhujalavalta ilmaisi yhdeksännentoista vuosisadan vallankumouksen salaisuuden: *proletariaatin vapauttaminen*. „Moniteur"[1] punasteli, kun sen täytyi virallisesti propagoida „hulluja haaveita", jotka siihen asti olivat olleet haudattuina sosialistien apogryfisiin teoksiin ja kantautuneet vain aika ajoin porvariston korviin kaukaisina, puoleksi pelottavina puoleksi hassuina taruina. Eurooppa heräsi yllättyneenä porvarillisesta horroksesta. Siis *porvariston herruus* poistettiin samalla kun muodostettiin tasavalta — niin luulivat proletaarit, jotka sekoittivat rahaylimystön ja yleensä porvariston toisiinsa; niin kuvittelivat tasavaltalaiset kunnon miehet, jotka kiistivät luokkien itse olemassaolonkin tai korkeintaan myöntyivät tunnustamaan ne perustuslaillisen monarkian seurauksiksi; niin sanoivat ulkokultaisissa korulauseissaan ne porvarilliset ryhmät, joita siihen asti ei oltu päästetty osallisiksi valtaan. Kaikki kuningasmieliset muuttuivat silloin tasavaltalaisiksi ja kaikki Pariisin miljoonamiehet työläisiksi. Tuota luuloteltua luokkasuhteiden lakkauttamista vastaava korusana oli *fraternité* — yleinen veljeily ja veljeys. Tämä hyväntahtoinen irrottautuminen luokkavastakohdista, tämä sentimentaalinen vastakkaisten luokkaintressien yhtäläistäminen, tämä haaveellinen kohoaminen luokkataistelun yläpuolelle, fraternité — se oli helmikuun vallankumouksen varsinainen iskusana. Pelkkä *väärinkäsitys* oli aiheuttanut luokkajaon, ja helmikuun 24. pnä

[1] *„Moniteur Universel" („Yleinen Tiedonantaja")* — Ranskan hallituksen virallinen äänenkannattaja. *Toim.*

Lamartine antoi väliaikaiselle hallitukselle nimen: „un gouvernement qui suspende *ce malentendu terrible qui existe entre les différentes classes*"[1]. Pariisin proletariaatti hekumoi tuossa jalomielisessä veljeyshurmassa.

Väliaikainen hallitus, kun sen kerran oli pakko julistaa tasavalta, teki puolestaan kaikkensa saadakseen sen kelvolliseksi porvaristolle ja maakunnille. Ranskan ensimmäisen tasavallan veriset kauhut desavuoitiin lakkauttamalla kuolemanrangaistus poliittisiin rikoksiin nähden, sanomalehdille annettiin vapaus esittää kaikkia mielipiteitä, armeija, tuomioistuimet, hallinto jäivät harvoja poikkeuksia lukuunottamatta entisten arvohenkilöiden käsiin, heinäkuun monarkian suursyyllisistä ei vedetty ketään tilille. „Nationalin" porvarilliset tasavaltalaiset hauskuuttivat itseään vaihtamalla monarkiset nimet ja puvut vanhatasavaltalaisiin. Heille tasavalta ei ollut mitään muuta kuin vanhan porvarillisen yhteiskunnan uusi tanssiaispuku. Pääansiokseen nuori tasavalta katsoi sen, ettei se ketään pelottaisi, vaan olisi ennemminkin itse alituisen pelon vallassa ja pehmeällä myöntyväisyydellä ja vastarinnattomuudella turvaisi olemassaolonsa ja tekisi vastustajansa aseettomiksi. Kotimaan etuoikeutetuille luokille ja despoottisille ulkovalloille julistettiin kuuluvasti, että tasavalta on oleva luonteeltaan rauhaarakastava. Sen mottona oli: elä ja anna toistenkin elää. Kävi lisäksi niin, että kohta helmikuun vallankumouksen jälkeen nostivat kapinan saksalaiset, puolalaiset, itävaltalaiset, unkarilaiset, italialaiset — kukin kansa omaa välitöntä asemaansa vastaavasti. Venäjä ja Englanti eivät olleet valmiit väliintuloon, jälkimmäisessä oli omaa liikehtimistä ja edellinen pelkäsi sitä. Tasavallalla ei näin ollen ollut vastassaan yhtään *kansakunnallista* vihollista. Ei siis ollut mitään suuria ulkoisia selkkauksia, jotka olisivat voineet kiihottaa toimintatarmoa, jouduttaa vallankumouksen kehityskulkua, pakottaa väliaikaista hallitusta eteenpäin tai heittää sen yli laidan. Pariisin proletariaatti, joka piti tasavaltaa omana luomuksenaan, tervehti luonnollisesti suosionhuudoin väliaikaisen hallituksen jokaista tekoa, joka auttoi hallitusta lujittamaan asemaansa porvarillisessa yhteiskunnassa. Hallitus suostui mielellään tekemään Caussidièrelle poliisipalveluksia omaisuuden suojelemiseksi Pariisissa ja antoi Louis Blancin sovitella työläisten ja isäntien välisiä palkkariitoja. Se katsoi kunnia-asiakseen pitää Euroopan silmissä tasavallan porvarillista kunniaa loukkaamattomana.

Tasavalta ei kohdannut mitään, ei ulkoista eikä sisäistä vastarintaa. Tämä sai sen riisumaan aseensa. Sen tehtävä ei

---

[1] „hallitus, joka tekee lopun siitä hirveästä väärinkäsityksestä, mikä on olemassa eri luokkien välillä". *Toim.*

ollut enää maailman vallankumouksellinen uudistaminen, vaan ainoastaan soveltautuminen porvarillisen yhteiskunnan olosuhteisiin. Miten fanaattisesti väliaikainen hallitus ryhtyi käsiksi tuohon tehtävään, siitä ovat parhaimpina todisteina sen *finanssitoimenpiteet.*

Valtionluotto ja yksityisluotto olivat tietysti järkkyneet. *Valtionluotto* perustuu luottamukseen, että valtio antautuu rahajuutalaisten riistettäväksi. Mutta vanha valtio oli kadonnut, ja vallankumous suuntautui ennen kaikkea rahaylimystöä vastaan. Euroopan viime kauppapulan järkytykset eivät olleet vielä lakanneet. Vararikkoja tapahtui vielä toinen toisensa jälkeen.

Yksityisluotto oli siis lamautunut, kiertokulku estynyt, tuotanto tyrehtynyt jo ennen helmikuun vallankumouksen puhkeamista. Vallankumouksellinen kriisi pahensi kauppapulaa. Ja kun yksityisluotto perustuu luottamukseen, että porvarillinen tuotanto suhteittensa koko laajuudessa, porvarillinen järjestys pysyy koskemattomana ja loukkaamattomana, niin kuinka täytyikään vaikuttaa siihen vallankumouksen, joka asetti kyseenalaiseksi itse porvarillisen tuotannon perustan, proletariaatin taloudellisen orjuuden, ja nosti pörssin vastakohdaksi Luxembourgin sfinxin? Proletariaatin nousu on porvarillisen luoton hävittämistä, sillä se on porvarillisen tuotannon ja sen järjestyksen hävittämistä. Valtionluotto ja yksityisluotto ovat taloudellinen lämpömittari, jolla voi mitata vallankumouksen intensiteetin. *Vallankumouksen kuumuus ja luomisvoima lisääntyvät samassa mitassa kuin luotto vähenee.*

Väliaikainen hallitus tahtoi hävittää tasavallan porvaristonvastaisen ulkonäön. Siksi sen täytyi ennen kaikkea koettaa turvata tuon uuden valtiomuodon *vaihtoarvo,* sen pörssi*kurssi.* Tasavallan hinnan noustessa pörssissä yksityisluottokin oli jälleen välttämättä nouseva.

Ettei edes *epäiltäisikään* tasavaltaa haluttomaksi tai kykenemättömäksi täyttämään monarkialta perimiään sitoumuksia ja että luotettaisiin tasavallan porvarilliseen moraaliin ja maksukykyyn, väliaikainen hallitus turvautui yhtä halpahintaiseen kuin lapselliseenkin kerskailuun. Se maksoi valtion velkojille ennen laillista maksuaikaa 5 prosentin, $4^1/_2$ prosentin, 4 prosentin korot. Kapitalistien porvarillinen varmuus ja itseluottamus lisääntyi äkkiä, kun he näkivät, kuinka pelokkaan kiireellisesti heidän luottamustaan koetettiin ostaa.

Väliaikaisen hallituksen rahapulaa ei tietenkään vähentänyt tuo teatteritemppu, joka riisti siltä käteiset rahavarat. Finanssipulaa ei voitu enää pitää kauemmin salassa, ja pikkuporvarien, palvelijain ja työläisten täytyi maksaa se mieluisa yllätys, joka oli tuotettu valtion velkojille.

Selitettiin, ettei sataa frangia suuremmalle summalle annettuja *säästöpankkikirjoja* vaihdeta enää rahaksi. Säästöpankkeihin talletetut summat takavarikoitiin ja muutettiin eräällä määräyksellä valtionvelaksi, jota ei makseta takaisin. Ilmankin ahtaalla oleva *pikkuporvari* katkeroitui sen vuoksi tasavaltaa kohtaan. Saatuaan säästöpankkikirjojensa tilalle valtion velkakirjoja hänen oli pakko mennä pörssiin myymään niitä ja antautua siten suoraa päätä niiden pörssijuutalaisten käsiin, joita vastaan hän oli tehnyt helmikuun vallankumouksen.

Heinäkuun monarkian aikana vallinneen rahaylimystön pääkirkkona oli *pankki*. Niin kuin pörssi hallitsee valtionluottoa, niin myös pankki hallitsee *kauppaluottoa*.

Helmikuun vallankumous ei ollut uhannut välittömästi ainoastaan pankin herruutta, vaan jopa sen olemassaoloakin; siksi pankki koetti alusta pitäen saattaa tasavallan huonoon huutoon tekemällä luoton puutteen yleiseksi. Se lakkasi äkkiä antamasta luottoa pankkiireille, tehtailijoille ja kauppiaille. Tämä manööveri, aiheuttamatta heti vastavallankumousta, antoi väistämättömästi takaiskun pankille itselleen. Kapitalistit ottivat pois rahansa, jotka he olivat tallettaneet pankin kellareihin. Pankkisetelien omistajat syöksyivät pankin kassaluukulle vaihtamaan setelinsä kullaksi ja hopeaksi.

Väliaikainen hallitus olisi voinut ilman väkivaltaista sekaantumista, laillista tietä pakottaa pankin *vararikkoon;* sen olisi vain pitänyt olla toimettomana ja jättää pankki oman onnensa nojaan. *Pankin vararikko* olisi ollut vedenpaisumus, joka olisi silmänräpäyksessä pyyhkäissyt Ranskan maaperältä rahaylimystön, tuon tasavallan mahtavimman ja vaarallisimman vihollisen, tuon heinäkuun monarkian kultaisen jalustan. Ja pankin jouduttua vararikkoon porvariston itsensä olisi täytynyt pitää viimeisenä epätoivoisena pelastusyrityksenä sitä, että hallitus perustaa kansallispankin ja alistaa kansallisen luoton kansakunnan valvonnan alaiseksi.

Sen sijaan väliaikainen hallitus määräsi pankin seteleille *pakkokurssin*. Se teki enemmänkin. Se muutti kaikki maaseutupankit Ranskan pankin haaraosastoiksi ja antoi sen heittää verkkonsa yli koko Ranskan. Myöhemmin se asetti *valtion metsät* takeeksi lainasta, josta se sopi pankin kanssa. Siten helmikuun vallankumous voimisti ja laajensi välittömästi pankkiylimystöä, joka sen piti syöstä nurin.

Sillä välin väliaikainen hallitus köykistyi yhä kasvavan vajauksen painon alla. Se kerjäsi turhaan isänmaallisia uhreja. Ainoastaan työläiset heittivät sille almuja. Oli pakko turvautua sankarilliseen keinoon, *uuden veron* säätämiseen. Entä ketä piti verottaa? Pörssisusiako, pankkikuninkaitako, valtionvelkojiako, koroillaeläjiäkö, teollisuudenharjoittajiako? Sillä tavalla ei voitu

tehdä tasavaltaa mieluisaksi porvaristolle. Se olisi toisaalta merkinnyt valtionluoton ja kauppaluoton vaarantamista, samalla kun toisaalta koetettiin ostaa sitä niin suurilla uhrauksilla ja nöyryytyksillä. Mutta jonkunhan oli hellitettävä kukkaronsa nauhoja. Kenet uhrattiin porvarillisen luoton takia? Jacques le bonhomme [1], *talonpoika.*

Väliaikainen hallitus määräsi maksettavaksi neljän välittömän veron kultakin frangilta neljäkymmentä viisi centimeä lisäveroa. Hallituksen lehdistö uskotteli Pariisin proletariaatille, että tuo vero rasittaisi etupäässä suurtilallisia, restauraation myöntämän miljardin [2] omistajia. Mutta todellisuudessa se koitui rasitukseksi ennen kaikkea talonpoikaisluokalle, so. Ranskan kansan valtaenemmistölle. *Talonpoikien oli suoritettava helmikuun vallankumouksen kustannukset,* heistä sai vastavallankumous pääaineksensa. Uusi 45 centimen vero oli Ranskan talonpojalle elinkysymys, ja hän teki siitä tasavallan elinkysymyksen. Siitä hetkestä alkaen *tasavalta* oli Ranskan talonpojalle samaa kuin *45 centimen lisävero,* ja Pariisin proletariaatissa hän näki tuhlaajan, joka piti hauskaa hänen kustannuksellaan.

Kun vuoden 1789 vallankumous alkoi poistamalla talonpoikain feodaaliset rasitukset, niin 1848 vallankumous teki itsensä tunnetuksi määräämällä maalaisväestölle uuden veron ollakseen saattamatta vaaraan pääomaa ja pitääkseen valtiokoneistonsa käynnissä.

Ainoastaan *yhdellä* keinolla olisi väliaikainen hallitus voinut poistaa kaikki nuo haitat ja sysätä valtion pois entisiltä raiteiltaan, nimittäin *julistamalla valtion vararikkoon.* Muistetaan, miten taidokkaasti Ledru-Rollin jälkeenpäin kertoi kansalliskokouksessa siveellisestä suuttumuksestaan, jolla hän oli torjunut pörssijuutalaisen Fouldin, Ranskan nykyisen finanssiministerin, sellaisen ehdotuksen. Silti Fould oli ojentanut hänelle omenan tiedonpuusta.

Tunnustamalla vekselin, jonka vanha porvarillinen yhteiskunta oli asettanut valtiolle, väliaikainen hallitus joutui tuon yhteiskunnan alaiseksi. Siitä tuli porvarillisen yhteiskunnan ahdistettu velallinen, sen sijaan että olisi asettunut sitä vastaan uhkaavana velkojana, joka vaatii monivuotisten vallankumousvelkojen maksua. Sen täytyi lujittaa höltyneitä porvarillisia suhteita täyttääkseen sitoumukset, jotka olivat vain noiden suhteiden puitteissa täytettävissä. Luotosta tuli sen elinehto ja proletariaatille tehdyt myönnytykset ja sille annetut lupaukset muuttuivat

[1] *Jacques le bonhomme* — kelpo Jaakko, pilkkanimi, jota Ranskan tilanherrat käyttivät talonpojista. *Toim.*

[2] Summa, mikä myönnettiin v. 1825 korvausmäärärahana aristokraateille, joiden omaisuus oli takavarikoitu porvarillisen vallankumouksen aikana 18. vuosisadan lopulla. *Toim.*

kahleiksi, jotka *täytyi* murtaa. Työläisten vapautus — yksin *korulauseenakin* — muodostui uudelle tasavallalle sietämättömäksi vaaraksi, sillä tuo vaatimus oli pysyvä vastalause sellaisen luoton ennallistamista vastaan, joka pohjaa olemassaolevien taloudellisten luokkasuhteiden varmaan ja horjumattomaan hyväksymiseen. Täytyi siis *tehdä selvää työläisistä.*

Helmikuun vallankumous oli vienyt armeijan pois Pariisista. Kansalliskaarti, so. sekalainen porvaristo, oli ainoa sotilaallinen voima. Se ei kuitenkaan tuntenut vetävänsä yksinään vertoja proletariaatille. Lisäksi sen oli pakko, joskin mitä sitkeimmän vastarinnan ja satojen erilaisten estelyjen jälkeen avata vähitellen ja osittaisesti rivinsä ja päästää niihin aseistettuja proletaareja. Jäljelle jäi siis vain yksi keino: *asettaa osa proletaareista toista osaa vastaan.*

Tässä tarkoituksessa väliaikainen hallitus muodosti 15—20-vuotiaista nuorista miehistä 24 pataljoonaa *mobiilikaartia,* kussakin pataljoonassa tuhannen miestä. Nämä olivat suurimmaksi osaksi *ryysyköyhälistöä,* jota on kaikissa suurkaupungeissa teollisuusproletariaatista jyrkästi eroavana joukkona, varkaiden ja kaikenlaisten rikollisten värväyspiirinä, johon kuuluu yhteiskunnan jätteistä elävää ja vakinaista ammattia vailla olevaa väkeä, kulkureita, gens sans feu et sans aveu; nämä ovat erilaisia oman kansakuntansa sivistysasteesta riippuen, mutta säilyttävät aina lazzaroniluonteensa [1]; siinä nuorukaisiässä, jossa väliaikainen hallitus värväsi heidät, he ovat kokonaan käskettävissä, pystyvät yhtä hyvin mitä sankarillisimpiin tekoihin ja alttiimpaan uhrautuvaisuuteen kuin alhaisimpiin roistontekoihin ja mitä halpamaisimpaan lahjusten ottoon. Väliaikainen hallitus maksoi heille 1 frangin 50 centimeä päivältä, so. osti heidät. Se antoi heille erikoisen sotilaspuvun, ts. erotti heidät ulkonaisesti puseronkäyttäjistä. Heidän johtajikseen määrättiin osaksi vakinaisen sotaväen upseereja, osaksi he itse valitsivat niiksi nuoria porvarien poikia, jotka lumosivat heidät kerskailemalla kuolemasta isänmaan puolesta ja uskollisuudesta tasavallalle.

Siten oli Pariisin proletariaattia vastassa sen omasta keskuudesta haalittu armeija, johon kuului 24 000 nuorekkaan voimakasta, huimapäistä miestä. Mobiilikaartin marssiessa Pariisin katuja proletariaatti huusi sille *eläköötä.* Se katsoi heidät etumaisiksi barrikaditaistelijoikseen. Se piti heitä porvarillisen kansalliskaartin vastakohtana olevana *proletaari*kaartina. Sen erehdys oli anteeksiannettava.

---

[1] *Lazzaroneiksi* sanottiin Italiassa väestön deklassoituneita ryysyköyhälistöaineksia. Absolutistiset hallitukset käyttivät monesti näitä aineksia vastavallankumouksellisten tarkoitusperiensä saavuttamiseksi. *Toim.*

Mobiilikaartin lisäksi hallitus päätti kerätä ympärilleen vielä teollisen työläisarmeijan. Ministeri Marie toimitti niin sanottuihin kansallistyöhuoneisiin satatuhatta työläistä, jotka pula ja vallankumous olivat heittäneet kadulle. Tuon korean nimen takana ei ollut mitään muuta, kuin että työläisiä käytettiin ikävystyttäviin, yksitoikkoisiin tuottamattomiin *maatöihin,* joissa maksettiin 23 souta työpalkkaa. Kansallistyöhuoneet eivät olleet mitään muita kuin *taivasalla olevia englantilaisia workhouses*[1]. Väliaikainen hallitus luuli muodostaneensa niissä *toisen proletaariarmeijan työläisiä itseään vastaan.* Tällä kertaa porvaristo erehtyi kansallistyöhuoneisiin nähden samaten, kuin työläiset erehtyivät mobiilikaartiin nähden. Porvaristo oli luonut *kapina-armeijan.*

Mutta *eräs* tarkoitus oli saavutettu.

Kansallistyöhuoneet — sitä nimeä kantoivat kansan työverstaat, joita Louis Blanc propagoi Luxembourgissa. Luxembourgin suunnitelman suoranaiseksi *vastakohdaksi* suunnitellut Marien työhuoneet antoivat, koska kyltti oli sama, aihetta juonitella erehdyksillä samaan tapaan kuin espanjalaisessa palvelijakomediassa. Väliaikainen hallitus levitti itse salavihkaa huhua, että nuo kansallistyöhuoneet ovat Louis Blancin keksimiä, ja tuo näytti sitä uskottavammalta, kun Louis Blanc, kansallistyöhuoneiden profeetta, oli väliaikaisen hallituksen jäsen. Ja Pariisin porvaristosta, joka puoleksi naiivisti, puoleksi tarkoituksellisesti sotki kaksi asiaa, ja Ranskan ja Euroopan keinotekoisesti ylläpidetyn mielipiteen mukaan nuo workhouses olivat ensi kerran toteutettua sosialismia, joka asetettiin niiden ohella kaakinpuuhun.

Elleivät sisältönsä, niin nimensä puolesta nuo *kansallistyöhuoneet* olivat olennoitunut proletariaatin vastalause porvarillista teollisuutta, porvarillista luottoa ja porvarillista tasavaltaa vastaan. Niinpä porvariston koko viha kohdistuikin niihin. Porvaristo oli samalla havainnut ne kohdaksi, johon se saattoi suunnata hyökkäyksensä heti, kun se oli kyllin vahvistunut sanoutuakseen avoimesti irti helmikuun harhakuvitelmista. Niin ikään *pikkuporvarien* koko mielipaha, koko harmi kohdistui noihin kansallistyöhuoneisiin, tuohon yleiseen maalitauluun. Hampaitaan kiristellen he laskivat summia, joita proletaariset tyhjäntoimittajat nielivät, samalla kun heidän oma asemansa kävi päivä päivältä yhä sietämättömämmäksi. Valtion eläke näennäisestä työstä — sitä on sosialismi, murisivat he itsekseen.

[1] Englannissa vuonna 1834 hyväksytyssä köyhäinhoitolaissa määrättiin köyhille annettavan raha- tai luontoisavun asemesta rakentamaan heitä varten työkoteja — workhouses. Näitä työkoteja ruvettiin sanomaan „köyhien bastiljeiksi" ja niillä peloteltiin köyhiä. *Toim.*

Kansallistyöhuoneista, Luxembourgin mahtipontisista lausunnoista, Pariisin työläisten katukulkueista — niistä etsivät he kurjuutensa syytä. Eikä kukaan kiihkoillut luuloteltuja kommunistien salahankkeita vastaan enemmän kuin pikkuporvari, joka hoippui vailla pelastumismahdollisuuksia vararikon kuilun partaalla.

Siis edessäolevassa porvariston ja proletariaatin välisessä käsikähmässä kaikki etuisuudet, kaikki ratkaisevat asemat, yhteiskunnan kaikki keskikerrokset olivat porvariston käsissä, samaan aikaan kuin helmikuun vallankumouksen aallot vyöryivät korkeina yli koko mannermaan ja jokainen uusi posti toi uuden tiedon vallankumouksesta, milloin Italiasta, milloin Saksasta, milloin Euroopan etäisimmältä kaakkoiskulmalta ja piti yllä kansan yleistä huumausta tuomalla sille alituisesti todisteita sen voitosta, joka oli jo menetetty.

Maaliskuun 17. pnä ja *huhtikuun 16. pnä* tapahtuivat ensimmäiset kahakat suuressa luokkataistelussa, joka oli kytenyt porvarillisen tasavallan uumenissa.

Maaliskuun 17. pnä tuli ilmi proletariaatin kaksinainen asema, joka ei sallinut tehdä mitään ratkaisevaa. Alkuaan proletariaatin mielenosoituksen tarkoituksena oli saada väliaikainen hallitus takaisin vallankumouksen raiteille, pakottaa se tarpeen vaatiessa erottamaan hallituksen porvarilliset jäsenet ja lykkäämään kansalliskokouksen ja kansalliskaartin vaalipäivää. Mutta maaliskuun 16. pnä järjesti kansalliskaartissa edustettu porvaristo mielenoisoituksen väliaikaista hallitusta vastaan. Huutaen: A bas Ledru-Rollin![1] se lähti kaupungintalon luo. Tämä pani kansan huutamaan maaliskuun 17. pnä: Eläköön Ledru-Rollin! Eläköön väliaikainen hallitus! *Vastustaakseen* porvaristoa sen oli pakko asettua porvarillisen tasavallan puolelle, jonka säilyminen näytti sen mielestä kyseelliseltä. Kansa lujitti väliaikaista hallitusta, sen sijaan että olisi alistanut sen alaisekseen. Maaliskuun 17. päivä kului melodramaattiseen näytelmään, ja joskin Pariisin proletariaatti näytti sinä päivänä vielä kerran jättiläisvoimansa, niin porvaristo oli väliaikaisen hallituksen sekä sisä- että ulkopuolella sitä päättäväisempi murskaamaan sen.

Huhtikuun 16. päivä oli väliaikaisen hallituksen ja porvariston yhteisesti aikaansaamaa *väärinymmärrystä*. Työläisiä oli kokoontunut lukuisasti Mars-kentälle ja hippodromille kansalliskaartin pääesikunnan vaalien valmistelemisen merkeissä. Yhtäkkiä ympäri Pariisin, sen toisesta päästä toiseen levisi salamannopeasti huhu, että työläiset olivat Louis Blancin, Blanquin, Capet'n ja Raspailin johdolla kokoontuneet aseistettuina

[1] Alas Ledru-Rollin! *Toim.*

Mars-kentälle marssiakseen sieltä kaupungintalolle, kukistaakseen väliaikaisen hallituksen ja nimittääkseen kommunistisen hallituksen. Hälyytetään yleismarssiin — Ledru-Rollin, Marrast ja Lamartine kiistelivät myöhemmin tämän aloitteenteon kunniasta —, tunnissa on 100 000 miestä aseissa, kaupungintalo kokonaisuudessaan on kansalliskaartin miehittämä, kaikkialla Pariisissa jylisevät huudot: Alas kommunistit! Alas Louis Blanc, Blanqui, Raspail, Capet! ja lukemattomat lähetystöt, kaikki valmiina pelastamaan isänmaan ja yhteiskunnan, käyvät ilmaisemassa uskollisuutensa väliaikaiselle hallitukselle. Kun työläiset vihdoin saapuvat kaupungintalon edustalle antaakseen väliaikaiselle hallitukselle isänmaallisen kolehdin, jonka he olivat koonneet Mars-kentällä, he saavat kummikseen kuulla, että porvarillinen Pariisi on mitä varovaisemmin järjestetyssä oletetussa taistelussa lyönyt heidän varjonsa. Huhtikuun 16. päivän hirvittävä attentaatti antoi tekosyyn *armeijan kutsumiseen takaisin Pariisiin* — mikä olikin kömpelösti lavastetun komedian varsinainen tarkoitus — ja maakuntien taantumuksellisiin federalistisiin mielenosoituksiin.

Toukokuun 4. pnä kokoontui *yleisillä välittömillä vaaleilla* valittu *kansalliskokous*. Yleisellä äänioikeudella ei ollut sitä taikavoimaa, minkä vanhanajan tasavaltalaiset olivat uskotelleet sillä olevan. Koko Ranskaa, ainakin ranskalaisten enemmistöä he pitivät *citoyeneina* [1], joiden edut, käsitykset jne. olivat samanlaisia. Se oli heidän *kansanpalvontaansa*. Mutta vaalit toivat heidän *mielikuvituksellisen* kansansa sijasta päivänvaloon *todellisen* kansan, so. niiden eri luokkien edustajat, joihin kansa jakaantuu. Olemme jo tulleet huomaamaan, mikä pani talonpojat ja pikkuporvarit äänestämään taisteluhaluisen porvariston ja restauraatiokiihkoisten suurmaanomistajien johdolla. Mutta joskaan yleinen äänioikeus ei ollut se ihmeitä tekevä taikasauva, jona tasavaltalaiset kelpo miehet olivat sitä pitäneet, niin oli sillä toinen verrattomasti suurempi ansio: se antoi alun luokkataistelulle, pani porvarillisen yhteiskunnan keskikerrokset luopumaan nopeasti harhaluuloistaan ja erehdyksistään, nosti riistäjäluokan kaikki ryhmät kerralla valtion huipulle, riisuen siten niiden pettävän naamion, jota vastoin monarkia sensuksineen oli kompromettoinut ainoastaan tiettyjä porvariryhmiä, sallien toisten olla piilossa kulissien takana ja ympäröidä itsensä yhteisen opposition sädekehällä.

Perustavassa kansalliskokouksessa, joka kokoontui toukokuun 4. pnä, olivat voitolla *porvarillis-tasavaltalaiset,* „Nationalin” tasavaltalaiset. Yksinpä legitimistit ja orleanistitkin uskalsivat aluksi näyttäytyä vain porvarillisen tasavaltaisuuden naamarin

---

[1] — kansalaisina. *Toim.*

suojassa. Ainoastaan tasavallan nimessä voitiin aloittaa taistelu proletariaattia vastaan.

Toukokuun 4. päivästä, ei helmikuun 25. päivästä, alkaa tasavalta, so. Ranskan kansan tunnustama tasavalta; sinä ei ole se tasavalta, minkä Pariisin proletariaatti pakotti väliaikaisen hallituksen julistamaan, ei se tasavalta, mihin kuului sosiaalisia instituutioita, ei se unelmakuva, joka väikkyi barrikaditaistelijain mielessä. Kansalliskokouksen julistama ainoa laillinen tasavalta on tasavalta, joka ei ole mikään vallankumouksellinen ase porvarillista järjestystä vastaan, vaan päinvastoin tämän järjestyksen poliittinen rekonstruktio, joka lujittaa poliittisesti porvarillista yhteiskuntaa, sanalla sanoen: *porvarillinen tasavalta.* Tuo vakuutus kaikui kansalliskokouksen puhujalavalta ja sai vastakaikua koko tasavaltalaisessa ja tasavaltalaisvastaisessa porvarilehdistössä.

Ja olemme huomanneet, ettei helmikuun tasavalta tosiaankaan ollut eikä voinut olla mikään muu kuin *porvarillinen* tasavalta, jos kohta väliaikaisen hallituksen olikin proletariaatin välittömästä painostuksesta julistettava se *tasavallaksi, jossa oli sosiaalisia instituutioita;* että Pariisin proletariaatti oli vielä kykenemätön menemään muuten kuin *ajatuksissaan, mielikuvituksissaan* porvarillista tasavaltaa pitemmälle ja oli sen palveluksessa kaikkialla, missä se todella toimi; että proletariaatille annetut lupaukset muodostuivat sietämättömäksi vaaraksi uudelle tasavallalle ja väliaikaisen hallituksen koko elämänkulku supistui yhtämittaiseksi taisteluksi proletariaatin vaatimuksia vastaan.

Kansalliskokouksena oli koko Ranska tuomitsemassa Pariisin proletariaattia. Kokous särki heti helmikuun vallankumouksen sosiaaliset harhakuvitelmat, se julisti suoraan *porvarillisen tasavallan,* ainoastaan porvarillisen tasavallan. Nimittämästään Toimeenpanevasta komissiosta se erotti tuota pikaa proletariaatin edustajat Louis Blancin ja Albertin; se hylkäsi ehdotuksen erikoisen työministeriön muodostamisesta ja otti myrskyisin suosionhuudoin vastaan ministeri Trélat'n selityksen: „Kysymys on enää vain *entisten työolojen palauttamisesta*".

Mutta kaikki tuo oli riittämätöntä. Työläiset olivat taistelleet helmikuun tasavallan porvariston ollessa passiivisesti apuna. Proletaarit pitivät itseään oikeutetusti helmikuun voittajina ja esittivät voittajan ylimielisiä vaatimuksia. Oli voitettava heidät katutaistelussa, näytettävä heille, että he kärsivät tappion heti, kun eivät taistele yhdessä porvariston *kanssa,* vaan sitä *vastaan.* Niin kuin helmikuun tasavalta ja sen myönnytykset sosialismin hyväksi vaativat toteutuakseen proletariaattia yhtymään porvariston kanssa taisteluun kuningasvaltaa vastaan, niin myös nyt oli välttämätön toinen taistelu tasavallan vapauttamiseksi noista

sosialismille tehdyistä myönnytyksistä ja *porvarillisen tasavallan* muodostamiseksi virallisesti hallitsevaksi. Porvariston täytyi torjua ase kädessä proletariaatin vaatimukset. Porvarillisen tasavallan todellisena syntymäsijana ei ollut *helmikuun voitto,* vaan *kesäkuun tappio.*

Proletariaatti joudutti ratkaisua tunkeutumalla toukokuun 15. päivänä kansalliskokoukseen, yrittäen tuloksettomasti saada takaisin vallankumouksellisen vaikutusvaltansa ja saaden aikaan vain sen, että sen tarmokkaammat johtajat joutuivat porvariston vanginvartijoiden käsiin [1]. *Il faut en finir!* — Tästä tilanteesta on tehtävä loppu! Tällä huudolla ilmaisi kansalliskokous päättäneensä pakottaa proletariaatin ratkaisevaan taisteluun. Toimeenpaneva komissio antoi joukon yllyttäviä määräyksiä, kuten kansan kokoontumista estävän kiellon jne. Perustavan kansalliskokouksen puhujalavalta suorastaan provosoitiin, häväistiin ja pilkattiin työläisiä. Mutta varsinaisena hyökkäyskohteena olivat, kuten olemme nähneet, *kansallistyöhuoneet.* Perustava kokous antoi niistä käskevän viittauksen Toimeenpanevalle komissiolle, joka odottikin vain sitä, että sen suunnitelma esitettäisiin kansalliskokouksen käskynä.

Toimeenpaneva komissio alkoi siitä, että se vaikeutti pääsyä kansallistyöhuoneisiin, muutti päiväpalkan kappalepalkaksi, karkotti Pariisin ulkopuolella syntyneet työläiset Sologneen muka maatöihin. Nuo maatyöt — niinkuin pettyneinä takaisin palanneet työläiset ilmoittivat tovereilleen — olivat vain retorinen kaava, jolla kaunisteltiin heidän karkottamistaan. Kesäkuun 21. päivänä julkaistiin vihdoin „Moniteurissa" säädös, jossa kaikki naimattomat työläiset määrättiin ajettaviksi väkivaltaisesti pois kansallistyöhuoneista tai merkittäviksi armeijan kirjoihin.

Työläisille ei jäänyt valinnan varaa, heidän täytyi joko nääntyä nälkään tai hyökätä. He vastasivat kesäkuun 22. päivänä jättiläiskapinalla, josta tuli ensimmäinen suurtaistelu niiden kahden luokan välillä, joihin uudenaikainen yhteiskunta jakaantuu. Se oli taistelu *porvarillisen* järjestelmän säilyttämisestä ja tuhoamisesta. Huntu, joka oli ollut tasavallan verhona, repesi.

On tunnettua, miten verrattoman urhoollisesti ja nerokkaasti työläiset ilman päälliköitä, ilman yhteistä suunnitelmaa, ilman varoja ja suurimmaksi osaksi ilman aseita pitivät viisi päivää lujilla armeijaa, mobiilikaartia, Pariisin kansalliskaartia ja maaseudulta saapuneita kansalliskaartilaisia. Kuten tunnettua,

---

[1] Vuoden 1848 toukokuun 15. pn tapahtumien yhteydessä pidätettiin ja heitettiin Vincennes'n vankilaan Barbès, Albert, Raspail, Sobrier ja muutamia päiviä myöhemmin myös Blanqui. *Toim.*

porvaristo kosti kokemansa kuolemanpelon ennen kuulumattoman raa'asti ja surmasi yli 3000 vankia.

Ranskan demokratian julkiset edustajat olivat siinä määrin tasavaltalaisen ideologian kahleissa, että he vasta muutamia viikkoja myöhemmin alkoivat aavistaa, mikä merkitys oli ollut kesäkuun taistelulla. He olivat ikään kuin taintuneet ruudinsavusta, jossa heidän mielikuvituksellinen tasavaltansa hajosi.

Sitä välitöntä vaikutelmaa, minkä kesäkuun tappiosta saamamme tieto meihin teki, lukija sallinee kuvailla „Uuden Reinin Lehden" sanoin:

„Helmikuun vallankumouksen viimeinen virallinen jäännös — Toimeenpaneva komissio — on vakavain tapahtumain pakosta hajonnut kuin utukuva. Lamartinen ilotulitus on muuttunut Cavaignacin tykkituleksi. Siinä se fraternité, veljeys kahden toisilleen vastakkaisen luokan välillä, joista toinen riistää toista, se helmikuussa julistettu veljeys, joka oli kirjoitettu suurin kirjaimin koko Pariisin julkisivuun, jokaisen vankilan, jokaisen kasarmin muuriin. Sen todellinen, väärentämätön, proosallinen ilmaisu on *kansalaissota,* kansalaissota hirmuisimmassa muodossaan, työn ja pääoman välinen sota. Tuo veljeys liekehti Pariisin kaikissa ikkunoissa kesäkuun 25. päivän illalla, kun porvariston Pariisi järjesti ilotulituksen, samaan aikaan kun proletariaatin Pariisi paloi, vuoti verta ja vaikeroi. Veljeyttä kesti juuri niin kauan kuin porvariston edut löivät yhteen proletariaatin etujen kanssa.— Vuoden 1793 vanhan vallankumousperimyksen pedantit, sosialistiset doktrinäärit, jotka kerjäsivät porvaristolta almuja kansalle ja joiden sallittiin pitää pitkiä saarnoja ja komprometoida itseään niin kauan kuin proletaarileijonaa täytyi tuudittaa uneen; tasavaltalaiset, jotka tiukkasivat entistä porvarillista järjestystä, mutta ilman kruunupäätä; dynastisen opposition miehet, joille sattuma lykkäsi ministerivaihdoksen asemesta hallitsijasuvun kukistumisen; legitimistit, jotka eivät tahtoneet riisua pois livreetä, vaan ainoastaan muuttaa sen kuosia — nämä olivat niitä liittolaisia, joiden kanssa kansa suoritti helmikuunsa.— Helmikuun vallankumous oli *kaunis vallankumous,* yleistä myötätuntoa saanut vallankumous, sillä ristiriidat, jotka siinä ilmenivät kuningasvallan vastaisina, uinuivat *kehittymättöminä,* sovinnollisina vieri vieressä, sillä sosiaalinen taistelu, joka oli sen taustana, oli olemassa vain epämääräisessä muodossa, fraasina, sanana. *Kesäkuun vallankumous* on *ruma* vallankumous, vastenmielinen vallankumous, sillä siinä tuli fraasin tilalle asia, ja tasavalta paljasti itse hirviön pään lyömällä pois kruunun, joka oli ollut sen naamiona ja verhona.— *Järjestys!* oli Guizot'n taisteluhuuto. *Järjestys!* huusi Sébastiani, guizotlainen, kun venäläiset valtasivat Varsovan. *Järjestys!* huutaa Cavaignac, tuo Ranskan

kansalliskokouksen ja tasavaltalaisen porvariston raaka kaiku. *Järjestys!* jyrisi hänen kartessitulensa repiessään proletariaatin ruumista. Vuodesta 1789 lähtien yksikään Ranskan porvariston lukuisista vallankumouksista ei ollut attentaatti *järjestystä* vastaan, sillä ne jättivät ennalleen luokkaherruuden, työläisten orjuuden, *porvarillisen järjestyksen,* niin usein kuin tuon herruuden ja tuon orjuuden poliittinen muoto vaihtuikin. Kesäkuu kajosi tuohon järjestykseen. Voi Kesäkuuta!" („Neue Rheinische Zeitung", kesäkuun 29. pnä 1848.)

Voi Kesäkuuta! vastaa kaiku Euroopasta.

Porvaristo *pakotti* Pariisin proletariaatin kesäkuun kapinaan. Jo tämä seikka tuomitsi sen epäonnistumaan. Mikään välitön tiedottu tarve ei pakottanut proletariaattia tahtomaan porvariston väkivaltaista kukistamista eikä proletariaatti vielä kyennytkään tuohon tehtävään. *„Moniteurin"* täytyi ilmoittaa sille virallisesti, että se aika oli ollut ja mennyt, jolloin tasavalta näki aiheelliseksi tehdä kunniaa proletariaatin harhakuvitelmille, ja vasta tappio sai proletariaatin vakuuttumaan siitä totuudesta, että sen aseman pieninkin parantaminen porvarillisen tasavallan *puitteissa* jää *utopiaksi,* utopiaksi, joka muuttuu rikokseksi heti kun se tahdotaan toteuttaa. Proletariaatin muodoltaan ylenpalttiset, mutta sisällöltään pikkumaiset ja sinänsä vielä porvarilliset vaatimukset, joihin se tahtoi pakottaa helmikuun tasavallan myöntymään, vaihtuivat rohkeaksi vallankumoukselliseksi taistelutunnukseksi: *Porvaristo kukistettava! Työväenluokan diktatuuri!* Tehdessään hautuumaastaan *porvarillisen tasavallan* syntymäsijan proletariaatti pakotti oitis tuon tasavallan astumaan esiin aidossa muodossaan, valtiona, jonka tunnustettuna tarkoituksena on pääoman herruuden ja työn orjuuden ikuistaminen. Tuon arpisen, leppymättömän, voittamattoman vihollisen — voittamattoman siitä syystä, että sen olemassaolo on porvariston oman elämän ehto,— ollessa alituisesti näkösällä, porvariston herruuden, joka oli vapautunut kaikista kahleista, täytyi heti muuttua *porvariston terroriksi.* Kun proletariaatti oli toistaiseksi syrjäytetty näyttämöltä ja porvariston diktatuuri tunnustettu julkisesti, niin porvarillisen yhteiskunnan välikerrosten — pikkuporvariston ja talonpoikaiston — täytyi sitä mukaa, kuin niiden asema huononi ja niiden ja porvariston välinen vastakohtaisuus kärjistyi, liittyä yhä läheisemmin proletariaattiin. Niin kuin ne ennen johtivat kurjuutensa syyn proletariaatin voimistamisesta, niin oli niiden nyt johdettava se proletariaatin tappiosta.

Kun kesäkuun kapina kohotti kaikkialla mannermaalla porvariston itsetietoisuutta ja sai porvariston julkisesti liittoutumaan feodaalisen kuningasvallan kanssa kansaa vastaan, niin kuka oli tämän liiton ensimmäinen uhri? Mannermaan porvaristo

itse. Kesäkuun tappio esti sitä lujittamasta valtaansa ja saamasta kansaa pysymään puoleksi tyytyväisenä, puoleksi masentuneena porvarillisen vallankumouksen alimmalla asteella.

Kesäkuun tappio paljasti vihdoin Euroopan despoottisille mahdeille sen salaisuuden, että Ranskan täytyi, maksoi mitä maksoi, säilyttää ulkoinen rauha voidakseen käydä sisäistä kansalaissotaa. Siten saatettiin Venäjän, Itävallan ja Preussin ylivallan alaiseksi kansat, jotka olivat alkaneet taistelun kansallisen riippumattomuutensa puolesta, mutta samalla noiden kansallisten vallankumousten kohtalo tuli riippuvaksi proletaarisen vallankumouksen kohtalosta ja niiden näennäinen itsenäisyys ja riippumattomuus suuresta sosiaalisesta mullistuksesta katosi. Unkarilainen enempää kuin puolalainen tai italialainen ei ole oleva vapaa, niin kauan kuin työläinen pysyy orjana!

Vihdoin Pyhän allianssin voitto muutti sikäli Euroopan oloja, että jokainen uusi proletariaatin kapina Ranskassa on välittömästi johtava *maailmansotaan.* Ranskan uusi vallankumous joutuu pakosta jättämään heti kansallisen maaperän ja *valtaamaan eurooppalaisen areenan,* jolla vain voikin toteutua 19. vuosisadan sosiaalinen vallankumous.

Siis vasta kesäkuun tappio loi ne olot, joissa Ranska voi *panna alulle* Euroopan vallankumouksen. Kolmivärilipusta tuli vasta *kesäkuun kapinoitsijoiden* vereen kastettuna Euroopan vallankumouksen lippu — punainen lippu!

Ja me huudamme: *Vallankumous on kuollut! Eläköön vallankumous!*

II

13. KESÄKUUTA 1849

Vuoden 1848 helmikuun 25. päivä antoi Ranskalle *tasavallan,* kesäkuun 25. päivä pakotti sen *vallankumoukseen.* Ja kesäkuun jälkeen vallankumous merkitsi *porvarillisen yhteiskunnan kumoamista,* kun se ennen helmikuuta oli merkinnyt *valtiomuodon kukistamista.*

Kesäkuun taistelua oli johtanut porvariston *tasavaltalais*ryhmä ja valtiovalta joutui voiton mukana väistämättömästi sen haltuun. Piiritystila asetti Pariisin sidottuna ja vastustuskyvyttömänä sen jalkojen juureen, ja maakunnissa vallitsi moraalinen piiritystila, porvarien uhmaavan raaka voittajan ylimielisyys ja talonpoikain hillitön omistuskiihko. Siis *alhaalta käsin* ei uhannut mikään vaara!

Työläisten vallankumouksellisen voiman murtuessa murtui myös *demokraattisten tasavaltalaisten,* so. niiden *pikkuporvarillisten* tasavaltalaisten poliittinen vaikutus, joita Ledru-Rollin

edusti Toimeenpanevassa komissiossa, vuoripuolue — perustavassa kansalliskokouksessa ja „Réforme" — sanomalehdistössä. Huhtikuun 16. päivänä he olivat porvarillis-tasavaltalaisten kanssa tehneet salaliiton proletariaattia vastaan ja sotineet kesäkuun päivinä yhdessä heidän kanssaan sitä vastaan. He olivat siten itse räjäyttäneet sen pohjan, johon heidän puolueensa voima oli perustunut, sillä pikkuporvaristo voi pysyä vallankumouksellisissa asemissaan porvaristoa vastaan vain niin kauan kuin se nojaa proletariaattiin. He saivat eron virastaan. Porvarillis-tasavaltalaiset rikkoivat julkisesti sen näennäisen liiton, jonka he olivat vasten tahtoaan ja salakavalasti tehneet heidän kanssaan väliaikaisen hallituksen ja Toimeenpanevan komission kaudella. Tultuaan halveksuen hylätyiksi liittolaisina demokraattiset tasavaltalaiset alentuivat olemaan kolmiväristen tasavaltalaisten henkivartijoina, eivätkä he voineet taivuttaa näitä mihinkään myönnytyksiin, vaan oli heidän pönkitettävä näiden herruutta joka kerta, kun tasavaltalaisvastaiset porvariryhmät näyttivät uhkaavan sitä ja samalla tasavaltaa. Kaiken lisäksi nuo ryhmät, orleanistit ja legitimistit, olivat perustavassa kansalliskokouksessa jo alusta alkaen vähemmistönä. Ennen kesäkuun päiviä ne uskalsivat esiintyä ainoastaan porvarillisen tasavaltalaisuuden naamari kasvoillaan; kesäkuun voitto sai hetkeksi koko porvarillisen Ranskan tervehtimään Cavaignacia vapahtajanaan, ja kun kohta kesäkuun päivien jälkeen tasavallanvastainen puolue jälleen itsenäistyi, sallivat sotilasdiktatuuri ja Pariisin piiritystila sen ojennella vain hyvin arasti ja varovasti tuntosarviaan.

Porvarillis-tasavaltalaisten ryhmä — sen kirjailijat, sen puhujat, sen kykymiehet, sen kunnianhimoitsijat, sen edustajat, kenraalit, pankkiirit ja asianajajat — oli vuodesta 1830 ryhmittynyt erään pariisilaisen sanomalehden, *„Nationalin"*, ympärille. Tällä oli maaseudulla filiaalilehtensä. „Nationalin" nurkkakunta oli *kolmivärisen tasavallan dynastia.* Se valtasi kaikki valtionvirat, ministeriöt, poliisiprefektuurit, postihallituksen, prefektinvirat, armeijan vapaat ylempien upseerien paikat. Toimeenpanevan esivallan etunenässä oli sen kenraali *Cavaignac;* sen päätoimittajasta, Marrastista, tuli perustavan kansalliskokouksen vakinainen puhemies. Salongissaan hän tuotti niin ikään juhlamenojen ohjaajana kunniaa säädylliselle tasavallalle.

Eräänlainen arkatuntoisuus tasavaltalaisuustraditiota kohtaan on saanut Ranskan vallankumouksellisetkin kirjailijat vahvistamaan sitä erheellistä käsitystä, että kuningasmieliset olisivat muka olleet vallitsevia perustavassa kansalliskokouksessa. Perustava kokous pysyi kuitenkin kesäkuun päivistä alkaen *yksinomaisesti porvarillisen tasavaltalaisuuden edustajana,* ja se piti tätä puolta näkösällä sitä päättäväisemmin, mitä enemmän

kolmiväristen tasavaltalaisten vaikutus luhistui kokouksen ulkopuolella. Kun oli kysymys porvarillisen tasavallan *muodon* säilyttämisestä, niin demokraattisten tasavaltalaisten äänet olivat sen käytettävissä, mutta kun oli kysymys *sisällöstä*, niin puhetapakaan ei erottanut sitä enää kuningasmielisistä porvariryhmistä, sillä juuri porvariston edut, sen luokkaherruuden ja luokkariiston aineelliset ehdot muodostavat porvarillisen tasavallan sisällön.

Ei siis kuningasmielisyys, vaan porvarillinen tasavaltalaisuus olennoitui tuon perustavan kokouksen elämässä ja teoissa, joka lopultakaan ei kuollut eikä tullut tapetuksikaan, vaan mätäni.

Perustavan kokouksen koko valtakautena, niin kauan kuin se isotteli etunäyttämöllä, taustalla pidettiin keskeytymätöntä uhrijuhlaa — vangittuja kesäkuun kapinallisia tuomittiin jatkuvasti kenttäoikeuksissa tai karkotettiin tuomitsematta. Perustavalla kokouksella oli tahdikkuutta tunnustaa, ettei se tuominnut kesäkuun kapinallisia rikoksentekijöinä, vaan hävitti heitä vihollisinaan.

Perustavan kansalliskokouksen ensimmäisenä toimenpiteenä oli *tutkimuskomission* asettaminen tutkimaan kesäkuun päivien ja toukokuun 15. päivän tapahtumia ja sosialististen ja demokraattisten puoluejohtajien osanottoa niihin. Tutkimus oli suunnattu välittömästi Louis Blancia, Ledru-Rollinia ja Caussidièreä vastaan. Kärsimättömyyteensä pakahtumaisillaan porvarilliset tasavaltalaiset tahtoivat päästä noista kilpailijoista. Kostonsa täytäntöönpanoa he eivät olisi voineet uskoa sopivammalle oliolle kuin herra *Odilon Barrot'lle*, dynastisen opposition entiselle johtajalle, liberalismin ruumiillistumalle, nullité grave[1], täydelliselle vähäpätöisyydelle, jonka oli, ei ainoastaan kostettava hallitsijasuvun puolesta, vaan lisäksi vaadittava vallankumoukselliset tilille menettämänsä pääministerin viran vuoksi. Varma tae siitä, että hän oli oleva armoton! Tuo Barrot nimitettiin siis tutkimuskomission puheenjohtajaksi, ja hän sommitteli helmikuun vallankumousta vastaan täydellisen oikeusjutun, johon koottiin yhteen: maaliskuun 17. pn *mielenosoitus*, huhtikuun 16. pn *salaliitto*, toukokuun 15. pn *attentaatti*, kesäkuun 23. pn *kansalaissota!* Miksi hän ei ulottanut oppineita kriminalistisia tutkimuksiaan aina helmikuun 24. päivään asti? „Journal des Débats"[2] vastasi: 24. helmikuuta on päivä, jolloin *perustettiin Rooma.* Valtioiden alkuperä häviää taruun, johon voidaan uskoa, mutta josta ei voida keskustella. Louis Blanc ja Caussidière luovutettiin tuomioistuinten huostaan. Kansalliskokous

---

[1] *nullité grave* — pöyhkeilevä mitättömyys. *Toim.*

[2] *„Journal des Débats"* (*„Väittelylehti"*) — jokapäiväinen vanhoillinen sanomalehti, ilmestynyt Pariisissa vuodesta 1789 *Toim.*

täydensi itsensä puhdistamista, jonka se oli alkanut toukokuun 15. päivänä.

Perustava kokous hylkäsi väliaikaisen hallituksen valmisteleman ja Goudchaux'n uudelleen esittämän suunnitelman pääoman verottamisesta — hypoteekkiveron muodossa; laki, joka rajoitti työajan 10-tuntiseksi, kumottiin; velkavankeus saatettiin jälleen käytäntöön; luku- ja kirjoitustaidottomalta väestöltä, joka muodosti suuren osan Ranskan väestöstä, suljettiin pääsy valamiehistöön. Miksei riistetty myös äänioikeutta? Vakuuden antaminen sanomalehdistä otettiin jälleen käytäntöön, yhdistymisoikeutta rajoitettiin.

Mutta kiirehtiessään palauttamaan vanhoille porvarillisille suhteille niiden vanhat takeet ja hävittämään kaikki vallankumousaaltojen jättämät jäljet, porvarillis-tasavaltalaiset kohtasivat vastarintaa, joka uhkasi odottamattomalla vaaralla.

Kesäkuun päivinä kukaan ei ollut taistellut omaisuuden pelastamisen ja luoton ennastamisen puolesta fanaattisemmin kuin Pariisin pikkuporvarit — kahvilanomistajat, ravintoloitsijat, marchands de vins [1], pikkukauppiaat, rihkamakauppiaat, käsityöläiset jne. Rihkamapuoti oli hypähtänyt pystyyn ja marssinut barrikadia vastaan saattaakseen ennalleen kiertokulun, joka vie kadulta puotiin. Mutta barrikadin takana olivat ostajat ja velalliset, sen edessä puotien saamamiehet. Ja kun puotimiehet ryntäsivät voiton huumaamina takaisin puotiensa luo sitten, kun barrikadit oli revitty hajalle ja työläiset murskattu, niin he tapasivat oven edessä barrikadina omaisuudenpelastajan, virallisen luottoasiamiehen, joka otti heidät vastaan uhkauskirjein: Langennut vekseli! Maksettavaksi langennut huoneenvuokra! Maksettavaksi langennut velkakirja! Hävinnyt puoti! Hävinnyt puotimies! *Omaisuuden pelastus!* Mutta talo, jossa he asuivat, ei ollut heidän omaisuuttaan; puodit, joita he hoitivat, eivät olleet heidän omaisuuttaan; tavarat, joilla he kävivät kauppaa, eivät olleet heidän omaisuuttaan. Heidän kauppaliikkeensä, lautasensa, josta he olivat syöneet, vuoteensa, jolla he olivat nukkuneet, eivät kuuluneet enää heille. Heihin nähden oli kysymyksessä *tuon omaisuuden pelastaminen* talonomistajalle, joka oli vuokrannut heille huoneen, pankkiirille, joka oli diskontannut vekselin, kapitalistille, joka oli antanut käteisvaralainaa, tehtailijalle, joka oli uskonut tavarat noiden rihkamakauppiaiden myytäväksi, suurkauppiaalle, joka oli antanut velaksi raaka-aineita noille käsityöläisille. *Luoton ennastaminen!* Mutta jälleen vahvistuttuaan luotto osoittikin olevansa elävä ja kiivas jumala, sillä se hääti maksukyvyttömän velallisen vaimoineen ja lapsineen hänen asunnostaan, uhrasi pääomalle hänen näennäisen omaisuutensa

[1] *marchands de vins* — viinikauppiaat. *Toim.*

ja heitti hänet itsensä velkavankilaan, joka taas kohosi uhkaavana kesäkuun kapinoitsijoiden ruumiiden keskeltä.

Pikkuporvarit havaitsivat kauhukseen, että lyömällä työläiset he olivat antautuneet vastaanpanematta saamamiestensä käsiin. Heidän vararikkoutumisensa, joka helmikuusta alkaen oli vitkalleen jatkunut ja tuntui jääneen huomion ulkopuolelle, tuli nyt kesäkuun jälkeen julkiseksi.

Heidän *nimelliseen omaisuuteensa* ei koskettu niin kauan kuin heitä piti ajaa taistelupaikalle *omaisuuden nimessä*. Mutta nyt, kun proletariaattia koskeva suuri asia oli saatu järjestykseen, voitiin järjestää myös höyste- ja maustekauppiaita koskeva pikkuasia. Pariisissa oli maksamattomia velkasitoumuksia yli 21 miljoonan frangin arvosta, maaseudulla yli 11 miljoonan. Pariisissa oli enemmän kuin 7 000 kauppaliikkeen omistajaa, jotka eivät olleet maksaneet huoneenvuokraa helmikuusta lähtien. Kun kansalliskokous oli pannut toimeen tutkimuksen, joka koski *poliittista velkaa* aina helmikuuta myöten, niin pikkuporvarit vaativat nyt puolestaan tutkimaan helmikuun 24. päivän jälkeisiä *kansalaisvelkoja*. He kokoontuivat joukolla pörssihalliin ja esittivät uhkaavina vaatimuksen, että jokaiselle kauppiaalle, joka voi todistaa, että hän oli joutunut vararikkoon vain vallankumouksen synnyttämän lamatilan takia ja että hänen liikkeensä tila oli ollut hyvä helmikuun 24. pnä, annettaisiin kauppaoikeuden tuomiolla maksuajan pitennystä ja että velkoja pakotettaisiin kuittaamaan vaatimuksensa kohtuullista prosenttimaksua vastaan. Tätä kysymystä käsiteltiin kansalliskokouksessa lakiehdotuksena, jolla oli *„concordats à l'amiable'in"*[1] muoto. Kokous horjui; silloin se sai äkkiä kuulla, että St. Denis'n portilla oli samaan aikaan tuhansia kapinallisten vaimoja ja lapsia valmistelemassa armahdusanomusta.

Ylösnousseen kesäkuun aaveen läheisyydessä pikkuporvareita rupesi vapisuttamaan ja kokous muuttui jälleen yhtä järkähtämättömäksi kuin ennen. Velallisten ja velkojain välisen concordats à l'amiable'in — sovinnollisen sopimuksen — pääkohdat hylättiin.

Siis sen jälkeen kun porvariston tasavaltalaiset edustajat olivat kansalliskokouksessa jo aikoja sitten torjuneet luotaan pikkuporvarien demokraattiset edustajat, parlamentaarinen välien katkeaminen sai porvarillisen reaalis-taloudellisen merkityksen: velalliset pikkuporvarit jätettiin velkojaporvarien armoille. Suuri osa edellisistä joutui täydelliseen häviöön, ja loput saivat jatkaa liikettään vain sellaisilla ehdoilla, jotka tekivät heistä pääoman ehdottomia henkiorjia. Elokuun 22. pnä 1848 kansalliskokous hylkäsi concordats à l'amiable'in, ja syyskuun 19. pnä 1848

[1] *„concordats à l'amiable"* — sovinnollinen sopimus. *Toim.*

piiritystilan vallitessa prinssi Louis Bonaparte ja Vincennesin vanki, kommunisti Raspail, valittiin Pariisin edustajiksi. Mutta porvaristo valitsi Fouldin, juutalaisen rahakauppiaan ja orleanistin. Siis kaikilta tahoilta julistettiin yhtaikaa julkinen sota perustavaa kansalliskokousta, porvarillista tasavaltalaisuutta ja Cavaignacia vastaan.

Sanomattakin on selvää, että Pariisin pikkuporvarien joukkomittaisen vararikkoutumisen täytyi ulottaa vaikutuksensa pitemmälle eikä vain välittömästi kärsineisiin ja järkyttää uudelleen porvarillista tavaranvaihtoa, samalla kun kesäkuun kapinan kustannukset paisuttivat uudelleen valtionvajausta ja valtion tulot vähenivät tuotannon pysähtymisen, kulutuksen supistumisen ja tuonnin vähenemisen vuoksi. Cavaignacilla ja kansalliskokouksella ei ollut muuta keinoa kuin turvautua uuteen lainaan, joka saattoi heidät vielä pahempaan rahaylimystön ikeeseen.

Jos kohta pikkuporvarit saivat kesäkuun voiton tuloksena vararikon ja konkurssiselvityksen, niin sitä vastoin *mobiilikaarti*, Cavaignacin janitšaarit löysivät palkkionsa ilotyttöjen hellästä sylistä, ja Marrastin, tuon kolmivärilipun gentilhommen [1], säädyllisen tasavallan vieraanvaraisen isännän ja trubaduurin, salongeissa nuo „yhteiskunnan nuorekkaat pelastajat" saivat vastaanottaa kaikenlaisia kunnianosoituksia. Samaan aikaan tämä mobiilikaartin yhteiskunnallinen etusija ja verrattomasti korkeampi palkka katkeroittivat *armeijaa;* samalla katosivat kaikki ne kansalliset harhakuvat, joilla porvarillinen tasavaltaisuus sanomalehtensä *„Nationalin"* avulla oli osannut Louis-Philippen hallituksessa saada puolelleen osan armeijaa ja talonpoikaisluokan. Se välittäjänosa, jota Cavaignac ja kansalliskokous esittivät *Pohjois-Italiassa,* kavaltaen sen yhdessä Englannin kanssa Itävallalle — tuo yksi vallassaolon päivä teki mitättömäksi „Nationalin" kahdeksantoista oppositiossa olon vuotta. Mikään hallitus ei ollut vähemmän kansallismielinen eikä riippuvaisempi Englannista kuin „Nationalin" hallitus, vaikkakin Louis-Philippen aikana tuo lehti eli mukailemalla joka päivä Caton lausetta: Charthaginem esse delendam [2]; mikään hallitus ei ollut orjailevampi Pyhän allianssin edessä, vaikka „National" oli vaatinut erästä Guizot'a purkamaan Wienin sopimukset. Historian ivaa oli, että Bastidesta, „Nationalin" entisestä ulkomaanuutisten toimittajasta, tuli Ranskan ulkoasiainministeri, jotta hän kumoaisi joka kirjelmällään jokaisen artikkelinsa.

Armeija ja talonpoikaisluokka olivat olleet hetken siinä luulossa, että sotilasdiktatuuri asettaa Ranskassa päiväjärjestykseen ulkoisen sodan ja samalla „maineen". Mutta Cavaignac ei

---

[1] *gentilhomme* — ritari. *Toim.*
[2] Karthago on hävitettävä. *Toim.*

edustanut porvarillista yhteiskuntaa hallitsevan sapelin diktatuuria, vaan sapelin avulla hallitsevan porvariston diktatuuria. Ja sotamiehiä se tarvitsi nyt ainoastaan santarmin tehtäviin. Tekeytyen ulkonaisesti vanhaksi kieltäymykselliseksi tasavaltalaiseksi Cavaignac alistui halpamaisesti porvarillisen virkansa nöyryyttäviin ehtoihin. L'argent n'a pas de maître! Rahalla ei ole herraa! Tämän kolmannen säädyn mielilauseen, hän, kuten yleensä perustava kokouskin, idealisoi kääntäen sen politiikan kielelle: porvaristolla ei ole kuningasta, sen herruuden todellisena muotona on tasavalta.

Ja tuon *muodon* kehittäminen, tasavaltalaisen *perustuslain* laatiminen oli oleva perustavan kansalliskokouksen „elimellisenä suurtyönä". Yhtä vähän kuin kristillisen kalenterin ristiminen tasavaltalaiseksi ja pyhän Bartolomeuksen ristiminen pyhäksi Robespierreksi muuttaa säätä, yhtä vähän muutti tai saattoi muuttaa tuo perustuslaki porvarillista yhteiskuntaa. *Puvunvaihtoa* pitemmälle se meni vain sikäli, että merkitsi *jo olemassa olevat* tosiasiat pöytäkirjaan. Niinpä se rekisteröi juhlallisesti tosiasian, että oli tasavalta, tosiasian, että oli yleinen äänioikeus, tosiasian, että kahden rajoitetun perustuslaillisen kamarin sijasta oli olemassa yksi ainoa suvereeninen kansalliskokous. Niin ikään se merkitsi luetteloon ja laillisti tosiasiana Cavaignacin diktatuurin, asettaen vakinaisen, edesvastuuttoman perintökuninkuuden tilalle vaihtuvan, vastuunalaisen valinnallisen kuninkuuden, nelivuotisen presidentintoimen. Eikä se myöskään jättänyt korottamatta perustuslaiksi sitä tosiasiallista erikoisvaltaa, minkä kansalliskokous oli omasta turvallisuudestaan huolehtien antanut puhemiehelleen toukokuun 15. pn ja kesäkuun 25. pn kauhujen jälkeen. Muu oli perustuslaissa sanastotyötä. Vanhan monarkian rattaistosta revittiin rojalistiset nimiliput pois ja tilalle liimattiin tasavaltalaiset. Marrast, entinen „Nationalin" päätoimittaja ja nykyinen valtiosäännön päätoimittaja, suoriutui tuosta akateemisesta tehtävästä melko kyvykkäästi.

Tuo perustava kokous muistutti chileläistä virkamiestä, joka tahtoi katasterimittauksella säännöstellä tarkemmin maanomistussuhteet hetkellä, jolloin maanalainen jyrinä oli jo antanut tiedon tulivuoren purkauksesta, joka oli suistava tuon maan hänen jalkainsa alta. Samalla kun kansalliskokous teorian alalla puntaroi kaavoja, joilla tasavaltalaisesti ilmaistaisiin porvariston herruus, niin käytännössä se pysyi pystyssä vain kaikkien kaavojen kieltämisen, suoranaisen väkivallan ja *piiritystilan* avulla. Kaksi päivää ennen perustuslakityönsä alkamista se julisti piiritystilan jatkuvan. Aikaisemmin oli perustuslait laadittu ja hyväksytty heti, kun yhteiskunnallinen kumousprosessi oli tasaantunut, uudet luokkasuhteet lujittuneet ja hallitsevan luokan kamppailevat ryhmät turvautuneet kompromissiin, joka salli

niiden jatkaa keskinäistä taisteluaan ja samalla estää uuvutettua kansanjoukkoa osallistumasta siihen. Tämä perustuslaki ei sitä vastoin hyväksynyt mitään yhteiskunnallista vallankumousta, se hyväksyi sen hetkellisen voiton, jonka vanha yhteiskunta oli saanut vallankumouksesta.

Ensimmäiseen perustuslakiluonnokseen, joka oli laadittu ennen kesäkuun päiviä, sisältyi vielä *„droit au travail"*, oikeus työhön, ensimmäinen avuton kaava, jossa esiintyivät lyhyesti proletariaatin vallankumoukselliset vaatimukset. Nyt se muutettiin yhteiskunnallisen avun saamisen oikeudeksi, *„droit à l'assistance"*, mutta mikäpä nykyaikainen valtio ei elättäisi ryysyläisiään muodossa tai toisessa? Oikeus työhön on porvarillisessa mielessä järjettömyyttä, viheliäinen hurskas toivomus, mutta tuon oikeuden takana on valta hallita pääomaa ja tuon vallan takana tuotannonvälineiden anastaminen, niiden alistaminen assosioituneen työväenluokan alaisiksi, siis palkkatyön, pääoman ja niiden keskinäissuhteen hävittäminen. *„Oikeus työhön"* merkitsi kesäkuun kapinaa. Perustavan kokouksen, joka asetti vallankumouksellisen proletariaatin tosiasiallisesti hors la loi, lain ulkopuolelle, täytyi periaatteellisista syistä heittää pois perustuslaista, tuosta lakien laista, *sen* kaava ja julistaa pannaan „oikeus työhön". Mutta se ei pysähtynyt tuohonkaan. Niin kuin Platon karkotti tasavallastaan runoilijat, niin myös perustava kokous karkotti ikuisiksi ajoiksi tasavallastaan — *progressiivisen veron.* Ja progressiivinen vero ei ole yksinomaan porvarillinen, olevien tuotantosuhteiden rajoissa suuremmassa tai pienemmässä mitassa toteutettava toimenpide; se oli ainoa keino, jolla voitiin kiinnittää porvarillisen yhteiskunnan keskikerrokset „säädylliseen" tasavaltaan, vähentää valtion velkaa ja pitää porvariston tasavallanvastaista enemmistöä aisoissa.

Concordats à l'amiable tapauksessa kolmiväriset tasavaltalaiset olivat tosiasiallisesti uhranneet pikkuporvariston suurporvariston eduksi. Tuon yksityistapauksen he ylensivät periaatteeksi kieltämällä lailla progressiivisen veron. He asettivat porvarillisen uudistuksen saman arvoiseksi proletaarisen vallankumouksen kanssa. Entä mikä luokka jäi silloin heidän tasavaltansa tueksi? Suurporvaristo. Ja se oli enimmältä osaltaan tasavallanvastaista. Jos kohta se käytti „Nationalin" tasavaltalaisia lujittaakseen jälleen vanhoja taloudellisia suhteita, niin toisaalta se aikoi käyttää lujitettuja yhteiskunnallisia suhteita ennastaakseen niitä vastaavat poliittiset muodot. Jo lokakuun alussa Cavaignac katsoi olevansa pakotettu nimittämään Dufauren ja Vivienin, Louis-Philippen entiset ministerit, tasavallan ministereiksi, niin kovin kuin hänen oman puolueensa aivottomat puritaanit melusivat ja pauhasivatkin.

Samalla kun kolmivärinen perustuslaki ei hyväksynyt mitään kompromissia pikkuporvariston kanssa eikä osannut kiinnittää uuteen valtiomuotoon mitään yhteiskunnan uusia aineksia, se riensi kuitenkin palauttamaan perinnäisen loukkaamattomuuden eräälle korporaatiolle, jossa olivat vanhan järjestelmän piintyneimmät ja fanaattisimmat puolustajat. Se kohotti peruslaiksi *tuomarien erottamattomuuden,* jonka väliaikainen hallitus oli asettanut kyseenalaiseksi. Yksi kuningas, jonka se oli erottanut, nousi näinä laillisuuden erottamattomina inkvisiittoreina joukkona ylös kuolleista.

Ranskan lehdistö on tuonut esiin herra Marrastin perustuslain monia ristiriitaisuuksia, esim. kahden rinnakkaisen yksinvaltiaan, kansalliskokouksen ja presidentin, olemassaolon y.m. y.m.

Tämän perustuslain pahin ristiriita on kuitenkin siinä, että se antaa yleisen äänioikeuden nojalla poliittisen vallan niille luokille, joiden yhteiskunnallinen orjuus sen pitäisi ikuistuttaa, proletariaatille, talonpoikaistolle ja pikkuporvaristolle. Mutta siltä luokalta, jonka vanhan yhteiskunnallisen vallan se vahvistaa, porvaristolta, se ottaa pois tuon vallan poliittiset takeet. Se ahtaa porvariston poliittisen herruuden demokraattisten ehtojen puitteisiin, jotka alituisesti auttavat vihollisluokkia voittamaan ja asettavat kyseenalaisiksi itse porvarillisen yhteiskunnan perustat. Toisia se vaatii olemaan etenemättä poliittisesta vapautuksesta sosiaaliseen, toisia olemaan palaamatta sosiaalisesta restauraatiosta takaisin poliittiseen.

Nuo ristiriitaisuudet huolettivat hyvin vähän porvarillistasavaltalaisia. Muutamia viikkoja voittonsa jälkeen, sikäli kun he lakkasivat olemasta *välttämättömiä* — ja he olivat välttämättömiä vain vanhan yhteiskunnan esitaistelijoina vallankumouksellista proletariaattia vastaan — he menettivät asemansa *puolueena* rämettyen *nurkkakunnaksi.* Perustuslaki oli heillä suurta *juonittelua.* Siinä piti säädettämän ennen muuta nurkkakunnan valta. Presidentiksi tuli jäädä edelleen Cavaignacin, lakiasäätävän kokouksen tuli olla perustavan kokouksen jatkona. Kansanjoukkojen poliittisen vallan he toivoivat voivansa alentaa näennäiseksi ja pelata kylliksi tuolla näennäisellä vallalla, pitääkseen porvariston enemmistöä kurissa asettamalla sille edelleen kesäkuun päivien vaihtoehdon: joko *„Nationalin" valtakunta* tai *anarkian valtakunta.*

Syyskuun 4. päivänä alettu perustuslakityö saatettiin päätökseen lokakuun 23. päivänä. Syyskuun 2. päivänä perustava kokous oli päättänyt, ettei se hajoaisi, ennen kuin oli annettu elimelliset, perustuslakia täydentävät lait. Siitä huolimatta se päätti puhaltaa henkiin oman tekeleensä, presidentin, jo joulukuun 10. päivänä, kauan ennen oman toimintansa päättymistä.

Niin varma se oli siitä, että saisi tervehtiä perustuslakihomunculusta äitinsä poikana. Varovaisuussyistä päätettiin, että vaalin toimittaminen siirtyy kansakunnalta perustavalle kokoukselle, ellei kukaan ehdokkaista saa kahta miljoonaa ääntä.

Turhaa varovaisuutta! Perustuslain toteuttamisen ensimmäinen päivä oli perustavan kokouksen herruuden viimeinen päivä. Vaaliuurnan pohjalla oli sen kuolemantuomio. Perustava kokous etsi „äitinsä poikaa" ja löysi „setänsä veljen pojan". Saulus Cavaignac sai *miljoonan* ääntä, mutta David Napoleon sai *kuusi* miljoonaa. Saulus Cavaignac kärsi kuudenkertaisen tappion.

Vuoden 1848 joulukuun 10. päivä oli *talonpoikaiskapinan* päivä. Vasta siitä päivästä alkoi Ranskan talonpoikain helmikuu. Symboli, joka ilmensi heidän astumistaan vallankumoukselliseen liikkeeseen ja jossa yhdistyivät avuttomuus ja oveluus, konnamaisuus ja naiivius, tomppelimaisuus ja ylevyys, laskelmointi ja taikausko, pateettisuus ja burleskisuus ja joka oli sekä nerokas että typerä anakronismi, maailmanhistorian kepponen, sivistyneiden järjelle käsittämätön hieroglyfi — tuo symboli muistutti ilmeisesti sitä luokkaa, joka edustaa raakalaisuutta sivilisaation puitteissa. Tasavalta oli ilmoittanut sille olemassaolostaan *veronkantajan* muodossa, se ilmoitti olemassaolostaan tasavallalle *keisarin* muodossa. Napoleon oli ainoa mies, joka täydellisesti edusti vuonna 1789 muodostuneen uuden talonpoikaisluokan etuja ja haaveita. Piirtämällä hänen nimensä tasavallan otsikkoon, tuo luokka julisti sodan ulkovalloille ja taistelun luokkaintressiensä toteuttamisesta kotimaassa. Napoleon ei ollut talonpojille mikään persoona, vaan ohjelma. Lippuja kantaen ja soiton raikuessa he marssivat vaalipaikoille huudellen: „Plus d'impôts, à bas les riches, à bas la république, vive l'Empereur!" „Alas verot, alas rikkaat, alas tasavalta, eläköön keisari!" Keisarin takana piili talonpoikaissota. Tasavalta, jonka he äänestivät nurin, oli ollut *rikkaiden tasavalta.*

Joulukuun 10. päivä oli talonpoikien coup d'état[1], joka kukisti vallassaolleen hallituksen. Ja tästä päivästä alkaen, jolloin he ottivat Ranskalta hallituksen asettaen tilalle toisen, heidän katseensa oli lakkaamatta suuntautunut Pariisia kohti. He olivat olleet hetken vallankumousnäytelmän toimivina sankareina, eikä heitä voitu enää pakottaa olemaan toimettoman ja tahdottoman kuoron osassa.

Muut luokat olivat apuna tekemässä talonpoikain vaalivoittoa täydelliseksi. *Proletariaatille* merkitsi Napoleonin valitseminen Cavaignacin virasta erottamista, perustavan kokouksen kukistumista, porvarillisen tasavaltalaisuuden likvidoimista, kesäkuun voiton kumoamista. *Pikkuporvaristolle* Napoleon merkitsi velal-

[1] *coup d'état* — valtiokaappaus. *Toim.*

lisen herruutta velkojan suhteen. *Suurporvariston* enemmistölle Napoleonin valitseminen merkitsi julkista välien rikkoutumista ryhmän kanssa, jota se oli joutunut käyttämään hetken aikaa vallankumousta vastaan, mutta joka oli käynyt sille sietämättömäksi heti, kun tuo ryhmä oli koettanut lujittaa väliaikaista asemaansa perustuslailla. Napoleon Cavaignacin tilalle — se merkitsi suurporvariston enemmistölle tasavallan vaihtumista monarkiaksi, kuningasvallan entistämisen alkua, arkaa vihjaamista Orleansiin, orvokkien joukkoon kätkettyyn liljaan[1]. Ja vihdoin *armeija* äänestäessään Napoleonia äänesti mobiilikaartia vastaan, rauhan idylliä vastaan, sodan puolesta.

Siis, kuten „Neue Rheinische Zeitung" sanoi, kävi niin, että Ranskan yksinkertaisin mies sai mitä moninkertaisimman merkityksen. Juuri siitä syystä, ettei hän ollut mikään, hän saattoi merkitä kaikkea paitsi itseään. Niin erilainen kuin Napoleonin nimen merkitys mahtoikin olla eri luokkien tulkitsemana, niin kaikki ne kirjoittamalla tuon nimen kirjoittivat vaalilippuunsa: „Alas „Nationalin" puolue, alas Cavaignac, alas perustava kokous, alas porvarillinen tasavalta!" Perustavassa kokouksessa ministeri Dufaure selitti julkisesti: „Joulukuun 10. päivä on toinen helmikuun 24. päivä".

Pikkuporvaristo ja proletariaatti olivat äänestäneet en bloc[2] Napoleonin *puolesta* äänestääkseen Cavaignacia *vastaan* ja riistääkseen äänestämällä yhtä ehdokasta perustavalta kokoukselta mahdollisuuden lopulliseen ratkaisemiseen. Molempien luokkien edistyksellinen osa asetti kuitenkin omat ehdokkaansa. Napoleon oli kaikkien porvarillista tasavaltaa vastaan liittyneiden puolueiden *yleisnimi, Ledru-Rollin* ja *Raspail* olivat *erisnimiä,* edellinen demokraattisen pikkuporvariston, jälkimmäinen vallankumouksellisen proletariaatin. Raspailin äänestäminen — selittivät työläiset ja heidän sosialistiset puhujansa kuuluvasti — oli vain mielenosoitusta, joukkovastalause kaikenlaisia presidentin virkoja so., itse perustuslakia vastaan, se oli myös äänestämistä Ledru-Rollinia vastaan, ensimmäinen teko, jolla proletariaatti itsenäisenä poliittisena puolueena sanoutui irti demokraattisesta puolueesta. Sitä vastoin tämä puolue — demokraattinen pikkuporvaristo ja sen parlamenttiedustaja, vuoripuolue,— suhtautuivat Ledru-Rollinin ehdokkuuteen kaikella sillä vakavuudella, millä ne olivat tottuneet juhlallisesti pettämään itseään. Tämä oli muuten niiden viimeinen yritys esiintyä itsenäisenä puolueena proletariaatin ohella. Joulukuun 10. pnä ei lyöty ainoastaan tasavaltalaisen porvariston puoluetta, vaan silloin lyötiin myös demokraattinen pikkuporvaristo ja sen vuoripuolue.

[1] *Lilja* — Bourbonien laillisen monarkian embleemi. *Toim.*
[2] *en bloc* — yhdessä. *Toim.*

Ranskalla oli nyt *vuoripuolueen* ohella *Napoleon,* mikä todistaa, että ne molemmat olivat vain elottomia irvikuvia suurista tosiasioista, joiden nimeä ne kantoivat. Louis Napoleon oli keisarin hattu päässään ja kotkineen yhtä kurjaa entisen Napoleonin parodioimista kuin vuoripuolue oli vuodelta 1793 lainattuine korulauseineen ja demagogisine poseerauksineen vanhan vuoripuolueen parodioimista. Vuoteen 1793 liittyneestä perinnäisestä taikauskosta luovuttaessa luovuttiin siis samalla myös Napoleoniin liittyneestä perinnäisestä taikauskosta. Vallankumous tuli omaksi itsekseen vasta sitten, kun se sai *oman omituisen* nimensä, ja sen se saattoi saada ainoastaan silloin, kun uusi vallankumouksellinen luokka, teollisuusproletariaatti, astui käskevänä vallankumouksen etualalle. Voidaan sanoa, että joulukuun 10. ällistytti vuoripuolueen ja pani siltä pään pyörälle jo siksi, että se karkealla talonpoikaissukkeluudella katkaisi nauraen klassillisen analogian vanhan vallankumouksen suhteen.

Joulukuun 20. pnä Cavaignac luopui virastaan ja perustava kokous julisti Louis Napoleonin tasavallan presidentiksi. Joulukuun 19. pnä, yksinvaltiutensa viimeisenä päivänä, se hylkäsi ehdotuksen kesäkuun kapinallisten armahtamisesta. Eikö se, että olisi kumottu kesäkuun 27. pn dekreetti, jonka nojalla se oli ilman oikeudenkäyntiä tuominnut karkotettaviksi 15 000 kapinallista, olisi merkinnyt itse kesäkuun lahtauksen kieltämistä?

Odilon Barrot'sta, Louis-Philippen viimeisestä ministeristä, tuli Louis Napoleonin ensimmäinen ministeri. Niin kuin Louis Napoleon ei pitänyt valtansa alkuna joulukuun 10. päivää, vaan erästä senaatin päätöstä vuodelta 1804, niin hän myös löysi pääministerin, joka ei pitänyt ministeritoimensa alkuna joulukuun 20. päivää, vaan erästä helmikuun 24. pnä annettua kuninkaallista määräystä. Louis-Philippen laillisena perillisenä Louis Napoleon lievensi hallituksen vaihdosta säilyttämällä vanhan ministeristön, joka päälle päätteeksi ei ollut ehtinyt kulua, koskei se ollut ehtinyt ryhtyä toimimaan.

Kuningasmielisten porvariryhmien johtomiehet kehottivat häntä tekemään tuon vaalin. Vanhan dynastisen opposition päämies, joka tiedottomasti oli auttanut siirtymään „Nationalin" tasavaltalaisten kauteen, oli täysin tietoisena vielä soveliaampi auttamaan siirtymään porvarillisesta tasavallasta monarkiaan.

Odilon Barrot johti ainoaa vanhaa oppositiopuoluetta, joka tavoitellessaan koko ajan tuloksettomasti ministerin salkkua ei ollut vielä kuluttanut itseään loppuun. Vallankumous nosti nopeasti vanhat oppositiopuolueet toinen toisensa jälkeen valtion huipulle, jotta niiden olisi pakko kieltää, peruuttaa vanhat korulauseensa myös sanoin eikä pelkästään teoin ja jotta kansa viimein heittäisi ne kaikki yhtenä inhottavana rykelmänä historian roskakasaan. Ja Barrot, tämä porvarillisen liberalismin

olennoituma, joka kahdeksantoista vuoden ajan oli salannut henkisen konnuutensa ja tyhjyytensä käyttäytymällä ulkonaisesti arvokkaasti, oli käynyt läpi kaikki luopuruuden asteet. Joskin häntä itseäänkin väliin hirvitti nykyisyyden ohdakkeiden ja menneisyyden laakerien välinen liian jyrkkä vastakohtaisuus, niin silmäys peiliin riitti palauttamaan ministerille ominaisen maltin ja inhimillisen itseihailun. Peilistä katsoi häneen säteilevänä Guizot, jota hän oli aina kadehtinut ja joka oli aina kovistellut häntä, Guizot itse, mutta Guizot, jolla oli Odilonin olympolaisotsa. Hän ei kuitenkaan huomannut omia Midaan korvia[1].

Helmikuun 24. pn Barrot tuli näkyviin vasta joulukuun 20. pn Barrot'ssa. Hänen, orleanistin ja voltairelaisen, kumppaniksi tuli kirkollisministerinä — legitimisti ja jesuiitta Falloux.

Muutamia päiviä myöhemmin annettiin sisäasiain ministeriö malthuslaiselle Léon Faucher'lle. Oikeus, uskonto, poliittinen taloustiede! Barrot'n ministeristössä oli kaikkea tuota, ja sitä paitsi se oli legitimistien ja orleanistien yhdistelmä. Puuttui vain bonapartelaista. Bonaparte salasi vielä halunsa olla Napoleonina, sillä *Soulouquekaan* ei esiintynyt vielä Toussaint-Louverturena.

„Nationalin" puolue syrjäytettiin heti kaikista korkeista viroista, joihin se oli tunkeutunut. Poliisiprefektuuriin, postihallitukseen, pääprokuraattoriksi, Pariisin määriksi, kaikkiin virkoihin asetettiin monarkian vanhoja kätyreitä. Legitimisti Changarnier sai Seinen departementin kansalliskaartin, mobiilikaartin ja armeijan ensimmäisen divisioonan linjajoukkojen yhdistetyn ylikomennon; orleanisti Bugeaud nimitettiin alppiarmeijan ylikomentajaksi. Tätä virkamiesten vaihtamista jatkettiin keskeytyksittä koko Barrot'n hallituksen ajan. Hänen ministeristönsä ensimmäisenä toimenpiteenä oli vanhan kuninkaallisen hallinnon ennastaminen. Tuokiossa muuttui virallinen näyttämö — kulissit, puvut, kieli, näyttelijät, statistit, kuiskaajat, puolueiden asema, näytelmän aihe, kollision olemus, koko tilanne. Ainoastaan ikivanha perustava kokous oli yhä paikallaan. Mutta siitä hetkestä alkaen, kun kansalliskokous asetti virkaan Bonaparten, Bonaparte Barrot'n, Barrot Changarnier'n, Ranska siirtyi tasavallan perustamiskaudesta jo perustetun tasavallan kauteen. Entä mitä tekemistä perustavalla kokouksella oli perustetussa tasavallassa? Kun maa oli luotu, ei sen luojalle jäänyt muuta tehtävää kuin paeta taivaaseen. Perustava kokous oli päättänyt olla seuraamatta hänen esimerkkiään, kansalliskokous oli porvarillis-tasavaltalaisten puolueen viimeinen turvapaikka.

[1] *Midas* — tarun mukaan Fryygian kuningas. Vanha muinaistaru kertoo Apollon ja Panin kilpailleen soitossa, jolloin Midas asetti Panin ensi sijalle, minkä johdosta suuttunut Apollo kasvatti hänelle aasin korvat; tästä sanonta „Midaan korvat". *Toim.*

Joskin tältä puolueelta oli riistetty kaikki toimeenpanevan vallan vipusimet, niin eikö sille ollut jäänyt perustava kaikkivaltius? Sen ensimmäisenä ajatuksena oli säilyttää hinnalla millä hyvänsä se suvereeninen asema, joka sillä oli, ja valloittaa menetetty alue takaisin sieltä käsin. „Nationalin" ministeristö tunkisi syrjään Barrot'n ministeristön, jolloin kuningasmielisen virkaväen täytyisi heti jättää hallintopalatsit ja kolmivärilipun henkilökunta palaisi riemusaatossa takaisin. Kansalliskokous päätti kukistaa ministeristön, ja ministeristö itse antoi sille hyökkäysmahdollisuuden, jota sopivampaa perustava kokous ei olisi voinut edes keksiä.

Muistetaan, että talonpojille Louis Bonaparte merkitsi: alas verot! Kun hän oli istunut kuusi päivää presidentin tuolilla, niin seitsemäntenä, joulukuun 27. pnä, hänen ministeristönsä teki ehdotuksen, että väliaikaisen hallituksen määräyksestä lakkautettu *suolavero säilytettäisiin* ennallaan. Suola- ja viiniverolla yhteisesti on etuoikeus olla Ranskan vanhan finanssijärjestelmän syntipukkina, varsinkin maalaisväestön silmissä. Tuskinpa Barrot'n ministeristö olisi voinut panna talonpoikain valitun suuhun purevampaa epigrammia hänen valitsijoistaan kuin sanat: *suolavero entiselleen!* Suolavero vei Bonaparten vallankumouksellisen suolan — talonpoikaiskapinan Napoleon haihtui kuin usvakuva eikä jäljelle jäänyt muuta kuin kuningasmielisen porvariston vehkeilyn suuri tuntematon. Eikä Barrot'n ministeristö tehnyt tarkoituksettomasti tätä tahdittoman karkeaa toiveiden pettämistä presidentin ensimmäiseksi hallintomääräykseksi.

Perustava kokous puolestaan tarttui kärkkäästi tuohon kaksinkertaiseen tilaisuuteen kukistaa ministeristö ja heittäytyä talonpoikien etujen puolustajaksi heidän valittuansa vastaan. Kokous hylkäsi finanssiministerin ehdotuksen, pienensi suolaveron kolmannekseen entisestä, enentäen siten 560 miljoonan valtionvajausta 60 miljoonalla ja odotti tuon *epäluottamuslauseen* jälkeen levollisesti ministeristön eroamista. Niin vähän se käsitti ympärillään olevaa uutta maailmaa ja omaa muuttunutta asemaansa. Ministeristön takana oli presidentti ja presidentin takana 6 miljoonaa valitsijaa, joista kukin oli laskenut vaaliuurnaan epäluottamuslauseen perustavaa kokousta vastaan. Perustava kokous palautti kansakunnalle takaisin epäluottamuslauseen. Naurettava vaihto! Se unohti, että sen luottamuslauseet olivat menettäneet pakkokurssinsa. Suolaveron hylkääminen kypsytti vain Bonaparten ja hänen ministeristönsä päätöstä, että perustavasta kokouksesta on *„tehtävä loppu"*. Alkoi pitkä kaksintaistelu, joka täytti koko toisen puolen perustavan kokouksen elämästä. *Tammikuun 29.*, maaliskuun 21., toukokuun 8. olivat tuon pulan journées, suuria päiviä, *kesäkuun 13. pn* edeltäjiä.

Tammikuun 29. pn käsittivät ranskalaiset, esim. Louis Blanc, perustuslaillisen ristiriidan ilmaukseksi, ristiriidan, joka oli olemassa toisaalta suvereenisen, hajoittamattoman, yleisestä äänioikeudesta alkunsa saaneen kansalliskokouksen ja toisaalta presidentin välillä, presidentin, joka muodollisesti oli vastuussa kansalliskokoukselle, mutta joka todellisuudessa oli samaten vahvistettu yleisen äänioikeuden tietä ja jonka persoonassa koostuivat lisäksi kaikki ne äänet, mitkä olivat jakaantuneet ja satakertaisesti pirstoutuneet kansalliskokouksen eri jäsenten kesken; sitä paitsi presidentillä oli kokonaan toimeenpanovalta, minkä yläpuolella kansalliskokous leijui vain moraalisena voimana. Tällainen tammikuun 29. pn tapahtumien tulkinta sekoittaa puhujakorokkeelta, lehdistössä ja klubeissa käydyn taistelun sanamuodon ja todellisen sisällön. Louis Bonaparten ja perustavan kansalliskokouksen muodossa eivät olleet vastakkain toinen ja toinen yksipuolinen perustuslaillinen valta, siinä eivät olleet vastakkain toimeenpaneva valta ja lainsäädännöllinen valta, siinä olivat vastakkain itse perustettu porvarillinen tasavalta ja tasavallan perustamisvälineet, sen vallankumouksellisen porvariryhmän kunnianhimoiset juonittelut ja ideologiset vaatimukset, joka oli perustanut tasavallan ja näki nyt kummikseen, että sen perustama tasavalta näytti ennastetulta monarkialta, sekä tahtoi nyt väkisin säilyttää tuon perustavan kauden, sen erikoisolot, harhakuvitelmat, kielen, henkilöt ja estää kypsää porvarillista tasavaltaa esiintymästä täydellisessä ja ominaisessa muodossaan. Niin kuin perustava kansalliskokous edusti siihen takaisin palannutta Cavaignacia, niin myös Bonaparte edusti vielä hänestä irtautumatonta lakiasäätävää kansalliskokousta, so. jo perustetun porvarillisen tasavallan kansalliskokousta.

Bonaparten valitseminen saattoi saada selityksensä vasta sitten, kun *yhden* nimen tilalle pantiin sen moninaiset merkitykset, kun tuo valinta kertaantui uuden kansalliskokouksen vaaleissa. Vanhan valtuudet oli kumonnut joulukuun 10. päivä. Siis tammikuun 29. pnä eivät törmänneet vastakkain *saman* tasavallan presidentti ja kansalliskokous, vaan syntymässäolevan tasavallan kansalliskokous ja jo syntyneen tasavallan presidentti, kaksi valtaa, joissa olennoituivat tasavallan elämänprosessin aivan eri kaudet; toisena oli tasavaltalaisen porvariston pikku ryhmä, joka yksin vain saattoi julistaa tasavallan, anastaa sen katutaistelulla ja hirmuhallinnolla vallankumoukselliselta proletariaatilta ja hahmotella sen ideaaliset peruspiirteet perustuslaissa, ja toisena oli porvariston koko kuningasmielinen joukko, joka yksin vain saattoi hallita tässä jo perustetussa porvarillisessa tasavallassa, pyyhkiä perustuslaista pois sen ideologiset lisäkkeet ja saattaa lainsäädäntönsä ja hallintonsa avulla

voimaan ne olot, jotka ovat välttämättömiä proletariaatin orjuuttamiseksi.

Rajuilma, joka puhkesi tammikuun 29. pnä, oli koonnut aineksiaan koko tammikuun ajan. Perustava kokous tahtoi epäluottamuslausunnollaan pakottaa Barrot'n ministeristön eroamaan. Vastaukseksi Barrot'n ministeristö kehotti perustavaa kokousta antamaan itse itselleen lopullisen epäluottamuslausunnon, tekemään itsemurhapäätöksen, julistautumaan *hajonneeksi*. Rateau, eräs merkityksettömimmistä edustajista, teki ministeristön käskystä tammikuun 6. pnä tuon esityksen samalle perustavalle kokoukselle, joka oli jo elokuussa päättänyt, ettei se hajoaisi, ennen kuin oli antanut koko joukon elimellisiä, perustuslakia täydentäviä lakeja. Ministeristön puoltaja Fould selitti sille suoraan, että sen hajallelaskeminen oli tarpeellista *„häiriintyneen luottotoiminnan ennastamiseksi"*. Ja eikö se sitten häirinnyt luottoa, kun se pitkitti väliaikaista tilannetta ja asetti taasen kyseenalaiseksi Barrot'n ohella Bonaparten ja Bonaparten ohella jo perustetun tasavallan? Olympolaisen Barrot'n teki hurjaksi Rolandiksi se ajatus, että häneltä jälleen riistettäisiin hänen vihdoinkin kaappaamansa pääministerin toimi, jonka joutumista hänelle tasavaltalaiset olivat jo kerran viivyttäneet yhden „dezenniumin", so. kymmenen kuukauden ajan ja josta hän oli ehtinyt nauttia tuskin kahta viikkoa. Barrot tyrannisoi tätä kurjaa kokousta pahemmin kuin mikään tyranni. Hänen lievempiä sanontojaan oli: „sen kanssa ei voi olla tulevaisuutta". Ja todellakin se edusti enää vain menneisyyttä. „Se on kykenemätön", lisäsi hän ivallisesti, „luomaan tasavallalle laitokset, joita tarvitaan sen lujittamiseksi". Ja todellakin! Kokouksen ja proletariaatin välinen ehdoton ristiriita oli samalla murtanut kokouksen porvarillisen tarmon, ja kokouksen ja kuningasmielisten välinen ristiriita oli jälleen herättänyt eloon kokouksen ylenpalttisen tasavaltalaisuuden. Siten oli se kaksin verroin kykenemätön lujittamaan tarkoituksenmukaisilla laitoksilla porvarillista tasavaltaa, jota se ei enää ymmärtänyt.

Rateaun ehdotuksen lisäksi ministeristö nostatti samalla *anomusmyrskyn* koko maassa; Ranskan kaikilta kulmilta tuli joka päivä perustavan kokouksen pään menoksi tukuttain billets-doux [1], joissa enemmän tai vähemmän kategorisesti pyydettiin sitä *hajaantumaan* ja tekemään testamenttinsa. Perustava kokous haali puolestaan vasta-anomuksia, joissa sitä vaadittiin jäämään henkiin. Bonaparten ja Cavaignacin välinen vaalitaistelu uusiintui anomustaisteluna, jota käytiin kansalliskokouksen hajallelaskemisen puolesta ja sitä vastaan. Anomusten oli määrä olla

---

[1] *billets-doux* — rakkauskirjeitä. *Toim.*

joulukuun 10. pn lisäselityksinä. Tätä agitaatiota kesti koko tammikuun ajan.

Selkkauksessaan presidentin kanssa perustava kokous ei voinut pohjata siihen, että se on yleisissä vaaleissa valittu, sillä sitä itseään vastaan vedottiin yleiseen äänioikeuteen. Se ei voinut nojautua mihinkään lakisääteiseen valtaan, sillä kysymyksessä oli taistelu laillista valtaa vastaan. Se ei voinut kukistaa ministeristöä epäluottamuslauseella, minkä se yritti tehdä vielä tammikuun 6. ja 26. päivänä, sillä ministeristöhän ei vaatinut sen luottamusta. Sille jäi vain yksi mahdollisuus — *kapina*. Kapinan taisteluvoimia olivat *kansalliskaartin tasavaltalainen osa, mobiilikaarti* ja vallankumouksellisen proletariaatin keskukset — *klubit*. Mobiilikaartilaiset, nuo kesäkuun päivien sankarit, muodostivat joulukuussa tasavaltalaisen porvariryhmän järjestyneen taisteluvoiman, niin kuin *kansallistyöhuoneet* olivat ennen kesäkuuta olleet vallankumouksellisen proletariaatin järjestynyt taisteluvoima. Niin kuin perustavan kokouksen toimeenpaneva komissio hyökkäsi raa'asti kansallistyöhuoneiden kimppuun, kun sen oli tehtävä loppu proletariaatin sietämättömiksi käyneistä vaatimuksista, niin myös Bonaparten ministeristö hyökkäsi mobiilikaartin kimppuun, kun sen oli tehtävä loppu tasavaltalaisen porvariryhmän sietämättömäksi käyneistä vaatimuksista. Ministeristö määräsi *mobiilikaartin hajotettavaksi*. Puolet siitä erotettiin ja heitettiin kadulle, toinen puoli sai kansanvaltaisen järjestyksen sijaan monarkistisen, ja sen palkka alennettiin tavallisten linjajoukkojen palkan tasalle. Mobiilikaarti huomasi olevansa kesäkuun kapinallisten asemassa, ja sanomalehdistössä alkoi olla joka päivä *julkisia synnintunnustuksia*, joissa se tunnusti kesäkuun aikaiset syntinsä ja pyyteli anteeksi proletariaatilta.

Entä *klubit?* Siitä hetkestä alkaen, jolloin perustava kokous asetti Barrot'n hahmossa kysymyksenalaiseksi presidentin, presidentin hahmossa — perustetun porvarillisen tasavallan ja perustetun porvarillisen tasavallan hahmossa — yleensä porvarillisen tasavallan —, kokouksen ympärille järjestyivät välttämättömästi kaikki helmikuun tasavallan perustavat ainekset, kaikki puolueet, jotka tahtoivat kukistaa olemassaolevan tasavallan ja muodostaa sen, kääntämällä kehityksen väkivaltaisesti taaksepäin, tasavallaksi, joka olisi vastannut heidän luokkaetujaan ja periaatteitaan. Se, mikä oli tapahtunut, tehtiin olemattomaksi; se, mikä oli kiteytynyt vallankumouksellisessa liikkeessä, oli jälleen liuotettu; jälleen taisteltiin helmikuun päivien epämääräisestä tasavallasta, jonka jokainen puolue käsitti omalla tavallaan. Puolueet ottivat jälleen hetkeksi vanhat helmikuun asenteensa, mutta niillä ei ollut enää helmikuun harhakuvitelmia. „Nationalin" kolmiväriset tasavaltalaiset nojautuivat taasen „Reformen" demokraattisiin tasavaltalaisiin ja työnsivät heidät kärkijoukkona parlamentaarisen

taistelun etualalle. Demokraattiset tasavaltalaiset nojautuivat taasen sosialistisiin tasavaltalaisiin — tammikuun 27. pnä annettiin julkinen julistus heidän sovinnostaan ja yhtymisestään — ja valmistelivat klubeissa maaperää kapinalle. Hallituksen lehdistö piti „Nationalin" kolmivärisiä tasavaltalaisia oikeutetusti kesäkuun ylösnousseina kapinallisina. Pysyäkseen porvarillisen tasavallan huipulla he asettivat kyseenalaiseksi itse porvarillisen tasavallan. Tammikuun 26. pnä ministeri Faucher esitti yhdistymisoikeutta koskevan lakiehdotuksen, jonka ensimmäinen pykälä kuului: *„Klubit kielletään"*. Hän esitti, että tuo lakiehdotus otettaisiin kiireellisenä heti käsiteltäväksi. Perustava kokous hylkäsi kiireellisyysehdotuksen, ja tammikuun 27. pnä Ledru-Rollin teki 230 edustajan allekirjoittaman esityksen ministeristön asettamisesta syytteeseen perustuslain rikkomisesta. Ministeristön asettaminen syytteeseen hetkellä, jolloin sellainen teko oli joko tuomarin, nimittäin kamarin enemmistön, voimattomuuden tahditonta paljastamista, tai syyttäjän voimaton vastalause tuota enemmistöä itseään vastaan, oli se suuri vallankumouksellinen valtti, jonka vuoripuoluekuopus löi tästä lähtien pöytään kriisin jokaisessa kireässä vaiheessa. Oman nimensä painon musertama vuoripuolue parka!

Blanqui, Barbès, Raspail ja muut olivat koettaneet toukokuun 15. pnä hajottaa perustavaa kokousta, tunkeutuen Pariisin proletariaatin etunenässä sen istuntosaliin. Barrot valmisteli samalle kokoukselle moraalista toukokuun 15. päivää, aikoen pakottaa sen laskemaan itsensä hajalle ja sulkea sen istuntosalin. Sama kokous oli antanut Barrot'n toimeksi toimittaa tutkimuksen toukokuun tapahtumista syytettyjä vastaan, mutta nyt, kun hän esiintyi kuningasmielisenä Blanquina kokousta vastaan ja kokous etsi häntä vastaan liittolaisia klubeista, vallankumouksellisesta proletariaatista, Blanquin puolueesta, nyt piinasi leppymätön Barrot kokousta esittämällä, että toukokuun vankien juttu siirrettäisiin valamiesoikeudesta „Nationalin" puolueen keksimän ylioikeuden, haute cour'in, käsiteltäväksi. Merkillistä oli, että ahdistava ministerinsalkun menettämispelko saattoi pusertaa Barrot'n päästä terävyyksiä, jotka tuottaisivat kunniaa Beaumarchais'lle! Pitkän aikaa horjuttuaan kansalliskokous hyväksyi esityksen. Toukokuun kapinallisiin nähden se sai takaisin normaalin luonteensa.

Jos kohta perustavaa kokousta pakko ajoi *kapinaan* presidenttiä ja ministereitä vastaan, niin presidenttiä ja ministeristöä pakko ajoi valtiokeikaukseen perustavaa kokousta vastaan, koska niillä ei ollut mitään laillista keinoa hajottaa sitä. Mutta perustava kokous oli perustuslain äiti ja perustuslaki oli presidentin äiti. Valtiokeikauksella presidentti oli repivä rikki perustuslain ja hävittävä tasavaltaisen oikeusperusteensa. Hänen oli silloin

pakko vetää esille imperatorinen oikeusperuste, mutta imperatorinen oikeusperuste oli herättävä eloon orleanistisen oikeusperusteen, ja kumpikin niistä kalpeni legitimistisen oikeusperusteen edessä. Laillisen tasavallan suistuminen saattoi nostaa huipulle vain tasavallan antipodin, legitimistisen monarkian, sillä sinä ajankohtana orleanistien puolue oli enää vain helmikuun voitettu ja Bonaparte enää vain joulukuun 10. pn voittaja, ja molemmat saattoivat tasavaltalaisen usurpaation vastakohdaksi asettaa enää vain monarkistiset oikeusperusteensa, jotka niin ikään olivat usurpoituja. Legitimistit käsittivät ajankohdan edulliseksi, he vehkeilivät julkisesti. Kenraali Changarnier'sta ne saattoivat toivoa itselleen kenraali *Monkia* [1]. Heidän klubeissaan huudettiin *valkoisen monarkian* tulosta yhtä julkisesti kuin proletariaatin klubeissa *punaisen tasavallan* tulosta.

Kapinan onnellinen tukahduttaminen olisi päästänyt ministeristön kaikista vaikeuksista. „Laillisuus tappaa meidät!" huudahti Odilon Barrot. Kapina olisi antanut mahdollisuuden salut public'in [2] tekosyyllä hajottaa perustavan kokouksen ja rikkoa perustuslakia perustuslain omaksi eduksi. Odilon Barrot'n karkea esiintyminen kansalliskokouksessa, ehdotus klubien hajottamisesta, melua aiheuttanut 50 kolmivärisen prefektin erottaminen ja kuningasmielisten asettaminen heidän tilalleen, mobiilikaartin hajottaminen, sen päälliköiden pahoinpiteleminen Changarnier'n toimesta, ja jo Guizot'n aikana mahdottomaksi katsotun professori Lerminier'n asettaminen jälleen virkaan, legitimistien hurjailujen sietäminen — kaikella tällä yllytettiin kapinaan. Mutta kapina oli mykkä. Se odotti merkkiä perustavalta kokoukselta eikä ministeristöltä.

Vihdoin koitti tammikuun 29. päivä, jolloin piti tehdä päätös Mathieun (de la Drôme) ehdotuksesta, joka koski Rateaun ehdotuksen ehdotonta hylkäämistä. Legitimistit, orleanistit, bonapartistit, mobiilikaarti, Vuori, klubit, kaikki vehkeilivät sinä päivänä, jokainen vehkeili niin luuloteltua vihollista kuin luuloteltua liittolaistakin vastaan. Bonaparte suoritti ratsain sotajoukkojen erään osan katselmuksen Konkordiatorilla. Changarnier pelasi teatteria suorittamalla komean manööverin, perustava kokous havaitsi istuntorakennuksensa sotaväen miehittämäksi. Perustava kokous, tuo kaikkien ristiinkäyvien toiveiden, pelkojen, odotusten, kuohuntojen, jännitysten, salaliittojen keskusta, tuo leijonanmielinen kokous ei epäröinyt hetkeäkään astuessaan maailmanhenkeä lähemmäksi kuin koskaan ennen. Se muistutti taistelijaa, joka ei ainoastaan pelännyt käyttää omia aseitaan,

[1] Vihjaus englantilaiseen kenraali G. Monkiin, joka käytti v. 1660 komennuksessaan olevia joukkoja Stuartin hallitsijasuvun saattamiseen uudelleen valtaistuimelle. *Toim.*

[2] *salut public* — yhteiskunnan pelastaminen. *Toim.*

vaan katsoi myös velvollisuudekseen olla koskematta vastustajansa aseisiin. Kuolemaa halveksien se allekirjoitti oman kuolemantuomionsa ja kieltäytyi Rateaun ehdotuksen ehdottomasta hylkäämisestä. Jouduttuaan piiritystilaan se lopetti perustavan toimintansa, jonka välttämättöminä puitteina oli ollut Pariisin piiritystila. Se kosti arvonsa mukaisesti määräämällä seuraavana päivänä toimitettavaksi tutkimuksen sen kauhun johdosta, minkä ministeristö oli siinä synnyttänyt tammikuun 29. pnä. Vuori osoitti vallankumouksellisen tarmon ja poliittisen ymmärryksen puutetta antautumalla tässä suuressa juonikomediassa „Nationalin" puolueen käyttöön sotatorveksi. „Nationalin" puolue teki viimeisen yrityksen pitääkseen jo perustetussa tasavallassa edelleen hallussaan valtamonopolin, joka sillä oli ollut porvarillisen tasavallan syntymiskautena. Se epäonnistui.

Kun tammikuun kriisissä oli kysymyksessä perustavan kokouksen olemassaolo, niin maaliskuun 21. pn kriisissä oli kysymyksessä perustuslain olemassaolo; edellisessä oli kysymyksessä „Nationalin" puolueen jäsenistö, jälkimmäisessä tuon puolueen ihanne. Tarpeetonta on mainita, että säädylliset tasavaltalaiset luopuivat ylevähenkisestä ideologiastaan halvemmalla kuin maallisesta hallitusvallasta.

Maaliskuun 21. pnä kansalliskokouksen päiväjärjestyksessä oli yhdistymisoikeutta vastaan tähdätty Faucher'n lakiehdotus: *klubien hävittäminen.* Perustuslain 8. artikla takaa kaikille ranskalaisille oikeuden perustaa yhdistyksiä. Klubien kieltäminen oli siis ilmeistä perustuslain rikkomista, ja perustavan kokouksen itsensä piti siunata oman pyhimpänsä häpäiseminen. Mutta klubithan olivat vallankumouksellisen proletariaatin kokoontumispaikkoja, salaliittopesiä. Kansalliskokous itse oli kieltänyt työläisiä yhteenliittymästä omaa porvaristoaan vastaan. Entä klubit, olivatko ne jotain muuta kuin koko työväenluokan yhteenliittymistä koko porvariluokkaa vastaan, työläisvaltion muodostamista porvarivaltiota vastaan? Eikö kukin niistä ollut proletariaatin perustava kokous ja kapina-armeijan taisteluvalmis osasto? Perustuslain oli ennen kaikkea konstituoitava porvariston herruus. Yhdistymisoikeudella perustuslaki saattoi siis tarkoittaa ilmeisesti vain niitä yhdistyksiä, jotka olivat sopusoinnussa porvariston vallan, so. porvarillisen järjestyksen kanssa. Joskin perustuslaissa teoreettisista sopivaisuussyistä asia esitettiin yleistävästi, niin eikö ollut hallitusta ja kansalliskokousta, jotta ne tulkitsisivat ja soveltaisivat sitä yksityisten tapausten suhteen? Jos kerran tasavallan alkuaikana klubit oli tosiasiallisesti kielletty piiritystilan avulla, niin eikö järjestetyssä, konstituoidussa tasavallassa pitänyt kieltää niitä lailla? Perustuslain tällaista proosallista tulkintaa vastaan kolmivärisillä tasavaltalaisilla ei ollut mitään muuta esitettävänä kuin perus-

tuslain runsaat korulauseet. Osa heistä, Pagnerre, Duclerc ja muut, äänesti ministeristön puolesta ja hankki siten sille enemmistön. Toinen osa, kun pykälä klubien kieltämisestä oli hyväksytty, meni arkkienkeli Cavaignac ja kirkkoisä Marrast etunenässään yhdessä Ledru-Rollinin ja vuoripuolueen kanssa erilliseen toimistosaliin „ja piti neuvottelun".— Kansalliskokous oli paralysoitu, se ei ollut enää äänimäärältään .päätöskykyinen. Toimistosalissa herra Grémieux muistutti parahiksi, että tie vie sieltä suoraan kadulle ja ettei enää ollut vuoden 1848 helmikuu, vaan vuoden 1849 maaliskuu. „Nationalin" puolue, jolle kaikki äkkiä valkeni, palasi kansalliskokouksen istuntosaliin perässään vuoripuolue, jota oli taas kerran petkutettu. Vuoripuoluetta vaivasivat ehtimiseen vallankumoushalut, mutta yhtä ehtimiseen se tavoitteli perustuslaillisia mahdollisuuksia ja aina tunsi olevansa paikallaan paremminkin porvarillis-tasavaltalaisten takana kuin vallankumouksellisen proletariaatin edessä. Niin päättyi tämä komedia. Perustava kokous oli itse säätänyt, että perustuslain kirjaimen rikkominen on sen ainoaa oikeaa ajatuksen selittämistä.

Vain yksi kohta oli vielä säännösteltävä: perustetun tasavallan suhde Euroopan vallankumoukseen, sen *ulkopolitiikka*. Perustavassa kokouksessa, jonka elinikä oli päättyvä muutaman päivän kuluttua, vallitsi toukokuun 8. pnä 1849 tavaton kiihtymys. Päiväjärjestyksessä oli Ranskan armeijan hyökkäys Roomaa vastaan, sen takaisin ajaminen sieltä roomalaisten toimesta, sen poliittinen kunniattomuus ja sotilaallinen häpeä, Ranskan tasavallan suorittama Rooman tasavallan salamurha, toisen Bonaparten ensimmäinen Italian sotaretki. Vuoripuolue löi taas kerran esiin päävalttinsa: Ledru-Rollin jätti taas puhemiehen pöydälle välttämättömän syytöskirjelmänsä, jossa syytettiin ministeristöä ja tällä kertaa myös Bonapartea perustuslain loukkaamisesta.

Toukokuun 8. pn motiivi toistui myöhemmin kesäkuun 13. pn motiivina. Tutustukaammepa Rooman retkeen.

Cavaignac oli lähettänyt jo marraskuun puolivälissä 1848 sotalaivaston Civitavecchiaan suojelemaan paavia, ottamaan hänet laivaan ja tuomaan Ranskaan. Paavin tuli siunata säädyllinen tasavalta ja turvata Cavaignacin valinta presidentiksi. Paavin avulla Cavaignac tahtoi saada onkeensa papit, pappien avulla — talonpojat ja talonpoikien avulla presidentinviran. Cavaignacin toimeenpanema retki oli lähinnä vaalipuffausta, mutta samalla vastalause ja uhkaus Rooman vallankumousta vastaan. Se sisälsi itumuodossa Ranskan intervention paavin eduksi.

Tästä paavin hyväksi ja Rooman tasavaltaa vastaan suoritettavasta Ranskan, Itävallan ja Napolin interventiosta päätettiin

Bonaparten ministerineuvoston ensimmäisessä istunnossa joulukuun 23. pnä. Falloux ministeristössä merkitsi paavia Roomassa ja vieläpä paavin Roomassa. Bonaparte ei tarvinnut enää paavia päästäkseen talonpoikain presidentiksi, mutta hän tarvitsi paavin säilymistä presidentin talonpoikien säilyttämiseksi. Heidän herkkäuskoisuutensa oli tehnyt hänestä presidentin. Uskon ohella kadottaisivat he myös herkkäuskoisuutensa ja paavin ohella uskonsa. Entäpä yhteen liittyneet orleanistit ja legitimistit, jotka hallitsivat Bonaparten nimellä! Ennen kuin voitiin palauttaa kuningas valtaistuimelle, oli palautettava mahti, joka pyhittää kuninkaat. Heidän kuningasmielisyydestään huolimatta ilman vanhaa, paavin maallisen vallan alaiseksi alistettua Roomaa ei olisi paavia, ilman paavia — katolilaisuutta, ilman katolilaisuutta — ranskalaista uskontoa, ja miten kävisi Ranskan vanhan yhteiskunnan, jollei olisi uskontoa. Kiinnitykset, joita talonpojilla on taivaan hyvyyksiin, ovat niiden kiinnitysten takeena, jotka porvaristolla on talonpoikain tiloihin. Rooman vallankumous oli siis yhtä hirveä attentaatti omistusta ja porvarillista järjestystä vastaan kuin kesäkuun vallankumous. Ranskassa entistetty porvariston herruus vaati paavin vallan entistämistä Roomassa. Rooman vallankumouksellisten lyöminen merkitsi vihdoin Ranskan vallankumouksellisten liittolaisten lyömistä; Ranskan konstituoidussa tasavallassa muodostetun vastavallankumouksellisten luokkien liiton välttämättömänä täydennyksenä oli Ranskan tasavallan liitto Pyhän allianssin, Napolin ja Itävallan kanssa. Joulukuun 23. pnä tehty ministerineuvoston päätös ei ollut mikään salaisuus perustavalle kokoukselle. Jo tammikuun 8. pnä Ledru-Rollin oli tehnyt siitä ministeristölle välikysymyksen, johon ministeristö vastasi kielteisesti, ja kansalliskokous siirtyi päiväjärjestykseen. Uskoiko se ministeristön sanoihin? Tiedämme, että se käytti koko tammikuun siihen, että antoi ministeristölle epäluottamuslauseita. Mutta jos ministeristön rooliin kuului valehtelu, niin kansalliskokouksen rooliin kuului sen valehtelun teennäinen uskominen ja siten tasavaltalaisen ulkonäön pelastaminen.

Piemont oli sillä välin lyöty, Kaarle Albert luopunut valtaistuimesta, Itävallan armeija kolkutti Ranskan porttia. Ledru-Rollin teki kiivaan välikysymyksen. Ministeristö todisti, että se oli jatkanut Pohjois-Italiassa vain Cavaignacin politiikkaa, ja Cavaignac vain väliaikaisen hallituksen, so. Ledru-Rollinin politiikkaa. Tällä kertaa se sai kansalliskokoukselta jopa luottamuslauseenkin, ja se valtuutettiin miehittämään väliaikaisesti jokin sopiva kohta Pohjois-Italiassa, jotta annettaisiin siten selkänojaa rauhanomaisille neuvotteluille, joita käytiin Itävallan kanssa Sardinian alueen loukkaamattomuudesta ja Rooman kysymyksestä. Kuten tiedetään, Italian kohtalo tultiin ratkaise-

maan Pohjois-Italian- taistelukentillä. Sen tähden täytyi joko antaa Rooman kukistua Lombardian ja Piemontin ohella tai Ranskan julistaa sota Itävallalle ja siten Euroopan vastavallankumoukselle. Oliko kansalliskokous ruvennut yhtäkkiä pitämään Barrot'n ministeristöä vanhana yhteishyvänvaliokuntana? Tai itseään Konventtina? Mutta miksi sitten ranskalaisten joukkojen oli miehitettävä jokin Pohjois-Italian paikkakunta? Se oli läpinäkyvä verho, jonka taa piilotettiin sotaretki Roomaa vastaan. Huhtikuun 14. pnä lähti 14 000 miestä Oudinot'n johdolla purjehtimaan Civitavecchiaan; huhtikuun 16. pnä kansalliskokous myönsi ministeristölle 1 200 000 frangin määrärahan interventiolaivaston pitämiseen kolme kuukautta Välimerellä. Kansalliskokous antoi siten ministeristölle kaikki, mitä tarvittiin interventioon Roomaa vastaan, samalla kun se oli sallivinaan sen toimia Itävaltaa vastaan. Kokous ei nähnyt, mitä ministeristö teki, se kuunteli vain, mitä ministeristö sanoi. Sellaista uskoa ei ollut Israelissakaan. Perustava kokous oli joutunut sellaiseen asemaan, ettei se rohjennut tietää, mitä konstituoidun tasavallan piti tehdä.

Toukokuun 8. pnä näyteltiin vihdoin tuon komedian viimeinen näytös. Perustava kokous vaati ministeristöä ryhtymään kiireellisiin toimenpiteisiin Italian sotaretken suuntaamiseksi sille aikaisemmin asetettuun päämäärään. Samana iltana Bonaparte julkaisi „Moniteurissa" kirjeen, jossa hän antoi Oudinot'lle mitä suurimman tunnustuksensa. Toukokuun 11. pnä kansalliskokous hylkäsi syytekirjelmän, joka oli esitetty samaista Bonapartea ja hänen ministeristöään vastaan. Ja vuoripuolue, sen sijaan että olisi repinyt rikki tuon petoskudoksen, teki parlamenttikomediasta tragedian esittääkseen siinä Fouquier-Tinvillen osaa, mutta Konventtileijonan lainanahkan alta se näyttikin vain oman pikkuporvarillisen vasikannahkansa!

Perustavan kokouksen elämän loppupuoli oli pääkohdittain seuraava: se myönsi tammikuun 29. pnä, että kuningasmieliset porvariryhmät ovat luonnostaan sen perustaman tasavallan esimiehiä, maaliskuun 21. pnä — että valtiosäännön rikkominen on sen täytäntöönpanoa, ja toukokuun 11. pnä — että suurisanaisesti julistettu Ranskan tasavallan ja taistelevien kansojen passiivinen liitto merkitsee Ranskan tasavallan ja Euroopan vastavallankumouksen aktiivista liittoa.

Tuo viheliäinen kokous väistyi näyttämöltä vasta sitten, kun se ensin oli tyydytykseen hylännyt toukokuun 4. pnä, paria päivää ennen ensimmäistä syntymäpäiväjuhlaansa, ehdotuksen kesäkuun kapinallisten armahtamisesta. Sen valta oli murrettu, kansa vihasi sitä verisesti, porvaristo, jonka työase se oli ollut, sysäsi sen kovakouraisesti luotaan, heitti halveksuen syrjään; elämänsä loppukaudella sen oli pakko kieltää sen alkukausi, siltä

oli riistetty sen tasavaltalaisuusilluusiot, se ei ollut luonut mitään suurta menneisyydessä eikä sillä ollut mitään tulevaisuuden toiveita, se mädäntyi elävältä osa osalta ja niinpä se osasi enää vain galvanisoida elotonta ruumistaan muistelemalla alinomaa kesäkuun voittoa ja elämällä sen toistamiseen, tuomitsemalla tuomitut yhä ja yhä uudelleen vakuuttuakseen siten olemassaolostaan. Se oli vampyyri, joka eli kesäkuun kapinallisten verestä!

Perustava kokous jätti jälkeensä valtionvajauksen, jota olivat suurentaneet kesäkuun kapinan tuottamat menot, suolaveron tyrehtyminen, korvaukset, jotka se oli myöntänyt neekeriorjuuden lakkauttamisen yhteydessä plantaasinomistajille, Rooman retken kustannukset, viiniveron lakkautus, josta se teki päätöksen jo henkitoreissaan, vahingoniloisena ukkona, joka on onnellinen saadessaan sälyttää komprometoivan kunniavelkansa hymyilevän perillisensä kannettavaksi.

Maaliskuun alussa oli alkanut vaaliagitaatio *lakiasäätävän kansalliskokouksen* vaalien yhteydessä. Vastakkain oli kaksi perusryhmää: *järjestyspuolue* ja *demokraattis-sosialistinen* eli *punainen puolue;* niiden välillä olivat *perustuslain ystävät,* jolla nimellä „Nationalin" kolmiväriset tasavaltalaiset yrittivät esiintyä eri puolueena. *Järjestyspuolue* oli muodostunut heti kesäkuun päivien jälkeen, mutta vasta joulukuun 10. pn jälkeen, kun se oli saanut mahdollisuuden vapautua porvarillis-tasavaltalaisista, „Nationalin" nurkkakunnasta, paljastui sen olemassaolon salaisuus: *orleanistien ja legitimistien liittoutuminen yhdeksi puolueeksi.* Porvariluokka oli jakaantunut kahdeksi suureksi ryhmäksi, jotka vuorotellen olivat pitäneet hallussaan valtamonopolia: *suurmaanomistajat* — *entistetyn monarkian* aikana, *rahaylimystö* ja *teollisuusporvaristo* — *heinäkuun monarkian* aikana. Toisen ryhmän intressien määräävän vaikutuksen kuninkaallisena nimenä oli *Bourbon,* toisen ryhmän intressien määräävän vaikutuksen kuninkaallisena nimenä — *Orleans; tasavallan nimetön valtakunta* oli ainoa, jossa molemmat ryhmät saattoivat yhdenvertaisina halliten puolustaa yhteisiä luokkaetujaan, luopumatta keskinäisestä kilpailustaan. Koska porvarillinen tasavalta ei voinut olla mitään muuta kuin koko porvariluokan täydellistä ja puhtaana esiintyvää herruutta, niin saattoiko se olla jotakin muuta kuin legitimisteillä täydennettyjen orleanistien herruutta ja orleanisteilla täydennettyjen legitimistien herruutta, *restauraation ja heinäkuun monarkian synteesi?* „Nationalin" porvarillis-tasavaltalaiset eivät edustaneet mitään oman luokkansa suurta ryhmää, jolla olisi ollut taloudellinen perustansa. Heidän merkityksensä ja historiallinen arvonsa oli vain siinä, että monarkian aikana, vastoin molempia porvariryhmiä, jotka tajusivat vain oman *erityisen* valtakomentonsa, he yrittivät saattaa voimaan

porvariluokan yleisen valtakomennon, *tasavallan nimettömän valtakunnan,* jota he idealisoivat ja koristelivat antiikkisilla arabeskeilla, mutta jota he pitivät tervetulleena ennen kaikkea oman nurkkakuntansa herruuden mielessä. Jos „Nationalin" puolue menikin pyörälle päästään nähdessään yhdistyneet kuningasmieliset perustamansa tasavallan huipulla, niin nämä vuorostaan olivat ainakin yhtä paljon harhassa yhteisen herruutensa suhteen. He eivät käsittäneet, että joskin heidän kumpikin ryhmänsä oli erikseen otettuna kuningasmielinen, niin niiden kemiallisen yhdistämisen tuloksen täytyi olla välttämättä *tasavaltalainen,* että valkoisen ja sinisen monarkian täytyi neutralisoitua kolmivâriseksi tasavallaksi. Vastakohtaisuus, joka oli olemassa toisaalta niiden ja toisaalta vallankumouksellisen proletariaatin ja sen ympärille yhä enemmän keskittyvien väliluokkien välillä, pakotti järjestyspuolueen kummankin ryhmän jännittämään koko yhdistyneen voimansa ja säilyttämään tämän yhdistyneen voiman organisaation; kummankin ryhmän täytyi vastoin toisen restauraatio- ja ylenemishaluja pitää kiinni yhteisestä herruudesta, ts. porvarillisen herruuden *tasavaltalaisesta* muodosta. Niinpä huomaamme, että nämä kuningasmieliset, jotka aluksi luottivat välittömään restauraatioon ja sittemmin raivosta kuohuen ja kiroten säilyttivät tasavaltalaisen muodon, viimein kuitenkin tunnustavat, että he voivat sietää toisiaan ainoastaan tasavallassa, ja siirtävät restauraation epämääräiseen tulevaisuuteen. Yhteinen herruus vahvisti kumpaakin ryhmää, ja teki ne vielä kykenemättömämmiksi ja haluttomammiksi alistumaan toisen alaisiksi, so. entistämään monarkian.

Järjestyspuolue julisti avoimesti vaaliohjelmassaan kannattavansa porvariluokan herruutta, ts. olevansa tuon herruuden elinehtojen: *omaisuuden, perheen, uskonnon ja järjestyksen* säilyttämisen kannalla! Porvariston luokkaherruuden ja tämän luokkaherruuden ehdot se esitti tietenkin sivistyksen herruudeksi ja aineellisen tuotannon sekä siitä johtuvien yhteiskunnallisten vaihtosuhteiden välttämättömiksi ehdoiksi. Järjestyspuolueen käytettävissä oli valtavia rahavaroja; se järjesti haaraosastojaan kaikkialle Ranskaan, sen palkoissa olivat kaikki vanhan yhteiskunnan ideologit, sen käytettävissä oli olemassaolevan hallitusvallan vaikutusvoima, sillä oli armeija maksuttomia vasalleja kaikkien pikkuporvari- ja talonpoikaismassojen muodossa, jotka olivat vielä kaukana vallankumouksellisesta liikkeestä ja pitivät omistuksen korkeita arvohenkilöitä pienomistuksensa ja sen pienten ennakkoluulojen luonnollisina asiamiehinä. Järjestyspuolue, jota edusti koko maassa lukematon joukko pikkukuninkaita, saattoi rangaista ehdokkaittensa hylkäämisestä kuin kapinasta, erottaa kapinalliset työläiset, vastaan hangoittelevat maalaisrengit,

palvelijat, kauppa-apulaiset, rautatieläiset, kirjurit, kaikki toimihenkilöt, jotka olivat siviilielämässä sen alaisia. Ja vihdoin se saattoi paikoitellen pitää vireillä harhaluuloa, että tasavaltalainen perustava kokous oli estänyt joulukuun 10. pn Bonapartea näyttämästä ihmeitä aikaansaavia voimiaan. Järjestyspuolueesta puhuessamme emme ole maininneet mitään bonapartisteista. He eivät olleet mikään tärkeä porvariluokan ryhmä, vaan rykelmä vanhoja taikauskoisia invalideja ja nuoria uskomattomia onnenonkijoita.— Järjestyspuolue voitti vaaleissa ja lähetti suuren enemmistön lakiasäätävään kokoukseen.

Yhteenliittynyttä vastavallankumouksellista porvariluokkaa vastaan täytyi pikkuporvariston ja talonpoikaisluokan jo vallankumouksellistuneiden osien luonnollisesti liittoutua vallankumouksellisten intressien pääedustajan, vallankumouksellisen proletariaatin kanssa. Olemme nähneet, kuinka parlamentaariset tappiot sysäsivät parlamentissa pikkuporvariston demokraattisia edustajia, so. vuoripuoluetta, liittoon proletariaatin sosialististen edusmiesten kanssa ja kuinka parlamentin ulkopuolella concordats à l'amiable, porvariston intressien brutaali ajaminen ja vararikkoutuminen sysäsivät varsinaista pikkuporvaristoa lähestymään varsinaisia proletaareja. Tammikuun 27. pnä olivat vuoripuolue ja sosialistit viettäneet sovintojuhlaansa; vuoden 1849 helmikuun suurjuhlassa ne vahvistivat toistamiseen tuon yhtymisaktinsa. Sosiaalinen puolue ja demokraattinen puolue, työläisten puolue ja pikkuporvarien puolue, yhtyivät *sosialidemokraattiseksi* puolueeksi, so. *punaiseksi* puolueeksi.

Oltuaan hetken aikaa kesäkuun päiviä seuranneen agonian lamauttamana Ranskan tasavalta oli piiritystilan lakkauttamisen jälkeen, lokakuun 19. pn jälkeen, elänyt jatkuvasti kuumeentapaisen levotonta elämää. Ensinnä taistelu presidentintoimesta; sitten presidentin ja perustavan kokouksen taistelu; taistelu klubeista; Bourges'n oikeusjuttu [1], jossa presidentin, liittoutuneiden kuningasmielisten, säädyllisten tasavaltalaisten, demokraattisen Vuoren ja proletariaatin sosialististen doktrinäärien mitättömien olemusten vastakohtana esiintyivät proletariaatin todelliset vallankumousmiehet sellaisina alkumaailman jättiläisinä, jotka yksin vain jäävät yhteiskunnan pinnalle vedenpaisumuksessa tai jollaisia voi olla vain yhteiskunnallisen vedenpaisumuk-

---

[1] Oikeusjuttu vuoden 1848 toukokuun 15. pn tapahtumiin osallistuneita vastaan, joita syytettiin hallitusvastaisen salaliiton järjestämisestä. Bourges'n kaupungissa tuomioistuimen eteen joutuivat proletariaatin johtomiehet (Blanqui, Barbès) sekä osa Vuoresta. Blanqui tuomittiin kymmeneksi vuodeksi koppivankeuteen, de Flotte, Sobrier ja Raspail eri pitkiksi ajoiksi vankeuteen, Barbès, Albert, Louis Blanc, Caussidière, Laviron ja Huber karkotettaviksi *Toim.*

sen edellä; vaaliagitaatio; Bréan[1] murhaajain mestaus; sanomalehtien jatkuvat painokannejutut; hallituksen poliisien väkivaltaiset juhlapitojen häiritsemiset; julkeat kuningasmielisten provokaatiot; Louis Blancin ja Caussidière'in kuvien naulitseminen häpeäpaaluun; konstituoidun tasavallan ja perustavan kokouksen välinen keskeytymätön taistelu, joka alinomaa työnsi vallankumousta takaisin lähtökohtaansa, alinomaa teki voittajasta voitetun, voitetusta voittajan ja muutti silmänräpäyksessä puolueiden ja luokkien asemaa, erottaen ja yhdistäen niitä; Euroopan vastavallankumouksen nopea edistyminen, Unkarin maineikas taistelu, Saksan kapinat, Rooman retki, Ranskan armeijan häpeällinen tappio Rooman edustalla — tässä liikkeen kurimossa, tässä historiallisen levottomuuden piinassa, tässä vallankumouksellisten kiihkojen, toiveiden ja pettymysten luoteen ja vuoksen dramaattisessa vaihtelussa Ranskan eri yhteiskuntaluokkien oli laskettava kehitysjaksonsa viikoissa, kun ne ennen olivat laskeneet ne puolivuosisadoissa. Huomattava osa talonpojista ja maakunnista oli vallankumouksellistunut. Ne eivät olleet pettyneet ainoastaan Napoleonin suhteen, punainen puolue tarjosi niille nimen asemesta sisältöä, illusorisen verovapauden asemesta — legitimisteille maksetun miljardin palauttamista, hypoteekkilainojen järjestelyä ja koronkiskonnan lakkauttamista.

Vallankumouskuume oli tarttunut armeijaankin. Bonapartea äänestäessään se oli äänestänyt voiton puolesta, mutta Bonaparte toikin sille tappion. Armeija oli äänestänyt Bonapartea luullen häntä pikku korpraaliksi, jonka takana piilee vallankumouksen suuri sotapäällikkö, mutta hän toi heille takaisin suuret kenraalit, joiden takana piileskelee pikkumainen korpraali. Epäilemättä punainen puolue, so. yhtynyt demokraattinen puolue, oli saava, ellei voiton, niin ainakin suurta menestystä: Pariisi, armeija ja suuri osa maaseutua oli äänestävä sitä. Vuoripuolueen johtaja *Ledru-Rollin* tuli valituksi viidessä departementissa; yksikään järjestyspuolueen johtomiehistä, yksikään varsinaisen työväenpuolueen nimimies ei saanut sellaista voittoa. Tuo vaali paljastaa meille demokraattis-sosialistisen puolueen salaisuuden. Vuoripuolue, demokraattisen pikkuporvariston parlamentaarinen esitaistelija, oli toisaalta pakotettu liittymään yhteen proletariaatin sosialististen doktrinäärien kanssa, ja proletariaatti, kärsittyään kesäkuussa hirveän aineellisen tappion, oli pakotettu nousemaan jälleen intellektuaalisten voittojen avulla; koska

[1] Kenraali Bréa, joka komensi erästä sotaväenosastoa Pariisin proletariaatin kesäkuun kapinaa tukahdutettaessa, sai surmansa kapinallisten kädestä Fontainebleaun tulliportin luona 25. pnä kesäkuuta 1848. Tämän yhteydessä mestattiin kaksi kapinan osanottajaa. *Toim.*

muiden luokkien kehitys ei vielä sallinut proletariaatin pystyttää vallankumouksellista diktatuuria, sen täytyi heittäytyä vapautuksensa doktrinäärien, sosialististen lahkokuntien perustajien syliin.— Toisaalta asettuivat vallankumoukselliset talonpojat, armeija ja maaseutu vuoripuolueen puolelle, josta siten tuli vallankumouksellisen sotaleirin komentaja ja joka oli, tekemällä sovinnon sosialistien kanssa, poistanut vallankumouksellisesta puolueesta kaikki vastakohtaisuudet. Perustavan kokouksen elämän jälkipuoliskolla vuoripuolue edusti tämän kokouksen tasavaltalaista paatosta ja sai unohduksiin syntinsä, jotka se oli tehnyt väliaikaisen hallituksen, Toimeenpanevan komission aikana ja kesäkuun päivinä. Samassa määrässä kuin „Nationalin" puolue antautui puolinaisen luonteensa mukaisesti kuningasmielisen ministeristön painostettavaksi, nousi kaikkivaltiaan „Nationalin" aikana syrjäytetty vuoripuolue ja hankki itselleen arvovaltaa vallankumouksen parlamentaarisena edustajana. „Nationalin" puolueella ei tosiaankaan ollut esitettävänä toisia kuningasmielisiä ryhmiä vastaan mitään muuta kuin kunnianhimoisia persoonallisuuksia ja idealistisia loruja. Vuoripuolue sitä vastoin edusti porvariston ja proletariaatin välillä häilyviä joukkoja, joiden aineelliset edut vaativat demokraattisia instituutioita. Cavaignaciin ja Marrastiin nähden Ledru-Rollin ja Vuori edustivat siis todellista vallankumousta, ja tietoisuus tästä tärkeästä asemasta antoi niille sitäkin enemmän rohkeutta, koska vallankumouksellisen tarmon ilmaisu supistui parlamentaarisiin hyökkäyksiin, syytöskirjelmien jättämiseen, uhkauksiin, äänenkohottamisiin, jyliseviin puheisiin ja äärimmäisyyksiin, jotka jäivät vain tyhjänpäiväiseksi sanahelinäksi. Talonpojat olivat melkein samanlaisessa asemassa kuin pikkuporvarit, he esittivät melkein samoja sosiaalisia vaatimuksia. Yhteiskunnan kaikkien välikerrosten, mikäli ne olivat joutuneet mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen, täytyi siis huomata Ledru-Rollin sankarikseen. Ledru-Rollin oli demokraattisen pikkuporvariston persoonallisuuksia. Taistelussa järjestyspuoluetta vastaan oli kärkipaikoille kohoava ennen kaikkea tämäntapaisia, puoleksi vanhoillisia, puoleksi vallankumouksellisia ja täysin utopistisia reformaattoreita.

„National"-puolue, „perustuslain quand même[1] ystävät", républicains purs et simples[2] kärsivät vaaleissa täydellisen tappion. He saivat mitättömän vähemmistön lakiasäätävään kokoukseen; heidän tunnustetut johtajansa katosivat näyttämöltä, yksinpä Marrastkin, tuo päätoimittaja ja säädyllisen tasavallan Orfeus.

---

[1] *quand même* — hinnalla millä hyvänsä. *Toim.*
[2] *républicains purs et simples* — ehta tasavaltalaiset. *Toim.*

Toukokuun 28. pnä[1] kokoontui lakiasäätävä kokous, kesäkuun 11. pnä uudistui toukokuun 8. pn yhteentörmäys, Ledru-Rollin jätti vuoripuolueen nimessä syytöskirjelmän, jossa presidenttiä ja ministeristöä syytettiin perustuslain rikkomisesta, Rooman pommittamisesta. Kesäkuun 12. pnä lakiasäätävä kokous hylkäsi syytöskirjelmän, niin kuin perustava kokous oli hyljännyt sen toukokuun 11. pnä, mutta tällä kertaa proletariaatti pakotti vuoripuolueen kadulle, ei kuitenkaan katutaisteluun, vaan ainoastaan katumielenosoitukseen. Kun sanoo, että vuoripuolue oli tämän liikkeen johdossa, niin se riittää selittämään sen, että tämä liike kukistettiin ja että vuoden 1849 kesäkuu oli yhtä naurettava kuin arvotonkin vuoden 1848 kesäkuun irvikuva. Kesäkuun 13. pn suurta perääntymistä himmensi ainoastaan Changarnier'n, tämän järjestyspuolueen improvisoiman suurmiehen sitäkin suurempi taistelukertomus. Kullakin yhteiskunnallisella ajanjaksolla on oltava suurmiehensä, ja jollei se niitä löydä, se keksii ne, kuten Helvetius sanoo.

Joulukuun 20. pnä oli olemassa enää vain toinen puoli konstituoidusta porvarillisesta tasavallasta — *presidentti*, toukokuun 28. pnä täydennettiin sitä toisella puolella — *lakiasäätävällä kokouksella*. Perustumassa ollut porvarillinen tasavalta oli kesäkuussa 1848 proletariaattia vastaan käymällään sanoin kuvaamattomalla taistelulla hakannut nimensä historian syntyneiden luetteloon; saman teki konstituoitu porvarillinen tasavalta kesäkuussa 1849 näyttelemällä sanoin selittämätöntä komediaa pikkuporvariston kanssa. Vuoden 1849 kesäkuu oli Nemesis, joka kosti vuoden 1848 kesäkuun. Kesäkuussa 1849 ei voitettu työläisiä, vaan kaatuivat työläisten ja vallankumouksen välillä seisovat pikkuporvarit. Kesäkuu 1849 ei ollut palkkatyön ja pääoman välinen verinen murhenäytelmä, vaan vankiloista rikas ja surkea velallisen ja velkojan välinen näytelmä. Järjestyspuolue oli voittanut, se oli kaikkivoipa, sen täytyi nyt näyttää, mikä se oli.

III

VUODEN 1849 KESÄKUUN 13. PÄIVÄN JÄLKISEURAUKSET

Joulukuun 20. päivänä oli *perustuslaillisen tasavallan* Januspää näyttänyt vain *toisen* naamansa, toimeenpanevan naaman, jolla oli L. Bonaparten epämääräisen latteat piirteet, toukokuun 28. pnä 1849 se näytti toisen, *lakiasäätävän* naamansa, joka oli

[1] „Luokkataistelut Ranskassa" teoksen ensimmäisessä ja myöhemmissä laitoksissa sekä teoksessa „Louis Bonaparten brumairekuun 18." on virheellisesti merkitty toukokuun 29. pnä. Todellisuudessa lakiasäätävä kokous kokoontui toukokuun 28. pnä 1849. *Toim.*

yltäänsä täynnä restauraation ja heinäkuun monarkian hurjien orgioiden jättämiä arpia. Lakiasäätävällä kansalliskokouksella luotiin lopullisesti *perustuslaillinen tasavalta,* ts. tasavaltainen valtiomuoto, jossa oli konstituoitu porvariluokan herruus, siis niiden molempien suurten kuningasmielisten ryhmien yhteinen herruus, jotka muodostavat Ranskan porvariston, yhtyneiden legitimistien ja orleanistien, *järjestyspuolueen* herruus. Sillä aikaa kun Ranskan tasavalta joutui tuon kuningasmielisten puolueiden koalition omistukseen, Euroopan vastavallankumouksellisten valtojen koalitio ryhtyi yleiseen ristiretkeen maaliskuun vallankumouksen viimeisiä turvapaikkoja vastaan. Venäjä hyökkäsi Unkariin, Preussi marssi valtakunnallisen perustuslain kannattajien armeijaa vastaan ja Oudinot pommitti Roomaa. Euroopan kriisi oli ilmeisesti joutumassa ratkaisevaan käännekohtaansa, koko Euroopan katseet suuntautuivat Pariisiin ja koko Pariisin katseet *lakiasäätävän kokouksen* puoleen.

Kesäkuun 11. pnä Ledru-Rollin astui sen puhujalavalle. Hän ei pitänyt puhetta, hän määritteli vain syytöksen ministereitä vastaan, alastoman, kaunistelemattoman, tosiasioihin perustuvan, keskitetyn ja raskaan syytöksen.

Hyökkäys Roomaa vastaan on hyökkäys perustuslakia vastaan, hyökkäys Rooman tasavaltaa vastaan on hyökkäys Ranskan tasavaltaa vastaan. Perustuslain 5. artikla kuuluu: „Ranskan tasavalta ei käytä sotavoimiaan koskaan minkään kansan vapautta vastaan", mutta presidentti käyttää Ranskan armeijaa Rooman vapautta vastaan. Perustuslain 54. artikla kieltää toimeenpanevaa valtaa julistamasta sotaa kansalliskokouksen suostumuksetta. Perustavan kokouksen päätös toukokuun 8. pltä käskee selvästi ministereitä saattamaan mitä pikaisimmin Rooman retkikunnan toiminnan alkuperäisen tarkoituksensa mukaiseksi, päätös siis kieltää selvästi sodan Roomaa vastaan, mutta Oudinot pommittaa Roomaa. Itse perustuslainkin Ledru-Rollin veti siten raskauttavaksi todisteeksi Bonapartea ja hänen ministereitään vastaan. Kansalliskokouksen kuningasmieliselle enemmistölle hän, perustuslain tribuuni, sinkautti uhkaavan julistuksen: „Tasavaltalaiset osaavat pakottaa kunnioittamaan perustuslakia keinoilla millä tahansa, vaikkapa asevoimalla!" *„Asevoimalla!"* toisti vuoripuolue satakertaisena kaikuna. Enemmistö vastasi hirmuisella metelillä. Kansalliskokouksen puhemies kutsui Ledru-Rollinia järjestykseen, Ledru-Rollin toisti uhkamielisen julistuksensa ja pani lopuksi puhemiehen pöydälle esityksen Bonaparten ja hänen ministeriensä syytteeseen asettamisesta. 361 äänellä 203 ääntä vastaan kansalliskokous päätti Rooman pommittamista koskevasta kysymyksestä siirtyä ilman muuta päiväjärjestykseen.

Luuliko Ledru-Rollin voivansa lyödä valtiosäännön avulla kansalliskokouksen ja kansalliskokouksen avulla presidentin? Perustuslaki kielsi tosin kaikki hyökkäykset muiden kansojen vapautta vastaan, mutta se, jota vastaan Ranskan armeija hyökkäsi Roomassa, ei ollut ministeristön mielestä „vapautta", vaan „anarkian despotismia". Eikö vuoripuolue ollut vieläkään, kaikista perustavassa kokouksessa saamistaan kokemuksista huolimatta käsittänyt, ettei perustuslain selittäminen kuulunut niille, jotka olivat sen tehneet, vaan ainoastaan niille, jotka olivat sen hyväksyneet? Että sen sanamuotoa tuli tulkita sen elinvoimaisen hengen mukaan ja että sen ainoa elinvoimainen henki oli porvarillinen henki? Että Bonaparte ja kansalliskokouksen kuningasmielinen enemmistö olivat perustuslain päteviä tulkitsijoita, niin kuin pappi on raamatun ja tuomari lain pätevä tulkitsija? Pitikö kansalliskokouksen, joka vastikään oli lähtenyt yleisten vaalien helmasta, tuntea olevansa kuolleen perustavan kokouksen jälkisäädöksen sitoma, kun sen eläessäkin eräs Odilon Barrot oli murtanut sen tahdon? Oliko Ledru-Rollin, vedotessaan perustavan kokouksen toukokuun 8. pnä tekemään päätökseen, unohtanut, että sama perustava kokous oli toukokuun 11. pnä hylännyt hänen ensimmäisen esityksensä Bonaparten ja tämän ministerien asettamisesta syytteeseen, että se oli vapauttanut presidentin ja ministerit vastuusta, hyväksyen siten Roomaa vastaan tehdyn hyökkäyksen „perustuslaillisena", että hän vain valitti jo langetetusta tuomiosta, ja että hän loppujen lopuksi valitti tasavaltalaisesta perustavasta kokouksesta kuningasmieliseen lakiasäätävään kokoukseen? Perustuslaki itse kutsuu kapinaa avukseen, kehottaessaan erikoisessa artiklassa jokaista kansalaista suojaamaan perustuslakia. Ledru-Rollin nojautui tuohon artiklaan. Mutta eikö julkista valtaa ole samalla järjestetty perustuslain turvaksi ja eikö perustuslain loukkaaminen ala vasta siitä hetkestä, jolloin jokin julkinen perustuslaillinen valta nousee kapinaan toista vastaan? Mutta tasavallan presidentin, tasavallan ministerien, tasavallan kansalliskokouksen välillähän vallitsi mitä sopusointuisin yhteisymmärrys.

Se, minkä vuoripuolue yritti saada aikaan kesäkuun 11. pnä, oli *„kapina puhtaan järjen rajoissa"*, ts. puhtaasti *parlamentaarinen kapina*. Kokouksen enemmistön piti kansanjoukkojen tulevan aseellisen kapinan pelästyttämänä tehdä mitättömäksi oma valtansa ja omien vaaliensa merkitys suistamalla Bonaparte ja ministerit. Eikö perustava kokous ollut yrittänyt samaan tapaan kumota Bonaparten vaalia, vaatiessaan niin itsepintaisesti Barrot-Falloux'n ministeristön eroamista?

Konventin ajoilta ei puuttunut esikuvia parlamentaarisista kapinoista, jotka olivat yhtäkkiä muuttaneet perinpohjin enemmistön ja vähemmistön suhteita — ja miksei nuorelle vuoripuolueelle

onnistuisi se, mikä oli onnistunut vanhallekin? — eivätkä silloiset olosuhteet näyttäneet epäsuotuisilta sellaiselle yritykselle. Kansan kiihtymys oli kohonnut Pariisissa arveluttavan korkealle, vaaliäänestyksestä päätellen armeija ei näyttänyt suosivan hallitusta, lakiasäätävän kokouksen enemmistö oli sitä paitsi vielä liian nuori, ollakseen konsolidoitunutta, ja se muodostui lisäksi vanhoista herroista. Jos parlamentaarinen kapina onnistuisi vuoripuolueelle, joutuisi valtion peräsin heti sen haltuun. Demokraattinen pikkuporvaristo toivoi puolestaan, kuten aina, mitä hartaammin, että taistelu suoritettaisiin pilvissä sen pään yläpuolella yksinomaisesti parlamentin henkien välillä. Loppujen lopuksi molemmat, sekä demokraattinen pikkuporvaristo että sen edustaja vuoripuolue, saavuttaisivat parlamentaarisella kapinalla suuren tarkoitusperänsä, jona oli porvariston vallan kukistaminen, päästämättä proletariaattia kahleista tai sallimatta sen näyttäytyä muuten kuin perspektiivissä; proletariaattia käytettäisiin hyväksi siten, ettei siitä olisi mitään vaaraa.

Kansalliskokouksen annettua kesäkuun 11. pnä vootuminsa oli vuoripuolueen eräiden jäsenten ja salaisten työväenyhdistysten edustajien kesken neuvottelu. Viimeksi mainitut vaativat hyökkäämään samana iltana. Vuoripuolue torjui jyrkästi tuon suunnitelman. Se ei halunnut millään hinnalla päästää johtoa käsistään; se suhtautui liittolaisiinsa yhtä epäilevästi kuin vastustajiinsakin, eikä suinkaan syyttä. Vuoden 1848 kesäkuun muisto kuohutti Pariisin proletariaatin rivejä kovemmin kuin koskaan ennen. Sitä kahlitsi kuitenkin vuoripuolueen kanssa tehty liitto. Vuoripuolue edusti suurinta osaa departementeista, se liioitteli armeijaan saamaansa vaikutusta, kansalliskaartin demokraattinen osa oli sen käytettävissä, puotien moraalinen voima oli sen puolella. Kapinaan ryhtyminen tällä hetkellä vastoin vuoripuolueen tahtoa merkitsi proletariaatille, jota kolera oli lisäksi vähentänyt ja työttömyys karkottanut huomattavassa määrässä pois Pariisista, vuoden 1848 kesäkuun päivien hyödytöntä toistamista, samalla kun puuttui se tilanne, joka silloin oli sysännyt sitä tuohon epätoivoiseen taisteluun. Työväen edustajat tekivät sen, mikä yksin vain oli järkevää. He velvoittivat vuoripuolueen *kompromettoimaan* itsensä, so. astumaan parlamentaarisen taistelun rajojen ulkopuolelle siinä tapauksessa, jos sen syytöskirjelmä hylätään. Koko kesäkuun 13. pn proletariaatti pysyi samalla skeptillisen tarkkailevalla kannalla ja odotti demokraattisen kansalliskaartin ja armeijan vakavaa, peruutumatonta yhteenottoa syöksyäkseen sitten taisteluun ja viedäkseen vallankumouksen sille asetettua pikkuporvarillista päämäärää pitemmälle. Voiton varalta oli jo muodostettu proletariaatin kommuuni, jonka piti toimia virallisen hallituksen

rinnalla. Pariisin työläiset olivat oppineet vuoden 1848 kesäkuun verisessä koulussa.

Kesäkuun 12. pnä ministeri Lacrosse itse teki lakiasäätävässä kokouksessa ehdotuksen, että siirryttäisiin heti keskustelemaan syytöskirjelmästä. Hallitus oli ryhtynyt yöllä kaikkiin ennakkotoimenpiteisiin puolustuksen ja hyökkäyksen varalta; kansalliskokouksen enemmistö oli päättänyt ajaa kapinallisen vähemmistön ulos kadulle, vähemmistö taas ei voinut enää perääntyä, arpa oli heitetty, syytöskirjelmä hylättiin 377 äänellä 8 vastaan. Vuoripuolue, joka oli pidättäytynyt äänestämästä, säntäsi kiukuissaan „rauhallisen demokratian" propagandasaleihin, „Démocratie pacifique" [1] lehden toimistoon.

Parlamentin rakennuksesta poistuminen mursi vuoripuolueen voiman, niin kuin maasta irtautuminen mursi maan jättiläispojan, Anteuksen, voiman. Ne, jotka lakiasäätävän kokouksen huoneissa olivat olleet Simsoneita, olivat „rauhallisen demokratian" huoneissa vain pelkkiä filistereitä. Syntyi pitkällinen, meluisa ja tyhjänpäiväinen väittely. Vuoripuolue oli päättänyt keinolla millä hyvänsä pakottaa pitämään perustuslakia arvossa, *„ei kuitenkaan asevoimalla"*. Sen tätä päätöstä kannatti „perustuslain ystävien" eräs julistus ja lähetystö. „Perustuslain ystäviksi" nimittivät itseään „Nationalin" nurkkakunnan, porvarillistasavaltalaisen puolueen, jäännökset. Samalla kun näiden jäljelläolevista parlamenttiedustajista kuusi äänesti syytekirjelmän hylkäämistä *vastaan* ja toiset kaikki sen hylkäämisen *puolesta,* samalla kun *Cavaignac* asetti sapelinsa järjestyspuolueen käytettäväksi, nurkkakunnan suurempi, parlamentin ulkopuolella oleva osa käytti kärkkäästi hyväksi tarjoutunutta tilaisuutta päästäkseen pois poliittisesta paria-asemastaan ja tunkeutuakseen demokraattisen puolueen riveihin. Tosiaankin, eivätkö he olleet luonnostaan tuon puolueen kilvenkantajia, puolueen, joka oli kätkeytynyt heidän kilpensä, heidän *periaatteensa, perustuslain* taa?

„Vuoripuolue" oli synnytystuskissa aamun koittoon asti. Se synnytti *„julistuksen kansalle"*, joka julkaistiin kesäkuun 13. pn aamulla parissa sosialistisessa lehdessä enemmän tai vähemmän vaatimattomalla paikalla. Siinä julistettiin presidentti, ministerit, lakiasäätävän kokouksen enemmistö *„perustuslain ulkopuolella"* (hors la constitution) oleviksi ja kehotettiin kansalliskaartia, armeijaa ja lopuksi kansaakin „nousemaan". *„Eläköön perustuslaki!"* oli ohjelause, jonka se antoi, ohjelause, joka ei merkinnyt mitään muuta kuin *„Alas vallankumous!"*

---

[1] *„Démocratie pacifique" („Rauhallinen demokratia")*— fourierlaisten äänenkannattaja, ilmestyi Considérantin julkaisemana Pariisissa vv. 1843—1851. *Toim.*

Tuon vuoripuolueen perustuslaillisen julistuksen mukainen oli kesäkuun 13. pnä pidetty pikkuporvarien eräs niin sanottu *rauhallinen mielenosoitus,* so. Château d'Eausta lähtenyt katukulkue; 30 000 aseetonta miestä, enimmäkseen kansalliskaartilaisia, joukossa salaisten työväenosastojen jäseniä, liukui Boulevardia pitkin huudahdellen: *„Eläköön perustuslaki!"* Itse kulkueen osanottajat kirauttivat tuon tunnuksen konemaisesti, jääkylmästi, kuin pahalla omallatunnolla, ja katukäytävillä tungeskeleva kansanjoukko vastasi singauttamalla sen ivaten takaisin, sen sijaan että olisi paisuttanut sen ukkosen jylinäksi. Tuosta moniäänisestä laulusta puuttui rintaääni. Ja kun kulkue hoiperteli „perustuslain ystävien" istuntorakennuksen ohitse ja sen päätykaton harjalle ilmestyi palkattu perustuslain airut, joka voimiensa takaa huitoi ilmaa hatullaan ja pudotteli suunnattomien keuhkojensa koko voimalla pyhiinvaeltajien niskaan raekuuroina ohjelausetta *„Eläköön perustuslaki!"* — vaeltajat lienevät itsekin tajunneet hetkeksi tilanteen koomillisuuden. Tunnettua on, kuinka epäparlamentaarisella tavalla Changarnier'n rakuunat ja jääkärit ottivat kulkueen vastaan sen ehdittyä rue de la Paix'n ja Boulevardin kulmaukseen ja miten kulkue hajosi silmänräpäyksessä joka taholle ja sinkautti vain peräänsä heikon „aseisiin"-huudon, jotta olisi tullut noudatettua kesäkuun 11. pnä parlamentissa kajautettua aseisiin-kehotusta.

Rue du Hazard kadulle kokoontuneista vuoripuolueen jäsenistä enemmistö karkasi oitis tiehensä, kun tämä rauhallisen kulkueen väkivaltainen hajottaminen, hämärät huhut aseettomien kansalaisten murhaamisesta Boulevardilla ja yhä voimistuva katumeteli tuntuivat ennustavan kapinan lähestymistä. *Ledru-Rollin,* johtaen pientä edustajajoukkoa, pelasti vuoripuolueen kunnian. Suojanaan Pariisin tykistö, joka oli kokoontunut Palais Nationaliin, he lähtivät Conservatoire des arts et métiers'in [1] luo, jonne piti saapua kansalliskaartin viidennen ja kuudennen legioonan. Mutta vuoripuoluelaiset odottivat turhaan viidettä ja kuudetta legioonaa; nuo varovaiset kansalliskaartilaiset jättivät edustajansa pulaan, Pariisin tykistö itse esti väestöä rakentamasta katusulkuja, kaaoksellinen sekasotku teki kaiken päätösten teon mahdottomaksi, linjajoukot hyökkäsivät pistimet sojossa, osa edustajista vangittiin, toiset pääsivät pakoon. Siten päättyi kesäkuun 13. päivä.

Kun kesäkuun 23. päivä 1848 oli vallankumouksellisen proletariaatin kapinapäivä, niin kesäkuun 13. päivä 1849 oli demokraattisen pikkuporvariston kapinapäivä; kumpikin näistä kapinoista ilmensi *klassillisen aidosti* sitä luokkaa, joka oli sen nostanut.

---

[1] *Conservatoire des arts et métiers* — Taide- ja elinkeinomuseo. *Toim.*

Ainoastaan Lyonissa jouduttiin ankaraan, veriseen yhteenottoon. Täällä, jossa teollisuusporvaristo ja teollisuusproletariaatti ovat välittömästi vastakkain ja jossa työväenliike ei ole yleisen liikkeen kehystämää eikä määräämää, kuten Pariisissa, kesäkuun 13. päivä menetti vastakaiussaan alkuperäisen luonteensa. Muualla maaseudulla, mikäli se sai vastakaikua, se ei sytyttänyt mitään — se oli *kylmä salama.*

Kesäkuun 13. päivään päättyi *perustuslaillisen tasavallan ensimmäinen elämänvaihe,* tasavallan, jonka normaali olemassaolo sai alkunsa lakiasäätävän kokouksen kokoonnuttua toukokuun 28. pnä 1849. Koko tuon prologin ajan käytiin meluisaa taistelua järjestyspuolueen ja vuoripuolueen välillä, porvariston ja pikkuporvariston välillä, joka hyödyttömästi harasi vastaan estääkseen vakauttamasta porvarillista tasavaltaa, minkä puolesta se itse oli herkeämättä vehkeillyt väliaikaisessa hallituksessa, toimeenpanevassa komissiossa ja taistellut niin vimmatusti kesäkuun päivinä proletariaattia vastaan. Kesäkuun 13. mursi sen vastarinnan ja teki yhtyneiden kuningasmielisten *lainsäädännöllisestä diktatuurista* fait acomplin [1]. Siitä hetkestä alkaen kansalliskokous on vain *järjestyspuolueen yhteishyvän valiokunta.*

Pariisi oli julistanut presidentin, ministerit ja kansalliskokouksen enemmistön *„syytettyjen tilaan",* nämä julistivat Pariisin *„piiritystilaan".* Vuoripuolue oli julistanut lakiasäätävän kokouksen enemmistön *„perustuslain ulkopuolelle",* enemmistö vuorostaan haastoi vuoripuolueen perustuslain rikkomisesta hautecouriin [2] ja riisti lainsuojan kaikelta siltä, mikä vuoripuolueessa oli vielä elinvoimaista. Se typistettiin päättömäksi ja sydämettömäksi ruhoksi. Vähemmistö oli yrittänyt nousta *parlamentaariseen kapinaan,* enemmistö korotti *parlamentaarisen despotisminsa* laiksi. Se sääti uuden *työjärjestyksen,* joka teki lopun puhujan vapaudesta ja antoi kansalliskokouksen puhemiehelle oikeuden rangaista edustajia järjestyksen rikkomisesta kieltämällä puhumasta, sakottamalla, pidättämällä palkkiot, sulkemalla määrätyksi ajaksi pois istunnoista, vankeudella. Vuoripuolueen ruhon yläpuolelle se ripusti miekan sijasta ruoskan. Jäljelle jääneiden vuoripuolueen edustajien kunnia-asiana olisi ollut lähteä joukolla pois. Sellainen toimenpide olisi jouduttanut järjestyspuolueen hajoamista. Se olisi välttämättä hajonnut alkuperäisiin osiinsa siitä hetkestä alkaen, kun ei enää mikään vastustus ollut pitämässä sitä koossa.

Parlamentaarisen voiman lisäksi riistettiin demokraattisilta pikkuporvareilta myös heidän *ase*voimansa hajottamalla Pariisin

[1] *fait accompli* — tapahtunut tosiasia. *Toim.*
[2] *haute-cour* — ylioikeus. *Toim.*

tykistö, samoin myös kansalliskaartin 8., 9. ja 12. legioona. Sitä vastoin rahaylimystön legioona, joka kesäkuun 13. pnä oli hyökännyt Boulen ja Roux'n kirjapainoihin, särkenyt painokoneet, hävittänyt tasavaltalaisten sanomalehtien toimistot, vanginnut omavaltaisesti toimittajat, latojat, painajat, ekspeditöörit, juoksupojat, sai kiitoslausuntoja kansalliskokouksen puhujalavalta. Tasavaltalaismielisiksi epäillyt kansalliskaartit hajotettiin kaikkialla Ranskassa.

Uusi *painolaki*, uusi *yhdistyslaki*, uusi *piiritystilalaki*, täpötäydet Pariisin vankilat, poliittisten pakolaisten karkottaminen, kaikkien „Nationalia" pitemmälle menevien sanomalehtien lakkauttaminen, Lyonin ja viiden naapuridepartementin alistaminen raa'an sotilasdespotismin alaiseksi, virallisten syyttäjäin läsnäolo kaikkialla, moneen kertaan puhdistetun virkamiesarmeijan uusi puhdistaminen — nämä olivat niitä voitokkaan taantumuksen välttämättömiä, alinomaa toistuvia, *jo kaavamaisiksi muodostuneita toimenpiteitä*, jotka kesäkuun joukkomurhien ja karkotusten jälkeen ovat mainitsemisen arvoisia ainoastaan sen tähden, kun ne tällä kertaa eivät olleet suunnattuja pelkästään Pariisia, vaan myös maaseutua vastaan, eivät pelkästään proletariaattia, vaan ennen kaikkea keskiluokkia vastaan.

Kesä-, heinä- ja elokuussa kansalliskokouksen koko lainsäädäntötoiminta koostui kuristuslaeista, joilla piiritystilan julistaminen jätettiin hallituksen ratkaistavaksi, tukittiin suu sanomalehdistöltä entistä lujemmin ja tehtiin loppu liittoutumisoikeudesta.

Tätä aikaa ei kuitenkaan luonnehdi voiton *tosiasiallinen*, vaan *periaatteellinen* hyväksikäyttö, eivät kansalliskokouksen päätökset, vaan näiden päätösten perustelut, ei asia, vaan sanonta, eikä niinkään sanonta, kuin äänenpaino ja eleet, joilla sanontaa elävöitetään. Häikäilemättömän hävytön *rojalististen mielipiteiden* julkilausuminen, halveksivan ylimielinen tasavallan häpäiseminen, keikailevan kevytmielinen laverteleminen restauraatiotarkoituksesta, sanalla sanoen, kerskaileva *tasavaltalaisen säädyllisyyden* loukkaaminen antaa tälle ajanjaksolle ominaisen sävyn ja värityksen. Eläköön perustuslaki! oli kesäkuun 13. pnä *voitettujen* sotahuuto. *Voittajat* olivat siis vapautuneet perustuslaillisen, so. tasavaltalaisen, puhetavan ulkokultaisuudesta. Vastavallankumous saattoi valtansa alle Unkarin, Italian, Saksan, ja he luulivat restauraation olevan jo Ranskan porteilla. Järjestyspuolueen ryhmien johtomiesten kesken syntyi todellinen kilpailu siitä, kuka paraiten todistaa „Moniteurissa" asiakirjoilla kuningasmielisyytensä ja tunnustaa, katuu ja pyytää jumalan ja ihmisten edessä anteeksi monarkian aikana tekemänsä liberaalisuussynnit. Ei kulunut päivääkään ilman, ettei kansalliskokouksen puhujalavalla olisi selitetty helmikuun vallankumousta yhteis-

kunnalliseksi onnettomuudeksi, ettei joku legitimistinen maalaisaatelismies olisi todennut juhlallisesti olleensa aina tunnustamatta tasavaltaa, ettei joku arka yliloikkari ja heinäkuun monarkian kavaltaja olisi kertonut myöhäisiksi jääneistä uroteoista, joita suorittamasta olivat ehkäisseet häntä vain Louis-Philippen ihmisystävyys tai muut väärinkäsitykset. Helmikuun päivissä ei siis ollut ihailtavaa voitokkaan kansan jalomielisyys, vaan niiden kuningasmielisten itseuhrautuvaisuus ja maltti, jotka sallivat kansan voittaa. Muuan kansanedustaja ehdotti, että helmikuun haavoitetuille määrätyistä apurahoista annettaisiin osa *kunnalliskaarteille,* jotka yksinään olivat noina päivinä tehneet palveluksia isänmaalle. Eräs toinen tahtoi, että määrättäisiin pystytettäväksi Orleansin herttualle ratsastajapatsas Karusellitorille. Thiers sanoi perustuslakia likaiseksi paperipalaksi. Puhujalavalle ilmestyi vuoron perään orleanisteja, katuakseen sitä, että olivat vehkeilleet laillista kuningasvaltaa vastaan, legitimistejä, jotka moittivat itseään siitä, että olivat laitonta kuningasvaltaa vastustamalla jouduttaneet yleensä kuningasvallan suistumista, Thiers, joka katui sitä, että oli vehkeillyt Moléta vastaan, Molé, joka katui vehkeilyänsä Guizot'a vastaan, Barrot, joka katui vehkeilyjänsä kaikkia kolmea vastaan. Huuto: „Eläköön sosialidemokraattinen tasavalta!" julistettiin perustuslainvastaiseksi; huutoa: „Eläköön tasavalta!" vainottiin sosialidemokraattisena. Vaterloon taistelun vuosipäivänä selitti eräs edustaja: „Pelkään vähemmän preussilaisten maahanhyökkäystä kuin vallankumouksellisten pakolaisten palaamista Ranskaan." Lyonissa ja läheisissä departementeissa järjestetyn terrorin johdosta tehtyihin valituksiin Baraguay d'Hilliers vastasi: „Pidän enemmän valkoisesta kuin punaisesta terrorista." (J'aime mieux la terreur blanche que la terreur rouge). Ja kokous aplodeerasi hurjasti joka kerta, kun sen puhujain huulilta kirposi komparuno tasavaltaa vastaan, vallankumousta vastaan, perustuslakia vastaan, kuningasvallan puolesta, Pyhän allianssin puolesta. Pienimpienkin tasavaltalaisten muodollisuuksien loukkaaminen, esim. se, jos ei edustajia puhuteltu sanalla „Citoyens" [1], antoi intoa järjestyksen ritareille.

Pariisin uusintavaalit, jotka toimitettiin heinäkuun 8. pnä piiritystilan vallitessa ja proletariaatin enimmän osan pysyessä poissa vaaliuurnilta, Ranskan armeijan suorittama Rooman valloitus, punaisten korkea-arvoisuuksien ja heidän seurassaan inkvisition ja munkkiterrorin saapuminen Roomaan liittivät uusia voittoja kesäkuun voittoon ja lisäsivät järjestyspuolueen päihtymystä.

---

[1] *citoyens* — kansalaiset. *Toim.*

Vihdoin elokuun puolivälissä kuningasmieliset määräsivät lykättäväksi kansalliskokouksen istuntoja kahdella kuukaudella, osaksi sen tähden, että he voisivat olla läsnä departementtien vastikään kokoontuneiden neuvostojen istunnoissa ja osaksi sen tähden, että he olivat monikuukautisen rojalismiorgiansa väsyttämiä. Kansalliskokouksen sijaiseksi ja *tasavallan vartijaksi* he jättivät peittelemättömän ironisesti 25-miehisen edustajista muodostetun valiokunnan, johon kuului legitimistien ja orleanistien kerma, Molé, Changarnier. Ironia oli syvempää kuin he aavistivatkaan. Historia, tuomittuaan heidät auttamaan heidän rakastamansa kuningaskunnan kukistamista, oli määrännyt heidät pitämään pystyssä tasavaltaa, jota he vihasivat.

Lakiasäätävän kokouksen istuntojen *lykkäämiseen päättyy perustuslaillisen tasavallan toinen elämänkausi,* sen *kuningasmielisen raakuuden kausi.*

Pariisin piiritystila oli jälleen lakkautettu, sanomalehtien toiminta oli taasen alkanut. Sosialidemokraattisten lehtien ilmestymiskiellon, kuristuslakien ja rojalistisen mekastelun aikana *tasavaltalaistui* „Siècle”, *monarkistis-perustuslaillisten pikkuporvarien* vanha kirjallinen edustaja, *demokratisoitui* „Presse” [1], *porvarillisten reformaattorien* vanha kirjallinen äänenkannattaja, ja *sosialistui* „National”, *tasavaltalaisen porvariston* vanha klassillinen äänenkannattaja.

Salaseurat levisivät ja voimistuivat samassa mitassa kuin *julkiset klubit* kävivät mahdottomiksi. Taloudellisesti mitättömät tuotannolliset *työväenosuuskunnat,* joita siedettiin pelkkinä liikeyhtiöinä, muodostuivat proletariaatin poliittisiksi yhdyssiteiksi. Kesäkuun 13. päivä vei virallisen johdon erinäisiltä puolivallankumouksellisilta puolueilta, mutta sen sijaan jäljelle jääneet joukot saavuttivat itseluottamusta. Järjestyksen ritarit olivat pelotelleet kertomalla kauheita punaisesta tasavallasta, mutta voitokkaan vastavallankumouksen halpamaiset hurjastelut ja hyperborealaiset kauhut Unkarissa, Badenissa ja Roomassa pesivät *„punaisen tasavallan”* puhtaan valkoiseksi. Ja Ranskan yhteiskunnan tyytymättömät väliluokat alkoivat punaisen tasavallan lupauksia ja sen problemaattisia kauhuja pitää punaisen monarkian kauhuja ja sen tosiasiallista toivottomuutta parempana. Yksikään sosialisti ei ollut harjoittanut Ranskassa vallankumouksellista propagandaa enemmän kuin *Haynau.* A chague capacité selon ses œuvres.[2]

Louis Bonaparte käytti sillä välin kansalliskokouksen lomaa hyväkseen tehden majesteetillisia matkoja maakuntiin, kuuma-

---

[1] *„Siècle” („Vuosisata”)* ja *„Presse” („Lehdistö”)* — päivälehtiä, ilmestyivät Pariisissa vuodesta 1836. *Toim.*

[2] Kullekin kyvylle tekojensa mukaan. *Toim.*

verisimmät legitimistit tekivät pyhiinvaellusmatkoja pyhän Ludvigin jälkeläisen [1] luo Emsiin, ja joukko järjestystä puoltavia kansanedustajia vehkeili vastikään kokoontuneissa departementtien neuvostoissa. Oli saatava ne lausumaan julki se, mitä kansalliskokouksen enemmistö ei ollut uskaltanut vielä ilmaista, nimittäin *vaatimaan kiireesti perustuslain välitöntä tarkistamista.* Perustuslain mukaan saatettiin tuo tarkistus suorittaa vasta 1852 erityisessä, sitä tarkoitusta varten koollekutsutussa kansalliskokouksessa. Mutta jos departementtien neuvostojen enemmistö puoltaisi tarkistamista, niin voisiko kansalliskokous olla uhraamatta perustuslain neitseellisyyttä Ranskan äänelle? Kansalliskokous toivoi maakuntakokouksilta sitä samaa, mitä Voltairen „Henriaden" nunnat toivoivat pandureilta. Mutta kansalliskokouksen Potifarit joutuivat harvoja poikkeuksia lukuunottamatta tekemisiin maaseudun yhtä monen Joosefin kanssa. Valtava enemmistö ei tahtonut ymmärtää tuota tungettelevaa vihjailua. Perustuslain tarkistus estettiin juuri sillä keinolla, jolla se piti saataman aikaan, departementtien neuvostojen äänestyksellä. Ranska, vieläpä porvarillinen Ranska, oli sanonut sanansa ja sanonut sen tarkistusta vastaan.

Lokakuun alussa lakiasäätävä kansalliskokous kokoontui uudelleen — tantum mutatus ab illo! [2] — Sen fysionomia oli kokonaan muuttunut. Perustuslain tarkistuksen odottamaton epääminen departementtineuvostojen taholta palautti kansalliskokouksen takaisin perustuslain rajoihin ja viittasi sen eliniän rajoihin. Orleanistit oli tehnyt epäluuloisiksi legitimistien pyhiinvaellus Emsiin, legitimistit oli saanut epäluuloisiksi orleanistien ja Lontoon kaupanhieronta [3], molempien ryhmien sanomalehdet olivat lietsoneet tulta ja puntaroineet pretendenttiensä keskinäisiä vaatimuksia. Orleanistit ja legitimistit kiukuttelivat yhdessä bonapartelaisten vehkeilyjen vuoksi, jotka kävivät ilmi presidentin majesteetillisista matkoista, hänen enemmän tai vähemmän läpinäkyvistä vapautumisyrityksistään, bonapartistien sanomalehtien vaativista puheista; Louis Bonaparte kiukutteli kansalliskokoukselle, joka piti oikeutettuna ainoastaan legitimistien ja orleanistien salavehkeilyä, ja ministeristölle, joka yhtä mittaa kavalsi hänet kansalliskokoukselle. Ja vihdoin ministeristö oli jakaantunut Rooman politiikan vuoksi ja ministeri *Passyn* ehdottoman *tuloveron* johdosta, jonka vanhoilliset leimasivat sosialistiseksi.

---

[1] Tarkoitetaan Ranskan kruunun tavoittelijaa, Bourbonien hallitsijasukua olevaa kreivi Chambordia (sittemmin Henrik V). *Toim.*

[2] — kuinka muuttunut se olikaan! *Toim.*

[3] Lontoon lähistöllä oleskeli Louis-Philippe, joka oli paennut helmikuun vallankumouksen jälkeen Englantiin. *Toim.*

Barrot'n ministeristön ensimmäisiä esityksiä jälleen kokoontuneelle lakiasäätävälle kokoukselle oli vaatimus 300 000 frangin määrärahan myöntämisestä *Orleansin herttuattaren* leskeneläkkeen maksamiseen. Kansalliskokous myönsi sen ja lisäsi Ranskan kansan velkaluetteloa seitsemällä miljoonalla frangilla. Louis-Philippen esittäessä siten edelleen menestyksellisesti „pauvre honteux'n", kainon kerjäläisen, osaa, ministeristö ei rohjennut ehdottaa palkankorotusta Bonapartelle eikä kokouskaan näyttänyt taipuvaiselta antamaan sitä. Ja Louis Bonaparte horjui kuten aina vaikeassa pulmakysymyksessä: *Aut Caesar, aut Clichy!* [1]

Ministeristön toinen vaatimus yhdeksän miljoonan frangin määrärahan myöntämisestä *Rooman retken kustannuksiin* pahensi toisaalta Bonaparten ja toisaalta ministeristön ja kansalliskokouksen välistä epäsopua. Louis Bonaparte oli julkaissut „Moniteurissa" adjutantilleen Edgard Neylle osoittamansa kirjeen, jossa hän asetti paavin hallituksen riippuvaiseksi perustuslaillisista takeista. Paavi puolestaan oli antanut lausunnon: „motu proprio" [2], ja torjunut siinä kaiken ennastetun valtansa supistamisen. Bonaparten kirje kohotti tarkoituksellisen varomattomasti hänen virkahuoneensa esirippua, esittääkseen hänet rahvaan nähtäväksi hyväntahtoisena nerona, jota omassa talossa ymmärrettiin väärin ja kahlehdittiin. Hän ei keimaillut ensi kertaa „vapaan sielun salavihkaisin siivenlyönnein". Valiokunnan esittelijä *Thiers* ei ollut tietävinään mitään Bonaparten siivenlyönneistä ja tyytyi vain tulkitsemaan paavin lausunnon ranskaksi. Ei ministeristö, vaan *Victor Hugo* koetti pelastaa presidentin ehdottamalla päätöstä, jossa kansalliskokouksen piti lausua yhtyvänsä Napoleonin kirjeeseen. *Allons donc! Allons donc!* [3] Tuolla epäkunnioittavalla kevytmielisellä huudahduksella hautasi enemmistö Hugon ehdotuksen. Presidentin politiikka? Presidentin kirje? Itse presidentti? *Allons donc! Allons donc!* Kuka hitto ottaa herra Bonaparten au sérieux [4]? Luuletteko te, herra Victor Hugo, että me uskomme teidän luottavan presidenttiin? *Allons donc! Allons donc!*

Orleanistien ja bourbonien takaisin kutsumisesta käyty keskustelu joudutti vihdoin Bonaparten ja kansalliskokouksen välien rikkoutumista. Presidentin serkku, Westfalenin entisen kuninkaan poika, oli ministeristön poissa ollessa tehnyt tuon ehdotuksen, joka ei tarkoittanut mitään muuta kuin legitimististen ja orleanististen kruununtavoittelijain painamista samalle tai

---

[1] Joko Caesar tai velkavankila! *Toim.*
[2] — „omasta halustaan". *Toim.*
[3] Eikö mitä! Eikö mitä! *Toim.*
[4] — vakavalta kannalta. *Toim.*

vielä *alemmalle* tasolle kuin oli bonapartistinen tavoittelija, joka ainakin oli tosiasiallisesti valtion huipulla.

Napoleon Bonaparte oli kyllin tahditon, yhdistääkseen *karkotettujen kuningasperheiden takaisin kutsumisen* ja *kesäkuun kapinallisten armahtamisen* samaan esitykseen. Enemmistön närkästys pakotti hänet heti anomaan anteeksi tuota pyhän ja epäpyhän, kuningasrotujen ja proletaarisikiöiden, yhteiskunnan kiintotähtien ja sen virvatulien rikollista yhteenkytkemistä ja antamaan kummallekin ehdotukselle. sen arvon, mikä niille kuuluu. Enemmistö vastusti tarmokkaasti kuninkaallisten perheiden takaisin kutsumista, ja *Berryer,* legitimistien Demosthenes, ei jättänyt mitään epäilyksiä tuon lausunnon merkityksen suhteen. Kruununtavoittelijain alentaminen porvarien tasalle, siinä sen tarkoitus! Heiltä tahdotaan riistää pyhimyskehä, viimeinen majesteettisuus, mikä heille on jäänyt, *maanpakolaisuuden majesteettisuus!* Mitä, huudahti Berryer, ajateltaisiin sellaisesta kruununtavoittelijasta, joka ylhäisen syntyperänsä unhottaen tulisi tänne elääkseen tavallisena yksityishenkilönä! Louis Bonapartelle ei olisi voitu sanoa selvemmin, ettei hän ollut voittanut maassaolollaan mitään, että joskin yhtyneet kuningasmieliset tarvitsivat häntä täällä Ranskassa *puolueettomana miehenä* presidentin tuolilla, niin todellisten kruununtavoittelijain tuli pysyä profaaneilta katseilta maanpakolaisuususvan peitossa.

Marraskuun 1. pnä Louis Bonaparte vastasi lakiasäätävälle kokoukselle tiedonannolla, jossa ilmoitettiin melko karkein sanoin Barrot'n ministeristön erottamisesta ja uuden ministeristön muodostamisesta. Barrot'n-Falloux'n ministeristö oli kuningasmielisen kokoomuksen ministeristö, d'Hautpoulin ministeristö oli Bonaparten ministeristö, presidentin ase lakiasäätävää kokousta vastaan, *käskyläisministeristö.*

Bonaparte ei ollut enää pelkkä vuoden 1848 joulukuun 10. pn *puolueeton mies.* Toimeenpanovallan haltijana hänestä tuli tiettyjen intressien keskiö, taistelu anarkiaa vastaan pakotti itse järjestyspuolueenkin enentämään hänen vaikutusvaltaansa, ja jos kohta hän ei ollut enää suuren yleisön suosiossa, niin järjestyspuolue oli suuren yleisön epäsuosiossa. Eikö hän voinut toivoa saavansa orleanistit ja legitimistit niiden keskinäisen kilpailun ja jonkinlaisen monarkistisen restauraation välttämättömyyden pakottamina tunnustamaan *puolueettoman pretendentin?*

Vuoden 1849 marraskuun 1. pstä alkaa perustuslaillisen tasavallan kolmas elämänkausi, kausi, joka päättyy vuoden 1850 maaliskuun 10. päivään. Alkaa perustuslaillisten laitosten säännöllinen peli, jota Guizot niin ihastelee, riita toimeenpanevan ja lakiasäätävän vallan välillä. Enemmänkin. Yhtyneiden orleanistien ja legitimistien restauraatiohaluja vastaan Bonaparte

puolustaa todellisen valtansa oikeusperustetta, tasavaltaa; Bonaparten restauraatiohaluja vastaan järjestyspuolue puolustaa yhteisen herruutensa oikeusperustetta, tasavaltaa; legitimistit puolustavat orleanisteja vastaan ja orleanistit legitimistejä vastaan status quota, tasavaltaa. Nuo kaikki järjestyspuolueen ryhmät, joilla kullakin on sydämessään oma kuninkaansa ja oma restauraationsa, asettavat kilpailijainsa vallankaappaus- ja kapinahalua vastaan porvariston yhteisen herruuden, muodon, jossa niiden yksinomaiset vaatimukset neutralisoituvat ja säilyvät — *tasavallan.*

Niin kuin Kant pitää tasavaltaa, niin myös pitivät nuo kuningasmieliset ***kuningaskuntaa*** ainoana järkiperäisenä valtiomuotona, praktillisen järjen postulaattina, jota ei saada koskaan toteutetuksi, mutta jonka saavuttamista täytyy pitää alati päämääränä ja lujasti mielessä.

Perustuslaillinen tasavalta, joka oli lähtenyt porvarillistasavaltalaisten käsistä onttona ideologisena kaavana, muuttui näin muodoin yhtyneiden kuningasmielisten käsissä sisällökkääksi, eläväksi valtiomuodoksi. Ja Thiers puhui totta enemmän kuin hän aavistikaan sanoessaan: „Me, kuningasmieliset, olemme perustuslaillisen tasavallan todellisia tukia".

Kokoomusministeristön kukistamisella, käskyläisministeristön ilmaantumisella oli toinenkin merkitys. Sen finanssiministerin nimi oli *Fould.* Fould finanssiministerinä merkitsi, että Ranskan kansallisrikkaus luovutettiin virallisesti pörssin haltuun ja pörssi laskettiin hoitamaan valtion omaisuutta pörssille edullisella tavalla. Ilmoittamalla „Moniteurissa" Fouldin nimittämisestä rahaylimystö ilmoitti restauraatiostaan. Tämä restauraatio oli muiden restauraatioiden välttämätön täydennys ja niin kuin nekin renkaana perustuslaillisen tasavallan ketjussa.

Louis-Philippe ei olisi uskaltanut koskaan tehdä oikeasta loup-cervier'stä (pörssisudesta) rahaministeriä. Niin kuin hänen monarkiansa oli ihanteellinen nimi suurporvariston herruudelle, niin myös erioikeudellisilla intresseillä täytyi hänen ministeriöissään olla pyyteettömät aatteelliset nimet. Porvarillinen tasavalta pyöräytti kaikkialla etualalle sen, minkä erilaiset monarkiat, niin legitimistinen kuin orleanistinenkin, pitivät taustalla piilossa. Tasavalta maallisti sen, minkä monarkiat olivat taivaallistaneet. Pyhien nimien tilalle se asetti hallitsevien luokkaetujen porvarilliset erisnimet.

Koko esityksemme on osoittanut, että olemassaolonsa ensimmäisestä päivästä alkaen tasavalta ei suistanut finanssiylimystöä, vaan vahvisti sitä. Mutta myönnytykset, joita sille tehtiin, olivat kohtalo, johon alistuttiin tahtomatta. Fouldin avulla siirtyi hallinnollinen aloite takaisin finanssiylimystölle.

Kysytään, kuinka liittoutunut porvaristo saattoi sietää ja kärsiä finanssiylimystön herruutta, joka Louis-Philippen aikana oli perustunut muiden porvariryhmien syrjäyttämiseen ja alistamiseen?

Vastaus on yksinkertainen.

Ensinnäkin finanssiylimystö itse muodostaa tärkeän määräävän osan kuningasmielisessä kokoomuksessa, jonka yhteistä hallitusvaltaa sanotaan tasavallaksi. Eivätkö orleanistien puhujat ja johtajat ole finanssiylimystön vanhoja liittolaisia ja rikostovereita? Eikö se itse ole orleanismin kultainen falangi? Mitä tulee legitimisteihin, niin he olivat jo Louis-Philippen aikana osallistuneet käytännössä kaikkiin pörssi-, kaivos- ja rautatiekeinotteluorgioihin. Suurmaanomistuksen ja finanssiylimystön liitto on yleensä *normaali ilmiö.* Todisteina — *Englanti,* yksinpä *Itävaltakin.*

Sellaisessa maassa kuin Ranskassa, jossa kansallistuotannon määrä on suhteettoman alhainen kansallisvelan määrään verraten ja jossa valtion lainakorko on huomattavana keinottelun kohteena sekä pörssi tuotannottomalla tavalla arvottumaan pyrkivän pääoman sijoituksen pääasiallisena markkinapaikkana,— sellaisessa maassa on lukematon määrä ihmisiä kaikista porvarillisista tai puoliporvarillisista luokista puuttuva valtionvelkaan, pörssipeliin, finansseihin. Eivätkö kaikki nämä toisarvoiset pörssipeliin osallistujat löydä luonnollista tukinojaansa ja päällikköänsä siitä ryhmästä, joka edustaa samoja intressejä kolossaalisessa mitassa, täydesti ja kokonaan?

Mistä johtuu valtion omaisuuden joutuminen finanssiylimystön käsiin? Valtion alati lisääntyvästä velkaantuneisuudesta. Entä valtion velkaantuneisuus? Siitä epäsuhteesta, että menot ovat jatkuvasti tuloja suuremmat, mikä samalla on valtionlainajärjestelmän syy ja seuraus.

Vapautuakseen tuosta velkaantuneisuudesta valtion täytyy joko rajoittaa menojaan, so. yksinkertaistaa, supistaa hallituselimistöä, hallinnoida mahdollisimman vähän, pitää mahdollisimman pientä henkilökuntaa, puuttua mahdollisimman vähän yhteiskunnan asioihin. Tuo tie ei sopinut järjestyspuolueelle, jonka täytyi käyttää kuristuskeinoja, sekaantua virallisesti valtion nimissä asioiden kulkuun, tunkeutua kaikkialle valtioelinten avulla sitä laajemmassa mitassa, mitä useammalta taholta uhattiin sen valtaa ja sen luokan elinehtoja. Santarmistoa ei voida vähentää sitä mukaa, kuin hyökkäykset persoonaa ja omaisuutta vastaan lisääntyvät.

Tai on valtion koetettava välttää velkoja ja saada talousarvio hetkeksi edes ohimenevästi tasapainoon siten, että se sälyttää *ylimääräisiä veroja* rikkaimpien luokkien harteille. Pitikö järjestyspuolueen siis uhrata oma rikkautensa isänmaan alttarille

pelastaakseen kansallisrikkauden pörssirosvoukselta? Pas si bête! [1]

Siis Ranskan valtiontaloutta ei voida uudistaa uudistamatta täydellisesti Ranskan valtiota. Tähän valtiontalouteen liittyy välttämättömästi valtion velkaantuminen, ja valtion velkaantumiseen — keinottelu valtion veloilla, valtion velkojien, pankkiirien, rahakauppiaiden ja pörssisusien herruus. Finassiylimystön kukistaminen kiinnosti suoranaisesti ainoastaan yhtä järjestyspuolueen ryhmää, nimittäin *tehtailijoita*. Emme puhu keskinkertaisista emmekä pienemmistä teollisuudenharjoittajista, vaan teollisuusmagnaateista, jotka Louis-Philippen aikana olivat olleet dynastisen opposition laajana perustana. Heidän etunsa vaativat epäilemättä vähentämään tuotantokustannuksia, siis vähentämään tuotantokustannuksiin sisältyviä veroja, siis vähentämään valtion velkoja, joiden korot sisältyvät noihin veroihin, siis kukistamaan finanssiylimystön.

Englannissa — ja Ranskan suurimmat tehtailijat ovat pikkuporvareita englantilaisten kilpailijoidensa rinnalla — tapaamme todella tehtailijoita, jonkun Cobdenin tai Brightin, johtamassa ristiretkeä pankkia ja pörssiylimystöä vastaan. Miksei Ranskassa? Englannissa on vallitsevana teollisuus, Ranskassa maanviljelys. Englannissa teollisuus tarvitsee *free tradea* [2], Ranskassa suojelustullia, kansallista monopolia muiden monopolien ohella. Ranskan teollisuus ei hallitse Ranskan tuotantoa, ja sen tähden Ranskan teollisuudenharjoittajat eivät hallitse Ranskan porvaristoa. He eivät voi ajaa läpi intressejään vastoin porvariston muita ryhmiä astumalla, kuten englantilaiset, liikkeen johtoon ja asettamalla samalla luokkaintressinsä etutilalle; heidän on kuljettava vallankumouksen vanavedessä ja palveltava interessejä, jotka ovat heidän luokkansa yhteisten etujen vastaisia. Helmikuussa he olivat ymmärtäneet väärin asemansa, mutta helmikuu viisastutti heitä. Ja ketä työläiset uhkaavat suoranaisemmin kuin työnantajaa, teollisuuskapitalistia? Siksi Ranskassa tehtailijasta tuli välttämättömästi mitä fanaattisin järjestyspuolueen jäsen. Tosin finanssiylimystö pienensi hänen voittotulojaan, mutta *mitä se oli proletariaatin aikomaan voittotulojen täydelliseen lakkauttamiseen verraten?*

Ranskassa pikkuporvari tekee sen, mikä tavallisesti on teollisuusporvarin tehtävä; työläinen tekee sen, mikä tavallisesti on pikkuporvarin tehtävä; entä työläisen tehtävän, kuka ratkaisee sen? Ei kukaan. Sitä ei ratkaista Ranskassa, se vain julistetaan siellä. Sitä ei missään ratkaista kansallisten rajojen puitteissa; Ranskan yhteiskunnan sisäinen luokkasota on muuttuva kansa-

---

[1] Ei se niin tyhmä ole! *Toim.*
[2] *free trade* — vapaakauppa. *Toim.*

kuntien väliseksi maailmansodaksi. Ratkaisu alkaa vasta siitä hetkestä, jolloin maailmansota asettaa proletariaatin maailmanmarkkinoita hallitsevan kansakunnan, Englannin, johtoon. Vallankumous, jonka loppu ei ole täällä, vaan joka saa täältä organisatorisen alkunsa, ei ole oleva mikään tuokionkestävä vallankumous. Nykyinen sukupolvi muistuttaa niitä juutalaisia, jotka Mooses johti erämaan halki. Sen ei ole ainoastaan valloitettava uutta maailmaa, sen täytyy tuhoutua tehdäkseen tilaa ihmisille, jotka ovat kehittyneet uutta maailmaa varten.

Palaamme Fouldiin.

Marraskuun 14. pnä 1849 nousi Fould kansalliskokouksen puhujalavalle ja teki selkoa finanssijärjestelmästään: vanhan verojärjestelmän puolesta! Viinivero säilytettävä! Passyn tulovero peruutettava!

Passykaan ei ollut mikään vallankumouksellinen, hän oli Louis-Philippen vanha ministeri. Hän kuului Dufauresin tapaisiin puritaaneihin ja Testen, heinäkuun monarkian syntipukin, lähimpiin uskottuihin [1]. Passykin oli ylistänyt vanhaa verojärjestelmää, suositellut viiniveron säilyttämistä, mutta hän oli samalla repinyt pois valtion budjettivajausta peittävän hunnun. Hän oli selittänyt uuden veron, tuloveron olevan välttämättömän, ellei tahdottu valtion vararikkoa. Fould, joka oli suositellut Ledru-Rollinille valtion vararikkoa, suositteli lakiasäätävälle kokoukselle valtion budjettivajausta. Hän lupasi säästöjä, joiden salaisuus, kuten myöhemmin paljastui, oli siinä, että esim. menot vähenivät 60 miljoonaa ja juokseva velka lisääntyi 200 miljoonaa — silmänkääntötemppuja lukujen ryhmittelyssä, tilinpäätöksen teossa, mikä kaikki vei lopuksi uusiin lainoihin.

Fouldin aikana finanssiylimystö ei tietenkään esiintynyt muiden kateellisten porvariryhmien rinnalla niin häpeämättömän kierosti kuin Louis-Philippen aikana. Mutta järjestelmä oli kerta kaikkiaan sama; velkojen alituinen lisääntyminen, vajauksen naamioiminen. Ja aikaa myöten vanha pörssihuijaus esiintyi avoimemmin. Todiste: laki Avignonin rautatiestä, valtion arvopaperien kurssin salaperäiset heilahtelut, jotka olivat jonkin aikaa koko Pariisin puheenaiheena, ja vihdoin Fouldin ja Bonaparten epäonnistuneet keinottelut maaliskuun 10. pn vaaleissa.

---

[1] Heinäkuun 8. pnä 1847 alkoi Pariisissa päärien kamarissa oikeusjuttu Parmentier'ta ja kenraali Cubières'ta vastaan syystä, että he olivat lahjoneet virkamiehiä saadakseen erään suolakaivosluvan, ja silloista yleisten töiden ministeriä Testeä vastaan, jota syytettiin mainittujen lahjusten vastaanottamisesta. Viimeksi mainittu teki oikeusjutun aikana itsemurhayrityksen. Kaikki tuomittiin koviin rahasakkoihin, Teste sai lisäksi kolme vuotta vankeutta. *(Engelsin huomautus vuoden 1895 painokseen.)*

Finanssiylimystön julkisen valtaanpaluun seurauksena Ranskan kansa oli joutuva pian taas uuden helmikuun 24. pn kynnykselle.

Perustava kokous oli kerran perijättäreensä vihastuessaan poistanut viiniveron herran vuodeksi 1850. Mutta uusia velkoja ei voitu maksaa poistamalla vanhat verot. *Creton,* eräs järjestyspuolueen kretiini, oli jo ennen lakiasäätävän kokouksen lomaa ehdottanut viiniveron säilyttämistä. Fould otti käsiteltäväksi tuon ehdotuksen bonapartistisen ministeristön nimissä, ja vuoden 1849 joulukuun 20. pnä, Bonaparten toimeenastumisen vuosipäivänä, kansalliskokous antoi määräyksen *viiniveron ennallistamisesta.*

Tuon ennallistamisasian ajajana ei ollut mikään finanssimies, vaan jesuiittain johtomies *Montalembert.* Hänen perustelunsa oli sattuvan yksinkertaista: vero on äidin rinta, jota imien hallitus tyyntyy. Hallitus — sinä ovat repressiiviset toimenpiteet, sinä ovat vallan elimet, sinä on armeija, sinä on poliisi, sinä ovat virkamiehet, tuomarit, ministerit, sinä ovat *papit.* Hyökkäys veroa vastaan on anarkistien hyökkäys järjestyksen vartioita vastaan, jotka suojelevat porvarillisen yhteiskunnan aineellista ja henkistä tuotantoa proletaarivandaalien pyyteiltä. Vero on viides jumala omaisuuden, perheen, järjestyksen ja uskonnon ohella. Ja viinivero on kiistattomasti vero, ja päälle päätteeksi se ei ole mikään tavallinen, vaan ikivanha, monarkismihenkinen, kunnioitettava vero. Vive l'impôt des poissons! Three cheers and one cheer more! [1]

Kun ranskalainen talonpoika maalaa pirun seinälle, maalaa hän sen verokarhuksi. Siitä hetkestä alkaen, jolloin Montalembert korotti veron jumalaksi, talonpojasta tuli jumalaton, ateisti, ja hän heittäytyi saatanan, *sosialismin,* syliin. Järjestyksen uskonto oli kevytmielisesti menettänyt hänet, jesuiitat olivat kevytmielisesti menettäneet hänet, ja Bonaparte oli kevytmielisesti menettänyt hänet. Vuoden 1849 joulukuun 20. päivä oli peruuttamattomasti pilannut vuoden 1848 joulukuun 20. pn. „Setänsä veljenpoika" ei ollut perheessään ensimmäinen, jonka löi viinivero, tuo vero, joka Montalembertin sanojen mukaan ennustaa vallankumouksen rajusäätä. Todellinen, suuri Napoleon selitti St. Helenan saarella, että viiniveron ennastaminen myötävaikutti hänen kukistumiseensa enemmän kuin mikään muu, sillä se vieroitti hänestä Etelä-Ranskan talonpojat. Se oli jo Ludvig XIV aikana ollut kansan vihan esine (katso Boisguillebertin ja Vaubanin kirjoituksia). Ensimmäinen vallankumous oli sen lakkauttanut, mutta v. 1808 Napoleon otti sen jälleen käytäntöön muun-

---

[1] Eläköön juomavero! Kolminkertainen eläköön ja vielä kerran eläköön! *Toim.*

netussa muodossa. Kun sitten Ranskaan enti restauraatio, sille eivät raivanneet tietä yksinomaan kasakat, vaan myös lupaukset viiniveron poistamisesta. Gentilhommerie[1] ei tietenkään ollut velvollinen pysymään sanassaan, jonka se oli antanut gent taillable à merci et miséricorde[2]. Vuosi 1830 lupasi lakkauttaa viiniveron. Sen tapoihin ei kuulunut tehdä, mitä se sanoi, eikä sanoa, mitä se teki. Vuosi 1848 lupasi lakkauttaa viiniveron, niinkuin se lupasi kaikkea muutakin. Ja vihdoin perustava kokous, joka ei ollut luvannut mitään, teki, kuten jo mainittiin, testamenttisäädöksen, jonka mukaan viiniveron piti kadota tammikuun 1. pnä 1850. Mutta juuri kymmenen päivää ennen vuoden 1850 tammikuun 1. päivää lakiasäätävä kokous ennasti sen taas, joten Ranskan kansa oli sitä alinomaa jahtaamassa, ja kun se oli heittänyt sen ovesta ulos, näki se sen tulevan ikkunasta taas sisälle.

Viiniveroon kohdistuneen kansanvihan selittää se, että siihen liittyivät kaikki Ranskan verojärjestelmän inhottavat puolet. Sen kantotapa oli vihattu, sen jakotapa aristokraattinen, sillä verotusprosentti on sama niin tavallisimmista kuin kalliimmistakin viineistä, vero siis lisääntyy geometrisessa suhteessa kuluttajien varakkuuden vähenemiseen nähden, se on ylösalaisin käännetty progressiivinen vero. Muodostuen palkkioksi viinien väärentämisestä ja jäljentelemisestä se siten suorastaan houkuttelee myrkyttämään työtätekeviä luokkia. Se vähentää kulutusta asettamalla pikkutulleja (octrois) jokaisen sellaisen kaupungin porteille, jossa on yli neljätuhatta asukasta, ja muuttaa joka kaupungin vieraaksi maaksi, jolla on suojelustullit ranskalaista viiniä vastaan. Suuret ja sitäkin enemmän pienet viinikauppiaat, marchands de vins, viinin anniskelijat, joiden ansiot riippuvat välittömästi viinin kulutuksesta, ovat viiniveron ilmettyjä vastustajia. Ja vihdoin, vähentäessään kulutusta viinivero supistaa tuotteiden menekkimarkkinoita. Samalla kun se tekee kaupungin työläiset kykenemättömiksi maksamaan viinistä, se tekee viininviljelystä harjoittavat talonpojat kykenemättömiksi myymään viiniä. Ja viininviljelystä harjoittavaa väestöä lasketaan Ranskassa olevan 12 miljoonaa. Viiniveroon kohdistunut kansan viha ja erittäinkin talonpoikien fanaattinen kiihtymys sitä vastaan on sen tähden ymmärrettävää. Ja päälle päätteeksi he eivät pitäneet sen ennastamista minään yksityisenä, enemmän tai vähemmän satunnaisena tapahtumana. Talonpojilla on omalaatuista historiallista perimätietoutta, jonka poika perii isältään, ja tässä historiallisessa koulussa kuiskailtiin, että jokainen hallitus lupaa lakkauttaa viiniveron, kun se tahtoo petkuttaa talonpoikia, ja säilyttää

[1] *gentilhommerie* — aatelisto. *Toim.*
[2] armosta ja säälistä verotettavalle kansalle. *Toim.*

tai saattaa sen jälleen voimaan heti, kun on pettänyt talonpojat. Viiniveron perusteella talonpoika saa hajua hallituksesta, sen pyrkimyksistä. Viiniveron ennastaminen joulukuun 20. pnä merkitsi: *Louis Bonaparte on samanlainen kuin toisetkin;* hän ei kuitenkaan ollut sellainen kuin toiset, hän oli *talonpoikain keksimä,* ja miljoonien allekirjoittamissa viiniveroa vastustavissa anomuksissa he peruuttivat ne äänet, jotka he vuosi sitten olivat antaneet „setänsä veljenpojalle".

Maalaisväestön, joka käsittää yli kaksi kolmannesta Ranskan koko väestöstä, muodostavat suurimmaksi osaksi niin sanotut vapaat *maanomistajat.* Niiden ensimmäinen sukupolvi, jonka vuoden 1789 vallankumous vapautti lunastuksetta feodaalisista rasituksista, ei ollut maksanut mitään maasta. Mutta seuraavat sukupolvet maksoivat *maan hinnan* nimellä sen, mitä heidän puoleksi henkiorjina olleet esi-isänsä olivat maksaneet veroina, kymmenyksinä, päivätöinä jne. Kuta enemmän väestö kasvoi ja kuta enemmän maan lohkominen lisääntyi, sitä kalliimmaksi kävi parsellien hinta, sillä niiden kysyntä kasvoi sitä mukaa kuin ne pienenivät. Mutta samassa suhteessa kuin nousi talonpoikaisparsellien hinta, kasvoi *talonpojan velka,* ts. *hypoteekki* — riippumatta siitä, ostiko hän parsellin välittömästi vai saiko hän sen perijäkumppaneilta pääomaksi arvioituna. Maata rasittavaa velkasitoumusta sanotaan näet *hypoteekiksi,* maan kiinnitykseksi. Niin kuin keskiaikaiseen maapalstaan akkumuloitui *privilegioita,* niin myös nykyaikaiseen parselliin akkumuloituu *hypoteekkeja.*— Toisaalta parsellijärjestelmän vallitessa maa on omistajansa pelkkä *tuotannonväline.* Mutta samassa määrässä kuin maata lohkotaan, sen hedelmällisyys vähenee. Koneiden käyttäminen maatiloilla, työnjako, sellaiset maanparannuskeinot kuin laskuojien ja kastelukanavien laittaminen jne. käyvät yhä mahdottomammiksi, kun taas *tuottamattomat* viljelys*kustannukset* kasvavat samassa suhteessa kuin itse tuon tuotannonvälineen lohkominen. Näin käy siitä huolimatta, onko parsellin omistajalla pääomaa vai ei. Mutta kuta enemmän lohkominen lisääntyy, sitä suuremmassa määrässä maapala kaikkine viheliäisimpine irtaimistoineen on palstaviljelijän ainoa pääoma, sitä suuremmassa mitassa lakataan sijoittamasta pääomaa maahan, sitä enemmän puuttuu töllin asukkaalta maata, rahaa ja sivistystä maanviljelystieteen saavutuksien käyttämiseen, sitä enemmän taantuu maanviljelys. Vihdoin *puhdas tuotto* vähenee samassa suhteessa kuin *bruttokulutus* kasvaa, kuin talonpojan omaisuus pitää koko hänen perhettään poissa muista toimista kykenemättä kuitenkaan sitä ylläpitämään.

Siis samassa määrässä kuin väestö ja maan lohkominen lisääntyvät, samassa määrin *tuotannonväline,* maa, *kallistuu* ja *sen hedelmällisyys* vähenee, samassa määrin *rappeutuu maan-*

viljelys ja talonpoika velkaantuu. Ja se, mikä oli seurauksena, tulee vuorostaan syyksi. Jokainen sukupolvi jättää seuraavalle yhä enemmän velkoja, jokainen uusi sukupolvi alkaa elämänsä epäsuotuisempien ja vaikeampien ehtojen vallitessa, kiinnityslainan otto aiheuttaa kiinnityslainan oton, ja kun talonpojan on mahdoton tarjota palstaansa *uuden velan* pantiksi, so. rasittaa sitä uusilla hypoteekeilla, niin hän joutuu suoraa päätä *koronkiskurin* kynsiin ja *kiskurikorot* käyvät sitä suunnattomammiksi. Niin jouduttiin siihen, että maata rasittavien *hypoteekkilainojen korkoina* ja *koronkiskurilta saamiensa kiinnityksettömien lainojen* korkoina Ranskan talonpoika ei luovuta kapitalisteille ainoastaan maankorkoa eikä ainoastaan teollista voittoa, sanalla sanoen, ei ainoastaan *koko puhdasta voittoa,* vaan vieläpä *osan työpalkastaankin;* hän vajosi siis *irlantilaisen maanvuokraajan* tasalle — ollakseen muka *yksityisomistaja.*

Tuota kehityskulkua edistivät Ranskassa jatkuvasti kasvava *verotaakka* ja *oikeuskulut,* mitkä johtuivat osaksi suoranaisesti niistä muodollisuuksista, joilla Ranskan lainsäädäntö saartaa maaomaisuuden, osaksi niistä lukemattomista selkkauksista, joita syntyi toisiinsa rajoittuvista ja ristiinkäyvistä parselleista, ja osaksi talonpoikain käräjöimisinnosta, sillä heidän omistusnautintonsa supistuu kuvitellun omaisuuden, *omistusoikeuden* fanaattiseen puolustamiseen.

Erään vuodelta 1840 olevan tilastollisen laskelman mukaan Ranskan maanviljelyksen kokonaistuoton arvo oli 5 237 178 000 frangia. Tästä summasta on vähennettävä 3 552 000 000 frangia viljelyskustannuksiin, siinä luvussa työntekijäin kulutukseen. Puhtaaksi tuotoksi jää 1 685 178 000 frangia, joista on vähennettävä 550 miljoonaa hypoteekkien korkoihin, 100 miljoonaa oikeusviranomaisille, 350 miljoonaa veroihin ja 107 miljoonaa kirjaanpanomaksuihin, leimaveroihin, kiinnityspalkkioihin jne. Nettotuotosta jää kolmas osa — 538 miljoonaa; väestön lukumäärän mukaan jaettuna puhdasta tuloa ei tule edes 25 frangia henkeä kohti [1]. Tässä laskelmassa ei luonnollisesti ole otettu huomioon kiinnityksetöntä koronkiskontaa, asianajopalkkioita eikä muuta sellaista.

Ymmärtää kyllä Ranskan talonpoikien aseman, kun tasavalta lisäsi heidän entisiin rasituksiinsa vielä uusia. Näemme, että heidän riistämisensä eroaa teollisuusproletariaatin riistämisestä ainoastaan *muodollisesti.* Riistäjä on sama: *pääoma.* Yksityiset kapitalistit riistävät yksityisiä talonpoika *hypoteekkien* ja

[1] Marxin esittämässä laskelmassa luvut eivät lyö yhteen. Tähän on ehken tullut painovirhe, ja 538 miljoonan asemesta pitäisi olla 578. Tämä lukujen erotus ei kuitenkaan vaikuta Marxin yleiseen yhteenvetoon: kummassakin tapauksessa henkeä kohti tulee puhdasta tuloa vähemmän kuin 25 frangia. *Toim.*

koronkiskonnan avulla, kapitalistiluokka riistää talonpoikaisluokkaa *valtionverojen* välityksellä. Talonpojan omistusoikeus on se taikakalu, jolla pääoma on lumonnut häntä tähän asti, se tekosyy, jonka varjolla se on yllyttänyt häntä teollisuusproletariaattia vastaan. Vain pääoman kukistuminen voi nostaa talonpojan, vain kapitalisminvastainen proletaarihallitus voi tehdä lopun hänen taloudellisesta kurjuudestaan ja yhteiskunnallisesta alennustilastaan. *Perustuslaillinen tasavalta* merkitsee hänen yhtyneiden riistäjiensä diktatuuria, *sosialidemokraattinen, punainen* tasavalta — hänen liittolaistensa diktatuuria. Ja vaakakuppi nousee ja laskee aina niiden äänien mukaan, jotka talonpoika heittää vaaliuurnaan. Hänen on itsensä ratkaistava oma kohtalonsa.— Niin sanoivat sosialistit pamfleteissa, almanakoissa, kalentereissa ja kaikenlaisissa lentokirjasissa. Nämä sanat kävivät talonpojalle ymmärrettävämmiksi järjestyspuolueen vastakirjoitusten ansiosta; järjestyspuoluekin kääntyi hänen puoleensa, ja liioittelemalla karkeasti, käsittämällä ja kuvailemalla brutaalisti sosialistiset aatteet ja pyrkimykset se tapasi todellisen talonpoikaissävyn ja kiihotti ylenmäärin hänen himoaan saada kielletyn hedelmän. Ymmärrettävimmin puhuivat kuitenkin itse ne kokemukset, joita talonpoikaisluokka oli saanut äänioikeuden käyttämisestä, ja ne pettymykset, jotka kolauttivat sitä kerta toisensa jälkeen vallankumouksen kiivaassa kulussa. *Vallankumoukset ovat historian lokomotiiveja.*

Talonpoikain vähittäisestä kääntymyksestä ilmeni eri oireita. Se ilmeni jo lakiasäätävän kokouksen vaaleissa, se ilmeni Lyonin ympärillä olevan viiden departementin piiritystilassa, se ilmeni siinä, että muutamia kuukausia kesäkuun 13. pn jälkeen Gironden departementti valitsi *chambre introuvable'in* [1] entisen presidentin tilalle erään vuoripuoluelaisen, se ilmeni vuoden 1849 joulukuun 20. pnä, kun kuolleen legitimistin tilalle valittiin edustajaksi punainen *Gardin* departementissa, tuossa legitimistien luvatussa maassa, joka vuosina 1794 ja 1795 oli tasavaltalaisiin kohdistuneiden mitä hirvittävimpien väkivallantekojen näyttämönä, vuoden 1815 terreur blanche'in [2] keskuspesässä, jossa murhattiin julkisesti liberaaleja ja protestantteja. Tuon stataarisimman luokan vallankumouksellistuminen tulee huomattavammin näkyviin viiniveron ennastamisen jälkeen. Hallituksen toimenpiteet ja vuoden 1850 tammi- ja helmikuussa säädetyt lait suuntautuivat melkein yksinomaisesti *departementteja* ja *talonpoikia* vastaan. Vakuuttava todiste näiden kehittymisestä.

---

[1] Tätä nimeä kantaa historiassa vuonna 1815 välittömästi Napoleonin toisen kukistumisen jälkeen valittu fanaattisen ultrarojalistinen ja taantumuksellinen edustajakamari. *(Engelsin huomautus vuoden 1895 painokseen.)*

[2] *terreur blanche* — valkoinen terrori. *Toim.*

Hautpoulin kiertokirje, jolla santarmi nimitettiin prefektin, aliprefektin ja ennen kaikkea määrin inkvisiittoriksi ja järjestettiin urkinta kaukaisimpienkin kyläkuntien loukkoihin ulottuvaksi; *laki koulumestareita vastaan,* joka heidät, talonpoikaisluokan kykymiehet, johtajat, kasvattajat ja tulkitsijat, alisti prefektien mielivaltaan ja ajoi heitä, oppineiden luokan proletaareja, kuin metsänotuksia kunnasta toiseen; *määrejä vastaan suunnattu lakiehdotus,* joka ripusti virkaeron Damokleen miekan heidän päänsä yläpuolelle ja asetti heidät, talonpoikaiskuntien presidentit, joka hetki vastakkain tasavallan presidentin ja järjestöpuolueen kanssa; *määräys,* joka muutti Ranskan 17 sotilaspiiriä neljäksi paššakunnaksi ja teki kasarmista ja kenttäleiristä ranskalaisten kansallissalongin; *koululaki,* jolla järjestyspuolue yleisen äänioikeuden valtakautena julisti elinehdokseen tietämättömyyden ja Ranskan väkivaltaisen tylsistämisen — mitä olivat kaikki nuo lait ja toimenpiteet? Epätoivoisia yrityksiä saattaa departementit ja departementtien talonpojat jälleen järjestyspuolueen valtaan.

Repressiivisinä toimenpiteinä nuo olivat surkeita keinoja, joiden tulos oli päinvastainen, kuin oli tarkoitettu. Suuret toimenpiteet, kuten viiniveron ja 45 centimen veron säilyttäminen, miljardin takaisin maksamista koskevien talonpoikaispetitioiden ivallinen hylkääminen jne., kaikki nuo keskuksen lainsäädännölliset ukonnuolet osuivat talonpoikaisluokkaan ainoastaan kertaiskuna, tukussa; mainitut lait ja toimenpiteet tekivät hyökkäyksen ja vastarinnan *yleiseksi,* päivän puheenaiheeksi joka mökissä, ne levittivät vallankumousta joka kylään, ne *paikallistivat ja talonpoikaistivat vallankumousta.*

Eivätkö nuo Bonaparten ehdotukset, niiden hyväksyminen kansalliskokouksessa todista toisaalta perustuslaillisen tasavallan molempien mahtien yksimielisyyttä, mikäli kysymyksessä on anarkian kukistaminen, so. kaikkien niiden luokkien kukistaminen, jotka vastustavat porvariston diktatuuria? Eikö *Soulouque* ollut heti karkeasanaisen kirjelmänsä[1] jälkeen vakuuttanut lakiasäätävälle kokoukselle *Carlier'n* välittömästi seuranneen kirjelmän välityksellä olevansa uskollinen järjestykselle, saman Carlier'n, joka oli Fouchés'n likainen ja rivo karikatyyri niinkuin Louis Bonaparte itse oli Napoleonin lattea karikatyyri?

Koululaki on meille osoituksena nuorten katolilaisten ja vanhojen voltairelaisten liittoutumisesta. Saattoiko yhtyneen porvariston valta olla jotakin muuta kuin jesuiitoille ystävällisen restauraation ja vapaamielisyydellä keinottelevan heinäkuun

---

[1] Tarkoitetaan kirjelmää, jonka Napoleon III jätti kansalliskokoukselle ja jossa hän tiedotti antaneensa eron Barrot'n ministeristölle ja muodostaneensa uuden ministeristön. *Toim.*

monarkian yhteistä despotismia? Eikö niitä aseita, jotka toinen porvariryhmä kamppaillessaan yliherruudesta toisen porvariryhmän kanssa oli jakanut kansalle käytettäviksi sitä vastaan, pitänyt riistää taas pois kansalta, kun se oli noussut vastustamaan heidän yhteistä diktatuuriaan? Pariisin puotien omistajia ei kuohuttanut mikään enemmän kuin tuo koketeeraava *jesuiittalaisuuden* näytteillepano, ei edes concordats à l'amiable'in hylkääminen.

Sillä välin jatkuivat yhteentörmäykset järjestyspuolueen eri ryhmien välillä, samoin kuin kansalliskokouksen ja Bonapartenkin välillä. Kansalliskokousta miellytti hyvin vähän se, että Bonaparte kohta valtiokaappauksensa jälkeen, nimitettyään oman bonapartistisen ministeristön, käsketti luokseen vastikään prefekteiksi nimitetyt monarkian invalidit ja pani heidän virassaolonsa ehdoksi perustuslainvastaisen agitaation harjoittamisen hänen presidentiksi uudelleen valitsemisensa hyväksi; että Carlier juhli virkaanastumistaan lakkauttamalla erään legitimistisen klubin; että Bonaparte perusti oman sanomalehden „Le Napoléon", joka ilmaisi presidentin salaiset mielihalut yleisölle, samaan aikaan kun hänen ministeriensä tuli kieltää ne lakiasäätävän kokouksen näyttämöllä; kansalliskokousta miellytti hyvin vähän se, että Bonaparte säilytti uhallakin ministeristönsä, piittaamatta sille annetuista useista epäluottamuslauseista; että yritettiin päästä aliupseerien suosioon lisäämällä heille palkkaa neljä souta päivältä ja proletariaatin suosioon plagioimalla Eugène Suen „Pariisin mysteerioita" — perustamalla kunnialainapankin; sitä miellytti vihdoin hyvin vähän se häpeämättömyys, millä ministerien kautta vaadittiin jäljellejääneiden kesäkuun kapinoitsijain karkottamista Algeriaan tarkoituksena saattaa lakiasäätävä kokous kerralla kansan epäsuosioon, samalla kun presidentti varasi vähin erin itselleen erinäisillä armahdusmääräyksillä kansan suosiota. *Thiers* puhui uhkaavia sanoja „coups d'état'sta" ja „coups de têtestä" [1], ja lakiasäätävä kokous kosti puolestaan Bonapartelle hylkäämällä jokaisen lakiehdotuksen, minkä hän esitti omaksi hyväkseen, ja tutkimalla meluisasti ja epäluuloisesti jokaista lakiehdotusta, minkä hän teki yhteisetua tarkoittaen, eikö se toimeenpanovaltaa lisätessään koitunut Bonaparten persoonallisen vallan hyödyksi. Sanalla sanoen, lakiasäätävä kokous *kosti hyljeksintäkonspiraatiolla.*

Legitimistien puolue näki puolestaan harmikseen, kuinka kyvykkäämmät orleanistit anastivat jälleen haltuunsa melkein kaikki virkapaikat ja kuinka *sentralisaatio* lisääntyi, samalla kun he etsivät menestystään periaatteessa *desentralisaatiosta.* Ja tosiaankin. Vastavallankumous *suoritti väkivaltaista keskitys-*

---

[1] valtiokaappauksista ja ajattelemattomista edesottamuksista. *Toim.*

työtä, so. valmisteli vallankumouksen koneistoa. Pankkisetelien pakkokurssilla se *keskitti* jopa Ranskan kullan ja hopeankin Pariisin pankkiin ja loi siten *valmiin sotarahaston* vallankumoukselle.

Orleanistit näkivät vihdoin harmikseen, että legitimiteettiperiaate sukeltautuu esiin heidän bastardiperiaatteensa vastakohdaksi ja että he itse joutuvat joka hetki syrjityiksi ja pahoinpidellyiksi kuin porvarissäätyinen vaimo aatelisen puolisonsa taholta.

Vähitellen olemme tulleet huomaamaan, kuinka talonpojat, pikkuporvarit, yleensä välikerrokset astuivat proletariaatin rinnalle, joutuivat ilmi ristiriitaan virallisen tasavallan kanssa, joka kohteli niitä kuin vihollisiaan. *Kapina porvarillista diktatuuria vastaan, yhteiskunnan uudistamisen tarve, demokraattis-tasavaltalaisten laitosten säilyttäminen yhteiskunnan uudistamiseliminä, ryhmittyminen proletariaatin, ratkaisevan vallankumouksellisen voiman, ympärille* — siinä *niin sanotun sosialidemokraattisen puolueen, punaisen tasavallan puolueen,* yleiset luonteenpiirteet. Tämä *anarkian puolue,* joksi vastustajat ovat sen ristineet, on samoin kuin *järjestyspuoluekin* eri etujen koalitio. Vanhan yhteiskunnallisen epäjärjestyksen pienimmästä reformista aina vanhan yhteiskuntajärjestyksen kumoamiseen asti, porvarillisesta liberalismista aina vallankumoukselliseen terrorismiin asti, niin kaukana toisistaan ovat ne äärimmäisyydet, jotka muodostavat „anarkian" puolueen lähtö- ja päätekohdan.

Suojelustullien poistaminen — se on sosialismia! sillä se loukkaa järjestyspuolueen *teollisuus*ryhmän monopolia. Valtiotalouden järjestely — se on sosialismia! sillä se loukkaa järjestyspuolueen *finanssi*ryhmän monopolia. Ulkomaisen lihan ja viljan tuontivapaus — se on sosialismia! sillä se loukkaa järjestyspuolueen kolmannen ryhmän, *suurmaanomistuksen,* monopolia. Freetrader-puolueen, so. Englannin porvariston edistyksellisimmän puolueen, vaatimukset näyttävät Ranskassa järjestään sosialistisilta vaatimuksilta. Voltairelaisuus — se on sosialismia! sillä se loukkaa järjestyspuolueen neljättä ryhmää, *katolilaista* ryhmää. Painovapaus, yhdistymisoikeus, yleinen kansanvalistus — se on sosialismia, sosialismia! Nehän loukkaavat järjestyspuolueen yleistä monopolia.

Vallankumouksen kulussa tilanne oli kypsynyt niin nopeasti, että kaikenlaisten uudistuksen ystäväin, varsin vähäisiä vaatimuksia omaavien keskiluokkien oli pakko ryhmittyä äärimmäisen kumouspuolueen lipun ympärille, *punaisen lipun* ympärille.

Niin moninaista kuin anarkian puolueen tärkeimpien ainesosien *sosialismi* olikin asianomaisen luokan tai luokkaryhmän taloudellisten edellytysten ja niistä johtuvien vallankumouksellisten yleistarpeiden kannalta, niin *eräässä* kohdassa se kävi

yhteen: se julisti olevansa *proletariaatin vapautuksen väline* ja pitävänsä sen vapauttamista *päämääränään.* Toisia petetään tarkoituksellisesti, toiset pettävät itseään uskottelemalla heidän tarpeittensa mukaiseksi muutettua maailmaa kaikille paraaksi maailmaksi, jossa kaikki vallankumoukselliset vaatimukset toteutuvat ja kaikki vallankumoukselliset yhteentörmäykset lakkaavat.

„Anarkian puolueen" jotakuinkin samoin kuuluvien *yleisten* sosialististen fraasien takana piilee *„Nationalin", „Pressen" ja „Sièclen" sosialismi,* joka enemmän tai vähemmän johdonmukaisesti tahtoo suistaa finanssiylimystön vallan ja vapauttaa teollisuuden ja liikenteen niiden tähänastisista kahleista. Tuo on teollisuuden, kaupan ja maanviljelyksen sosialismia, joiden valtaherrat järjestyspuolueessa kieltävät nuo edut, mikäli ne eivät käy enää yhteen heidän yksityismonopoliensa kanssa. Tuosta *porvarillisesta sosialismista,* joka luonnollisesti, kuten jokainen sosialismin sivulaji, vetää mukaansa osan työläisiä ja pikkuporvareja, eroaa varsinainen, *pikkuporvarillinen sosialismi,* sosialismi par excellence. Pääoma ryövää pikkuporvarien luokkaa pääasiallisesti *velkojana,* siksi tuo luokka vaatii *luottolaitoksia;* pääoma murjoo sitä *kilpailulla,* siksi se vaatii valtion tukemia *yhtymiä;* pääoma alistaa sen valtaansa *keskittymisen* avulla, siksi se vaatii *progressiivisia veroja,* perintöoikeuden rajoittamista, suurten valtiontöiden suorittamista ja muita toimenpiteitä, jotka *pidättävät väkivaltaisesti pääoman kasvua.* Koska se unelmoi sosialisminsa rauhallisesta toteuttamisesta — ehkä lukuunottamatta lyhytaikaista toista helmikuun vallankumousta — niin tuleva historiallinen kehityskulku näyttää siitä luonnollisesti *niiden järjestelmien käyttämiseltä,* joita yhteiskunnan ajattelijat joko ryhmänä tai yksityisinä keksijöinä keksivät tai ovat keksineet. Näistä sosialisteista tulee siten olemassaolevien sosialististen *järjestelmien* eklektikkoja tai adepteja, sen *doktrinäärisen sosialismin* kannattajia, joka oli proletariaatin teoreettisena ilmauksena ainoastaan niin kauan, kuin proletariaatti ei ollut vielä kehittänyt omaa vapaata historiallista liikettään.

Tuo *utopia,* tuo *doktrinäärinen sosialismi,* joka alistaa koko liikkeen palvelemaan sen jotain yhtä puolta ja korvaa yksityisen pedantin aivotoiminnalla yhteisen, yhteiskunnallisen tuotannon ja ennen kaikkea mielikuvittelee pienten taitotemppujen tai suurten sentimentaalisuuksien avulla vallankumouksellisen luokkataistelun ja sen välttämättömyyden olemattomiin, tuo doktrinäärinen sosialismi oikeastaan vain ihannoi nykyistä yhteiskuntaa, esittää siitä kuvan, jossa ei ole varjopuolia, ja tahtoo toteuttaa ihanteensa vastoin yhteiskunnallista todellisuutta. Samaan aikaan

kuin proletariaatti luovuttaa tuon sosialismin pikkuporvaristolle ja eri sosialistijohtajien keskinäinen taistelu tuo julki, että jokainen niin sanotuista järjestelmistä on sosiaalisen kumouksen jonkin yhden tilapäismomentin korostamista muihin verraten — *proletariaatti* ryhmittyy yhä enemmän *vallankumouksellisen sosialismin* ympärille, *kommunismin* ympärille, jolle porvaristo itse keksi nimen *Blanqui.* Tämä sosialismi on *vallankumouksen julistamista jatkuvaksi,* proletariaatin *luokkadiktatuuria,* joka on välttämätön siirtymävaihe *luokkaeroavaisuuksien hävittämiseksi yleensä,* niiden tuotantosuhteiden hävittämiseksi, joihin luokkaeroavaisuudet perustuvat, noita tuotantosuhteita vastaavien yhteiskunnallisten suhteiden hävittämiseksi, noista yhteiskunnallisista suhteista johtuvien aatteiden kumoamiseksi.

Tämän esityksen puitteet eivät salli laajemmin käsitellä tätä asiaa.

Olemme nähneet, että niin kuin *finanssiylimystö* asettui välttämättömästi johtoon *järjestys*puolueessa, niin myös teki *proletariaatti „anarkian"* puolueessa. Samalla kun erinäiset vallankumoukselliseksi liitoksi yhtyneet luokat ryhmittyivät proletariaatin ympärille, samaan aikaan kun departementit muuttuivat yhä epäluotettavimmiksi ja itse lakiasäätävä kokous suhtautui yhä äreämmin Ranskan Soulouquen vaatimuksiin, lähenivät täytevaalit, joita oli pitkän aikaa lykätty ja viivytelty ja joissa oli valittava edustajat proskriboitujen kesäkuun 13. pn vuoripuoluelaisten tilalle.

Vihollistensa halveksimana, oletettujen ystäviensä huonosti kohtelemana ja alituisesti nöyryyttämänä hallitus näki vain *yhden* keinon päästä pois sietämättömästä ja kestämättömästä asemasta — *kapinan.* Kapina Pariisissa olisi antanut tilaisuuden julistaa Pariisi ja departementit piiritystilaan ja siten pitää komentoa vaaleissa. Toiselta puolen järjestyksen ystäväin oli pakko tehdä myönnytyksiä hallitukselle, joka oli saanut voiton anarkiasta, elleivät he itse tahtoneet näyttää anarkisteilta.

Hallitus ryhtyi työhön. Helmikuun alussa 1850 provosoitiin kansaa hakkaamalla maahan vapauden puut. Turhaan. Kun vapauden puut olivat kadonneet paikaltaan, niin hallituskin kadotti malttinsa ja perääntyi säikähtäen omaa provokaatiotekoaan. Kansalliskokous suhtautui tuohon Bonaparten kömpelöön vapautumisyritykseen jääkylmän epäluuloisesti. Kuolemattomuusseppelten poistaminen heinäkuun patsaalta ei ollut tuloksellisempi. Se sai armeijan erään osan vallankumouksellisiin mielenosoituksiin ja antoi kansalliskokoukselle aiheen enemmän tai vähemmän peitellyn epäluottamuslauseen antamiseen ministeristölle. Turhaan hallituksen sanomalehdistö uhkaili yleisen äänioikeuden poistamisella ja kasakoiden maahanhyökkäyksellä. Turhaan d'Hautpoul suorastaan haastoi lakiasäätävässä

kokouksessa vasemmiston lähtemään kadulle ja selitti, että hallitus oli valmis vastaanottamaan sen. Hautpoul ei saanut aikaan mitään muuta kuin puhemiehen kehotuksen palata asiaan, ja järjestyspuolue antoi vaiteliaan vahingoniloisena erään vasemmistolaisedustajan ivailla Bonaparten vallananastushaluja. Turha oli vihdoin ennustus, että vallankumous tulisi *helmikuun 24. pnä.* Hallitus sai aikaan sen, että kansa sivuutti huomiotta helmikuun 24. pn.

Proletariaatti ei antanut provosoida itseään mihinkään *kapinamellakkaan,* sillä sen aikomuksena oli tehdä *vallankumous.*

Hallituksen provokaatioteot lisäsivät yleistä suuttumusta vallitsevaa järjestystä kohtaan, eivätkä ne estäneet vaalikomiteaa, joka oli kokonaan työläisten vaikutuksen alainen, asettamasta Pariisia varten kolmea ehdokasta: *De Flottea, Vidalia* ja *Carnot'a. De Flotte* oli kesäkuun karkotettuja ja sai armahduksen Bonaparten erään kansansuosiota tavoittelevan päähänpiston seurauksena, hän oli Blanquin ystävä ja toukokuun 15. pn yrityksen osanottajia. *Vidal* tunnettiin kommunistisena kirjailijana kirjansa „Rikkauden jakamisesta" ansiosta, hän oli Louis Blancin entinen sihteeri Luxembourgin komiteassa. *Carnot,* voiton järjestäneen konventtimiehen poika, „National"-puolueen vähimmin mainettaan pilannut jäsen, väliaikaisen hallituksen ja Toimeenpanevan komission kansanvalistusministeri, oli demokraattisen koululakiehdotuksensa ansiosta elävä vastalause jesuiittain koululakia vastaan. Nuo kolme ehdokasta edustivat kolmea liittoutunutta luokkaa: kärjessä kesäkuun kapinallinen, vallankumouksellisen proletariaatin edustaja, hänen rinnallaan doktrinäärinen sosialisti, sosialistisen pikkuporvariston edustaja, ja vihdoin kolmantena tasavaltalaisen porvaripuolueen edustaja, puolueen, jonka demokraattiset kaavat olivat järjestyspuoluetta vastaan suunnattuina saaneet sosialistista sisältöä ja menettäneet aikoja sitten varsinaisen merkityksensä. Tämä oli sama *yleinen koalitio porvaristoa ja hallitusta vastaan kuin helmikuussakin.* Mutta tällä kerralla *vallankumouksellisen liiton johdossa oli proletariaatti.*

Kaikesta vastustuksesta huolimatta voittivat sosialistiset ehdokkaat. Yksinpä armeijakin äänesti kesäkuun kapinallisen puolesta omaa sotaministeriään *La Hittea* vastaan. Järjestyspuolue oli kuin ukkosenlyömä. Departementtien vaalit eivät tuoneet sille lohdutusta, ne tuottivat enemmistön vuoripuoluelaisille.

Vuoden 1850 maaliskuun 10. pn vaalit! Ne olivat vuoden 1848 kesäkuun kumoamista: kesäkuun kapinallisten teurastajat ja karkottajat palasivat kansalliskokoukseen, mutta nöyryytettyinä, karkotettujen seurassa ja näiden periaatteet huulillaan. *Vaalit*

olivat vuoden 1849 kesäkuun 13. pn kumoamista: kansalliskokouksen proskriboima vuoripuolue palasi kansalliskokoukseen, muttei enää vallankumouksen komentajana, vaan sen etumaisena torvensoittajana. *Vaalit olivat joulukuun 10. pn kumoamista:* Napoleon oli kärsinyt tappion ministerinsä La Hitten mukana. Ranskan parlamentin historia tuntee vain yhden vastaavan tapauksen: Kaarle X ministerin d'Haussez'n häviön 1830. Vuoden 1850 maaliskuun 10. pn vaalit olivat vihdoin toukokuun 13. pn vaalien kumoamista, jotka olivat antaneet järjestyspuolueelle enemmistön. Maaliskuun 10. pn vaalit olivat vastalause toukokuun 13. pn enemmistöä vastaan. Maaliskuun 10. päivä oli vallankumousta. Vaalilippujen takana ovat katukivet.

„Maaliskuun 10. pn äänestys tietää sotaa", huudahti Ségur d'Aguesseau, eräs järjestyspuolueen edistyksellisimpiä jäseniä. Vuoden 1850 maaliskuun 10. pstä perustuslaillinen tasavalta siirtyy uuteen vaiheeseen, *hajaantumisvaiheeseensa.* Enemmistön eri ryhmät ovat taasen yhtyneet keskenään ja Bonaparten kanssa, ne ovat taasen järjestyksen pelastajia, ja Bonaparte on taasen niiden *puolueeton mies.* Joskin ne muistavat olevansa kuningasmielisiä, niin vain sen tähden, että ne epäilevät porvarillisen tasavallan mahdollisuutta, joskin Bonaparte muistaa olevansa pretendentti, niin vain sen tähden, että hän epäilee pysyvänsä presidenttinä.

De Flotten, kesäkuun kapinallisen, valitsemiseen Bonaparte vastasi järjestyspuolueen komennuksesta nimittämällä *Barochen* sisäasiainministeriksi, Barochen, joka oli Blanquin ja Barbèsin, Ledru-Rollinin ja Guinardin syyttäjiä. *Carnot'n* valitsemiseen lakiasäätävä kokous vastasi hyväksymällä koululain, *Vidalin* valitsemiseen — kuristamalla sosialistisen sanomalehdistön. Sanomalehdistönsä toitotuksella koettaa järjestyspuolue toitottaa pois pelkonsa. „Miekka on pyhä", huudahtaa sen eräs äänenkannattaja; „järjestyksen puolustajien on ryhdyttävä hyökkäykseen punaista puoluetta vastaan", sanoo toinen; „sosialismin ja yhteiskunnan välillä käydään kaksintaistelua elämästä ja kuolemasta, taukoamatonta, armotonta sotaa; tässä epätoivoisessa kaksintaistelussa täytyy jommankumman sortua, ellei yhteiskunta tuhoa sosialismia, tuhoaa sosialismi yhteiskunnan", kiekuu eräs kolmas järjestyksen kukko. Rakentakaa järjestyksen katusulkuja, uskonnon katusulkuja, perheen katusulkuja! Pariisin 127 000 valitsijasta on tehtävä loppu! Pärttylinyö sosialisteille! Ja järjestyspuolue uskoo todellakin silmänräpäyksen ajan, että sen voitto on varma.

Kiihkeimmin käyvät sen sanomalehdet *„Pariisin puodinomistajien"* kimppuun. Pariisin puodinomistajat ovat valinneet edustajakseen kesäkuun kapinallisen! Se merkitsee, että toinen vuoden 1848 kesäkuu on mahdoton, se merkitsee, että toinen vuoden

1849 kesäkuun 13. päivä on mahdoton, se merkitsee, että pääoman moraalinen vaikutus on murrettu, se merkitsee, että porvariston parlamentti edustaa enää vain porvaristoa, se merkitsee, että suuromistus on hukassa, koska sen vasalli — pienomistus — etsii itselleen pelastusta omistamattomien leiristä.

Järjestyspuolue turvautuu tietenkin välttämättömään *kuluneeseen lausetapaansa. „Enemmän repressiivisiä toimenpiteitä!"* huutelee se. *„Kymmenkertaistettava repressiiviset toimenpiteet!"* Mutta sen repressiivinen voima on vähennyt kymmenkertaisesti, samalla kun vastarinta on satakertaistunut. Tärkein repressiivinen ase, armeija, eikö sekin pitäisi masentaa? Ja järjestyspuolue sanoo viime sanansa: „Tukahduttavan laillisuuden rautarengas on murrettava. *Perustuslaillinen tasavalta on mahdoton.* Meidän on taisteltava todellisilla aseillamme. Vuoden 1848 helmikuusta alkaen olemme taistelleet vallankumousta vastaan *sen* aseilla ja *sen* pohjalla, olemme tunnustaneet *sen* instituutiot; perustuslaki on linnoitus, joka suojelee ainoastaan piirittäviä, muttei piiritettyjä! Toimitettuamme itsemme Troijan hevosen vatsassa salaa pyhään Ilioniin me emme esi-isiemme *kreikkalaisten* [1] tapaan valloittaneet viholliskaupunkia, vaan teimme itse itsestämme vankeja".

Mutta perustuslaki pohjaa *yleiseen äänioikeuteen. Yleisen äänioikeuden tuhoaminen,* se on järjestyspuolueen, porvarillisen diktatuurin viimeinen sana.

Yleinen äänioikeus antoi porvaristolle oikeuden tähän diktatuuriin toukokuun 4. pnä 1848, joulukuun 20. pnä 1848, toukokuun 13. pnä 1849, heinäkuun 8. pnä 1849. Yleinen äänioikeus tuomitsi itse itsensä maaliskuun 10. pnä 1850. Porvariston herruus yleisen äänioikeuden johtopäätöksenä ja tuloksena, kansan suvereenisen tahdon kategorisena ilmauksena — siinä on porvarillisen perustuslain merkitys. Mutta mitä merkitystä olisi perustuslailla siitä hetkestä lähtien, kun tämän äänioikeuden, tämän kansan suvereenisen tahdon sisältönä ei ole enää porvariston herruus? Eikö porvariston velvollisuus ole säännellä äänioikeutta niin, että se tahtoisi sitä, mikä on järjellistä, porvariston herruutta? Eikö yleinen äänioikeus, tämän tästä kumotessaan olemassaolevan valtiomahdin ja luodessaan sen uudelleen itse itsestään, tee siten loppua kaikesta vakavuudesta, aseta joka hetki kaikkea olemassaolevaa valtaa kyseenalaiseksi, tuhoa arvovaltaa, uhkaa kohottaa itse anarkiaa arvovallaksi? Kuka saattaisi vielä epäillä sitä vuoden 1850 maaliskuun 10. pn jälkeen?

Porvaristo, hylätessään yleisen äänioikeuden, jolla se oli verhostanut itseään tähän asti ja josta se imi kaikki valtansa,

[1] *Grecs* — sanaleikki: kreikkalaiset, mutta myös ammattihuijarit. *(Engelsin huomautus vuoden 1895 painokseen.)*

tunnustaa peittelemättä: „*Tähän asti diktatuurimme on ollut olemassa kansan tahdosta, nyt sitä tullaan lujittamaan vastoin kansan tahtoa*". Ja ollen johdonmukainen se ei etsi enää itselleen tukea *Ranskasta,* vaan sen ulkopuolelta, ulkomailta, *invaasiosta.*

Invaasiokutsullaan tämä toinen Koblenz, joka on valinnut olopaikakseen itse Ranskan, nostattaa itseään vastaan kaikki kansalliset intohimot. Hyökkäämällä yleistä äänioikeutta vastaan se antaa *yleisen aiheen* uuteen vallankumoukseen, ja vallankumous tarvitsee juuri sellaista aihetta. Jokainen *erityinen* aihe erottaisi vallankumouksellisen liiton ryhmiä ja toisi näkyviin niiden väliset erot. Mutta *yleinen* aihe huumaa puolivallankumoukselliset luokat, se sallii niiden pettää itseään sen suhteen, mikä *tietty luonne* on tulevalla vallankumouksella ja mitä seurauksia koituu niiden omasta toiminnasta. Jokainen vallankumous tarvitsee bankettikysymyksensä. Yleinen äänioikeus — siinä uuden vallankumouksen bankettikysymys.

Mutta perääntyessään *yhdistetyn* valtansa ainoasta mahdollisesta muodosta, *luokkaherruutensa* mahtavimmasta ja täydellisimmästä muodosta, *perustuslaillisesta tasavallasta,* takaisin alempaan, epätäydelliseen, heikompaan muotoon, monarkiaan, liittoutuneet porvariryhmät julistivat oman tuomionsa. Ne muistuttavat vanhusta, joka saadakseen jälleen nuoruuden voimansa kaivoi esille lapsenvaatteensa ja koetti kiskoa ne kuivettuneiden jäsentensä ylle. Niiden tasavallan ansiota oli vain se, että *se oli vallankumouksen ansari.*

Vuoden 1850 maaliskuun 10. päivän muistokirjoituksena on: *Après moi le déluge! Minun jälkeeni tulkoon vaikka vedenpaisumus!*

IV
YLEISEN ÄÄNIOIKEUDEN LAKKAUTTAMINEN v. 1850

(Edellisten kolmen luvun jatko on „Neue Rheinische Zeitungin" viimeiseksi ilmestyneen, viidennen ja kuudennen kaksoisvihkon „Katsauksessa". Siinä selostetaan ensiksi Englannissa 1847 puhjennutta suurta kauppapulaa ja tehdään selkoa niistä jälkivaikutuksista, joita se aiheutti Euroopan mannermaalla ja jotka selittävät silloisten poliittisten selkkausten kärjistymisen vuoden 1848 helmikuun ja maaliskuun vallankumouksiksi, ja osoitetaan sitten, kuinka vuonna 1848 taasen alkanut ja 1849 vielä korkeammalle kohonnut teollisuuden ja kaupan kukoistus lamautti vallankumouksellisen nousun ja teki samalla

taantumuksen voiton mahdolliseksi. Erikoisesti Ranskasta sanotaan sitten seuraavaa:)[1]

Samoja oireita ilmeni *Ranskassa* vuodesta 1849 ja varsinkin vuoden 1850 alusta alkaen. Pariisin teollisuuslaitokset ovat täydessä toiminnassa, ja myös Rouenin ja Mülhausenin puuvillatehtaat toimivat jotakuinkin hyvin, joskin täälläkin, kuten Englannissa, raaka-aineiden korkeat hinnat ovat olleet haittana. Espanjan laaja tulliuudistus ja erilaisten ylellisyystavarain tullien alentaminen Meksikossa edistivät lisäksi erityisesti kukoistustilan kehittymistä Ranskassa; ranskalaisten tavarain vienti noille markkinoille lisääntyi huomattavasti. Pääomien lisääntyminen johti Ranskassa moniin keinotteluyrityksiin, joihin antoi aihetta Kalifornian kultakaivosten laajamittainen käyttö. Muodostettiin joukko yhtiöitä, jotka alhaisilla osakemaksuillaan ja sosialistisiksi väritetyillä prospekteillaan vetosivat suoraan pikkuporvarien ja työläisten rahapussiin, mutta jotka ylipäänsä olivat sitä aitoa puijausta, mikä on ominaista yksinomaan ranskalaisille ja kiinalaisille. Eräs näistä yhtiöistä on jopa suoranaisesti hallituksen suojeluksessa. Tuontitullit tuottivat Ranskassa yhdeksänä ensimmäisenä kuukautena v. 1848 63 miljoonaa frangia, v. 1849 — 95 miljoonaa frangia ja v. 1850 — 93 miljoonaa frangia. Muuten vuoden 1850 syyskuussa ne nousivat vuoden 1849 samaan kuukauteen verraten enemmän kuin miljoonan. Vienti nousi samaten 1849 ja vielä enemmän 1850.

Parhaimpana todistuksena jälleen koittaneesta kukoistuskaudesta on se, että Ranskan pankki otti vuoden 1850 elokuun 6. pn lain mukaan jälleen käytäntöön käteissuoritukset.[2] Maaliskuun 15. pnä 1848 pankki oli saanut valtuudet lakkauttaa käteissuoritukset. Pankkiseteleitä oli silloin, maaseutupankit mukaan luettuina, liikkeellä 373 miljoonaa frangia (14 920 000 Englannin puntaa). Marraskuun 2. pnä 1849 oli liikkeellä oleva setelimäärä 482 miljoonaa frangia eli 19 280 000 Englannin puntaa; lisäys 4 360 000 Englannin puntaa, ja syyskuun 2. pnä 1850 496 miljoonaa frangia eli 19 840 000 Englannin puntaa; lisäys noin 5 miljoonaa Englannin puntaa. Mitään setelien arvon alennusta ei tällöin tapahtunut; päinvastoin, seteliliikkeen lisääntymistä seurasi kullan ja hopean alati kasvava kasaantuminen pankkiholveihin, niin että kesällä 1850 metallirahavarat nousivat noin 14 miljoonaan Englannin puntaan, mikä oli Ranskassa ennenkuulumatonta. Se, että pankki siten kykeni korottamaan rahaliikettään ja toimivaa pääomaansa 123 miljoonalla frangilla eli 5 miljoonalla Englannin punnalla, todistaa sattuvasti, kuinka

---

[1] Tämän alkuesityksen kirjoitti Engels vuoden 1895 laitosta varten. *Toim.*

[2] — ts. setelien vaihdon metallirahaan. *Toim.*

oikea oli eräässä edellisessä vihkossa tekemämme väite, ettei vallankumous suinkaan suistanut finanssiylimystöä, vaan vieläpä vahvisti sitä. Vielä selvemmäksi tuo tulos käy seuraavasta Ranskan viime vuosien pankkilainsäädäntöä koskevasta katsauksesta. Kesäkuun 10. pnä 1847 valtuutettiin pankki laskemaan liikkeelle 200 frangin seteleitä; pienin, seteli oli siihen asti ollut 500 frangin arvoinen. Vuoden 1848 maaliskuun 15. pnä annettu asetus selitti Ranskan pankin setelit laillisiksi maksuvälineeksi ja vapautti pankin velvollisuudesta lunastaa niitä puhtaalla rahalla. Pankin setelinanto-oikeus rajoitettiin 350 miljoonaan frangiin. Samalla se valtuutettiin päästämään liikkeeseen 100 frangin seteleitä. Eräs huhtikuun 27. pnä annettu asetus määräsi yhdistämään departementtipankit Ranskan pankkiin; eräs toinen, vuoden 1848 toukokuun 2. pnä annettu asetus korotti sen setelien liikkeeseenlaskua 442 miljoonaan frangiin. Muuan vuoden 1849 joulukuun 22. pnä annettu asetus nosti setelien liikkeeseenlaskun maksimirajan 525 miljoonaan frangiin. Vihdoin vuoden 1850 syyskuun 6. pn laki saattoi jälleen voimaan setelien vaihdon metallirahaksi. Nuo tosiasiat, seteliliikkeen jatkuva lisääntyminen, Ranskan koko luottotoiminnan keskittyminen pankin käsiin ja Ranskan kaiken kullan ja hopean kasaantuminen pankkiholveihin, veivät herra Proudhonin siihen johtopäätökseen, että pankin oli nyt luotava vanha käärmeennahkansa ja muututtava proudhonilaiseksi kansanpankiksi. Hänen ei olisi tarvinnut tuntea edes Englannin pankkirajoitusten historiaa vv. 1797—1819 [1], hänen olisi tarvinnut vain suunnata katseensa Kanaalin ylitse nähdäkseen, että tuo tosiasia, joka hänestä oli porvarillisen yhteiskunnan historiassa ennenkuulumatonta, ei ollut mitään muuta kuin mitä normaalisin porvarillinen tapaus, joka nyt vain Ranskassa oli ensikertainen ilmiö. Nähdään siis, että näennäisesti vallankumoukselliset teoreetikot, jotka väliaikaisen hallituksen jälkeen pitivät Pariisissa suurta suuta, olivat suoritettujen toimenpiteiden luonteesta ja tuloksista yhtä tietämättömiä kuin väliaikaisen hallituksen herrat itsekin.

Huolimatta teollisuuden ja kaupan menestyksestä, josta Ranska hetkellisesti iloitsi, väestön pääjoukko, 25 miljoonaa talonpoikaa, kärsi kovasta lamatilasta. Viime vuosien hyvät sadot olivat painaneet viljan hinnat Ranskassa vielä paljon alemmaksi kuin Englannissa, ja velkaantuneiden, koronkiskurien näännyttämien ja verojen rasittamien talonpoikain asema saattoi niin ollen olla kaikkea muuta kuin loistava. Kolmen viimeksi kuluneen vuoden historia on kuitenkin todistanut riittävästi, ettei

---

[1] Pelastaakseen Englannin pankin vararikolta hallitus antoi v. 1797 erikoisen lain, jolla säädettiin setelien pakkokurssi ja sallittiin pankin lakkauttaa setelien vaihto kultaan. Vuoden 1819 lailla saatettiin jälleen voimaan setelien vaihto kultaan. *Toim.*

tämä väestöluokka suinkaan kykene tekemään mitään vallankumouksellista aloitetta.

Kukoistuskausi kuten pulakausikin alkaa mannermaalla myöhemmin kuin Englannissa. Alkuprosessi tapahtuu aina Englannissa; Englanti on porvarillisen maailmankaikkeuden demiurgi. Porvarillisen yhteiskunnan yhä uudelleen läpikäymän kehitysjakson eri vaiheet esiintyvät mannermaalla sekundäärisessä ja tertiäärisessä muodossa. Ensinnäkin mannermaa vie Englantiin suhteettomasti enemmän kuin mihinkään muuhun maahan. Kuitenkin tämä Englantiin suuntautuva vienti riippuu vuorostaan Englannissa, varsinkin merentakaisilla markkinoilla vallitsevasta tilanteesta. Edelleen Englanti vie merentakaisiin maihin verrattomasti enemmän kuin koko mannermaa, joten noihin maihin suuntautuvan mannermaisen viennin paljous riippuu aina Englannin merentakaisesta viennistä. Joskin siis pulat synnyttävät vallankumouksia ensiksi mannermaalla, niin niiden syy on kuitenkin Englannissa. Porvarillisen maailman reunamilla täytyy luonnollisesti tapahtua väkivaltaisia purkauksia pikemmin kuin sen sydämessä, missä tasoittelumahdollisuuksia on enemmän. Toisaalta se, missä määrin mannermaan vallankumoukset vaikuttavat Englantiin, on samalla ilmapuntari, joka osoittaa, missä määrin nämä vallankumoukset todella asettavat porvarilliset elinsuhteet kysymyksenalaisiksi tai missä määrin ne koskevat ainoastaan noiden suhteiden poliittisia muodostumia.

Tämän yleisen kukoistuksen vallitessa, jolloin porvarillisen yhteiskunnan tuotantovoimat kehittyvät niin rehevästi kuin porvarillisissa oloissa ylipäänsä on mahdollista, ei voi olla puhettakaan todellisesta vallankumouksesta. Sellainen vallankumous on mahdollinen ainoastaan kausina, jolloin *nuo molemmat tekijät — uudenaikaiset tuotantovoimat ja porvarilliset tuotantomuodot* — joutuvat keskenään *ristiriitaan.* Ne monet riidat, joihin mannermaisen järjestyspuolueen eri ryhmien edustajat nyt antautuvat, kompromettoiden toinen toisiaan, eivät suinkaan johda uusiin vallankumouksiin, vaan päinvastoin ne ovat mahdollisia ainoastaan siitä syystä, että yhteiskunnallisten suhteiden perusta on tällä hetkellä niin varma ja — mitä taantumus ei tiedä — niin *porvarillinen.* Siitä kimmahtavat takaisin kaikki porvarillista kehitystä pidättämään pyrkivät taantumukselliset yritykset samoin kuin demokraattien koko siveellinen suuttumus ja kaikki intomieliset julistukset. *Uusi vallankumous on mahdollinen ainoastaan uuden pulan seurauksena. Mutta se on myös yhtä varmaa kuin tuo pula.*

Palatkaamme nyt *Ranskaan.*

Voiton, jonka kansa oli saavuttanut pikkuporvarien kanssa vaaleissa maaliskuun 10. pnä, se itse teki mitättömäksi pakottaessaan suorittamaan uudet vaalit huhtikuun 28. pnä. Vidal oli

valittu paitsi Pariisissa myös Niederrheinissä. Pariisin komitea, jossa pikkuporvaristo ja vuoripuolue olivat vahvasti edustettuina, sai hänet suostumaan Niederrheinin edustajaksi. Maaliskuun 10. pn voitto menetti ratkaisevan merkityksensä; lopullista ratkaisua lykättiin jälleen, kansan jännittyneisyys laukesi, kansaa totutettiin vallankumouksellisten voittojen asemesta legaalisiin voittoihin. Eugène Suen, tuon tunteellisen pikkuporvarin ja yhteiskunnallisen haaveilijan ehdokkuus mitätöi vihdoin täydelleen maaliskuun 10. pn vallankumouksellisen merkityksen, kesäkuun kapinan rehabilitoimisen; proletariaatti saattoi hyväksyä tuon ehdokkuuden ainoastaan sukkelana pilana, jolla tahdottiin miellyttää grisettejä. Vastustajansa horjuvan politiikan rohkaisemana järjestyspuolue asetti tuota hyvää tarkoittavaa ehdokasta vastaan ehdokkaan, jonka piti edustaa kesäkuun *voittoa.* Tämä koomillinen ehdokas oli spartalainen perheenisä Leclerc, jonka sankarilliset varusteet sanomalehdistö kuitenkin repi pala palalta pois ja joka kärsi vaaleissakin loistavan tappion. Huhtikuun 28. pn uusi vaalivoitto teki vuoripuolueen ja pikkuporvariston ylimieliseksi. Sisimmässään vuoripuolue jo riemuitsi, että se voi saavuttaa toiveittensa päämäärän puhtaasti laillista tietä ja ilman uutta vallankumousta, joka työntäisi proletariaatin jälleen etualalle; se uskoi varmasti saavansa vuoden 1852 uusissa vaaleissa yleisellä äänioikeudella asetetuksi herra Ledru-Rollinin presidentintuolille ja vuoripuoluelaisten enemmistön kansalliskokoukseen. Järjestyspuolue, jonka uudet vaalit, Suen ehdokkuus ja vuoripuolueen sekä pikkuporvariston mieliala olivat saaneet täysin vakuuttuneeksi, että ne olivat päättäneet pysyä kaikissa tapauksissa levollisina, vastasi molempiin vaalivoittoihin *vaalilailla,* joka teki lopun yleisestä äänioikeudesta.

Hallitus varoi tekemästä tuota lakiehdotusta omalla vastuullaan. Se oli tekevinään myönnytyksen enemmistölle, siirtäen lakiehdotuksen tuon enemmistön korkeiden arvohenkilöiden, seitsemäntoista linnakreivin [1], valmisteltavaksi. Yleisen äänioikeuden poistamista ei siis ehdottanut kansalliskokoukselle hallitus, vaan sitä ehdotti itselleen kokouksen enemmistö.

Toukokuun 8. pnä lakiehdotus esitettiin kamarille. Koko sosialidemokraattinen sanomalehdistö ryhtyi yhtenä miehenä saarnaamaan, että kansan oli käyttäydyttävä arvokkaasti, pysyttävä majesteetillisen tyynenä, passiivisena ja luotettava edustajiinsa. Noiden lehtien jokainen artikkeli oli tunnustus, että vallankumous oli ennen kaikkea tuhoava niin sanotun

[1] Kysymys on lakiasäätävässä kokouksessa olleesta järjestyspuolueen edustajain byroosta, jonka jäseniä sanottiin pilkalla linnakreiveiksi (Burggrafen) tarkoituksena viitata monarkistien voimattomaan kunnianhimoon ja feodaalisiin pyrkimyksiin; pilkkanimi on lainattu Victor Hugon samannimisestä draamasta. *Toim.*

vallankumouksellisen sanomalehdistön ja että nyt siis oli kysymyksessä sen itsesäilytys. Vallankumoukselliseksi luuloteltu sanomalehdistö paljasti koko salaisuutensa. Se allekirjoitti oman kuolemantuomionsa.

Toukokuun 21. pnä vuoripuolue esitti kysymyksen alustavaan käsittelyyn ja ehdotti hylättäväksi koko suunnitelman, koska se loukkasi perustuslakia. Järjestyspuolue vastasi, että perustuslakia tullaan rikkomaan, jos se on tarpeellista, mutta nyt sitä ei tarvinnut tehdä, koska perustuslakia voitiin tulkita miten tahansa ja koska enemmistö yksinään oli pätevä ratkaisemaan, mikä tulkinta oli oikea. Thiersin ja Montalembertin tekemiin hillittömän hurjiin hyökkäyksiin Vuori vastasi säädyllisellä ja kulttuurisella humaanisuudella. Se vetosi oikeusperustaan; järjestyspuolue neuvoi sitä asettumaan perustalle, jolla oikeus versoo, porvarillisen omaisuuden perustalle. Vuoripuolue ruikutti: tahdottiinko todellakin manata kaikin voimin esiin vallankumous? Järjestyspuolue vastasi: se ei tule olemaan odottamaton.

Alustavasta käsittelystä tehtiin loppu toukokuun 22. pnä 462 äänellä 227 vastaan. Samat miehet, jotka olivat niin juhlallisesti ja perusteellisesti todistelleet, että kansalliskokous ja joka edustaja luopuvat valtuuksistaan heti kun he luopuvat kansasta, valtuuttajastaan, istua kököttivät tuoleillaan ja sen sijaan, että olisivat toimineet itse, koettivat nyt yhtäkkiä saada maan toimimaan, nimittäin anomusten avulla; he istuivat siellä hievahtamatta vielä silloinkin, kun laki meni toukokuun 31. pnä loistavasti läpi. He koettivat kostaa puolestaan vastalauseella, jossa he merkitylttivät pöytäkirjaan olevansa viattomia perustuslain väkivaltaiseen raiskaamiseen, vastalauseella, jota he eivät edes esittäneet julkisesti, vaan jonka he selän takaa sujauttivat puhemiehen taskuun.

150 000 miestä käsittävä armeija Pariisissa, lopullisen ratkaisun loputon lykkääminen, sanomalehdistön rauhoittumiskehotukset, vuoripuolueen ja vastavalittujen edustajien arkuus, pikkuporvarien majesteetillinen rauhallisuus, mutta ennen kaikkea kaupan ja teollisuuden kukoistus estivät proletariaattia yrittämästä vallankumousta.

Yleinen äänioikeus oli tehnyt tehtävänsä. Kansan enemmistö oli käynyt kasvatuskoulun, jona yleinen äänioikeus vain voikin olla vallankumouksen kaudella. Tuosta oikeudesta oli tekevä lopun joko vallankumous tai taantumus.

Kohta tämän jälkeen syntyneessä selkkauksessa vuoripuolue käyttäytyi sitäkin tarmokkaammin. Sotaministeri d'Hautpoul oli sanonut puhujalavalta helmikuun kapinaa onnettomaksi katastrofiksi. Vuoren puhujille, jotka toivat, kuten aina, siveellisen suuttumuksensa ilmi kovalla tohinalla, puhemies Dupin ei antanut puhevuoroa. Girardin ehdotti, että vuoripuolue lähtisi heti

koko joukolla pois. Tulos: vuoripuolue jäi istumaan, mutta Girardin heitettiin arvottomana pois sen helmasta.

Vaalilaki kaipasi vielä erästä lisäystä, uutta *painolakia*. Sitä ei tarvinnut odottaa kauan. Hallituksen ehdotus, jota järjestyspuolue oli korjausehdotuksillaan moninkertaisesti tiukentanut, suurensi vakuuksia, asetti ylimääräisen leimamaksun alakertaromaaneista (vastaus Eugène Suen valitsemiseen), asetti veron kaikille viikko- tai kuukausijulkaisuissa ilmestyville teoksille tiettyyn arkkimäärään asti ja sääti lopuksi, että jokainen sanomalehtiartikkeli on varustettava kirjoittajan allekirjoituksella. Vakuuksia koskevat määräykset tappoivat niin sanotun vallankumouksellisen sanomalehdistön; kansa piti niiden tuhoutumista hyvityksenä yleisen äänioikeuden lakkauttamisesta. Uuden lain tarkoitus ja vaikutus eivät kuitenkaan koskeneet yksinomaisesti sanomalehdistön tätä osaa. Niin kauan kuin sanomalehdistö oli anonyymi, se oli määrättömän ja nimettömän yleisen mielipiteen tulkki; se oli kolmantena mahtina valtiossa. Kun jokainen artikkeli oli allekirjoitettava, sanomalehdestä tuli pelkkä enemmän tai vähemmän tunnettujen henkilöiden kirjallisten tuotteiden kokoelma. Jokainen artikkeli aleni ilmoitukseksi. Tähän asti sanomalehdet olivat kiertäneet eräänlaisena yleisen mielipiteen paperirahana; nyt ne muuttuivat enemmän tai vähemmän epävarmoiksi yksinäisvekseleiksi, joiden kelpoisuus ja kiertokulku eivät riippuneet ainoastaan asettajan, vaan myös siirtäjän nauttimasta luotosta. Järjestyspuolueen sanomalehdistö ei ollut kiihottanut ainoastaan yleisen äänioikeuden lakkauttamiseen, vaan myös äärimmäisiin toimenpiteisiin „huonoa" sanomalehdistöä vastaan. Mutta kaamean anonyymisenä oli „hyvä" sanomalehdistö itsekin sopimaton järjestyspuolueelle ja varsinkin sen yksityisille maalaisedustajille. Se tahtoi olla tekemisissä ainoastaan palkatun kirjailijan kanssa, tietää hänen nimensä, asuntonsa ja tuntomerkkinsä. Turhaan „hyvä" sanomalehdistö valitteli kiittämättömyyttä, jolla sen ansiot palkittiin. Laki meni läpi, ja nimenmainintamääräys kolhaisi ennen muuta sitä itseään. Tasavaltalaisten lehtimiesten nimet olivat melko tunnettuja; mutta kunnioitettavat toiminimet „Journal des Débats", „Assemblée Nationale" [1], „Constitutionnel" [2] jne. yms. joutuivat kovasti mainostettuine valtioviisauksineen surkeaan asemaan, kun arvoituksellinen sakki kerralla pelkistyi ostettavissa oleviksi ja kokeneiksi Granier de Cassagnacin tapaisiksi

---

[1] *„Assemblée Nationale" („Kansalliskokous")*— suuntaukseltaan monarkistinen jokapäiväinen sanomalehti, ilmestyi Pariisissa vuodesta 1848 vuoteen 1857. *Toim.*

[2] *„Constitutionnel" („Konstitutionalisti")*— perustuslaillisten monarkistien jokapäiväinen äänenkannattaja, ilmestyi Pariisissa vuodesta 1815 vuoteen 1870. *Toim.*

penny-a-liners'eiksi [1], jotka puolustivat käteismaksusta mitä tahansa, tai Capefiguen tapaisiksi vanhoiksi pesurievuiksi, jotka sanoivat itseään valtiomiehiksi, tai „Débatsin" herra Lemoinnen tapaisiksi koketeeraaviksi pähkinänsärkijöiksi.

Painolaista käydyn keskustelun aikana vuoripuolue oli alennut jo sellaiselle moraalisen rappeutuneisuuden asteelle, että sen oli rajoituttava vain taputtamaan käsiään erään vanhan louis-philippeläisen kuuluisuuden, herra Victor Hugon, loistavalle sanatulvalle.

Vaalilain ja painolain hyväksymistä seurasi vallankumouksellisen ja demokraattisen puolueen poistuminen julkiselta näyttämöltä. Ennen kotiin lähtöään, heti istuntokauden jälkeen vuoripuolueen molemmat ryhmät — sosialistiset demokraatit ja demokraattiset sosialistit — antoivat kaksi manifestia, kaksi testimonia paupertatis [2], joissa he todistelivat, että joskaan voima ja menestys eivät ole olleet koskaan heidän puolellaan, he ovat toki aina olleet ikuisen oikeuden ja kaikkien muiden ikuisten totuuksien puolella.

Tarkastelkaamme nyt järjestyspuoluetta. „Uuden Reinin Lehden" 3. vihkossa s. 16 sanottiin: „Yhtyneiden orleanistien ja legitimistien restauraatiohaluja vastaan Bonaparte puolustaa todellisen valtansa oikeusperustetta: tasavaltaa. Restauraatiohaluista Bonapartea vastaan järjestyspuolue puolustaa yhteisen herruutensa oikeusperustetta: tasavaltaa. Legitimistit puolustavat orleanisteja vastaan ja orleanistit legitimistejä vastaan status quota: tasavaltaa. Nämä kaikki järjestyspuolueen ryhmät, joilla jokaisella on sydämessään oma kuninkaansa ja oma restauraationsa, asettavat kilpailijainsa vallananastus- ja kapinahaluja vastaan porvariston yhteisen herruuden, muodon, jossa erityiset vaatimukset neutralisoituvat ja jäävät varalta: *tasavallan*... Ja Thiers puhui enemmän totta kuin aavistikaan sanoessaan: Me kuningasmieliset olemme perustuslaillisen tasavallan todellinen tuki".

Tämä komedia, jota républicains malgré eux [3] esittivät, vastenmielisyys status quota kohtaan ja sen alinomainen lujittaminen; Bonaparten ja kansalliskokouksen väliset lakkaamattomat kahnaukset; järjestyspuolue alinomaa uusiutuvassa vaarassa hajota alkuosiinsa, ja sen ryhmien alinomainen uusi yhteenliittyminen; jokaisen ryhmän yritykset kääntää jokainen yhteisestä vihollisesta saatu voitto väliaikaisten liittolaistensa tappioksi; keskinäistä kateutta, vihankaunaa, vainoamista, väsymätöntä miekkojen paljastamista, minkä loppuna on aina jälleen baiser-

---

[1] *penny-a-liners* — rivimaksusta kirjoittajat. *Toim.*
[2] *testimonia paupertatis* — varattomuustodistusta. *Toim.*
[3] *républicains malgré eux* — tasavaltalaiset vastoin tahtoaan. *Toim.*

Lamourette[1] — koko tämä mieltä virkistämätön erhekomedia ei ollut vielä koskaan kehittynyt niin klassillisesti kuin kuuden viime kuukauden aikana.

Järjestyspuolue piti vaalilakia samalla Bonapartesta saamanaan voittona. Eikö hallitus ollut luopunut tehtävistään, jättäessään seitsemäntoista komissiolle ehdotuksensa viimeistelyn ja siitä lankeavan edesvastuun? Ja eikö Bonaparten päävoimana kokousta vastaan ollut se, että hän oli kuuden miljoonan valitsema? — Bonaparte puolestaan piti vaalilakia kokoukselle tehtynä myönnytyksenä, jolla hän oli ostanut lainsäädäntövallan ja toimeenpanovallan välisen sopusoinnun. Tuo halpamainen seikkailija vaati palkaksi määrärahansa korottamista kolmella miljoonalla. Saattoiko kansalliskokous antautua selkkaukseen toimeenpanovallan kanssa juuri hetkenä, jona se itse oli julistanut ranskalaisten valtaenemmistön pannaan? Kokous käyttäytyi ärtyisästi, se näytti aikovan mennä äärimmäisyyksiin, sen valiokunta hylkäsi ehdotuksen, bonapartistinen sanomalehdistö uhkaili ja viittaili kansaan, joka oli tehty perinnöttömäksi, jolta oli riistetty äänioikeus; ryhdyttiin useihin meluisiin sovintoyrityksiin, ja kokous antoi lopuksi myöten asiallisesti, mutta kosti samalla periaatteellisesti. Kolmen miljoonan suuruisen vuosittaisen periaatteellisen määrärahalisäyksen asemesta se myönsi Bonapartelle 2 160 000 frangia kerta-avustusta. Siihen tyytymättä se teki tuon myönnytyksen vasta sitten, kun Changarnier, tämä järjestyspuolueen kenraali ja ylhäälle tunkeutunut Bonaparten suojelija, oli kannattanut sitä. Kokous myönsi siis nuo kaksi miljoonaa oikeastaan Changarnier'lle eikä Bonapartelle.

Tuon de mauvaise grâce[2] heitetyn lahjan Bonaparte otti vastaan samalla mielellä kuin se annettiin. Bonapartistinen sanomalehdistö pauhasi uudelleen kansalliskokousta vastaan. Kun sitten painolaista keskusteltaessa tehtiin korjausehdotus kirjoittajien nimien osoittamisesta, mikä taaskin suuntautui erikoisesti toisarvoisia lehtiä, Bonaparten yksityisintressien edustajia vastaan, bonapartistien pää-äänenkannattaja „Pouvoir" hyökkäsi avoimesti ja kiivaasti kansalliskokousta vastaan. Ministerien täytyi kansalliskokouksessa kieltäytyä tuosta lehdestä; „Pouvoirin" vastaava toimittaja haastettiin kansalliskokouksen eteen ja tuomittiin maksamaan korkein rahasakko, 5 000 frangia. Seuraavana

---

[1] *baiser-Lamourette* — Lamouretten suudelma. *Lamourette* oli lakiasäätävän kokouksen edustaja Ranskan vallankumouksen aikoina 18. vuosisadan lopulla ja tuli kuuluksi ehdottaessaan 7. pnä heinäkuuta 1792 lopettamaan kaikki puolueriidat veljen suudelmaan. Ehdotus sai aikaan sen, että vihollispuolueiden edustajat heittäytyivät syleilemään toisiaan, mutta kuten oli odotettavissakin, tuo ulkokultainen „veljen suudelma" unohdettiin heti seuraavana päivänä. *Toim.*

[2] *de mauvaise grâce* — vastahakoisesti. *Toim.*

päivänä „Pouvoir” julkaisi vielä julkeamman artikkelin kokousta vastaan, ja hallitus kosti asettamalla heti useita legitimistien lehtiä syytteeseen perustuslain loukkaamisesta.

Vihdoin tuli kysymys kamarin istuntojen lykkäämisestä. Bonaparte toivoi niiden lykkäämistä saadakseen toimia kokouksen ehkäisemättä. Järjestyspuolue toivoi sitä osaksi ryhmäkuntalaisjuoniensa toteuttamiseksi ja osaksi eri edustajien yksityisetujen vuoksi. Kumpikin tarvitsi sitä lujittaakseen ja laajentaakseen maaseudulla taantumuksen voittoa. Kokous otti siis lomaa elokuun 11. päivästä marraskuun 11. päivään. Mutta kun Bonaparte ei ollut suinkaan salannut, että hänen tarkoituksenaan oli vain päästä irti kansalliskokouksen kiusallisesta valvonnasta, niin kokous antoi luottamuslauseelleen presidenttiä vastaan kohdistuvan epäluottamuksen leiman. Kaksikymmentä kahdeksan jäsentä käsittävästä vakinaisesta komissiosta, jonka oli lomaajalla oltava tasavallan hyveen vartijana, jätettiin kaikki bonapartistit pois. Heidän tilalle valittiin jopa muutamia „Sièclen” ja „Nationalin” tasavaltalaisia tarkoituksena osoittaa presidentille, että enemmistö oli uskollinen perustuslailliselle tasavallalle.

Vähän ennen lomaa ja varsinkin heti kamarin mentyä lomalle järjestyspuolueen molemmat suuret ryhmät, orleanistit ja legitimistit, näyttivät haluavan sopia ja vieläpä sulattamalla yhteen molemmat kuningashuoneet, joiden lippujen alla ne taistelivat. Lehdet olivat täpö täynnä sovintoehdotuksia, joista keskusteltiin Louis-Philippen sairasvuoteen ääressä St. Leonardsissa, kunnes Louis-Philippen kuolema yksinkertaisti äkkiä tilanteen. Louis-Philippe oli vallananastaja, Henrik V oli ryövätty, kun taas Pariisin kreivi oli Henrik V:n lapsettomuuden vuoksi hänen valtaistuimensa laillinen perijä. Nyt ei ollut mitään tekosyitä estämässä noiden molempien hallitsijasukujen etujen yhteensulattamista. Mutta juuri nyt porvariston molemmat ryhmät keksivät, ettei heitä erottanut minkään määrätyn kuningashuoneen haaveellinen ihailu, vaan pikemminkin heidän erilaiset luokkaetunsa pitivät molempia hallitsijasukuja erossa. Legitimistit, jotka olivat tehneet toivioretken Henrik V:n hovileiriin Wiesbadeniin, samoin kuin heidän kilpailijansa St. Leonardsiin, saivat siellä tiedon Louis-Philippen kuolemasta. He muodostivat heti ministeristön in partibus infidelium, johon tuli enimmäkseen tasavallan hyveenvartijain komission jäseniä ja joka erään puolueessa sattuneen jupakan johdosta esitti mitä peittelemättömimmän julistuksen jumalan armoon perustuvasta oikeudesta. Orleanistit riemuitsivat sen kompromettoivan skandaalin johdosta, minkä tuo manifesti aiheutti sanomalehdistössä, eivätkä he salanneet hetkeäkään legitimisteihin kohdistuvaa avointa vihamielisyyttään.

Kansalliskokouksen lomalla ollessa kokoontuivat departementtien edustuslaitokset. Niiden enemmistö esitti suuremmilla tai pienemmillä varauksilla rajoitettua perustuslain tarkistusta, so. esitti monarkian restauraatiota„ määrittelemättä sitä lähemmin, *„ratkaisua"*, mutta tunnusti samalla olevansa kykenemätön ja liian arka löytämään tuota ratkaisua. Bonapartistien ryhmä selitti heti tuon tarkistushalun siten, että tahdottiin pitentää Bonaparten presidenttiaikaa.

Perustuslain mukainen ratkaisu — Bonaparten eroaminen virasta toukokuussa 1852 ja samalla maan kaikkien valitsijain toimittama uuden presidentin vaali, tarkistuskamarin toimittama perustuslain tarkistus uuden presidentin toimikauden ensimmäisinä kuukausina — oli hallitsevalle luokalle läpeensä sopimaton. Uuden presidentin vaalipäivä olisi kaikkien vihollispuolueiden, legitimistien, orleanistien, porvarillis-tasavaltalaisten, vallankumouksellisten kohtauspäivä. Se oli pakosta johtava eri ryhmien väliseen väkivaltaiseen ratkaisuun. Vaikka järjestyspuolue itse onnistuisikin pääsemään yksimielisyyteen jonkun hallitsijasukujen perheiden ulkopuolella olevan puolueettoman miehen ehdokkuudesta, niin Bonaparte asettuisi taasen häntä vastaan. Kansaa vastaan taistellessaan järjestyspuolueen on pakko lisätä alituisesti toimeenpanovaltaa. Kaikkinainen toimeenpanovallan lisääminen lisää sen haltijan — Bonaparten — valtaa. Senpä tähden lisätessään yhteistä voimaansa, järjestyspuolue lisää samassa määrässä dynastisia pyyteitä omaavan Bonaparten taistelukeinoja ja hänen mahdollisuuksiaan estää väkivallalla perustuslaillinen ratkaisu ratkaisun päivän koittaessa. Silloin taistelussaan järjestyspuoluetta vastaan Bonaparte ei epäröi rikkoa perustuslain erästä peruskohtaa, niin kuin järjestyspuolue taistelussaan kansaa vastaan ei epäröinyt rikkoa vaalilain yhteydessä perustuslain toista peruskohtaa. Kansalliskokousta vastaan hän vetoaisi nähtävästi jopa yleiseen äänioikeuteenkin. Sanalla sanoen perustuslaillinen ratkaisu asettaa kyseenalaiseksi koko poliittisen status quon ja status quon vaarantamisen takana porvari näkee kaaoksen, anarkian, kansalaissodan. Hänestä näyttää, että vuoden 1852 toukokuun ensimmäinen sunnuntai asettaa kyseenalaiseksi hänen ostoksensa ja myyntinsä, vekselinsä, naimakauppansa, notaarin vahvistamat sopimuksensa, kiinnityksensä, maankorkonsa, asuntovuokransa, voittonsa, kaikki kontrahtinsa ja tulolähteensä, ja sellaiseen vaaraan hän ei voi antautua. Poliittisen status quon vaarantamisen takana piilee koko porvarillisen yhteiskunnan kukistumisvaara. Porvariston mielestä ainoa mahdollinen ratkaisu on ratkaisun lykkääminen. Se voi pelastaa perustuslaillisen tasavallan vain rikkomalla perustuslakia, pidentämällä presidentin valtaa. Tämä on myös järjestyspuolueen sanomalehdistön viimeinen sana

„ratkaisusta” käytyjen pitkällisten ja syvämietteisten väittelyjen jälkeen, joihin sanomalehdistö antautui pääneuvostojen istunnon jälkeen. Mahtava järjestyspuolue näkee siten häpeäkseen olevansa pakotettu ottamaan vakavalta kannalta pseudo-Bonaparten naurettavan, halpamaisen ja vihaamansa persoonan.

Tuo likainen figuuri erehtyi vuorostaan sen suhteen, mistä syistä hänelle annettiin yhä enemmän tarpeellisen miehen merkitystä. Samalla kun hänen puolueellaan oli kylliksi tajua lukeakseen Bonaparten kasvavan merkityksen olosuhteiden ansioksi, hän itse uskoi sen johtuvan nimensä lumousvoimasta ja keskeytymättömästä Napoleonin parodioimisesta. Hän kävi päivä päivältä yritteliäämmäksi. St. Leonardsiin ja Wiesbadeniin tehtyjen toivioretkien vastapainoksi hän teki kiertomatkoja ympäri Ranskaa. Bonapartistit luottivat niin vähän hänen persoonaansa maagilliseen vaikutukseen, että he lähettivät hänen mukaansa kaikkialle joulukuun 10. pn seuran, tuon Pariisin ryysyköyhälistön järjestön, jäseniä palkatuiksi kättentaputtajiksi sulloen heitä joukoittain juniin ja postivaunuihin. He panivat marionettinsa suuhun puheita, joissa aina sen mukaan„minkälainen oli vastaanotto missäkin kaupungissa, presidentin politiikan valiolauseiksi julistettiin joko tasavaltalainen alistuvaisuus tai kestävä sitkeys. Kaikista manöövereista huolimatta nuo matkat olivat kaikkea muuta kuin triumfiretkiä.

Luullen innostuttaneensa siten kansan, Bonaparte lähti liikkeelle valloittaakseen armeijan. Hän pani Versaillesin lähellä Satoryn tasangolla toimeen suuria sotaväen katselmuksia, joissa hän koetti lahjoa sotamiehet kynsilaukkamakkaralla, sampanjalla ja sikareilla. Kun oikea Napoleon oli osannut reipastuttaa hetkellisellä patriarkaalisella tuttavallisuudella valloitusretkiensä vaivojen väsyttämiä sotilaitaan, niin pseudo-Napoleon luuli joukkojen huutavan kiitokseksi: Vive Napoléon, vive le saucisson,[1] ts. Eläköön makkara (Wurst), eläköön ilveilijä (Hanswurst)!

Nuo katselmukset toivat ilmi toisaalta Bonaparten ja hänen sotaministerinsä d'Hautpoulin ja toisaalta Changarnier'n välisen kauan salatun eripuraisuuden. Järjestyspuolue oli löytänyt Changarnier'sta todellisen puolueettoman miehensä, jonka omista dynastisista pyyteistä ei voinut olla puhettakaan. Puolue oli määrännyt hänet Bonaparten seuraajaksi. Sen lisäksi Changarnier'n esiintyminen vuoden 1849 tammikuun 29. pnä ja kesäkuun 13. pnä oli tehnyt hänet järjestyspuolueen suureksi sotapäälliköksi, uudeksi Aleksanteriksi, joka puuttumalla raa'asti asioiden kulkuun oli aran porvarin mielestä lyönyt vallankumouksen Gordionin solmun poikki. Ollen pohjimmiltaan yhtä naurettava kuin Bonaparte hän oli päässyt peräti helpolla tavalla voima-

[1] Eläköön Napoleon, eläköön makkara!

tekijäksi, ja kansalliskokous oli asettanut hänet valvomaan presidenttiä. Itse hän koketeerasi — esim. määräraha-asiassa — esiintymällä Bonaparten suojelijana ja käyttäytyi yhä ylimielisemmin häntä ja ministerejä kohtaan. Kun vaalilakia muutettaessa odotettiin kapinaa, hän kielsi upseereitaan ottamasta vastaan mitään käskyjä sotaministeriltä tai presidentiltä. Sanomalehdistö auttoi puolestaan Changarnier'n persoonallisuuden suurentelemisessa. Koska järjestyspuolueella ei ollut lainkaan suuria persoonallisuuksia, sen täytyi luonnollisesti elimöidä yhteen henkilöön voimaa, jota ei ollut koko luokalla, ja paisuttaa hänestä siten jättiläinen. Siten syntyi myytti Changarnier'sta, *„yhteiskunnan suojamuurista"*. Röyhkeä petkutus, salamyhkäinen ylvästely, jotka synnyttivät harhanäön, että Changarnier oli alentunut kantamaan muka maailmaa hartioillaan, ovat mitä naurettavimpana kontrastina Satoryn katselmuksen aikaisille ja sen jälkeisille tapahtumille, jotka todistavat kumoamattomasti, että Bonaparten, tuon äärettömän pienuuden, yksi kynänpiirto riitti tekemään porvarillisen pelon synnyttämästä mielikuvituksellisesta jättiläisestä, Changarnier'sta, jälleen keskinkertaisuuden ja muuttamaan hänet, yhteiskunnan pelastussankarin, eläkettä nauttivaksi kenraaliksi.

Bonaparte oli jo aikoja sitten kostanut Changarnier'lle provosoimalla sotaministerin kurinpitoriitaan epämukavan suojelijan kanssa. Satoryn viimeinen sotaväen katselmus sai vihdoin vanhan vihan räjähtämään. Changarnier'n perustuslaillisella suuttumuksella ei ollut enää mitään rajoja, kun hän näki ratsuväkirykmentin kulkevan kaunomarssissa ohi ja huutavan perustuslainvastaisesti: Vive l'Empereur![1] Ehkäistäkseen tämän huudon takia syntymästä ikäviä väittelyjä edustajakamarin tulevassa istunnossa Bonaparte toimitti sotaministeri d'Hautpoulin etäämmälle nimittämällä hänet Algerian kuvernööriksi. Hänen tilalleen Bonaparte asetti keisarinaikaisen, luotettavan vanhan kenraalin, joka oli raakuudessa täydellisesti Changarnier'n veroinen. Jotta d'Hautpoulin erottaminen ei näyttäisi miltään Changarnier'lle tehdyltä myönnytykseltä, Bonaparte siirsi samaan aikaan kenraali Neumayerin, yhteiskunnan suuren pelastajan oikean käden, Pariisista Nantesiin. Neumayer oli ollut se, joka oli saanut viimeisessä katselmuksessa koko jalkaväen kulkemaan jäisen äänettömänä kaunomarssissa Napoleonin jälkeläisen ohitse. Changarnier, jota Neumayerin siirto koski omakohtaisesti, esitti vastalauseita ja uhkaili. Turhaan. Kaksi päivää kestäneiden neuvottelujen jälkeen ilmestyi Neumayerin siirtämismääräys „Moniteurissa", ja järjestyksen sankarille ei jäänyt muuta keinoa kuin mukaantua kuriin tai erota.

---

[1] Eläköön keisari! *Toim.*

Bonaparten taistelu Changarnier'ta vastaan on jatkoa hänen taistelulleen järjestyspuoluetta vastaan. Kansalliskokouksen avaaminen marraskuun 11. pnä tapahtuu sen tähden uhkaavien enteiden vallitessa. Mutta se on oleva myrsky vesilasissa. Pääasiassa on jatkuva vanha peli. Järjestyspuolueen enemmistön on kuitenkin pakko pidentää presidentin valtakautta eri puolueryhmien periaateritarien kirkumisista huolimatta. Niin ikään Bonaparte tulee kaikista aikaisemmista vastalauseistaan huolimatta, yksistään rahanpuutteen taltuttamana ottamaan vastaan kansalliskokouksen käsistä tuon valtakauden pidennyksen pelkästään valtuutuksena. Siten lykätään ratkaisua, säilytetään edelleen status quo; toinen järjestyspuolueen ryhmä kompromettoi, heikentää, tekee mahdottomaksi toisen; repressiivisiä toimenpiteitä yhteistä vihollista, kansanjoukkoja, vastaan laajennetaan ja kiristetään loppuun saakka, kunnes itse taloudelliset suhteet ovat saavuttaneet jälleen sen kehitystason, jolloin uusi räjähdys räjäyttää ilmaan kaikki nuo torailevat puolueet ja niiden perustuslaillisen tasavallan.

Porvarin rauhoittamiseksi täytyy muuten sanoa, että Bonaparten ja järjestyspuolueen välisestä skandaalista on ollut se seuraus, että se tuhosi pörssissä joukon pieniä kapitalisteja ja keinotteli heidän varansa suurien pörssisusien taskuihin.

Kirjoittanut K. Marx 1850
Julkaistu ensi kerran aikakauslehdessä „Neue Rheinische Zeitung. Politisch-ökonomische Revue", n:oissa 1, 2, 3, 5—6, 1850
Ilmestynyt erillisenä kirjasena Berliinissä 1895 F. Engelsin johdannolla varustettuna ja hänen toimittamanaan

Julkaistaan aikakauslehden tekstistä, jota on vertailtu vuonna 1895 ilmestyneen kirjasen tekstiin
Suomennos saksasta

K. MARX

LOUIS BONAPARTEN BRUMAIREKUUN KAHDEKSASTOISTA

K. MARXIN ESIPUHE TOISEEN PAINOKSEEN

Varhain kuollut ystäväni *Joseph Weydemeyer*[1] aikoi ryhtyä julkaisemaan New Yorkissa poliittista viikkolehteä tammikuun 1. päivästä 1852. Hän pyysi minua kirjoittamaan sitä varten valtiokaappauksen historian. Niinpä kirjoitinkin hänelle helmikuun puoliväliin asti joka viikko artikkelia nimeltä „Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista". Mutta sillä välin Weydemeyerin alkuperäinen suunnitelma raukesi. Sen sijaan keväällä 1852 hän ryhtyi julkaisemaan kuukausijulkaisua *„Die Revolution"*, jonka ensimmäisen vihkon muodostaa kirjoitukseni „Brumairekuun kahdeksastoista". Muutama sata kappaletta löysi silloin tien Saksaan joutumatta kuitenkaan varsinaisille kirjamarkkinoille. Muuan äärimmäisen radikaaliksi tekeytyvä saksalainen kirjakauppias, jolle tarjosin levitystyötä, vastasi todellisella siveellisellä kauhistuksella sellaiseen „ajallisesti sopimattomaan pyyntöön".

Sanotusta selviää, että kyseinen kirjoitelma syntyi tapausten välittömän paineen alla eikä sen historiallinen aineisto ulotu helmikuuta (1852) pidemmälle. Sen nykyinen uusintapainos johtuu osittain kysynnästä kirjakaupoissa, osittain Saksassa olevien ystävieni vaatimuksesta.

---

[1] Amerikan kansalaissodan aikana St. Louisin piirin sotilaskomendantti. *(Marxin huomautus.)*

Teoksista, jotka ovat käsitelleet samaa aihetta suunnilleen *samaan aikaan* kuin minä, on syytä mainita vain kaksi: *Victor Hugon „Napoléon le Petit"* [1] ja *Proudhonin „Coup d'état"* [2].

Victor Hugo rajoittuu esittämään purevia ja älykkäitä syytöksiä valtiokaappauksen vastaavaa toimittajaa vastaan. Itse tapahtuma näyttää hänen kuvaamanaan olevan kuin salama kirkkaalla taivaalla. Hän pitää sitä vain yksityisen henkilön väkivallantekona. Hän ei huomaa, että hän tekee tuosta yksilöstä suuren pienen asemesta, katsoessaan tämän omanneen sellaisen persoonallisen aloitevoiman, jollaiselle ei ole vertaa maailmanhistoriassa. Proudhon puolestaan koettaa esittää valtiokaappauksen edelläkäyneen historiallisen kehityksen tulokseksi. Valtiokaappauksen historiallinen rakennelma muuttuu hänellä kuitenkin vähitellen tuon kaappauksen sankarin historialliseksi puolustamiseksi. Hän tekee siis niin sanottujen *objektiivisten* historioitsijoittemme virheen. Minä sitä vastoin osoitan, miten *luokkataistelu* Ranskassa loi tilanteen ja olosuhteet, jotka antoivat keskinkertaiselle ja groteskille persoonalle mahdollisuuden esittää sankarin osaa.

Kyseisen kirjasen uudelleenmuokkaaminen olisi riistänyt siltä sen omalaatuisen värityksen. Siksi olen tyytynyt vain korjaamaan painovirheet ja poistamaan eräitä nykyisin jo käsittämättömiä viittauksia.

Kirjoitelmani loppulause: „Mutta jos keisarinviitta viimein putoaa Louis Bonaparten hartioille, on Napoleonin pronssinen kuvapatsas romahtava maahan Vendôme-pylvään huipulta" on jo käynyt toteen.

Eversti Charras aloitti hyökkäyksen Napoleon-kulttia vastaan vuoden 1815 sotaretkeä käsittelevällä teoksellaan. Sittemmin ja etenkin viime vuosina Ranskan kirjallisuus on historiantutkimuksen, arvostelun, satiirin ja sukkeluuksien asein tehnyt kokonaan lopun Napoleon-legendasta. Ranskan ulkopuolella tämä perinnäisen kansanuskon valtava romahdus, tämä suunnaton henkinen vallankumous sai osakseen vähän huomiota ja vielä vähemmän sitä ymmärrettiin.

Lopuksi toivon, että kirjoitelmani auttaa poistamaan varsinkin nyt Saksassa yleiseksi tulleen koulufraasin niin sanotusta *caesarismista.* Tämän pintapuolisen historiallisen analogian ohella unohdetaan pääasia, nimittäin se, että vanhassa Roomassa luokkataistelua käytiin vain pienen etuoikeutetun vähemmistön piirissä, vapaiden rikkaiden ja vapaiden köyhien välillä, samalla kun suuri, tuottavaa työtä tekevä väestönjoukko, orjat, muodosti vain passiivisen jalustan taisteleville. Unohdetaan *Sismondin*

[1] *„Napoléon le Petit"* — „Napoleon Pieni". *Toim.*
[2] *„Coup d'état"* — „Valtiokaappaus". *Toim.*

sattuva lausunto: Rooman proletariaatti eli yhteiskunnan kustannuksella, kun taas nykyajan yhteiskunta elää proletariaatin kustannuksella. Kun antiikin päivien ja nykyajan luokkataistelun aineelliset, taloudelliset ehdot ovat niin täysin erilaiset, ei tuon taistelun synnyttämillä poliittisillakaan luomuksilla voi olla enempää yhteistä kuin Canterburyn arkkipiispalla ja ylipappi Samuelilla.

Karl Marx

Lontoo, kesäkuun 23. päivänä 1869

Kirjoittanut K. Marx teoksensa „Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista" toista painosta varten, joka ilmestyi Hampurissa 1869

Julkaistaan toisen painoksen tekstin mukaan
Käännös saksasta

F. ENGELSIN ESIPUHE KOLMANTEEN SAKSALAISEEN PAINOKSEEN

Se, että kolmenkymmenen kolmen vuoden kuluttua teoksen „Brumairekuun kahdeksastoista" ensimmäisen painoksen ilmestymisen jälkeen on käynyt tarpeelliseksi sen uusintapainos, on todistuksena siitä, ettei tuo teos ole tähän mennessä kadottanut yhtään arvoaan.

Ja se oli todella nerokas teos. Välittömästi sen tapahtuman jälkeen, joka oli hämmästyttänyt koko poliittista maailmaa kuin salama kirkkaalta taivaalta, tapahtuman, jota eräät kirosivat siveellisen suuttumuksen äänekkäin huudoin ja jonka toiset hyväksyivät pelastuksena vallankumouksesta ja rangaistuksena vallankumouksen hairahduksista, mutta jota kaikki vain kummastelivat ja jota kukaan ei ymmärtänyt — välittömästi tämän tapahtuman jälkeen Marx kirjoitti lyhyen ja purevan teoksen, jossa hän, alkaen helmikuun päivistä, esitti koko Ranskan historian tapahtumat sisäisine yhteyksineen, selitti joulukuun 2. päivän ihmeen tuon yhteyden luonnolliseksi ja välttämättömäksi tulokseksi eikä hänen tällöin tarvinnut kertaakaan kohdella valtiokaappauksen sankaria muutoin kuin ansaitun ylenkatseellisesti. Ja tuo kuva oli piirretty niin mestarillisesti, että jokainen myöhemmin tehty uusi paljastus on tuonut vain uusia todistuksia siitä, kuinka oikein se kuvastaa todellisuutta. Tällainen päivänhistorian erinomainen ymmärtäminen, tällainen tapahtumien selvä oivaltaminen niiden tapahtumishetkellä on todella verratonta.

Mutta siihen tarvittiinkin Marxin tarkkaa Ranskan historian tuntemusta. Ranska on se maa, missä historialliset luokkataistelut on enemmän kuin missään muualla viety joka kerta ratkaisuun asti ja missä siis myös ovat jyrkkäpiirteisimmin tulleet esiin ne vaihtelevat poliittiset muodot, joiden sisällä nuo

luokkataistelut liikkuvat ja joissa niiden tulokset ilmenevät. Ranska, tuo feodalismin keskus keskiajalla, yhtenäisen säätymonarkian mallimaa renessanssin ajoista asti, murskasi suuressa vallankumouksessa feodalismin ja pystytti porvariston puhtaan herruuden klassillisemmin, kuin mikään muu maa Euroopassa. Ja myös ylös pyrkivän proletariaatin taistelu hallitsevaa porvaristoa vastaan esiintyy tässä maassa niin kärkevässä muodossa, ettei sellaista missään muualla tunneta. Tämä oli se syy, jonka vuoksi Marx tutki erikoisen halukkaasti ei ainoastaan Ranskan aikaisempaa, vaan myös sen nykyhistoriaa kaikissa yksityiskohdissaan, kokosi aineistoa myöhempää käyttämistä varten ja siksi tapahtumat eivät koskaan tulleet hänelle yllätyksenä.

Mutta tähän liittyi vielä toinenkin seikka. Nimenomaan Marx sai ensimmäisenä selville historian suuren liikunnanlain, jonka mukaan kaikkinainen historiallinen taistelu — käytäköön sitä sitten politiikan, uskonnon, filosofian tai muulla ideologian alalla — on todellisuudessa vain yhteiskunnallisten luokkien taistelun enemmän tai vähemmän selvää ilmenemistä, ja näiden luokkien olemassaolo ja samalla myös niiden väliset yhteentörmäykset johtuvat vuorostaan niiden taloudellisen aseman kehitysasteesta, tuotannon luonteesta ja tuotantotavasta sekä siitä määräytyvästä vaihdosta. Tämä laki, jolla on historialle samanlainen merkitys kuin energian muuttumisen lailla luonnontieteelle, antoi hänelle myös tässä tapauksessa avaimen Ranskan toisen tasavallan historian ymmärtämiseen. Hän kokeili lakiaan tässä tämän historian perustalla, ja kolmenkymmenen kolmen vuoden kuluttuakin meidän täytyy sanoa, että tuo kokeilu on onnistunut loistavasti.

Friedrich Engels

Kirjoittanut F. Engels esipuheeksi K. Marxin „Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista" teoksen kolmanteen painokseen, joka ilmestyi Hampurissa 1885

Julkaistaan kolmannen painoksen tekstin mukaan

Suomennos saksasta

LOUIS BONAPARTEN BRUMAIREKUUN KAHDEKSASTOISTA

I

Hegel huomauttaa jossakin, että maailmanhistorian kaikki suuret tapahtumat ja henkilöt esiintyvät niin sanoaksemme kahdesti. Hän on unohtanut lisätä: kerran murhenäytelmässä, toisen kerran farssissa. Caussidière Dantonina, Louis Blanc Robespierrenä, vuosien 1848—1851 vuoripuolue vuosien 1793—1795 vuoripuolueena, veljenpoika setänä. Ja samanlaisena karikatyyrina ovat olosuhteet, joissa brumairekuun kahdeksannentoista toinen laitos julkaistiin!

Ihmiset tekevät itse omaa historiaansa, mutta he eivät tee sitä mielensä mukaan, he eivät tee sitä omavalintaisissa, vaan välittömästi olemassaolevissa, annetuissa ja perinnöksi jääneissä olosuhteissa. Kaikkien kuolleiden sukupolvien perinteet painavat vuorenraskaina elävien aivoja. Ja juuri kun he näyttävät olevan suorittamassa kumousta olosuhteissa ja omassa itsessään, luomassa jotakin sellaista, jota vielä koskaan ei ole ollut olemassa, juuri sellaisina vallankumouksellisen kriisin kausina he manaavat hätääntyneinä menneisyyden henkiä palvelukseensa, lainaavat niiden nimet, taistelutunnukset ja puvut, esittääkseen maailmanhistorian uutta näytöstä näissä kunnianarvoisissa vanhoissa valepuvuissa ja lainakielellä. Niin naamioi Luther itsensä apostoli Paavaliksi, vuosien 1789—1814 vallankumous koristautui milloin Rooman tasavallaksi, milloin Rooman keisarikunnaksi, ja vuoden 1848 vallankumous ei keksinyt mitään parempaa, kuin parodioida väliin vuotta 1789, väliin vuosien 1793—1795 vallankumouksellisia perinteitä. Niinpä vasta-alkaja, joka on opetellut uuden kielen, aina kääntää sen äidinkielelleen, mutta vasta sitten hän on omaksunut uuden kielen hengen ja vasta sitten hän saattaa käyttää sitä vapaasti, kun hän tulee toimeen ilman käännöstä eikä muistele siinä perinnäistä kieltään.

Tuota vainajien maailmanhistoriallista esiinmanaamista tarkkaillessa havaitsee heti silmiinpistävää erilaisuutta. Camille Desmoulins, Danton, Robespierre, St. Just, Napoleon — nämä Ranskan vanhan vallankumouksen sankarit samoin kuin puolueet ja kansan suuret joukot suorittivat roomalaisissa puvuissa ja roomalaiset fraasit huulillaan oman aikansa tehtävän — vapauttivat kahleista ja pystyttivät nykyaikaisen *porvarillisen* yhteiskunnan. Toiset murskasivat pirstaleiksi feodalismin perustan ja

niittivät ne feodaalipäät, jotka sillä olivat kasvaneet. Toinen loi Ranskassa olosuhteet, joiden vallitessa vasta voitiin kehittää vapaata kilpailua, käyttää parsellisoitua maaomaisuutta hyväksi ja ottaa kansakunnan teollinen kahleista vapautunut tuotantovoima käytäntöön, ja Ranskan rajojen ulkopuolella se lakaisi kaikkialla pois feodaaliset laitokset, mikäli se oli tarpeellista vastaavanlaisen, ajanmukaisen ympäristön luomiseksi Ranskan porvarilliselle yhteiskunnalle Euroopan mannermaalla. Kun uusi yhteiskuntamuodostuma oli valmis, katosivat oitis ikivanhat jättiläiset ja niiden mukana jälleen henkiinherännyt roomalaisuus — nuo Brutukset, Gracchukset, Publicolat, tribuunit, senaattorit ja itse Caesarkin. Porvarillinen yhteiskunta oli järkevän käytännöllisenä synnyttänyt todelliset tulkkinsa ja äänitorvensa: Sayt, Cousinit, Royer-Collardit, Benjamin Constantit ja Guizot't. Sen todelliset sotapäälliköt istuivat liikekonttorien pöytien takana ja paksupäinen Ludvig XVIII oli sen valtiollisena päämiehenä. Antauduttuaan kokonaan rikkauden luomiseen ja rauhalliseen kaupalliseen kilpataisteluun tämä yhteiskunta ei enää käsittänyt, että roomalaisajan haamut olivat vartioineet sen kehtoa. Mutta epäsankarillisenakin, jollainen porvarillinen yhteiskunta on, se oli kuitenkin tarvinnut sankarillisuutta, uhrautuvaisuutta, hirmuvaltaa, kansalaissotaa ja kansojen taistelua tullakseen maailmaan. Ja sen gladiaattorit löysivät Rooman tasavallan klassillisen ankarista perinteistä ne ihanteet ja taidemuodot, sen itsepetoksen, jota he tarvitsivat salatakseen itseltään taistelunsa ahtaan porvarillisen sisällön ja pysyttääkseen intonsa suuren historiallisen murhenäytelmän tasolla. Samalla tavoin oli Cromwell ja Englannin kansa vuosisataa aikaisemmin, toisella kehitysasteella, lainannut Vanhan Testamentin kielen, intohimot ja illuusiot porvarillista vallankumoustaan varten. Kun todellinen päämäärä oli saavutettu, kun Englannin yhteiskunnan porvarillinen muodonvaihdos oli suoritettu loppuun, Locke syrjäytti Habakukin.

Vainajien eloonherättämisen tarkoituksena näissä vallankumouksissa oli siis uusien taistelujen saattaminen kunniaan eikä vanhojen parodioiminen, sen tarkoituksena oli liioitella annettua tehtävää mielikuvituksessa eikä paeta ratkaisemasta sitä todellisuudessa, sen tarkoituksena oli löytää jälleen vallankumouksen henki eikä toimittaa sen aavetta uudelleen vaellukselle.

Vuosina 1848—1851 kierteli maata vain vanhan vallankumouksen aave alkaen Marrastista, tuosta keltahansikkaisesta ukko Baillyksi naamioituneesta tasavaltalaisesta aina siihen seikkailijaan asti, joka kätki triviaalisen inhottavat piirteensä Napoleonin rautaisen kuolinnaamion peittoon. Kokonainen kansa, joka luulee vallankumouksella kiihdyttäneensä historiallisen liikkeen voimaa, havaitseekin äkkiä joutuneensa siirretyksi takai-

sin edesmenneeseen aikakauteen, ja ettei entisyyden paluusta olisi mitään epäilystä, herätetään henkiin vanha todellisuus, vanha ajanlasku, vanhat nimet, vanhat asetukset, joiden luultiin jo kauan sitten kuuluvan muinaistutkimuksen piiriin, ja vanhat kätyrit, joiden luultiin jo ammoin mädänneen. Kansakunta on kuin se Bedlamin [1] hullu englantilainen, joka kuvittelee elävänsä muinaisten faaraoitten aikaa ja valittaa päivästä päivään, miten ankarasti hänen täytyy raataa kullankaivajana Etiopian vuorikaivoksissa maanalaiseen vankiluolaan teljettynä, otsallaan himmeästi valaiseva lamppu, takanaan orjavouti pitkine ruoskineen ja kaivosaukolla sekava joukko barbaarisotamiehiä, jotka eivät ymmärrä enempää toistensa kuin pakkotyöläistenkään puhetta, sillä kaikki puhuvat eri kieltä. „Ja minun täytyy alistua kaikkeen tähän", huokaa hullu englantilainen, „minun, vapaana syntyneen brittiläisen, hankkiakseni kultaa muinaisille faaraoille". „Maksaakseni Bonaparte-suvun velat", huokaa Ranskan kansa. Tuo englantilainen, ollessaan täydessä järjessään, ei voinut päästä eroon päähän piintyneestä kullanhankkimisajatuksesta. Ranskalaiset eivät vallankumousta suorittaessaan voineet päästä eroon Napoleon-muistoista, mitä todisti vuoden 1848 joulukuun 10. päivän vaali. He kaipasivat vallankumouksen vaaroista takaisin Egyptin lihapadoille, ja vastauksena oli vuoden 1851 joulukuun 2. päivä. He eivät saaneet vain vanhan Napoleonin karikatyyria, vaan he saivat myös itse vanhan Napoleonin karikoituna, sellaisena, jollaiselta hän olisi pakostakin näyttänyt yhdeksännentoista vuosisadan puolivälissä.

Yhdeksännentoista vuosisadan yhteiskunnallinen vallankumous voi ammentaa runoutensa vain tulevaisuudesta, muttei menneisyydestä. Se ei voi alkaa, ennen kuin se on pyyhkäissyt olemattomiin kaiken menneisyyteen kohdistuvan taikauskon. Varhaisemmat vallankumoukset tarvitsivat menneisyyden maailmanhistoriallisia muistoja ollakseen tajuamatta omaa sisältöään. Yhdeksännentoista vuosisadan vallankumouksen täytyy antaa kuolleiden haudata kuolleensa tajutakseen oman sisältönsä. Ennen fraasi oli sisältöä tärkeämpi, nyt on sisältö fraasia tärkeämpi.

Helmikuun vallankumous oli ylläkkö, *yllätys* vanhalle yhteiskunnalle, ja kansa julisti tämän odottamattoman *äkkiylläkön* maailmanhistorialliseksi teoksi, josta uusi aikakausi oli alkava. Joulukuun 2. päivänä helmikuun vallankumous katoaa taitavan huijarin tempun ansiosta, eikä häviölle näykään jäävän enää monarkia, vaan ne liberaaliset myönnytykset, jotka vuosisataisella taistelulla oli monarkialta otettu. Sen sijaan, että *yhteiskunta* olisi valloittanut itselleen uuden sisällön, *valtio* näyttää

[1] *Bedlam* — mielisairaala Englannissa. *Toim.*

vain palanneen vanhimpaan muotoonsa, miekan ja papinkaavun hävyttömättömän yksinkertaiseen herruuteen. Niinpä vuoden 1848 helmikuun coup de main'iin[1] on vastauksena vuoden 1851 joulukuun coup de tête[2]. Millainen voitto, sellainen häviö. Eikä väliaika kuitenkaan kulunut hyödyttömästi. Vuosina 1848—1851 ranskalainen yhteiskunta kävi jälkeenpäin, vieläpä lyhintä tietä, koska se oli vallankumouksellinen, läpi ne opetukset ja kokemuksen, joiden olisi säännönmukaisen, niin sanoakseni akateemisesti oikean kehityksen puitteissa pitänyt edeltää helmikuun vallankumousta, jotta tämä olisi ollut jotain enemmän kuin pelkkää pintajärkytystä. Yhteiskunta näyttää nyt taantuneen lähtökohtaansakin taemmaksi; todellisuudessa sen on ensin luotava itselleen vallankumouksellinen lähtökohta, tilanne, olosuhteet, edellytykset, joiden vallitessa uudenaikainen vallankumous vain muodostuukin totiseksi todeksi.

Porvarilliset vallankumoukset, kuten esim. kahdeksannentoista vuosisadan vallankumoukset, ryntäävät nopeasti voitosta voittoon, niiden dramaattiset efektit ovat toinen toistaan voimakkaampia, ihmiset ja tapahtumat erottuvat taustastaan kuin tulenpalavat timantit, hurmos on jokaisen arkipäivänkin henkenä; mutta ne ovat lyhytikäisiä, ne ovat pian saavuttaneet huippukohtansa, ja yhteiskuntaa vaivaa pitkällinen kohmelo, ennen kuin se kykenee selvin päin omaksumaan myrsky- ja kiihkokautensa saavutukset. Sitä vastoin proletaariset vallankumoukset, jollaisia ovat yhdeksännentoista vuosisadan vallankumoukset, arvostelevat alati itseään, keskeyttävät tuon tuostakin kulkunsa, palaavat takaisin siihen, mikä näytti jo loppuun suoritetulta, alkaakseen sen jälleen alusta, pilkkaavat säälimättömän perinpohjaisesti ensi yritystensä puolinaisuuksia, heikkouksia ja surkeuksia, ne näyttävät iskevän kumoon vastustajansa vain siksi, että tämä imisi maasta uusia voimia ja nousisi jälleen entistä jättiläismäisempänä, perääntyvät yhä uudelleen oman päämääränsä epämääräisen valtavuuden edessä, kunnes muodostuu tilanne, joka tekee kaikkinaisen perääntymisen mahdottomaksi ja kunnes itse olosuhteet vaativat:

Hic Rhodus, hic salta![3]
Tässä on ruusu, tanssi tässä!

Jokaisen keskitason tarkkailijankin, vaikkei hän olisikaan askel askeleelta seurannut Ranskan tapahtumien kehitystä, täytyi

[1] *coup de main* — äkkiylläkkö. *Toim.*
[2] *coup de tête* — ajattelematon teko. *Toim.*
[3] Sanonta on eräästä Aisopoksen faabelista, missä kerrotaan eräästä kerskailijasta, joka todistajiin vedoten väitti kerran Rhodos saarella tehneensä mainion hypyn. Hänelle vastattiin: „Jos se on totta, niin et tarvitse todistajia; tässä on Rhodos, hyppää tässä!" Toisin sanoen, todista teoin, mihin pystyt. *Toim.*

muuten aavistaa, että tuota vallankumousta odotti ennenkuulumaton häpeä. Ei tarvinnut muuta kuin kuunnella sitä itsetyytyväistä voitonriemuista nalkutusta, millä herrat demokraatit onnittelivat toisiaan vuoden 1852 toukokuun toisen sunnuntain [1] ihmeitätekevien seurausten johdosta. Tuo vuoden 1852 toukokuun toinen sunnuntai oli heidän aivoissaan kiteytynyt päähänpinttymäksi, dogmiksi, samanlaiseksi kuin kiliastien aivoissa se päivä, jona piti tapahtua Kristuksen uuden tulemisen ja alkaa tuhatvuotisen valtakunnan. Heikkous oli nytkin kuten aina pelastautunut luottamalla ihmeeseen, se luuli voittaneensa vihollisen, kun oli manannut sen mielikuvituksessaan olemattomiin ja kadottaen kaiken todellisuudentajun ylistäessään toimettomana pilviin tulevaisuutta ja suurtekoja, joita se hautoi mielessään, muttei vielä halunnut saattaa julkisuuteen. Nuo sankarit, jotka koettavat kieltää toteen näytetyn kyvyttömyytensä osoittamalla myötätuntoisuutta toisiaan kohtaan ja yhdistymällä ryhmäksi, olivat jo sitoneet kimpsunsa kasaan ja otettuaan ennakkomaksuna laakeriseppeleensä puuhasivat paraikaa arvopaperimarkkinoilla diskontatakseen oletetut tasavallat, joita varten he olivat kaikessa hiljaisuudessa heille ominaisella vaatimattomuudella järjestäneet huolehtivasti hallitushenkilökunnan. Joulukuun 2. päivä oli heille kuin salaman isku kirkkaalta taivaalta, ja kansat, jotka aran mielenmasennuksen aikoina antavat mielellään kovaäänisimmän huutajan vaientaa salaisen pelkonsa, vakuuttuivat ehkä siitä, että olleet ja menneet ovat nyt ajat, jolloin hanhien kaakatus saattoi pelastaa Kapitoliumin.

Perustuslaki, kansalliskokous, dynastiset puolueet, siniset ja punaiset tasavaltalaiset, Afrikan sankarit, ukkosenjylinä puhujalavoilla, päivälehdistön kalevantulet, koko kirjallisuus, politiikan nimimiehet ja tieteen kuuluisuudet, siviililaki ja rikosoikeus, veljeys, vapaus, tasa-arvoisuus ja vuoden 1852 toukokuun toinen sunnuntai — kaikki tuo katosi kuin harhakuva sellaisen miehen manaussanoista, jota hänen vihollisensakaan eivät tunnusta velhoksi. Yleinen äänioikeus sai jäädä hetkeksi eloon nähtävästi vain sitä varten, jotta se kaiken maailman nähden omakätisesti kirjoittaisi testamenttinsa ja julistaisi itse kansan nimessä: „Kaikki mikä syntynee, häviönsä ansaitsee”.[2]

Ei riitä, jos sanotaan niinkuin ranskalaiset, että heidän kansakuntansa yllätettiin. Kansakunnalle ja naiselle ei anneta anteeksi sitä varomattomuuden hetkeä, jona ensimmäinen vastaantullut seikkailija voi tehdä asianomaiselle väkivaltaa. Sellaisilla sanankäänteillä arvoitusta ei ratkaista, vaan sanotaan asia vain toisin

---

[1] Mainittuna päivänä kului umpeen tasavallan presidentin toimintakausi, jota paitsi perustuslain mukaan ei entinen presidentti voinut tulla valituksi uudelleen. *Toim.*

[2] Mefistofeleen sanat Goethen „Faustista”. *Toim.*

sanoin. Yhä jää selitettäväksi, kuinka kolme huijaria noin vain kykeni yllättämään 36-miljoonaisen kansakunnan ja vastarintaa kohtaamatta viemään sen vankeuteen.

Kerratkaamme pääpiirteissään Ranskan vallankumouksen vaiheet helmikuun 24. pstä 1848 vuoden 1851 joulukuuhun.

Kolme pääjaksoa ovat ilmeisen selvää: *helmikuunjakso;* toukokuun 4. pstä 1848 toukokuun 28. päivään 1849: *tasavallan muodostumisjakso* eli *perustavan kansalliskokouksen jakso;* toukokuun 28. pstä 1849 joulukuun 2. päivään 1851: *perustuslaillisen tasavallan* eli *lakiasäätävän kansalliskokouksen jakso.*

Ensimmäistä jaksoa helmikuun 24. pstä eli Louis-Philippen kukistamisesta toukokuun 4. päivään 1848, jolloin perustava kokous kokoontui, varsinaista *helmikuunjaksoa,* voidaan nimittää vallankumouksen *prologiksi.* Sen luonne ilmeni virallisesti siinä, että sen improvisoima hallitus itse julisti itsensä *väliaikaiseksi,* ja kuten hallitus, niin myös kaikki muukin, mitä tuona ajanjaksona pantiin alulle, koeteltiin ja sanottiin, oli olevinaan *väliaikaista.* Ei kukaan eikä mikään rohjennut ottaa itselleen oikeutta olla olemassa ja todella toimia. Kaikki vallankumousta valmistaneet tai sen kulkua määränneet ainekset: dynastinen oppositio, tasavaltalainen porvaristo, demokraattis-tasavaltalainen pikkuporvaristo, sosialidemokraattinen työväki saivat väliaikaisesti paikan helmikuun-*hallituksessa.*

Ja toisin ei voinutkaan olla. Helmikuun päivien tarkoituksena oli alkuaan saada aikaan vaalireformi, jonka avulla itse omistavan luokan keskuudessa laajennettaisiin valtiollisesti etuoikeutettujen piiriä ja kukistettaisiin rahaylimystön ehdoton herruus. Mutta kun tilanne kehittyi todella yhteenotoksi, kun kansa nousi barrikadeille ja kansalliskaarti pysytteli passiivisena eikä armeija ryhtynyt vakavaan vastarintaan ja hallitsija pakeni maasta, niin silloin tasavallan perustaminen näytti olevan itsestään selvää. Jokainen puolue tulkitsi sen omalla tavallaan. Proletariaatti, joka oli valloittanut tasavallan ase kädessä, iski siihen oman leimansa ja julisti sen *sosiaaliseksi tasavallaksi.* Niin tuli osoitetuksi uudenaikaisen vallankumouksen yleissisältö, joka oli mitä merkillisimmällä tavalla ristiriidassa kaiken sen kanssa, mitä lähinnä olisi välittömästi voitu silloisten olosuhteiden ja asianhaarojen vallitessa saada toteutetuksi huomioonottaen käytettävän ainehiston ja joukkojen saavuttaman kehitystason. Toisaalta tyydytettiin kaikkien muidenkin helmikuun vallankumoukseen myötävaikuttaneiden ainesten vaatimukset antamalla niille leijonanosa hallitusta muodostettaessa. Siksipä emme tapaakaan minään kautena sen kirjavampana sotkuna korkealentoisia korulauseita ja tosiasiallista epävarmuutta ja avuttomuutta, kiihkeää uudistusintoa ja vanhan rutiinin perusteellista herruutta, näennäistä koko yhteiskunnan

harmoniaa ja sen ainesten syvällistä vieraantuneisuutta. Sillä aikaa kun Pariisin proletariaatti yhä hekumoi eteensä avautuneen suuren näköalan ihanuudesta ja antautui vakavissaan keskustelemaan yhteiskunnallisista ongelmista, yhteiskunnan vanhat voimat ryhmittyivät, yhtyivät, tointuivat ja saivat odottamatonta tukea kansakunnan väestönjoukoilta, talonpojilta ja pikkuporvareilta, jotka heinäkuun monarkian aidakkeiden murruttua ryntäsivät kaikki yhtaikaa politiikan näyttämölle.

Toinen jakso toukokuun 4. pstä 1848 toukokuun loppuun 1849 on *porvarillisen tasavallan konstituoimisen, perustamisen jakso.* Välittömästi helmikuun päivien jälkeen eivät yksinomaan tasavaltalaiset tuottaneet yllätystä dynastiselle oppositiolle ja sosialistit tasavaltalaisille, vaan myös Pariisi yllätti koko Ranskan. Toukokuun 4. pnä 1848 kokoontunut kansalliskokous, jonka kansakunta oli valinnut, edusti koko kansakuntaa. Se oli elävä vastalause helmikuun päivien vaatimuksia vastaan, ja sen piti nyt saada vallankumouksen tulokset jälleen porvarillisen mittakaavan mukaisiksi. Pariisin proletariaatti, joka heti tajusi kansalliskokouksen luonteen, yritti turhaan tehdä kansalliskokouksesta väkivaltaisesti lopun toukokuun 15. pnä, muutamia päiviä sen kokoontumisen jälkeen, hajottaa sen, pirstota jälleen alkutekijöihinsä tuon elimellisen muodon, jossa kansallisen taantumuksen henki uhkasi proletariaattia. Kuten tiedämme, toukokuun 15. pstä ei ollut muuta tulosta, kuin että Blanqui tovereineen, ts. proletariaatin puolueen todelliset johtajat, syrjäytettiin julkisen elämän näyttämöltä koko sen jakson ajaksi, joka nyt on tarkasteltavanamme.

Louis-Philippen *porvarillista monarkiaa* saattaa seurata vain *porvarillinen tasavalta,* ts. jos kuninkaan nimissä oli hallinnut vähäinen osa porvaristoa, niin nyt on kansan nimissä hallitseva koko porvaristo. Pariisin proletariaatin vaatimukset ovat utooppisia haihatteluja, joista on tehtävä loppu. Perustavan kansalliskokouksen tällaiseen selitykseen Pariisin proletariaatti vastasi *kesäkuun kapinalla,* joka on Euroopan kansalaissotien historian valtavimpia tapahtumia. Porvarillinen tasavalta voitti. Sen puolella olivat rahaylimystö, teollisuusporvaristo, keskisääty, pikkuporvaristo, armeija, mobiilikaartiksi järjestetty ryysyköyhälistö, henkiset kyvyt, papit ja maalaisväestö. Pariisin proletariaatin puolella ei ollut muita kuin se itse. Yli 3 000 kapinallista tapettiin voiton jälkeen, 15 000 karkotettiin ilman oikeudenkäyntiä. Tämän tappion seurauksena proletariaatti siirtyy vallankumouksen näyttämöllä *taustalle.* Se koettaa jälleen tunkeutua eteenpäin aina, kun liike näyttää saavan uutta vauhtia, mutta joka kerta yhä heikommin voimin ja yhä vähäisemmin tuloksin. Heti kun jokin sen yläpuolella olevista yhteiskuntakerroksista joutuu vallankumoukselliseen käymistilaan, se liittoutuu tämän kanssa

ja jakaa siten ne kaikki tappiot, joita eri puolueet toinen toisensa jälkeen kärsivät. Mutta nämä jälki-iskutkin heikontuvat yhä enemmän sitä mukaa kuin ne jakautuvat yli koko yhteiskuntapinnan. Parlamentissa ja lehdistössä olevat proletariaatin huomattavimmat johtajat kaatuvat toinen toisensa jälkeen tuomioistuinten uhreina, ja yhä epäilyttävämpiä yksilöitä kohoaa johtaville paikoille. Osa proletariaatista antautuu *doktrinääriseen vaihtopankkien ja työväenyhtymien kokeiluun, toisin sanoen siirtyy liikkeeseen, jossa se kieltäytyy mullistamasta vanhaa maailmaa käyttämällä tämän kaikkia omia valtavia keinoja, ja yrittää päinvastoin yhteiskunnan selän takana, yksityiskeinoin, omien rajoitettujen olemassaolomahdollisuuksiensa puitteissa saavuttaa vapautensa, joskin sellaisen yrityksen on pakko epäonnistua.* Proletariaatti ei näytä saavan takaisin omaa vallankumouksellista suuruuttaan eikä myöskään ammentavan uutta voimaa äskeisistä liitoistaan, ennen kuin *kaikki luokat,* joiden kanssa se taisteli kesäkuussa, makaavat menehtyneinä maassa sen rinnalla. Mutta se sortuu sentään maailmanhistoriallisen suurtaistelun arvoa vastaavalla kunnialla; ei yksin Ranska, vaan koko Eurooppa vapisee kesäkuun maanjäristyksestä, jota vastoin ylempien luokkien myöhemmät tappiot ovat niin helppohintaisia, että voitolle päässeen puolueen on pakko niitä häikäilemättä paisutella, jotta edes huomattaisiin jotakin tapahtuneen, jota paitsi nuo tappiot käyvät sitä häpeällisemmiksi, mitä kauemmas on häviön kärsinyt puolue etääntynyt proletariaatin puolueesta.

Kesäkuun kapinallisten tappio oli tosin muokannut ja tasoittanut maaperää, jolle porvarillinen tasavalta voitiin perustaa ja rakentaa, mutta se oli myös osoittanut, että Euroopassa on nyt kysymyksessä muu kuin „tasavalta vaiko yksinvalta". Se oli osoittanut, että *porvarillinen tasavalta* täällä merkitsi yhden luokan rajoittamatonta despotiaa toisten yli. Se oli osoittanut, että vanhoissa sivistysmaissa, missä luokkajärjestelmä on kehittynyttä, tuotantoehdot uudenaikaiset ja henkinen tietoisuus sellaista, johon vuosisatain työllä on liuotettu kaikki perinnäisaatteet, *tasavalta yleensä merkitsee vain poliittista porvarillisen yhteiskunnan kumousmuotoa* eikä sen olemassaoloa *konservoivaa elämänmuotoa,* kuten esim. Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa, missä luokat, vaikka ne jo ovatkin olemassa, eivät ole vielä vakiintuneet, vaan ollen alituisessa liikkeessä vaihtavat ainesosiaan ja luovuttavat niitä toisilleen, missä uudenaikaiset tuotannonvälineet eivät merkitse pysyvää liikaväestöä, vaan päinvastoin korvaavat työntekijäin suhteellista puutetta, ja missä kuumeisesti ja nuorekkaasti edistyvä aineellinen tuotanto, jolla on valloitettavanaan uusi maailma, ei antanut aikaa eikä tilaisuutta vanhan henkimaailman hävittämiseen.

Kesäkuun päivinä kaikki luokat ja puolueet yhtyivät *järjestyspuolueeksi* työväenluokkaa — *anarkian puoluetta,* sosialismin, kommunismin puoluetta vastaan. Ne olivat „pelastaneet" yhteiskunnan *„yhteiskunnan vihollisilta"*. Ne olivat ottaneet joukkojensa tunnukseksi vanhan yhteiskunnan tunnussanat: *„omaisuus, perhe, uskonto, järjestys"* ja huusivat vastavallankumouksen ristiretkelle: „Tällä merkillä olet voittava!" Jokainen niistä lukuisista puolueista, jotka tämän tunnuksen nimissä yhtyivät kesäkuun kapinallisia vastaan, on tästä lähtien, yrittäessään luokkaetujensa vuoksi pitää kiinni vallankumouksellisesta linjasta, kukistuva huutoon: „omaisuus, perhe, uskonto, järjestys". Yhteiskunta pelastetaan joka kerta, kun sen vallanpitäjien piiri supistuu ja kun omakohtainen etu pääsee voitolle yleisemmästä edusta. Kaikkinaisesta yksinkertaisimmankin porvarillisen finanssiuudistuksen, jokapäiväisimmänkin liberalismin, muodollisimmankin tasavaltaisuuden, latteimmankin demokratismin vaatimisesta tullaan rankaisemaan kuin „murhayrityksestä yhteiskuntaa vastaan" samalla kun se leimataan „sosialismiksi". Ja loppujen lopuksi „uskonnon ja järjestyksen" ylimmäiset papit itsekin potkaistaan Pythian-istuimeltaan, raastetaan yöllä vuoteistaan, sullotaan vankivaunuun, heitetään tyrmään tai ajetaan maanpakoon, heidän temppelinsä hajotetaan maan tasalle, heidän suunsa tukitaan, heidän kynänsä katkaistaan ja heidän lakinsa revitään palasiksi — uskonnon, omaisuuden, perheen ja järjestyksen nimessä. Humalaiset sotamiesjoukot ampuvat yhteislaukauksia parvekkeillaan seisoviin järjestyskiihkoisiin porvareihin, heidän perhepyhäkkönsä häväistään, heidän talojaan pommitetaan huvin vuoksi — omaisuuden, perheen, uskonnon ja järjestyksen nimessä. Lopuksi porvarillisen yhteiskunnan hylkyjoukko muodostaa *järjestyksen pyhän falangin* ja sankari Krapülinski[1] marssii *„yhteiskunnan pelastajana"* Tuilerie'hin.

II

Mutta palatkaamme jälleen esityksemme juoneen.

Kesäkuun päivistä lähtien *perustavan kansalliskokouksen* historia on *tasavaltalaisen porvariryhmän vallan ja hajaannuksen historiaa,* tuon ryhmän, joka tunnetaan mm. nimillä kolmivärin tasavaltalaiset, aidot tasavaltalaiset, poliittiset tasavaltalaiset, muodolliset tasavaltalaiset jne.

---

[1] *Krapülinski — Heinrich Heinen* „Kaksi ritaria" runon henkilöhahmo, jonka muodossa Heine tekee pilaa omaisuutensa hurvitelleesta puolalaisesta aatelismiehestä (Krapülinski nimi on johdettu ranskalaisesta sanasta crapule, mikä tarkoittaa heittiötä, renttua). Tässä Marx tarkoittaa Krapülinskilla Louis Bonapartea. *Toim.*

Louis-Philippen porvarillisen monarkian aikana tämä ryhmä muodosti *julkisen* tasavaltalaisen *opposition* ja oli siten silloisen poliittisen maailman tunnustettu ainesosa. Sillä oli edustajansa edustajakamareissa ja huomattava vaikutus lehdistössä. Sen pariisilainen äänenkannattaja „National" oli tavallaan yhtä arvossapidetty kuin „Journal des Débats". Sen asema perustuslaillisen monarkian aikana vastasi sen luonnetta. Se ei ollut mikään suurten yhteisten etujen ja omalaatuisten tuotantoehtojen erottama porvariston ryhmä. Se oli tasavaltalaisesti ajattelevien porvareiden, kirjailijain, asianajajain, upseerien ja virkamiesten nurkkakunta, jonka vaikutus perustui Louis-Philippen persoonaan kohdistuvaan maan antipatiaan, vanhan tasavallan muistoihin, muutamien haaveilijain tasavalta-uskoon, mutta ennen kaikkea *ranskalaiseen nationalismiin,* jonka vihaa Wienin sopimuksia ja Englannin kanssa tehtyä liittoa kohtaan se piti jatkuvasti yllä. Louis-Philippen aikana nauttimastaan kannatuksesta „National" lehti sai suurelta osalta kiittää juuri tuota salaista imperialismia, joka siitä syystä saattoi myöhemmin tasavallan aikana Louis Bonaparten muodossa nousta musertavana kilpailijana vastustamaan itse „Nationalia". „National" taisteli rahaylimystöä vastaan niin kuin koko muukin porvarillinen oppositio. Polemiikki budjettia vastaan, mikä Ranskassa oli samaa kuin taistelu rahaylimystöä vastaan, tuotti niin helpostiansaittua kansansuosiota ja niin runsasta aineistoa puritaanisia pääkirjoituksia varten, ettei „National" voinut olla käyttämättä sitä hyväkseen. Teollisuusporvaristo oli „Nationalille" kiitollinen Ranskan suojatullijärjestelmän orjallisesta puolustamisesta, mihin se muuten ryhtyi enemmän kansallisista kuin kansantaloudellisista syistä, ja koko porvaristo oli sille kiitollinen kommunismia ja sosialismia vastaan suunnattujen vihamielisten ilmiantojen vuoksi. Muuten „Nationalin" puolue oli *aito tasavaltalainen,* ts. se vaati porvariston herruudelle tasavaltaista muotoa kuningasvaltaisen asemesta ja ennen kaikkea itselleen leijonanosaa tuosta herruudesta. Tällaisen muutoksen edellytyksistä sillä ei ollut mitään selvää käsitystä. Mutta sen sijaan sillekin oli päivänselvää — ja tämä myös sanottiin selvästi julki Louis-Philippen valtakauden loppuaikoina toimeenpannuissa reformibanketeissa —, ettei se nauttinut kansansuosiota demokraattisten pikkuporvarien eikä varsinkaan vallankumouksellisen proletariaatin keskuudessa. Nämä aidot tasavaltalaiset olivat — niin kuin aitojen tasavaltalaisten kuuluukin — jo tyytymäisillään Orleansin herttuattaren hallitukseen, kun helmikuun vallankumous puhkesi ja nosti heidän tunnetuimmat edustajansa väliaikaiseen hallitukseen. Heillä oli tietenkin alusta alkaen porvariston luottamus ja perustavan kansalliskokouksen enemmistö takanaan. Toimeenpanevasta komissiosta, jonka kansalliskokous

kokoonnuttuaan asetti, jätettiin heti pois väliaikaisen hallituksen *sosialistiset* ainekset, ja „Nationalin" puolue käytti hyväkseen kesäkuun kapinan puhkeamista päästäkseen eroon myös *toimeenpanevasta komissiosta* ja sitä tietä lähimmistä kilpailijoistaan, *pikkuporvarillisista* eli *demokraattisista tasavaltalaisista* (Ledru-Rollinista jne.). Cavaignac, porvarillis-tasavaltalaisen puolueen kenraali, joka johti kesäkuun teurastusta, tuli eräänlaisin diktaattorinvaltuuksin toimeenpanevan komission tilalle. „National" lehden entisestä päätoimittajasta Marrastista tuli vakituinen perustavan kansalliskokouksen puhemies, ja ministerinsalkut kuten kaikki muutkin huomattavat virat joutuivat aitojen tasavaltalaisten huostaan.

Tuo tasavaltalainen porvariryhmä, joka jo ajat sitten oli pitänyt itseään heinäkuun monarkian laillisena perijänä, havaitsi siis ihanteensa toteutuneen odotettua paremmin. Mutta valtaan se kuitenkaan ei tullut nousemalla porvariston liberaaliseen kapinaan valtaistuinta vastaan, kuten se Louis-Philippen aikana oli kuvitellut, vaan kukistamalla kartessitulella pääomaa vastaan nousseen proletariaatin kapinan. Se, mitä se oli kuvitellut *vallankumouksellisimmaksi* tapahtumaksi, muuttui todellisuudessa *mitä vastavallankumouksellisimmaksi* tapahtumaksi. Hedelmä putosi sen helmaan, mutta se putosi tiedonpuusta eikä elämänpuusta.

Porvarillis-tasavaltalaisten yksinomaista *herruutta* kesti vain kesäkuun 24:nnestä joulukuun 10:nteen 1848. Sen tuloksena oli *tasavaltalaisen perustuslain laatiminen* ja *Pariisin julistaminen piiritystilaan.*

Uusi *perustuslaki* oli pohjaltaan vain vuoden 1830 perustuslain tasavaltalaistettu laitos. Heinäkuun monarkian tiukka vaalisensus, joka syrjäytti poliittisesta vallasta jopa suuren osan porvaristoakin, ei sopinut yhteen porvarillisen tasavallan olemassaolon kanssa. Helmikuun vallankumous oli tuon sensuksen tilalle julistanut oitis välittömän yleisen äänioikeuden. Porvarilliset tasavaltalaiset eivät voineet tehdä olemattomaksi tuota tapahtumaa. Heidän oli tyydyttävä rajoittavaan lisämääräykseen, joka vaati kuuden kuukauden vakituista oleskelua vaalipaikkakunnalla. Hallinnon, kunnallishallinnon, oikeuslaitoksen, armeijan jne. järjestely pysyi entisellään, tai mikäli uusi perustuslaki sitä muutti, muutokset koskivat sisällysluetteloa eivätkä sisältöä, nimiä eivätkä asioita.

Vuoden 1848 vapauksien välttämätön yleisesikunta — persoonallinen vapaus, paino-, puhe-, yhdistymis-, kokoontumis-, oppi-, uskonnonvapaus jne.— sai perustuslaillisen sotisovan, joka teki sen haavoittumattomaksi. Jokainen näistä vapauksista julistetaan näet Ranskan kansalaisen *ehdottomaksi* oikeudeksi, mutta kuitenkin aina reunahuomautuksella, että se on rajoittamaton,

mikäli sitä eivät rajoita *„toisten yhtäläiset oikeudet* ja *yleinen turvallisuus”* tai „lait”, joiden tulee pitää juuri sopusoinnussa nuo henkilökohtaiset vapaudet ja yleinen turvallisuus. Esimerkiksi: „Kansalaisilla on oikeus yhdistyä, kokoontua rauhallisesti ja ilman aseita, tehdä anomuksia ja esittää ajatuksiaan lehdistön välityksellä tai muulla tavoin. *Näiden oikeuksien nauttimista ei ole rajoittamassa muu kuin toisten yhtäläiset oikeudet ja yleinen turvallisuus”.* (Ranskan perustuslain II luku, § 8.) — „Opetus on vapaata. Opetusvapautta *nautittakoon* lain säätämin ehdoin ja valtion ylivalvonnan alaisena”. (Sama, § 9.) — „Jokaisen kansalaisen asunto on loukkaamaton *paitsi* lain säätämissä tapauksissa”. (Luku II, § 3.) jne. jne. — Perustuslaki viittaa siis aina vastaisuudessa säädettäviin *elimellisiin* lakeihin, joiden tulee selittää noita reunamuistutuksia ja säännöstellä näiden rajoittamattomien vapauksien nauttimista niin, etteivät vapaudet loukkaa toinen toistaan tai yleistä turvallisuutta. Myöhemmin järjestyksen ystävät säätivätkin nuo elimelliset lait, ja kaikki „vapaudet” säännösteltiin sillä tavoin, ettei porvaristolla niiden nauttimisessa ole haittaa muiden luokkien yhtäläisistä oikeuksista. Aina kun porvaristo kokonaan kielsi nämä oikeudet „muilta” tai salli nauttia niitä määrätyin ehdoin, jotka kaikki tyynni olivat poliisiansoja, tapahtui se aina vain *„yleisen turvallisuuden”,* ts. porvariston turvallisuuden, etujen nimessä, kuten perustuslaissa säädetään. Sen tähden myöhemmin molemmat puolet, niin järjestyksen ystävät, jotka kumosivat kaikki nuo vapaudet, kuin demokraatitkin, jotka vaativat kaikkien niiden ennallistamista, vetosivat täysin oikeutetusti perustuslakiin. Perustuslain jokainen pykälä näet sisältää oman antiteesinsä, oman ylä- ja alahuoneensa, nimittäin yleisen fraasin vapaudesta ja reunahuomautuksen vapauden kumoamisesta. Siis niin kauan kuin kunnioitettiin vapauden *nimeä* ja estettiin vain vapauden voimaansaattaminen — laillista tietä luonnollisesti —, niin kauan pysyi vapauden perustuslaillinen olemassaolo loukkaamattomana ja koskemattomana, vaikka sen olemassaolosta *jokapäiväisessä* elämässä olisikin tehty perusteellinen loppu.

Tässä niin nerokkaasti haavoittumattomaksi laitetussa perustuslaissa oli kuitenkin kuin Akilleella eräs haavoitettavissa oleva kohta, joka ei silti ollut kantapää, vaan pää eli oikeamminkin ne molemmat päät, joihin se päättyi: toisaalta *lakiasäätävä kokous,* toisaalta *presidentti.* Silmäillessämme perustuslakia havaitsemme, että vain ne pykälät, joissa määritellään presidentin suhde lakiasäätävään kokoukseen, ovat ehdottomia, positiivisia, ristiriidattomia, yhdellä ainoalla tavalla selitettäviä. Porvarillisten tasavaltalaisten oli nimittäin tässä pidettävä huolta oman turvallisuutensa takaamisesta. Perustuslain §§ 45—70 on laadittu siten, että kansalliskokous voi perustus-

laillisesti syrjäyttää presidentin, mutta presidentti voi syrjäyttää kansalliskokouksen vain perustuslainvastaisesti, vain syrjäyttämällä samalla myös perustuslain. Siinä siis sen tuhoamiseksi vaaditaan väkivaltaa. Se ei ainoastaan siunaa vuoden 1830 kartan tavoin vallan jakamista, vaan laajentaa tuon jaon sietämättömäksi ristiriidaksi. *Perustuslaillisten voimien peli,* joksi Guizot sanoi lainsäädännöllisen ja toimeenpanevan vallan parlamentaarista jupakkaa, on vuoden 1848 perustuslain mukaisesti alituista uhkapeliä. Toisella puolen on 750 yleisellä äänioikeudella valittua kansanedustajaa, jotka voidaan valita uudelleenkin ja jotka muodostavat kontrolloimattoman, hajottamattoman, jakamattoman kansalliskokouksen, joka nauttii lainsäädännöllistä kaikkivaltaa, päättää lopullisesti sodasta, rauhasta ja kauppasopimuksista, omaa yksin armahdusoikeuden ja pysyy jatkuvaisuutensa ansiosta alati etunäyttämöllä. Toisella puolen on kaikilla kuninkaallisen vallan attribuuteilla varustettu presidentti, joka kansalliskokouksen mieltä kysymättä nimittää ja erottaa ministerinsä, pitää käsissään koko toimeenpanovaltaa, jakaa kaikki virat ja määrää siten vähintään puolentoistamiljoonan ranskalaisen leivästä, sillä niin suuri ihmisjoukko on riippuvainen 500 000 virkamiehestä ja kaikenarvoisista upseereista. Hänen käytettävissään ovat kaikki asevoimat. Hänellä on oikeus armahtaa yksityisiä rikoksentekijöitä, laskea hajalle kansalliskaarti, erottaa valtioneuvoston suostumuksesta kansalaisten itsensä valitsemia yleisneuvoston, kantoni- ja kunnallisneuvostojen valtuutettuja. Hänellä on aloite- ja johto-oikeus kaikkiin ulkovaltojen kanssa solmittaviin sopimuksiin nähden. Samaan aikaan kun kansalliskokous on aina etunäyttämöllä ja joka päivä alttiina yleiselle arvostelulle, presidentti viettää huomaamatonta elämäänsä Elysiumin kentillä, mutta silti silmiensä edessä ja sydämessään perustuslain 45. artikla, joka muistuttaa hänelle jok'ikinen päivä: „Frère, il faut mourir!"[1] Valtasi päättyy kauniin toukokuun toisena sunnuntaina neljäntenä vuonna valituksitulosi jälkeen! Silloin on tämä ihanuus lopussa, näytelmää ei esitetä toiseen kertaan, ja jos sinulla on velkoja, pidä varasi, että saat ne maksetuiksi perustuslain sinulle myöntämällä 600 000 frangilla, ellet mieluummin muuta kauniin toukokuun toisena maanantaina Clichyhin[2]! — Jos kohta perustuslaki näin antaa presidentille todellisen vallan, niin moraalisen voiman se yrittää taata kansalliskokoukselle. Paitsi sitä, että moraalista voimaa ei luoda lakipykälillä, perustuslaki kumoaa itsensä tässäkin suhteessa sallimalla koko Ranskan kansan valita presidentin välittömän äänioikeuden tietä. Kansalliskokousta valittaessa Ranskan

[1] Veli, sinunkin on kuoltava! *Toim.*
[2] *Clichy* — velkavankila Pariisissa. *Toim.*

äänet hajaantuvat 750 kansanedustajan kesken, presidentinvaalissa ne keskittyvät yhteen henkilöön. Kun jokainen yksityinen kansanedustaja edustaa vain jotakin puoluetta, jotakin kaupunkia, jotakin sillanpään tienoota tai jopa vain sitä välttämättömyyttä, että on valittava joku seitsemästäsadasta viidestäkymmenestä piittaamatta sen kummemmin itse asiasta kuin miehestäkään, niin presidentti sitä vastoin on kansan valittu, ja hänen vaalinsa on painava valtti, jonka suvereeninen kansa kerran neljässä vuodessa lyö pöytään. Valittu kansalliskokous on metafyysisessä, jota vastoin valittu presidentti on persoonallisessa suhteessa kansakuntaan. Tosin kansalliskokouskin edustaa yksityisten kansanedustajien persoonassa kansallishengen mitä erilaisimpia vivahteita, mutta presidentti on tuon hengen lihaksitulo. Presidentillä on kansalliskokoukseen verraten eräänlainen jumalallinen oikeus, hän on valtias kansan armosta.

Merenjumalatar Thetis ennusti Akilleen kuolevan nuoruuden kukoistuksessa. Perustuslaki, jolla, kuten Akilleella, oli heikko kohtansa, aavisti Akilleen tavoin, että sen oli varhain kuoltava. Perustuslakia laativien aito tasavaltalaisten tarvitsi vain vilkaista ihannetasavaltansa pilvien lomitse jumalatonta maata havaitakseen, kuinka kuningasmielisten, bonapartelaisten, demokraattien ja kommunistien julkeus ja heidän oma huono maineensa lisääntyi päivä päivältä sitä mukaa, kuin heidän suuri lainsäädännöllinen taideteoksensa läheni valmistumistaan; Thetiksen ei tarvinnut nousta merestä ja lähteä kertomaan heille tätä salaisuutta. He koettivat puijata kohtaloa perustuslakioveluudella, perustuslain 111. pykälällä, minkä mukaan jokaisen *perustuslakimuutos*esityksen on oltava kolmessa perättäisessä käsittelyssä, joiden välillä pitää aina olla koko kuukauden väliaika, ja saatava, tullakseen hyväksytyksi, vähintään $^3/_4$ äänistä, minkä lisäksi ainakin 500 kansalliskokouksen jäsenen on osallistuttava äänestykseen. He tekivät siten vain voimattoman yrityksen voidakseen vielä parlamentaarisena vähemmistönäkin, joksi he jo profeetallisesti hengessään itsensä näkivät, pitää valtaa, joka jo nyt, kun heillä vielä oli käytettävänään parlamentaarinen enemmistö ja hallitusvallan kaikki välineet, luisui päivä päivältä yhä enemmän heidän heikoista käsistään.

Lopuksi eräässä melodraamallisessa pykälässä perustuslaki uskoo itsensä „koko Ranskan kansan samoin kuin jokaisen yksityisen ranskalaisen valppauden ja isänmaallisuuden" huomaan, vaikka se jo aikaisemmin eräässä toisessa pykälässä on jättänyt nuo „valppaat" ja „isänmaalliset" varta vasten keksimänsä ylioikeuden, „haute cour'in" hellään, rikosoikeudelliseen huomaan.

Sellainen oli vuoden 1848 perustuslaki, jonka kumoamiseen joulukuun 2. päivänä 1851 ei tarvittu edes päätä, vaan joka kei-

kahti pelkästä hatun kosketuksesta; tuo hattu oli tosin Napoleonin kolmikolkkahattu.

Samaan aikaan kun porvarillis-tasavaltalaiset kansalliskokouksessa puntaroivat tätä perustuslakia, väittelivät ja äänestivät siitä, Cavaignac piti kokoussalin ulkopuolella *Pariisia piiritystilassa.* Pariisin piiritystila oli perustavan kokouksen lapsenpäästäjänä sen tasavaltalaisissa synnytystuskissa. Jos kohta tämä perustuslaki toimitettiin myöhemmin pois maailmasta pistimen avulla, niin ei ole unohdettava, että pistin — ja vieläpä kansaa kohti ojennettu pistin — oli suojellut sitä sen ollessa vielä äidinkohdussa ja että pistimellä oli autettava sen syntymistäkin. „Kunniallisten tasavaltalaisten" esi-isät olivat panneet vertauskuvansa, kolmivärilipun, tekemään kiertueen ympäri Eurooppaa. Itse he puolestaan tekivät keksinnön, joka omin päin löysi tiensä yli koko mannermaan, mutta palasi aina uutta rakkautta hehkuen takaisin Ranskaan, kunnes se vihdoin sai hankittua itselleen kansalaisoikeudet puolessa maan departementeista: tuo keksintö on *piiritystila.* Oivallinen keksintö, jota tavan takaa sovellettiin jokaisessa Ranskan vallankumouksen kulussa seuranneessa kriisikohdassa. Mutta saattoivatko kasarmi ja kenttäleiri, jotka näin pantiin tämän tästä painamaan Ranskan yhteiskunnan päätä tarkoituksena puristaa kasaan sen aivot ja tehdä se hiljaiseksi; miekka ja musketti, jotka tämän tästä pantiin jakamaan oikeutta ja hallitsemaan, holhoamaan ja sensuroimaan, toimittamaan poliisi- ja yövahtipalvelua; sotilasviikset ja asetakki, jotka tämän tästä kuulutettiin yhteiskunnan suurimmaksi viisaudeksi ja yhteiskunnan rehtoreiksi — saattoivatko kasarmi ja kenttäleiri, miekka ja musketti, sotilasviikset ja asetakki olla tulematta loppujen lopuksi siihen ajatukseen, että parasta on kerta kaikkiaan pelastaa yhteiskunta julistamalla oma komento ylimmäksi vallaksi ja vapauttamalla porvarillinen yhteiskunta kokonaan itsehallinnon huolista? Kasarmin ja kenttäleirin, miekan ja musketin, sotilasviiksien ja asetakkien täytyi päätyä tällaiseen ajatukseen sitäkin suuremmalla syyllä, koska ne tällöin saattoivat odottaa parempaa käteismaksua suuremmista palveluksistaan, sillä pelkästään milloin minkin porvariryhmän käskystä julistettavasta aika-ajoittaisesta piiritystilasta ja tilapäisestä yhteiskunnan pelastamisesta tuli niukasti kovaa rahaa muutaman kuolleen ja haavoittuneen ja muutaman porvareilta saadun ystävällisen virnistyksen lisäksi. Miksei sotavoima kerran omin päin ja omaksi edukseen leikkisi piiritystilaa ja panisi samalla piiritykseen kansalaisten rahakukkaroita? Älköön muuten sivumennen sanottuna unohdettako sitäkään, että Pariisissa toimivien sotilaskomissioiden johdossa heiluu tällä haavaa jälleen *eversti Bernard,* sama sotilaskomissioiden johtaja, joka Cavaignacin aikana tutkimatta tuomitsi 15 000 kapinallista maanpakoon.

Vaikka kunnialliset, aito tasavaltalaiset, julistamalla Pariisin piiritystilaan, perustivatkin taimilavan, jossa vuoden 1851 joulukuun 2. päivän pretoriaanien oli hyvä kasvaa täyteen mittaan, ansaitsevat he kuitenkin tunnustuksen siitä, että he sen sijaan, että kiihottaisivat kansallistunnetta, kuten Louis-Philippen aikana, nyt, kun heidän käytettävänään on koko kansakunnan voima, ryömivät ulkomaiden edessä ja sallivat itävaltalaisten ja napolilaisten valloittaa jälleen Italian, sen sijaan että olisivat sen vapauttaneet. Louis Bonaparten valitseminen presidentiksi joulukuun 10. päivänä 1848 teki lopun Cavaignacin ja perustavan kokouksen diktatuurista.

Perustuslain 44. pykälässä sanotaan: „Ranskan tasavallan presidenttinä ei voi olla se, joka on joskus menettänyt Ranskan kansalaisoikeudet". Ranskan tasavallan ensimmäinen presidentti L. N. Bonaparte ei ollut ainoastaan menettänyt kansalaisoikeuttaan Ranskassa eikä vain toiminut englantilaisena erikoiskonstaapelina, vaan hän oli myös kansalaistunut sveitsiläinen.

Olen toisessa yhteydessä selittänyt joulukuun 10. päivän vaalien merkitystä, joten en tässä enää siihen kajoa. Riittää kun huomautan, että ne muodostuivat kansakunnan muita luokkia vastaan suuntautuneeksi *talonpoikien reaktioksi,* talonpoikien, joiden täytyi maksaa helmikuun vallankumouksen viulut,— *kaupunkia vastaan suuntautuneeksi maaseudun reaktioksi.* Vaalit otettiin hyvin suopeasti vastaan armeijassa, jolle „Nationalin" tasavaltalaiset eivät olleet toimittaneet enempää kunniaa kuin palkanlisäystäkään, suurporvariston piireissä, jotka tervehtivät Bonapartea monarkiaan johtavana astinlautana, ja proletaarien ja pikkuporvareitten keskuudessa, jotka tervehtivät häntä Cavaignacin vitsauksena. Alempana tulen lähemmin koskettelemaan talonpoikien suhdetta Ranskan vallankumoukseen.

Porvarillis-tasavaltalaisten perikadon historia käsittää ajanjakson joulukuun 20. päivästä 1848 toukokuuhun 1849, jolloin perustava kokous hajotettiin. Perustettuaan porvaristolle tasavallan, ajettuaan vallankumouksellisen proletariaatin pois areenalta ja tukittuaan toistaiseksi demokraattisen pikkuporvariston suun he itsekin joutuivat niiden porvarijoukkojen syrjäyttämiksi, jotka oikeutetusti ottivat tasavallan haltuunsa *omana omaisuutenaan.* Mutta nämä porvarijoukotpa olivatkin *kuningasmielisiä.* Osa niistä, suurmaanomistajat, oli pitänyt herruutta *restauraation* aikana ja oli sen tähden *legitimistinen.* Toinen osa, rahaylimystö ja suurteollisuuden harjoittajat, oli pitänyt herruutta heinäkuun monarkian aikana ja oli sen tähden *orleanistinen.* Muut silmäntekevät armeijassa, yliopistoissa, kirkossa, asianajotoimessa, akatemiassa ja sanomalehdistössä jakautuivat kummallekin puolelle, joskin suhteellisesti eri tavalla. Tässä porvarillisessa tasavallassa, jonka lippuna ei ollut enempää

Bourbonin kuin *Orleansinkaan* nimi, vaan sana *Pääoma*, kumpikin porvariston osa oli tavoittanut valtiomuodon, jonka puitteissa ne saattoivat hallita *yhdessä*. Jo kesäkuun kapina oli yhdistänyt ne „järjestyspuolueeksi". Nyt oli aika syrjäyttää niiden porvarillis-tasavaltalaisten nurkkakunta, joilla vielä oli paikka kansalliskokouksessa. Millaista raakuutta nämä aito tasavaltalaiset olivat osoittaneet tehdessään ruumiillista väkivaltaa kansalle, samanlaista pelkuruutta, äänettömyyttä, raukkamaisuutta, heikkoutta ja taistelukyvyttömyyttä he osoittivat perääntyessään nyt, kun heidän olisi ollut puolustettava omaa tasavaltalaisuuttaan ja lainsäädäntövaltaansa toimeenpanovallalta ja kuningasmielisiltä. Ei ole minun asiani selostaa tässä heidän rappeutumisensa häpeällistä historiaa. Se ei ollut kukistumista, vaan jäljettömiin häipymistä. Heidän tarinansa päättyi ainiaaksi, ja seuraavana kautena he esiintyvät niin kansalliskokouksessa kuin sen ulkopuolellakin vain muistoina, muistoina, jotka näyttävät elpyvän heti, kun kysymyksessä on jälleen vain pelkkä tasavallan nimi, ja joka kerta, kun vallankumouksellinen konflikti uhkaa aleta alimmalle tasolleen. Huomautan ohimennen, että „National" lehti, josta tuo puolue oli saanut nimensä, kääntyy seuraavana kautena sosialismin puoleen.

Ennenkuin jätämme tämän kauden, meidän on vielä luotava jälkikatsaus niihin molempiin voimiin, joista toinen tuhosi toisen joulukuun 2. päivänä 1851, vaikka ne olivat eläneet avioliitossa joulukuun 20. päivästä 1848 perustavan kokouksen loppuhetkeen saakka. Tarkoitamme toisaalta Louis Bonapartea ja toisaalta liittoutuneitten kuningasmielisten puoluetta, järjestyspuoluetta, suurporvariston puoluetta. Presidenttikautensa alussa Bonaparte muodosti järjestyspuolueen miehistä ministeristön, jonka johtoon hän asetti Odilon Barrot'n — huomatkaa — parlamentaarisen porvariston liberaalisimman ryhmän entisen johtajan. Herra Barrot oli viimeinkin saanut pyydystetyksi ministerinpaikan, joka oli kummitellut hänen silmissään vuodesta 1830 lähtien, ja enemmänkin, hän oli saanut pääministerin paikan, mutta hän ei saanut sitä parlamenttiopposition ylimpänä johtajana, niin kuin hän oli Louis-Philippen aikana kuvitellut, vaan kaikkien entisten verivihollistensa, jesuiittain ja legitimistien liittolaisena ja saaden tehtäväkseen parlamentin tappamisen. Hän toi vihdoinkin kotiinsa morsiamen, mutta vasta sitten, kun tämä oli prostituoitu. Bonaparte itse tekeytyi täysin näkymättömäksi. Tuo puolue toimi hänen puolestaan.

Heti ensimmäisessä ministerineuvoston kokouksessa päätettiin tehdä sotaretki Roomaan, jota paitsi sovittiin, että se tehdään kansalliskokouksen selän takana ja tarvittavat varat kynitään kansalliskokoukselta valheellisella tekosyyllä. Alettiin siis puijaamalla kansalliskokousta ja salaliittoutumalla absolutististen

ulkovaltojen kanssa Rooman vallankumouksellista tasavaltaa vastaan. Samalla tavoin ja samaa sotajuonta käyttäen valmisti Bonaparte joulukuun 2. päivän vallankaappauksensa kuningasmielistä lakiasäätävää kokousta ja sen perustuslaillista tasavaltaa vastaan. Älkäämme unohtako, että joulukuun 2. päivänä 1851 oli lakiasäätävän kokouksen enemmistönä se sama puolue, joka muodosti Bonaparten hallituksen joulukuun 20. päivänä 1848. Perustava kokous oli elokuussa päättänyt hajaantua vasta sitten, kun on laadittu ja julkaistu joukko perustuslakia täydentäviä ja siihen elimellisesti liittyviä lakeja. Järjestyspuolue esitti sille tammikuun 6. päivänä 1849 edustaja Rateaun suun kautta, että se heittäisi sikseen elimelliset lait ja tekisi mieluummin päätöksen *omasta hajaantumisestaan*. Ei ainoastaan herra Odilon Barrot'n johtama ministeristö, vaan myös kaikki kansalliskokouksen kuningasmieliset jäsenet jankkasivat nyt käskevästi kansalliskokoukselle, että sen hajaantuminen oli välttämätöntä luoton palauttamiseksi, järjestyksen lujittamiseksi, epämääräisen välitilan lopettamiseksi ja vakiintuneiden olosuhteiden aikaansaamiseksi; he väittivät kansalliskokouksen ehkäisevän uuden hallituksen tuloksellista toimintaa ja pyrkivän pelkästä ilkeämielisyydestä pitkittämään olemassaoloaan ja maan kyllästyneen koko laitokseen. Bonaparte painoi mieleensä kaikki nämä lainsäädäntövallalle ladellut loukkaukset, opetteli ne ulkoa ja osoitti joulukuun 2. päivänä 1851 parlamentaarisille kuningasmielisille oppineensa näiltä yhtä ja toista. Hän kohdisti heihin heidän omat iskulauseensa.

Barrot'n ministeristö ja järjestyspuolue ottivat seuraavan askeleen. Ne hommasivat Ranskan eri puolilta *kansalliskokoukselle anomuksia*, joissa tätä ystävällisesti pyydettiin häipymään. Siten ne marssittivat kansan järjestymättömät joukot taisteluun kansalliskokousta, kansan tahdon perustuslaillisesti järjestettyä ilmausta vastaan. Ne opettivat Bonaparten vetoamaan kansaan parlamenttikokouksia vastaan. Tammikuun 29:ntenä 1849 koitti viimein päivä, jolloin perustavan kokouksen oli päätettävä hajaantumisestaan. Kansalliskokous havaitsi oitis istuntotalonsa sotaväen miehittämäksi; Changarnier, järjestyspuolueen kenraali, jonka käsiin oli keskittynyt kansalliskaartin ja linjajoukkojen ylipäällikkyys, järjesti Pariisissa suuren joukkojen katselmuksen aivan kuin taistelun edellä, ja yhdistyneet kuningasmieliset ilmoittivat uhkaavasti perustavalle kokoukselle, että väkivaltaa käytetään, ellei se hyvällä suostu. Se suostui hyvällä ja tinki itselleen enää vain hyvin lyhkäisen elinajan. Mitä muuta oli tammikuun 29. päivä ellei vuoden 1851 joulukuun 2. päivän vallankaappauksen toisinto; ero oli vain siinä, että sen suoritti Bonaparte yhdessä kuningasmielisten kanssa tasa-

valtalaista kansalliskokousta vastaan. Herrat eivät huomanneet tai tahtoneet huomata, että Bonaparte käytti hyväkseen vuoden 1849 tammikuun 29. päivää saadakseen osan joukkoja marssimaan paraatimarssia hänen ohitseen Tuilerien edustalla ja oli kärkäs käyttämään juuri tätä ensimmäistä julkista sotilasvoiman koollekutsumista parlamentaarista voimaa vastaan, vihjaistakseen Caligulaan. He näkivät tietenkin vain oman Changarnier'nsa.

Eräänä syynä, joka erikoisesti kiihotti järjestyspuoluetta lyhentämään väkivaltaisesti perustavan kokouksen elinaikaa, olivat *elimelliset,* perustuslakia täydentävät lait kuten koululaki, kirkkolaki jne. Yhtyneille kuningasmielisille oli elintärkeää saada itse laatia nämä lait ja pitää epäluuloisiksi käyneet tasavaltalaiset erillään siitä puuhasta. Näihin elimellisiin lakeihin kuului kuitenkin myös laki tasavallan presidentin vastuunalaisuudesta. Vuonna 1851 oli lakiasäätävä kokous juuri laatimassa sentapaista lakia, kun Bonaparte ehätti torjumaan tuon iskun omalla iskullaan joulukuun 2. päivänä. Mitä olisivatkaan yhtyneet kuningasmieliset antaneet, jos heillä parlamentaarisessa talvisodassaan 1851 olisi ollut tämä vastuunalaisuuslaki valmiina ja vieläpä epäluuloisen, ilkeämielisen, tasavaltalaisen kokouksen laatimana!

Sen jälkeen kun perustava kokous tammikuun 29. pnä 1849 itse taittoi viimeisen aseensa, Barrot'n ministeristö ja järjestyksen ystävät näännyttivät sen hengiltä jättämättä käyttämättä mitään, millä suinkin saattoivat sitä nöyryyttää, ja kiristivät tuolta toivonsa menettäneeltä voimattomalta kokoukselta lakeja, jotka riistivät siltä suuren yleisön viimeisenkin arvonannon rippeet. Bonaparte, joka hautoi piintyneitä Napoleon-haaveitaan, oli kyllin julkea käyttääkseen avoimesti hyväkseen tätä parlamentaarisen vallan alennustilaa. Kun nimittäin kansalliskokous toukokuun 8. pnä 1849 ilmaisi ministeristölle paheksumisensa sen johdosta, että Oudinot oli miehittänyt Civitavecchian, ja määräsi, että Rooman retkikunnan on toimittava alunperin ilmoitettujen päämäärien hyväksi, niin Bonaparte julkaisi samana iltana „Moniteur" lehdessä Oudinot'lle osoitetun avoimen kirjeen, jossa onnitteli häntä sankaritekojen johdosta, ja päinvastoin kuin pännänpyörittäjä-parlamentaarikot tekeytyi jo armeijan jalomieliseksi suojelijaksi. Kuningasmieliset nauroivat makeasti tälle: he luulivat voivansa vetää häntä nenästä mielin määrin. Kun vihdoin Marrast, perustavan kokouksen puheenjohtaja, luuli kansalliskokouksen turvallisuuden olevan vaarassa ja pyysi perustuslain nojalla suojelusta eräältä everstiltä ja hänen rykmentiltään, eversti kieltäytyi vedoten sotilaskuriin ja kehotti Marrastia kääntymään Changarnier'n puoleen, joka epäsi pilkallisesti

pyynnön, huomauttaen, ettei hän pidä bayonnettes intelligentes [1]. Marraskuussa 1851, jolloin yhdistyneet kuningasmieliset aikoivat ryhtyä ratkaisevaan taisteluun Bonapartea vastaan, he koettivat saada pahamaineiseen *kvestori-lakiinsa* hyväksytyksi periaatteen, jonka mukaisesti kansalliskokouksen puheenjohtaja saattoi vaatia välittömästi käyttöönsä sotaväkeä. Le Flô, eräs heidän kenraalinsa, oli allekirjoittanut lakiesityksen. Turhaan äänesti Changarnier esityksen puolesta, turhaan ylisti Thiers entisen perustavan kokouksen varovaista viisautta. Vuoripuolueen hyvähuutojen säestämänä *sotaministeri St. Arnaud* vastasi hänelle niin kuin Changarnier oli vastannut Marrastille!

Niin *järjestyspuolue* itse iski poltinmerkin *parlamentaariseen hallintojärjestykseen* hetkellä, jolloin se ei ollut vielä edes kansalliskokous, vaan vasta ministeristö. Ja se nostaa nyt äläkän, kun vuoden 1851 joulukuun 2. päivä karkottaa sen Ranskasta! Toivotamme sille onnea matkalle.

III

Lakiasäätävä kansalliskokous kokoontui toukokuun 28. pnä 1849. Se hajotettiin joulukuun 2. päivänä 1851. Tämä kausi käsittää *perustuslaillisen eli parlamentaarisen tasavallan* elinajan.

Ranskan ensimmäisessä vallankumouksessa *konstitutionalistien* herruutta seuraa *girondistien* herruus ja *girondistien* herruutta *jakobiinien* herruus. Kukin näistä puolueista tukeutuu edistyksellisempään puolueeseen. Heti kun kyseinen puolue on vienyt vallankumouksen niin pitkälle, ettei enää kykene seuraamaan sitä, saatikka johtamaan, tuon puolueen syrjäyttää ja lähettää mestauslavalle rohkeampi liittolainen, joka on sen takana. Vallankumous kehittyy siis nousevaa linjaa.

Mutta vuoden 1848 vallankumouksen laita on päinvastoin. Proletaarinen puolue esiintyy pikkuporvarillis-demokraattisen puolueen lisäkkeenä. Viimeksi mainittu puolue pettää ja antaa sen joutua tappiolle huhtikuun 16., toukokuun 15. ja kesäkuun päivinä. Demokraattinen puolue puolestaan nojaa porvarillis-tasavaltalaisten puolueen olkapäähän. Porvarillis-tasavaltalaiset tuskin uskovat itsekään seisovansa lujasti omilla jaloillaan, kun ne jo karistavat kiusallisen kaverinsa niskoiltaan ja tukeutuvat järjestyspuolueen olkapäähän. Järjestyspuolue ravistaa hartioitaan, antaa porvarillis-tasavaltalaisten mennä nurin ja kimpoaa itsensä aseellisen mahdin hartioille. Se luulee vielä istuvansa sen hartioilla, kun huomaakin eräänä kauniina aamuna, että hartiat ovat muuttuneet pistimiksi. Jokainen puolue potkii takaa tulevaa eteenpäin pyrkivää puoluetta ja töytää

[1] — intelligenteistä pistimistä. *Toim.*

edelläänolevaan taaksepäin tunkevaan puolueeseen. Ei ole ihme, että se tässä hullunkurisessa asennossa kadottaa tasapainonsa ja kaatuu välttämättömästi irvistettyään ja merkillisiä häränpyllyjä tehden. Vallankumous kehittyy siis laskevaa linjaa. Se joutuu tähän perääntymisliikkeeseen jo ennen kuin on korjattu pois helmikuun viimeiset barrikadit ja muodostettu ensimmäinen vallankumouksellinen esivalta.

Kysymyksessä olevaan ajanjaksoon sisältyy mitä kirjavin vyyhti kiljuvia ristiriitoja: on konstitutionalisteja, jotka vehkeilevät avoimesti perustuslakia vastaan, vallankumouksellisia, jotka ovat tunnustetusti perustuslain kannalla, kansalliskokous, joka tahtoo olla kaikkivoipa ja jää pysyväisesti parlamentaariseksi; vuoripuolue, joka näkee kärsivällisyyden kutsumuksekseen ja torjuu nykyhetken tappiot ennustelemalla tulevaisia voittoja; siinä ovat kuningasmieliset, tasavallan patres conscripti [1], joiden täytyy asemansa vuoksi pitää ulkomailla pystyssä toisiaan vihaavia kuningashuoneita, joihin he ovat kiintyneet, ja Ranskassa — tasavaltaa, jota he vihaavat; on toimeenpanovalta, joka pitää heikkouttaan voimana ja herättämäänsä halveksumista kunnioituksena; tasavalta, joka ei ole muuta kuin imperiumin nimilipulla varustettua kahden monarkian, restauraation ja heinäkuun monarkian, yhteenkoottua kataluutta; liittoja, joissa eroaminen on tärkeimpänä ehtona, taisteluita, joiden peruslakina on ratkaisemattomuus; hillitöntä sisällyksetöntä kiihotusta rauhan nimessä, mitä juhlallisinta rauhan saarnaamista vallankumouksen nimessä; intohimoa ilman totuutta, totuutta ilman intohimoa; sankareita ilman sankaritekoja, historiaa ilman tapahtumia; kehitystä, jonka ainoana liikkeellepanevana voimana näyttää olevan almanakka ja joka uuvuttaa ainaisella saman jännittymisen ja höltymisen toistumisella; ristiriitoja, jotka ajoittain näyttävät kärjistyvän äärimmilleen vain laimetakseen ja tasoittuakseen johtamatta mihinkään ratkaisuun; ponnistelujen ja poroporvarillisen maailmanlopunpelon tarkoituksellisesti liioiteltua näytteilleasettelua, maailmanpelastajien antautuessa samaan aikaan mitä pikkumaisimpiin juonitteluihin ja hovi-ilveilyihin, joiden antaa-mennä-henki johdattaa mieleen enemmänkin Fronden ajat kuin viimeisen tuomion päivän; Ranskan julkinen koostunut nerous yhden ainoan yksilön nokkelan typeryyden pilaamana; kansakunnan yhteinen tahto, joka, aina kun se ilmenee yleisenä äänioikeutena, etsii itselleen sopivaa ilmaisua joukkoetujen vanhoista vihollisista, kunnes se keksii sen viimein erään merirosvon omavaltaisuudesta. Jos mikä historianlehti on mustalla maalattua, niin juuri tämä. Ihmiset ja

[1] *patres conscripti* — valitut isät (muinaisroomalaisten senaattorien kunnianimitys). *Toim.*

tapahtumat näyttävät nurinpuolisilta Schlemihleiltä, varjoilta, jotka ovat hukanneet ruumiinsa. Vallankumous itse halvaannuttaa omat edustajansa ja varustaa vain vastustajansa intohimoisella kiihkolla ja voimalla. Kun „punainen peikko", jota vastavallankumoukselliset alinomaa loihtivat ja manaavat esiin, viimein ilmaantuu, niin se ei ilmaannu anarkistien fryygialainen suippolakki päässään, vaan pukeutuneena järjestyksen sotisopaan, *punaisiin roimahousuihin.*

Olemme nähneet, että ministeristö, jonka Bonaparte muodosti taivaaseenastumisensa päivänä, joulukuun 20. pnä 1848, oli järjestyspuolueen, yhtyneiden legitimistien ja orleanistien ministeristö. Tämä Barrot'n-Falloux'n ministeristö eli kauemmin kuin tasavaltalainen perustava kokous, jonka elinikää se oli lyhentänyt enemmän tai vähemmän väkivaltaisesti, ja oli yhä peräsimessä. Yhtyneitten kuningasmielisten kenraali Changarnier yhdisti edelleenkin omassa persoonassaan armeijan ensimmäisen divisioonan ja Pariisin kansalliskaartin ylipäällikkyyden. Yleiset vaalit ovat vihdoin turvanneet järjestyspuolueelle valtaenemmistön kansalliskokouksessa. Täällä Louis-Philippen edustajat ja päärit kohtasivat legitimistien pyhän lauman, joille kansakunnan lukuisat vaaliliput olivat muuttuneet pääsylipuiksi politiikan näyttämölle. Bonapartistien kansanedustajia oli niin harvassa, ettei niistä ollut muodostamaan itsenäistä parlamentaarista puoluetta. He näyttivät olevan vain järjestyspuolueen mauvaise queue.[1] Siten järjestyspuolueella oli käsissään hallitusvalta, armeija ja lainsäätäjäkunta, sanalla sanoen koko valtiovalta, jonka moraalisena vahvistuksena olivat yleiset vaalit, minkä valossa sen herruus näytti kansantahdon ilmaukselta, ja samanaikainen vastavallankumouksen voitto koko Euroopan mantereella.

Paremmin varustettuna ja suotuisimpien enteiden vallitessa ei totisesti mikään puolue ole koskaan lähtenyt sotaretkelleen.

Haaksirikon kärsineet *aito tasavaltalaiset* havaitsivat lakiasäätävässä kansalliskokouksessa sulaneensa noin 50 miehen suuruiseksi ryhmäkunnaksi, jonka johdossa olivat Afrikan kenraalit Cavaignac, Lamoricière ja Bedeau. Mutta suuren oppositiopuolueen muodosti *Vuori,* joksi *sosialidemokraattinen puolue* oli itsensä ristinyt. Kansalliskokouksen 750 äänestä sen käytettävissä oli yli 200 ääntä, ja se oli siten ainakin yhtä mahtava kuin mikä tahansa järjestyspuolueen kolmesta ryhmäkunnasta yksinään. Sen suhteellinen pienuus verrattuna yhtyneisiin kuningasmielisiin näytti korvautuvan eräiden erikoisolojen ansiosta. Eivät yksin departementtivaalit osoittaneet sen saavuttaneen huomatta-

---

[1] *mauvaise queue* — kehno häntä. *Toim.*

vaa kannatusta maalaisväestön keskuudessa. Melkein kaikki Pariisin edustajat olivat sen riveissä; armeija oli tehnyt demokraattisen uskontunnustuksen valitsemalla kolme aliupseeria edustajaksi, ja vuoripuolueen johtaja Ledru-Rollin, erotukseksi kaikista järjestyspuolueen edustajista, oli kohonnut parlamentin aatelistoon viiden departementin avulla, jotka yhdistivät äänensä hänen puolestaan. Koska yhteentörmäykset kuningasmielisten omassa keskuudessa ja järjestyspuolueen ja Bonaparten välillä olivat väistämättömiä, näytti vuoripuolueella toukokuun 28. pnä 1849 olevan siis kaikki menestymisen mahdollisuudet. Mutta kaksi viikkoa myöhemmin se oli menettänyt kaiken, myöskin kunniansa.

Ennenkuin jatkamme parlamentaarisen historian käsittelyä, on tehtävä muutamia huomautuksia välttyäksemme eräiltä kyseessäolevan aikakauden yleisluonnetta koskevilta tavanomaisilta erehdyksiltä. Demokraattien käsityksen mukaan oli lakiasäätävän kansalliskokouksen aikana kysymys samasta asiasta kuin perustavan kokouksenkin aikana: tavallisesta taistelusta tasavaltalaisten ja kuningasmielisten välillä. Koko liikkeen he selittävät lyhyesti *yhdellä* sanalla: *„taantumus"*, yö, jolloin kaikki kissat ovat yhtä harmaita ja jolloin he voivat kuin yövartija toistaa yksitoikkoisella äänellä omia kuluneita lauseparsiaan. Tosin ensi näkemältä järjestyspuolue tuntuu koostuvan erilaisista kuningasmielisistä ryhmäkunnista, jotka eivät ainoastaan juonittele toisiaan vastaan, kohottaakseen kukin valtaistuimelle oman pretendenttinsä ja syrjäyttääkseen vastapuolen pretendentin, vaan myös yhdistyvät yhteisessä vihassaan ja yhteisessä taistelussaan „tasavaltaa" vastaan. Vuoripuolue puolestaan näyttää tuon kuningasmielisen salaliiton vastakohtana „tasavallan" puolustajalta. Järjestyspuolue näyttää puuhaavan myötäänsä „taantumusta", joka aivan samalla tavoin kuin Preussissa kohdistuu lehdistöä, yhdistymisvapautta jne. vastaan ja kuten Preussissa toteutuu virkavallan, santarmiston ja oikeusviranomaisten raakana poliisin puuttumisena asioihin. Vuoripuolue puolestaan on niin ikään jatkuvasti puuhassa torjuessaan näitä hyökkäyksiä ja puolustaessaan siten „ikuisia ihmisoikeuksia", kuten on tehnyt jokainen niin sanottu kansanpuolue suuremmassa tai pienemmässä määrin puolentoista vuosisadan aikana. Mutta tarkasteltaessa lähemmin tilannetta ja puolueita katoaa tämä häikäisevä pintakiilto, joka estää näkemästä *luokkataistelua* ja kyseessäolevan aikakauden luonteenomaista rakennetta.

Legitimistit ja orleanistit, kuten sanottu, muodostivat järjestyspuolueen kaksi suurta ryhmää. Mikä oli yhdistämässä kumpaakin ryhmää omaan kruununtavoittelijaansa ja erottamassa ryhmiä toisistaan? Eikö muu kuin lilja ja kolmivärilippu, Bourbonin suku ja Orleansin suku, kuningasmielisyyden eri vivahteet,

vai oliko se yleensä kuningasmielisten uskontunnustus? Bourbonien aikana oli hallinnut *suurmaanomistus* pappeineen ja lakeijoineen, Orleansien aikana — rahaylimystö, suurteollisuus, suurkauppa, ts. *pääoma* asianajajineen, professoreineen ja kaunopuhujineen. Legitiimi kuninkuus oli vain suurmaanomistajain perinnöllisen herruuden poliittinen ilmaus, niin kuin heinäkuun monarkia oli porvarillisten nousukkaiden anastaman herruuden poliittinen ilmaus. Näitä ryhmiä eivät siis erottaneet suinkaan niin sanotut periaatteet, vaan aineelliset olemassaolon ehdot, kaksi erilaista omistusmuotoa, maaseudun ja kaupungin vanha vastakohtaisuus, pääoman ja maaomaisuuden kilpailu. Ja kuka kieltäisi sen, etteivät samalla myös vanhat muistot, henkilökohtaiset vihamielisyydet, pelko ja toivo, ennakkoluulot ja kuvitelmat, myötätunto ja vastenmielisyys, vakaumukset, uskontunnustus ja periaatteet olisi liittäneet asianomaisia toiseen tai toiseen hallitsijasukuun? Eri omistusmuotojen, yhteiskunnallisten olemassaolon ehtojen pohjalla nousee kokonainen päällysrakennelma erilaisia ja omalaatuisia tunteita, kuvitelmia, ajattelutapoja ja elämänkatsomuksia. Koko luokka luo ja muovaa ne aineellisten ehtojen ja vastaavien yhteiskunnallisten suhteiden pohjalla. Yksilö, joka saa ne perinteiden ja kasvatuksen kautta, saattaa kuvitella, että ne muodostavatkin hänen toimintansa varsinaiset vaikuttimet ja lähtökohdan. Jos kohta orleanistit ja legitimistit, kumpikin noista ryhmistä, koetti vakuuttaa itselleen ja toisille, että niitä erottamassa oli uskollisuus kahta eri kuningashuonetta kohtaan, niin tosiasiat todistavat sittemmin, että päinvastoin noiden ryhmien omien intressien vastakkaisuus esti noiden hallitsijasukujen yhtymistä. Ja samoin kuin yksityiselämässä tehdään ero sen välillä, mitä ihminen itse sanoo ja ajattelee itsestään, ja sen välillä, mitä hän todella tekee ja on, niin myös historiallisissa taisteluissa, mutta vieläkin tarkemmin, on erotettava puolueiden korulauseet ja kuvitelmat niiden todellisesta olemuksesta ja todellisista intresseistä, se, mitä ne kuvittelevat olevansa, siitä, mitä ne todella ovat. Tasavallassa orleanistit ja legitimistit joutuivat olemaan vierekkäin, ja niiden vaatimukset olivat samanlaiset. Kun kumpikin puoli yritti lyödä vastapuolen laudalta *oman* kuningashuoneensa *restauroimiseksi,* niin se ei merkinnyt muuta kuin sitä, että kumpikin *kahdesta suuresta* — maanomistuksen ja pääoman — *eturyhmästä,* joihin *porvaristo* jakautuu, koetti restauroida oman yliherruutensa ja saada toisen alistettuun asemaan. Puhumme porvariston kahdesta eturyhmästä, sillä huolimatta feodaalisesta keimailustaan ja sukuylpeydestään suurmaanomistajat olivat nykyaikaisen yhteiskunnan kehityksen vaikutuksesta täydellisesti porvarillistuneet. Niinpä Englannin toryt olivat kauan kuvitelleet rakastavansa kuninkuutta, kirkkoa ja Englannin muinaisen perustuslain

ihanuuksia, kunnes vaaranpäivä pakotti heidät tunnustamaan, että he olivat rakastaneet vain *maankorkoa.*

Yhdistyneet kuningasmieliset vehkeilivät toisiaan vastaan lehdistössä, Emsissä, Claremontissa, parlamentin ulkopuolella. Kulissien takana he taas kiskoivat niskaansa vanhan orleanistisen tai legitimistisen livreensä ja jatkoivat vanhoja turnajaisiaan. Mutta julkisen elämän näyttämöllä, julkisissa edesottamuksissaan, suurena parlamentaarisena puolueena, he antoivat palttua edustamilleen kuningashuoneille kohteliaasti kumarrellen ja lykkäsivät monarkian restauroimista in infinitum[1]. Tosi toimensa he suorittivat *järjestyspuolueena,* siis *yhteiskunnallista* eivätkä *poliittista* kilpeä kantaen, porvarillisen maailmanjärjestyksen edustajina eivätkä vaeltavien prinsessojen ritareina, muita luokkia vastustavana porvarisluokkana eivätkä tasavaltalaisia vastustavina kuningasmielisinä. Ja järjestyspuolueena heidän yliherruutensa muihin yhteiskuntaluokkiin nähden oli rajattomampaa ja lujempaa kuin konsanaan restauraation tai heinäkuun monarkian aikana,— ja se oli yleensäkin mahdollista vain parlamentaarisessa tasavallassa, sillä vain tuollaisessa valtiomuodossa Ranskan porvariston molemmat suuret ryhmät saattoivat liittoutua, siis asettaa päiväjärjestykseen oman luokkansa herruuden sen sijaan, että valta olisi ollut vain tuon luokan yhdellä etuoikeutetulla ryhmällä. Kun he järjestyspuolueenakin solvaavat tasavaltaa ja ilmaisevat vastenmielisyytensä sitä kohtaan, niin se ei johdu vain rojalistisista muistoista. Vaisto sanoi heille, että tasavalta oli tosin tehnyt täydelliseksi heidän poliittisen herruutensa, mutta kaivoi samaan aikaan yhteiskunnallista maaperää sen alta, sillä nyt heidän oli vastustettava sorrettuja luokkia ja oteltava niiden kanssa välittömästi, voimatta piiloutua kruunun taa tai kääntää kansallista kiinnostusta heidän toisarvoiseen keskinäiseen ja kuninkuutta vastaan käymäänsä taisteluun. Se oli heikkouden tunne, joka pani heidät karttamaan oman luokkaherruutensa puhtaita ehtoja ja haluamaan takaisin tuon herruuden epätäydellisempiin, kehittymättömämpiin, mutta juuri sen vuoksi vaarattomampiin muotoihin. Sitä vastoin joka kerta kun yhtyneet kuningasmieliset joutuvat vastakkain Bonaparten, heitä vastustavan vallantavoittelijan, kanssa, joka kerta kun he luulevat toimeenpanovallan uhkaavan heidän parlamentaarista kaikkivaltaansa, siis joka kerta kun heidän on esitettävä herruutensa poliittinen oikeusperuste, he esiintyvät *tasavaltalaisina* eivätkä *kuningasmielisinä,* alkaen orleanisti Thiersistä, joka varoittaa kansalliskokousta, että tasavallan suhteen on vähiten mielipide-eroavaisuuksia, aina legitimisti Berryer'tä myöten, joka joulukuun 2. pnä 1851 kolmivärisellä vyöllä vyötettynä kääntyi tasavallan

[1] *in infinitum* — loputtomiin. *Toim.*

nimissä kuin mikäkin tribuuni kymmenennen piirin kunnallishallinnon talon edustalle kokoontuneen kansanjoukon puoleen puheella. Kaiku tosin vastasi hänelle pilkallisesti: Henrik V! Henrik V!

Porvariston liittoutumaa vastaan oli muodostunut pikkuporvariston ja työläisten liittoutuma, niin sanottu *sosialidemokraattinen* puolue. Pikkuporvarit havaitsivat saaneensa laihan palkan vuoden 1848 kesäkuun päivistä, heidän aineelliset etunsa olivat uhatut, ja vastavallankumous asetti kyseenalaisiksi ne demokraattiset takeet, joiden tuli turvata heille mahdollisuus noiden etujen ajamiseen. Siksi he lähenivät työläisiä. Toisaalta heidän parlamentaarinen edustajistonsa, *vuoripuolue,* joka porvarillisten tasavaltalaisten diktatuurin aikana oli sysätty syrjään, oli perustavan kokouksen olemassaolon jälkipuoliskolla jälleen valloittanut kadottamansa kansansuosion taistelemalla Bonapartea ja rojalistisia ministereitä vastaan. Vuoripuolue oli tehnyt liiton sosialististen johtajien kanssa. Sovintobanketit pidettiin helmikuussa 1849. Kaavailtiin yhteinen ohjelma, perustettiin yhteisiä vaalikomiteoita, asetettiin yhteisiä ehdokkaita. Proletariaatin sosiaalisilta vaatimuksilta katkaistiin vallankumouksellinen kärki ja käännettiin ne demokraattisiksi, pikkuporvariston demokraattisilta vaatimuksilta riistettiin entinen puhtaasti poliittinen muoto ja ne laitettiin sosialistiseen kuntoon. Niin syntyi *sosialidemokratia.* Tähän kombinaation tulokseen, uuteen *vuoripuolueeseen,* kuului — lukuunottamatta muutamia työväenluokasta tulleita statisteja ja muutamia sosialistisia lahkolaisia — samoja aineksia kuin vanhaan vuoripuolueeseen, mutta vain määrällisesti enemmän. Mutta kehityksen kulussa se oli muuttunut sen luokan mukana, jota se edusti. Sosialidemokratian omalaatuinen luonne ilmenee siinä, että se ei vaadi demokraattis-tasavaltalaisia laitoksia sen vuoksi, että niiden avulla tehtäisiin loppu kahdesta äärimmäisestä vastakohdasta, pääomasta ja palkkatyöstä, vaan siksi, että voitaisiin laimentaa noita vastakohtaisuuksia ja saada ne sopusointuun keskenään. Sisältö pysyy samana, vaikka esitettäisiin kuinka moninaisia toimenpiteitä tämän päämäärän saavuttamiseksi tai näytettäisiin päämäärä enemmän tai vähemmän vallankumouksellisessa valaistuksessa. Sisältönä on yhteiskunnan muuttaminen demokraattista tietä, mutta tuo muuttaminen rajoittuu pikkuporvarillisuuden puitteisiin. Ei pidä vain tulla siihen ahdasmieliseen luuloon, että pikkuporvariston periaatteena olisi sen omien luokkaetujen itsekäs tavoittelu. Paremminkin se uskoo, että sen vapautumisen *erikois*edellytykset ovat samalla *yleisiä* edellytyksiä, joiden vallitessa vain onkin mahdollista uudenaikaisen yhteiskunnan pelastaminen ja luokkataistelun välttäminen. Eikä pidä myöskään luulla, että kaikki demokratian edustajat olisivat pikkukauppiaita tai ihastuneita niihin.

Sivistyksensä ja yksilöllisen asemansa puolesta he voivat olla yhtä kaukana pikkukauppiaista kuin taivas on maasta. Pikkuporvariston edustajiksi heidät on tehnyt se, etteivät he kykene astumaan aatemaailmassaan sen rajan yli, jota pikkuporvaristo ei ylitä elämässä, ja siksi he päätyvät teoriassa samoihin tehtäviin ja ratkaisuihin, joihin aineelliset edut ja yhteiskunnallinen asema ajaa pikkuporvariston käytännössä. Tämäntapainen on yleensäkin jonkin luokan *poliittisten* ja *kirjallisten edustajien* suhde luokkaan, jota he edustavat.

Näiden selitysten jälkeen on itsestään ymmärrettävää, että kun vuoripuolue kamppailee jatkuvasti järjestyspuoluetta vastaan tasavallan ja niin sanottujen ihmisoikeuksien puolesta, niin sen lopputavoitteena eivät ole enempää tasavalta kuin ihmisoikeudetkaan, samoin kuin ei armeijakaan, jolta tahdotaan riistää aseet, puolustaudu ja astu taistelutantereelle vain jäädäkseen omien aseittensa omistajaksi.

Järjestyspuolue ryhtyi provosoimaan vuoripuoluetta heti kansalliskokouksen kokoonnuttua. Porvaristo tunsi nyt välttämättömäksi tehdä selvää demokraattisesta pikkuporvaristosta, niin kuin se vuosi sitten oli käsittänyt välttämättömäksi vallankumouksellisen proletariaatin lopettamisen. Vastustajain asema oli nyt kuitenkin toisenlainen. Proletaarisen puolueen voima oli kadulla, pikkuporvariston — itse kansalliskokouksessa. Oli siis houkuteltava pikkuporvarit kadulle kansalliskokouksesta ja annettava heidän itse murskata oma parlamentaarinen voimansa, ennen kuin aika ja tilanne saattavat sen konsolisoida. Vuoripuolue lasketti täyttä laukkaa satimeen.

Syöttinä, joka sille heitettiin, oli ranskalaisten joukkojen suorittama Rooman pommitus. Tämä loukkasi perustuslain V artiklaa, joka kieltää Ranskan tasavallan käyttämästä sotavoimaansa toisen kansan vapautta vastaan. Lisäksi myös perustuslain 54. artikla kieltää toimeenpanovaltaa julistamasta sotaa ilman kansalliskokouksen suostumusta, ja toukokuun 8. pnä tekemällään päätöksellä perustava kokous oli osoittanut, ettei se hyväksynyt Rooman retkeä. Näillä perusteilla Ledru-Rollin kesäkuun 11. pnä 1849 esitti syytöskirjelmän Bonapartea ja hänen ministereitään vastaan. Thiersin ampiaisenpistojen kiihoittamana hän meni jopa niinkin pitkälle, että uhkasi olevansa valmis puolustamaan perustuslakia kaikin keinoin, jopa ase kädessä. Vuoripuolue nousi yhtenä miehenä ja toisti tämän sotahuudon. Kesäkuun 12. pnä kansalliskokous hylkäsi syytöskirjelmän ja vuoripuolue lähti parlamentista. Kesäkuun 13. päivän tapahtumat ovat tunnetut: julistus, jolla osa vuoripuolueesta ilmoitti Bonaparten ja hänen ministeristönsä olevan „perustuslain ulkopuolella"; demokraattisten kansalliskaartilaisten aseeton katukulkue, joka hajosi oitis kohdattuaan Changarnier'n aseistetut

joukot jne. jne. Osa vuoripuolueen jäsenistä pakeni ulkomaille, osa joutui Bourges'n ylioikeuteen ja loput parlamentin ohjesääntö asetti kansalliskokouksen puheenjohtajan koulumestarimaisen silmälläpidon alaiseksi. Pariisi julistettiin jälleen piiritystilaan ja Pariisin kansalliskaartin demokraattinen osa hajotettiin. Niin oli murrettu vuoripuolueen vaikutus parlamentissa ja pikkuporvariston voima Pariisissa.

Lyon, jolle kesäkuun 13. päivä antoi merkin veriseen työläiskapinaan, ja sen viisi naapuridepartementtia julistettiin niin ikään piiritystilaan, joka on jatkunut tähän hetkeen asti.

Vuoripuolueen valtaenemmistö luopui etujoukostaan kieltäytyessään allekirjoittamasta sen julistusta. Lehdistö jänisti, sillä vain kaksi lehteä uskalsi julkaista tuon julistuksen. Pikkuporvarit pettivät edustajansa, sillä kansalliskaartilaisia ei näkynyt tai näkyi vain silloin, kun ne tulivat estämään barrikadien rakentamista. Edustajat olivat petkuttaneet pikkuporvareita, sillä oletettuja liittolaisia armeijan riveistä ei ilmaantunut missään. Ja loppujen lopuksi demokraattinen puolue, sen sijaan että olisi ammentanut lisävoimaa proletariaatista, tartutti siihen oman heikkoutensa, ja kuten demokraattien suurissa toiminnoissa tavallisesti käy, johtajat saattoivat tyydytykseen syyttää „kansaa" karkulaisuudesta, ja kansa saattoi tyydytykseen syyttää johtajia petturuudesta.

Harvoin on pidetty suurempaa ääntä jonkin puuhan edellä kuin pidettiin ennen tätä vuoripuolueen sotaretkeä, harvoin on jostain tapahtumasta toitotettu etukäteen suuremmalla varmuudella ja kuuluvammin kuin tästä demokratian kiertämättömästä voitosta. Varmaa on: demokraatit luottavat pasuunoihin, joiden pauhuun Jerikon muurit sortuivat. Ja joka kerta kun he nyt seisovat despotian vallien juurella, he yrittävät tehdä uudestaan tuon ihmeen. Jos vuoripuolue tahtoi voittaa parlamentissa, sen ei pitänyt kutsua aseisiin. Jos se parlamentissa kutsui aseisiin, sen ei pitänyt esiintyä kadulla parlamentaarisesti. Jos todellakin sen aikomuksena oli rauhallinen mielenosoitus, niin typerää oli olla ennakolta arvaamatta, että se saisi sotaisen vastaanoton. Jos tarkoituksena oli tositaistelu, niin kummallista oli panna pois aseita, joilla sitä piti käydä. Mutta pikkuporvarien ja heidän demokraattisten edustajiensa vallankumoukselliset uhkaukset ovat vain pelkkiä vastustajan pelottamisyrityksiä. Ja jos he sitten joutuvat umpikujaan ja menevät niin pitkälle, että uhkaukset on pakko panna täytäntöön, niin he tekevät sen kaksimielisellä tavalla, karttaen eniten keinoja, jotka johtavat päämäärään, ja tavoitellen verukkeita, voidakseen lannistua. Taistelua kuuluttanut pauhaava alkusoitto vaimenee hiljaiseksi hyrräämiseksi heti, kun taistelun pitäisi alkaa; näyttelijät lakkaavat olemasta tosis-

saan, ja koko hoito kutistuu kokoon kuin ilmapallo, jota on pistetty neulalla.

Ei mikään puolue liioittele keinojaan enemmän eikä petä itseään kevytmielisemmin tilanteen suhteen kuin demokraattinen. Kun osa armeijaa äänesti vuoripuoluetta, niin tämä oli jo varma siitä, että armeija tekisi kapinan sen hyväksi. Entä mistä syystä? Siitä syystä, joka sotajoukkojen kannalta katsoen ei merkinnyt muuta, kuin että vallankumoukselliset ovat asettuneet roomalaisten sotilaitten puolelle ranskalaisia vastaan. Toisaalta vuoden 1848 kesäkuun muistot olivat vielä niin tuoreita, että proletariaatin täytyi tuntea syvää vastenmielisyyttä kansalliskaartia kohtaan ja salaisten seurojen johtajien olla hyvin epäluuloisia demokraattien johtajia kohtaan. Näitä erimielisyyksiä tasoittamaan tarvittiin suuria yhteisiä intressejä, jotka olisivat olleet vaarassa. Erään abstraktisen perustuslakipykälän rikkominen ei voinut tarjota sellaista intressiä. Eikö perustuslakia, kuten demokraatit itsekin vakuuttivat, oltu rikottu jo monta kertaa? Eivätkö populäärisimmät lehdet olleet leimanneet sitä vastavallankumoukselliseksi tekeleeksi? Mutta demokraatti, koska hän edustaa pikkuporvaristoa, siis *väliluokkaa,* jossa kahden luokan intressit samalla tylstyvät, luulee ylipäänsä olevansa luokkavastakohtien yläpuolella. Demokraatit myöntävät, että heitä vastassa on etuoikeutettu luokka, mutta että he kansakunnan koko muun osan kanssa muodostavat *kansan.* Se, mitä he edustavat, on *kansan oikeutta;* heidän etunsa on *kansan etu.* Sen vuoksi heidän ei tarvitse ennen tulevaa taistelua tutkiskella eri luokkien etuja ja asemia. Heidän ei tarvitse liian syvällisesti punnita omia keinojaan. Heidänhän on vain annettava merkki, niin *kansa* on valmis kaikkine ehtymättömine voimavaroineen hyökkäämään *sortajien* kimppuun. Mutta jos toden tullen heidän intressinsä eivät intresseeraakaan ketään ja heidän voimansa osoittautuukin voimattomuudeksi, niin johtuu se joko turmiollisista sofisteista, jotka pirstovat *jakamattoman kansan* erilaisiksi vihamielisiksi leireiksi, tai siitä, että armeija on liiaksi raaistunut ja sokaistu käsittääkseen demokratian puhtaat tarkoitusperät omaksi parhaakseen, tai kaikki on rauennut jonkin pienen yksityisseikan vuoksi tai jokin odottamaton sattuma on tehnyt sillä kertaa tyhjäksi kaiken. Demokraatti selviää joka tapauksessa häpeällisimmästäkin tappiosta yhtä tahrattomana kuin hän on siihen joutunut uskoen entistä varmemmin, että hän on voittava ja ettei hänen ja hänen puolueensa ole luovuttava vanhasta kannastaan, vaan päinvastoin olosuhteiden on kypsyttävä häntä vastaaviksi.

Sen tähden ei pidä kuvitella harvennutta, lyötyä ja uuden parlamenttijärjestyksen nöyryyttämää vuoripuoluetta kovin onnettomaksi. Joskin kesäkuun 13. päivä oli syrjäyttänyt sen johtajat, niin se toisaalta oli tehnyt tilaa pienemmille kyvyille,

joille tämä uusi asema oli imarteleva. Joskaan heidän parlamentaarista voimattomuuttaan ei voitu enää epäillä, niin oli heillä nyt myös oikeus rajoittua toiminnassaan siveellisen suuttumuksen purkauksiin ja meluisaan suunsoittoon. Joskin järjestyspuolue teki heistä, vallankumouksen viimeisistä virallisista edustajista, anarkian kaikkien hirmujen ruumiillistuman, niin sitä latteampia ja vaatimattomampia he saattoivat olla todellisuudessa. Mutta kesäkuun 13. päivään nähden he lohduttelivat itseään sanomalla syvämietteisesti: Mutta jos he uskaltavat käydä yleisen äänioikeuden kimppuun, niin silloin! Silloin näytämme, keitä olemme. Nous verrons.[1]

Ulkomaille paenneisiin vuoripuoluelaisiin nähden riittää tässä huomautus, että Ledru-Rollin, joka oli onnistunut tuhoamaan miltei parissa viikossa sen voimakkaan puolueen, jonka kärkimies hän oli, huomasi nyt, että hänen kutsumuksenaan oli muodostaa Ranskan hallitus in partibus; että hän ollessaan kauempana, syrjässä toiminnasta näytti kasvavan sitä mukaa kuin vallankumouksen taso laski ja virallisen Ranskan viralliset suuruudet kävivät kääpiömäisemmiksi; että hän vuonna 1852 saattoi esiintyä tasavaltalaisena presidenttinä, ja että hän aika ajoin lähetteli valakeille ja muille kansoille kirjelmiä, joissa hän uhkaili mannermaan despoottia omilla ja liittolaistensa teoilla. Tokkopa Proudhon lienee ollut kokonaan väärässä huutaessaan näille herroille: „Vous n'êtes que des blagueurs!”[2]

Järjestyspuolue ei ollut kesäkuun 13. pnä ainoastaan nujertanut vuoripuoluetta, vaan se oli myös saanut aikaan sen, että *perustuslaki alistettiin kansalliskokouksen enemmistöpäätösten alaiseksi.* Se ymmärsi tasavallan näin: tasavallassa porvariston herruudella on parlamentaariset muodot eikä niitä ole rajoittamassa kuten monarkiassa toimeenpanovallan veto-oikeus eikä parlamentin hajottaminen. Sellainen oli Thiersin sanoman mukaan *parlamentaarinen tasavalta.* Mutta eikö porvaristo, kun se kesäkuun 13. pnä varmisti oman kaikkivaltansa parlamenttitalossa, tehnyt itse parlamenttia toimeenpanovaltaan ja kansaan nähden parantumattoman heikoksi, syrjäyttäessään sen populäärisimmän osan? Luovuttaessaan lukuisia edustajia muitta mutkitta oikeuden käsiin se teki lopun omasta parlamentaarisesta loukkaamattomuudestaan. Se nöyryyttävä ohjesääntö, jonka alaiseksi se alisti vuoripuolueen, kohotti tasavallan presidenttiä samassa määrin, kuin se alensi kutakin kansanedustajaa. Leimatessaan perustuslain puolesta tapahtuvan kapinoimisen anarkistiseksi, yhteiskunnan kumoamiseen tähtääväksi teoksi, porvaristo kielsi itseltään mahdollisuuden kutsua kapinaan siinä tapauksessa, jos toimeenpanovalta rikkoisi perustuslakia porvaristoa

[1] — Saammepa nähdä. *Toim.*
[2] — Ette ole muuta kuin kerskailijoita. *Toim.*

vastaan. Ja historian ironiaa oli, että sinä kenraalina, jota järjestyspuolue tarjoaa joulukuun 2. pnä 1851 nöyrästi, mutta tuloksettomasti kansalle perustuslain kenraalina Bonapartea vastaan, on juuri se sama *Oudinot,* joka Bonaparten määräyksestä oli pommittanut Roomaa ja siten välittömästi aiheuttanut kesäkuun 13. päivän perustuslakimellakan. Toinen kesäkuun 13. päivän sankari, *Vieyra,* joka kansalliskokouksen puhujalavalta sai kiitoksia niiden raakuuksien johdosta, joita hän oli tehnyt eräiden demokraattisten lehtien huoneistoissa finanssiylimystöön kuuluvien kansalliskaartilaisten joukkion päällikkönä, tämä sama Vieyra oli vihitty Bonaparten salaliittoon, ja hän vaikutti olennaisesti siihen, että kansalliskokouksella ei viime elinhetkenään ollut odotettavissa pienintäkään tukea kansalliskaartilta.

Kesäkuun 13. päivä merkitsi vielä muutakin. Vuoripuolue oli tahtonut saada Bonaparten syytteeseen. Sen tappio oli siis Bonaparten suoranainen voitto, hänen persoonallinen voittonsa demokraattisista vihollisistaan. Järjestyspuolue oli hankkinut tämän voiton, ja Bonaparten oli vain merkittävä se tililleen. Sen hän tekikin. Kesäkuun 14. päivänä oli Pariisin talojen seinillä luettavana julistus, jonka mukaan presidentti ikään kuin vastahakoisesti, vain tapahtumien pakosta astuu esiin luostarimaisesta eristyneisyydestään, valittaa väärin ymmärrettynä hyveen perikuvana vastustajiensa parjauksia ja ollen samaistavinaan oman persoonansa ja järjestyksen samaisti pikemminkin järjestyksen ja oman persoonansa. Ja sitä paitsi, vaikka kansalliskokous olikin jälkeenpäin hyväksynyt sotaretken Roomaa vastaan, niin Bonaparte oli tehnyt aloitteen asiassa. Johdatettuaan ylipappi Samuelin takaisin Vatikaaniin, hän saattoi toivoa voivansa asettua kuningas Davidina Tuilerie'hin. Hän oli valloittanut puolelleen papit.

Kuten olemme nähneet, kesäkuun 13. päivänä mellakka rajoittui rauhalliseen katukulkueeseen. Sen vastustamisella ei siis voinut ansaita mitään sotalaakereita. Järjestyspuolue teki kuitenkin tänä sankareista ja tapahtumista köyhänä aikana tästä verettömästä taistelusta toisen Austerlitzin. Puhujat ja sanomalehdet ylistivät armeijaa järjestysmahdiksi, kun taas kansanjoukot leimattiin voimattomaksi anarkiaksi ja Changarnier julistettiin „yhteiskunnan suojamuuriksi". Mystifikaatio, johon hän itsekin lopulta uskoi. Mutta sillä välin ne joukko-osastot, jotka näyttivät epäiltäviltä, poistettiin salaa Pariisista; ne rykmentit, jotka vaaleissa olivat osoittautuneet demokraattisimmiksi, siirrettiin Ranskasta Algeriaan; sotaväen rauhattomat ainekset siirrettiin rangaistusosastoihin; lopuksi eristettiin järjestelmällisesti lehdistö kasarmeista ja kasarmi siviiliyhteiskunnasta.

Olemme nyt päässeet Ranskan kansalliskaartin historian ratkaisevaan käännekohtaan. Vuonna 1830 kansalliskaarti oli

ratkaissut restauraation kohtalon. Louis-Philippen aikana epäonnistui jokainen mellakka, jossa kansalliskaarti asettui sotilasosastojen puolelle. Kun se helmikuussa 1848 suhtautui passiivisesti kapinaan ja kaksimielisesti Louis-Philippeen, piti tämä sitä häviönään ja joutuikin häviölle. Siten juurtui vakaumus, ettei vallankumous voisi voittaa *ilman* kansalliskaartia eikä armeija voisi voittaa, jos sen *vastassa* on kansalliskaarti. Tämä oli sitä armeijan taikauskoa porvarien kaikkivoipaisuuteen (bürgerliche Allmacht). Vuoden 1848 kesäkuun päivät, jolloin koko kansalliskaarti linjajoukkojen kanssa kukisti kapinan, olivat lujittaneet tätä taikauskoa. Bonaparten tultua hallitukseen kansalliskaartin merkitys aleni jonkin verran sen johdosta, että kansalliskaartin ja ensimmäisen sotilasdivisioonan päällikkyys yhdistettiin perustuslain vastaisesti Changarnier'n käsiin.

Kuten kansalliskaartin päällikkyys tällöin esiintyi vain pelkkänä sotajoukon ylipäällikön attribuuttina, niin myös kansalliskaarti itsekin oli enää vain linjajoukkojen lisäke. Kesäkuun 13. pnä se vihdoin murtui: ei kuitenkaan vain sen vuoksi, että sitä tästä päivästä lähtien hajotettiin osa osalta Ranskan kaikissa osissa, kunnes siitä oli jäljellä vain rippeitä. Kesäkuun 13. pn mielenosoitus oli ennen kaikkea kansalliskaartin demokraattisen osan mielenosoitus. Se ei tosin asettanut armeijaa vastaan aseitaan, vaan ainoastaan univormunsa, mutta juuri tämä univormu oli taikakalu. Armeija vakuuttui kuitenkin siitä, että tämä univormu oli samanlainen villariepu kuin muutkin univormut. Lumous katosi. Vuoden 1848 kesäkuun päivinä porvaristo ja pikkuporvaristo olivat kansalliskaartina yhtyneet armeijan kanssa proletariaattia vastaan. Kesäkuun 13. pnä 1849 porvaristo hajotti armeijan avulla pikkuporvarillisen kansalliskaartin, joulukuun 2. pnä 1851 ei ollut enää porvariston kansalliskaartia, ja Bonaparte vain totesi tämän tosiasian allekirjoittaessaan perästäpäin hajotusmääräyksen. Niin oli porvaristo itse murtanut viimeisen aseensa, jolla se saattoi vastustaa armeijaa, mutta sen murtaminen oli ollut sille välttämätöntä alkaen siitä hetkestä, jolloin pikkuporvaristo ei enää ollut sen vasalli, vaan seisoi kapinoitsijana sitä vastassa. Ja yleensäkin niin pian kuin se itse oli tullut yksinvaltiaaksi, sen täytyi omin käsin tuhota kaikki ne puolustusvälineensä, joita se oli käyttänyt yksinvaltiutta vastaan.

Sillä välin järjestyspuolue juhli valtansa palaamista, valtansa, jonka se näytti kadottaneen 1848 vain löytääkseen sen jälleen 1849 rajoituksista vapautuneena. Se juhli sitä solvaamalla tasavaltaa ja perustuslakia, sadattelemalla kaikkia tulevia, nykyisiä ja menneitä vallankumouksia, mm. sitä vallankumousta, jonka sen omat johtajat olivat tehneet, ja säätämällä lakeja, joilla lehdistölle pantiin kapula suuhun, tehtiin loppu

yhdistyksistä ja piiritystila määriteltiin elimelliseksi instituutioksi. Sitten kansalliskokous keskeytti istuntonsa elokuun puolivälistä lokakuun puoliväliin nimitettyään lomallaolonsa ajaksi pysyvän komission. Tämän loman aikana legitimistit juonittelivat Emsin ja orleanistit Claremontin kanssa; Bonaparte juonitteli tekemällä ruhtinaallisia kiertueita, ja departementtineuvostot juonittelivat neuvotellessaan perustuslain tarkistamisesta — siinä ilmiöt, jotka uusiintuivat säännöllisesti kansalliskokouksen ajoittaisina loma-aikoina ja joihin tulen kajoamaan vasta, kun ne muuttuvat tapahtumiksi. Tässä on vain huomautettava, että kansalliskokous menetteli epäpoliittisesti kadotessaan pitemmiksi väliajoiksi näyttämöltä ja jättäessään näkyville tasavallan johtoon vain yhden, vaikkapa surkeankin Louis Bonaparten hahmon, samaan aikaan kuin järjestyspuolue, aiheuttaen yleisen skandaalin, hajosi kuningasmielisiin alkuosiinsa ja seurasi ristiriitaisia restauraatiohalujaan. Aina kun näinä loma-aikoina *parlamentin* eksyttävä melu vaikeni ja sen jäsenistö sulautui kansaan, kävi selvästi ilmi, että puuttui vain *yhtä,* jotta tämän tasavallan todellinen olemus olisi täydellinen: sitä, että *sen* lomat tehdään pysyviksi ja *sen* tunnuslause: Veljeys, Vapaus, Tasa-arvoisuus, korvataan kaksimielisyydestä vapailla sanoilla: Jalkaväki, Ratsuväki, Tykistö!

IV

Lokakuun puolivälissä 1849 kansalliskokous kokoontui jälleen. Marraskuun 1. päivänä Bonaparte hämmästytti sen ilmoittamalla Barrot'n-Falloux'n ministeristön erosta ja uuden hallituksen muodostamisesta. Lakeijaakaan ei ajeta palveluksesta sen kursailemattomammin kuin Bonaparte ajoi ministerinsä. Kansalliskokoukselle tarkoitetut potkut annettiin näin ensin Barrot'lle ja kumppaneille.

Kuten olemme havainneet, Barrot'n ministeristö oli kokoonpantu legitimisteistä ja orleanisteista. Se oli järjestyspuolueen ministeristö. Bonaparte oli tarvinnut sellaista voidakseen hajottaa tasavaltalaisen perustavan kokouksen, suorittaa sotaretken Roomaa vastaan ja murtaa demokraattisen puolueen. Tämän ministeristön selän takana hän oli pysytellyt näennäisesti piilossa, luovuttaen hallitusvallan järjestyspuolueen käsiin ja kätkien kasvonsa samaan luonnenaamariin, jota Louis-Philippen aikana käytti sanomalehden vastuunalainen julkaisija: bulvaanin naamariin. Nyt hän heitti pois naamarinsa, joka ei ollut enää kevyt huntu, johon hän saattoi kätkeä todelliset piirteensä, vaan rautanaamio, joka esti häntä näyttämästä omia kasvojaan. Hän oli muodostanut Barrot'n ministeristön hajottaakseen järjestyspuolueen nimissä tasavaltalaisen kansalliskokouksen; hän erotti

tuon ministeristön julistaakseen oman persoonansa riippumattomaksi järjestyspuolueen kansalliskokouksesta.

Tähän erottamiseen ei puuttunut pätevältä tuntuvia verukkeita. Barrot'n ministeristö laiminlöi jopa ne säädyllisyyden vaatimukset, joita olisi tullut noudattaa tasavallan presidentin, kuten kansalliskokouksen rinnalla olevan esivallan suhteen. Kansalliskokouksen lomalla ollessa Bonaparte julkaisi Edgar Neylle osoitetun kirjeen, jossa hän näytti paheksuvan paavin epäliberaalista esiintymistä, niinkuin hän oli vastoin perustavaa kokousta julkaissut kirjeen, jossa hän ylisti Oudinot'ta Rooman tasavaltaa vastaan tehdyn hyökkäyksen johdosta. Kun kansalliskokous sitten hyväksyi Rooman-retken menoarvion, Victor Hugo otti näennäisessä liberaalisuudessaan tuon kirjeen puheeksi. Tuon päähänpiston, että Bonaparten päähänpistoilla voisi olla muka jotakin poliittista merkitystä, järjestyspuolue tukahdutti halveksivan epäuskoisin huudahduksin. Yksikään ministeri ei ottanut vastaan Bonapartelle esitettyä haastetta. Eräässä toisessa tilaisuudessa Barrot puhui tunnetulla ontolla paatoksella suuttumuksen sanoja niiden „inhottavien vehkeilyjen" johdosta, joita hänen väitteensä mukaan oli vireillä presidentin lähimmässä ympäristössä. Lopuksi ministeristö kieltäytyi — samaan aikaan kun se sai kansalliskokouksen myöntämään leskeneläkkeen Orleansin herttuattarelle — tekemästä mitään esitystä presidentin määrärahan korottamisesta. Ja Bonapartessa yhtyivät keisarivallan tavoittelija ja satulasta pudonnut onnenonkija niin kiinteästi toisiinsa, että *siihen* suureen aatteeseensa, jonka mukaan hänen kutsumuksenaan oli keisarivallan entistäminen, liittyi aina täydennyksenä toinenkin suuri aate, jonka mukaan Ranskan kansan kutsumuksena oli maksaa hänen velkojaan.

Barrot'n-Falloux'n ministeristö oli ensimmäinen ja viimeinen Bonaparten aikaansaama *parlamentaarinen ministeristö*. Siksi sen erottaminen muodostuikin ratkaisevaksi käännekohdaksi. Ministeristön mukana järjestyspuolue kadotti palaamattomasti aseman, joka oli välttämätön parlamentaarisen järjestyksen säilyttämiseksi: otteen toimeenpanovaltaan. Ei ole vaikea ymmärtää, että sellaisessa maassa kuin Ranskassa, missä toimeenpanovallan käytettävissä on yli puolen miljoonaa henkeä käsittävä virkamiesarmeija ja siis toimeenpanovallasta ovat alituisesti ehdottomassa riippuvaisuudessa lukemattomien ihmisten intressit ja toimeentulo, missä valtio pauloittaa, valvoo, säännöstelee, vahtaa ja holhoaa yhteiskuntaa alkaen sen laajimmista elämänilmauksista aina mitä vähäpätöisimpiin ilmiöihin saakka, sen yleisemmistä elämänmuodoista aina yksilön yksityiselämään saakka, missä tuo parasiittikunta on tavattoman keskityksen ansiosta muuttunut kaikkitietäväksi ja kaikkialla läsnä olevaksi, nopean liikkumakyvyn omaavaksi ja joustavaksi, minkä

verrannoksi kelpaa vain varsinaisen yhteiskunnan avuton epäitsenäisyys ja runneltu muodottomuus, sellaisessa maassa kansalliskokous, menettäessään oikeuden määrätä ministerinsalkuista, menettää samalla kaiken todellisen vaikutusvaltansa, ellei se samanaikaisesti yksinkertaista valtion hallintoa, vähennä virkamiesarmeijaa niin paljon kuin mahdollista eikä salli vihdoin yhteiskunnan ja yleisen mielipiteen luoda omia, hallitusvallasta riippumattomia äänenkannattajiaan. Mutta Ranskan porvariston *aineelliset edut* on mitä läheisimmin sidottu tuon laajan ja monihaaraisen valtiokoneiston säilyttämiseen. Se työntää siihen liikaväestönsä ja nostaa valtionpalkan muodossa sen, mitä se ei voi kahmaista taskuunsa voittotulojen, korkojen, osinkojen ja palkkioiden muodossa. Toisaalta porvariston *poliittiset edut* pakottivat sitä kiristämään ohjaksia, siis lisäämään päivä päivältä valtiovallan henkilökuntaa ja varoja ja käymään samaan aikaan yhtämittaista sotaa yleistä mielipidettä vastaan sekä ruhjomaan ja herpaannuttamaan epäluuloisena yhteiskunnan itsenäisiä liikuntaelimiä, jollei se ole voinut amputoida niitä kokonaan. Niin muodoin Ranskan porvariston oli pakko luokka-asemansa vuoksi toisaalta tehdä loppu joka ainoan parlamentaarisen vallan, siis omansakin, elinmahdollisuuksista ja toisaalta tehdä vihamiehensä toimeenpanovalta vastustamattoman voimakkaaksi.

Uutta ministeristöä sanottiin d'Hautpoulin ministeristöksi, vaikkei kenraali d'Hautpoul saanutkaan pääministerin arvoa. Barrot'n ohella Bonaparte päinvastoin teki yksin tein lopun moisesta arvosta, joka oikeastaan oli alentanut tasavallan presidentin lailliseksi mitättömyydeksi, eräänlaiseksi perustuslailliseksi kuninkaaksi, mutta sellaiseksi perustuslailliseksi kuninkaaksi, jolla ei ollut valtaistuinta eikä kruunua, ei miekkaa eikä valtikkaa, ei vastuuvapautta, ei määräajatonta oikeutta valtion korkeimpaan arvonimeen eikä, mikä kohtalokkainta, hallitsijan määrärahoja. D'Hautpoulin ministeristössä oli vain yksi mies, jolla oli parlamentaarikon nimi, juutalainen *Fould,* eräs rahaylimystön pahamaineisimpia jäseniä. Hänen huostaansa joutui rahaministeriö. Kun vilkaisee Pariisin pörssinoteerauksiin, niin huomaa, että vuoden 1849 marraskuun 1. päivän jälkeen Ranskan arvopaperit nousevat ja laskevat Bonaparten osakkeiden nousun ja laskun mukaisesti. Kun Bonaparte näin oli löytänyt itselleen liiketoverin pörssistä, hän laski samalla poliisin valtansa alle nimittämällä Carlier'n Pariisin poliisiprefektiksi.

Ministeristön vaihtumisen seuraukset saattoivat ilmetä kuitenkin vasta olosuhteiden kehittyessä. Toistaiseksi Bonaparte oli astunut vain yhden askeleen eteenpäin joutuakseen pakosta perääntymään sitä silmiinpistävämmin. Hänen karskia tiedotustaan seurasi mitä nöyrin alamaisuudenvakuutus kansalliskokoukselle.

Joka kerta kun ministerit rohkenivat arasti tarjota presidentin henkilökohtaisia päähänpistoja lakiesityksinä, he näyttivät täyttävän perin vastenmielisesti ja vain asemansa pakottamina nuo koomilliset tehtävänsä, joiden tuloksettomuudesta he olivat etukäteen varmoja. Joka kerta kun Bonaparte laverteli suunnitelmistaan ja leikitteli „Napoleon-aatteillaan" ministerien selän takana, hänen omat ministerinsä kielsivät hänet kansalliskokouksen puhujalavalta. Hänen vallananastushalunsa näyttivät tulevan julki vain siksi, ettei vastustajain vahingoniloisen pilkkanaurun tarvitsisi vaieta. Hän käyttäytyi kuin väärinymmärretty nero, jota koko maailma pitää hölmönä. Koskaan ei häntä oltu halveksittu niin syvästi kaikkien luokkien keskuudessa kuin tänä kautena. Eikä koskaan ennen porvariston herruus ollut rajattomampaa, koskaan ei porvaristo ollut suurellisemmin asettanut näkyville herruutensa merkkejä.

Tehtävänäni ei ole tässä kuvata porvariston lainsäädäntötyön historiaa, työn, jonka tuloksiksi tältä kaudelta jäi kaksi lakia: laki, joka sääti uudelleen *viiniveron,* ja *koululaki,* joka teki lopun epäuskosta. Samalla kun ranskalaisten viininjuontia vaikeutettiin, heille anniskeltiin sitä runsaammin oikean elämän vettä. Julistaessaan viiniverolailla vanhan, vihatun verotusjärjestelmän loukkaamattomaksi, porvaristo yritti koululain avulla vakiinnuttaa kansanjoukkojen vanhan tylsyydentilan, joka salli sietää tuota verojärjestelmää. Hämmästellään, että orleanistit, liberaaliset porvarit, nuo voltairelaisuuden ja eklektisen filosofian vanhat apostolit, uskovat Ranskan henkisen elämän johdon perivihollistensa, jesuiittain, käsiin. Mutta vaikka orleanistit ja legitimistit saattoivatkin olla eri mieltä kruununtavoittelijoista, niin he käsittivät hyvin, että heidän yhteinen herruutensa vaati kahden aikakauden sortokeinojen yhdistämistä ja että heinäkuun monarkian orjuutusmenetelmiä oli täydennettävä ja vahvistettava restauraation ajan orjuutusmenetelmillä.

Talonpojat, jotka olivat pettyneet kaikissa toiveissaan ja joita enemmän kuin koskaan ennen rasittivat toisaalta alhaiset viljan hinnat ja toisaalta kasvava verotaakka ja hypoteekkivelka, alkoivat liikehtiä departementeissa. Siihen vastattiin jahtaamalla koulunopettajia, jotka alistettiin papiston valtaan, jahtaamalla määrejä, jotka alistettiin prefektien valtaan, ja vakoilujärjestelmällä, jonka valtaan alistettiin kaikki. Pariisissa ja suuremmissa kaupungeissa itse taantumuksella on oman aikakautensa piirteet ja se enemmänkin yllyttää kuin lannistaa. Maaseudulla se muodostuu latteaksi, alhaiseksi, pikkumaiseksi, väsyttäväksi, kiusalliseksi, sanalla sanoen santarmiksi. Ymmärtäähän sen, missä määrin pappiskomennon siunaama santarmikomento saattoi kolmessa vuodessa turmella kehittymättömiä joukkoja.

Niin intohimoisesti ja kaunopuheisesti kuin järjestyspuolue vastustikin kansalliskokouksen puhujalavalta vähemmistöä, sen puhe jäi kuitenkin yksitavuiseksi kuin kristityn, jonka sanain tulee olla: niin, niin, ei, ei! Se jäi yksitavuiseksi niin puhujalavalla kuin sanomalehdistössäkin. Se oli mautonta kuin arvoitus, jonka ratkaisu tiedetään ennakolta. Olipa kysymys petitio-oikeudesta tai viiniverosta, painovapaudesta tai vapaakaupasta, kerhoista tai kunnallislaista, persoonallisen vapauden suojelemisesta tai valtiotalouden säännöstelystä, sama tunnussana esitetään yhä uudelleen, aihe pysyy aina samana, päätös on aina valmiina ja kuuluu muuttumattomasti: *„Sosialismi!"*. *Sosialistiseksi* julistetaan jopa porvarillinen liberalismikin, sosialistiseksi — porvarillinen valistus, sosialistiseksi — porvarillinen finanssireformi. Sosialistista oli rakentaa rautatie sinne, missä jo ennestään oli kanava, ja sosialistista oli puolustaa itseään kepillä silloin, kun joku ryntäsi kimppuun miekka kädessä.

Eikä tämä ollut vain puhetapaa, muotia, puoluetaktiikkaa. Porvaristo tajusi aivan oikein, että kaikki aseet, jotka se oli takonut feodalismia vastaan, käännettiin sitä itseään vastaan, että kaikki sen luomat sivistyskeinot nousivat kapinaan sen omaa sivilisaatiota vastaan, että kaikki sen luomat jumalat luopuivat siitä. Se käsitti, että kaikki ns. kansalaisvapaudet ja edistyksen välikappaleet loukkasivat ja uhkasivat sen *luokkaherruutta,* tuon herruuden yhteiskunnallista perustaa ja poliittista huipentumaa, olivat siis muuttuneet *„sosialistisiksi"*. Tässä uhkassa ja loukkauksessa se aivan oikein vainusi sosialismin salaisuuden, arvioiden sosialismin merkityksen ja pyrkimyksen oikeammin kuin osaa arvioida itsensä niin sanottu sosialismi, joka sen vuoksi ei saata ymmärtää, miksi porvaristo paatuneesti eristäytyy siitä, vaikka se ei tekisi muuta kuin uikuttaisi tunteellisesti ihmiskunnan kärsimyksistä, julistaisi kristillisesti tuhatvuotista valtakuntaa ja yleistä veljesrakkautta, lörpöttelisi humanistisesti hengestä, sivistyksestä, vapaudesta tai hautoisi doktrinäärisesti järjestelmää, joka turvaa kaikkien luokkien sovinnon ja hyvinvoinnin. Mutta porvaristo kuitenkaan ei käsittänyt sitä, että johdonmukaisesti ajatellen myös sen *oma parlamentaarinen järjestelmä,* sen *poliittinen herruus* yleensä tuli nyt tuomita yleisesti tavallaan *sosialistisena.* Niin kauan kuin porvariluokan herruus ei ollut täydellisesti järjestynyttä eikä saanut aitoa poliittista ilmaisuaan, ei myöskään porvariston ja toisten luokkien vastakohtaisuus saattanut esiintyä aitona eikä saada niissäkään tapauksissa, joissa se esiintyi, sitä vaarallista käännettä, mikä muuttaa jokaisen valtiovaltaa vastaan käytävän taistelun taisteluksi pääomaa vastaan. Kun porvaristo näki yhteiskunnan jokaisen elonmerkin vaarantavan „rauhaa", niin saattoiko se olla halukas säilyttämään yhteiskunnan huipulla

rauhattomuuden järjestelmän, oman järjestelmänsä, *parlamentaarisen järjestelmän,* jonka muuan sen omista puhujista sanoi elävän taistelussa ja taistelun avulla? Parlamentaarinen järjestelmä elää diskutoinnista, kuinka se voisi kieltää diskutoinnin? Jokaisesta intressistä, jokaisesta yhteiskunnallisesta laitoksesta tehdään parlamentissa yleinen aate ja sitä käsitellään aatteena — kuinka siis jokin intressi, jokin laitos voisi olla ajattelun yläpuolella ja imponoida uskonkappaleena? Puhujain taistelu puhujalavalla aiheuttaa lehtinikkarien taistelun, parlamentin keskustelukerho saa välttämättömäksi täydennyksekseen salonkien ja kapakoiden keskustelukerhot; kansanedustajat, jotka alinomaa vetoavat kansan mielipiteeseen, antavat kansan mielipiteelle oikeuden ilmaista anomuksissa todellisen mielipiteensä. Parlamentaarinen järjestelmä jättää kaiken enemmistön ratkaistavaksi, kuinka siis valtava enemmistö parlamentin ulkopuolella ei haluaisi mitään ratkaista? Kun vingutatte viulua valtion huipulla, mitä muuta odotatte tehtävän alhaalla kuin tanssittavan?

Tuomitessaan siis *„sosialismina"* sen, mitä se aikaisemmin juhli *„liberalismina",* porvaristo tunnustaa, että sen omat edut vaativat sitä pelastautumaan *itsehallinnon* vaaralta, että rauhan palauttamiseksi maahan sen on ennen muuta rauhoitettava oma porvarillinen parlamenttinsa, että säilyttääkseen yhteiskunnallisen mahtinsa koskemattomana sen on murrettava oma poliittinen mahtinsa, että yksilöinä porvarit voivat edelleenkin riistää muita luokkia ja nauttia huolettomina omaisuudesta, perheestä, uskonnosta ja järjestyksestä vain sillä ehdolla, että heidät luokkana tuomitaan rinnan muiden luokkien kanssa samaan poliittiseen mitättömyyteen kuin ne; että heidän rahapussinsa pelastamiseksi porvaristolta täytyy riistää kruunu ja ripustaa porvariston oman pään ylle Damokleen miekkana se miekka, jonka tuli sitä suojella.

Yleisten kansalaisetujen alalla kansalliskokous osoittautui niin saamattomaksi, että esimerkiksi Pariisin—Avignonin rautatiestä käyty keskustelu, joka alkoi talvella 1850, ei ollut päättynyt vielä joulukuun 2. pnä 1851. Silloin kun kansalliskokous ei esiintynyt tukahduttajana eikä taantumuksellisena, sitä vaivasi parantumaton hedelmättömyys.

Samaan aikaan kuin Bonaparten ministeristö teki toisaalta lakialoitteita järjestyspuolueen hengessä ja toisaalta vielä kovensikin noiden lakien toimeenpanoa ja voimassapitoa, Bonaparte koetti puolestaan hankkia kansansuosiota tekemällä lapsekkaan typeriä esityksiä, asettamalla itsensä kansalliskokouksen vastakohdaksi ja viittailemalla salaperäiseen kätköön, johon piilotettuja aarteita vain olosuhteet estivät toistaiseksi paljastumasta Ranskan kansalle. Niin tuli esitys aliupseerien

päiväpalkan korottamisesta neljällä soulla. Niin esitettiin „kunnialainapankin" perustamista työläisille. Rahalahjat ja rahalainat olivat se tulevaisuuden näköala, jolla hän toivoi voivansa vietellä joukot. Lahjoittaminen ja lainaaminen — siihen supistuu niin ylhäisen kuin alhaisenkin ryysyköyhälistön finanssitietous. Siihen supistuivat ne jouset, joita Bonaparte tahtoi käyttää. Ikinä ei vallantavoittelija ole typerämmin keinotellut joukkojen typeryydellä.

Kansalliskokousta raivostuttivat tämän tästä nämä ilmeiset yritykset hankkia kansansuosiota sen kustannuksella ja se lisääntyvä vaara, että tämä velkojen kannustama seikkailija, jota mikään aikaisemmin hankittu maine ei ollut hillitsemässä, uskaltautuu johonkin epätoivoiseen kepposeen. Järjestyspuolueen ja presidentin välien kiristyminen oli jo saanut uhkaavan luonteen, kun muuan odottamaton tapaus palautti hänet jälleen katuvaisena järjestyspuolueen syliin. Tarkoitamme *vuoden 1850 maaliskuun 10. päivän täytevaaleja.* Nämä vaalit toimeenpantiin kesäkuun 13. päivän jälkeen vankilaan joutuneiden tai maanpakoon ajettujen edustajien edustajapaikkojen täyttämiseksi. Pariisi valitsi vain sosialidemokraattisia ehdokkaita. Vieläpä se antoi useimmat äänensä de Flottelle, eräälle vuoden 1848 kesäkuun kapinalliselle. Niin kosti proletariaatin kanssa liittoutunut Pariisin pikkuporvaristo vuoden 1849 kesäkuun 13. pnä kärsimänsä tappion. Se näytti kadonneen vaaranhetkellä taistelukentältä vain palatakseen suotuisammissa olosuhteissa takaisin entistä lukuisammin taisteluvoimin ja rohkeammin taistelutunnuksin. Muuan seikka näytti lisäävän tämän vaalivoiton vaarallisuutta. Armeija äänesti Pariisissa kesäkuun kapinallisen puolesta ja La Hittea, erästä Bonaparten ministeriä, vastaan, ja departementeissa suurimmaksi osaksi vuoripuoluelaisten puolesta, jotka sielläkin, joskaan eivät yhtä ratkaisevasti kuin Pariisissa, saivat voiton vastustajistaan.

Bonaparte huomasi äkkiä jälleen olevansa vastatusten vallankumouksen kanssa. Maaliskuun 10. pnä 1850 hän piilottautui järjestyspuolueen selän taakse samalla tavoin kuin tammikuun 29. pnä 1849 ja kesäkuun 13. pnä 1849. Hän nöyrtyi, pyyteli arasti anteeksi, tarjoutui nimittämään parlamentaarisen enemmistön käskystä millaisen ministeristön tahansa, rukoilipa vielä orleanistien ja legitimistien puoluejohtajia Thiersiä, Berryer'tä, Broglieta, Moléta, sanalla sanoen noita niin kutsuttuja linnakreivejä, tarttumaan omin käsin valtion peräsimeen. Järjestyspuolue ei osannut käyttää hyväksi tätä koskaan palaamatonta hetkeä. Sen sijaan, että olisi rohkeasti ottanut vastaan tarjotun vallan, se ei edes pakottanut Bonapartea nimittämään uudelleen sitä ministeristöä, jonka hän oli erottanut marraskuun 1. päivänä; se tyytyi nöyryyttämään häntä vain anteeksiannolla ja

asettamalla herra *Barochen* d'Hautpoulin ministeristöön. Tämä Baroche oli kerran yleisenä syyttäjänä riehunut Bourges'n ylioikeudessa toukokuun 15. pn vallankumouksellisia ja toisen kerran kesäkuun 13. pn demokraatteja vastaan, syyttäen näitä kummassakin tapauksessa kansalliskokousta vastaan tehdystä murhayrityksestä. Kukaan Bonaparten ministereistä ei sittemmin tehnyt Barocheta enemmän kansalliskokouksen arvon alentamiseksi, ja joulukuun 2. päivän jälkeen 1851 tapaamme hänet senaatin hyväpaikkaisena ja kallispalkkaisena varapresidenttinä. Hän oli sylkäissyt vallankumouksellisten soppaan Bonaparten syötäväksi.

Sosialidemokraattinen puolue puolestaan näytti vain etsivän tekosyitä asettaakseen oman voittonsa jälleen kyseenalaiseksi ja katkaistakseen siltä kärjen. Vidal, muuan Pariisin vastavalituista kansanedustajista oli valittu samanaikaisesti myös Strassburgissa. Hänet taivutettiin epäämään Pariisin vaali ja hyväksymään Strassburgin vaali. Siis sen sijaan, että olisi antanut vaalipaikalla saamalleen voitolle ratkaisevan luonteen ja siten pakottanut järjestyspuolueen ryhtymään heti taisteluun parlamentissa, pakottanut vastustajan taisteluun hetkellä, jolloin innostus vallitsi kansan keskuudessa ja suotuisa mieliala armeijassa, demokraattinen puolue väsytti Pariisin maalis- ja huhtikuun aikana uudella vaaliagitaatiolla, antoi kansan kiihkon laimeta tässä uusiintuneessa tilapäisessä vaalileikissä, kylläännytti vallankumouksellista toimintatarmoa perustuslaillisilla menestyksillä, tuhlasi sitä pikku juoniin, tyhjään deklamointiin ja näennäiseen liikehtimiseen, antoi porvariston koota rivinsä ja ryhtyä toimenpiteisiin, ja keksi vihdoin maaliskuun vaalien merkitykselle lieventävän sentimentaalisen kommentaarion huhtikuun lisävaaleista, Eugéne Suen vaalista. Sanalla sanoen: se teki maaliskuun 10. pstä aprillipäivän.

Parlamentaarinen enemmistö tajusi vastustajansa heikkouden. Sen seitsemäntoista linnakreiviä — sillä Bonaparte oli jättänyt hyökkäyksen sen johdettavaksi ja vastuulle — laativat uuden vaalilain, minkä esittäminen uskottiin herra Faucher'lle, joka oli itse anonut tätä kunniaa. Toukokuun 8. pnä hän esitteli lain, joka teki lopun yleisestä äänioikeudesta, asettaen valitsijana olon ehdoksi kolmen vuoden oleskelun vaalipaikkakunnalla, minkä lisäksi tämän oleskeluajan toteaminen työläisten kohdalta tuli riippumaan heidän työnantajansa antamasta todistuksesta.

Yhtä vallankumouksellisesti kuin demokraatit olivat myllertäneet ja riehuneet perustuslaillisen vaalitaistelun aikana, yhtä perustuslaillisesti he nyt, kun olisi pitänyt ase kädessä todistaa vaalivoiton olleen totta, julistivat järjestystä, majesteetillista rauhallisuutta (calme majestueux), laillisuuskantaa, toisin sanoen sokeaa alistumista vastavallankumouksen tahtoon, joka

tekeytyi laiksi. Väittelyssä vuoripuolue koetti saada järjestyspuolueen häpeämään, asettaen sen vallankumouksellisen kiihkon vastakohdaksi oikeusperusteita puolustavan kunnon miehen intohimottoman kannan ja iskien sen maahan sillä kauhealla syytöksellä, että sen toiminta on muka vallankumouksellista. Vasta valitut edustajatkin koettivat osoittaa säädyllisellä ja hillityllä esiintymisellään, miten väärää oli panetella heitä anarkisteiksi ja selittää heidän valituksi tulo vallankumouksen voitoksi. Toukokuun 31. päivänä uusi vaalilaki meni läpi. Vuoripuolue tyytyi siihen, että se sujautti vastalauseen presidentin taskuun. Vaalilakia seurasi uusi painolaki, joka teki täydellisen lopun vallankumouksellisesta lehdistöstä. Tämä oli ansainnut kohtalonsa. „National" ja „La Presse", kaksi porvarillista sanomalehteä, jäivät tämän vedenpaisumuksen jälkeen vallankumouksen äärimmäisiksi etuvartioiksi.

Olemme nähneet, miten demokraattiset johtajat maalis- ja huhtikuun aikana tekivät kaikkensa saadakseen Pariisin kansanjoukot valetaistelun pyörteisiin, ja miten he toukokuun 8. pn jälkeen tekivät kaikkensa pitääkseen sen erillään tositaistelusta. Emme lisäksi saa unohtaa, että vuosi 1850 oli teollisuuden ja kaupan loistavimpia kukoistusvuosia, joten Pariisin proletariaatilla oli kylliksi työtä. Mutta vuoden 1850 toukokuun 31. päivän vaalilaki syrjäytti sen kaikesta osallisuudesta poliittisen vallan käyttöön. Se sulki siltä jopa pääsyn taistelukentällekin. Se saattoi työläiset takaisin siihen parian asemaan, jossa he olivat olleet ennen helmikuun vallankumousta. Antautuessaan tässä tapauksessa demokraattien ohjattaviksi ja unohtaessaan luokkansa vallankumoukselliset edut hetkellisen hyvinvoinnin takia he luopuivat kunniasta olla valloittavana voimana, alistuivat itse kohtaloonsa, osoittivat, että vuoden 1848 kesäkuun tappio oli tehnyt heidät taistelukyvyttömiksi moniksi vuosiksi ja että historian tapahtumien kulku on lähitulevaisuudessa jälleen *sivuuttava* heidät. Mitä tuli pikkuporvarillisiin demokraatteihin, jotka kesäkuun 13. pnä olivat huutaneet: „Yrittäköötpäs kajota yleiseen äänioikeuteen, niin silloin me!.." — niin he lohduttautuivat nyt sillä, että heitä kohdannut vastavallankumouksen isku ei ollutkaan mikään isku eikä toukokuun 31. päivän laki mikään laki. Toukokuun toisena sunnuntaina 1852 jokainen ranskalainen saapuu vaalipaikalle toisessa kädessään vaalilippu ja toisessa miekka. Tällä ennustuksella he lohduttivat itse itseään. Armeijaa oli rangaistu sen esimiesten toimesta niin vuoden 1850 maalis- ja huhtikuun kuin myös vuoden 1849 toukokuun 28. pnä vaalien vuoksi. Tällä kertaa se sanoi kuitenkin itselleen päättäväisesti: „Kolmatta kertaa vallankumous ei meitä kyllä puijaa".

Vuoden 1850 toukokuun 31. päivän laki oli porvariston valtiokaappaus. Kaikki voitot, jotka porvaristo tähän asti oli saanut

vallankumouksesta, olivat olleet luonteeltaan vain tilapäisiä. Ne muuttuivat kyseenalaisiksi heti, kun silloinen kansalliskokous poistui näyttämöltä. Ne olivat uusien yleisten vaalien satunnaisuuksien varassa, ja vaalien historia alkaen vuodesta 1848 osoitti eittämättömästi, että porvariston moraalinen herruus kansanjoukkojen yli heikkeni sikäli kun sen faktillinen herruus lujittui. Yleinen äänioikeus asettui maaliskuun 10. pnä suoranaisesti porvariston herruutta vastaan, ja porvaristo vastasi siihen julistamalla yleisen äänioikeuden valtiokiroukseen. Toukokuun 31. päivän laki oli siis muuan luokkataistelun välttämättömyyksistä. Toisaalta perustuslaki vaati vähintäin kaksi miljoonaa ääntä, jotta tasavallan presidentin vaali olisi pätevä. Ellei kukaan presidenttiehdokkaista saanut tätä alinta äänimäärää, niin kansalliskokouksen oli valittava presidentti kolmesta eniten ääniä saaneesta ehdokkaasta. Kymmenen miljoonan valitsijan nimi oli vaaliluettelossa silloin, kun perustava kokous laati tämän lain. Siis laki merkitsi, että viides osa äänioikeutetuista riitti tekemään presidentin vaalin päteväksi. Toukokuun 31. päivän laki pyyhki vähintään kolme miljoonaa ääntä vaaliluetteloista, alensi äänioikeutettujen lukumäärän seitsemään miljoonaan, mutta säilytti siitä huolimatta presidentin vaaleja varten lain säätämän kahden miljoonan minimin. Siis lain säätämä minimi suureni viidesosasta miltei kolmasosaan kaikista annetuista äänistä, ts. laki teki kaikkensa saadakseen siirrettyä presidentin vaalin salaa kansan käsistä kansalliskokouksen käsiin. Järjestyspuolue näytti näin ollen vahvistaneen toukokuun 31. päivän lailla valtaansa kaksin verroin, jättäessään kansalliskokouksen ja tasavallan presidentin valitsemisen yhteiskunnan konservatiivisen osan ratkaistavaksi.

V

Taistelu kansalliskokouksen ja Bonaparten välillä puhkesi uudelleen heti, kun vallankumouksellinen kriisi oli mennyt ohi ja yleinen äänioikeus poistettu.

Perustuslaki oli määrännyt Bonaparten palkan 600 000 frangiksi. Tuskin oli kulunut puoltakaan vuotta hänen virkaanastumisestaan, kun hän jo onnistui korottamaan summan kaksinkertaiseksi. Odilon Barrot näet sai perustavan kansalliskokouksen myöntämään 600 000 frangin vuotuisen lisäyksen niin sanottuna edustusmäärärahana. Kesäkuun 13. pn jälkeen Bonaparte teki samanlaisen pyynnön, mutta tällä kertaa Barrot ei ottanut sitä kuuleviin korviinsa. Nyt toukokuun 31. päivän jälkeen Bonaparte käytti heti hyväkseen otollista hetkeä antaen ministeriensä tehdä kansalliskokoukselle esityksen kolmen

miljoonan suuruisen määrärahan myöntämisestä presidentille. Seikkailijan pitkä kulkurielämä oli varustanut hänet mitä kehittyneimmillä tuntosarvilla sen heikon hetken tunnustelemiseksi, jolloin hän saattoi puristaa rahaa porvareiltaan. Hän harjoitti suoranaista kiristystä. Kansalliskokous oli häväissyt kansan suvereniteettia hänen avustamanaan ja hänen tietensä. Nyt hän uhkasi ilmiantaa tuon rikoksen kansalle, ellei kansalliskokous höllitä rahakukkaronsa nauhoja ja osta hänen vaitioloaan maksamalla kolme miljoonaa vuodessa. Kansalliskokous oli riistänyt kolmelta miljoonalta ranskalaiselta äänioikeuden. Hän vaati jokaisesta kurssatusta ranskalaisesta täysiarvoisen frangin, yhteensä kolme miljoonaa frangia. Hän, kuuden miljoonan valittu, vaati vahingonkorvausta äänistä, jotka jälkeenpäin oli puijattu häneltä. Kansalliskokouksen valiokunta hääti tunkeilijan luotaan. Bonapartea kannattava sanomalehdistö alkoi uhkailla. Niin ja saattoiko kansalliskokous katkaista välejään tasavallan presidenttiin hetkellä, jolloin se periaatteellisesti ja lopullisesti oli katkaissut välinsä kansanjoukkoihin? Se tosin kieltäytyi antamasta vuotuista määrärahaa, mutta myönsi sen sijaan kertakaikkisen 2 160 000 frangin suuruisen lisämäärärahan. Kansalliskokous osoitti kaksinkertaista heikkoutta, kun se myönsi määrärahan ja samalla osoitti suuttumuksellaan, että se oli myöntynyt vasten tahtoaan. Myöhemmin saamme nähdä, mihin Bonaparte tarvitsi tuon määrärahan. Tämän harmillisen jälkinäytöksen jälkeen, joka oli seurannut välittömästi yleisen äänioikeuden lakkauttamista ja jonka aikana Bonaparte oli vaihtanut maalis—huhtikuun kriisin aikuisen nöyryytensä uhkamieliseksi häpeämättömyydeksi vallan anastanutta parlamenttia kohtaan, kansalliskokous otti kolmen kuukauden loman elokuun 11. pstä marraskuun 11. päivään. Se jätti sijaisekseen 28-henkisen vakinaisen komission, jossa ei ollut yhtään bonapartelaista, mutta kylläkin muutamia lauhkeita tasavaltalaisia. Vuonna 1849 vakinaisessa komissiossa oli ollut vain järjestyspuolueen miehiä ja bonapartisteja. Mutta silloin järjestyspuolue oli julistautunut vakituiseksi vallankumouksen vastustajaksi. Tällä kertaa parlamentaarinen tasavalta julistautui presidentin vakituiseksi vastustajaksi. Toukokuun 31. päivän lain jälkeen järjestyspuolueella oli vastassaan vain tämä kilpailija.

Kun kansalliskokous jälleen kokoontui marraskuussa 1850, näytti siltä, että siihenastisten presidentin kanssa käytyjen pikku kahakoiden asemesta oli väistämättömästi tulossa julma suurtaistelu, taistelu elämästä ja kuolemasta molempien mahtien välillä.

Järjestyspuolue oli nytkin kuten vuonna 1849 jakautunut parlamentin loma-aikana erinäisiksi ryhmäkunniksi, joista kukin punoi omia restauraatio-juoniaan, joille Louis-Philippen kuolema

oli antanut uutta ravintoa. Legitimistien kuningas Henrik V oli nimittänyt jopa oikein ministeristönkin, joka piti päämajaa Pariisissa ja johon kuului vakinaisen komission jäseniä. Bonapartella oli siis puolestaan oikeus tehdä kiertomatkoja Ranskan departementeissa ja aina sen mukaan, millainen oli mieliala siinä kaupungissa, jota hän kulloinkin onnellistutti läsnäolollaan, lörpötellä joko avosuisemmin tai peitetymmin omista restauraatiosuunnitelmistaan ja värvätä ääniä itselleen. Näillä matkoilla, joita iso, virallinen „Moniteur" lehti ja Bonaparten pienet yksityis-„moniteurit" tietysti ylistivät triumfikulkueiksi, hänen alituisina seuralaisinaan oli *Joulukuun 10. päivän yhdistyksen* jäseniä. Tuo yhdistys oli peräisin vuodelta 1849. Hyväntekeväisyysjärjestön perustamisen varjolla Pariisin ryysyköyhälistö oli järjestetty salaisiin osastoihin, joista kutakin johti Bonaparten asiamies, ja koko puuhan johdossa oli bonapartelainen kenraali. Siinä oli rinnan rappiolle joutuneita irstailijoita, joiden toimeentulo oli yhtä epäilyttävä kuin heidän sukuperänsä, porvarispiireistä lähteneitä rappeutuneita ja seikkailevia maankiertäjiä, eron saaneita sotilaita, entisiä kuritushuonevankeja, karanneita rangaistusvankeja, huijareita, ilveilijöitä, ammattikerjäläisiä, taskuvarkaita, silmänkääntäjiä, uhkapelureita, parittajia, porttolanpitäjiä, satamajätkiä, kynäilijöitä, posetiivinsoittajia, lumppureita, veitsenteroittajia, kattilanpaikkaajia, tavallisia kerjäläisiä, sanalla sanoen se koko epämääräinen, hajanainen, sinne sun tänne harhaileva joukko, jolle ranskalainen on antanut nimen „la Bohème". Tästä aineksesta, joka oli sukua hänelle itselleen, Bonaparte muodosti Joulukuun 10. päivän yhdistyksen kantajoukon. Se oli „hyväntekeväisyysjärjestö" sikäli, että sen jäsenistö Bonaparten tavoin tunsi tarpeelliseksi harjoittaa hyväntekeväisyyttä itseään kohtaan työtätekevän kansan kustannuksella. Todellinen Bonaparte, Bonaparte sans phrase [1], on tämä *ryysyköyhälistön johtajaksi* asettunut Bonaparte, joka vain siitä löytää joukkomuodossa ne intressit, joita hän henkilökohtaisesti ajaa takaa, ja joka huomaa tämän kaikkien luokkien hylky-, jäte- ja rojuaineksen ainoaksi luokaksi, johon hän saattaa ehdottomasti tukeutua. Vanha läpiliipattu roué [2], joka käsittää kansojen historiallisen elämän ja niiden suuret valtioteot komediaksi sanan arkipäiväisimmässä mielessä, naamiaisiksi, joissa suurelliset puvut, sanat ja eleet ovat vain mitättömimpien joutavuuksien naamiona. Niinpä marssiessaan Strassburgiin [3] opetettu sveitsiläinen haaskalintu

---

[1] *Bonaparte sans phrase* — Bonaparte ilman korulauseita.— *Toim.*

[2] *roué* — irstailija. *Toim.*

[3] Louis Bonaparten ensimmäinen epäonnistunut vallankaappausyritys Strassburgissa v. 1836. Hyökkäys Boulogne'hin v. 1840 oli Louis Bonaparten toinen epäonnistunut yritys julistautua keisariksi. *Toim.*

esitti Napoleonin kotkaa. Hyökätäkseen Boulogne'hin hän veti ranskalaisen sotilaspuvun muutaman lontoolaisen kamaripalvelijan niskaan. Näiden piti esittää armeijaa. Joulukuun 10. päivän yhdistykseensä hän kokosi 10 000 roistoa, joiden piti esiintyä kansana niinkuin Klaus Zettelin[1] leijonana. Ajankohtana, jolloin porvaristo itse esitti mitä aidointa komediaa mitä vakavimmalla tavalla, rikkomatta mitään Ranskan teatterietiketin pedanttisia sääntöjä, ja uskoi puolittain nenästä vedettynä, puolittain varmana esityksensä juhlallisuuteen — sellaisena ajankohtana täytyi voittaa seikkailijan, joka ilman muuta otti komedian komediana. Vasta sitten, kun hän on, voitettuaan juhlapukuisen vastustajansa, ottanut vakavalta kannalta keisarin osansa ja luulee Napoleonin naamio kasvoillaan olevansa oikea Napoleon, vasta sitten hänestä tulee oman elämänkatsomuksensa uhri, vakava ilveilijä, joka ei enää pidä maailmanhistoriaa huvinäytelmänä, vaan huvinäytelmäänsä maailmanhistoriana. Joulukuun 10. päivän yhdistys, tuo Bonapartelle yksinomaisesti luonteenomainen puoluesotavoima, merkitsi hänelle samaa kuin sosialistisille työläisille kansallistyöhuoneet ja porvarillisille tasavaltalaisille mobiilikaarti. Sen jäsenistön tuli ratavarsille sijoitettuina osastoina improvisoida hänen ollessa matkoilla yleisöä, esittää yleistä innostusta, ulvoa „Eläköön keisari!", solvata ja piestä tasavaltalaisia, tietenkin poliisin suojeluksen alaisena. Hänen palatessaan Pariisiin sen oli toimittava etujoukkona, estettävä vastamielenosoitukset tai hajoitettava ne. Joulukuun 10. päivän yhdistys oli hänen, se oli *hänen* luomuksensa, hänen oman omituinen aatteensa. Kaiken muun omistelemansa hän saa olosuhteiden pakosta, kaiken muun tekevät olosuhteet hänen puolestaan tai hän tyytyy jäljittelemään toisten tekoja; mutta ladellessaan julkisuudessa porvariston edessä virallisia korulauseita järjestyksestä, uskonnosta, perheestä ja omistuksesta ja tukeutuessaan heidän selkänsä takana Schufterlein ja Spiegelbergien[2] salaseuraan, epäjärjestyksen, prostituution ja varkauden yhdistykseen — siinä Bonaparte on omintakeinen, ja Joulukuun 10. päivän yhdistyksen historia on hänen omaa historiaansa. Sattuipa kerran, että joulukuunmiehet kepittivät muutamia järjestyspuolueen kansanedustajia. Enemmänkin. Poliisikomissaari Yon, jonka tehtäväksi oli annettu huolehtia kansalliskokouksen turvallisuudesta, ilmoitti vakinaiselle komissiolle erään Alais-nimisen henkilön todistuksen perusteella, että muuan joulukuunmiesten osasto oli päättänyt murhata kenraali Changarnier'n ja kansalliskokouksen puheenjohtajan Dupinin ja määrännyt jo teon

[1] Kutoja Shakespearen „Kesäyön unelmassa". *Toim.*
[2] *Schufterle* ja *Spiegelberg* — Schillerin „Rosvot" draaman henkilöitä. *Toim.*

suorittajatkin. Käsittäähän sen, miten herra Dupin pelästyi. Parlamentaarisen tutkimuksen suorittaminen Joulukuun 10. päivän yhdistyksestä, toisin sanoen Bonaparten salamaailman profanoiminen näytti väistämättömältä. Mutta juuri ennen kansalliskokouksen kokoontumista Bonaparte laski varovasti hajalle yhdistyksensä, tietenkin vain paperilla, sillä vielä vuoden 1851 lopulla poliisiprefekti Carlier koetti seikkaperäisen muistion avulla turhaan saada häntä laskemaan todella hajalle joulukuunmiesten yhdistystä.

Joulukuun 10. päivän yhdistyksen tuli jäädä Bonaparten yksityisarmeijaksi siihen asti, kunnes hän onnistuisi muuttamaan julkisen armeijan Joulukuun 10. päivän yhdistykseksi. Bonaparte teki ensimmäisen yrityksen siihen suuntaan kohta kansalliskokouksen lomalle lähdön jälkeen ja vieläpä juuri siltä kiristämiensä varojen avulla. Fatalistina hän luotti vakaasti siihen, että on olemassa korkeampia voimia, joita ihminen ja varsinkaan sotamies ei voi vastustaa. Tällaisina voimina hän piti ennen muuta savukkeita, samppanjaa, kylmää lintupaistia ja kynsilaukkamakkaraa. Siksipä hän kestitsikin Elyséepalatsin suojissa varsinkin upseereita ja aliupseereita savukkeilla ja samppanjalla, kylmällä lintupaistilla ja kynsilaukkamakkaralla. Lokakuun 3. pnä hän menetteli samalla tavalla sotaväen suhteen joukkokatselmuksessa St. Maurissa ja toisti tuon manööverin vielä laajemmassa mitassa lokakuun 10. pnä joukkojen pääkatselmuksessa Satoryssa. Setä muisteli Aleksanterin Aasian-retkiä, veljenpoika valloitusretkiä, joita Bacchus oli tehnyt samassa maassa. Aleksanteri oli tosin puolijumala, mutta Bacchus oli jumala ja lisäksi Joulukuun 10. päivän yhdistyksen suojelujumala.

Lokakuun 3. päivän katselmuksen jälkeen vakinainen komissio kutsui sotaministeri d'Hautpoulin eteensä. Tämä lupasi, etteivät moiset kurin rikkomukset enää uusiintuisi. Tiedämme, kuinka Bonaparte piti lokakuun 10. pnä d'Hautpoulin antaman sanan. Kummassakin katselmuksessa Changarnier oli komentanut ylipäällikkönä Pariisin armeijanosastoa. Changarnier, joka samanaikaisesti oli vakinaisen komission jäsen, kansalliskaartin päällikkö, tammikuun 29. ja kesäkuun 13. päivän „pelastaja", „yhteiskunnan suojamuuri", järjestyspuolueen presidenttiehdokas, kahden monarkian oletettu Monk, ei tähän saakka ollut kertaakaan tunnustanut sotaministeriä ylimmäksi käskijäkseen, oli alituisesti julkisesti pilkannut tasavallan perustuslakia ja vainonnut Bonapartea kaksimielisellä ylhäisellä suojeluksellaan. Nyt hän intoili kurin puolesta sotaministeriä vastaan ja perustuslain puolesta Bonapartea vastaan. Kun lokakuun 10. päivänä osa ratsuväkeä kajautti huudon: „Vive Napoléon! Vivent les

saucissons!"[1] Changarnier järjesti niin, että ainakin hänen ystävänsä Neumayerin komentama jalkaväkijoukko suoritti ohimarssin jäätävän hiljaisuuden vallitessa. Rangaistukseksi sotaministeri pani Bonaparten yllyttämänä kenraali Neumayerin pois virasta Pariisissa käyttämällä verukkeena tämän nimittämistä sotaväen 14. ja 15. divisioonan komentajaksi. Neumayer kieltäytyi tällaisesta paikanvaihdosta ja joutui siten pyytämään virkaeron. Changarnier puolestaan julkaisi marraskuun 2. päivänä päiväkäskyn, jossa hän kielsi joukkoja osallistumasta aseistettuina poliittisiin mielenilmauksiin tai mielenosoituksiin. Elyséen lehdistö[2] hyökkäsi Changarnier'n kimppuun, järjestyspuolueen lehdet hyökkäsivät Bonaparten kimppuun, vakinainen komissio piti uusia salaisia istuntoja, joissa yhä uudelleen kehotettiin julistamaan isänmaan olevan vaarassa; armeija näytti jakaantuneen kahdeksi vihollisleiriksi, joita johti kaksi toisilleen vihamielistä pääesikuntaa, toinen niistä sijaitsi Elyséessä — Bonaparten majapaikassa — ja toinen Tuileriessa — Changarnier'n majapaikassa. Näytti siltä, että kansalliskokouksen tarvitsi vain kokoontua, jotta taistelusignaali kajahtaisi. Ranskalainen yleisö arvosteli näitä Bonaparten ja Changarnier'n välisiä hankauksia samaan tapaan kuin muuan englantilainen sanomalehtimies, joka luonnehti niitä seuraavasti: „Ranskan poliittiset piikatytöt lakaisevat vanhoilla luudilla pois vallankumouksen hehkuvaa laavaa ja riitelevät keskenään työtä tehdessään".

Tällä välin Bonaparte kiirehti erottamaan sotaministeri d'Hautpoulin lähettämällä hänet päätä pahkaa Algeriaan ja nimittämällä kenraali Schrammin sotaministeriksi hänen tilalleen. Marraskuun 12. pnä hän lähetti kansalliskokoukselle kirjelmän, joka oli amerikkalaismaisen laveasanainen ja jossa oli ylenmäärin syrjäseikkoja, järjestyksentuntua, sovinnonhalua ja perustuslaillista alistuvaisuutta ja jossa käsiteltiin jos mitä, paitsi questions brûlantes[3]. Kuin ohimennen hän huomautti, että perustuslain nimenomaisten määräysten mukaan presidentti yksin määrää armeijasta. Kirjelmä päättyi seuraaviin ylen juhlallisiin vakuutuksiin:

„Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa... Vain valan sitomana olen pysyvä niissä ahtaissa rajoissa, jotka se on minulle osoittanut... Mitä minuun tulee, niin kansan valitsemana ja vain sille vallastani kiitollisuuden velassa olevana olen aina alistuva sen laillisesti ilmaistuun tahtoon. Jos tässä istunnossa päätätte muuttaa perustuslakia, niin perustava kokous on säännöstelevä toimeenpanovallan aseman. Ellei niin käy, niin kansa on vuonna

[1] Eläköön Napoleon! Eläköön makkara! *Toim.*
[2] *Elyséen lehdistö* — Bonaparten suuntaa edustavat sanomalehdet. *Toim.*
[3] *questions brûlantes* — päivänpolttavia kysymyksiä. *Toim.*

1852 juhlallisesti ilmaiseva päätöksensä. Mutta millaisiksi tulevaisuuden ratkaisut muodostunevatkaan, pyrkikäämme yhteisymmärrykseen, etteivät intohimo, yllätys tai väkivalta koskaan ratkaisisi suuren kansakunnan kohtaloa... Huomioni pääkohteena ei suinkaan ole se, kuka vuonna 1852 on Ranskaa hallitseva, vaan käytettävissäni olevan hallitusaikani käyttäminen siten, että edessäoleva välikausi kuluisi ilman kiihotusta ja häiriöitä. Olen vilpittömästi avannut teille sydämeni, te vastannette avomielisyyteeni luottamuksellanne ja hyvään pyrkimykseeni myötävaikutuksellanne, ja muun on tekevä jumala".

Porvariston säädyllinen, ulkokultaisen maltillinen, hyveellisen banaali kieli paljastaa syvimmän merkityksensä Joulukuun 10. päivän yhdistyksen itsevaltiaan ja St. Maurin ja Satoryn piknikkisankarin suussa.

Järjestyspuolueen linnakreivit eivät hetkeksikään erehtyneet sen suhteen, minkälaatuisen luottamuksen arvoinen tämä sydämenavaus oli. Valoihin he olivat kyllästyneet jo kauan sitten, heidän omassa keskuudessaan oli poliittisen väärän valan veteraaneja ja taitureita, mutta armeijaa koskeva kohta ei mennyt heiltä ohi korvien. He havaitsivat suuttuneina, että kirjelmässä, jossa lueteltiin pitkälti viimeksi annettuja lakeja, sivuutettiin teennäisen vaiteliaasti tärkein laki, vaalilaki, ja vieläpä jätettiin presidentin valitseminen vuonna 1852 kansan ratkaistavaksi siinä tapauksessa, ettei perustuslakia tarkistettaisi. Vaalilaki oli järjestyspuolueen jaloissa kuin lyijypuntti, joka esti sitä liikkumasta ja varsinkin hyökkäämästä! Hajottamalla virallisesti Joulukuun 10. päivän yhdistyksen ja erottamalla d'Hautpoulin sotaministerin virasta Bonaparte oli sitä paitsi uhrannut omin käsin syntipukit isänmaan alttarille. Hän oli katkaissut kärjen odotetulta yhteentörmäykseltä. Loppujen lopuksi järjestyspuolue itsekin koetti tarkoin karttaa, heikentää ja pitää salassa jokaista ratkaisevaa konfliktia toimeenpanovallan kanssa. Peläten menettävänsä vallankumouksesta saamansa voitot se antoi kilpailijansa koota voittojen hedelmät. „Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa". Niin huusi järjestyspuolue vallankumoukselle helmikuun jälkeen [1], ja niin huudettiin Bonaparten kirjelmässä järjestyspuolueelle. „Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa". Bonaparte teki tekoja, joiden tarkoituksena oli vallan anastaminen, mutta järjestyspuolue aiheutti „rauhattomuutta" nostaessaan hälyn näiden tekojen vuoksi ja tulkitsemalla niitä sairaalloisen epäluuloisesti. Satoryn makkarat olivat hiirenhiljaa, kun kukaan ei puhunut niistä. „Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa". Bonaparte siis vaati, että hänen annettaisiin olla rauhassa, ja parlamentaarista puoluetta herpaisi kaksinkertainen pelko: uusien

[1] — 1848. *Toim.*

vallankumouslevottomuuksien aiheuttamisen pelko ja pelko joutua rauhanhäiritsijäksi oman luokkansa silmissä, porvariston silmissä. Koska Ranska siis ennen kaikkea kaipasi rauhaa, niin järjestyspuolue ei uskaltanut vastata „sodalla", kun kerran Bonaparte kirjelmässään oli puhunut „rauhasta". Yleisö, joka vesi kielellä oli odotellut suuria skandaalikohtauksia kansalliskokouksen avajaisissa, pettyi odotuksissaan. Enemmistö löi äänestyksessä opposition edustajat, jotka vaativat vakinaiselta valiokunnalta lokakuun tapahtumia koskevia pöytäkirjoja. Kartettiin periaatteellisesti kaikkea sellaista keskustelua, joka olisi saattanut herättää levottomuutta. Kansalliskokouksen työ marras- ja joulukuussa vuonna 1850 oli mielenkiinnotonta.

Vihdoin joulukuun lopulla alkoi sissisota parlamentin erinäisistä etuuksista. Mutta sen jälkeen kun porvaristo oli välttänyt lähiajaksi luokkataistelun tekemällä lopun yleisestä äänioikeudesta, liike rämettyi pikku rettelöimiseksi kummankin vallan etuoikeuksista.

Mauguin, muuan kansanedustajista, oli saanut oikeuden tuomion velka-asiassa. Oikeusministeri Rouher antoi oikeuden puheenjohtajan tiedusteluun selityksen, että oli muitta mutkitta annettava määräys velallisen vangitsemisesta. Niinpä siis Mauguin pantiin velkavankilaan. Kansalliskokous nousi takajaloilleen saatuaan tiedon attentaatista. Se ei ainoastaan määrännyt laskemaan miestä heti vapaaksi, vaan pani lähettinsä vielä samana iltana hakemaan Mauguinin väkisin pois Clichystä. Todistaakseen kuitenkin uskonsa yksityisomistuksen pyhyyteen ja taka-ajatuksenaan saada hätätilassa turvasäilö kiusallisiksi käyville vuoripuolueen miehille, se julisti, että kansanedustajan velkavankeus on sallittavaa vasta sitten, kun siihen on pyydetty ensin lupa kansalliskokoukselta. Se ei muistanut säätää, että presidenttikin voitaisiin panna vankilaan velkojensa vuoksi. Se hävitti jäsenistönsä loukkaamattomuuden viimeisetkin rippeet.

Muistettaneen, että poliisikomissaari Yon ilmoitti erään Alais-nimisen henkilön todistuksen perusteella erään joulukuunmiesten osaston suunnittelevan Dupinin ja Changarnier'n murhaamista. Vedoten tähän kvestorit ehdottivat heti ensimmäisessä istunnossa muodostettavaksi parlamentin oman poliisin, jonka kulut maksettaisiin kansalliskokouksen erikoismenoarviosta ja joka olisi täysin riippumaton poliisiprefektistä. Sisäministeri Baroche protestoi tätä hänen toimialalleen tunkeutumista vastaan. Sitten tehtiin kurja kompromissi, jonka mukaan kansalliskokouksen poliisikomissaarille tosin maksettaisiin palkka kokouksen menoarviosta ja kansalliskokouksen kvestorit päättäisivät hänen nimittämisestään ja erottamisestaan, mutta kuitenkin vasta sovittuaan asiasta ensin sisäministerin kanssa. Tällä välin hallitus oli käynyt oikeudenkäyttötietä Alais'n kimppuun, ja nyt

oli helppo selittää hänen todistuksensa mystifikaatioksi ja saattaa Dupin, Changarnier, Yon ja koko kansalliskokous naurunalaisiksi yleisen syyttäjän esiintymisen kautta. Sitten joulukuun 29. pnä ministeri Baroche lähettää Dupinille kirjelmän, jossa hän vaatii Yonin erottamista. Kansalliskokouksen toimisto päättää jättää Yonin edelleenkin virkaan, mutta kansalliskokous ei hyväksy tätä päätöstä, sillä se on pelästyksissään omavaltaisesta menettelystään Mauguinin asiassa ja tottunut saamaan toimeenpanovallalta jokaisesta sille antamastaan iskusta kaksi vastaiskua. Kokous palkitsee Yonin virkaintoisuuden vapauttamalla hänet virastaan ja riistää itse itseltään sen parlamentaarisen etuuden, mikä olisi ollut tuiki tarpeellinen taistelussa henkilöä vastaan, joka ei tee päätöstä yöllä pannakseen sen toimeen päivällä, vaan tekee päätöksensä päivällä ja panee sen toimeen yöllä.

Olemme nähneet, miten kansalliskokous karttoi taistelua toimeenpanovallan kanssa marras- ja joulukuun aikana, jolloin siihen oli suuria sattuvia aiheita. Nyt huomaamme, miten sen on pakko ryhtyä otteluun mitä joutavimmista syistä. Mauguinin jutun yhteydessä se hyväksyi periaatteessa kansanedustajan velkavankeuden, varaten itselleen mahdollisuuden soveltaa tätä periaatetta vain epämieluisiin edustajiin nähden, ja rettelöi tämän häpeällisen etuuden vuoksi oikeusministerin kanssa. Sen sijaan että käyttäisi hyväksi oletettua murhasuunnitelmaa vetääkseen Joulukuun 10. päivän yhdistyksen tutkittavaksi ja paljastaakseen auttamattomasti Bonaparten oikealta olemukseltaan Pariisin ryysyköyhälistön johtajaksi Ranskan ja Euroopan nähden, kansalliskokous sallii kiistan mataloitua sellaiseksi, että se rettelöi sisäministerin kanssa enää vain siitä, kenen toimivaltaan kuuluu poliisikomissaarin nimittäminen ja erottaminen. Näemme siis, että koko tänä ajanjaksona järjestyspuolueen on kaksimielisen asenteensa vuoksi pakko mataloittaa taistelunsa toimeenpanovaltaa vastaan jonninjoutavaksi kompetenssikinasteluksi, rettelöinniksi, koukkuiluksi, rajariidaksi ja tehdä mauttomimmat muotokysymykset toimintansa sisällöksi. Se ei uskalla iskeä yhteen hetkellä, jolloin taistelulla olisi periaatteellinen merkitys, jolloin toimeenpanovalta todella itse paljastaisi itsensä ja kansalliskokouksen asia olisi kansakunnan asia. Niin menetellen se antaisi kansakunnalle marssikäskyn, mutta sepä ei pelkääkään mitään enemmän kuin kansakunnan liikehtimistä. Siksi se aina tällaisissa tapauksissa torjuu vuoripuolueen esitykset ja siirtyy päiväjärjestykseen. Kun sitten näin on luovuttu asettamasta kiistakysymystä koko laajuudessaan, toimeenpanovalta odottaa rauhassa ajankohtaa, jolloin se voi taas vetää sen esille jonkin merkityksettömän pikku syyn nojalla ja jolloin kysymys tarjoaa niin sanoaksemme vain paikallista parlamentaarista mielen-

kiintoa. Silloin purkautuu järjestyspuolueen salattu raivo, silloin se riistää esiripun kulissien edestä, paljastaa presidentin ja julistaa tasavallan olevan vaarassa, mutta silloin sen paatos tuntuu mauttomalta, taistelun aihe — teennäiseltä verukkeelta tai yleensä sellaiselta, joka ei ole taistelun arvoinen. Parlamentaarinen myrsky on oleva myrsky vesilasissa, taistelu — juonittelua, yhteenotto — skandaali. Samaan aikaan kun vallankumoukselliset luokat seuraavat vahingoniloisina kansalliskokouksen nöyryytystä, sillä ne välittävät yhtä vähän sen parlamentaarisista etuuksista kuin tuo kokous yleisistä vapauksista, parlamentin ulkopuolinen porvaristo ei käsitä, kuinka parlamentissa oleva porvaristo voi kuluttaa aikaansa noin joutaviin kinasteluihin ja vaarantaa rauhaa kilpailemalla noin kurjalla tavalla presidentin kanssa. Sitä ällistyttää sellainen strategia, että rauha solmitaan hetkellä, jona koko maailma odottaa taistelua, ja lähdetään hyökkäämään silloin, kun koko maailma luulee rauhan solmituksi.

Joulukuun 20. pnä Pascal Duprat teki sisäministerille välikysymyksen kultaharkkoarpajaisista. Nuo arpajaiset olivat „Elysiumin tytär", jonka Napoleon uskottuineen oli saattanut maailmaan ja poliisiprefekti Carlier ottanut viralliseen suojelukseensa huolimatta siitä, että Ranskan laki kielsi panemasta arpajaisia toimeen muussa kuin hyväntekeväisyystarkoituksessa. Oli laskettu liikkeelle seitsemän miljoonaa frangin hintaista arpalippua, joista saatu voitto piti käytettämän muka Pariisin kulkureitten lähettämiseen laivalla Kaliforniaan. Toisaalta pyrittiin tunkemaan syrjään kultaunelmilla Pariisin proletariaatin sosialistiset unelmat ja viekoittelevalla päävoiton toiveella — doktrinäärinen oikeus työhön. Pariisin työläiset eivät tietenkään huomanneet Kalifornian kultaharkkojen loisteessa niitä himmeitä frangeja, jotka oli ongittu heidän taskuistaan. Pääasiassa oli kuitenkin kysymys suoranaisesta huijauksesta. Kulkureita, jotka aikoivat avata Kalifornian kultakaivokset vaivautumatta edes poistumaan Pariisista, olivat Bonaparte itse ja hänen peräti velkaantunut pöytäkuntansa. Kansalliskokouksen myöntämät kolme miljoonaa oli hummattu, kassa oli taas täytettävä tavalla tai toisella. Turhaan oli Bonaparte pannut alulle kansalliskeräyksen niin sanottujen cités ouvrières[1] järjestämiseksi ja merkinnyt itse ensimmäisenä huomattavan summan. Kovasydämiset porvarit odottivat epäluuloisina maksun suoritusta, ja kun sitä ei tietenkään tapahtunut, niin sosialistisilla pilvilinnoilla keinotteleminen meni myttyyn. Kultaharkot vetivät paremmin. Bonaparte ja kumppanit eivät tyytyneet vain siihen, että pistivät taskuihinsa voitto-osan arvottavana olevien kultaharkkojen

[1] *cités ouvrières* — työläisasutusten. *Toim.*

seitsemästä miljoonasta, vaan he valmistivat myös vääriä arpoja, laskivat kauppaan samaa arpanumeroa kymmenen, viisitoista jopa kaksikymmentäkin kappaletta. Se oli finanssioperaatio Joulukuun 10. päivän yhdistyksen hengessä! Tässä kansalliskokouksella ei ollut vastassaan näennäinen tasavallan presidentti, vaan Bonaparte, joka oli lihaa ja verta. Tässä kansalliskokous olisi voinut saada hänet kiinni itse teossa, joka ei ollut ristiriidassa perustuslain, vaan code pénalin kanssa [1]. Kun se Duprat'n välikysymyksen kuittasi siirtymällä päiväjärjestykseen, se ei tehnyt sitä vain siksi, että Girardinin ehdotus: kokous ilmoittaa tulleensa „hyvitetyksi", johdatti järjestyspuolueen mieleen sen oman järjestelmällisen korruption. Porvari — ja ennen kaikkea valtiomieheksi paisunut porvari — lisää käytännölliseen halpamaisuuteensa teoreettisen pöyhkeilyn. Valtiomiehenä hän muuttuu niin kuin häntä vastustava valtiovaltakin korkeammaksi olennoksi, jota vastaan voidaan taistella vain ylevällä, pyhällä tavalla.

Bonaparte, jolla boheemina ja kuninkaallisena ryysyläisenä oli porvariroistoon verrattuna se etu puolellaan, että hän saattoi käydä taistelua halpamaisin keinoin, näki nyt, kun kansalliskokous oli omin käsin auttanut häntä ylittämään sotilaskekkerien, joukkojen katselmusten, Joulukuun 10. päivän yhdistyksen ja vihdoin rikoslain niljakkaan pinnan, että oli koittanut hetki, jolloin hän saattoi siirtyä näennäisestä defensiivistä offensiiviin. Hän ei paljoakaan piitannut tällä välin sattuneista oikeusministerin, sotaministerin, meriministerin ja rahaministerin pikku tappioista, joina kansalliskokous ilmaisi ynseän tyytymättömyytensä. Hän ei ainoastaan estänyt ministereitä eroamasta ja sitten tunnustamasta toimeenpanovallan alistumista parlamentin alaiseksi. Hän saattoi nyt tehdä loppuun sen, minkä oli pannut alulle kansalliskokouksen loma-aikana: riuhtaista sotilasvallan parlamentilta, *erottaa Changarnier'n.*

Muuan Elyséen lehti julkaisi päiväkäskyn, joka toukokuun aikana oli muka annettu ensimmäiselle sotilasdivisioonalle, siis Changarnier'n toimesta, ja jossa upseereita kehotettiin olemaan kapinan sattuessa antamatta riveissään turvaa kavaltajille, ampumaan heidät heti ja kieltäytymään lähettämästä joukkoja kansalliskokoukselle, mikäli tämä sellaista vaatisi. Tammikuun 3. pnä 1851 tehdään hallitukselle välikysymys tämän päiväkäskyn johdosta. Hallitus pyytää asiaa tutkiakseen aikaa ensin kolme kuukautta, sitten viikon ja viimein vain kaksikymmentä neljä tuntia. Kansalliskokous vaatii selitystä heti paikalla. Changarnier nousee ja selittää, ettei sellaista päiväkäskyä ole ollut olemassakaan. Hän lisää, että hän on aina valmis täyttämään kansalliskokouksen vaatimukset ja että kansalliskokous voi rau-

[1] *„code pénal"* — rikoslaki. *Toim.*

hattomuuksien sattuessa turvautua häneen. Kansalliskokous ottaa hänen selityksensä vastaan sanoin kuvaamattomin suosionosoituksin ja antaa hänelle luottamuslauseen. Antautuessaan kenraalin yksityissuojelukseen kansalliskokous luopuu vallasta, vahvistaa oman voimattomuutensa ja armeijan kaikkivallan, mutta kenraali erehtyy, kun hän tarjoaa kansalliskokouksen käytettäväksi Bonapartea vastaan voiman, jonka hän itse on saanut vain samaisen Bonaparten antamana läänityksenä, ja kun hän puolestaan odottaa tukea tältä parlamentilta, omalta suojeluksen tarpeessa olevalta suojatiltaan. Changarnier uskoo kuitenkin siihen salaperäiseen voimaan, jolla porvaristo häntä on varustanut vuoden 1849 tammikuun 29. päivästä alkaen. Hän pitää itseään kolmantena valtiomahtina kahden muun valtiomahdin rinnalla. Hän saa osakseen saman kohtalon kuin tämän kauden muutkin sankarit tai paremminkin pyhimykset, joiden suuruus on pyyteellisen suuressa luulossa, jota heistä levittää heidän puolueensa, ja jotka kutistuvat arkisiksi hahmoiksi heti, kun olosuhteet kutsuvat heitä tekemään ihmeitä. Epäusko on yleensä näiden luuloteltujen sankarien ja tosi pyhimysten kuolemanvaarallinen vihollinen. Siitä johtuu heidän arvokkaan siveellinen suuttumuksensa innottomia vitsinikkareita ja pilkkakirveitä kohtaan.

Samana iltana kutsuttiin ministerit Elyséepalatsiin. Bonaparte vaatii Changarnier'n eroa, viisi ministeriä kieltäytyy hyväksymästä sitä, „Moniteur" lehti ilmoittaa ministeripulasta, järjestyspuolueen lehdistö uhkaa muodostaa parlamentaarisen armeijan Changarnier'n johdolla. Järjestyspuolueella oli perustuslain mukaan oikeus sellaiseen askeleeseen. Sen ei tarvinnut muuta kuin nimittää Changarnier kansalliskokouksen puhemieheksi ja kutsua kuinka paljon tahansa sotaväkeä huolehtimaan kokouksen turvallisuudesta. Se olisi voinut tehdä niin sitä varmemmin, koska Changarnier vielä todella oli armeijan ja Pariisin kansalliskaartin johdossa ja vain odotti kutsua saapua armeija mukanaan. Bonapartistien lehdistö ei edes enää uskaltanut asettaa kyseenalaiseksi kansalliskokouksen oikeutta välittömään sotaväen kutsumiseen — juridista turhantarkkuutta, joka näissä olosuhteissa ei luvannut menestystä. Oli todennäköistä, että armeija olisi totellut kansalliskokouksen määräystä, kun otetaan huomioon, että Bonaparten oli etsittävä kahdeksan päivää ympäri Pariisia löytääkseen vihdoin kaksi kenraalia — Baraguay d'Hilliers'n ja St. Jean d'Angelyn —, jotka ilmoittivat olevansa valmiit allekirjoittamaan Changarnier'n eron. Mutta enemmän kuin epäiltävää on se, että järjestyspuolue olisi omista riveistään ja parlamentista saanut kokoon sellaisen päätöksen tekoon tarpeellisen äänimäärän, kun muistetaan, että kahdeksan päivää myöhemmin järjestyspuolueesta vetäytyi erilleen 286

edustajaa ja että vuoripuolue hylkäsi samanlaisen ehdotuksen vielä joulukuussa 1851, viimeisellä ratkaisun hetkellä. Ehkä linnakreivit sentään vielä olisivat kyenneet nostattamaan puolueensa joukot sankaritekoon, jonka sisältönä oli hakeutua suojaan pistinmetsän taa ja ottaa vastaan sen leiriin karanneen armeijan palvelukset. Mutta herrat linnakreivit lähtivät sen sijaan Elyséepalatsiin tammikuun 6. pn iltana saadakseen valtioviisain sanankääntein ja miettein Bonaparten luopumaan Changarnier'n erottamisesta. Tilanteen herraksi katsotaan se, jota koetetaan suostutella. Bonaparte, jolle tämä teko antoi varmuutta, nimittää tammikuun 12. pnä uuden ministeristön, johon jäävät entisen ministeristön johtajat Fould ja Baroche. St. Jean d'Angelysta tulee sotaministeri, „Moniteur" julkaisee Changarnier'n erottamismääräyksen, hänen päällikköntoimensa jaetaan siten, että Baraguay d'Hilliers saa armeijan ensimmäisen divisioonan ja Perrot kansalliskaartin. Yhteiskunnan suojamuuri on pantu viralta, ja joskaan yhtään kiveä ei sen vuoksi putoa katosta, niin nousevat sitä vastoin pörssikurssit.

Sysäämällä luotaan armeijan, joka Changarnier'n persoonassa asettui sen käytettäväksi, ja jättämällä siten sotaväen peruuttamattomasti presidentille järjestyspuolue julisti porvariston kadottaneen herruuskutsumuksensa. Parlamentaarista ministeristöä ei ollut enää olemassa. Ja kun järjestyspuolue nyt menetti hallustaan armeijan ja kansalliskaartin, niin mitä voimakeinoja jäi sille, jotta se olisi voinut puolustaa presidenttiä vastaan samanaikaisesti sekä parlamentin usurpoitua, kansan yli ulottuvaa valtaa että parlamentin perustuslaillista valtaa? Ei mitään. Se saattoi ainoastaan vedota voimattomiin periaatteisiin, jotka se itse oli aina tulkinnut vain kolmansien henkilöiden noudatettaviksi tarkoitetuiksi yleisiksi ohjeiksi, voidakseen itse toimia sitä vapaammin. Changarnier'n erottamiseen ja sotilasvallan luovuttamiseen Bonapartelle päättyy käsittelemämme kauden, järjestyspuolueen ja toimeenpanovallan välisen taistelun kauden ensimmäinen vaihe. Molempien mahtien välinen sota on nyt avoimesti julistettu ja avoimesti käynnissä, mutta näin kävi vasta sen jälkeen, kun järjestyspuolue oli menettänyt sekä aseet että sotilaat. Jäätyään vaille ministeristöä, armeijaa, kansaa, yleistä mielipidettä, lakattuaan toukokuun 31. päivän vaalilain jälkeen olemasta suvereenisen kansakunnan edustaja, silmättömänä, korvattomana, hampaattomana jne. kansalliskokous oli vähitellen muuttunut *vanhan Ranskan parlamentiksi*, joka salli hallituksen toimia ominpäin ja sai itse tyytyä esittämään nurisevia vastalauseita post festum [1].

---

[1] *post festum* — juhlan jälkeen, ts. myöhästyneenä. *Toim.*

Järjestyspuolue ottaa uuden ministeristön vastaan suuttumuksen myrskyllä. Kenraali Bedeau palauttaa mieliin sen lauhkeuden, jota vakinainen komissio osoitti loma-aikoina, ja sen tavattoman hienotunteisuuden, jolla se kieltäytyi saattamasta julkisuuteen pöytäkirjojaan. Sisäministeri itse vaatii nyt julkaisemaan nämä pöytäkirjat, jotka nykyhetkellä tietenkin ovat jo väljähtyneitä kuin seisonut vesi eivätkä paljasta mitään uusia tosiasioita eivätkä tee vähäisintäkään vaikutusta kyllästyneeseen yleisöön. Rémusat'n esityksestä kansalliskokous vetäytyy takaisin toimistohuoneisiinsa ja nimittää „erikoistoimenpidevaliokunnan". Pariisi pysyy tavanomaisen elämänjärjestyksensä raiteilla sitäkin varmemmin, kun kauppa tänä hetkenä kukoistaa, teollisuuslaitokset toimivat, viljanhinnat ovat alhaiset, elintarvikkeita on yllin kyllin ja säästökassoihin tulee joka päivä uusia talletuksia. „Erikoistoimenpiteet", joista parlamentti on pitänyt niin suurta ääntä, kutistuvat ministereitä vastaan suunnatuksi, tammikuun 18. pnä annetuksi epäluottamuslauseeksi eikä tällöin mainita edes kenraali Changarnier'n nimeä. Järjestyspuolueen oli pakko muotoilla epäluottamuslauseensa tällaiseksi varmistaakseen itselleen tasavaltalaisten äänet, sillä nämä hyväksyivät kaikista ministeristön toimenpiteistä vain Changarnier'n erottamisen, kun taas järjestyspuolue ei itse asiassa voinut moittia ministeristön muita tekoja, koska se itse oli ne sanellut.

Tammikuun 18. pn epäluottamuslause annettiin 415 äänellä 286 vastaan. Se vietiin siis läpi vain äärimmäisten legitimistien ja orleanistien sekä aitojen tasavaltalaisten ja vuoripuolueen *kokoomuksen* avulla. Tämä todisti sitä, ettei järjestyspuolue, kahakoidessaan Bonaparten kanssa, ollut kadottanut vain ministeristöä eikä vain armeijaa, vaan myös itsenäisen parlamentaarisen enemmistönsä, että sen omasta leiristä oli karannut joukko edustajia, mikä johtui sovittelukiihkosta, taistelun pelosta, uupumuksesta, perhesuhteista, jotka liittivät heitä verisitein valtion virkoihin, halusta metsästää vapautuvia ministerinsalkkuja (Odilon Barrot), halpamaisesta itsekkyydestä, joka saa tavallisen porvarin aina uhraamaan luokkansa yhteisedun tämän tai tuon yksityisedun takia. Bonapartistiset edustajat kannattivat alusta alkaen järjestyspuoluetta vain taistelussa vallankumousta vastaan. Katolisen puolueen johtaja Montalembert heitti jo silloin vaikutusvaltansa Bonaparten vaakakuppiin, sillä hän epäili parlamentaarisen puolueen elinkelpoisuutta. Vihdoin tämän puolueen johtajien, Thiersin ja Berryer'n, orleanistin ja legitimistin, oli pakko julkisesti julistautua tasavaltalaisiksi, tunnustaa, että heidän sydämensä sykki kuninkaalle, mutta aivot ajattelivat tasavaltalaisesti, että parlamentaarinen tasavalta oli ainoa mahdollinen koko porvariston herruuden muoto. Heidän oli näin pakko leimata porvariluokan silmissä yhtä vaaralliseksi kuin

päättömiksikin salajuoniksi ne restauraatiosuunnitelmat, joita he edelleenkin uutterasti ajoivat parlamentin selän takana.

Tammikuun 18. pn epäluottamuslause osui ministereihin eikä presidenttiin. Mutta eihän Changarnier'ta ollut erottanut ministeristö, vaan presidentti. Pitikö järjestyspuolueen asettaa itse Bonapartekin syytteeseen? Hänen restauraatiohalujensako takia? Nehän vain täydensivät sen omia vastaavanlaisia haluja. Senkö takia, että hän oli vehkeillyt sotaväen katselmuksissa ja Joulukuun 10. päivän yhdistyksessä? Tämän aiheenhan puolue oli kauan sitten haudannut siirtymällä ilman muuta päiväjärjestykseen. Senkö takia, että pantiin viralta tammikuun 29. ja kesäkuun 13. pn sankari, mies, joka toukokuussa 1850 uhkasi sytyttää kapinan sattuessa Pariisin tuleen joka neljältä nurkalta? Mutta sen liittolaiset vuoripuolueesta ja Cavaignac eivät sallineet sen edes virallisella surunvalittelulla lohduttaa yhteiskunnan kaatunutta suojamuuria. Järjestyspuolue itse ei voinut kieltää presidentiltä perustuslaillista oikeutta panna viralta kenraalia. Se raivosi vain sen vuoksi, että presidentti käytti perustuslaillista oikeuttaan parlamenttia vastaan. Mutta eikö se itse ollut jatkuvasti käyttänyt parlamentaarista etuuttaan perustuslainvastaisesti, varsinkin yleistä äänioikeutta lakkautettaessa? Sillä ei ollut siis muuta neuvoa, kuin pysytellä tiukasti parlamentaarisissa puitteissa. Ja tähän tarvittiin sitä omalaatuista sairautta, joka vuodesta 1848 on riehunut koko mannermaalla, *parlamentaarista kretinismiä,* joka sitoo tartunnan saaneet kuviteltuun maailmaan ja riistää heiltä kaiken järjen, kaiken muistin, kaiken kyvyn käsittää ankaraa ulkomaailmaa, tätä parlamentaarista kretinismiä tarvittiin siihen, että järjestyspuolue, joka omin käsin oli hävittänyt kaikki parlamentaarisen mahdin edellytykset ja jonka oli pakkokin ne hävittää taistelussa toisten luokkien kanssa, yhä vielä piti parlamentaarista voittoaan voittona ja luuli osuvansa presidenttiin lyödessään hänen ministerejään. Se antoi siten presidentille vain tilaisuuden nöyryyttää uudelleen kansalliskokousta koko kansakunnan nähden. Tammikuun 20. pnä „Moniteur" lehti ilmoitti, että ero oli myönnetty koko ministeristölle. Sen varjolla, ettei millään parlamentaarisella puolueella enää ollut enemmistöä — kuten tammikuun 18. pn äänestys, tuo vuoripuolueen ja kuningasmielisten yhteenliittymän hedelmä, oli osoittanut — ja että siksi oli odotettava uuden enemmistön muodostumista, Bonaparte nimitti niin sanotun tilapäisministeristön, johon ei kuulunut ainoatakaan parlamentin jäsentä, vaan pelkästään tuntemattomia ja merkityksettömiä henkilöitä,— pelkkien kauppa-apulaisten ja kirjurien ministeristön. Järjestyspuolue sai nyt pelata itsensä väsyksiin näiden marionettien kanssa, mutta toimeenpanovalta katsoi, ettei enää maksanut vaivaa olla tosissaan edustettuna kansalliskokouksessa. Bonaparte keskitti sitä

näkyvämmin kaiken toimeenpanovallan omiin käsiinsä, ja hänen oli sitä helpompi käyttää sitä omiin tarkoituksiinsa, mitä enemmän hänen ministerinsä olivat pelkkiä statisteja.

Vuoripuolueen kanssa liittoutunut järjestyspuolue kosti jääväämällä presidentiltä 1 800 000 frangin lisäavun, jota Joulukuun 10. päivän yhdistyksen päämies oli pakottanut kauppa-apulaisministerinsä ehdottamaan. Tällä kertaa asian ratkaisi vain 102 äänen enemmistö, tammikuun 18. pn jälkeen oli siis jälleen tipahtanut pois 27 ääntä, järjestyspuolueen hajaantuminen jatkui. Jottei kukaan erehtyisi hetkeksikään sen suhteen, mitä merkitsi sen liittoutuminen vuoripuolueen kanssa, se ei välittänyt ottaa edes huomioon 189 vuoripuolueen jäsenen allekirjoittamaa esitystä valtiorikollisten yleisestä armahtamisesta. Riitti, kun sisäministeri, muuan Vaïsse-niminen henkilö, selitti, että rauha oli vain näennäistä, että salassa harjoitettiin ankaraa kiihotusta, kaikkialla järjestettiin salaisia yhdistyksiä, demokraattiset lehdet valmistautuivat ilmestymään uudelleen, departementeista saapui huonoja uutisia, Geneven pakolaiset johtivat Lyonin kautta koko etelä-Ranskaa käsittävää salaliittoa, Ranska oli kauppa- ja teollisuuspulan partaalla, Roubaix'n tehtailijat olivat supistaneet työaikaa, Belle-Ilen[1] vangit kapinoivat — riitti, kun vain joku Vaïssekin manasi esiin punaisen kummituksen, ja enempää ei järjestyspuolue tarvinnut hyljätäkseen keskustelutta esityksen, joka olisi hankkinut kansalliskokoukselle tavattoman kansansuosion ja heittänyt Bonaparten takaisin sen syliin. Sen sijaan, että järjestyspuolue antoi säikäyttää itseään toimeenpanovallan kuvailemalla uusien levottomuuksien näkymällä, sen olisi pitänyt suoda hieman liikkuma-alaa luokkataistelulle saadakseen toimeenpanovallan pysymään riippuvaisena. Mutta se tunsi itsensä kykenemättömäksi tuohon tehtävään, leikkimään tulella.

Sillä välin niin sanottu tilapäisministeristö eleli joutilaana huhtikuun puoliväliin saakka. Bonaparte väsytti ja pilkkasi kansalliskokousta alituisilla uusilla ministerikombinaatioilla. Toisinaan hän näytti aikovan muodostaa tasavaltalaisen ministeristön, jossa olisivat Lamartine ja Billault, toisinaan parlamentaarisen ministeristön, jossa olisi ehdottoman tarpeellinen Odilon Barrot, jonka nimi ei puuttunut koskaan, kun oltiin narrin tarpeessa, toisinaan legitimistisen ministeristön, johon tulisivat Vatimesnil ja Benoist d'Azy, toisinaan orleanistisen, jossa olisi Maleville. Pitäen näin yllä järjestyspuolueen eri ryhmien keskinäistä jännittyneisyyttä ja pelotellen niitä kaikkia tasavaltalaisen ministeristön ja sitä välttämättömästi seuraavan yleisen

[1] *Belle-Ile* — länsi-Ranskan rannikkosaari, vuoden 1848 jälkeen tuomittujen vallankumouksellisten vankeuspaikka. *Toim.*

äänioikeuden palauttamisen näkymällä Bonaparte saa samalla porvariston vakuuttumaan siitä, että hänen vilpittömät ponnistelunsa parlamentaarisen ministeristön muodostamiseksi epäonnistuvat rojalististen ryhmien taipumattomuuden takia. Porvaristo taas vaati „lujaa hallitusta" sitä äänekkäämmin ja piti Ranskan jättämistä „ilman hallintoa" sitä anteeksiantamattomampana, mitä lähemmäksi näytti tulevan yleinen kauppapula ja mitä enemmän se hankki kannattajia sosialismille kaupungeissa niin kuin tuhoisan alhaiset viljanhinnat maaseudulla. Kauppa ehtyikin päivä päivältä, työttömien lukumäärä kasvoi huomattavasti. Pariisissa oli ainakin 10 000 työläistä ilman leipää, Rouenissa, Mülhausenissa, Lyonissa, Roubaix'ssa, Tourcoingissa, St. Etiennessä, Elbeufissä jne. seisoi lukuisia tehtaita. Näissä olosuhteissa Bonaparte tohti entistää huhtikuun 11. pnä tammikuun 18. pn ministeristön, johon herrojen Rouherin, Fouldin, Barochen jne. lisäksi tuli vahvistuksena herra Léon Faucher, jolle perustava kokous viimeisenä päivänään oli yksimielisesti — viiden ministerin ääntä lukuunottamatta — antanut epäluottamuslauseen väärien sähkösanomatietojen levittämisen vuoksi. Kansalliskokous oli siis saanut voiton ministeristöstä tammikuun 18. pnä ja taistellut kolme kuukautta Bonapartea vastaan vain siitä hyvästä, jotta Fould ja Baroche huhtikuun 11. pnä saisivat puritaani Faucher'n kolmanneksi ministeriliittoonsa.

Marraskuussa 1849 Bonaparte oli tyytynyt *ei-parlamentaariseen* ministeristöön, tammikuussa 1851 — *ulkoparlamentaariseen*, huhtikuun 11. pnä hän tunsi olevansa kyllin voimakas muodostamaan parlamentinvastaisen ministeristön, jossa kummankin, sekä perustavan että lakiasäätävän, tasavaltalaisen ja kuningasmielisen kansalliskokouksen epäluottamuslauseet harmonisesti yhdistyivät. Tämä ministeriasteikko oli se lämpömittari, jolla parlamentti saattoi mitata oman elämänlämpönsä vähentymistä. Tämä lämpö oli huhtikuun lopulla laskenut niin alas, että Persigny saattoi yksityiskeskustelussa kehottaa Changarnier'ta siirtymään presidentin leiriin. Bonaparte, vakuutti hän, katsoi, että kansalliskokouksen vaikutuksesta oli kokonaan tehty loppu, ja oli jo valmiina julistuskin, joka julkaistaisiin vakaasti aiotun, mutta jälleen tilapäisesti lykätyn valtiokaappauksen jälkeen. Changarnier ilmoitti järjestyspuolueen johtajille tästä kuolemantuomiosta, mutta kuka uskoo, että lutikanpurema tappaa? Ja parlamentti, niin lyöty, niin hajonnut ja niin perin juurin mätä kuin se olikin, ei kyennyt näkemään Joulukuun 10. päivän yhdistyksen groteskin johtajan kanssa käymäänsä kaksintaistelua muuksi kuin kaksintaisteluksi luteen kanssa. Mutta Bonaparte vastasi järjestyspuolueelle kuin Agesilaos kuningas Agisille: *„Näytän sinusta muurahaiselta, mutta kerran minusta tulee leijona."*

VI

Liitto, joka järjestyspuolueen oli pakko tehdä vuoripuolueen ja aito tasavaltalaisten kanssa pyrkiessään tuloksettomasti pitämään hallussaan sotilasvallan ja valtaamaan uudelleen toimeenpanovallan korkeimman johdon, todisti kumoamattomasti sitä, että järjestyspuolue oli menettänyt itsenäisen *parlamentaarisen enemmistönsä*. Pelkkä kalenterin mahti, kellon viisari antoi toukokuun 28. pnä merkin sen täydelliselle hajoamiselle. Toukokuun 28. pnä alkoi kansalliskokouksen viimeinen elinvuosi. Kansalliskokouksen oli nyt ratkaistava, jätetäänkö perustuslaki entiselleen vai tarkistetaanko sitä. Mutta perustuslain tarkistaminen ei merkinnyt vain joko suurporvariston tai pikkuporvarillisen demokratian herruutta, joko demokratiaa tai proletariaatin anarkiaa, joko parlamentaarista tasavaltaa tai Bonapartea, vaan se merkitsi samalla, että oli valittava joko Orleans tai Bourbon! Siten putosi keskelle parlamenttia riitaomena, jonka ympärillä oli syttyvä ilmiliekkiin taistelu niistä eduista, jotka pirstoivat järjestyspuolueen vihamielisiksi ryhmiksi. Järjestyspuolue oli erilaisten yhteiskunnallisten ainesten yhtymä. Tarkistamiskysymys synnytti sen poliittisen lämpötilan, jossa tämä yhtymä hajosi jälleen alkuosiinsa.

Bonapartistien mielenkiinto tarkistusta kohtaan on helposti selitettävissä. He tahtoivat kumota ennen kaikkea 45. artiklan, joka esti valitsemasta uudelleen Bonapartea ja pidentämästä hänen valtakauttaan. Tasavaltalaisten asennoituminen ei ollut sen vaikeammin selitettävissä. He torjuivat ehdottomasti jokaisen tarkistuksen, he näkivät siinä ainoastaan salaliiton tasavaltaa vastaan. Koska heidän käytettävissään oli *enemmän kuin neljännes* kansalliskokouksen *äänistä* ja koska laillisesti pätevän tarkistamispäätöksen tekemiseen ja tarkistuksen suorittavan kokouksen koollekutsumiseen vaadittiin perustuslain mukaan kolme neljännestä äänistä, niin heidän tarvitsi vain laskea omat äänensä ollakseen varmoja voitosta. Ja he olivat varmoja voitosta.

Jos kohta nämä kannanotot olivat selviä, niin järjestyspuolue oli sitä vastoin sotkeentunut selvittämättömiin riitoihin. Kieltäytyessään tarkistuksesta, se saattaisi vaaraan status quon, koska Bonapartelle jäisi silloin vain yksi ulospääsy, väkivalta, ja koska Ranska presidentteineen, joka oli menettänyt vaikutusvaltansa, ja parlamentteineen, jolla sitä ei ole ollut pitkään aikaan, ja vihdoin kansoineen, joka aikoi hankkia sitä jälleen itselleen, saatettaisiin ratkaisun hetkellä, toukokuun toisena sunnuntaina 1852, alttiiksi vallankumoukselliselle anarkialle. Äänestäessään perustuslainmukaisen tarkistuksen puolesta se tiesi äänestävänsä turhaan ja kärsivänsä perustuslain mukaisesti haaksirikon

tasavaltalaisten kielteisen kannan vuoksi. Selittäessään pitävänsä perustuslainvastaisesti yksinkertaista äänten enemmistöä riittävänä se saattoi toivoa pitävänsä vallankumousta kurissa vain alistumalla itse ehdoitta toimeenpanovallan herruuteen; siten se tekisi Bonapartesta perustuslain, tarkistuksen ja itsensäkin määrääjän. Osittainen tarkistus, joka pidentäisi presidentin valta-aikaa, valmistaisi tietä keisarilliselle vallananastukselle. Yleinen tarkistus, joka lyhentäisi tasavallan elinikää, johtaisi väistämättömästi dynastisten pyyteiden konfliktiin, sillä sekä Bourbonin että Orleansin suvun uuden valtaistuimelle nousun edellytykset eivät ainoastaan olleet erilaisia, vaan myös kielsivät toinen toisensa.

Parlamentaarinen tasavalta oli enemmän kuin puolueeton alue, jolla Ranskan porvariston molemmat ryhmät, legitimistit ja orleanistit, suurmaanomistus ja teollisuus, saattoivat isännöidä rinta rinnan, yhtäläisin oikeuksin. Se oli niiden *yhteisen* herruuden välttämätön edellytys, ainoa valtiomuoto, jossa niiden yhteiset luokkaedut olivat määräävinä niin eri porvariryhmien pyyteisiin kuin myös yhteiskunnan kaikkiin muihin luokkiin nähden. Kuningasmielisinä ne joutuivat jälleen vastakkain, taisteluun joko maaomaisuuden tai rahan ylivallasta, ja tämän vastakkaisuuden ylimpänä ilmauksena, sen ruumiillistumana, olivat niiden kuninkaat — niiden hallitsijasuvut. Tämän vuoksi järjestyspuolue ponnisteli *Bourbonien takaisin kutsumista* vastaan.

Orleanisti ja kansanedustaja Creton oli 1849, 1850 ja 1851 periodisesti ehdottanut kuningasperheitä koskevan karkotusmääräyksen peruuttamista. Parlamentti esitti yhtä periodisesti näytelmää kuningasmielisten kokouksesta, joka itsepintaisesti sulkee karkotetuilta kuninkailtaan portin, josta nämä voisivat palata kotiin. Rikhard III oli murhannut Henrik VI:n huomauttaen, että Henrik oli liian hyvä elämään tässä maailmassa, joten hänen paikkansa on taivaassa. Kuningasmieliset selittivät Ranskan olevan liian huonon ottamaan jälleen omakseen kuninkaansa. Olosuhteiden pakosta kuningasmieliset olivat muuttuneet tasavaltalaisiksi ja vedonneet jatkuvasti kansan päätökseen, joka oli karkottanut heidän kuninkaansa Ranskasta.

Perustuslain tarkistaminen — ja olosuhteet pakottivat ottamaan sen käsiteltäväksi — asetti tasavallan ohella kyseenalaiseksi myös kummankin porvariryhmän yhteisen herruuden ja aiheutti nyt monarkian osoittautuessa mahdolliseksi jälleen niiden intressien kilpailua, joita monarkia oli vuoron perään ennen muuta edustanut, taistelua siitä, kumpi ryhmä saa ylivallan toiseen nähden. Järjestyspuolueen diplomaatit luulivat tekevänsä lopun taistelusta molempien hallitsijasukujen yhteensulattamisen avulla, kuningasmielisten puolueitten ja niiden kuningashuoneiden niin sanotun *yhtymisen* avulla. Restauraation ja heinäkuun

monarkian todellista yhtymistä oli parlamentaarinen tasavalta, jossa orleanistien ja legitimistien värit sammuivat ja eri porvarilajit sulautuivat porvaristoksi yleensä, porvarin suvuksi. Mutta nyt piti orleanistista tulla legitimisti, legitimististä orleanisti. Kuninkuuden, joka oli ollut niiden vastakohtaisuuden ruumiillistuma, piti nyt tulla niiden yhtenäisyyden ruumiillistumaksi; niiden yksinomaisten ryhmäintressien ilmauksen piti tulla niiden yhteisten luokkaintressien ilmaukseksi; monarkian oli tehtävä se, minkä saattoi tehdä ja oli tehnytkin vain kahden monarkian lakkauttaminen, tasavalta. Kas tässä se viisasten kivi, jonka keksimiseksi järjestyspuolueen tohtorit vaivasivat päätään. Ikään kuin legitimistisestä monarkiasta olisi joskus voinut tulla teollisuusporvariston monarkia tai porvarikuninkuudesta syntyperäisen maaylimystön kuninkuutta. Ikään kuin maaomaisuus ja teollisuus olisivat voineet yhtyä veljesliittoon *yhden* kruunun hallitsemina, kun tuo kruunu kerran voitiin laskea vain yhteen päähän, joko vanhemman tai nuoremman veljen päähän. Ikään kuin teollisuus ylipäänsä voisi sopia maaomaisuuden kanssa, niin kauan kuin maaomaisuus ei päätä itse muuttua teolliseksi. Vaikka Henrik V kuolisi huomispäivänä, niin Pariisin kreivistä ei silti tulisi legitimistien kuningasta, paitsi ehkä silloin, jos hän lakkaisi olemasta orleanistien kuningas. Kuitenkin yhtymisen filosofit, jotka pöyhistyivät sitä mukaa kuin tarkistamiskysymys työntyi etualalle, jotka olivat tehneet „Assemblée nationalesta" julkisen jokapäiväisen äänenkannattajan itselleen ja tälläkin hetkellä (helmikuussa 1852) ovat taas puuhassa, selittivät kaikkien vaikeuksien johtuvan vain molempien hallitsijasukujen vastarinnasta ja keskinäisestä kilpailusta. Louis-Philippen kuoleman jälkeen yritettiin saada aikaan sovintoa Orleansin suvun ja Henrik V:n välillä, mutta kuten hallitsijasukujen juonitteluja yleensä, hoidettiin näitäkin yrityksiä vain kansalliskokouksen lomalla ollessa välinäytöksinä kulissien takana, ja ne olivat olleet enemmän sentimentaalista keikailua vanhalla taikauskolla kuin tositarkoituksellista puuhaa, mutta nyt niistä tekaistiin valtiollinen näytelmä, jonka järjestyspuolue toi julkisuuden näyttämölle, kun sitä siihen saakka oli esitetty harrastelijateatterissa. Pikalähetit kiitävät Pariisista Venetsiaan, Venetsiasta Claremontiin, Claremontista Pariisiin, Chambordin kreivi antaa manifestin, jossa hän „kaikkien perheenjäsentensä auttamana" julistaa „kansallista" eikä omaa restauraatiota. Orleanisti Salvandy heittäytyy Henrik V:n jalkoihin. Legitimistijohtajat Berryer, Benoist d'Azy, St. Priest vaeltavat Claremontiin suostuttelemaan Orleansin sukukuntaa, mutta matka jää tuloksettomaksi. Yhtymisen kannattajat havaitsevat liian myöhään, että kummankaan porvariryhmän intressit eivät muutu tinkimättömämmiksi eivätkä peräänantavaisemmiksi kärjistyessään sukuintressien, kahden

hallitsijahuoneen intressien muodossa. Jos Henrik V tunnustaisi Pariisin kreivin seuraajakseen — ainoa menestys, mikä yhtymisellä parhaassa tapauksessa voitiin saavuttaa,— niin Orleansin suku ei voittaisi mitään, mitä Henrik V:n lapsettomuus ei olisi sille jo taannut, mutta se menettäisi kaiken sen, minkä se oli heinäkuun vallankumouksen kautta hankkinut. Se luopuisi kaikista alunperin esittämistään vaatimuksista, kaikista oikeuksista, jotka se oli hankkinut Bourbonien vanhemmalta sukuhaaralta miltei vuosisadan kestäneessä taistelussa, se vaihtaisi historialliset etuutensa, nykyaikaisen kuninkuuden etuudet, sukupuunsa etuuksiin. Yhtyminen ei siis olisi ollut muuta kuin Orleansin suvun vapaaehtoista luopumista valtaistuimesta, sen alistumista legitimismiin, sen katuvaista kääntymistä valtiollisesta protestanttisuudesta valtiolliseen katolisuuteen, kääntymistä, mikä sitä paitsi ei edes johtanut sitä takaisin valtaistuimelle, jonka se oli menettänyt, vaan ainoastaan sille valtaistuimen portaalle, jolla se oli syntynyt. Vanhat orleanistiministerit Guizot, Duchâtel ja muut, jotka niin ikään kiiruhtivat Claremontiin puhumaan yhtymisen puolesta, edustivat itseasiassa vain heinäkuun vallankumouksen jälkeistä kohmeloa, porvarikuningaskunnan ja porvareitten kuninkuuden aiheuttamaa toivottomuutta, taikauskoista luottamusta legitimiteettiin kuin viimeiseen anarkialta suojaavaan talismaniin. Kuvitellen olevansa Orleansin ja Bourbonin sukujen välitysmiehiä he olivat todellisuudessa vain orleanistiluopioita, ja sellaisina heidät myös otti vastaan Joinvillen prinssi. Orleanistien elinkelpoinen, sotainen osa, Thiers, Baze jne., sai Louis-Philippen perhekunnan vakuuttuneeksi sitä helpommin siitä, että koska jokainen välitön monarkian restauraatio edellytti kummankin hallitsijasuvun yhtymistä ja jokainen tuollainen yhtyminen edellyttää samalla Orleansin suvun luopumista valtaistuimesta, niin oli täysin heidän esi-isäinsä perinteiden mukaista tunnustaa väliaikaisesti tasavalta ja odottaa, kunnes tapahtumat sallivat muuttaa presidentin tuolin valtaistuimeksi. Joinvillen ehdokkuudesta laskettiin liikkeelle huhuja, yleistä uteliaisuutta pidettiin vireillä ja muutamia kuukausia myöhemmin, syyskuussa, kun perustuslain tarkistaminen oli hylätty, tuo ehdokkuus kuulutettiin virallisesti.

Siten orleanistien ja legitimistien yhtymistä tavoitteleva rojalistinen yritys ei vain mennyt myttyyn, vaan se mursi myös niiden *parlamentaarisen yhdistymän*, niiden tasavaltalaisen yhtymismuodon ja hajotti järjestyspuolueen alkuosiinsa. Mutta mitä enemmän Claremont ja Venetsia vieraantuivat toisistaan, mitä enemmän rikkoontuivat niiden välit ja mitä voimakkaammaksi kävi agitaatio Joinvillen hyväksi, sitä innokkaammin, vakavammin käytiin neuvotteluja Faucher'n, Bonaparten ministerin, ja legitimistien välillä.

Järjestyspuolueen hajaantuminen ei pysähtynyt alkuosien erottumiseen. Kumpikin suurista pääryhmistä jakautui vuorostaan uusiin. Näytti kuin kaikki vanhat vivahteet, jotka kummassakin piirissä, niin orleanistien kuin legitimistienkin piirissä, olivat aikaisemmin taistelleet keskenään ja painostaneet toisiaan, olisivat jälleen elostuneet kuin kuivuneet likoeläimet, jotka ovat joutuneet kosketuksiin veden kanssa, näytti kuin ne kaikki olisivat saaneet uutta elinvoimaa muodostuakseen omiksi ryhmiksi ja itsenäisiksi vastakohdiksi. Legitimistit palasivat mielikuvituksessaan aikaan, jolloin kiisteltiin erimielisyyksistä Tuilerien ja Pavillon Marsanin kesken, Villèlen ja Polignacin kesken. Orleanistit elivät uudelleen tuon Guizot'n, Molén, Broglien, Thiersin ja Odilon Barrot'n välisten turnajaisten kulta-ajan.

Perustuslain tarkistamiseen innostunut, mutta tarkistuksen rajoista erimielinen järjestyspuolueen osa, joka muodostui toisaalta Berryer'n ja Fallouz'n, toisaalta La Rochejaqueleinin johtamista legitimisteistä ja Molén, Broglien, Montalembertin ja Odilon Barrot'n johtamista taisteluun väsyneistä orleanisteista, sopi bonapartistiedustajain kanssa seuraavasta epämääräisestä ja laajamielisestä ehdotuksesta: „Allekirjoittaneet edustajat, tarkoituksenaan antaa kansakunnalle jälleen mahdollisuuden sen suvereniteetin täydelliseen toteuttamiseen, ehdottavat täten perustuslain tarkistamista". Mutta samaan aikaan he selittivät yksimielisesti selostajansa Tocquevillen kautta, ettei kansalliskokouksella ole oikeutta esittää *tasavallan lakkauttamista,* että tällainen oikeus on vain revisiokamarilla. Sitä paitsi perustuslakia voitiin tarkistaa vain *„laillisella" tavalla,* siis ainoastaan, kun tarkistusta kannatti perustuslain säätämä kolme neljännestä äänimäärästä. Heinäkuun 19. pnä kuusi päivää kestäneen myrskyisen käsittelyn jälkeen tarkistusehdotus hylättiin, kuten oli odotettavissakin. Tarkistuksen puolesta äänesti 446 edustajaa, mutta vastaan 278. Äärimmäiset orleanistit Thiers, Changarnier jne. äänestivät tasavaltalaisten ja vuoripuolueen mukana.

Parlamentin enemmistö oli näin esiintynyt perustuslakia vastaan, mutta perustuslaki itse esiintyi vähemmistön puolesta ja teki sen päätöksen sitovaksi. Mutta eikö järjestyspuolue ollut toukokuun 31. päivänä 1850 ja kesäkuun 13. pnä 1849 alistanut perustuslakia parlamentin enemmistöstä riippuvaksi? Eikö tuon puolueen koko siihenastinen politiikka ollut perustunut juuri siihen, että perustuslain pykälät alistettiin parlamentin enemmistön päätöksistä riippuviksi? Eikö se ollut antanut demokraattien luottaa lain kirjaimeen taikauskoisesti kuin Vanhaan testamenttiin ja sitten kurittanut heitä sillä? Mutta tällä hetkellä perustuslain tarkistus ei merkinnyt muuta kuin presidentin vallan jatkamista, samoin kuin perustuslain voimassapitäminen muuttumattomana ei merkinnyt muuta kuin Bonaparten viraltapanoa.

Parlamentti oli puhunut hänen puolestaan, mutta perustuslaki puhui parlamenttia vastaan. Bonaparte siis toimi parlamentin hengen mukaisesti repiessään perustuslain kappaleiksi, ja hän toimi perustuslain hengen mukaisesti hajottaessaan parlamentin.

Parlamentti oli julistanut perustuslain ja sen ohessa oman herruutensa „enemmistöstä riippumattomaksi", se oli päätöksellään kumonnut perustuslain ja pidentänyt presidentin valta-aikaa ja samalla selittänyt, että toinen ei voinut elää eikä toinen kuolla niin kauan kuin se itse oli olemassa. Sen hautaajat seisoivat jo ovella. Samaan aikaan kun parlamentti kiisteli perustuslain tarkistamisesta, Bonaparte erotti ensimmäisen divisioonan komentajan kenraali Baraguay d'Hilliers'n, joka oli osoittautunut epäröiväksi, ja nimitti hänen tilalleen kenraali Magnanin, Lyonin voittajan, joulukuun päivien sankarin, erään rengeistään, joka jo Louis-Philippen aikana oli enemmän tai vähemmän kompromettoinut itseään bonapartismilla Boulognen retken yhteydessä.

Perustuslain tarkistamisesta tekemällään päätöksellä järjestyspuolue osoitti, että tuo puolue oli kykenemätön sekä hallitsemaan että palvelemaan, sekä elämään että kuolemaan, sekä sietämään tasavaltaa että kukistamaan sen, sekä pitämään voimassa perustuslakia että heittämään sen romukasaan, sekä toimimaan yhdessä presidentin kanssa että katkaisemaan välinsä häneen. Keneltä se sitten odotti ratkaisua kaikkiin ristiriitoihin? Almanakalta, tapahtumain kululta. Se lakkasi vaatimasta itselleen valtaa vaikuttaa tapahtumain kulkuun. Se antautui siis tapahtumien valtaan ja siten sille voimalle, jolle se oli luovuttanut vallan attribuutin toisensa jälkeen taistellessaan kansaa vastaan, kunnes itse seisoi voimattomana tuon voiman edessä. Jotta toimeenpanovallan johtaja voisi entistä esteettömämmin laatia sotasuunnitelmaa sitä vastaan, lisätä hyökkäysvälineitään, valita aseensa ja lujittaa asemiaan, järjestyspuolue päätti kadota näyttämöltä tällä kriitillisellä hetkellä ja lykätä istuntoja kolmella kuukaudella: elokuun 10. pstä marraskuun 4. päivään.

Parlamentaarinen puolue ei ollut vain hajonnut kahdeksi suureksi ryhmäksi ja nämä edelleen keskuudessaan eri osasiin, vaan lisäksi rikkoontui parlamentissa olevan järjestyspuolueen ja parlamentin *ulkopuolella* olevan järjestyspuolueen yhtenäisyys. Porvariston puhujat ja kirjanoppineet, heidän tribuuninsa ja sanomalehtensä, sanalla sanoen porvariston ideologit ja porvaristo itse, edustajat ja edustettavat, seisoivat vieraantuneina vastatusten eivätkä enää ymmärtäneet toisiaan.

Provinssien legitimistit, joiden näköpiiri oli rajoittunut ja innostus rajaton, syyttivät parlamenttijohtajiaan Berryer'tä ja Falloux'ta siitä, että nämä olivat karanneet bonapartistien leiriin ja luopuneet Henrik V:stä. Heidän bourbonilaisjärkensä uskoi syntiinlankeemukseen, muttei diplomatiaan.

Vielä kohtalokkaampi ja ratkaisevampi oli kauppaporvariston ja heidän poliitikkojensa välien rikkoutuminen. Kauppaporvaristo ei syyttänyt poliitikkojaan periaatteiden pettämisestä kuten legitimistit omiaan, vaan päinvastoin siitä, että sen poliitikot olivat pitäneet kiinni hyödyttömiksi käyneistä periaatteista.

Olen jo aikaisemmin huomauttanut, että Fouldin tultua ministeriksi kauppaporvariston se osa, jolle Louis-Philippen aikanakin oli kuulunut leijonanosa vallasta, *rahaylimystö,* oli muuttunut bonapartelaiseksi. Fould ei edustanut vain Bonaparten etuja pörssissä, hän edusti myös pörssin etuja Bonaparten luona. Rahaylimystön kantaa kuvaa sattuvimmin seuraava ote sen eurooppalaisesta äänenkannattajasta, Lontoon „Economist" lehdestä. Vuoden 1851 helmikuun 1. pn numerossaan lehti julkaisee kirjoituksen Pariisista: „Nyt olemme todenneet joka taholla, että Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa. Presidentti puhuu siitä lakiasäätävälle kokoukselle lähettämässään julistuksessa, samaa kaikuu kansallisilta puhujalavoilta, samaa vakuuttavat sanomalehdet, samaa julistetaan saarnatuoleista, *samaa todistaa valtion arvopapereiden herkkä reagoiminen vähäisimpiinkin mahdollisiin häiriöihin ja niiden vakavuus toimeenpanovallan voittaessa."*

Vuoden 1851 marraskuun 29. päivän numerossaan „Economist" selittää omissa nimissään: *„Euroopan kaikissa pörsseissä on presidentti nyt tunnustettu järjestyksen vartijaksi."* Rahaylimystö siis tuomitsi järjestyspuolueen parlamentaarisen taistelun toimeenpanovaltaa vastaan *järjestyksen häiritsemisenä* ja juhli *järjestyksen voittona* jokaista voittoa, jonka presidentti sai niistä, joita oli luultu rahaylimystön omiksi edustajiksi. Tässä ei ole pidettävä rahaylimystönä vain suuria lainausliikkeen harjoittajia ja valtion arvopaperikeinottelijoita, joiden kohdalta on ilman muuta selvää, että heidän etunsa käyvät yksiin valtiovallan etujen kanssa. Koko uudenaikainen rahaliike, koko pankkitalous on mitä kiinteimmässä yhteydessä valtion luottotoimintaan. Osa pankkien liikepääomasta on pakko kiinnittää nopeasti konvertoitaviin, korkoa tuottaviin valtion arvopapereihin. Pankkitalletuksia — pääomaa, jonka pankit saavat käytettäväkseen ja jonka ne jakavat kauppiaille ja teollisuudenharjoittajille — virtaa niille osittain valtion koroilla eläjäin osingoista. Kun valtiovallan lujuus on kaikkina aikoina ollut Mooseksena ja profeettana koko rahamarkkinoille ja näiden rahamarkkinain papeille, niin kuinka voisi olla toisin nyt, jolloin jokainen uusi vedenpaisumus uhkaa huuhtoa pois vanhojen valtioiden mukana myös vanhat valtionvelat?

Myös *teollisuusporvaristo* oli järjestysfanatismissaan suutuksissaan parlamentaarisen järjestyspuolueen ja toimeenpanovallan riidan vuoksi. Äänestettyään tammikuun 18. pnä

Changarnier'n erottamisasiasta Thiers, Anglas, Sainte-Beuve jne. saivat valitsijoiltaan juuri teollisuusseuduilta julkisia nuhteita, joissa nimenomaan heidän liittoutumistaan vuoripuolueen kanssa ruoskittiin järjestystä vastaan tehtynä valtiopetoksena. Joskaan, kuten olemme nähneet, röyhkeät kiusanteot ja pikkumaiset juonittelut, joina järjestyspuolueen taistelu presidenttiä vastaan ilmeni, eivät ansainneet parempaa vastaanottoa, niin toisaalta tämä porvariston osa, joka vaati edustajiaan luovuttamaan asevoimat vastarinnatta oman parlamenttinsa käsistä seikkailevalle kruununtavoittelijalle, ei ollut edes niiden juonien arvoinen, joita sen eduksi punottiin. Se osoitti, että taistelu sen *yleisten* intressien, sen omien *luokkaetujen*, sen *poliittisen vallan* puolesta vain rasitti ja hermostutti sitä, koska se häiritsi sen yksityisiä liikeasioita.

Departementtikaupunkien porvarilliset arvohenkilöt, maistraatin jäsenet, kauppatuomioistuinten jäsenet jne. ottivat kaikkialla miltei poikkeuksetta Bonaparten hänen kiertomatkoillaan vastaan mitä orjamaisimmalla kunnioituksella — jopa silloinkin, kun hän häikäilemättömästi hyökkäsi kansalliskokousta ja varsinkin järjestyspuoluetta vastaan, kuten Dijonissa.

Niin kauan kuin kauppa kävi hyvin, kuten oli laita vielä vuoden 1851 alussa, kauppaporvaristo vastusti vimmatusti kaikkea parlamentaarista taistelua, jotta kaupalle ei koituisi siitä vahinkoa. Kun kauppa kävi huonosti, kuten oli jatkuvasti laita vuoden 1851 helmikuun lopusta lähtien, kauppaporvaristo valitti parlamenttitaisteluita lamaannuksen syyksi ja vaati äänekkäästi niiden lopettamista, jotta kauppa luistaisi jälleen. Perustuslain tarkistuksesta keskusteltiin juuri tähän huonoon aikaan. Koska tässä oli kysymys olemassaolevan valtiomuodon elämästä tai kuolemasta, niin porvaristo tunsi olevansa sitäkin oikeutetumpi vaatimaan edustajiltaan tämän piinallisen välitilan lopettamista ja samalla status quon säilyttämistä. Siinä ei ollut mitään ristiriitaa. Välitilan lopettamisella se tarkoitti juuri tuon tilan jatkumista, ratkaisun hetken lykkäämistä epämääräiseen tulevaisuuteen. Status quo voitiin säilyttää vain kahdella tavalla: pidentämällä Bonaparten valtakautta tai antamalla hänen jättää perustuslain mukaisesti presidentinvirkansa ja valitsemalla Cavaignac. Osa porvaristoa toivoi viimeksi mainittua ratkaisua, mutta ei osannut antaa edustajilleen mitään parempaa neuvoa, kuin että oli pysyttävä vaiti ja oltava kajoamatta polttavaan kysymykseen. Se arveli, ettei Bonapartekaan toimisi, jos sen edustajat olisivat puhumatta. Se tahtoi itselleen kamelikurjen tapaista parlamenttia, joka pistää päänsä piiloon jäädäkseen huomaamatta. Toinen osa porvaristoa tahtoi jättää Bonaparten presidentintuolille, koska hän nyt kerran sillä istui, jotta kaikki jäisi entiselleen.

Sitä suututti, kun sen parlamentti ei rikkonut julkisesti perustuslakia eikä luopunut muitta mutkitta vallasta.

Departementtien yleisneuvostot, nämä maaseudulla olevat suurporvariston edustuslaitokset, jotka pitivät istuntojaan kansalliskokouksen lomalla ollessa elokuun 25. päivän jälkeen, esiintyivät miltei yksimielisesti perustuslain tarkistamisen puolesta, siis parlamenttia vastaan ja Bonaparten puolesta.

Vielä selvemmin kuin riitaantumisensa omien *parlamenttiedustajainsa* kanssa, porvaristo toi ilmi kiukkunsa omia kirjallisia edustajiaan, omaa lehdistöään kohtaan. Eivät ainoastaan Ranskaa, vaan koko Eurooppaa hämmästyttivät ne suunnattoman raskaat sakkotuomiot ja hävyttömät vankeusrangaistukset, joita porvarilliset tuomioistuimet langettivat jokaisesta Bonaparten usurpaatiohaluja vastaan kohdistuvasta porvarillisten lehtimiesten hyökkäyksestä, sanomalehdistön jokaisesta yrityksestä puolustaa porvariston poliittisia oikeuksia toimeenpanovaltaa vastaan.

Kun *parlamentaarinen järjestyspuolue,* kuten jo olen osoittanut, pakotti itsensä pysymään rauhassa vaatimalla äänekkäästi rauhaa, kun se, hävittäen yhteiskunnan muiden luokkien kanssa taistellessaan omin käsin oman valtakomentonsa, parlamentaarisen valtakomennon, kaikki edellytykset, julisti, ettei porvariston poliittinen valta soveltunut yhteen porvariston turvallisuuden ja olemassaolon kanssa, niin sitä vastoin *parlamentin ulkopuoliset porvariston joukot* matelemalla presidentin edessä, herjaamalla parlamenttia, pahoinpitelemällä raa'asti lehdistöään, yllyttivät Bonapartea vaientamaan ja hävittämään niiden oman puhuvan ja kirjoittavan osan, niiden omat poliitikot ja kynänkäyttäjät, puhujalavat ja sanomalehdet, voidakseen kaikessa rauhassa hoidella omia yksityisiä liikeasioitaan lujan ja rajoittamattoman hallituksen turvissa. Se selitti selvästi, että se tahtoo kiihkeästi päästä poliittisesta herruudestaan päästäkseen herruuden vaivoista ja vaaroista.

Ja tuo parlamentin ulkopuolinen porvaristo, jota raivostutti jo sen oman luokkaherruuden puolesta käyty parlamentaarinen ja kirjallinen taistelu ja joka petti tuon taistelun johtajat, tuo porvaristo julkeaa nyt jälestäpäin syyttää proletariaattia siitä, ettei tämä noussut veriseen taisteluun, taisteluun elämästä ja kuolemasta sen puolesta! Tuo porvaristo, joka joka hetki uhrasi yhteiset luokkaintressinsä, so. poliittiset intressinsä, niitä rajoittuneimpien, likaisimpien yksityisintressiensä vuoksi ja vaati samanlaista uhria edustajiltaan, ruikuttaa nyt, että proletariaatti on omien aineellisten intressiensä takia uhrannut heidän ihanteelliset poliittiset intressinsä. Se tekeytyy kaunosieluksi, jonka proletariaatti on sosialistien harhaanjohtamana ymmärtänyt väärin ja jättänyt ratkaisevalla hetkellä oman onnensa nojaan. Ja

se kohtaa yleistä myötätuntoa porvarillisessa maailmassa. En puhu tässä tietenkään saksalaisista nurkkapoliitikoista enkä tolvanoista. Viittaan esim. samaan *„Economist"* lehteen, joka vielä vuoden 1851 marraskuun 29. pnä, siis neljä päivää ennen valtiokaappausta, oli julistanut Bonaparten „järjestyksen vartijaksi", mutta Thiersin ja Berryer'n „anarkisteiksi" ja joka jo joulukuun 27. pnä 1851, sen jälkeen kun Bonaparte oli rauhoittanut nämä anarkistit, huusi, että „tietämättömät, sivistymättömät, typerät proletaarimassat" olivat kavaltaneet „yhteiskunnan ylempien ja keskikerrosten kyvyt, tiedot, kurinalaisuuden, henkisen vaikutuksen, älylliset apuvoimat ja moraalisen arvon". Tyhmää, tietämätöntä ja halpamaista massaa ei ollut mikään muu kuin porvaristomassa itse.

Ranska oli tosin vuonna 1851 kokenut eräänlaisen pienemmän kauppapulan. Helmikuun lopussa vienti osoittautui pienemmäksi kuin vuonna 1850, maaliskuussa kauppa ehtyi ja tehtaat sulkivat ovensa, huhtikuussa näytti teollisuusseutujen tila yhtä toivottomalta kuin helmikuun päivien jälkeen, vielä toukokuussakaan liike-elämä ei ollut elpynyt. Vielä kesäkuun 28. pnä Ranskan pankin salkku osoitti tuotannon olevan lamatilassa, sillä talletukset kasvoivat tavattomasti, mutta yhtä suuressa määrässä väheni vekseliliike, ja vasta lokakuun puolivälissä alkoi liike-elämässä asteittainen nousu. Ranskan porvaristo selitti tämän kauppalaman johtuvan puhtaasti poliittisista syistä, parlamentin ja toimeenpanovallan välisestä taistelusta, tilapäisluontoisen valtiomuodon epävakaisuudesta, vuoden 1852 toukokuun toisen sunnuntain kauhistuttavista näköaloista. En kiellä, että kaikki nämä seikat vaikuttivat lamauttavasti eräisiin teollisuudenhaaroihin Pariisissa ja departementeissa. Mutta joka tapauksessa tämä poliittisten olosuhteiden vaikutus oli vain paikallista ja vähäistä. Tarvitaanko muuta sen todistamiseksi, kuin että kauppa alkoi elpyä noin lokakuun puolivälissä juuri samalla hetkellä, jolloin poliittinen tilanne paheni, poliittinen taivaanranta pilvistyi ja oli joka hetki odotettavissa salaman isku Elyséepalatsin suunnalta? Ranskalainen porvari, jonka „kyvyt, tiedot, hengenvoima ja älylliset apuvoimat" eivät riittäneet sen omaa nenää pidemmälle, saattoi muuten koko Lontoon teollisuusnäyttelyn ajan iskeä nenänsä kauppavaikeuksiensa aiheuttajaan. Samaan aikaan kun Ranskassa suljettiin tehtaita, Englannissa tapahtui kauppaliikkeiden vararikkoja toinen toisensa jälkeen. Kun teollinen paniikki Ranskassa saavutti huippunsa huhti- ja toukokuussa, niin Englannissa huhti- ja toukokuussa saavutti huippukohtansa kaupallinen paniikki. Villateollisuus samoin kuin silkkiteollisuuskin kärsi samalla tavoin niin Englannissa kuin Ranskassakin. Joskin Englannin puuvillatehtaat toimivat edelleenkin, niin voitot eivät enää olleet yhtä suuret kuin 1849 ja 1850. Ero oli vain siinä,

että Ranskassa oli teollisuuspula ja Englannissa kauppapula, että Ranskassa tehtaat seisoivat, mutta Englannissa ne laajensivat tuotantoaan, olosuhteiden ollessa kuitenkin epäsuotuisampia kuin edellisinä vuosina, että Ranskassa sai kovimmat iskut vienti, Englannissa tuonti. Yhteinen syy, jota ei suinkaan ole etsittävä Ranskan poliittisen taivaan piiristä, oli silmin nähtävissä. Vuodet 1849 ja 1850 olivat suuren aineellisen kukoistuksen ja liikatuotannon aikaa, joskin liikatuotanto ilmeni sellaisenaan vasta 1851. Tulossa olevaa teollisuusnäyttelyä silmälläpitäen sitä vielä erikoisesti lisättiin tuon vuoden alussa. Lisäksi oli muitakin erikoislaatuisia syitä: ensiksikin vuosien 1850 ja 1851 puuvillakato, sitten varmuus odotettua suuremmasta puuvillasadosta, ensin nousu, sitten äkillinen lasku, sanalla sanoen puuvillan hintain vaihtelu. Raakasilkkiä oli ainakin Ranskassa saatu keskinkertaista vähemmän. Vihdoin villateollisuus oli vuoden 1848 jälkeen laajentunut siinä määrin, että villantuotto ei kyennyt pysymään sen rinnalla, ja raakavillan hinta oli suhteettoman korkea villatuotteiden hintoihin verrattuna. Näin meillä on maailman kolmen suuren teollisuusalan raaka-aineessa jo kolminkertaisesti ainesta kaupan lamaantumiseen. Näitä erikoisseikkoja lukuunottamatta vuoden 1851 näennäinen pula ei ollut muuta kuin pysähdys, jonka liikatuotanto ja yletön keinottelu tekevät teollisessa kiertokulussa joka kerta, ennenkuin ne kokoavat kaikki voimavaransa kiriäkseen kuumeisesti loppuun kierroksen viimeisen jakson ja päätyäkseen jälleen lähtökohtaansa, *yleiseen kauppapulaan*. Tällaisina kauppahistorian välikausina tapahtuu Englannissa kauppaliikkeiden vararikkoja, jota vastoin Ranskassa seisahtuu itse teollisuus — osaksi siitä syystä, että sen työntää syrjään kaikilla markkinoilla englantilaisten kilpailu, joka juuri tällöin käy sietämättömäksi, osaksi siitä syystä, että se ylellisyystarviketeollisuutena on muita herkempi kärsimään liikelamasta. Siten Ranska kokee yleisten pulien lisäksi omat kansalliset kauppapulansa, jotka kuitenkin johtuvat ja ovat riippuvaisia paljon enemmän maailmanmarkkinoiden yleisestä tilasta kuin paikallisista ranskalaisista tekijöistä. On mielenkiintoista vertailla ranskalaisen porvarin ennakkoluuloa englantilaisen porvarin arvostelmaan. Muuan Liverpoolin suurimmista toiminimistä kirjoittaa kauppaa koskevassa vuosikatsauksessaan vuodelta 1851: „Harvoina vuosina ovat vuoden alussa tehdyt ennakkolaskelmat osoittautuneet pettävämmiksi kuin nyt kuluneena vuonna; yksimielisesti odotetun kukoistuksen asemasta vuosi on ollut masentavimpia vuosia neljännesvuosisadan aikana. Näin on asianlaita tietenkin vain kauppaa, mutta ei teollisuutta harjoittavien luokkien kohdalta. Ja kuitenkin oli vuoden alussa syytä olettaa varmuudella päinvastaista; tavaravarastot olivat vähäiset, pääomaa oli runsaasti, elintarvikkeet olivat

huokeita, runsas sato varmaa; mannermaalla vallitsi järkkymätön rauha, kotimaassa ei ollut mitään poliittisia tai rahataloudellisia häiriöitä — kauppa saattoi tosiaankin levittää siipensä vapaammin kuin koskaan ennen... Kenen syyksi siis on katsottava tämä epäsuotuisa tulos? Luulemme, että syy on *liiallisessa kaupankäynnissä* sekä tuonnin että viennin alalla. Elleivät kauppiaamme itse rajoita toimintaansa, niin meitä ei voi pitää raiteilla muu kuin joka kolmas vuosi toistuva paniikki."

Kuvailkaamme nyt mielessämme ranskalaista porvaria, sitä, kuinka tämän liike-elämän paniikin keskellä hänen kaupankipeää aivostoaan piinaavat, kiusaavat ja huumaavat huhut valtiokaappauksesta ja yleisen äänioikeuden palauttamisesta, taistelu parlamentin ja toimeenpanovallan välillä, orleanistien ja legitimistien sissisota, kommunistien salajuonittelu etelä-Ranskassa, kuvitellut talonpoikaiskapinat Nièvren ja Cherin departementeissa, eri presidenttiehdokkaiden vaalimainostus, lehtien kerskailevat tunnukset, tasavaltalaisten uhkaukset, että he ovat valmiit ase kädessä puolustamaan perustuslakia ja yleistä äänioikeutta, maanpaossa elävien sankareitten evankeliumit, jotka julistavat maailmanlopun tulevan vuoden 1852 toukokuun toisena sunnuntaina,— niin käsitämme, miksi porvaristo tässä sanoinkuvaamattomassa, meluisassa yhtymis-, tarkistus-, lykkäys-, perustuslaki-, salahanke-, liittoutumis-, emigraatio-, usurpaatio- ja vallankumouskaaoksessa hihkuu hulluna parlamentaariselle tasavallalleen: *„Mieluummin kauhea loppu kuin loputon kauhu!"*

Bonaparte ymmärsi tämän huudon. Hänen käsityskykyään terävöitti velkojien hurjistuminen, velkojien, joista jok'ikisen auringonlaskun lähentäessä presidenttikauden loppua, vuoden 1852 toukokuun toista sunnuntaita, näytti siltä, että taivaankappaleitten kiertokulku protestoi heidän maalliset vekselinsä. Heistä oli tullut todellisia tähdistäennustajia. Kansalliskokous oli tehnyt tyhjäksi Bonaparten toivon, että hänen valtakauttaan pidennettäisiin perustuslaillista tietä; Joinvillen prinssin ehdokkuus ei sallinut pitempää epäröintiä.

Bonaparten valtiokaappaus jos mikä oli tapahtuma, josta ennakkotuntua oli jo kauan ennen sen alkamista. Jo tammikuun 29. pnä 1849, tuskin kuukauden kuluttua hänen valitsemisestaan, hän teki asiasta ehdotuksen Changarnier'lle. Hänen oma pääministerinsä Odilon Barrot oli ilmiantanut valtiokaappauspolitiikan kesällä 1849 peitetysti ja Thiers talvella 1850 avoimesti. Toukokuussa 1851 Persigny oli vielä kerran yrittänyt saada Changarnier'n kannattamaan kaappausta, „Messager de l'Assemblée" [1] oli saattanut julkisuuteen tiedon tästä neuvotte-

[1] *„Messager de l'Assemblée" („Kansalliskokouksen Tiedonantaja")* — suuntaukseltaan bonapartisteja vastustava jokapäiväinen sanomalehti, ilmestyi Pariisissa v. 1851. *Toim.*

lusta. Bonapartistien sanomalehdistö uhkasi valtiokaappauksella jokaisen parlamentaarisen myrskyn aikana, ja mitä lähemmäksi tuli kriisi, sitä rohkeammaksi kävi niiden sävy. Juomingeissa, joita Bonaparte piti joka yö mies- ja naispuolisten hienostokeinottelijain kanssa, päätettiin, aina kun oli päästy puoliyöhön ja runsaat juomat olivat irrottaneet kielenkantimet ja päästäneet mielikuvituksen lentoon, että valtiokaappaus tehdään seuraavana aamuna. Miekat vedettiin huotrasta, lasit kilisivät, kansanedustajat lennätettiin ulos ikkunasta, keisarinmantteli putosi Bonaparten olkapäille, kunnes aamunkoitto karkotti jälleen yön aavenäyn ja hämmästynyt Pariisi sai kuulla näiltä avosuisilta Vestan neitsyeiltä ja varomattomilta paladineilta vaarasta, jonka se oli taas kerran välttänyt. Syyskuussa ja lokakuussa huhuttiin yhtenään valtiokaappauksesta. Ennakkotuntuun tuli jo väriäkin kuin kirjavaan daguerrotyyppiin. Selailkaamme Euroopan sanomalehtiä syys- ja lokakuun ajalta, niin tapaamme kirjaimellisesti seuraavanlaisia viittauksia: „Pariisi on täynnä huhuja valtiokaappauksesta. Kerrotaan, että sotaväki miehittää yöllä pääkaupungin ja seuraavana aamuna julkaistaan asetuksia, joilla hajotetaan kansalliskokous, julistetaan Seinen departementti piiritystilaan, palautetaan yleinen äänioikeus ja joissa vedotaan kansaan. Bonaparten väitetään etsivän ministereitä toimeenpanemaan näitä laittomia asetuksia." Kirjeet, jotka tällaisia tietoja toivat, päättyivät aina kohtalokkaaseen: *„lykätty toistaiseksi"*. Valtiokaappaus oli Bonaparten pysyväinen fiksi idea. Tuota ideaa hän hautoi mielessään palatessaan Ranskaan. Se oli valloittanut hänet siinä määrin, että hän alinomaa paljasti ja laverteli julki aikeensa. Hän oli niin heikko, että hän yhtä alinomaa luopui siitä. Valtiokaappauksen haamusta oli tullut niin tuttu aave pariisilaisille, etteivät he tahtoneet uskoa sitä, kun se viimein tuli lihaksi ja vereksi. Siis valtiokaappauksen onnistumisen syynä ei suinkaan ollut Joulukuun 10. pn yhdistyksen johtajan umpimielinen vähäpuheisuus eikä kansalliskokouksen joutuminen odottamattoman äkkiylläkön uhriksi. Se onnistui huolimatta *Bonaparten* avosuisuudesta ja *kansalliskokouksen* saamista ennakkotiedoista aikaisemman kehityksen välttämättömänä, väistämättömänä tuloksena.

Lokakuun 10. pnä Bonaparte ilmoitti ministereilleen päättäneensä jälleen palauttaa yleisen äänioikeuden, 16. pnä nämä jättivät eroanomuksensa, 26. pnä sai Pariisi tiedon Thorignyn ministeristön muodostamisesta. Samaan aikaan poliisiprefekti Carlier'n tilalle asetettiin Maupas ja armeijan ensimmäisen divisioonan päällikkö Magnan kokosi luotettavimmat rykmentit pääkaupunkiin. Marraskuun 4. pnä kansalliskokous aloitti uudelleen istuntonsa. Sillä ei ollut muuta tehtävää kuin kerrata lyhyesti

ja suppeasti aikaisemmin läpikäymänsä kurssi ja todeta joutuneensa haudatuksi vasta sitten, kun oli kuollut.

Ensimmäinen asema, jonka se menetti taistelussa toimeenpanovallan kanssa, oli ministeristö. Sen oli pakko juhlallisesti tunnustaa tämä häviönsä ottaessaan täydestä Thorignyn pelkästään näennäisen ministeristön. Vakinainen komissio oli ottanut naurulla vastaan herra Giraud'n, kun tämä esitteli itsensä uuden ministeristön nimissä. Niin heikko ministeristö ajamassa sellaista lujaa toimenpidettä kuin yleisen äänioikeuden palauttaminen! Mutta kysymyshän olikin juuri siitä, ettei mitään tehtäisi parlamentin *avulla,* vaan kaikki *vastoin* parlamenttia.

Heti ensimmäisenä kokouspäivänään kansalliskokous sai Bonapartelta kirjelmän, jossa hän vaati yleisen äänioikeuden palauttamista ja vuoden 1850 toukokuun 31. päivän lain kumoamista. Hänen ministerinsä esittivät samana päivänä hyväksyttäväksi samansisältöisen asetuksen. Ministerien esityksen asian julistamisesta kiireelliseksi kansalliskokous hylkäsi heti ja itse lakiesityksen marraskuun 13. pnä 355 äänellä 348 vastaan. Näin se vielä kerran repi rikki valtakirjansa, osoitti vielä kerran, että se oli muuttunut kansan vapaasti valitsemasta edustajistosta yhden luokan usurpatoriseksi parlamentiksi, tunnusti vielä kerran itse katkoneensa lihakset, jotka sitovat parlamentaarista päätä kansakunnan ruumiiseen.

Kun toimeenpanovalta vetosi kansalliskokouksesta kansaan ehdottamalla yleisen äänioikeuden palauttamista, niin lakiasäätävä valta vetosi kansan asemesta armeijaan ehdottamalla kvestorilakia. Tuon lain piti antaa kansalliskokoukselle oikeus kutsua välittömästi sotaväkeä käytettäväkseen, muodostaa parlamentin oma armeija. Nimittäessään siten armeijan erotuomariksi kansan ja itsensä, Bonaparten ja itsensä välisissä asioissa, tunnustaessaan armeijan ratkaisevaksi valtiomahdiksi, kansalliskokouksen täytyi toisaalta todeta luopuneensa hallitsemasta sitä jo kauan sitten. Keskustellessaan oikeudestaan kutsua sotaväkeä käytettäväkseen, sen sijaan että olisi kutsunut sitä heti, se osoitti itsekin epäilevänsä omaa voimaansa. Hyljätessään kvestorilakiesityksen se tunnusti avoimesti voimattomuutensa. Lakiesitys meni nurin saatuaan 108 äänen vähemmistön, vuoripuolue oli siis ratkaissut asian. Se oli samanlaisessa asemassa kuin Buridanin aasi, tosin sen ratkaistavana ei ollut, kumpi kahdesta heinäsäkistä olisi viehättävämpi, vaan kumpi kahdesta selkäsaunasta olisi ankarampi. Toisaalta se pelkäsi Changarnier'ta, toisaalta Bonapartea. Täytyy myöntää, ettei se ollut lainkaan sankarin asemassa.

Marraskuun 18. pnä ehdotettiin järjestyspuolueen aikaansaamaa kunnallisvaalilakia muutettavaksi siten, että kunnallisvaaleihin osallistuvalta valitsijalta vaadittaisiin vain yhden vuo-

den asumista samalla paikkakunnalla entisen kolmen vuoden asemesta. Muutosehdotus hylättiin yhden ainoan äänen enemmistöllä, ja tämäkin ääni osoittautui oitis erehdykseksi. Hajaannuttuaan toisilleen vihamielisiksi ryhmäkunniksi järjestyspuolue oli jo kauan sitten menettänyt itsenäisen parlamentaarisen enemmistönsä. Se osoitti nyt, ettei parlamentissa enää ylipäänsä ollut olemassa mitään enemmistöä. Kansalliskokouksesta oli tullut *ratkaisukyvytön.* Mikään kiinnevoima ei ollut enää pitämässä koossa sen atomiosasia, se oli vetäissyt viime henkäyksensä, se oli kuollut.

Vihdoin muutamia päiviä ennen katastrofia parlamentin ulkopuolella olevat porvariston joukot joutuivat vielä kerran juhlallisesti todistamaan rikkoneensa välinsä parlamentissa istuvan porvariston kanssa. Thiers, joka parlamentaarisena sankarina aivan erikoisesti poti parlamentaarisen kretinismin parantumatonta tautia, punoi parlamentin kuoleman jälkeen uutta parlamentaarista juonta valtioneuvoston kanssa, vastuuvelvollisuuslakia, jonka tarkoituksena oli pitää presidenttiä perustuslain puitteissa. Niin kuin Bonaparte syyskuun 15. pnä, Pariisin uuden kauppahallin perustamispäivänä, oli kuin uusi Masaniello lumonnut torimatamit, naispuoliset kalakauppiaat — ja totta puhuen yksi kalakauppias vastasi reaalisen voiman kannalta 17 linnakreiviä — niin kuin hän kvestorilain esittämisen jälkeen oli saanut innostumaan Elyséepalatsissa kestitsemänsä luutnantit, niin hän nyt marraskuun 25. pnä houkutteli puolelleen teollisuusporvariston, joka oli kokoontunut sirkukseen vastaanottamaan hänen kädestään Lontoon teollisuusnäyttelystä saadut palkintomitalit. Lainaan „Journal des Debats" lehdestä tyypillisen kohdan hänen puheestaan: „Näin odottamattomat menestykset antavat minulle oikeuden toistaa: miten suuri olisikaan Ranskan tasavalta, jos se saisi hoitaa todellisia etujaan ja uudistaa laitoksiaan sen sijaan, että sitä alinomaa häiritsevät toisaalta demagogit, toisaalta monarkistiset hallusinaatiot. (Voimakkaita, myrskyisiä, jatkuvia suosionosoituksia amfiteatterin joka puolelta.) Nuo monarkistiset hallusinaatiot ovat kaiken edistyksen ja kaikkien tärkeimpien teollisuusalojen esteenä. Edistymisen asemesta on vain taistelua. Näemme miesten, jotka ennen olivat kuninkaallisen arvovallan ja etuoikeuksien innokkaimpia tukipylväitä, nyt muuttuvan konventin puoluepukareiksi pelkästään siksi, että voisivat heikentää yleisen äänioikeuden luomaa arvovaltaa. (Voimakkaita, jatkuvia suosionosoituksia.) Näemme miesten, jotka eniten joutuivat kärsimään vallankumouksesta ja eniten valittivat sen johdosta, nyt provosoivan uutta vallankumousta, ja vain kansakunnan tahtoa kahlitakseen... Lupaan teille rauhaa tulevaisuudessa jne. jne. (Hyvä!

Hyvä! Myrskyisiä hyvä-huutoja.)" — Näin paukuttaa teollisuusporvaristo käsiään hyväksyen orjamaisesti joulukuun 2. päivän valtiokaappauksen, parlamentin tuhoamisen, oman herruutensa perikadon, Bonaparten diktatuurin. Marraskuun 25. pn suosionosoitusten jylinään vastaa joulukuun 4. pnä tykkien jylinä ja eniten käsiään paukuttaneen herra Sallandrouzen taloon paukkuu silloin eniten pommeja.

Hajottaessaan pitkän parlamentin Cromwell meni yksinään sinne, veti esiin kellonsa, jottei parlamentti jatkaisi olemassaoloaan minuuttiakaan yli hänen määräämänsä ajan, ja ajoi ulos joka ainoan parlamentin jäsenen hilpein humoristisin pilkkapuhein. Napoleon, esikuvaansa pienempänä, meni sentään brumairekuun 18. pnä lakiasäätävän elimen istuntohuoneeseen ja luki tälle — tosin tukahtuneella äänellä — sen kuolemantuomion. Toinen Bonaparte, jolla muuten oli käsissään aivan toisenlainen toimeenpanovalta kuin Cromwellilla tai Napoleonilla, ei etsinyt itselleen esikuvaa maailmanhistorian vuosikirjoista, vaan Joulukuun 10. päivän yhdistyksen annaaleista, rikoslainkäytön annaaleista. Hän varastaa Ranskan Pankilta 25 miljoonaa frangia, ostaa kenraali Magnanin miljoonalla, sotilaat à 15 frangia ja ryyppy, hiipii kuin varas yöllä tapaamaan salaa rikostovereitaan, lähettää kätyrinsä murtautumaan parlamentin vaarallisimpien johtomiesten asuntoihin ja vangituttaa Cavaignacin, Lamoricièren, Le Flôn, Changarnier'n, Charrasin, Thiersin, Bazen jne. heidän omista vuoteistaan, miehityttää Pariisin tärkeimmät paikat ja parlamenttitalon sotaväellä, antaa varhain aamulla iskeä helppoheikin mainosjulistuksia joka muuriin tiedottamaan kansalliskokouksen ja valtioneuvoston hajottamisesta, yleisen äänioikeuden palauttamisesta ja Seinen departementin julistamisesta piiritystilaan. Ja pian tämän jälkeen hän julkaisuttaa „Moniteurissa" väärennetyn asiakirjan, jonka mukaan vaikutusvaltaiset parlamentaarikot ovat muka ryhmittyneet valtioneuvostona hänen ympärilleen.

Parlamentin rippeet, joihin kuuluu etupäässä legitimistejä ja orleanisteja, kokoonnuttuaan Pariisin kymmenennen piirin kaupungintalolle päättävät toistuvien „Eläköön tasavalta!"-huutojen säestämänä erottaa Bonaparten, pitävät turhaan puheita rakennuksen edustalla töllistelevälle väkijoukolle, kunnes ne vihdoin raahataan afrikkalaisten tarkka-ampujien saattamana ensin d'Orsayn kasarmiin, sullotaan sitten vankivaunuihin ja kuljetetaan Mazasin, Hamin ja Vincennesin vankiloihin. Sellainen oli järjestyspuolueen, lakiasäätävän kansalliskokouksen ja helmikuun vallankumouksen loppu. Ennen lopullista johtopäätöstä esitämme lyhyenä kaavana tuon vallankumouksen historian:

I. *Ensimmäinen jakso.* Helmikuun 24. pstä toukokuun 4. päivään 1848. Helmikuun vaihe. Esinäytös. Yleinen veljeytymishuiputus.

II. *Toinen jakso.* Tasavallan perustamisen ja perustavan kansalliskokouksen kausi.

1. Toukokuun 4. pstä kesäkuun 25. päivään 1848. Kaikki luokat taistelussa proletariaattia vastaan. Proletariaatin tappio kesäkuun päivinä.

2. Kesäkuun 25. pstä joulukuun 10. päivään 1848. Aitojen porvarillis-tasavaltalaisten diktatuuri. Perustuslain laatiminen. Pariisin julistaminen piiritystilaan. Porvariston diktatuurin syrjäyttäminen Bonaparten tultua valituksi presidentiksi joulukuun 10. pnä.

3. Joulukuun 20. pstä 1848 toukokuun 28. päivään 1849. Perustavan kokouksen taistelu Bonapartea ja hänen kanssaan liittoutunutta järjestyspuoluetta vastaan. Perustavan kokouksen perikato. Tasavaltalaisen porvariston kukistuminen.

III. *Kolmas jakso. Perustuslaillisen tasavallan ja lakiasäätävän kansalliskokouksen* kausi.

1. Toukokuun 28. pstä kesäkuun 13. päivään 1849. Pikkuporvariston taistelu porvaristoa ja Bonapartea vastaan. Pikkuporvarillisen demokratian tappio.

2. Kesäkuun 13. pstä 1849 toukokuun 31. päivään 1850. Järjestyspuolueen parlamentaarinen diktatuuri. Järjestyspuolue täydellistää herruutensa poistamalla yleisen äänioikeuden, mutta kadottaa parlamentaarisen ministeristön.

3. Toukokuun 31. pstä 1850 joulukuun 2. päivään 1851. Taistelu parlamentaarisen porvariston ja Bonaparten välillä.

a) Toukokuun 31. pstä 1850 tammikuun 12. päivään 1851. Parlamentti kadottaa armeijan ylipäällikkyyden.

b) Tammikuun 12. pstä huhtikuun 11. päivään 1851. Parlamentti kärsii tappion yrittäessään saada jälleen hallinnollisen vallan. Järjestyspuolue kadottaa itsenäisen parlamentaarisen enemmistönsä. Sen liittoutuminen tasavaltalaisten ja vuoripuolueen kanssa.

c) Huhtikuun 11. pstä lokakuun 9. päivään 1851. Tarkistus-, yhteensulattamis- ja prorogaatioyrityksiä. Järjestyspuolue hajaantuu alkuperäisiin ainesosiinsa. Porvariparlamentin ja porvarilehdistön sekä toisaalta porvariston joukkojen välien rikkoutuminen vakiintuu.

d) Lokakuun 9. pstä joulukuun 2. päivään 1851. Parlamentin ja toimeenpanovallan välien julkinen rikkoutuminen. Parlamentti kuolee ja kaatuu oman luokkansa, armeijan ja kaikkien muiden luokkien hylkäämänä. Parlamentaarisen valtakomennon ja porvariston herruuden perikato. Bonaparten voitto. Imperiumin restauraatioparodia.

VII

Sosiaalinen tasavalta ilmaantui fraasina, ennustuksena helmikuun vallankumouksen kynnyksellä. Kesäkuun päivinä vuonna 1848 se hukutettiin *Pariisin proletariaatin* vereen, mutta se esiintyy aaveena näytelmän seuraavissakin osissa. *Demokraattinen* tasavalta julisti tulemisensa. Se häviää kesäkuun 13. pnä 1849 yhdessä pakoonjuoksevien *pikkuporvareittensa* kanssa, mutta vielä paetessaankin se heittää peräti kerskailevia mainoslehtisiä jälkeensä. *Parlamentaarinen tasavalta* ottaa nyt porvariston kanssa koko näyttämön haltuunsa, se rehentelee täydessä leveydessään, mutta joulukuun 2. päivä 1851 hautaa sen yhtyneitten kuningasmielisten huutaessa tuskaisesti: „Eläköön tasavalta!"

Ranskan porvaristo nousi takajaloilleen työtätekevän proletariaatin herruutta vastaan, nosti valtaan ryysyköyhälistön ja sen etunenässä olevan Joulukuun 10. pn yhdistyksen johtajan. Porvaristo oli pitänyt Ranskaa henkeäsalpaavan kauhun vallassa kuvailemalla punaisen anarkian tulevia hirmuja; Bonaparte antoi heille tämän tulevaisuuden korkojen kera, ammuttaessaan joulukuun 4. pnä viinanvillitsemällä järjestyksen armeijalla Boulevard Montmartren ja Boulevard des Italiensin huomattavia porvareita heidän omien ikkunainsa ääreen. Porvaristo jumaloi miekkaa, nyt miekka hallitsee sitä itseään. Se hävitti vallankumouksellisen lehdistön, nyt sen oma lehdistö on hävitetty. Se pani poliisin valvomaan kansankokouksia, nyt sen omat salongit ovat poliisin valvonnassa. Se hajotti demokraattisen kansalliskaartin, nyt sen oma kansalliskaarti on hajotettu. Se julisti piiritystilan, nyt se itse on piiritystilassa. Se asetti sotilaskomissiot valamiestuomioistuinten tilalle, nyt sen omien valamiestuomioistuinten tilalle on asetettu sotilaskomissiot. Se antoi kansanopetuksen pappien huostaan, nyt sen oma opetuslaitos on pappien huostassa. Se karkotti ihmisiä ilman oikeudenkäyntiä, nyt se itse karkotetaan ilman oikeudenkäyntiä. Valtiomahdin avulla se tukahdutti kaikki yhteiskunnalliset liikehtimisyritykset, valtiomahti tukahduttaa nyt sen omien yhteiskuntapiirien kaikki liikehtimisyritykset. Oman rahakukkaronsa säilyttämisinnossa se nousi kapinaan omia poliitikkojaan ja kynänkäyttäjiään vastaan, nyt sen poliitikot ja kynänkäyttäjät on toimitettu pois tieltä, mutta siltä ryöstetään rahakukkarokin sitten, kun siltä itseltään on tukittu suu ja katkaistu kynä. Porvaristo huusi uupumatta vallankumoukselle kuin pyhä Arsenius kristityille: „Fuge, tace, quiesce! Pakene, vaikene, tyynny!" Bonaparte huutaa porvaristolle: „Fuge, tace, quiesce! Pakene, vaikene, tyynny!"

Ranskan porvaristo oli kauan sitten ratkaissut Napoleonin pulman: „Dans cinquante ans l'Europe sera républicaine ou

cosaque."[1] Se oli ratkaissut pulman luomalla „republique cosaquen"[2]. Mikään Circe ei ole ollut muuttamassa ilkeämielisellä taikatempulla porvarillisen tasavallan taideteosta epäsikiöksi. Tuo tasavalta ei ole menettänyt muuta kuin näennäisen kunnioitettavuuden. Nykyinen Ranska sisältyi valmiina jo parlamentaariseen tasavaltaan. Tarvittiin vain yhtä pistimen pistoa, jotta kelmu puhkeaisi ja hirviö tulisi kaikkien näkyviin.

Miksei Pariisin proletariaatti noussut joulukuun 2. päivän jälkeen?

Porvaristo oli vasta määrätty kukistettavaksi, mutta määräystä ei vielä oltu pantu täytäntöön. Proletariaatin jokainen vakavampi kapina olisi heti saanut porvariston jälleen elostumaan, sopimaan armeijan kanssa ja tuottanut työläisille toisen kesäkuun tappion.

Joulukuun 4. pnä porvarit ja rihkamakauppiaat yllyttivät proletariaattia taisteluun. Samana päivänä illalla useat kansalliskaartin legioonat lupasivat saapua taistelukentälle aseistautuneina ja asepukuisina. Porvarit ja rihkamakauppiaat näet olivat saaneet selville, että Bonaparte eräällä joulukuun 2. päivänä antamallaan säädöksellä oli tehnyt lopun salaisesta äänestyksestä ja määrännyt heidät merkitsemään vain „jaa" tai „ei" nimensä kohdalle julkiseen äänestäjäluetteloon. Joulukuun 4. pn vastarinta säikäytti Bonapartea. Yön aikana hän laitatti Pariisin kaikkiin kadunkulmiin julisteita, joissa tiedotettiin salaisen äänestyksen ennallistamisesta. Porvarit ja rihkamakauppiaat uskoivat nyt saavuttaneensa tarkoituksensa. Ja juuri porvarit ja rihkamakauppiaat pysyivätkin seuraavana aamuna näkymättömissä.

Bonaparte oli joulukuun 1. ja 2. päivän välisenä yönä äkkiyllättäen riistänyt Pariisin proletariaatilta sen johtajat, barrikadipäälliköt. Upseerittomana armeijana, jonka vuosien 1848 ja 1849 kesäkuun ja vuoden 1850 toukokuun muistot tekivät haluttomaksi taistelemaan vuoripuolueen lippujen alla, proletariaatti jätti etujoukkonsa, salaisten seurojen, pelastettavaksi Pariisin kapinoitsijakunnian, jonka porvaristo oli jättänyt sotaväen tallottavaksi niin vastaanpanemattomasti, että Bonaparte saattoi myöhemmin riisua kansalliskaartin aseista seuraavin pilkallisin perustein: hän pelkäsi anarkistien voivan väärinkäyttää kansalliskaartin aseita kansalliskaartia vastaan!

C'est le triomphe complet et définitif du socialisme!"[3] Näin luonnehti Guizot joulukuun 2. päivää. Mutta jos kohta

---

[1] Viidessäkymmenessä vuodessa tulee Euroopasta tasavaltalainen tai kasakkavaltainen. *Toim.*

[2] *„republique cosaque"* — kasakkatasavalta. *Toim.*

[3] Tämä on sosialismin täydellinen ja lopullinen riemuvoitto! *Toim.*

parlamentaarisen tasavallan kukistumiseen sisältyi proletaarisen vallankumouksen riemuvoiton itu, niin sen lähimpänä kouriintuntuvana tuloksena oli kuitenkin *Bonaparten voitto parlamentista, toimeenpanovallan voitto lainsäädäntövallasta, korulauseettoman voiman voitto korulauseiden voimasta.* Parlamentissa kansakunta kohotti yleisen tahtonsa laiksi, so. hallitsevan luokan lain yleiseksi tahdokseen. Toimeenpanovallan edessä se luopuu kaikesta omasta tahdostaan ja alistuu toisen tahdon määräyksiin, arvovaltaan. Toimeenpanovalta lainsäädäntövallan vastakohtana ilmaisee kansakunnan heteronomiaa sen autonomian vastakohtana. Siis Ranska näyttää päässeen yhden luokan despotiasta vain joutuakseen yhden ainoan henkilön despotian alaiseksi ja vieläpä arvovaltaa omaamattoman yksilön arvovallan alaiseksi. Taistelu näyttää päättyneen kaikkien luokkien yhtä voimattomaan ja yhtä äänettömään polvistumiseen pyssynperän eteen.

Mutta vallankumous on perusteellinen. Se on vielä matkaamassa kiirastulen lävitse. Se suorittaa tehtävänsä metodisesti. Vuoden 1851 joulukuun 2. päivään mennessä se oli suorittanut puolet valmistelutöistä, nyt se oli suorittamassa loppuja. Ensin se täydellisti parlamentaarista valtaa, voidakseen sen sitten kukistaa. Nyt saavutettuaan tämän päämääränsä se täydellistää *toimeenpanovaltaa,* pelkistää sen puhtaimpaan muotoonsa, eristää sen, asettaa sen yksinomaiseksi vastakohdakseen, keskittääkseen kaikki hävitysvoimansa sitä vastaan. Ja kun se on suorittanut loppuun tämän alustavan työnsä toisen osan, silloin ponnahtaa Eurooppa istuimeltaan ja huutaa riemuiten: Hyvin kaivettu, vanha myyrä!

Tämä toimeenpanovalta suunnattomine virkavalta- ja sotilasorganisaatioineen, monimutkaisine ja keinotekoisine valtiokoneistoineen, puolimiljoonaisine virkamiesjoukkoineen, jonka rinnalla on toiset puoli miljoonaa käsittävä armeija, tämä hirveä loiselimistö, joka kietoo Ranskan yhteiskuntaruumista kuin verkko ja tukkii kaikki sen huokoset, syntyi absoluuttisen monarkian päivinä feodalismin rappeutuessa, jouduttaen tätä rappeutumista. Maanomistajien ja kaupunkien herruusetuoikeudet muuttuivat yhtä moniksi valtiovallan attribuuteiksi, feodaaliset arvohenkilöt — palkkaa nauttiviksi virkamiehiksi ja keskiajan ristiriitaisten täysivaltaisuuksien kirjava näytekokoelma — yhden valtiovallan säännöstellyksi suunnitelmaksi, missä työ oli tehdasmaisesti jaettua ja keskitettyä. Ranskan ensimmäisen vallankumouksen, jonka tehtävänä oli murtaa kaikki paikalliset, alueelliset, kaupunkien ja provinssien erikoisvallat, jotta olisi voitu luoda kansakunnan kansallinen yhtenäisyys, täytyi kehittää edelleen sitä, minkä absoluuttinen monarkia oli pannut alulle; keskitystä, mutta samalla se laajensi hallitusvaltaa, sen attribuuttien ja apurien määrää. Napoleon teki täydelliseksi tämän valtiokoneis-

ton. Legitiimi monarkia ja heinäkuun monarkia eivät tuoneet lisää mitään muuta paitsi suuremman työnjaon, joka kasvoi sitä mukaa kuin työnjako porvarillisen yhteiskunnan sisäpuolella loi uusia intressiryhmiä, siis uusia valtion hallinnan kohteita. Jokainen *yhteinen (gemeinsame)* intressi erotettiin heti yhteiskunnasta ja asetettiin korkeampana, *yleisenä (allgemeines)* intressinä sitä vastaan, yhteiskunnan jäseniltä riistettiin omatoimisuus ja kaikki tehtiin hallituksen toiminnan kohteeksi alkaen jonkin kyläkunnan sillasta, koulutalosta ja kunnan omaisuudesta aina Ranskan rautateitä, kansallisomaisuutta ja valtion yliopistoa myöten. Parlamentaarinen tasavalta huomasi loppujen lopuksi olevansa pakotettu vallankumousta vastaan taistellessaan tehostamaan repressiivisten toimenpiteiden ohella hallitusvallan keinoja ja keskitystä. Kaikki mullistukset tekivät vain täydellisemmäksi tätä koneistoa, sen sijaan että olisivat sen murtaneet. Puolueet, jotka toinen toisensa jälkeen taistelivat vallasta, pitivät tämän suunnattoman valtiorakennelman haltuunsa saamista voittonsa pääsaaliina.

Mutta absoluuttisen monarkian, ensimmäisen vallankumouksen ja Napoleonin aikana byrokratia oli vain porvariston luokkaherruuden valmistelemiskeino. Restauraation aikana, Louis-Philippen ja parlamentaarisen tasavallan aikana byrokratia oli hallitsevan luokan työkalu, niin kovin kuin se pyrkikin omavaltaisuuteen.

Vasta toisen Bonaparten aikana valtio näyttää päässeen täysin itsenäiseksi. Valtiokoneisto on siinä määrin lujittanut asemansa kansalaisyhteisöön nähden, että sen huipulla saa olla vaikka Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtaja, vierailta mailta vaeltanut onnenonkija, jonka on nostanut esiin humalainen sotamieslauma, minkä hän on ostanut viinaryypyllä ja makkaralla ja mitä hänen on alinomaa uudelleen makkaralla houkuteltava. Tästä se masentava epätoivo, tavattoman nöyryytyksen ja alennuksen tunne, joka ahdistaa Ranskan rintaa ja tukahduttaa sen henkeä. Siitä tuntuu, kuin olisi se raiskattu.

Ja sittenkään valtiovalta ei leijaile ilmassa. Bonaparte edustaa luokkaa, ja vieläpä ranskalaisen yhteiskunnan lukuisinta luokkaa: *palstatilallisia.*

Niin kuin Bourbonit olivat suurmaanomistuksen dynastia ja Orleansit rahan dynastia, niin olivat Bonapartet talonpoikain, ts. Ranskan suurten kansanjoukkojen dynastia. Talonpoikain valittu ei ollut se Bonaparte, joka alistui porvariston parlamentin tahtoon, vaan se Bonaparte, joka hajotti porvariston parlamentin. Kolmen vuoden ajan oli kaupunkien onnistunut vääristellä joulukuun 10. päivän vaalin merkitystä ja puijata talonpoikia keisarivallan ennallistamisella. Vuoden 1848 joulukuun

10. pn vaalin teki realiteetiksi vasta vuoden 1851 joulukuun 2. pn valtiokaappaus.

Palstatilalliset muodostavat suunnattoman suuren joukon, jonka jäsenet elävät samanlaisissa olosuhteissa, joutumatta silti moninaisiin suhteisiin keskenään. Heidän tuotantotapansa eristää heidät toisistaan, sen sijaan että saattaisi heidät keskinäiseen kanssakäymiseen. Tätä eristäytyneisyyttä edistävät Ranskan huonot kulkuyhteydet ja talonpoikain köyhyys. Heidän tuotantolohkonsa, palstatila, ei salli viljelyksessä mitään työnjakoa, mitään tieteen soveltamista, siis mitään kehityksen moninaisuutta, mitään kykyjen erilaisuutta, mitään yhteiskunnallisten suhteiden runsautta. Kukin yksityinen talonpoikaisperhe on miltei täysin omavarainen, tuottaa välittömästi itse suurimman osan siitä, mitä se kuluttaa, ja saa siis elämänvälineensä olemalla vaihtosuhteissa enemmänkin luonnon kuin yhteiskunnan kanssa. Palstatila, talonpoika ja perhe, sen rinnalla toinen palstatila, toinen talonpoika ja toinen perhe. Joukko palstatiloja muodostaa kylän, joukko kyliä departementin. Siten Ranskan kansakunta muodostuu valtaosaltaan pelkästä samannimisten suureiden yhdistämisestä, melkein niin kuin säkillinen perunoita muodostaa perunasäkin. Mikäli miljoonat perheet elävät sellaisissa taloudellisissa oloissa, jotka erottavat heidän elintapansa, intressinsä ja sivistyksensä muiden luokkien elintavoista, intresseistä ja sivistyksestä, asettaen ne näiden vihamieliseksi vastakohdaksi, sikäli ne muodostavat luokan. Mikäli palstatilallisia yhdistävät vain paikalliset siteet, mikäli heidän intressiensä yhtäläisyys ei synnytä heidän kesken mitään yhteyttä, mitään kansallista liittoumaa, mitään poliittista organisaatiota, sikäli he eivät muodosta mitään luokkaa. Siksi he eivät kykene ajamaan luokkaintressejään omissa nimissään enempää parlamentin kuin konventinkaan kautta. He eivät voi itse edustaa itseään, heitä edustamassa pitää olla toisten. Heidän edustajansa pitää samalla esiintyä heidän herranaan, heidän yläpuolella olevana arvovaltana, rajoittamattomana hallitusvaltana, joka suojelee heitä toisilta luokilta ja lähettää heille ylhäältä sadetta ja auringonpaistetta. Palstatilallisten poliittisen vaikutusvallan ilmauksena on siis viime kädessä se, että toimeenpanovalta alistaa valtaansa yhteiskunnan.

Historialliset perinteet ovat herättäneet Ranskan talonpojissa sellaista mystillistä uskoa, että eräs Napoleon-niminen mies on tuova heille takaisin kaikki ihanuudet. Ja niinpä ilmaantuikin muuan, joka tekeytyi täksi mieheksi, koska kantoi Napoleonin nimeä Napoleonin lakikirjan mukaisesti, joka määrää: La recherche de la paternité est interdite.[1] Kahdenkymmenen

---

[1] Isyyden tutkiminen on kiellettyä. *Toim.*

kulkurielämän vuoden ja monien tavattomien seikkailujen jälkeen toteutuu ennustus, ja miehestä tulee ranskalaisten keisari. Veljenpojan fiksi idea toteutui, koska se löi yhteen Ranskan suurilukuisimman luokan fiksi idean kanssa.

Mutta nyt väitettäneen ehkä vastaan: entä puolet Ranskasta käsittävät talonpoikaiskapinat, armeijan talonpoikaismetsästys, talonpoikain joukkovangitsemiset ja -karkotukset?

Ludvig XIV ajoista lähtien Ranskassa ei ole nähty tuolla tavoin vainottavan talonpoikia „demagogisista salajuonista".

Mutta ymmärtäkäähän toki. Bonaparten dynastia ei edusta vallankumouksellista, vaan vanhoillista talonpoikaa, se ei edusta talonpoikaa, joka pyrkii vapautumaan yhteiskunnallisista elinoloistaan, palstatilastaan, vaan sellaista talonpoikaa, joka tahtoo lujittaa niitä entisestään; se ei edusta maalaisväestöä, joka liittymällä yhteen kaupunkien kanssa tahtoo oman tarmonsa voimalla kumota tämän vanhan järjestyksen, vaan maalaisväestöä, joka päinvastoin sulkeutuu typerästi tuohon vanhaan järjestelmään ja tahtoo pelastua palstatiloineen ja saada etutilan keisariuden haamun kautta. Se ei edusta talonpojan valistumista, vaan taikauskoisuutta, ei hänen arvostelukykyään, vaan ennakkoluuloaan, ei hänen tulevaisuuttaan, vaan hänen menneisyyttään, ei hänen nykyisiä Sevenneitään, vaan hänen nykyistä Vendéetään.[1]

Parlamentaarisen tasavallan kolmivuotinen ankara herruus oli vapauttanut osan Ranskan talonpojista Napoleon-harhakuvitelmista ja vallankumouksellistanut heitä — tosin vielä vain pinnallisesti; mutta joka kerta, kun he alkoivat liikehtiä, porvaristo löi heidät voimalla takaisin. Parlamentaarisen tasavallan aikana Ranskan talonpojan tietoisuudessa kävivät kamppailua uudet aatteet ja vanhat perinteet. Tämä prosessi tapahtui koulunopettajain ja pappien välisen herkeämättömän taistelun muodossa. Porvaristo löi opettajat. Talonpojat yrittivät ensimmäisen kerran ottaa itsenäisen asenteen hallituksen toimenpiteisiin nähden. Tämä ilmeni määrien ja prefektien jatkuvina yhteenottoina. Porvaristo pani määrit viralta. Viimein eri seutujen talonpojat nousivat parlamentaarisen tasavallan aikana vastustamaan

---

[1] *Sevenneillä* — Ranskan vuoristoseudulla — tapahtui 18. vuosisadan alussa huomattava protestanttisten talonpoikain (ns. kamisardien) kapina, jonka tunnuksina oli: „Alas verot!" ja „Uskontunnustuksen vapaus". Kapinalliset valtasivat feodaalien linnoja. Piileskellen vuoristossa he kävivät sissiosastoina sotaa miltei kolme vuotta. *Vendée* — eräs Ranskan departementti, vastavallankumouksen keskus Ranskan porvarillisen vallankumouksen aikoina 18. vuosisadan lopulla. Taistelussaan vallankumouksellista Ranskaa vastaan vastavallakumous käytti hyväkseen Vendéen takapajuista talonpoikaistoa, joka oli katolisen papiston voimakkaan vaikutusvallan alainen. *Toim.*

armeijaa, omaa luomustaan. Porvaristo rankaisi heitä piiritystiloilla ja teloituksilla. Ja nyt tämä sama porvaristo huutaa massojen, niiden alhaisomassojen typeryydestä, jotka ovat muka kavaltaneet sen Bonapartelle. Se itse on väkivallalla vahvistanut talonpoikaisluokan imperiumiuskoa, se pitää kiinni tilasta, joka muodostaa tätä talonpoikaisuskontoa synnyttävän maaperän. Tosin porvariston on pakko pelätä massojen typeryyttä, niin kauan kuin ne pysyvät vanhoillisina, ja massojen tietoisuutta heti, kun niistä tulee vallankumouksellisia.

Valtiokaappausta seuranneissa kapinoissa osa Ranskan talonpoikia esitti ase kädessä vastalauseensa vuoden 1848 joulukuun 10. pnä antamaansa luottamuslausetta vastaan. He olivat viisastuneet vuoden 1848 jälkeen saamastaan opetuksesta. Mutta he olivat lupautuneet historian manalan omaksi, ja historia piti kiinni heidän sanastaan, ja enemmistö oli yhä niin ennakkoluuloista, että juuri punaisimmissa departementeissa talonpoikaisväestö yleisesti äänesti Bonapartea. Kansalliskokous oli heidän mielestään ehkäissyt Bonaparten eteenpäinmenoa. Hän oli nyt vain katkaissut kahleet, joihin kaupunki oli pannut maaseudun tahdon. Paikoitellen heidän mielessään oli jopa sellaisiakin kummallisia ajatuksia kuin Napoleonin asettaminen konventin rinnalle.

Sen jälkeen kun ensimmäinen vallankumous oli tehnyt puolittain maaorjan asemassa olleista talonpojista vapaita maanomistajia, Napoleon lujitti ja säännösteli ne olot, joissa he saattoivat häiritsemättä käyttää hyödykseen juuri saamaansa Ranskan maata ja tyydyttää nuorta omistamishimoaan. Mutta Ranskan talonpojan nykyisen alaspäinmenon syynä on juuri hänen palstatilansa, maaomaisuuden pirstominen, tuo omistusmuoto, jonka Napoleon vakiinnutti Ranskassa. Juuri nämä aineelliset edellytykset tekivät Ranskan feodaalitalonpojasta palstatilallisen ja Napoleonista keisarin. Kaksi sukupolvea on riittänyt aiheuttamaan väistämättömän tuloksen: maanviljelyksen progressiivisen huonontumisen, maanviljelijän progressiivisen velkaantumisen. „Napoleonilainen" omistusmuoto, joka 19. vuosisadan alussa oli Ranskan maalaisväestön vapautumisen ja vaurastumisen ehtona, kehittyi tämän vuosisadan aikana sen orjuuden ja varattomuuden laiksi. Ja juuri tämä laki on ensimmäinen niistä „napoleonilaisista aatteista", joita toisen Bonaparten on puolustettava. Jos kohta hän vielä yhdessä talonpoikain kanssa uskoo harhakuvitelmaan, että heidän perikatonsa syy ei ole sinänsä palstatilanomistuksessa, vaan sen ulkopuolella, toisarvoisten seikkain vaikutuksessa, niin hänen kokeensa särkyvät tuotantosuhteisiin kuin saippuakuplat.

Palstatilanomistuksen taloudellinen kehitys on pohjiaan myöten muuttanut talonpoikain suhtaantumista muihin yhteis-

kuntaluokkiin. Napoleonin aikana maaomaisuuden palstoittaminen maaseudulla täydensi vapaata kilpailua ja alkavaa suurteollisuutta kaupungeissa. Talonpoikaisluokka oli immanenttisena vastalauseena vastikään kukistettua maa-aatelistoa vastaan. Juuret, jotka palstatilaomistus oli tunkenut Ranskan maahan, riistivät feodalismilta kaiken ravintoaineen. Palstatilan rajapaalut muodostivat porvariston luonnollisen linnoituksen entisten yliherrojen jokaista äkkiyllätystä vastaan. Mutta 19. vuosisadan kuluessa tuli feodaaliherran tilalle kaupungin koronkiskuri, feodaalirasitusten tilalle hypoteekki, aatelisen maaomaisuuden tilalle porvarillinen pääoma. Talonpojan palstatila on enää vain veruke, joka sallii kapitalistin periä pellosta voittoa, korkoa ja vuokraa ja peltomiehen ansaita palkkansa siten, kuin hän itse parhaaksi näkee. Ranskan maaomaisuutta rasittava hypoteekkivelka panee Ranskan talonpoikaiston maksettavaksi koron, joka on yhtä suuri kuin koko Englannin valtionvelan vuotuinen korko. Palstatilanomistus on tässä pääoman orjuudessa, mihin sen kehitys väistämättömästi johtaa, muuttanut suuren osan Ranskan kansakunnasta luolaihmisiksi. Kuusitoista miljoonaa talonpoikaa (naiset ja lapset mukaanluettuina) asuu luolissa, joissa useimmiten on vain yksi, toisinaan kaksi ja vain parhaassa tapauksessa kolme ikkunantapaista. Ikkunat talossa merkitsevät samaa kuin viisi aistia ihmiselle. Porvarillisesta järjestyksestä, joka vuosisadan alussa asetti vastasyntyneiden palstatilojen vartijaksi valtion ja lannoitti niitä laakerilehvin, on tullut verenimijä, joka imee niiden sydänveren ja aivojen mehun ja heittää ne pääoman alkemistiseen kattilaan. Napoleonin lakikokoelma on enää vain ulosottojen ja pakkohuutokauppain lakikirja. Virallisesti tunnustetun neljän miljoonan (lapset jne. mukaanlukien) ryysyläisen, kulkurin, rikoksentekijän ja prostituoidun lisäksi on Ranskassa vielä viisi miljoonaa ihmistä, jotka ovat perikadon partaalla ja asuvat joko varsinaisella maaseudulla tai muuttavat yhtenään ryysyineen ja lapsineen joko maalta kaupunkiin tai kaupungista maaseudulle. Talonpojan intressit eivät siis enää ole sopusoinnussa porvariston intressien, pääoman kanssa kuten Napoleonin aikana, vaan sovittamattomassa ristiriidassa niiden kanssa. Talonpojat saavat siis itselleen luonnollisen liittolaisen ja johtajan *kaupunkiproletariaatista,* jonka tehtävänä on porvarillisen järjestyksen kumoaminen. Mutta *luja ja rajoittamaton hallitus* — ja tämä on toinen „napoleonilainen aate", jonka toinen Napoleon on ottanut toteutettavakseen — on kutsuttu puolustamaan väkivalloin tätä „aineellista" järjestystä. Niinpä „ordre matériel" [1] sopiikin iskusanaksi Bonaparten kaikkiin kapinallisia talonpoikia vastaan tähdättyihin julistuksiin.

[1] *„ordre matériel"* — aineellinen järjestys. *Toim.*

Sen hypoteekkivelan ohella, jonka pääoma on asettanut palstatilan kannettavaksi, palstatilaa rasittaa vielä *vero*. Vero on virkamiehistön, armeijan, pappien ja hovin, sanalla sanoen toimeenpanovallan koko koneiston elämänlähde. Luja hallitus ja luja vero ovat yhtä ja samaa. Palstatilanomistus on luonnostaan sopiva pohja kaikkivoivalle ja lukuisalle virkavaltiaskunnalle. Se yhtäläistää suhteet ja henkilöt kaikkialla maassa. Se tekee siis myös mahdolliseksi vaikuttaa yhdestä ylimmästä keskuksesta käsin yhtäläisesti tämän yhtäläisen joukon joka kohtaan. Se hävittää kansanjoukkojen ja valtiovallan väliltä aristokraattiset välisuhteet. Se antaa siis joka suhteessa valtiovallalle ja sen välittömille elimille tilaisuuden sekaantua suoranaisesti asioihin. Se synnyttää vihdoin toimetonta liikaväestöä, joka ei löydä itselleen paikkaa enempää kaupungissa kuin maallakaan ja tavoittelee siksi valtionvirkoja eräänlaisina kunniallisina almuina sekä yllyttää perustamaan lisää valtionvirkoja. Pistimin avaamiensa uusien markkinoiden ja mannermaan ryöstämisen muodossa Napoleon palautti ottamansa pakkoveron korkojen kera. Napoleonin vero kannusti talonpoikaa harjoittamaan kotiteollisuutta, mutta nyt vero ryöstää hänen kotiteollisuudeltaan viimeisetkin apulähteet ja tekee hänet täysin kykenemättömäksi vastustamaan köyhtymistä. Ja suunnaton kaluunatakkinen ja hyvin syötetty virkavaltiaskunta on „napoleonilainen aate", joka eniten miellyttää toista Napoleonia. Ja kuinka voisi olla toisin, kun hänen on pakko luoda todellisten yhteiskuntaluokkien rinnalle keinotekoinen kasti, jolle hänen valtakomentonsa säilyttäminen muodostuu jokapäiväistä leipää koskevaksi kysymykseksi? Siksi hänen ensimmäisiä finanssioperaatioitaan olivatkin virkamiesten palkkain korottaminen entiselleen ja uusien laiskanvirkojen perustaminen.

Toinen „napoleonilainen aate" oli *pappien* herruus hallitsemiskeinona. Mutta jos kohta vastasyntynyt palstatila, ollen sopusoinnussa yhteiskunnan kanssa, riippuvainen luonnonvoimista ja alistuen sitä ylhäältä käsin suojelevan arvovallan alaiseksi, oli luonnollisesti uskonnollinen, niin velkaantunut palstatila, jonka välit yhteiskuntaan ja arvovaltaan ovat katkenneet ja joka on pakotettu luopumaan rajoittuneisuudestaan, muuttuu luonnollisesti epäuskonnolliseksi. Taivas oli kerrassaan mainio lisä vastasaadun kapean maakaistaleen kaupanpäällisiksi, varsinkin kun se antoi sään, mutta se muuttui loukkaukseksi heti, kun sitä tyrkytettiin palstatilan korvikkeeksi. Silloin pappi ei tunnu enää muulta kuin maallisen poliisin voidellulta vainukoiralta — mikä myös oli „napoleonilaisia aatteita". Rooman retki suoritetaan seuraavan kerran itse Ranskassa, mutta päinvastaisessa mielessä kuin herra Montalembert sen käsitti.

„Napoleonilaisten aatteiden" huippukohta on vihdoin *armeijan* valta-asema. Armeija oli palstatilallisten point d'honneur [1], he itse muuttuneina sankareiksi, jotka puolustivat ulkoisilta vihollisilta omaa uutta omaisuuttaan, kohottivat kunniaan vastasaamaansa omaa kansallisuuttaan, ryöstivät ja vallankumouksellistivat maailmaa. Sotilasasu oli heidän juhlapukunsa, sota heidän runoutensa, mielikuvituksen pidentämä ja pyöristämä palstatila yhtä kuin isänmaa, isänmaallisuus yhtä kuin omistamistunteen ihannemuoto. Mutta vihollisina, joilta Ranskan talonpojan nyt on puolustettava omaisuuttaan, eivät ole kasakat, vaan ulosottomiehet ja verokarhut. Palstatila ei ole enää niin sanotussa isänmaassa, vaan hypoteekkikirjassa. Eikä itse armeijakaan ole enää talonpoikaisnuorison kukkanen, se on talonpoikaisryysyköyhälistön suokukka. Sen muodostavat suurimmalta osalta remplaçantit, miehen korvikkeet, samoin kuin toinen Bonaparte itsekin on vain remplaçant, Napoleonin korvike. Sen suorittamia sankaritekoja ovat nyt talonpoikien jahtaaminen, santarmipalvelus, ja mikäli Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtajan järjestelmän sisäiset ristiriidat pakottavat sen ylittämään Ranskan rajan, niin muutamien bandiittimaisten edesottamustensa jälkeen se saa korjata selkäsaunan laakerien asemesta.

Huomaamme siis: *kaikki* „napoleonilaiset aatteet" *ovat kehittymättömän, nuorekkaan pirteän palstatilan aatteita,* mutta aikansaeläneeseen palstatilaan nähden ne ovat mielettömyyttä. Ne ovat vain sen kuolinhoureita, fraaseiksi muuttuneita sanoja, haamuiksi muuttuneita haltioita. Mutta imperiumiparodia oli välttämätön Ranskan kansakunnan väestömassojen pelastamiseksi perinteiden ikeestä ja valtiovallan ja yhteiskunnan välisen vastakkaisuuden selvittämiseksi. Palstatilanomistuksen jatkuvan rappeutumisen ohella rapautuu siihen perustuva valtiorakennelmakin. Uudenaikaiselle yhteiskunnalle tarpeellinen valtiollinen sentralisaatio voi kohota vain feodalismin vastakohdaksi taotun militaristis-byrokraattisen hallituskoneiston raunioille [2].

Ranskan talonpoikain olosuhteet selittävät meille *joulukuun 20. ja 21. päivän yleisten vaalien* arvoituksen, vaalien, jotka

---

[1] *point d'honneur* — kunnia-asia. *Toim.*

[2] Vuoden 1852 painoksessa tämä kappale päättyy seuraaviin riveihin, jotka Marx on poistanut vuoden 1869 laitoksesta: „Valtiokoneiston murskaaminen ei vaaranna sentralisaatiota. Byrokratia on vain muodoltaan alhaista ja raakaa sentralisaatiota, jota yhä vaikeuttaa sen vastakohta, feodalismi. Huomattuaan pettyneensä napoleonilaisen restauraation suhteen Ranskan talonpoika lakkaa uskomasta myös omaan palstatilaansa; koko tähän palstatilaan perustuva valtiorakennelma luhistuu, ja *proletaarinen vallankumous saa sen kuoron, jonka puuttuessa sen yksinlaulu on oleva kuolinvirttä kaikissa talonpoikaisissa maissa*". *Toim.*

veivät toisen Bonaparten Siinain vuorelle — ei kuitenkaan lain-tauluja vastaanottamaan, vaan niitä antamaan.

Porvaristolla ei nyt ilmeisesti ollut muuta vaihtoehtoa kuin valita Bonaparte. Kun puritaanit valittivat Konstanzin kirkolliskokouksessa paavien paheellista elämää ja mankuivat tapainparannuksen välttämättömyydestä, kardinaali Pierre d'Ailly jylisi heille: „Vain paholainen omassa persoonassaan voi enää pelastaa katolisen kirkon, ja te vaaditte enkeliä." Niin myös Ranskan porvaristo huusi valtiokaappauksen jälkeen: Vain Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtaja voi enää pelastaa porvarillisen yhteiskunnan! Vain varkaus voi enää pelastaa omaisuuden, väärä vala uskonnon, haureus perheen, epäjärjestys järjestyksen!

Toimeenpanovallan itsenäistyneenä voimana Bonaparte tuntee kutsumuksekseen „porvarillisen järjestyksen" turvaamisen. Mutta tämän porvarillisen järjestyksen voimana on keskiluokka. Hän pitää sen vuoksi itseään keskiluokan edustajana ja antaa säädöksiä siinä hengessä. Ja kuitenkin hän on jotakin vain sen ansiosta, että on murtanut ja murtaa edelleenkin joka päivä tämän keskiluokan poliittista mahtia. Hän pitää sen vuoksi itseään keskiluokan poliittisen ja kirjallisen voiman vastustajana. Mutta suojelemalla tuon luokan aineellista mahtia hän luo uudelleen sen poliittista mahtia. Syy on siis säilytettävä, mutta seuraus on hävitettävä maan päältä kaikkialla, missä se suinkin esiintyy. Mutta tämä ei käy päinsä sekoittamatta syytä ja seurausta hieman toisiinsa, sillä ne kumpikin kadottavat vuorovaikutuksessa omat erikoiset tunnusmerkkinsä. Uusia säädöksiä, jotka hävittävät rajalinjaa. Bonaparte pitää samalla itseään myös porvaristoa vastustavana talonpoikain ja yleensä kansan edustajana, joka tahtoo onnellistaa alemmat kansanluokat porvarillisen yhteiskunnan puitteissa. Uusia säädöksiä, jotka etukäteen puijaavat „todellisilta sosialisteilta" heidän hallitusviisautensa. Mutta Bonaparte tietää ennen kaikkea olevansa Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtaja, edustavansa ryysyköyhälistöä, johon kuuluvat hän itse, hänen lähin seurapiirinsä, hänen hallituksensa ja armeijansa ja jolle tärkeintä on ennen muuta yltäkylläinen elämä ja Kalifornian voittojen kiskominen valtionrahastosta. Ja hän todistaa itsensä Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtajaksi säädöksin, säädöksittä ja säädöksistä huolimatta.

Tämä miehen ristiriitainen tehtävä on selityksenä hänen hallituksensa ristiriitaisuuksille, tuolle sekavalle soutamiselle ja huopaamiselle, jolla hän pyrkii vuoroin voittamaan puolelleen vuoroin nöyryyttämään milloin tämän, milloin tuon luokan ja nostattaa siten yhtäläisesti ne kaikki itseään vastaan, ja tuolle käytännölliselle epävarmuudelle, joka muodostaa hullunkurisim-

man vastakohdan käskevälle, ehdottomalle hallitustoimityylille, missä hän nöyrästi jäljittelee setäänsä.

Kaupan ja teollisuuden, siis keskiluokan liiketoimien, pitää lujan hallituksen aikana kukoistaa kuin kasvihuoneessa. Rautatiekonsessioita annetaan lukematon määrä. Mutta Bonapartea kannattavan ryysyköyhälistön täytyy rikastua. Pörssissä keinottelevat henkilöt, jotka jo etukäteen ovat selvillä rautatiekonsessioiden salaisuuksista. Mutta käykin ilmi, ettei ole mitään pääomaa rautateihin. Pankki velvoitetaan lainaamaan rautatieosakkeita vastaan. Mutta Bonapartenhan on sen ohessa henkilökohtaisestikin eksploatoitava pankkia, joten sitä on siis mairiteltava. Pankki vapautetaan viikkotiedotusten julkaisemisvelvollisuudesta. Pankki tekee hallituksen kanssa sopimuksen leijonanosuudesta. Kansan tulee saada työtä. Järjestetään valtion rakennustöitä. Mutta valtion rakennustyöt lisäävät kansan verorasitusta. On siis alennettava veroja hyökkäämällä koroillaaneläjäin kimppuun, konvertoimalla 5 prosentin korot $4^1/_2$ prosentin koroiksi. Mutta keskisäädyn täytyy taas saada juomarahaa. Nostetaan siis viinivero kaksinkertaiseksi kansalle, joka ostaa viiniä vähittäin, ja lasketaan puolella keskisäädyltä, joka juo sitä suuressa mitassa. Olevat työväenyhdistykset hajotetaan, mutta luvataan vallan ihmeellisiä yhdistyksiä tulevaisuudessa. Talonpoikia pitää auttaa. Perustetaan hypoteekkipankkeja, jotka jouduttavat talonpoikain velkaantumista ja omaisuuden keskittymistä. Mutta näitä pankkeja pitää käyttää pusertamaan rahaa Orleansin suvun takavarikoiduista maatiloista. Yksikään kapitalisti ei kuitenkaan tahdo suostua tähän ehtoon, jota ei ole säädöksessä, ja niin hypoteekkipankki jääkin pelkäksi säädökseksi jne. jne.

Bonaparte tahtoisi esiintyä kaikkien luokkien patriarkaalisena hyväntekijänä. Mutta hän ei voi antaa millekään mitään ottamatta joltakin toiselta. Niin kuin Fronden aikana sanottiin Guisen herttuaa Ranskan sitovimmaksi mieheksi, koska hän oli muuttanut kaikki maatilansa puoluelaisilleen antamiksi velkasitoumuksiksi, niin myös Bonaparte tahtoi olla Ranskan sitovin mies ja muuttaa kaiken Ranskan työn ja omaisuuden omiksi persoonallisiksi velkasitoumuksikseen. Hän tahtoi varastaa koko Ranskan antaakseen sen lahjaksi Ranskalle tai oikeammin ostaakseen sitten Ranskan ranskalaisella rahalla, sillä Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtajana hänen täytyy ostaa se, minkä tulee hänelle kuulua. Ja kauppalaitoksiksi muuttuvat kaikki valtion laitokset, senaatti, valtioneuvosto, lakiasäätävä kokous, kunnialegioona, sotilasmitalit, pesutuvat, valtion rakennukset, rautatiet, kansalliskaartin état-major [1] lukuunottamatta rivisotilaita,

---

[1] *état-major* — esikunta. *Toim.*

Orleansin suvun takavarikoidut maatilat. Jokainen virka armeijassa ja hallituskoneistossa muuttuu kauppatavaraksi. Mutta tärkeintä tässä prosessissa, jossa Ranska otetaan, jotta se voitaisiin Ranskalle antaa, ovat voittoprosentit, jotka vaihdossa tulevat Joulukuun 10. päivän yhdistyksen päämiehen ja jäsenten osaksi. Kompa, jolla kreivitär L., herra de Mornyn rakastajatar, luonnehti Orleansin suvun tilojen takavarikointia: „C'est le premier vol de l'aigle",[1] soveltuu jokaiseen tämän *kotkan*, oikeamminkin *korpin* lentoon. Hän ja hänen kannattajansa kehottivat itseään joka päivä kuin italialainen kartusiaanimunkki saituria, kun tämä kerskaillen luetteli rikkauksiaan, joista hänelle riittäisi vielä moniksi vuosiksi elämiseen: „Tu fai conto sopra i beni, bisogna prima far il conto sopra gli anni."[2] Jotteivät erehtyisi vuosissa, he laskevat minuuteissa. Hoviin, ministeriöihin, hallinnon ja armeijan johtoon tunkeutuu miesjoukko, josta on parasta sanoa: ei tietoa, kusta se tulee, hälisevä, huonomaineinen, ryöstönhaluinen boheemijoukko, joka kiskoo yllensä kaluunatakin yhtä naurettavan arvokkaasti kuin Soulouquen ylhäisön miehet. Tästä Joulukuun 10. päivän yhdistyksen ylhäisökerroksesta saa havainnollisen kuvan, kun muistaa, että sen siveyssaarnaajana oli *Véron-Crevel*[3] ja ajattelijana *Granier de Cassagnac.* Kun Cuizot ministeriaikanaan käytti eräässä nurkkalehdessä tätä Granier'ta aseena dynastista oppositiota vastaan, hänellä oli tapana kehua tätä sanoin: „C'est le roi des drôles", „Tämä on narrien kuningas". Olisi väärin verrata Louis Bonaparten hovia ja hänen joukkiotaan holhoojahallituksen tai Ludvig XV:n aikoihin. Sillä „Ranska on jo monesti saanut olla rakastajattarien hallittavana, mutta se ei ole vielä koskaan ollut miespuolisten prostituoitujen hallittavana".[4]

Asemansa ristiriitaisten velvoitusten hätyyttämänä ja samalla silmänkääntäjänä, jonka täytyy alituisin yllätyksin pitää yleisön huomio kohdistettuna häneen, kuten Napoleonin vastikkeeseen, siis tehdä joka päivä valtiokaappaus pienoiskoossa, Bonaparte panee sikin sokin koko porvarillisen talouden, sormeilee kaikkea, mitä 1848 vallankumous piti koskemattomana, tekee toiset välinpitämättömiksi vallankumousta kohtaan, toiset vallankumoushaluisiksi, aiheuttaa sekasortoa juuri järjestyksen nimessä ja riistää samalla pyhimysloiston koko hallituskoneistolta, häpäisee

---

[1] Vol merkitsee sekä lento että varkaus. *(Marxin huomautus);* siis suomennettuna: „Tämä on kotkan ensimmäinen lento (tai varkaus)". *Toim.*

[2] „Lasket rikkauksiasi, sinun pitäisi ensin laskea vuotesi". *Toim.*

[3] Romaanissaan „La cousine Bette" Balzac kuvaa Crevelin, jonka hän piirsi esikuvanaan tohtori Véron, „Constitutionnel" lehden omistaja, Pariisin pahimmaksi filisteriksi. *(Marxin huomautus.)*

[4] Rouva Girardinin sanat. *(Marxin huomautus.)*

sen, tekee sen samalla sekä inhottavaksi että naurettavaksi. Trierin pyhän viitan [1] kultin hän nyt uusii Pariisissa Napoleonin keisarinviitan kulttina. Mutta jos keisarinviitta viimein putoaa Louis Bonaparten hartioille, on Napoleonin pronssinen kuvapatsas romahtava maahan Vendôme-pylvään huipulta.

Kirjoittanut K. Marx vuoden 1851 joulukuun ja vuoden 1852 maaliskuun välisenä aikana

Julkaistu aikakauslehdessä „Die Revolution", New York, 1852

Toinen, K. Marxin korjailema painos ilmestyi erillisenä kirjasena Hampurissa 1869

Kolmas, F. Engelsin esipuheella varustettu painos ilmestyi Hampurissa 1885

Julkaistaan toisen painoksen tekstin mukaan

Suomennos saksasta

[1] Eräs „pyhä" reliikki („pyhä hame"), jonka taantumuksellinen katolinen papisto asetti v. 1844 näytteille Trierin tuomiokirkossa. *Toim.*

K. MARX

BRITTIEN HERRUUS INTIASSA

Lontoo, keskiviikkona, kesäkuun 10. pnä 1853

Hindostan on Italia Aasian mittasuhteissa. Himalajan vuoret vastaavat Alppeja, Bengalin tasangot Lombardian tasankoja, Dekanin ylänkö Apenniineja ja Ceylonin saari Sisilian saarta. Samanlainen maanrikkauksien runsaus ja monipuolisuus ja samanlainen pirstoutuneisuus valtiollisessa rakenteessa. Samoin kuin Italian vain valloittajan miekka on aika ajoittain yhdistänyt erilaisiksi valtiomuodostumiksi, niin myös Hindostanin, silloin kun se ei ole muhamettilaisten, mogulien tai brittien ikeessä, me näemme pirstoutuneen yhtä moneksi riippumattomaksi, toisilleen vihamieliseksi valtioksi, kuin siinä on kaupunkeja ja jopa kyliäkin. Yhteiskunnallisessa suhteessa Hindostan ei kuitenkaan ole Idän Italia, vaan Irlanti. Ja tuo Italian ja Irlannin, himojen maailman ja surun maailman kummallinen yhdistelmä on ennakoituna Hindostanin vanhoissa uskonnollisissa traditioissa. Tuo uskonto on samaan aikaan aistillisten ylettömyyksien ja itsekiduttuksellisen askeesin uskontoa, lingaiittien[1] ja Jagannathin[2] uskontoa, munkin ja bajadeerin uskontoa.

En ole samaa mieltä niiden kanssa, jotka uskovat vanhan Hindostanin kulta-aikaan, joskaan en ole taipuvainen, kuten sir Charles Wood, vetoamaan mielipiteitteni vahvistukseksi Khuli-kaanin valtakauteen. Mutta otettakoon esimerkiksi Aurangzebin aikakausi tai kausi, jolloin mogulit ilmaantuivat pohjoiseen ja portugalilaiset etelään, tai muhamettilaisten maahanhyök-

[1] *Lingaiittien uskonto* — Šiva-jumalan kultti, joka on levinnyt erikoisesti etelä-intialaisen lingaiittien lahkon keskuuteen. *Toim.*

[2] *Jagannath* — eräs Višnu-jumalan inkarnaatio, jonka temppeli oli Purin kaupungissa, Intian itäosassa. *Toim.*

käyksen kausi ja heptarkian kausi[1] etelä-Intiassa; tai, jos tahdotaan palata kauemmaksi menneisyyteen — aina hamaan muinaisuuteen, itse brahmaanien mytologinen ajanlasku, joka lykkää Intian kurjuuden alun jopa kristinopillista maailmanluomista edeltäneeseen kauteen.

Mutta on aivan epäilemätöntä, että kurjuus, joka brittien ansiosta vaivaa Hindostania, on asiallisesti toista laatua ja verrattomasti tuskallisempaa kuin kaikki muu, mitä Hindostan on aikaisemmin saanut kärsiä. En tarkoita tässä eurooppalaista despotismia, jonka Itä-Intian komppania[2] on oksastanut aasialaiseen despotismiin, yhdistelmää, joka on verrattomasti hirviömäisempi kuin ne pyhät hirviöt, joiden näkeminen Salsetten temppelissä[3] saa meidät kauhistumaan. Tässä ei ole kysymys brittien siirtomaaherruuden erityisestä omalaatuisuudesta, vaan ainoastaan hollantilaisten siirtomaaherruuden jäljittelystä, ja tämä pitää siinä määrin paikkansa, että brittiläisen Itä-Intian komppanian toiminnan luonnehtimiseksi on riittävää esittää sana sanalta se, mitä sir Stamford Raffles, Jaavan *englantilainen* kuvernööri, on sanonut vanhasta hollantilaisesta Itä-Intian komppaniasta:

„Hollantilainen komppania, jota kannusti yksinomaan voiton saaminen ja joka kohteli alamaisiaan verrattomasti kylmäkiskoisemmin ja armottomammin kuin ennen muinoin länsi-intialainen plantaasinomistaja hänen plantaasillaan työskentelevää orjajoukkoa, sillä tuo plantaasinomistaja oli maksanut rahat omaisuudekseen ostamistaan ihmisistä, kun taas ensin mainittu ei ollut maksanut mitään,— tuo komppania pani liikkeelle koko despotismikoneiston puristaakseen väestöltä viimeisenkin lantin pakkoverona ja viimeisenkin tipan sen työn tuloksista ja pahensi jo puoliraakalaisesta mielivaltaisesta hallituksesta aiheutuvaa pahaa vielä siten, että se teki sen läpiliipatun poliitikon koko oveluudella ja monopolioikeutta nauttivan kauppiaan koko itsekkyydellä”.

---

[1] *Heptarkia (seitsemänherruus)* — termi, joka Englannin historiassa on otettu käytäntöön merkitsemään seitsemää saksilaista kuningaskuntaa (6.—8. vuosisata); analogian mukaan Marx käyttää tuota termiä merkitsemään sitä feodaalista pirstoutuneisuutta, joka vallitsi Dekanissa ennen kuin muhamettilaiset valloittivat sen. *Toim.*

[2] *Brittiläinen Itä-Intian komppania* perustettiin vuonna 1600 Intian kanssa käytävää monopolistista kauppaa varten. Komppanian „kauppa”-toimintojen varjolla englantilaiset kapitalistit valloittivat Intian ja hallitsivat sitä kymmeniä vuosia. Vuosien 1857—1859 Intian kapinan aikana komppania lakkautettiin ja Englannin hallitus otti Intian hallitsemisen välittömästi omiin käsiinsä. *Toim.*

[3] *Salsetten luolatemppelissä,* joka sijaitsee samannimisellä saarella Intian Bombayn presidenttikunnassa, on hyvin runsaasti kuvia, jotka on veistetty, samoin kuin itse temppelikin, kiveen. *Toim.*

Kaikki nuo yhtämittaa toinen toisiaan seuranneet kansalaissodat, maahanhyökkäykset, kumoukset, valloitukset, nälänhätä, niin tavattoman pulmalliselta, pikaiselta ja tuhoisalta kuin niiden vaikutus Hindostaniin saattoi näyttääkin, koskivat siihen kuitenkin vain pinnallisesti. Englanti on murtanut intialaisen yhteiskunnan koko perustan eikä ole tähän mennessä tehnyt minkäänlaisia yrityksiä sen uudistamiseksi. Vanhan maailman menettäminen ilman uuden hankkimista tekee Intian väestön nykyisen kurjuuden luonteeltaan erikoisen masentavaksi ja katkaisee Britannian hallitseman Hindostanin yhteyden kaikkiin sen muinaisiin perinteisiin, koko sen historialliseen menneisyyteen.

Ylimuistoisista ajoista alkaen Aasiassa on ollut tavallisesti vain kolme hallinnonalaa: finanssilaitos eli laitos oman kansan ryöstämistä varten, sotalaitos eli laitos vieraiden kansojen ryöstämistä varten ja lopuksi yleisten töiden laitos. Ilmastosuhteet ja maaperän omalaatuisuus erittäinkin valtavilla erämaa-alueilla, jotka ulottuvat Saharasta Arabian, Persian, Intian ja Tatarian kautta aina Aasian ylätasangon korkeimmille seuduille, tekivät kanavien ja kastelulaitteiden avulla tapahtuvan keinokastelun itämaisen maanviljelyksen perustaksi. Niin kuin Egyptissä ja Intiassa, niin myös Mesopotamiassa, Persiassa ja muissa maissa tulvia käytetään peltojen lannoittamiseen; veden korkeaa tasoa käytetään kastelukanavien täyttämiseen. Säästäväisen ja yhteisen vedenkäytön pakottava välttämättömyys, joka Lännessä, esim. Flanderissa ja Italiassa, pani yksityisyrittäjät yhtymään vapaaehtoisiksi yhtymiksi, pakotti Idässä, jossa sivilisaatio oli liian alhaisella tasolla ja alueiden mittasuhteet liian laajat voidakseen synnyttää vapaaehtoisia yhtymiä, keskittävää hallitusvaltaa puuttumaan asiaan. Siitä johtui se taloudellinen tehtävä, jota kaikkien aasialaisten hallitusten piti hoitaa, nimittäin yleisten töiden järjestäminen. Tuo maan hedelmällisyyden keinotekoinen kohottaminen, joka riippui keskushallituksesta ja joutui heti rappiolle tämän hallituksen suhtautuessa huolimattomasti keinokastelu- ja maankuivaustöihin, antaa selityksen siihen muutoin selittämättömään tosiasiaan, että nykyisin näemme laajoja hedelmättömiä ja autioita alueita, jotka muinoin olivat erinomaisesti viljeltyjä, kuten esimerkiksi Palmyra, Petra, Jemenin raunioalueet ja Egyptin, Persian ja Hindostanin laajat maakunnat. Tämä selittää myös sen, miksi yksi hävittävä sota on kyennyt autioittamaan maan kokonaisiksi vuosisadoiksi ja riistämään siltä koko sen sivilisaation.

Ja niinpä britit omaksuivat Itä-Intiassa edeltäjiltään finanssilaitoksen ja sotalaitoksen, mutta löivät kokonaan laimin yleisten töiden laitoksen. Siitä johtui rappeutuminen maanviljelyksessä, joka ei pystynyt kehittymään brittien vapaakilpailu-

periaatteen, laissez faire, laissez aller [1]-periaatteen mukaisesti. Aasialaisissa valtakunnissa käy kuitenkin tavallisesti niin, että maanviljelys rappeutuu toisen hallituksen aikana ja virkoaa jälleen jonkin toisen hallituksen aikana. Siellä sato riippuu hyvästä tai huonosta hallituksesta yhtä paljon kuin Euroopassa hyvästä tai huonosta säästä. Siitä johtuu, että niin pahaa kuin maanviljelyksen vahingoittaminen ja välinpitämätön suhtautuminen siihen sinänsä onkin, niin ei kuitenkaan voitane sanoa, että brittiläinen valloittaja on juuri siten antanut kuolettavan iskun intialaiselle yhteiskunnalle, ellei siihen liittyisi eräitä tärkeimpiä seikkoja, jotka ovat jotain uutta koko aasialaisen maailman aikakirjoissa. Niin huomattavia kuin valtiolliset muutokset ovat Intian menneisyydessä olleetkin, sen yhteiskunnalliset olot ovat pysyneet muuttumattomina kaukaisimmasta muinaisuudesta aina 19. vuosisadan ensimmäiseen vuosikymmeneen saakka. Kangaspuut ja rukki, jotka loivat lukemattoman armeijan kehrääjiä ja kutojia, olivat intialaisen yhteiskuntarakenteen tärkeimpiä akseleita. Ylimuistoisista ajoista Eurooppa on saanut mitä erinomaisimpia kankaita — intialaisten työn tuotteita — ja lähettänyt korvaukseksi jalometallejaan, varustaen siten materiaalilla paikallisia kultaseppiä, noita intialaisen yhteiskunnan välttämättömiä jäseniä, yhteiskunnan, jonka kiintymys koristeisiin on niin suuri, että alimmankin luokan edustajilla, jotka käyskentelevät miltei alastomina, on tavallisesti pari kultaista korvarengasta ja jokin kultainen kaulakoriste. Yleisessä käytössä olivat myös sormukset ja varvasrenkaat. Naiset, samoin kuin lapsetkin, käyttivät usein paksuja kultaisia tai hopeisia ranne- ja nilkkarenkaita, ja jumalien kultaisia ja hopeisia pieniä pystykuvia tavattiin kotikalujen joukossa. Brittiläinen siirtomaaorjuuttaja hävitti intialaiset kangaspuut ja rukin. Ensin Englanti syrjäytti intialaiset puuvillatuotteet Euroopan markkinoilta, sitten se ryhtyi viemään Intiaan kehrättyä lankaa ja lopuksi alkoi viedä puuvillatuotteiden kotimaahan valtavia määriä puuvillatavaroita. Kehrätyn langan vienti Iso-Britanniasta Intiaan kasvoi vuodesta 1818 vuoteen 1836 suhteessa 1 : 5 200. Vuonna 1824 vietiin englantilaista musliinia Intiaan tuskin 1 000 000 yardia, mutta v. 1837 sitä vietiin jo yli 64 000 000 yardia. Tuona aikana Dakkan väestö supistui 150 tuhannesta 20 tuhanteen. Tuota teollisuudestaan kuuluisien Intian kaupunkien rappeutumista ei voida kuitenkaan pitää englantilaisen herruuden pahimpana seurauksena. Brittiläinen höyryvoima ja brittiläinen tiede hävittivät lopullisesti

[1] *laissez faire, laissez aller* — kirjaimellisesti „antaa tehdä, antaa mennä", niiden porvarillisten taloustieteilijäin iskulause, jotka puolsivat kauppavapautta ja vaativat valtiota olemaan puuttumatta taloudellisiin suhteisiin. *Toim.*

maataloustuotannon ja käsityöteollisuuden välisen yhteyden koko Hindostanin alueella.

Kumpikin seikka — toisaalta se, että intialaiset, kuten kaikki itämaiset kansat, jättävät keskushallituksen huoleksi ne suuret yleiset työt, jotka ovat heidän maanviljelyksensä ja kaupankäyntinsä perusehtoina, toisaalta se, että Intian väestö, joka elää hajaantuneena maan koko alueelle, keskittyy maanviljelys- ja käsityön välisen patriarkaalisen yhteyden johdosta pieniin asutuskeskuksiin — kumpikin seikka on synnyttänyt jo mitä kaukaisimpina aikoina omalaatuisen yhteiskuntajärjestelmän, niin sanotun *kyläyhdyskuntajärjestelmän* (village system), mikä teki kunkin tällaisen pienen yhdyskunnan organisaatioltaan riippumattomaksi ja tuomitsi sen viettämään eristynyttä elämää. Tämän järjestelmän omalaatuisiin piirteisiin tutustuttaa meidät seuraava kuvaus, joka on Englannin alahuoneen eräässä vanhassa virallisessa selostuksessa Intian asioista:

„Maantieteellisesti kylä on muutamia satoja tai tuhansia eekkereitä käsittävä alue viljeltyä ja viljelemätöntä maata; valtiollisesti se muistuttaa kaupunkiyhdyskuntaa. Tavallisesti siinä on seuraava virka- ja toimihenkilökunta: *potail* eli vanhin valvoo yleensä kylän asioita, sovittaa kyläläisten välisiä riitoja, johtaa poliisia ja toimii veronkantajana kylässä, mihin tehtävään hän henkilökohtaista vaikutusvaltaa omaavana ja kyläläisten aseman ja asioiden seikkaperäisenä tuntijana on sopivin henkilö; *kurnum* valvoo maanviljelyksen tilaa ja pitää luetteloa kaikesta, mikä koskee sitä. Edelleen *tallier* ja *totie:* ensin mainitun velvollisuuksiin kuuluu rikoksia ja rikkomuksia koskevien tietojen kokoaminen sekä kylästä toiseen matkustavien henkilöiden saattaminen ja suojeleminen; jälkimmäisen velvollisuuksien piiri näyttää rajoittuvan enimmäkseen kylän puitteisiin, ja siihen kuuluu muun muassa sadon suojeleminen ja osallistuminen sen luettelointiin. *Rajavahti* vartioi kylän rajoja ja antaa niistä todistajalausuntoja riitatapauksissa. Henkilö, joka pitää huolta vesialtaista ja vedenjohtokanavista, jakaa maanviljelykseen tarvittavan veden. Erikoinen brahmaani hoitaa kylässä jumalanpalvelustoimituksia. Sitten on vielä koulunopettaja, jonka voi nähdä kylässä opettamassa lapsille luku- ja kirjoitustaitoa hiekassa, kalenteria pitävä brahmaani eli astrologi ynnä muita. Nämä ylempi- ja alempiarvoiset viranhaltijat muodostavat kylän hallinnon, mutta maan eräissä osissa heidän lukumääränsä on pienempi, koska eräitä edellä kuvattuja velvollisuuksia ja tehtäviä on yhdistetty yhden henkilön toimitettavaksi, toisilla paikkakunnilla sitä vastoin heidän lukumääränsä ylittää yllämainittujen henkilöiden luvun. Tämän primitiivisen yhteisöhallintomuodon oloissa väestö on elänyt ylimuistoisista ajoista. Kylien rajoja on muutettu harvoin, ja vaikka sodan, nälän ja tautien seurauksena

itse kylät ovat kärsineet toisinaan suurta vahinkoa ja jopa täydellisesti autioituneet, niin sama nimi, samat rajat, samat intressit, jopa samat sukukunnatkin ovat säilyneet vuosisadasta toiseen. Näiden kylien asukkaita ei ole yhtään huolestuttanut kokonaisten monarkioiden tuhoutuminen ja jakaminen; niin kauan kun heidän kylänsä on pysynyt ehjänä ja vahingoittumattomana, heitä ei ole paljoakaan kiinnostanut se, minkä valtakunnan valtaan se on siirtynyt ja minkä vallanpitäjän alaiseksi joutunut, sillä heidän sisäinen talouselämänsä on pysynyt muuttumattomana. Potail on jäänyt edelleenkin yhteisön vanhimmaksi ja toiminut kylässä rauhantuomarina ja veronkantajana".

Nuo yhteiskunnallisen elimistön stereotyyppiset pikku muodot on enimmältä osaltaan hävitetty ja ne ovat katoamassa ainiaaksi enemmänkin englantilaisten höyrykoneiden ja englantilaisen kauppavapauden vaikutuksesta kuin brittiläisten veronkantajain ja brittiläisten sotamiesten karkean sekaantumisen tuloksena. Noiden perhekuntayhteisöjen perustana oli kotitarveteollisuus, käsinkudonnan, käsinkehruun ja käsivoimin harjoitetun maanmuokkauksen omalaatuinen yhdistelmä, joka teki ne luonteeltaan omintakeisiksi. Englannin sekaantuminen asioihin — minkä seurauksena kehrääjät osoittautuivat olevan Lancashiressa, mutta kutojat Bengalissa, tai pyyhkäistiin niin intialaiset kehrääjät kuin intialaiset kutojatkin kokonaan pois maan kamaralta — hajotti nämä pienet puolibarbaariset, puolisivistyneet yhteisöt hävittämällä niiden taloudellisen perustan ja suoritti siten suurimman ja, sanottakoon totuus, ainoan *sosiaalisen* vallankumouksen, minkä Aasia on koskaan kokenut.

Mutta niin murheellista kuin puhtaasti inhimillisten tunteiden kannalta noiden kymmenien tuhansien työteliäiden, patriarkaalisten, rauhanomaisten yhteiskunnallisten organisaatioiden rappeutumisen ja luhistumisen näkeminen onkin, niin surullista kuin onkin nähdä ne murheen kurimukseen heitettyinä ja niiden jokaisen jäsenen menettäneen samalla kertaa sekä vanhat sivilisaatiomuotonsa että iänikuiset toimeentulolähteensä, me emme kuitenkaan saa unohtaa, että nuo idylliset kyläyhdyskunnat, niin viattomilta kuin ne ensi silmäykseltä näyttänevätkin, olivat aina olleet itämaisen despotismin lujana perustana ja rajoittaneet ihmisjärjen mitä ahtaimpiin puitteisiin tehden siitä taikauskon nöyrän välikappaleen, kytkien sen perinnäistapojen orjankahleisiin, riistäen siltä kaiken suuruuden, kaiken historiallisen aloitteellisuuden. Me emme saa unohtaa barbaarien itsekkyyttä, jotka keskittivät kaiken huomionsa mitättömän pieneen maatilkkuun ja seurasivat rauhallisina suurten valtakuntien luhistumista, sanoin kuvaamattomien julmuuksien harjoittamista, suurten kaupunkien väestöjen tuhoamista, seurasivat kaikkea tuota rauhallisesti, kiinnittämättä siihen sen suurempaa huomiota kuin

luonnonilmiöihin, ja joutuivat itse avuttomina jokaisen väkivallantekijän saaliiksi, mikäli hän suvaitsi kiinnittää heihin huomiotaan. Me emme saa unohtaa, että tuo epäihmisarvoinen, pysähdyksissä oleva ja kasvimainen elämä, tuo passiivinen olemassaolomuoto synnytti toisaalta sille vastakkaisia raakoja, sokeita ja hillittömiä hävitysvoimia ja teki Hindostanissa itse murhaamisenkin uskonnolliseksi rituaaliksi. Me emme saa unohtaa, että noiden pienten yhdyskuntien häpeätahrana olivat kastieroavaisuudet ja orjuus, että ne tekivät ihmisen riippuvaiseksi ulkoisista olosuhteista, sen sijaan että olisivat kohottaneet hänet noiden olosuhteiden valtiaaksi, että ne tekivät hänen itsestään kehittyvän yhteiskunnallisen tilansa muuttumattomaksi, luonnon ennakolta määräämäksi kohtaloksi ja saivat siten aikaan karkean luonnonpalvonnan, jonka nöyryyttävyys pistää erikoisesti silmään siinä tosiasiassa, että ihminen, tämä luonnon herra, polvistuu hartaana hanumaaniapinan ja Sabbala-lehmän edessä.

Suorittaessaan Hindostanissa sosiaalisen vallankumouksen Englanti tosin piti ohjeenaan mitä alhaisimpia pyrkimyksiä, ja ne keinot, joilla se pakotti Intian tuohon vallankumoukseen, olivat typeriä. Mutta kysymys ei ole siitä. Kysymys on siitä, voiko ihmiskunta täyttää tehtävänsä ilman perusteellista vallankumousta Aasian yhteiskunnallisessa tilassa. Ellei voi, niin kaikista rikoksistaan huolimatta Englanti oli historian tahdottomana aseena suorittaessaan tämän vallankumouksen.

Ja kun asia on siten, niin olipa vanhan maailman hajottamisen näky meidän henkilökohtaisille tunteillemme kuinka surettavaa hyvänsä, historian kannalta meillä on oikeus yhdessä Goethen kanssa huudahtaa:

„Voisko piina tuskaan syöstä,
jos se johtaa iloihin;
eikö hävityksen työstä
noussut herruus Timurin?"[1]

Kirjoittanut K. Marx kesäkuun 10. pnä 1853
Julkaistu „New York Daily Tribune" lehdessä kesäkuun 25. pnä 1853

Julkaistaan lehden tekstin mukaan
Suomennos englannin kielestä tehdystä venäjännöksestä

---

[1] Goethen runosta „Suleikalle" („Länsi-Idän Divaani"). *Toim.*

K. MARX

TULEVAT SEURAUKSET BRITTIEN HERRUUDESTA INTIASSA

Lontoo, heinäkuun 22. pnä 1853

...Millä tavalla pystytettiin Englannin herruus Intiaan? Suurmogulin [1] rajoittamattoman vallan kukistivat hänen käskynhaltijansa, käskynhaltijain mahtavuuden murtivat maratit [2], marattien mahtavuuden murtivat afganit ja juuri kun kaikki sotivat kaikkia vastaan, britti ryntäsi yllättäen maahan ja alisti kaikki valtansa alle. Maa, jossa eripuraisuutta ei ole ainoastaan muhamettilaisten ja hindujen välillä, vaan myös heimo on eristynyt heimosta ja kasti kastista; yhteiskunta, jonka koko rakenne perustuu omalaatuiseen tasapainoon, minkä edellytyksenä on yhteiskunnan kaikkien jäsenten yleinen keskinäinen vieraantuminen ja vakiintunut eristäytyneisyys,— eikö sellainen maa ja sellainen yhteiskunta ole tuomittu joutumaan valloittajan saaliiksi? Vaikka emme tietäisi mitään Hindostanin menneestä historiasta, niin eikö meille riittäne se tärkeä ja kiistaton tosiasia, että jopa nykyisinkin Englanti pitää Intiaa orjuudessa Intian ylläpitämän intialaisen armeijan avulla? Intia ei siis voinut välttää kohtaloaan: valloitetuksi joutumista, ja koko sen aikaisempi historia, mikäli sillä yleensä on historiaa ollut, on niiden toinen toistaan seuranneiden valloitusten historiaa, joiden kohteeksi se on joutunut. Intian yhteiskunnalla ei ole mitään historiaa, ei ainakaan mitään tunnettua historiaa. Se, mitä me nimitämme sen historiaksi, on vain niiden toinen toisensa sijalle tulleiden valloittajien historiaa, jotka perustivat valtakuntansa tuon minkäänlaista vastarintaa tekemättömän luutuneen yhteiskunnan passiiviselle perustalle.

[1] *Suurmoguli* — vuodesta 1526 hallinneeseen turkkilaiseen Baberin hallitsijasukuun kuuluneiden Intian muhamettilaisten keisarien nimitys. *Toim.*

[2] *Maratit* — Keski-Intiassa asuva kansanryhmä, joka nousi kapinaan muhamettilaisia vastaan ja muodosti 18. vuosisadan alussa feodaalisten ruhtinaskuntien konfederaation. *Toim.*

Kysymys ei siis ole siitä, oliko Englannilla oikeus valloittaa Intia, vaan siitä, katsoisimmeko me paremmaksi sen, että Intian olisivat valloittaneet turkkilaiset, persialaiset tai venäläiset eivätkä britit.

Intiassa Englannilla on täytettävänään kaksinainen tehtävä, joka on sekä hajottamista että rakentamista — toisaalta vanhan aasialaisen yhteiskunnan hajottamista, mutta toisaalta aineellisen perustan laskemista länsimaiselle yhteiskunnalle Aasiassa.

Arabialaiset, turkkilaiset, tataarit ja mogulit, jotka toinen toisensa jälkeen valloittivat Intian, *assimiloituivat* nopeasti kantaväestöön. Historian vääjäämättömän lain mukaisesti barbaarivalloittajat itse joutuivat alistamiensa kansojen korkeamman sivilisaation valloittamiksi. Britit olivat ensimmäisiä valloittajia, joiden sivilisaatio oli korkeampaa kun hindulainen, ja siksi viimeksi mainittu ei voinut heihin vaikuttaa. He murskasivat sen hajottaen paikalliset yhteisöt, hävittäen paikallisen teollisuuden maan tasalle ja nivelloiden kaiken, mikä intialaisessa yhteiskunnassa oli yleistä tasoa korkeammalla. Intiassa vallinneen englantilaisten herruuden historia puhuu tuskin muusta kuin hajottamisesta; heidän rakentava työnsä on tuskin havaittavissa raunioiden takaa. Siitä huolimatta tuo rakentava työ on alkanut.

Intian valtiollinen yhtenäisyys, jolle on ominaista suurempi lujuus ja joka ulottuu laajemmalle kuin milloinkaan suurmogulien aikana, oli Intian uudestisyntymisen ensimmäisiä edellytyksiä. Tuon englantilaisella miekalla luodun yhtenäisyyden tulee nyt lujittamaan ja ainiaaksi vakiinnuttamaan sähkölennätin. Intian armeija, jonka brittiläinen aliupseeri järjesti ja koulutti, oli välttämätön edellytys Intian itsenäisyyden hankkimiselle ja sille, ettei Intia enää joutuisi ensimmäisen ulkomaisen valloittajan saaliiksi. Vapaa lehdistö, joka järjestettiin aasialaisessa yhteiskunnassa ensi kertaa ja jota johtavat pääasiallisesti eurooppalaisten ja intialaisten yhteiset jälkeläiset, on sen uudestijärjestämisen uusi ja voimallinen tekijä. Jopa semindarit[1] ja raiotwarikin[2], niin iljettäviä kuin ne ovatkin, ilmentävät maan yksityisomistuksen kahta eri muotoa, ts. sitä, mitä aasialainen yhteiskunta niin kaipaa. Niistä Intian kanta-asukkaista, joille englantilaisten valvonnassa annetaan Kalkuttassa vastahakoisesti ja perin niukalti opetusta, on kasvamassa uusi luokka, jolla on tarpeelliset tiedot maan hallitsemista varten ja joka on pääs-

---

[1] *Semindarit* — uusia tilanherroja, joita englantilaiset loivat Intian talonpoikaiston pakkoluovuttamisen pohjalla veronkantajista ja kauppaa harjoittavista koronkiskureista. Semindarius oli levinnyttä Intian koillisosassa. *Toim.*

[2] *Raiotwari* — määräajaton talonpoikainen maanvuokraus, jonka englantilaiset ottivat käytäntöön Intian eteläosassa (Madrasin ja Bombayn presidenttikunnissa). Englantilaiset viranomaiset antoivat maata yksityisten talonpoikaisvuokraajien käyttöön äärimmäisen raskailla ehdoilla. *Toim.*

syt osalliseksi eurooppalaisesta tieteestä. Höyryvoima mahdollisti Intian ja Euroopan välisen säännöllisen ja nopean kulkuyhteyden, yhdisti sen kaikki tärkeimmät satamat eteläisten ja itäisten merien satamiin ja pelasti siten Intian siitä eristyneestä asemasta, joka oli ollut siellä vallinneen pysähdystilan perussyynä. Ei ole enää kaukana se päivä, jolloin rautatieverkoston ja laivareittien yhdistelyn avulla Englannin ja Intian välinen matka ajassa mitattuna supistuu kahdeksan päivän matkaksi ja tämä muinoin legendaarinen maa tulee todella yhdistettyä länsimaailmaan.

Iso-Britannian valtaapitävät luokat ovat tähän saakka olleet vain satunnaisesti, tilapäisesti ja poikkeustapauksissa kiinnostuneita Intian kehittämisestä. Aristokratia tahtoi sen valloittaa, plutokratia halusi sen ryövätä, mutta teollisuusporvaristo pyrki alistamaan sen tavaroittensa halpuudella. Mutta nyt on tilanne muuttunut. Teollisuusporvaristo on havainnut, että sen elinedut vaativat muuttamaan Intian tuottavaksi maaksi ja että sitä varten se on varustettava ennen kaikkea kastelulaitteilla ja sisäisellä kulkulaitoksella. Teollisuusmiehet aikovat rakentaa Intiaan rautatieverkoston. He tekevätkin sen, ja se tulee antamaan arvaamattomia tuloksia.

Tunnettua on, että Intian tuotantovoimia paralysoi sen erilaisten tuotteiden kuljetukseen ja vaihtoon tarvittavien kuljetusvälineiden kova puute. Missään maailmassa ei ole tavattavissa rinnakkaisesti sellaista yhteiskunnallista kurjuutta ja sellaista luonnonrikkautta kuin Intiassa; ja tuo kurjuus johtuu vaihdonvälineiden riittämättömyydestä. Vuonna 1848 Englannin alahuoneen valiokunnassa todettiin, että „samaan aikaan kun vehnäquarter myytiin Kandešissa 6—8 shillingistä, niin Punassa se maksoi 64—70 shillingiä, ja ihmisiä kuoli siellä nälkään kaduilla, kun ei voitu saada ruokatarvikkeita Kandešista, sillä savikkoiset tiet olivat kulkukelvottomia".

Rautateiden rakentamista voidaan käyttää helposti maataloudellisiin tarkoituksiin, nimittäin vesialtaiden järjestämiseen niihin paikkoihin, missä rautatievallien rakentamiseksi täytyy nostaa maata, ja myös radan varrella sijaitsevien paikkakuntien vesivarusteluun. Tällä tavalla voidaan suuresti laajentaa keinokastelusysteemiä, joka on Idän maanviljelyksen välttämätön edellytys, ja estää vedenpuutteesta johtuvien paikallisten katojen tiheä toistuminen. Rautateiden valtava merkitys käy tältä kannalta katsoen ilmeiseksi, kun muistaa, että vuoriharjanteihin rajautuvilla seuduillakin kastelumaista maksetaan kolme kertaa enemmän veroa, että näillä mailla työskentelee ihmisiä kymmenen ja kaksitoista kertaa enemmän ja nuo maat tuottavat voittoa kaksitoista tai viisitoista kertaa enemmän kuin samansuuruiset maa-alat ilman kastelua.

Rautatiet tekevät mahdolliseksi sotalaitoksen ja sen ylläpitomenojen supistamisen. Eversti Warren, St. Williamin linnoituksen päällikkö, puhui alahuoneen valiokunnassa seuraavaa:

„Mahdollisuus saada maan kaukaisilta seuduilta tiedot yhtä monessa tunnissa kuin mitä siihen nykyisin tarvitaan päiviä ja jopa viikkojakin, mahdollisuus lähettää mitä lyhimmässä ajassa ohjeita samoin kuin joukko-osastoja ja muonaa ovat seikkoja, joiden merkitystä tuskin voidaan yliarvioida. Varuskunnat voitaisiin sijoittaa kauemmaksi toisistaan ja terveellisimmille seuduille kuin nykyisin, ja siten säilyisivät elossa monet ihmiset, jotka nyt sortuvat tauteihin. Myöskään ei tarvitsisi varata niin paljon muonaa eri varastoihin, ja siten voitaisiin välttää mätänemisestä ja ilmaston vahingollisesta vaikutuksesta johtuvat menetykset. Ja joukko-osastojen vahvuuksia voitaisiin pienentää samassa suhteessa kuin joukkojen käyttönopeus on lisääntyvä."

Tunnettua on, että kyläyhdyskuntien kunnallinen organisaatio ja taloudellinen perusta hajotettiin, mutta niiden pahin piirre, nimittäin yhteiskunnan jakaantuminen samanlaatuisiksi, toisistaan irrallisiksi atomeiksi, säilyi niiden jälkeenkin. Kyläyhdyskuntien eristyneisyys aiheutti Intiassa tiettömyyttä, mutta tiettömyys vakiinnutti yhdyskuntien eristyneisyyden. Näin ollen yhdyskunta eli tällä alhaisella elintasolla olematta juuri minkäänlaisessa kanssakäynnissä muiden yhdyskuntien kanssa, osoittamatta minkäänlaista pyrkimystä yhteiskunnalliseen edistykseen ja yrittämättä tehdä mitään sen hyväksi. Nyt kun britit ovat murtaneet tämän kyläyhdyskuntien itsetyytyväisen *inertisyyden,* rautatiet auttavat syntyneen kanssakäymis- ja vaihdontarpeen tyydyttämistä. Sitä paitsi „rautatielaitoksen eräänä seurauksena tulee olemaan se, että rautatie tuo jokaiseen kylään, jota se sivuaa, tiedon muissa maissa käytäntöön otetuista parannuksista ja käytännöllisistä laitteista sekä helpottaa siinä määrin niiden omaksumista, että tekee Intian perinnäisten ja palkattujen maalaiskäsityöläisten luokalle mahdolliseksi ensinnäkin ilmaista täydellisesti kykynsä ja, toiseksi, vapautua puutteellisuuksistaan" (*Chapman,* „Puuvilla ja Intian kauppa").

Tiedän, että pyrkiessään rakentamaan Intiaan rautatieverkostoa Englannin teollisuusporvaristo seuraa yksinomaisesti haluaan halventaa tehtaidensa tarvitseman puuvillan ja muun raaka-aineen kuljetusta. Mutta kun kerran olette vieneet koneen kulkuvälineeksi maahan, jolla on rautaa ja hiiltä, niin ette voi estää tätä maata itse tuottamasta noita koneita. Ette voi pitää kunnossa rautatieverkostoa valtavan suuressa maassa järjestämättä siellä niitä tuotantoprosesseja, jotka ovat tarpeen rautatieliikenteen välittömien ja tavanomaisten tarpeiden tyydyttämiseksi, ja se johtaa koneiden käyttämiseen myös niillä teollisuusaloilla, jotka eivät ole välittömässä yhteydessä rautatieliikenteeseen.

Rautatiet muodostuvat sen vuoksi Intiassa nykyaikaisen teollisuuden todellisiksi airuiksi. Tämä on totta sitäkin suuremmalla syyllä, kun Intian asukkailla itse englantilaisten viranomaistenkin tunnustuksen mukaan on erikoinen kyky sopeutua aivan uusiin työoloihin ja omaksua koneiden käyttämiseen tarvittavat tiedot: Vakuuttavana todistuksena siitä on se taito ja asiantuntemus, jota intialaiset koneenkäyttäjät ovat osoittaneet hoitaessaan monia vuosia Kalkuttan rahapajan höyrykoneita, ja Hardwarin hiilialueilla erilaisia höyrykoneita hoitavien paikallisten asukkaiden työ ja muut esimerkit. Itse hra Campbellinkin, vaikka hän onkin Itä-Intian komppanian ennakkoluulojen vallassa, on pakko tunnustaa, että „Intian kansan laajoilla joukoilla on paljon *teollista tarmoa,* ne ovat sangen pystyviä kasaamaan pääomia, niille on ominaista matemaattinen järki ja erikoinen kyvykkyys laskentoon ja eksaktisiin tieteisiin". „Heidän intellektinsä on erinomainen", hän sanoo. Rautateiden rakentamiseen liittyvästä nykyaikaisen teollisuuden tunkeutumisesta Intiaan seuraa, että on hajoava perinnäinen työnjakosysteemi, johon perustuvat intialaiset kastit — Intian edistyksen ja mahtavuuden tiellä oleva peruseste.

Kaikki se, minkä englantilainen porvaristo on pakotettu Intiassa tekemään, ei vapauta kansanjoukkoja eikä paranna oleellisesti niiden yhteiskunnallista asemaa, sillä ensimmäinen enempää kuin jälkimmäinenkään ei riipu vain tuotantovoimien kehityksestä, vaan myös siitä, ovatko ne kansan hallinnassa. Mutta tämä porvaristo tulee ehdottomasti tekemään sen, että luo aineelliset edellytykset kummankin tehtävän täyttämiselle. Onko porvaristo koskaan tehnyt enemmän? Onko se koskaan saanut aikaan edistystä pakottamatta sekä yksilöitä että kokonaisia kansoja kulkemaan veren ja lian, kurjuuden ja alennuksen vaikeaa tietä?

Intialaiset eivät voi niittää tuloksia niiden uusien yhteiskunta-ainesten kypsymisestä, joita brittiläinen porvaristo on heidän keskuuteensa kylvänyt, niin kauan kuin teollisuusproletariaatti ei ole syrjäyttänyt itse Iso-Britanniassa nykyisin hallitsevia luokkia tai niin kauan kuin itse intialaiset eivät ole tulleet kyllin voimakkaiksi voidakseen lopullisesti karistaa niskoiltaan englantilaisen ikeen. Joka tapauksessa voimme varmuudella odottaa enemmän tai vähemmän läheisessä tulevaisuudessa tämän suuren ja mielenkiintoisen maan uudestisyntymistä, maan, jonka jalo väestö jopa alimpia luokkiaan myöten on, ruhtinas Saltykovin sanonnan mukaan, „hienostuneempaa ja taitavampaa kuin italialaiset" [1], maan, jonka asukkaat tasoittavat jopa nöyryytensäkin

[1] Marx siteeraa A. D. Saltykovin kirjaa „Kirjeitä Intiasta", joka ilmestyi 1848 Pariisissa ranskan kielellä. *Toim.*

eräänlaisella rauhallisella ylevyydellä ja luonteenomaisesta pitkämielisyydestään huolimatta ihmetyttivät englantilaisia upseereita urhoollisuudellaan, maan, joka on kieltemme ja uskontojemme kehto ja joka džatissa[1] antaa meille muinaisgermaanin tyypin ja brahmaanissa — muinaiskreikkalaisen tyypin.

En voi jättää Intia-aihetta tekemättä eräitä loppuhuomautuksia.

Porvarillisen sivilisaation syvällinen ulkokultaisuus ja sen raakalaismaisuus paljastuu meille, kun emme tarkastele tätä sivilisaatiota kotimaassa, jossa se pukeutuu kunnioitusta herättäviin muotoihin, vaan siirtomaissa, joissa se esiintyy alastomana. Porvaristo on olevinaan omaisuuden suojelija, mutta onko mikään vallankumouksellinen puolue suorittanut koskaan sellaisia agraarikumouksia kuin suoritettiin Bengalissa, Madrasissa ja Bombayssa? Eikö se turvautunut Intiassa — käyttääksemme lordi Cliven, tämän suuren ryövärin, sanoja — armottomaan kiristykseen siellä, missä tavallinen lahjominen osoittautui riittämättömäksi turvaamaan sen ryöstötarkoitusten saavuttamista? Eikö se jaaritellessaan Euroopassa valtionvelan loukkaamattomasta pyhyydestä samaan aikaan konfiskoinut Intiassa niiden radžojen osinkoja, jotka olivat sijoittaneet yksityisiä säästöjään itse yhtiön osakkeisiin? Eikö se samaan aikaan, kun se taisteli Ranskan vallankumousta vastaan „pyhän uskontomme" puolustamisen varjolla, kieltänyt saarnaamasta kristinuskoa Intiassa, ja eikö se, saadakseen tuloja Orissan ja Bengalin temppeleihin virtaavien pyhiinvaeltajien pyhissäkäymisestä, tehnyt murhaamista ja prostituutiota elinkeinoammatiksi Jagannathin temppelissä? Sellaisia ovat nuo „omaisuuden, järjestyksen, perheen ja uskonnon" suojelijat!

Englannin teollisuuden tuhoisa vaikutus Intiaan — maahan, joka mittasuhteiltaan ei ole Eurooppaa pienempi ja jonka pinta-ala on 150 miljoonaa eekkeriä — on aivan ilmeinen, ja se on kauheaa. Mutta emme saa unohtaa, että tuo vaikutus on vain elimellistä tulosta nykyisin vallitsevasta tuotantojärjestelmästä. Tämä tuotanto perustuu pääoman kaikkivoipaan herruuteen. Pääoman keskittyminen on erottamattomassa yhteydessä siihen, että pääoma on olemassa itsenäisenä voimana. Tämän keskittymisen hajottava vaikutus kaikkien maiden markkinoihin tuo jättimäisessä mitassa esiin poliittisen taloustieteen sisäiset elimelliset lait, jotka vaikuttavat nykyisin jokaisessa sivistyskaupungissa. Historian porvarillisen aikakauden kutsumuksena on luoda uuden maailman aineellinen perusta: toisaalta — kehittää yleismaailmallista kanssakäymistä, joka perustuu ihmissuvun kaikkien edustajien keskinäiseen riippuvaisuuteen, ja myös

[1] *Džat* — heimo Intian luoteisosassa. *Toim.*

tämän kanssakäymisen välineitä; toisaalta — kehittää ihmisen tuotantovoimia ja tehdä mahdolliseksi aineellisen tuotannon muuttaminen tieteen avulla luonnonvoimien hallitsemiseksi. Porvarillinen teollisuus ja kauppa luovat nämä uuden maailman aineelliset edellytykset samaan tapaan, kuin geologiset mullistukset ovat luoneet maanpinnan. Vasta sen jälkeen, kun suuri yhteiskunnallinen vallankumous valtaa porvarillisen aikakauden saavutukset, maailmanmarkkinat ja nykyaikaiset tuotantovoimat, ja alistaa ne edistyneimpien kansojen yhteiseen valvontaan — vasta sen jälkeen inhimillinen edistys lakkaa olemasta sen inhottavan pakanain epäjumalan kaltainen, joka ei halunnut juoda nektaria muutoin kuin murhatun pääkallosta.

Kirjoittanut K. Marx heinäkuun 22. pnä 1853
Julkaistu „New York Daily Tribune" lehdessä elokuun 8. pnä 1853

Julkaistaan lehden tekstin mukaan
Suomennos englannin kielestä tehdystä venäjännöksestä

K. MARX

PUHE „KANSANLEHDEN"[1] JUHLAPÄIVÄNÄ

Niin sanotut vuoden 1848 vallankumoukset olivat vain pieniä episodeja, mitättömiä rakoja ja halkeamia eurooppalaisen yhteiskunnan lujassa kuoressa. Mutta ne paljastivat sen alta pohjattoman syvyyden. Lujalta näyttäneen pinnan alta paljastui ääretön valtameri, joka aaltoilemaan päästyään voi lyödä pirstoiksi kokonaisia kalliomantereita. Melukkaasti ja sekavasti ne julistivat proletariaatin vapautumista — tuota 19. vuosisadan ja sen vallankumousten salaisuutta.

Tosin tämä sosiaalinen vallankumous ei ollut vuoden 1848 keksimä uutuus. Höyryvoima, sähkö ja kehruukone olivat verrattomasti vaarallisempia vallankumouksellisia kuin kansalaiset Barbès, Raspail ja Blanqui. Mutta vaikka ilmakehä, jossa elämme, painaa meitä jokaista 20 000 naulan painolla, niin tunnemmeko me sitä? Yhtä vähän kuin eurooppalainen yhteiskunta tunsi ennen vuotta 1848 vallankumouksellista ilmakehää, joka ympäröi ja painoi sitä joka puolelta.

Tämä on suuri ja 19. vuosisadalle luonteenomainen tosiasia, jota yksikään puolue ei rohkene kieltää. Toisaalta elämään on syntynyt sellaisia teollisia ja tieteellisiä voimia, joista minään aikaisempina historiankausina ei voinut olla edes aavistustakaan. Mutta toisaalta ilmenee enteitä rappeutumisesta, joka vie voiton kaikista aikakirjoihin merkityistä Rooman valtakunnan loppuajan kauhuista.

---

[1] *„People's Paper"* (*„Kansanlehti"*) — chartistien äänenkannattaja, ilmestyi Lontoossa vuodesta 1852 vuoteen 1858. *Toim.*

Meidän aikanamme jokaiseen asiaan näyttää sisältyvän oma vastakohtansa. Me näemme, että kone, jolla on ihmeellinen voima supistaa ihmistyötä ja tehdä se tuloksellisemmaksi, johtaa nälkään ja nääntymykseen. Uudet rikkauden lähteet muuttuvat jonkin sallimuksen kirouksesta kurjuuden lähteiksi. Näyttää kuin taiteen saavutukset ostettaisiin moraalisen laadun menetyksen hinnalla. Ihmiskunta yleensä saa yhä suuremman vallan luontoon, samalla kun erillinen ihminen joutuu muiden ihmisten tai oman alennuksensa orjaksi. Tieteen puhdas valokin näyttää pääsevän valaisemaan vain tietämättömyyden synkkää taustaa vasten. Kaikki keksintömme ja koko edistyksemme näyttää johtavan siihen, että aineellisille voimille annetaan intellektuaalinen elämä, mutta inhimillinen elämä painetaan tylsän aineellisen voiman tasalle. Tämä antagonismi toisaalta nykyaikaisen teollisuuden ja tieteen, toisaalta kurjuuden ja rappeutumisen välillä, tämä antagonismi aikakautemme tuotantovoimien ja yhteiskunnallisten suhteiden välillä on kouraantuntuva, painostava ja kiistaton tosiasia. Itkeskelkööt jotkin puolueet sen johdosta, halutkoot toiset päästä irti tekniikan nykyaikaisista saavutuksista pelastuakseen samalla nykyaikaisista konflikteista; luulkoot kolmannet, että näin huomattavaa teollisuuden edistymistä tulee kiertämättä seuraamaan yhtä huomattava taka-askel politiikassa. Me puolestamme emme erehdy sen suhteen, minkä luontoinen on se viekas henki, joka tulee aina esiin kaikissa noissa ristiriidoissa. Me tiedämme, että voidakseen toimia asianmukaisella tavalla yhteiskunnan uudet voimat kaipaavat vain yhtä: niiden on jouduttava uusien ihmisten käsiin, ja nämä uudet ihmiset ovat työläisiä.

Työläiset ovat samanlainen nykyajan keksintö kuin koneetkin. Niissä ilmiöissä, jotka saattavat porvariston, aristokratian ja kovaonniset regression profeetat levottomiksi, me tunnemme hyvän ystävämme, meidän Robin Goodfellow'n [1], vanhan myyrän, joka osaa niin nopeasti kaivaa maan alla, mainion pioneerin — vallankumouksen. Englannin työläiset ovat nykyaikaisen teollisuuden esikoisia. Ja he eivät tietenkään viimeisinä tule tämän teollisuuden synnyttämän sosiaalisen vallankumouksen avuksi — vallankumouksen, joka merkitsee heidän oman luokkansa vapautumista koko maailmassa ja joka on yhtä kansainvälistä kuin pääoman herruus ja palkkaorjuus. Tunnen sen sankarillisen taistelun, jota Englannin työläiset ovat viime vuosisadan puolivälistä alkaen käyneet, taistelun, joka on vähemmän tunnettua vain siksi, että porvarilliset historioitsijat ovat jättäneet sen

---

[1] Mielikuvituksellinen olento, joka kansanuskon mukaan Englannissa 16. ja 17. vuosisadoilla esitti ihmisten asioissa hyvän ystävän osaa; eräs päähenkilö Shakespearen huvinäytelmässä „Kesäyön uni". *Toim.*

varjoon ja olleet vaiti siitä. Saksassa oli keskiajalla salainen tuomioistuin, niin sanottu „Fem-oikeus", jonka tehtävänä oli kostaa hallitseville luokille niiden suorittamat konnantyöt. Jos johonkin taloon oli piirretty punainen risti, niin kaikki ymmärsivät, että „Fem" oli tuominnut sen omistajan. Nykyään on Euroopan kaikkiin taloihin piirretty salaperäinen punainen risti. Itse historia on nyt tuomari, ja tuomion täytäntöönpanijana on proletariaatti.

Puhe, jonka K. Marx piti huhtikuun 14. pnä 1856
Julkaistu sanomalehdessä „The People's Paper" huhtikuun 19. pnä 1856

Julkaistaan lehden tekstin mukaan
Suomennos englannin kielestä tehdystä venäjännöksestä

K. MARX

POLIITTISEN TALOUSTIETEEN ARVOSTELUA

ESIPUHE

Tarkastelen porvarillista talousjärjestelmää seuraavassa järjestyksessä: *pääoma, maanomistus, palkkatyö; valtio, ulkomaankauppa, maailmanmarkkinat.* Kolmen ensimmäisen otsikon alla tarkastelen uudenaikaisen porvarillisen yhteiskunnan kolmen suuren luokan taloudellisia elinehtoja; kolmen muun otsikon yhteenkuuluvaisuus on silminnähtävä. Ensimmäisen kirjan ensimmäinen osa, joka käsittelee pääomaa, sisältää seuraavat luvut: 1. tavara; 2. raha eli yksinkertainen kiertokulku; 3. pääoma yleensä. Kaksi ensimmäistä lukua muodostaa käsilläolevan vihkon sisällön. Kokonaisuudessaan aineistoni on erikoistutkielmien muodossa, jotka kirjoitin peräti eri aikoina omaksi hyödykseni, en painettaviksi, ja joiden johdonmukainen mainitun suunnitelman mukainen muokkaaminen riippuu ulkonaisista asianhaaroista.

Yleisen johdannon, jonka olin laatinut, jätän pois, koska minusta lähemmin ajateltuani tuntuu häiritsevältä esittää ennakolta johtopäätöksiä, jotka ensin on todistettava, ja koska lukijan, joka yleensä haluaa seurata minua, on suostuttava kohoamaan yksityisestä yleiseen. Muutamat viittaukset kansantaloudellisten opintojeni kulusta saakoot sitä vastoin tässä sijansa.

Erikoisoppiaineeni oli lakitiede, jota kuitenkin harrastin vain alistettuna oppiaineena filosofian ja historian ohella. Vuosina 1842—1843 ollessani „Rheinische Zeitungin"[1] toimittajana jouduin oitis pulaan, kun täytyi osallistua keskusteluun ns. aineellisista intresseistä. Reinin maapäivien keskustelut puuvarkauksista

[1] *„Rheinische Zeitung" („Reinin Lehti")* — radikaalinen päivälehti, ilmestyi Kölnissä vuosina 1842—1843; vuoden 1842 lokakuun 15. pstä vuoden 1843 maaliskuun 18. päivään lehden toimittajana oli Marx. *Toim.*

ja maaomaisuuden palstoittamisesta, virallinen väittely, jonka herra von Schaper, silloinen Reinin maakunnan ylipresidentti, aloitti „Rheinische Zeitungin" kanssa Moselin talonpoikien olosuhteista, ja lopuksi keskustelu vapaakaupasta ja suojatulleista, antoivat ensimmäiset aiheet askarteluuni taloudellisten kysymysten parissa. Toiselta puolen tuohon aikaan, jolloin hyvä „eteenpäinmeno"-halu ylitti moninkertaisesti asiantuntemuksen, ranskalainen sosialismi ja kommunismi kuuluivat hieman filosofisesti väritettynä kaikuna „Rheinische Zeitungissa". Selitin olevani tätä höpötystä vastaan, mutta tunnustin samalla eräässä „Allgemeine Augsburger Zeitungin" kanssa käydyssä kiistassa [1] vilpittömästi, että silloiset tietoni eivät sallineet minun uskaltautua lausumaan mitään mielipidettä näiden ranskalaisten suuntien itse sisällöstä. Sen sijaan käytin halukkaasti hyväksi „Rheinische Zeitungin" julkaisijain sitä harhaluuloa, että he voisivat peruuttaa lehdelle langetetun kuolemantuomion pysyttelemällä maltillisemmalla kannalla, vetäytyäkseni julkisuuden näyttämöltä tutkimuskammioon.

Ensimmäinen työ, johon ryhdyin poistaakseni epäilyt, jotka minua ahdistivat, oli Hegelin oikeusfilosofian kriitillinen tarkastelu, työ, jonka johdanto ilmestyi vuonna 1844 Pariisissa julkaistuissa „Saksalais-ranskalaisissa vuosikirjoissa".[2] Tutkimuksissani päädyin tulokseen, että oikeussuhteiden samoin kuin valtiomuotojenkaan selitys ei ole niissä itsessään eikä ns. yleisen ihmishengen kehityksessä, vaan päinvastoin niiden juuret ovat aineellisissa elinsuhteissa, joiden kokonaisuutta Hegel 18. vuosisadan englantilaisten ja ranskalaisten mukaan sanoo „porvarilliseksi yhteiskunnaksi", mutta että porvarillisen yhteiskunnan anatomiaa etsittäköön poliittisesta taloustieteestä. Jälkimmäisen tutkimista, jonka olin aloittanut Pariisissa, jatkoin Brysselissä, jonne muutin herra Guizot'n karkotuskäskystä. Yleinen tulos, joka minulle selvisi ja kerran selvittyään palveli tutkimuksieni johtolankana, voidaan lyhyesti muotoilla seuraavasti: Elämänsä yhteiskunnallisessa tuotannossa ihmiset astuvat määrättyihin, välttämättömiin, heidän tahdostaan riippumattomiin suhteisiin, tuotantosuhteisiin, jotka vastaavat heidän aineellisten tuotantovoimiensa määrättyä kehitysastetta. Näiden tuotantosuhteiden kokonaisuus muodostaa yhteiskunnan taloudellisen rakenteen, reaalisen perustan, jolle juridinen ja poliittinen päällysrakennus kohoaa ja jota yhteiskunnallisen tietoisuuden määrätynlaiset

---

[1] Marx tarkoittaa artikkeliaan „Kommunismi ja „Yleiset Augsburgin Sanomat" ". Ks. *K. Marx* ja *F. Engels*, Teokset, I osa, ss. 217—220. *Toim.*

[2] *„Deutsch-Französische Jahrbücher" („Saksalais-ranskalaiset vuosikirjat")* — vallankumouksellisen ja kommunistisen propagandan äänenkannattaja, ilmestyi Pariisissa Marxin julkaisemana vuonna 1844. *Toim.*

muodot vastaavat. Yhteiskunnallisen, poliittisen ja henkisen elämänprosessin määrää ylipäänsä aineellisen elämän tuotantotapa. Ei ihmisten tajunta määrää heidän olemistaan, vaan päinvastoin heidän yhteiskunnallinen olemisensa määrää heidän tajuntansa. Kehityksensä tietyllä asteella yhteiskunnan aineelliset tuotantovoimat joutuvat ristiriitaan olemassaolevien tuotantosuhteiden kanssa tai, mikä on vain asian juridinen ilmaisu, omistussuhteiden kanssa, joiden puitteissa ne olivat siihen asti liikkuneet. Tuotantovoimien kehittämismuodoista nämä suhteet muuttuvat niiden kahleiksi. Silloin alkaa yhteiskunnallisen vallankumouksen aikakausi. Taloudellisen perustan muuttuessa mullistuu joko hitaammin tai nopeammin koko suunnaton päällysrakennus. Sellaisia mullistuksia tarkasteltaessa täytyy aina erottaa aineellinen, luonnontieteellisen tarkasti todettavissa oleva, taloudellisissa tuotantoehdoissa tapahtuva mullistus juridisista, poliittisista, uskonnollisista, taiteellisista tai filosofisista, lyhyesti sanoen ideologisista muodoista, joissa ihmiset tajuavat tämän ristiriidan ja ratkaisevat sen taistellen. Yhtä vähän kuin yksilöä arvioidaan sen mukaan, mitä hän itse ajattelee itsestään, yhtä vähän voidaan sellaista mullistuskautta arvioida sen oman tietoisuuden mukaan. Päinvastoin tämän tietoisuuden täytyy saada selvityksensä aineellisen elämän ristiriidoista, yhteiskunnallisten tuotantovoimien ja tuotantosuhteiden välisestä konfliktista. Mikään yhteiskuntamuodostuma ei tuhoudu koskaan, ennen kuin ovat kehittyneet kaikki tuotantovoimat, joille siinä on kylliksi tilaa, ja uudet, korkeammat tuotantosuhteet eivät koskaan astu tilalle ennen kuin niiden aineelliset olemassaolonehdot ovat kypsyneet itse vanhan yhteiskunnan helmassa. Sen vuoksi ihmiskunta asettaa itselleen aina vain sellaisia tehtäviä, jotka se voi ratkaista, sillä lähemmin tarkasteltaessa osoittautuu aina, että itse tehtävä syntyy vasta silloin, kun sen ratkaisemisen aineelliset ehdot jo ovat olemassa tai ovat ainakin tulemisensa prosessissa. Suurin piirtein voidaan aasialaista, antiikin ajan, feodaalista ja nykyaikaista porvarillista tuotantotapaa sanoa taloudellisen yhteiskuntamuodostuksen edistyksellisiksi aikakausiksi. Porvarilliset tuotantosuhteet ovat yhteiskunnallisen tuotantoprosessin viimeinen antagonistinen muoto, antagonistinen ei yksilöllisen antagonismin, vaan yksilöjen yhteiskunnallisista elinehdoista johtuvan antagonismin mielessä, mutta porvarillisen yhteiskunnan helmassa kehittyvät tuotantovoimat luovat samalla aineelliset edellytykset tämän antagonismin ratkaisemista varten. Tähän yhteiskuntamuodostumaan päättyy siis ihmisyhteiskunnan esihistoria.

Friedrich Engels, jonka kanssa olin jatkuvasti vaihtanut ajatuksia kirjeellisesti siitä asti, kun hänen taloudellisten kategorioiden arvostelua koskeva nerokas alustelmansa ilmestyi

(„Saksalais-ranskalaisissa vuosikirjoissa"), oli toista tietä (vertaa hänen „Englannin työväenluokan asema") tullut samaan tulokseen kuin minäkin, ja kun hän keväällä 1845 niin ikään asettui Brysseliin, päätimme yhdessä muovata valmiiksi oman käsityksemme, joka on vastakkainen verrattuna saksalaisen filosofian ideologisiin käsityksiin, tehdäksemme oikeastaan tilit selviksi silloisen filosofisen omantuntomme kanssa. Päätös pantiin toimeen Hegelin jälkeisen filosofian arvostelun muodossa. Käsikirjoitus, kaksi vahvaa oktaavokokoista nidettä oli jo aikoja sitten saapunut painatuspaikkaansa Westfaleniin, kun saimme tiedon, että muuttuneet olosuhteet ehkäisivät sen painattamisen [1]. Luovutimme käsikirjoituksen hiirien nakertelevan arvostelun huomaan sitäkin halukkaammin, kun olimme saavuttaneet päätarkoituksemme, selvyyden itsellemme. Erilaisista töistä, joissa puolelta tai toiselta esitimme siihen aikaan mielipiteitämme yleisölle, mainitsen vain Engelsin ja minun yhdessä kirjoittamamme „Kommunistisen puolueen manifestin" ja julkaisemani „Discours sur le libre échange" [2]. Mielipiteemme ratkaisevat kohdat osoitettiin ensimmäisen kerran tieteellisesti, joskin vain poleemisesti, v. 1847 julkaisemassani ja Proudhonia vastaan suunnatussa kirjoituksessani: „Misère de la philosophie" [3]. Saksaksi kirjoittamani teos „Palkkatyö", johon kokosin tätä aihetta koskevat Brysselin saksalaisessa työväenyhdistyksessä pitämäni esitelmät, jäi kesken painamisen helmikuun vallankumouksen johdosta ja siksi, että minut tällöin väkivaltaisesti karkotettiin Belgiasta.

„Neue Rheinische Zeitungin" julkaiseminen vuosina 1848 ja 1849 ja myöhemmin seuranneet tapahtumat keskeyttivät taloustieteelliset opintoni, joita saatoin jatkaa vasta vuonna 1850 Lontoossa. Poliittisen taloustieteen historiaa koskeva valtava aineisto, joka on koottu British Museumiin, se, että Lontoo tarjoaa sopivan näköpisteen porvarillisen yhteiskunnan tarkasteluun, ja lopuksi uusi kehitysvaihe, johon porvarillinen yhteiskunta näytti joutuneen Kalifornian ja Australian kultalöytöjen jälkeen, saivat minut aloittamaan uudelleen aivan alusta ja muokkaamaan kriitillisesti uuden aineiston. Nämä tutkimukset johtivat osaksi itsestään aivan asiaankuulumattomilta näyttäville opinaloille, joilla minun täytyi viipyä lyhemmän tai pidemmän aikaa. Mutta erikoisesti supisti käytettävissäni olevaa aikaa ansiotyön pakottava välttämättömyys. Kahdeksan vuotta kestänyt osallistumiseni ensimmäisen englantilais-amerikkalaisen sanoma-

[1] Kysymyksessä on „Saksalainen ideologia". Ks. *K. Marx* ja *F. Engels*, Teokset, IV osa. *Toim.*

[2] „Puhe vapaakaupasta". *Toim.*

[3] „Filosofian kurjuus". *Toim.*

lehden „New York Tribunen"[1] julkaisutyöhön teki väistämättömäksi tutkimusteni suuren pirstoutumisen, vaikka kirjoittelenkin vain poikkeustapauksissa varsinaisia lehtikirjoituksia. Kuitenkin artikkelit Englannin ja mannermaan huomattavista taloudellisista tapahtumista muodostivat niin huomattavan osan lehtityöstäni, että minun oli pakko perehtyä lähemmin käytännöllisiin yksityiskohtiin, jotka ovat poliittisen taloustieteen varsinaisen piirin ulkopuolella.

Tämä skitsi tutkimusteni kulusta poliittisen taloustieteen alalla on tarkoitettu vain osoittamaan, että mielipiteeni, kuinka niitä kulloinkin arvosteltaneenkin ja niin vähän kuin ne sointunevatkin yhteen hallitsevien luokkien itsekkäiden ennakkoluulojen kanssa, ovat tunnollisen ja monivuotisen tutkimustyön tuloksia. Mutta tieteeseen pääsylle samoin kuin helvettiin pääsyllekin täytyy asettaa seuraava vaatimus:

Qui si convien lasciare ogni sospetto,
Ogni viltà convien che qui sia morta.[2]

Karl Marx

Lontoo, tammikuussa 1859

Julkaistu K. Marxin teoksessa „Poliittisen taloustieteen arvostelua", joka ilmestyi Berliinissä 1859

Julkaistaan teoksen tekstin mukaan
Suomennos saksasta

---

[1] *„New York Daily Tribune"* — demokraattinen päivälehti, ilmestyi New Yorkissa vuodesta 1841 vuoteen 1924; Marx toimi sen avustajana vuodesta 1851 vuoteen 1862. *Toim.*

[2] Olkoon kaikki kiukuttelu täältä karkotettu,
eikä mikään pelkuruus saa täällä elää.
(Dante, „Jumalallinen komedia".) *Toim.*

F. ENGELS

KARL MARXIN „POLIITTISEN TALOUSTIETEEN ARVOSTELUA“

I

Kaikilla tieteen aloilla ovat saksalaiset jo aikoja sitten osoittaneet tasavertaisuutensa, useimmilla aloilla etevämmyytensä muihin sivistyskansoihin verraten. Vain yhden tieteen suurmiesten joukossa ei ole ainoatakaan saksalaista nimeä: poliittisen taloustieteen. Syy tähän on päivänselvä. Poliittinen taloustiede on nykyaikaisen porvarillisen yhteiskunnan teoreettista erittelyä ja siksi se edellyttää kehittyneitä porvarillisia oloja, oloja, joita Saksassa uskonpuhdistus- ja talonpoikaissotien ja erikoisesti kolmikymmenvuotisen sodan jälkeen ei vuosisatoihin voinut syntyä. Hollannin eroaminen valtakunnasta työnsi Saksan syrjään maailmankaupasta ja supisti alunpitäen sen teollisen kehityksen mitä pienimpiin mittoihin; ja samaan aikaan kun saksalaiset niin vaivalloisesti ja hitaasti toipuivat kansalaissotien hävityksistä, kuluttivat kaiken kansalaistarmonsa — mikä ei koskaan ole ollut kovin suuri — hedelmättömään taisteluun niitä tullirajoja ja järjettömiä kauppasäännöstelyjä vastaan, joihin jokainen pikku tusinaruhtinas ja jokainen vapaaherra alisti alamaistensa teollisuuden, samaan aikaan kun valtakunnan kaupungit menehtyivät ammattikuntakamaan ja ylimyksellisyyteen — samaan aikaan Hollanti, Englanti ja Ranska valtasivat ensimmäiset paikat maailmankaupassa, perustivat kolonioita toinen toisensa viereen ja kehittivät manufaktuuriteollisuuden korkeimpaan kukoistukseensa, kunnes vihdoin Englanti höyryn voimalla, mikä ensi kerran nosti arvoon sen hiili- ja rautavarastot, astui nykyaikaisen porvarillisen kehityksen johtoon. Mutta niin kauan kuin oli taisteltava niitä naurettavan vanhanaikaisia keskiajan jätteitä vastaan, jotka vuoteen 1830 asti kahlehtivat

Saksan aineellista porvarillista kehitystä, niin kauan ei saksalainen poliittinen taloustiede ollut mahdollista. Vasta tulliliiton[1] perustamisen avulla saksalaiset pääsivät sellaiseen asemaan, jossa he saattoivat ylipäänsä edes *ymmärtää* poliittista taloustiedettä. Tästä ajasta lähtien alkoi tosiaankin englantilaisen ja ranskalaisen taloustieteen maahantuonti Saksan porvariston parhaaksi. Pian tiede- ja virkamieskunta otti maahantuodut ainekset omakseen ja muokkasi niitä tavalla, joka ei ollut kovinkaan imartelevaa „saksalaiselle hengelle". Kynäilevien keinottelijoiden, kauppiaiden, koulumestarien ja byrokraattien sekalaisessa sakissa syntyi sitten saksalainen taloustieteellinen kirjallisuus, joka mauttomuutensa, pintapuolisuutensa, ajatustyhjyytensä, monisanaisuutensa ja plagioinnin puolesta oli verrattavissa vain saksalaiseen romaaniin. Käytännöllisiä tarkoitusperiä omaavien miesten keskuudessa perustettiin ensiksi teollisuudenharjoittajain suojatullikoulukunta, jonka auktoriteetin, Listin, teokset ovat vielä nytkin parasta, mitä saksalainen porvarillinen taloustieteellinen kirjallisuus on aikaansaanut, joskin kaikki hänen mainehikkaat teoksensa on kopioitu ranskalaiselta Ferrier'ltä, mannermaajärjestelmän[2] teoreettiselta perustajalta. Tätä suuntaa vastaan syntyi 1840-luvulla vapaakaupan koulukunta Itämerenmaakuntien kauppiaiden keskuudessa, jotka lapsellisessa, mutta itsekkäässä uskossaan toistelivat Englannin freetraderien[3] todisteluja. Lopuksi oli koulumestareina ja virastomiehinä, joiden huostassa oli aineen teoreettisen puolen käsittely, herra Raun tapaisia kuivettuneita, arvostelukyvyttömiä kasvien keräilijöitä, herra Steinin tapaisia viisastelevia keinottelijoita, jotka käänsivät ulkolaiset väittämät sulattamattomaksi hegelismiksi, tai herra Riehlin tapaisia kaunokirjailevia tähkänpoimijoita „sivistyshistorian" alalla. Se, mitä tuosta loppujen lopuksi syntyi, oli kameralistiikkaa[4], eklektis-talousopillisella kastikkeella valeltua puuroa kaikenlaisista sivuseikoista, joiden tunteminen oli hyödyllistä jollekin hallitusviraston esittelijäksi pyrkivälle valtiontutkinnossa.

---

[1] *Saksan tulliliitto* perustettiin tammikuun 1. päivänä 1834 Preussin ja muiden saksalaisten valtioiden kesken. Itävalta jäi tämän liiton ulkopuolelle. *Toim.*

[2] *Mannermaajärjestelmä* — Napoleon I:n harjoittama politiikka, joka esti englantilaisten tavarain tuonnin Euroopan mantereelle, saatettiin voimaan vuoden 1806 asetuksella. Mannermaajärjestelmää toteuttamassa olivat mukana Espanja, Napoli, Hollanti, myöhemmin Preussi, Tanska, Venäjä, Itävalta ja eräät muut maat. *Toim.*

[3] *Englannin freetraderit* — vapaakauppaa kannattavat Englannin porvariston edustajat. *Toim.*

[4] *Kameralistiikka* — sarja hallintoa, elinkeinoelämää ja taloutta käsitteleviä tieteitä, joita opetettiin porvarillisissa yliopistoissa (kameraalitieteet). *Toim.*

Silloin kun Saksan porvaristo, koulumestarit ja virkamiehistö näkivät yhä vaivaa oppiakseen ulkoa englantilais-ranskalaisen taloustieteen ensimmäiset alkeet kuin koskemattomat dogmit ja päästäkseen niistä jossain määrin perille, astui esiin Saksan proletaarinen puolue. Sen koko teoreettisen elämän alkuna oli poliittisen taloustieteen tutkiminen, ja sen esiinastumisen hetki on myös tieteellisen, itsenäisen, *saksalaisen taloustieteen* synnyinhetki. Tämä saksalainen taloustiede nojautuu oleellisesti *materialistiseen historiankäsitykseen,* jonka pääpiirteet on lyhyesti esitetty kysymyksessäolevan teoksen esipuheessa. Tämä esipuhe [1] on pääosaltaan jo julkaistu „Das Volk" [2] lehdessä, jonka vuoksi viittaammekin nyt siihen. Ei yksin taloustieteelle, vaan kaikille historiatieteille (ja kaikki tieteet, jotka eivät ole luonnontieteitä, ovat historiatieteitä) oli niitä kumouksellistavana löytönä se väite, „että yhteiskunnallisen, poliittisen ja henkisen elämänprosessin määrää ylipäänsä aineellisen elämän tuotantotapa"; että kaikki yhteiskunnalliset ja valtiolliset suhteet, kaikki uskonnolliset ja oikeudelliset järjestelmät, kaikki teoreettiset katsomukset, joita historiassa esiintyy, voidaan käsittää vain silloin, kun on käsitetty kulloinkin vallitsevan aikakauden vastaavat aineelliset elämänehdot ja kun edelliset johdetaan näistä aineellisista ehdoista. „Ei ihmisten tajunta määrää heidän olemistaan, vaan päinvastoin heidän yhteiskunnallinen olemisensa määrää heidän tajuntansa". Tämä väittämä on niin yksinkertainen, että sen pitäisi olla itsestään ymmärrettävä jokaiselle, joka ei ole auttamattomasti juuttunut idealistiseen huiputukseen. Mutta ei ainoastaan teoriaan, vaan myös käytäntöön nähden tällä seikalla on mitä vallankumouksellisimmat seuraukset: „Kehityksensä tietyllä asteella yhteiskunnan aineelliset tuotantovoimat joutuvat ristiriitaan olemassaolevien tuotantosuhteiden kanssa tai, mikä on vain asian juridinen ilmaisu, omistussuhteiden kanssa, joiden puitteissa ne olivat siihen asti liikkuneet. Tuotantovoimien kehittämismuodoista nämä suhteet muuttuvat niiden kahleiksi. Silloin alkaa *yhteiskunnallisen vallankumouksen* aikakausi. Taloudellisen perustan muuttuessa mullistuu joko hitaammin tai nopeammin koko suunnaton päällysrakennus... Porvarilliset tuotantosuhteet ovat yhteiskunnallisen tuotantoprosessin viimeinen antagonistinen muoto, antagonistinen ei yksilöllisen antagonismin, vaan yksilöjen yhteiskunnallisista elinehdoista johtuvan antagonismin mielessä, mutta porvarillisen yhteiskunnan hel-

---

[1] Ks. tätä osaa, ss. 307—311. *Toim.*

[2] Saksalainen sanomalehti *„Das Volk"* (*„Kansa"*) ilmestyi Lontoossa ja Marx osallistui läheisesti sen julkaisutyöhön vuoden 1859 toukokuusta elokuuhun. *Toim.*

massa kehittyvät tuotantovoimat luovat samalla aineelliset edellytykset tämän antagonismin ratkaisemista varten." Näköala valtavasta, kaikkien aikojen valtavimmasta vallankumouksesta avautuu siis heti eteemme, kehittäessämme pitemmälle materialistista teesiämme ja sovelluttaessamme sitä nykyaikaan.

Mutta heti lähemmin tarkasteltaessa osoittautuu niin ikään, että tuo näköjään niin yksinkertainen väite, että ihmisten tajunta riippuu heidän olemisestaan eikä päinvastoin, on heti ensimmäisiltä johtopäätöksiltään kuolettava isku kaikelle, kaikkein peitetyimmällekin idealismille. Se kieltää kaikki perinnäiset ja totunnaiset historiaa koskevat katsomukset. Koko perinnäinen valtiollinen ajattelutapa kärsii vararikon; isänmaallinen jalomielisyys nousee kuohuksissaan vastustamaan tuollaista kunnotonta katsomusta. Siksi on väistämätöntä, että uutta käsityskantaa eivät vastusta ainoastaan porvariston edustajat, vaan myös valtaosa ranskalaisista sosialisteista, jotka tahtovat mullistaa maailman taikasanoilla: *liberté, egalité, fraternité*[1]. Mutta erikoisen suurta kiukkua se herätti saksalaisissa vulgäärin demokraattisissa kielenpieksäjissä. Silti nämä ovat halusta yrittäneet plagioimalla käyttää hyväksi uusia aatteita, osoittaen tällöin kuitenkin harvinaista ymmärtämättömyyttä.

Materialistisen käsityskannan kehittäminen edes yhden ainoan historiallisen esimerkin pohjalla oli tieteellistä työtä, joka vaati vuosikausia rauhallista tutkimustyötä, sillä on päivänselvää, että tässä ei päästä mihinkään pelkillä korulauseilla, että vain suuri joukko arvostellen valittua, täysin hallittua historiallista ainehistoa voi tehdä mahdolliseksi tällaisen tehtävän ratkaisemisen. Helmikuun vallankumous sinkosi puolueemme poliittiselle näyttämölle ja teki sille siten mahdottomaksi tavoitella puhtaasti tieteellisiä tarkoitusperiä. Siitä huolimatta tämä peruskatsomus on punaisena lankana puolueen kaikissa kirjallisissa tuotteissa. Kaikissa niissä on kussakin yksityistapauksessa todistettu, miten liikehtiminen sai joka kerta alkunsa suoranaisista aineellisista sysäyksistä eikä sitä myötäilevistä korulauseista, kuinka päinvastoin valtiolliset ja oikeudelliset korulauseet johtuivat aineellisista alkusyistä aivan samoin kuin valtiollinen liikehtiminen ja sen tulokset.

Kun vuosien 1848—1849 vallankumouksen tappion jälkeen koitti ajankohta, jolloin kävi yhä mahdottomammaksi vaikuttaa ulkomailta käsin Saksaan, puolueemme jätti maanpakolaiskinastelujen kentän — sillä muita toimintamahdollisuuksia ei ollut — vulgäärien demokraattien haltuun. Sillä aikaa kun nämä jupakoivat sydämensä halusta, olivat tänään tukkanuottasilla,

---

[1] — vapaus, tasa-arvoisuus, veljeys. *Toim.*

veljeilläkseen huomenna ja pestäkseen ylihuomenna taas koko likaisen pyykkinsä maailman nähden, sillä aikaa kun nämä kulkivat halki koko Amerikan kerjäämässä, aiheuttaakseen heti sen jälkeen uuden häväistysjutun parin saamansa taalerin jakamisesta — puolueemme oli iloinen saadessaan taas hiukan rauhaa tutkimuksia varten. Puolueellamme oli se suuri etu, että sillä oli teoreettisena perustana uusi tieteellinen käsityskanta, jonka kehittely antoi sille kylliksi työtä; jo tästäkään syystä se ei koskaan voinut vajota niin syvälle kuin maanpakolaisuuden „suurmiehet".

Näiden tutkimusten ensimmäinen hedelmä on käsillä oleva kirja.

II

Sellaisessa kuin käsillä olevassa teoksessa ei voi olla puhettakaan pelkästä taloustieteen yksityisten lukujen katkonaisesta arvostelemisesta, tuon tai tämän taloustieteellisen riitakysymyksen erillisestä käsittelystä. Pikemminkin teos on suunniteltu jo alunperin taloustieteiden koko sikermän järjestelmälliseksi kokonaiskäsittelyksi, porvarillisen tuotannon ja porvarillisen vaihdon lakien yhtenäiseksi selittelyksi. Koska taloustieteilijät ovat ainoastaan näiden lakien tulkitsijoita ja puolustajia, niin tämä selittely on samalla koko taloustieteellisen kirjallisuuden arvostelua.

Tuskinpa Hegelin kuolemasta saakka on tehty ainoatakaan yritystä kehitellä jotain tiedettä sen omassa, sisäisessä yhteydessä. Virallinen hegeliläinen koulukunta oli omaksunut mestarin dialektiikasta vain taidon käytellä yksinkertaisimpia menetelmiä, joita se sovelsi aina ja joka paikkaan ja usein vielä naurettavan kömpelösti. Tuolle koulukunnalle Hegelin koko jäämistö oli vain pelkkä kaava, jonka avulla konstruoitiin kokoon jokainen teema, sekä luettelo sanoja ja sanakäänteitä, joilla ei enää ollut muuta tarkoitusta kuin se, että niitä käytettiin oikeaan aikaan siellä, missä ajatukset ja positiivinen tietous puuttuivat. Näin tultiin siihen, että — kuten muuan Bonnin yliopiston professori sanoi — nämä hegeliläiset eivät ymmärtäneet mistään mitään, mutta saattoivat kirjoittaa kaikesta. Se olikin sitten sen mukaista. Omahyväisyydestään huolimatta nämä herrat tunsivat kuitenkin heikkoutensa niin hyvin, että he pysyttelivät mahdollisimman kaukana suurista tehtävistä; vanha rutiinitiede säilytti asemansa sen ansiosta, että se oli etevämpi positiivisessa tietämisessä; ja vasta kun Feuerbach oli epuuttanut pelkkään mietiskelyyn perustuvan ymmärryksen, tuli hegelöimisestä vähitellen loppu, ja näytti kuin tieteessä olisi uudestaan alkanut vanhan metafysiikan ja sen muuttumattomien yleiskäsitteiden valtakausi.

Siihen oli luonnolliset syynsä. Hegelin diadokien[1] valtakomentoa, mikä oli kuivettunut pelkiksi korulauseiksi, seurasi luonnollisesti ajanjakso, jona tieteen positiivinen sisältö taas voitti muodollisen puolen. Mutta samalla Saksa antautui aivan erikoisella tarmolla tutkimaan myös luonnontieteitä, mikä vastasi vuoden 1848 jälkeistä valtavaa porvarillista kehitystä; ja kun nämä tieteet, joiden alalla pelkkää mietiskelyä edustava suunta ei koskaan ollut saanut mitään huomattavaa merkitystä, tulivat muotiin, niin myös vanha metafyysillinen ajattelutapa aina äärimmäistä wolffilaista latteutta myöten levisi uudelleen. Hegel oli joutunut unohduksiin, ja kehittyi uusi luonnontieteellinen materialismi, joka teoreettisesti ei juuri lainkaan eroa 18. vuosisadan materialismista ja on siitä edellä pääasiassa vain rikkaamman luonnontieteellisen, erittäinkin kemiaa ja fysiologiaa koskevan aineiston kannalta. Havaitsemme, että Kantia edeltäneen ajan ahdasmielinen poroporvarillinen ajattelutapa uusiintuu äärimmäiseksi latteudeksi kehiteltynä Büchnerin ja Vogtin ajattelutavassa, ja jopa Moleschottkin, joka vannoo Feuerbachin nimeen, sekaantuu yhtämittaa hyvin lystikkäällä tavalla mitä yksinkertaisimmissa yleiskäsitteissä. Porvarillisen arkisen ymmärryksen kömpelö kuormakoni pysähtyy luonnollisesti neuvottomana sen kaivannon eteen, joka erottaa olemuksen ilmiöstä, syyn seurauksesta. Mutta jos kerran lähdetään ajometsästykseen abstraktisen ajattelun perin vaikealla murtomaalla, niin silloinpa ei pidäkään ratsastaa kuormakonilla.

Oli siis ratkaistava toinen kysymys, jolla ei ole mitään tekemistä poliittisen taloustieteen kanssa sinänsä. Miten on tiedettä käsiteltävä? Toisaalta oli olemassa Hegelin dialektiikka siinä aivan abstraktisessa, „spekulatiivisessa" muodossaan, mihin Hegel sen oli jättänyt; toisaalta oli olemassa tavallinen, nyt taas muotiin tullut, oleellisesti wolffilais-metafyysillinen metodi, minkä mukaan myös porvarilliset taloustieteilijät olivat kirjoitelleet paksuja, hajanaisia kirjojaan. Kant ja erittäinkin Hegel olivat nujertaneet teoreettisesti tämän viimeksi mainitun metodin niin perinpohjin, että vain laiskuus ja toisen *yksinkertaisen* metodin puuttuminen tekivät mahdolliseksi sen jatkuvan olemassaolon käytännössä. Toisaalta Hegelin metodi oli *kyseisessä* muodossaan ehdottomasti käyttökelvoton. Se oli olemukseltaan idealistinen, mutta nyt oli kehitettävä maailmankatsomus, joka olisi materialistisempi kuin kaikki aikaisemmat katsomukset. Hegelin metodin lähtökohtana oli puhdas ajattelu, mutta nyt oli lähdettävä mitä itsepintaisimmista tosiasioista. Metodi, joka

[1] *Diadokit* — Aleksanteri Suuren seuraajat, jotka hänen kuolemansa jälkeen aloittivat keskenään sodan, minkä seurauksena oli valtakunnan hajoaminen. Engels käyttää tätä sanontaa ivallisessa mielessä Saksan yliopistoissa olleista virallisen hegeliläisyyden edustajista. *Toim.*

oman tunnustuksensa mukaan „joutui ei-mistään ei-minkään kautta ei-mihinkään”, ei siinä muodossaan ollut suinkaan sopiva tähän. Siitä huolimatta se oli kaikesta silloisesta loogillisesta aineistosta ainoa osa, mikä ainakin voitiin ottaa lähtökohdaksi. Sitä ei oltu arvosteltu eikä voitettu; kukaan suuren dialektikon vastustajista ei ollut kyennyt ampumaan aukkoa hänen ylvääseen rakennelmaansa; se oli joutunut unohduksiin siksi, että Hegelin koulukunta ei ollut osannut käyttää sitä mihinkään. Siis Hegelin menetelmä oli ennen kaikkea alistettava perinpohjaisen kritiikin alaiseksi.

Hegelin ajattelutavan paremmuutena kaikkien muiden filosofien ajattelutapaan verraten oli se tavaton historian tunto, johon se perustui. Niin abstraktinen ja idealistinen kuin muoto olikin, hänen ajatustensa kehitys kulki kuitenkin aina rinnan maailmanhistorian kehityksen kanssa, ja viimeksi mainitun piti oikeastaan olla vain ensiksi mainitun todisteena. Vaikkakin oikea suhde siten käännettiin nurin ja asetettiin ylösalaisin, niin filosofiaan tuli kuitenkin kaikkialle todellista sisältöä — sitäkin enemmän, kun Hegel erosi oppilaistaan siinä, ettei hän rehennellyt tietämättömyydellä kuten he, vaan oli kaikkien aikojen oppineimpia miehiä. Hän oli ensimmäinen, joka koetti todistaa historian kehityksen, sisäisen yhteyden, ja niin kummalliselta kuin moni seikka hänen historianfilosofiassaan meistä nyt tuntuneekin, ansaitsee hänen peruskatsomuksensa suurenmoisuus vielä tänä päivänä ihailua, jos häntä verrataan hänen edeltäjiinsä tai varsinkin niihin, jotka hänen jälkeensä ovat uskaltautuneet yleistäviin historiaa koskeviin mietelmiin. Fenomenologiassa, estetiikassa, filosofian historiassa, kaikkialla on läpikäyvänä tämä suurenmoinen historiankäsitys ja kaikkialla käsitellään aihetta historiallisesti, määrätyssä, vaikkakin abstraktisen nurinkurisessa yhteydessä historian kanssa.

Tämä käänteentekevä historiankäsitys oli uuden materialistisen katsomuksen suoranaisena teoreettisena edellytyksenä, ja jo tästä syystä tarjoutui lähtökohta myös loogiselle metodille. Jos tämä unohduksiin joutunut dialektiikka jo „puhtaan ajattelun” kannalta lähtien oli vienyt tuollaisiin tuloksiin, jos se lisäksi aivan leikiten oli suoriutunut koko entisestä logiikasta ja metafysiikasta, niin täytyi sen joka tapauksessa sisältää jotain enemmän kuin viisastelua ja hiuksenhalkomista. Mutta tämän menetelmän arvosteleminen, mihin koko virallinen filosofia oli pelännyt ja vielä nyt pelkää ryhtyä, ei ollut mikään pikku juttu.

Marx oli ja on ainoa, joka saattoi ottaa tehtäväkseen kuoria Hegelin logiikasta esille sen ytimen, mikä sisältää Hegelin todelliset löydöt tällä alalla, ja ennastaa idealistisista verhoista päästetyn dialektisen metodin jälleen siihen yksinkertaiseen asuun, jossa siitä tulee ainoa oikea ajatuksen kehittelyn muoto.

Sen metodin luomista ja kehittämistä, johon Marx pohjaa poliittisen taloustieteen arvostelunsa, pidämme tuloksena, joka merkitykseltään tuskin jää jälkeen materialistisesta peruskatsomuksesta.

Taloustieteen arvostelu voitiin jopa saavutetun metodinkin mukaan suorittaa yhä kahdella eri tavalla: historiallisesti taikka loogisesti. Koska historiassa samoin kuin sen kirjallisessa heijastelussa kehitys käy suurin piirtein niin ikään yksinkertaisimmista suhteista monimutkaisempia suhteita kohti, niin poliittisen taloustieteen kirjallishistoriallinen kehitys antoi luonnollisen johtolangan, jota arvostelu saattoi seurata, ja talousopilliset yleiskäsitteet tulivat tällöin suurin piirtein astumaan esiin samassa järjestyksessä kuin niitä loogisestikin kehiteltäessä. Tällä muodolla on näennäisesti etua suuremmasta selvyydestä — seurataanhan tällöin *todellista* kehitystä — mutta itse asiassa tulisi se näin korkeintaan helppotajuisemmaksi. Historia kulkee usein hyppäyksittäin ja mutkitellen, ja sitä pitäisi tällöin seurata kaikkialle, mikä pakottaisi, ei ainoastaan ottamaan esitykseen paljon vähempiarvoista ainehistoa, vaan myös usein katkaisemaan ajatuskulun; lisäksi taloustieteen historiaa ei voitaisi kirjoittaa ilman porvarillisen yhteiskunnan historiaa, ja työ muodostuisi täten loppumattomaksi, koska kaikki esityöt puuttuvat. Vain looginen käsittelytapa olisi siis tässä paikallaan. Mutta se ei itse asiassa ole mitään muuta kuin historiallista käsittelytapaa, joka on vain vapautettu historiallisesta muodosta ja häiritsevistä satunnaisuuksista. Myös ajatuskehittelyn täytyy alkaa siitä, mistä tämä historiakin alkaa, ja ajatuskehittelyn jatkuva eteneminen ei ole mitään muuta kuin historiallisen prosessin kuvastumista abstraktisessa ja teoreettisesti johdonmukaisessa muodossa; oikaistua kuvastumista, mutta tuo oikaiseminen on suoritettu niiden lakien mukaan, jotka todellinen historiallinen prosessi itse antaa, jota paitsi tällöin voidaan jokaista momenttia tarkastella siinä kehityspisteessä, jossa se on saavuttanut täyden kypsyytensä, klassillisuutensa.

Tätä metodia noudattaen otamme lähtökohdaksi ensimmäisen ja yksinkertaisimman suhteen, mikä historiallisesti, todellisesti on edessämme, tässä tapauksessa siis ensimmäiseksi tapaamamme taloudellisen suhteen. Tämän suhteen me erittelemme. Jo se, että se on *suhde*, merkitsee, että sillä on kaksi puolta, jotka ovat *suhteessa toisiinsa*. Kumpaakin näistä puolista tarkastellaan erikseen; siitä käy ilmi niiden keskinäisen suhtautumisen laatu, niiden vuorovaikutus. Tällöin ilmenevät ristiriidat, jotka vaativat ratkaisua. Mutta koska emme tässä tarkastele abstraktista ajatusprosessia, joka tapahtuu vain meidän päässämme, vaan todellista prosessia, mikä todella jonakin aikana on tapahtunut tai vielä tapahtuu, niin nämä ristiriidatkin ovat kehittyneet

käytännössä ja todennäköisesti löytäneet ratkaisunsa. Seuratessamme tätä ratkaisutapaa havaitsemme, että ratkaisu on tapahtunut siten, että on luotu uusi suhde, jonka kahta toisilleen vastakkaista puolta meidän nyt on kehiteltävä jne.

Poliittinen taloustiede aloittaa *tavarasta,* siitä hetkestä, jolloin — joko sitten yksilöt tai alkuperäiset yhteisöt — vaihtavat tuotteet toisiin. Tuote, joka joutuu vaihtoon, on tavaraa. Mutta se on tavaraa vain siksi, että tähän *olioon,* tähän tuotteeseen, liittyy kahden henkilön tai yhteisön välinen *suhde,* tuottajan ja kuluttajan välinen suhde, sillä nämä eivät tässä enää esiinny yhdistyneinä samaksi henkilöksi. Tässä on meillä heti esimerkki omituisesta tosiasiasta, joka on läpikäyvänä koko taloustieteessä ja on aiheuttanut porvarillisten talousoppineiden päässä hurjan sekamelskan: taloustiede ei käsittele olioita, vaan henkilöiden ja viime kädessä luokkien välisiä suhteita; mutta nämä suhteet ovat aina *olioihin sidotut* ja *ilmenevät olioina.* Marx ensimmäisenä toi ilmi tämän yhteyden, mistä kylläkin yksityisissä tapauksissa tällä tai tuolla taloustieteilijällä oli hämärä aavistus, koko taloustieteelle merkityksellisenä seikkana, ja siten hän teki vaikeimmatkin kysymykset niin selviksi ja yksinkertaisiksi, että jopa porvarilliset taloustieteilijätkin saattavat ne nyt käsittää.

Jos tarkastelemme tavaraa sen eri puolilta, nimittäin tavaraa täydellisesti kehittyneenä, eikä vasta vaivalloisesti kehittyvänä, jollaista se on kahden alkukantaisen yhteisön välisessä luonnonvaraisessa vaihtokaupassa, niin se esiintyy meille nähtynä kahdesta — käyttöarvon ja vaihtoarvon — näkökulmasta, ja tässä astumme heti talousopillisten väittelyjen alueelle. Ken haluaa saada kouraantuntuvan esimerkin siitä, että saksalainen dialektinen metodi on nykyisellä kehitysasteellaan ainakin yhtä paljon parempi vanhaa, latteata kannunvalantamaista, metafyysillistä menetelmää, kuin rautatiet ovat keskiajan kulkuvälineitä parempia, hän lukekoon Adam Smithin tai jonkun muun kuuluisan virallisen taloustieteilijän teoksista, millaista vaivaa vaihtoarvo ja käyttöarvo näille herroille ovat tuottaneet, kuinka vaikeata heidän on kunnolla erottaa niitä toisistaan ja käsittää kumpikin ominaisessa erikoisuudessaan — ja verratkoon siihen Marxin selvää, yksinkertaista asian selittelyä.

Sitten kun on selitetty käyttöarvo ja vaihtoarvo, esitetään tavara näiden molempien välittömänä ykseytenä, jollaisena se joutuu *vaihtoprosessiin.* Mitä ristiriitoja siinä ilmenee, se luettakoon ss. 20 ja 21 [1]. Huomautamme vain, että nämä ristiriidat eivät ole mielenkiintoisia ainoastaan teoreettiselta, abstraktiselta kannalta, vaan että ne samalla kuvastavat välittömän vaihtosuhteen, yksinkertaisen vaihtokaupan luonteesta johtuvia vai-

[1] Ks. *K. Marx* ja *F. Engels,* Teokset, XII osa, I nidos, ss. 29—30. *Toim.*

keuksia, niitä mahdottomuuksia, joihin tämä vaihdon ensimmäinen karkea muoto välttämättä johtaa. Näiden mahdottomuuksien ratkaisuna on, että ominaisuus olla kaikkien muiden tavaroiden vaihtoarvon edustajana siirretään yhdelle erikoiselle tavaralle — *rahalle.* Rahaa eli yksinkertaista kiertokulkua tarkastellaan sitten toisessa luvussa: 1. rahaa *arvojen mittana,* minkä lisäksi tällöin määritellään lähemmin rahassa mitattu arvo, *hinta;* 2. *kiertokulun välineenä* ja 3. näiden molempien määrittelyjen ykseytenä, *reaalisena rahana,* koko aineellisen porvarillisen rikkauden edustajana. Tähän päättyy asian selittely ensimmäisessä vihkossa, rahan muuttuminen pääomaksi jätetään toiseen vihkoon.

Näemme siis, että tätä metodia noudatettaessa loogisen kehittelyn ei tarvitse pysytellä puhtaasti abstraktisella alalla. Päinvastoin se tarvitsee historiallista havainnollistamista, jatkuvaa kosketusta todellisuuden kanssa. Siksi onkin esitykseen siroteltu mitä moninaisimpia esimerkkejä, nimittäin viittauksia niin todelliseen historialliseen asioiden kulkuun yhteiskunnallisen kehityksen eri asteilla kuin taloustieteelliseen kirjallisuuteenkin, minkä tarkoituksena on valaista alusta asti taloudellisten suhteiden selvien määrittelyjen kehittelyä. Yksityisten enemmän tai vähemmän yksipuolisten tai sekavien käsityskantojen arvostelu on tällöin tullut oleellisesti esitetyksi jo itse loogisen kehittelyn yhteydessä, ja voidaan se sanoa lyhyesti.

Kolmannessa artikkelissa ryhdymme käsittelemään kirjan varsinaista taloustieteellistä sisältöä[1].

Kirjoittanut F. Engels vuoden 1859 elokuun alkupuoliskolla
Julkaistu „Das Volk" lehdessä elokuun 6. ja 20. pnä 1859
Allekirjoitus puuttuu

Julkaistaan lehden tekstin mukaan
Suomennos saksasta

[1] Tätä kolmatta artikkelia ei ole julkaistu eikä sen käsikirjoitusta ole löydetty.— *Toim.*

K. MARX

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PERUSTAMISMANIFESTI

YHDISTYS PERUSTETTIIN SYYSKUUN 28. pnä 1864 ST. MARTIN'S HALL'ISSA, LONG ACRE, LONTOOSSA PIDETYSSÄ JULKISESSA KOKOUKSESSA

Työläiset!

Se on kiistaton tosiasia, että työväenjoukkojen kurjuus ei ole vuosina 1848—1864 lieventynyt, ja silti teollisuuden kehityksessä ja kaupan kasvussa tällä kaudella ei ole vertaansa historiassa. Vuonna 1850 Englannin porvariston eräs maltillinen, hyvin informoitu lehti ennusti, että jos Englannin tuonti ja vienti kasvavat 50%:lla, niin pauperismista tulee tässä maassa loppu. Ohoh! Huhtikuun 7. pnä 1864 verokamarin kansleri ilahdutti parlamenttikuulijakuntaansa ilmoittamalla, että Englannin tuonnin ja viennin yleinen summa oli noussut v. 1863 „443 955 000 puntaan. Tämä hämmästyttävä summa on melkein kolme kertaa suurempi kuin verraten läheisen vuoden 1843 kauden kauppavaihdon summa". Samalla kansleri puhui kaunopuheisesti „köyhyydestä". „Ajatelkaa niitä", huudahti hän, „jotka ovat köyhyyden partaalla", „työpalkkaa, joka... ei ole kohonnut", „ihmiselämää... joka yhdeksässä tapauksessa kymmenestä on taistelua toimeentulosta!" Mutta hän ei puhunut mitään Irlannin kansasta, jota pohjoisessa tunkevat asteittaisesti syrjään koneet ja etelässä — lammaslaumat; muuten jopa lampaidenkin lukumäärä pienenee tuossa onnettomassa maassa, joskaan ei yhtä nopeasti kuin ihmisten lukumäärä. Hän ei toistanut sitä, mistä aristokratian ylhäisimmät edustajat olivat vastikään vahingossa puhuneet jouduttuaan äkillisen pelon valtaan. Kun „kuristajien" [1] aiheuttama paniikki oli saavuttanut tietyn laajuuden, ylähuone päätti suorittaa pakkotyölaitosten ja karkotuspaikkojen tarkastuksen ja julkaista tarkastuksen tulokset selostuksen muodossa. Totuus tuotiin esiin

---

[1] *Kuristajat (garroters)*— tätä nimitystä käytettiin ryöväreistä, jotka tarttuivat uhrinsa kurkkuun. Sentapaisia päällekarkauksia alkoi Lontoossa 1860-luvun alussa sattua usein, ja ne olivat keskustelun aiheena parlamentissa. *Toim.*

suurikokoisessa Sinisessä kirjassa v. 1863, ja virallisesti vahvistetuilla tosiasioilla ja numeroilla todistettiin, että Englannin ja Skotlannin pahimmat kriminaalirikolliset — pakkotyövangit — työskentelevät paljon vähemmän ja saavat paljon paremman ravinnon kuin englantilaiset ja skotlantilaiset maataloustyöläiset. Eikä siinä ole vielä kaikki. Kun Amerikan kansalaissodan seurauksena Lancashiren ja Cheshiren työläiset heitettiin kadulle, niin tuo samainen ylähuone lähetti teollisuuspiireihin lääkäreitä, joiden tehtäväksi annettiin määritellä se minimaalinen hiili- ja typpimäärä, mikä kaikkein halvimpaan hintaan ja yksinkertaisimmassa muodossa toimitettuna olisi keskimääräisesti riittävä „ehkäisemään nälän aiheuttamat sairaudet". Tohtori Smith, lääkintävaltuutettu, määritteli, että 28 000 graania hiiltä ja 1 330 graania typpeä viikossa on se vähimmäismäärä, joka voi pitää yllä keskinkertaisen täysikasvuisen ihmisen elämän... tarkalleen sillä tasolla, jota alempana alkavat nälän aiheuttamat sairaudet; edelleen hän totesi, että tämä määrä vastaa miltei tarkalleen sitä niukkaa ravintoa, johon puuvillatehtaiden työläisten on äärimmäisen puutteen ahdistamana pakko tyytyä [1]. Mutta kuulkaa edelleen. Salaisen neuvoston (Privy Council) lääkintäosasto lähetti jonkin ajan kuluttua tämän saman oppineen tohtorin uudelleen tarkastamaan työväenluokan köyhimmän osan ravitsemusta. Hänen tutkimustensa tulokset on esitetty „Kuudennessa saniteettiselostuksessa", joka julkaistiin tänä vuonna parlamentin määräyksestä. Mitä tuo tohtori sai selville? Että silkinkutojat, ompelijat, hansikkaantekijät, sukankutojat ja muut työläiset eivät saa vuodesta toiseen edes sitä minimaalista ravintomäärää, joka annetaan puuvillateollisuuden työttömille työläisille, sitä hiili- ja typpimäärää, joka „on juuri riittävä ehkäisemään nälän aiheuttamat sairaudet".

„Lisäksi", sanotaan tuossa selostuksessa, „maatalousväestöön kuuluvien perheiden tarkastuksessa kävi selville, että enemmän kuin viides osa noista perheistä ei saa välttämätöntä hiiliminimiä, että enemmän kuin kolmas osa noista perheistä ei saa välttämätöntä typpiminimiä ja että kolmessa kreivikunnassa (Berkshire, Oxfordshire ja Somersetshire) typpipitoisten aineiden puute ravinnossa on tavallinen ilmiö". „Tulee muistaa", sanotaan edelleen virallisessa selostuksessa, „että ravinnon puutteen kestäminen on erittäin vaikeaa ja ravinnon huononemista havaitaan

---

[1] Lukijalle tuskin tarvinnee muistuttaa, että hiili ja typpi yhdessä veden ja eräiden epäorgaanisten aineiden kanssa muodostavat ihmisen ravinnon raaka-aineen. Ihmisorganismin ravitsemiseksi nuo yksinkertaiset kemialliset ainekset on kuitenkin saatava kasvi- tai eläintuotteina, peruna esimerkiksi sisältää pääasiallisesti hiiltä, kun taas vehnäleipä sisältää hiiltä ja typpeä sopivassa suhteessa. *(Marxin huomautus.)*

tavallisesti vasta kaikenlaisten muiden puutteiden jälkeen... Jopa puhtauden noudattaminenkin osoittautuu kalliiksi tai vaikeaksi, ja jos omanarvontunto panee kuitenkin noudattamaan puhtautta, niin jokainen sellainen yritys merkitsee lisää näläntuskaa". „Se johtaa surullisiin mietteisiin, erittäinkin kun muistaa, että köyhyys, josta on puhe, ei lainkaan ole laiskuudesta johtuva ansaittu rangaistus; kaikissa mainituissa tapauksissa se on työtätekevän väestön köyhyyttä. Todellisuudessa se työnteko, josta työläiset saavat tuon niukan ravinnon, kestää useammissa tapauksissa hyvin pitkään". Selostuksessa esitetään se kummallinen ja hyvin odottamaton tosiasia, että „Yhdistyneen kuningaskunnan kaikista osista" — Englannista, Walesista, Skotlannista ja Irlannista — „nimenomaan Englannissa", kuningaskunnan rikkaimmassa osassa, „maatalousväestö on huonoimmin ravittua"; mutta jopa Berkshiren, Oxfordshiren ja Somersetshiren maataloustyöläisetkin ravitsevat itsensä paremmin kuin Lontoon itäosan kotiteollisuuden ammattitaitoisten työläisten suuri joukko.

Sellaisia ovat viralliset tiedot, jotka julkaistiin parlamentin määräyksestä vuonna 1864, vapaakaupan kulta-aikana, juuri siihen aikaan, jolloin verokamarin kansleri tiedotti alahuoneelle, että „keskinkertaisen työmiehen asema on Iso-Britanniassa parantunut siinä määrin, että se täytyy tunnustaa suorastaan poikkeukselliseksi, mille ei löydy vertaa missään maassa eikä minään aikana". Tuon virallisen ylistyksen kanssa on räikeässä ristiriidassa virallisen saniteettiselostuksen kuiva huomautus: „Maan yhteiskunnallisella terveydellä ymmärretään maan väestöjoukkojen terveyttä, mutta nuo joukot tuskin tulevat olemaan terveitä, ellei niille turvata niiden pohjakerroksia myöten edes jonkinlaista hyvinvointia".

„Kansakunnan edistystä" todistavien tilastonumeroiden häikäisemänä verokamarin kansleri huudahtaa hillittömän riemun vallassa: „Vuodesta 1842 vuoteen 1852 maan verotettavat tulot kohosivat 6%:lla... Kahdeksassa vuodessa, vuodesta 1853 vuoteen 1861, ne kohosivat, kun otetaan perustaksi vuoden 1853 tulot, 20%:lla! Tämä tosiasia on niin hämmästyttävä, että se tuntuu miltei uskomattomalta!.. Tämä rikkauden ja mahdin huimaava kasvu", lisää hra Gladstone, „rajoittuu kokonaan omistavia luokkia koskevaksi!".

Jos haluatte tietää, minkälaisissa terveyden menetykseen, demoralisoitumiseen ja henkiseen rappeutumiseen johtavissa oloissa työväenluokka on luonut ja luo tuon „rikkauden ja mahdin huimaavan kasvun, joka rajoittuu kokonaan omistavia luokkia koskevaksi", niin katsahtakaa viimeisessä virallisessa saniteettiselostuksessa esitettyä kuvausta kirjapainoista ja herrain ja naisten pukimoista. Verratkaa ylläesitettyyn väitteeseen vuonna 1863 julkaistua „Komission selostusta lasten työstä", jossa esi-

merkiksi tiedotetaan, että „savenvalajat, sekä miehet että naiset, ovat fyysillisessä ja henkisessä suhteessa väestön eniten rappeutuva ryhmä", että epäterveistä lapsista tulee vuorostaan epäterveitä vanhempia", että „rodun yhä nopeutuva huononeminen on kiertämätöntä" ja että „Staffordshiren väestön rappeutuminen olisi vieläkin huomattavampaa, ellei naapuriseuduilta virtaisi jatkuvasti uutta väkeä ja solmittaisi avioliittoja terveempiin väestöryhmiin kuuluvien kanssa". Silmäilkää Sinistä kirjaa, jossa on Tremenheeren selostus leipurikisällien valituksista! Ja ketäpä ei olisi hätkähdyttänyt se tehdastarkastajain paradoksaalinen ilmoitus, jonka vahvistuksena on virallinen syntyväisyys- ja kuolleisuustilasto, että kun Lancashiren työläiset joutuivat puuvillanpuutteen vuoksi keskeyttämään tilapäisesti työskentelyn puuvillatehtailla ja elämään nälkäannoksilla, niin he tulivat tosiasiallisesti terveemmiksi, lasten kuolleisuus väheni tuona kautena, sillä äidit saivat vihdoinkin mahdollisuuden syöttää heitä rintamaidollaan eikä oopiumimikstuuralla.

Mutta katsahtakaamme vielä kerran mitalin julkipuolta! Alahuoneelle heinäkuun 20. pnä 1864 esitetty selostus tulo- ja omaisuusverosta osoittaa, että sellaisten henkilöiden lukumäärä, joiden vuotuiset tulot ovat veronkantajan arvion mukaan 50 000 puntaa ja enemmän, on kasvanut vuoden 1862 huhtikuun 5. päivästä vuoden 1863 huhtikuun 5. päivään 13:lla, ts. noiden henkilöiden lukumäärä on kasvanut tämän vuoden aikana 67:stä 80:een. Samasta selostuksesta käy selville, että noin 3 000 henkilöä jakavat keskenään vuosittain 25 000 000 punnan tulot, ts. summan, joka jonkin verran jopa ylittääkin Englannin ja Walesin koko maatyöläisjoukon vuotuisen tulon. Katsokaa vuoden 1861 väenlaskua, niin näette, että maanomistajien lukumäärä on Englannissa ja Walesissa vähentynyt 16 934:sta v. 1851 15 066:een v. 1861; tämä merkitsee maanomistuksen keskittymisen enentymistä 10 vuodessa 11 %:lla. Jos maanomistuksen keskittyminen harvojen käsiin tulee Englannissa tapahtumaan edelleenkin yhtä nopeasti, niin maakysymys tulee paljon yksinkertaisemmaksi, kuten oli asia Rooman keisarikunnassa, kun Nero hymähti kuullessaan, että puolet afrikkalaisesta provinssista kuuluu kuudelle omistajalle.

Noihin „tosiasioihin, jotka ovat niin hämmästyttäviä, että tuntuvat miltei uskomattomilta", me pysähdyimme näin yksityiskohtaisesti sen vuoksi, kun Englanti on kaupan ja teollisuuden suhteen ensimmäisellä paikalla Euroopassa. Muistanette, että muutama kuukausi sitten eräs maanpakolaisuuteen lähteneistä Louis-Philippen pojista onnitteli julkisesti Englannin maataloustyöläisiä heidän osansa johdosta, joka on muka parempi kuin heidän vähemmän onnellisten tovereidensa osa Englannin kanaalin toisella puolella. Todellakin, hieman toisenlaisissa

paikallisissa oloissa ja pienemmässä mittakaavassa kertaantuvat mannermaan kaikissa teollisissa ja edistyneissä maissa samat tosiasiat kuin Englannissakin. Kaikissa näissä maissa on vuodesta 1848 lähtien teollisuuden kehitys ollut ennenkuulumatonta, tuonti ja vienti on kasvanut arvaamattoman laajaksi. Kaikissa näissä maissa „rikkauden ja mahdin kasvu, joka rajoittuu kokonaan omistavia luokkia koskevaksi", on ollut todella „huimaava". Kaikissa näissä maissa, samoin kuin Englannissakin, työväenluokan vähemmistön reaalipalkka hieman kohosi, kun taas enemmistölle nimellispalkan kohoaminen merkitsi toimeentulon reaalista paranemista yhtä vähän, kuin esimerkiksi Lontoon köyhäintalon tai orpokodin holhokeille merkitsi parannusta se tosiasia, että heidän ylläpitoonsa tarvittavat elintarvikkeet maksoivat vuonna 1861 9 puntaa 15 shillingiä 8 penceä, kun ne vuonna 1852 olivat maksaneet 7 puntaa 7 shillingiä 4 penceä. Työväenluokan laajat joukot painuivat kaikkialla yhä alemmaksi vähintäinkin samassa suhteessa kuin niiden yläpuolella olevat luokat kohosivat ylös yhteiskunnallista portaikkoa. Euroopan kaikissa maissa on nyt jokaiselle ennakkoluulottomasti ajattelevalle ilmeinen totuus se, ettei koneiden parantaminen, ei tieteen soveltaminen tuotannossa, ei liikennevälineiden parantuminen, eivät uudet siirtomaat, ei siirtolaisuus, ei markkinoiden laajeneminen, ei vapaakauppa eivätkä ne yhdessäkään poista työtätekevien joukkojen kurjuutta; nykyaikaisella väärällä perustalla työn tuotantovoimien kaikkinainen uusi kehitys syventää kiertämättömästi yhteiskunnallisia vastakohtaisuuksia ja kärjistää yhteiskunnallisia antagonismeja. Sen kiistävät vain ne, joille on edullista tuuditella toisia pettävillä toiveilla. Tuona taloudellisen edistyksen „huimaavana" kautena nälkäkuolema sai Britannian valtakunnan pääkaupungissa miltei yhteiskunnallisen säännön luonteen. Tuo aikakausi on merkitty maailman aikakirjoihin yhä useammin toistuvana, yhä laajamittaisempana ja seurauksiltaan yhä turmiollisempana yhteiskunnallisena ruttona, jota nimitetään kauppa- ja teollisuuspulaksi.

Vuoden 1848 vallankumouksen epäonnistumisen jälkeen työväenluokan kaikki puoluejärjestöt ja puoluelehdet tuhottiin mannermaalla raa'an väkivallan avulla, työväenluokan monet parhaat pojat pakenivat epätoivoissaan Atlantin-takaiseen tasavaltaan, ja lyhytikäiset vapausunelmat haihtuivat teollisuuskuumeen, siveellisen rappeutumisen ja poliittisen taantumuksen alkaessa. Mannermaan työväenluokan tappio, mihin osaksi oli myötävaikuttanut diplomatiallaan Englannin hallitus, joka silloin, kuten nytkin, toimi veljellisessä liitossa Pietarin hallituksen kanssa, ulotti pian saastuttavan vaikutuksensa Englantiinkin. Mannermaan luokkaveljien tappio masensi Englannin työväenluokkaa ja horjutti sitä luottamusta, jota se oli tuntenut omaa

asiaansa kohtaan, mutta maa- ja raharuhtinaille se palautti takaisin heidän hieman järkkyneen itseluottamuksensa. He peruuttivat julkeasti myönnytykset, joista oli jo ilmoitettu. Uusien kultakenttien löydöt aiheuttivat valtavaa siirtolaisuutta, jonka seurauksena Britannian proletariaatti kärsi korvaamattomia menetyksiä. Sen toisista, aikaisemmin aktiivisista edustajista tuli työllisyyden ja työpalkan tilapäisen kasvun viettelеminä „poliittisia rikkureita". Kaikki yritykset chartistien liikkeen tukemiseksi tai uudistamiseksi epäonnistuivat täydellisesti; joukkojen välinpitämättömyyden seurauksena työväenluokan kirjalliset äänenkannattajat lakkasivat toinen toisensa jälkeen ilmestymästä; todellakin, Englannin työväenluokka ei liene milloinkaan ennen siinä määrin tyytynyt poliittisen mitättömyyden asemaan. Jos kohta Englannin työväenluokan ja mannermaan työväenluokan välillä ei ennen ollut solidaarisuutta toiminnassa, niin nyt ainakin havaittiin solidaarisuutta tappiossa.

Ja silti vuoden 1848 vallankumouksen jälkeen kuluneella kaudella oli myös myönteisiä piirteitä. Huomautamme tässä vain kahdesta suuresta tapahtumasta.

Käytyään kolmekymmentä vuotta ihailtavan sitkeästi taistelua Englannin työväenluokka, käyttäen hyväkseen maa- ja rahaylimystön välistä tilapäistä eripuraisuutta, ajoi läpi lain kymmentuntisesta työpäivästä. Ne tavattoman hyväätekevät seuraukset, joita tästä laista on koitunut tehdastyöläisille fyysillisessä, siveellisessä ja henkisessä suhteessa ja jotka on todettu tehdastarkastajien puolivuosiselostuksissa, ovat nyt yleisesti tunnettuja. Useimpain eurooppalaisten hallitusten on ollut pakko hyväksyä enemmän tai vähemmän huomattavin muutoksin englantilainen tehdaslaki, ja Englannin parlamentin itsensä on pakko laajentaa joka vuosi tämän lain vaikutuspiiriä. Mutta työläisille tuossa toimenpiteessä oli sen käytännöllisen merkityksen lisäksi vielä jotain muuta, mikä myötävaikutti sen ihmeelliseen menestykseen. Tunnetuimpien oppineidensa, sellaisten kuin tri Uren, professori Seniorin ja muiden samantapaisten järkiniekkojen suun kautta porvaristo oli ennustanut ja loputtomasti jankuttanut, että kaikkinainen työajan lainsäädännöllinen rajoittaminen on soittava kuolinkelloja brittiläiselle teollisuudelle, joka kuten vampyyrikin voi elää vain käyttämällä ravinnokseen verta ja ennen kaikkea lasten verta. Ennen muinoin oli lasten murhaaminen Moolok-uskonnon mysteerinen rituaali, mutta sitä käytettiin vain eräissä erittäin juhlallisissa tapauksissa, nähtävästi korkeintaan kerran vuodessa; sitä paitsi Moolok ei ollut mieltynyt yksinomaisesti köyhien lapsiin. Taistelu työajan lainsäädännöllisestä rajoittamisesta riehui sitäkin kiivaampana, koska siinä ahnaan porvariston pelästymisen lisäksi oli kysymyksessä suurkiista, jota kävivät keskenään kysynnän ja tarjonnan lain sokea

herruus, mikä muodostaa porvariston poliittisen taloustieteen, ja yhteiskunnallisen ennakkonäkemyksen perusteella ohjattava yhteiskunnallinen tuotanto, mikä muodostaa työväenluokan poliittisen taloustieteen. Sen vuoksi laki kymmentuntisesta työpäivästä ei ollut ainoastaan tärkeä käytännöllinen saavutus, vaan myös periaatteen voitto; ensi kerran porvarillinen poliittinen taloustiede avoimesti antautui työväenluokan poliittisen taloustieteen edessä.

Mutta edessä oli työn poliittisen taloustieteen vieläkin huomattavampi voitto omaisuuden poliittisesta taloustieteestä. Tarkoitamme osuustoimintaliikettä, mm. osuuskunnallisia tehtaita, joita on perustettu ilman mitään tukea muutamien rohkeiden „käsien" („hands")[1] työllä. Noiden suurten sosiaalisten kokeiden merkitystä ei voida yliarvioida. Työläiset ovat teoin eivätkä sanoin todistaneet, että tuotannon harjoittaminen laajassa mitassa ja lisäksi nykyaikaisen tieteen vaatimuksia vastaavasti on mahdollista ilman isäntien luokkaa, jotka käyttävät hyödykseen palkkatyöläisten luokan työtä; he ovat todistaneet, että menestyksellistä tuotantoa varten tuotannonvälineitä ei lainkaan tarvitse monopolisoida työläisen alistamisen ja ryöstämisen välineiksi ja että palkkatyö on kuten orja- ja maaorjatyökin vain ohimenevä ja alempi työmuoto, joka tulee jättämään paikkansa yhteistyölle, jota tehdään vapaaehtoisesti, innostuksella ja ilolla. Englannissa osuustoimintajärjestelmän siemenet oli kylvänyt Robert Owen; ne kokeet, joita työläiset suorittivat mannermaalla, olivat käytännöllisenä johtopäätöksenä niistä teorioista, joita vuonna 1848 ei keksitty, mutta julistettiin varsin kuuluvasti.

Samaan aikaan vuosien 1848—1864 kokemus epäilemättömästi todisti, että niin mainiota kuin periaatteessa ja edullista käytännössä osuuskunnallinen työ olisikin, se ei koskaan kykene pidättämään geometrisen sarjan tapaista monopolien kasvua enempää kuin vapauttamaan joukkoja eikä edes huomattavammin huojentamaan niiden kurjuutta, niin kauan kun se ei pääse erinäisten työläisten satunnaisten ponnistusten ahtaista puitteista. Nähtävästi juuri sen vuoksi hyväntahtoiset aristokraatit, porvarilliset lörpöttelijäfilantroopit ja jopa pedanttiset taloustieteilijätkin ovat kaikki yhtenä miehenä alkaneet tuhlata ällöttävää ylistystä sille samalle osuuskunnalliselle työjärjestelmälle, jota he olivat yrittäneet tuloksettomasti tuhota ituunsa ja pilkanneet haaveilijoiden utopiaksi tai jonka he olivat leimanneet sosialistien kerettiläisyydeksi. Työtätekevien joukkojen vapauttamiseksi osuuskunnallista työtä pitää kehittää yleiskansallisessa mitassa ja siis koko kansakunnan varoilla. Mutta maamagnaatit ja pääomamagnaatit tulevat aina käyttämään poliittisia etuoikeuk-

[1] *Hands* — kädet, käytetään myös merkitsemään työläisiä. *Toim.*

siaan taloudellisten monopoliensa puolustamiseen ja ikuistamiseen. He eivät ole ainoastaan edistämättä työn vapauttamisen asiaa, vaan päinvastoin, he tulevat edelleenkin asettamaan kaikkia mahdollisia esteitä sille. Palauttakaapa mieleen ne pilkkapuheet, joita lordi Palmerston syyti parlamentin viime istunnossa irlantilaisten maanvuokraajain oikeuksia koskevan lakiehdotuksen puolustajia vastaan. „Alahuone", huudahti hän, „on maanomistajain kamari".

Valtiollisen vallan valtaaminen on sen vuoksi muodostunut työväenluokan suureksi velvollisuudeksi. Työläiset ovat tämän nähtävästi käsittäneet, sillä Englannissa, Saksassa, Italiassa ja Ranskassa alkoi samanaikaisesti vilkastuminen ja ryhdyttiin samanaikaisesti toimenpiteisiin työväenpuolueen poliittista uudestijärjestämistä varten.

Eräs menestyksen aineksista — lukumäärä — työläisillä jo on; mutta lukumäärä ratkaisee asian vain silloin, kun joukkoja on yhdistämässä järjestö ja sitä johtaa tieto. Aikaisempi kokemus on osoittanut, että yliolkaisesta suhtautumisesta siihen veljelliseen liittoon, joka pitää olla eri maiden työläisten välillä ja jonka pitää innostaa työläisiä heidän vapaustaistelussaan pitämään lujasti toinen toistensa puolta, on rangaistuksena oleva heidän hajanaisten ponnistustensa yleinen raukeneminen. Tämä ajatus pani eri maiden työläiset, joita oli kokoontunut syyskuun 28. pnä 1864 julkiseen kokoukseen St. Martin's Hall'iin, perustamaan Kansainvälisen Liiton.

Eräs toinenkin vakaumus innoitti tuon kokouksen osanottajia. Jos työväenluokan vapautuminen vaatii työläisten veljellistä yhteenliittymistä ja yhteistoimintaa, niin kuinka he voivat toteuttaa tämän suuren tehtävän sellaisen ulkopolitiikan aikana, joka rikollisia tarkoitusperiä ajaen pelaa kansallisilla ennakkoluuloilla ja ryöstösodissa vuodattaa kansan verta ja tuhlaa sen rikkauksia? Ei hallitsevien luokkien viisaus, vaan niiden rikollista mielettömyyttä vastaan kohdistunut Englannin työväenluokan sankarillinen vastarinta pelasti Länsi-Euroopan häpeällisestä ristiretkiseikkailusta, jonka tarkoituksena oli orjuuden ikuistaminen ja levittäminen Atlantin valtameren toisella puolella. Se häpeämätön hyväksyminen, teennäinen myötätunto tai idioottimainen välinpitämättömyys, millä Euroopan yläluokat suhtautuivat Venäjän suorittamiin Kaukasian vuoristolinnoitusten valloittamisiin ja sankarillisen Puolan murhaamiseen, ne valtavat ja mitään vastarintaa kohtaamattomat valtaukset, joita suoritti tuo raakalaisvalta, jonka pää on Pietarissa ja kädet Euroopan kaikissa hallituksissa, osoittivat työväenluokalle sen velvollisuuden — perehtyä kansainvälisen politiikan salaisuuksiin, seurata oman hallituksen diplomaattista toimintaa ja vastustaa sitä tarpeen vaatiessa kaikin käytettävissä olevin keinoin; mutta jollei

tuota toimintaa voida estää, on liityttävä yhteen tuon toiminnan paljastamiseksi yhtaikaisesti ja pyrittävä siihen, että ne siveyden ja oikeudenmukaisuuden yksinkertaiset lait, joita yksityishenkilöiden on keskinäissuhteissaan noudatettava, tulisivat määrääviksi laeiksi myös kansojen välisissä suhteissa.

Taistelu sellaisen ulkopolitiikan puolesta muodostaa osan siitä yleisestä taistelusta, jota käydään työväenluokan vapauttamiseksi!

Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!

Kirjoittanut K. Marx lokakuun 21.—27. pnä 1864

Julkaistu erillisenä kirjasena englannin kielellä Lontoossa marraskuussa 1864. Samanaikaisesti julkaistu saksan kielellä „Social-Demokrat" lehden joulukuun 21. ja 30. päivän numeroissa v. 1864

Julkaistaan kirjasen tekstin mukaan

Suomennos englannin kielestä tehdystä venäjännöksestä

K. MARX

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON YLEISET SÄÄNNÖT[1]

Ottaen huomioon:

että työväenluokan on itsensä hankittava vapautus työväenluokalle; että taistelu työväenluokan vapautuksen puolesta ei ole taistelua luokkaetuoikeuksien ja -monopolien, vaan samanlaisten oikeuksien ja velvollisuuksien puolesta ja kaikenlaisen luokkaherruuden hävittämiseksi;

että työtätekevän ihmisen taloudellinen alistaminen työnvälineiden, ts. elämän lähteiden, monopolistiomistajan alaiseksi on orjuuden perustana sen kaikissa muodoissa, kaikenlaisen yhteiskunnallisen osattomuuden, henkisen nöyryytyksen ja poliittisen riippuvaisuuden perustana;

että työväenluokan taloudellinen vapautus on siis suuri päämäärä, jonka saavuttamisen keinoksi kaikkinainen poliittinen liike on alistettava;

että kaikki ponnistukset tämän suuren päämäärän saavuttamiseksi ovat olleet tähän saakka tuloksettomia sen vuoksi, että eri työalojen työläisten välinen solidaarisuus on joka maassa ollut riittämätön ja että eri maiden työläisten välillä ei ole ollut veljellistä liittoa;

että työn vapauttaminen ei ole paikallinen eikä kansallinen, vaan yhteiskunnallinen ongelma, joka koskee kaikkia maita, joissa on olemassa nykyaikainen yhteiskunta, ja että sen ratkaiseminen riippuu edistyneimpien maiden käytännöllisestä ja teoreettisesta yhteistoiminnasta;

että työväenluokan liikkeen nykyinen uusi nousu Euroopan edistyneimmissä maissa, samalla kun se herättää uusia toiveita,

[1] Nämä säännöt hyväksyttiin Kansainvälisen Työväenliiton Lontoon konferenssissa syyskuussa 1871. Niiden pohjaksi otettiin „Väliaikaiset säännöt", jotka Marx oli laatinut vuonna 1864 I Internationalen perustamisen yhteydessä. *Toim.*

on myös mahtavana varoituksena entisten virheiden toistamista vastaan ja vaatii yhä vieläkin hajanaisten liikehtimisten viipymätöntä yhdistämistä; —

Mainitut näkökohdat huomioon ottaen on perustettu Kansainvälinen Työväenliitto.

Liitto ilmoittaa, että kaikki siihen liittyvät yhdistykset ja yksilöt tunnustavat totuuden, oikeudenmukaisuuden ja siveellisyyden käyttäytymisensä perustaksi keskinäisessä kanssakäymisessään ja kaikkien ihmisten suhteen heidän ihonväristään, uskontunnustuksestaan ja kansallisuudestaan riippumatta;

Liitto tunnustaa, että *ei ole oikeuksia ilman velvollisuuksia eikä velvollisuuksia ilman oikeuksia.*

Näiden periaatteiden hengessä onkin laadittu seuraavat säännöt:

1. Liitto on perustettu niiden työväenyhdistysten kanssakäymisen ja yhteistoiminnan keskukseksi, joita on olemassa eri maissa ja joiden tarkoitusperä on sama, nimittäin työväenluokan puolustaminen, kehittäminen ja täydellinen vapauttaminen.

2. Yhdistys ottaa nimekseen „Kansainvälinen Työväenliitto".

3. Kerran vuodessa kokoontuu Liiton osastojen edustajien yleinen työväenkongressi. Kongressi saattaa julki työväenluokan yhteiset pyrinnöt, ryhtyy Kansainvälisen Työväenliiton menestykselliselle toiminnalle välttämättömiin toimenpiteisiin ja nimittää Liiton Pääneuvoston.

4. Jokainen kongressi määrää seuraavan kongressin kokoontumisajan ja -paikan. Edustajat kokoontuvat määrättynä aikana määrättyyn paikkaan ilman erikoista kutsua. Pääneuvostolla on oikeus muuttaa tarpeen vaatiessa kongressin kokoontumispaikkaa, mutta sillä ei ole oikeutta lykätä sen kokoontumisaikaa. Kongressi määrää joka vuosi Pääneuvoston oleskelupaikan ja valitsee sen jäsenet. Täten valitulla Pääneuvostolla on oikeus täydentää jäsenistöään uusilla jäsenillä.

Jokavuotisissa istunnoissaan yleinen kongressi kuulee julkisen selostuksen Pääneuvoston toiminnasta kuluneen vuoden ajalta. Äärimmäisen tarpeen vaatiessa Pääneuvosto voi kutsua yleisen kongressin koolle ennen sääntöjen määräämää vuotuista määräaikaa.

5. Pääneuvoston jäsenistöön kuuluu työläisiä niistä eri maista, jotka ovat edustettuina Kansainvälisessä Liitossa. Pääneuvosto valitsee keskuudestaan asiain hoitamista varten tarvittavat toimihenkilöt, nimittäin rahastonhoitajan, pääsihteerin, kirjeenvaihtajasihteerit eri maita varten jne.

6. Pääneuvosto toimii Liiton eri kansallisten ja paikallisten ryhmien kansainvälisenä edustajistona pyrkien siihen, että jokaisen maan työläiset olisivat aina tietoisia luokkansa liik-

keestä kaikissa muissa maissa; että samanaikaisesti ja yhteisen johdon alaisena suoritettaisiin tutkimuksia Euroopan eri maiden sosiaalisista oloista; että jossain yhdistyksessä herätettyjä, mutta kaikkia kiinnostavia kysymyksiä käsiteltäisiin kaikissa yhdistyksissä ja että silloin, kun tarvitaan viipymättömiä käytännöllisiä toimenpiteitä, esim. kansainvälisten selkkausten sattuessa, Liittoon kuuluvat yhdistykset toimisivat yhtäaikaisesti ja yhdenmukaisesti. Kaikissa asianomaisissa tapauksissa Pääneuvoston on tehtävä aloite ehdotusten esittämisessä eri kansallisille ja paikallisille yhdistyksille. Yhteydenpidon helpottamiseksi Pääneuvosto julkaisee ajoittaisia selostuksia.

7. Koska työväenliikkeen menestys jokaisessa maassa voidaan turvata vain yhteenliittymisen ja järjestyneisyyden voimalla ja koska toisaalta Kansainvälisen Pääneuvoston hyödyllisyys riippuu suuressa määrin siitä, tuleeko se olemaan tekemisissä muutaman työväen yhtymien kansallisen keskuksen kanssa vaiko lukuisten pienten ja hajallisten paikallisyhdistysten kanssa, niin Kansainvälisen Liiton jokaisen jäsenen on omassa maassaan ponnistettava kaikki voimansa hajallisten työväenyhdistysten liittämiseksi kansallisiksi järjestöiksi, joita edustavat kansalliset keskuselimet. Itsestään selvää kuitenkin on, että sääntöjen tämän pykälän soveltaminen riippuu jokaisen maan erikoisista laeista ja että lakien aiheuttamia esteitä lukuunottamatta mikään ei estä ainoatakaan itsenäistä paikallista yhdistystä ottamasta välitöntä yhteyttä Pääneuvostoon.

7a. Taistelussaan omistavien luokkien yhdistynyttä valtaa vastaan proletariaatti voi toimia luokkana vain järjestäydyttyään erikoiseksi poliittiseksi puolueeksi, joka on vastakkainen kaikille omistavien luokkien luomille vanhoille puolueille.

Tämä proletariaatin järjestäytyminen poliittiseksi puolueeksi on välttämätöntä, jotta voitaisiin turvata yhteiskunnallisen vallankumouksen voitto ja tämän vallankumouksen lopullinen päämäärä — luokkien hävittäminen.

Taloudellisten taistelujen tuloksena aikaansaamaansa voimiensa yhteenliittymistä työväenluokka käyttäköön vipusimena myös taistelussaan riistäjiensä poliittista mahtia vastaan.

Koska maa- ja pääomamagnaatit käyttävät aina poliittisia etuoikeuksiaan taloudellisten monopoliasemiensa puolustamiseen ja ikuistamiseen sekä työn orjuuttamiseen, on poliittisen vallan valtaamisesta tullut proletariaatin suuri velvollisuus [1].

8. Jokaisella osastolla on oikeus nimittää oma kirjeenvaihtajasihteeri pitämään yhteyttä Pääneuvostoon.

---

[1] Pykälä 7a, joka on lyhennetty esitys Lontoon konferenssissa v. 1871 hyväksytystä päätöslauselmasta, lisättiin sääntöihin I Internationalen Haagin kongressin (syyskuu 1872) päätöksen perusteella. *Toim.*

9. Kansainvälisen Työväenliiton jäsenenä voi olla jokainen, joka hyväksyy sen periaatteet ja puolustaa niitä. Jokainen osasto on vastuunalainen hyväksymiensä jäsenten moitteettomuudesta.

10. Jokaiselle Kansainvälisen Työväenliiton jäsenelle, joka muuttaa asumaan maasta toiseen, tulee Liittoon järjestyneiden työläisten antaa veljellistä tukea.

11. Kansainväliseen Liittoon liittyvät työväenyhdistykset, yhtyessään veljellisen yhteistoiminnan murtumattomaan liittoon, säilyttävät kuitenkin koskemattomina jo olevat järjestönsä.

12. Näihin sääntöihin voidaan tehdä muutoksia jokaisessa kongressissa ehdolla, että sitä kannattaa $^{2}/_{3}$ läsnäolevista edustajista.

13. Kaikki se, mitä näissä säännöissä ei ole otettu huomioon, tullaan täydentämään erikoisessa ohjesäännössä, joka asetetaan jokaisen kongressin tarkistettavaksi.

Sääntöjen alkuperäisen tekstin K. Marx kirjoitti v. 1864 lokakuun 21. ja 27. päivien välisenä aikana

Lopullinen teksti julkaistiin Lontoossa v. 1871 erillisenä kirjasena

Julkaistaan v. 1871 ilmestyneen kirjasen tekstin mukaan

Suomennos englannin kielestä tehdystä venäjännöksestä.

Pykälä 7a suomennettu ranskan kielestä tehdystä venäjännöksestä

K. MARX

P. J. PROUDHONISTA

(KIRJE J. B. SCHWEITZERILLE)

Lontoossa, 24 pnä tammikuuta 1865

Kunnioitettava herra!

Sain eilen kirjeen, jossa Te vaaditte minulta seikkaperäistä *Proudhonin* arvostelua. Ajan puute estää minua täyttämästä toivomustanne. Sitä paitsi minulla ei ole käsillä hänen *ainoatakaan* teostaan. Osoittaakseni Teille kuitenkin, että minulla on hyvää tahtoa, kyhäsin pikimmittäin lyhyen alustelman. Voitte tätä sitten täydentää, tehdä siihen lisäyksiä, lyhennellä sitä, sanalla sanoen tehdä mitä parhaaksi katsotte.

Proudhonin ensimmäisiä kokeiluja en enää muista. Hänen oppilaskirjoituksensa *„Langue universelle"* [1] osoittaa, miten kursailemattomasti hän ryhtyi käsiksi ongelmiin, joiden ratkaisemiseen hänellä ei ollut alkeellisimpiakaan tietoja.

Hänen ensimmäinen teoksensa *„Qu'est-ce que la propriété?"* [2] on ehdottomasti hänen parhain teoksensa. Se on käänteentekevä, ellei sisältönsä uutuuden, niin ainakin sen uuden ja häikäilemättömän tavan puolesta, jolla puhutaan vanhaa. Hänen tuntemiensa ranskalaisten sosialistien ja kommunistien teoksissa ei tietysti vain arvosteltu kaikinpuolin *„propriététä"* [3], vaan se jopa utooppisesti *„lakkautettiinkin"*. Tässä kirjassa Proudhonin suhde Saint-Simoniin ja Fourier'hen on likimain samanlainen kuin Feuerbachin suhde Hegeliin. Hegeliin verraten Feuerbach on peräti köyhä. Hegelin *jälkeen* hän oli kuitenkin käänteentekevä mies, sillä hän nosti etualalle eräitä kristilliselle käsitykselle epämieluisia ja arvostelun menestykselle tärkeitä puolia, jotka Hegel oli jättänyt mystillisen clair-obscurin [4] peittoon.

[1] *„Langue universelle"* — yleinen kieli; maailmankieli. *Toim.*
[2] „Mitä on omistus?" *Toim.*
[3] *„propriété"* — omistus. *Toim.*
[4] *clair-obscur* — hämärä. *Toim.*

Proudhonin tuossa teoksessa on vielä vallitsevana voimakaslihaksinen tyyli, jos niin voidaan sanoa. Ja tämän tyylin katson sen pääansioksi. Näkyy, että sielläkin, missä Proudhon vain kertaa vanhaa, se on hänelle itsenäinen löytö, että se, mitä hän puhuu, on hänelle itselleen ollut uutta ja hän arvostaa sen uudeksi. Ärsyttävä uhkamielisyys, jolla hän ahdistaa taloustieteen „pyhimmistä pyhimpää", teräväjärkiset paradoksit, joiden avulla hän pilkkaa jokapäiväistä porvarillista ymmärrystä, musertava arvostelu, pureva iva, siellä täällä ilmenevä syvällinen ja vilpitön suuttumus nykyisyyden inhottavuutta kohtaan, vallankumouksellinen vakaumuksellisuus — kaikella tällä *„Qu'est-ce que la propriété?"* sähköisti lukijoita ja teki ensi kerran ilmestyttyään voimakkaan vaikutuksen. Tiukasti tieteellisessä poliittisen taloustieteen historiassa tämä kirja tuskin ansaitsisi mainintaa. Mutta sellaisilla sensaatioteoksilla on oma merkityksensä tieteessä samoin kuin kaunokirjallisuudessakin. Otettakoon esimerkiksi *Malthusin „Population"*[1] teos. Ensi kerran ilmestyneenä se ei ollut mitään muuta kuin *„sensational pamphlet"*[2] ja lisäksi *plagiaattia* alusta loppuun asti. Ja miten voimakkaan vaikutuksen teki silti tuo *ihmissukua häpäisevä paskilli!*

Jos Proudhonin kirja olisi edessäni, niin olisi helppoa muutamien esimerkkien pohjalla näyttää hänen *alkuperäinen kirjoitustapansa.* Niissä kohdissa, joita hän itse piti tärkeimpinä, hän jäljittelee *antinomioiden* käsittelyssä *Kantia* — tämä oli ainoa saksalainen filosofi, jonka hän tunsi silloin käännösten perusteella — ja syntyy selvä vaikutelma, että hänelle, samoin kuin Kantillekin, antinomien ratkaiseminen on jotain sellaista, mikä on ihmisjärjen *„toisella puolella"*, ts., mikä hänen omalle järjelleen jää epäselväksi.

Huolimatta kaikesta näennäisestä mullistavasta kumouksellisuudesta jo „Qu'est-ce que la propriété?" kirjasta tapaa sen ristiriidan, että Proudhon toisaalta arvostelee yhteiskuntaa ranskalaisen palstatilallisen (myöhemmin petit bourgeois'n[3]) katsantokannalta ja näkökohdasta, mutta toisaalta soveltaa tuohon yhteiskuntaan sosialisteilta perimäänsä mittapuuta.

Jo itse otsikko viittasi kirjan puutteisiin. Kysymys oli asetettu niin väärin, että siihen oli mahdotonta antaa oikeaa vastausta. *Antiikkiset omistussuhteet* tulivat *feodaalisten* hävittämiksi, ja feodaaliset — *porvarillisten.* Itse historia oli siis näin muodoin suorittanut aikaisempien *omistussuhteiden* arvostelun. Se, mitä Proudhon varsinaisesti käsitteli, oli *nykyinen porvarillinen omistus.* Kysymykseen: mitä se on? — voitiin vastata vain suo-

[1] „Essay on the Principle of Population" („Kirjoitus väestöperiaatteesta"). *Toim.*

[2] *„sensational pamphlet"* — sensaatiomainen häväistyskirjoitus. *Toim.*

[3] *„petit bourgeois"* — pikkuporvari. *Toim.*

rittamalla kriitillinen analyysi *poliittisen taloustieteen* kannalta, joka käsittää näiden *omistussuhteiden* kokonaisuuden niiden reaalisessa muodossa, ts. *tuotantosuhteina,* eikä niiden *juridisessa* ilmauksessa *tahdollisina suhteina.* Mutta kun Proudhon sitoi näiden taloudellisten suhteiden kokonaisuuden yleiseen juridiseen käsitteeseen „omistus", *„la propriété",* niin hän ei myöskään voinut päästä sitä vastausta pitemmälle, jonka Brissot oli antanut jo ennen v. 1789 samoin sanoin samankaltaisessa teoksessa: „La propriété c'est le vol" [1].

Parhaassa tapauksessa siitä seuraa vain, että porvarillis-juridiset *„varkaus"*-käsitteet sopivat myös porvarin omaan *„rehelliseen"* tuloon. Toisaalta, koska *„varkaus"* omistuksen väkivaltaisena loukkaamisena *edellyttää omistusta,* Proudhon meni sekaisin kaikenlaisissa, hänelle itselleen epäselvissä *todellista porvarillista omistusta* koskevissa järkeilyissään.

Oleskellessani Pariisissa v. 1844 jouduin henkilökohtaisiin suhteisiin Proudhonin kanssa. Mainitsen siitä tässä, koska minäkin olen tietyssä määrässä syypää hänen „sophistication'iinsa", joksi englantilaiset nimittävät kauppa-artikkelien väärentämistä. Pitkien, usein läpi yön kestäneiden kiistojen aikana saastutin hänet hänen suureksi vahingokseen hegeliläisyydellä, jota hän saksan kieltä taitamattomana ei kuitenkaan voinut kunnollisesti tutkia. Jouduttuani karkotetuksi Pariisista hra *Karl Grün* jatkoi alkamaani työtä. Saksalaisen filosofian opettajana tällä oli minuun verrattuna vielä se etu, ettei hän itse ymmärtänyt siitä mitään.

Vähää ennen hänen toisen suuren teoksensa *„Philosophie de la misère etc"* [2] — ilmestymistä Proudhon itse tiedotti siitä minulle eräässä hyvin seikkaperäisessä kirjeessä, jossa on mm. seuraavat sanat: *„J'attends votre férule critique"* [3]. Ja todellakin, tuo arvostelu ryöpsähti pian hänen niskaansa (kirjassani *„Misère de la philosophie etc", Paris* 1847 [4]) sellaisessa muodossa, että se teki ainiaaksi lopun ystävyydestämme.

Tästä sanotusta Te näette, että kirjassaan *„Philosophie de la misère ou Système des contradictions économiques"* [5] Proudhon oikeastaan ensi kerran antoi vastauksen kysymykseen: *„Qu'est-ce que la propriété?"* Tosiaankin, vasta ensimmäisen kirjansa ilmestymisen jälkeen Proudhon alkoi taloudelliset tutkimuksensa; hän havaitsi, että hänen asettamaansa kysymykseen ei voida vastata *haukkumisella,* vaan ainoastaan nykyaikaisen *poliittisen taloustieteen* kannalta suoritetulla *analyysilla.* Samalla hän yritti

[1] „Omistus on varkautta". *Toim.*
[2] „Kurjuuden filosofia jne.". *Toim.*
[3] „Odotan ankaraa arvosteluanne". *Toim.*
[4] „Filosofian kurjuus jne.", Pariisi 1847. *Toim.*
[5] „Kurjuuden filosofia eli taloudellisten ristiriitojen järjestelmä". *Toim.*

esittää dialektisesti taloudellisten kategoriain järjestelmän. *Kantin* ratkaisemattomien *„antinomioiden"* tilalle piti nyt astua kehityksen välineeksi *Hegelin „ristiriidan"*.

Hänen kaksiosaista, paksua teosta koskevan arvosteluni Te löydätte vastausteoksestani. Siinä olen mm. osoittanut, kuinka vähän Proudhon on perehtynyt tieteellisen dialektiikan salaisuuksiin ja kuinka hän toisaalta yhtyy spekulatiivisen filosofian illuusioihin vääntäessään taloudelliset kategoriat ennestään oleviksi *ikuisiksi aatteiksi,* sen sijaan että käsittäisi ne *aineellisen tuotannon määrättyä kehitysastetta vastaavien historiallisten tuotantosuhteiden teoreettiseksi ilmaukseksi,* ja kuinka hän tuota kiertotietä palaa jälleen porvarillisen taloustieteen kannalle[1].

Osoitan edelleen vielä, kuinka peräti riittämättömästi ja jopa suorastaan koulupoikamaisesti hän tuntee *poliittisen taloustieteen,* jota on ryhtynyt arvostelemaan, ja kuinka hän yhdessä utopistien kanssa tavoittelee niin sanottua *„tiedettä",* jonka avulla voitaisiin keksiä a priori[2] kaava „sosiaalisen ongelman ratkaisemiseksi", sen sijaan että ammentaisi tiedettä historiallisen liikkeen kriitillisestä tiedostamisesta, liikkeen, joka itse luo *vapautuksen aineelliset edellytykset.* Erikoisestikin osoitetaan, kuinka epäselviksi, vääriksi ja puolinaisiksi jäävät Proudhonin käsitykset kaiken perustasta — *vaihtoarvosta,* näkeepä hän *Ricardon* arvoteorian utooppisessa tulkinnassa uuden tieteen perustan. Päätelmäni hänen yleisestä katsantokannastaan esitän yleiskohdittain seuraavasti:

„Jokaisella taloudellisella suhteella on hyvä ja huono puolensa — se on ainoa kohta, jossa hra Proudhon ei itseään kumoa. Hyvän puolen tuovat, hänen mielestään, esiin taloustieteilijät; huonon puolen taas paljastavat sosialistit. Taloustieteilijöiltä hän ottaa ikuisten suhteiden välttämättömyyden; sosialisteilta hän ottaa taas sen illuusion, että kurjuudessa nähdään vain kurjuus (sen sijaan että siinä nähtäisiin vallankumouksellinen hajottava puoli, joka kukistaa vanhan yhteiskunnan). Hän on samaa mieltä niin toisten kuin toistenkin kanssa, yrittäen samalla nojautua tieteen auktoriteettiin. Tieteen hän rajoittaa tieteellisen kaavan surkeisiin mittoihin; hän on mies, joka tavoittelee kaavoja. Näin muodoin hra Proudhon imartelee itseään luullessaan

---

[1] „Sanoessaan, että olemassaolevat suhteet — porvarillisen tuotannon suhteet — ovat *luonnollisia,* taloustieteilijät antavat siten ymmärtää, että ne ovat nimenomaan niitä suhteita, joiden vallitessa rikkaus luodaan ja tuotantovoimat kehittyvät luonnonlakien mukaisesti. Siis itse nämä suhteet ovat ajan vaikutuksesta riippumattomia *luonnollisia lakeja.* Ne ovat *ikuisia lakeja,* jotka tulevat aina hallitsemaan yhteiskuntaa. Näin muodoin tähän saakka on historia ollut, mutta nyt sitä ei enää ole" (teokseni 113. sivu). *(Marxin huomautus.)* — Ks. *K. Marx* ja *F. Engels,* Teokset, V osa, ss. 373—374. *Toim.*

[2] — ennakolta, ennen kokemusta. *Toim.*

ottaneensa arvostelun alaiseksi sekä poliittisen taloustieteen että kommunismin, mutta itse asiassa hän on niitä kumpaakin alempana. Hän on taloustieteilijöitä alempana, koska luulee, että maagillisen kaavan omaavana filosofina hänen ei tarvitse syventyä puhtaasti taloustieteellisiin yksityisseikkoihin; hän on sosialisteja alempana, koska hänellä ei ole riittävästi miehuullisuutta eikä myöskään riittävästi ymmärrystä voidakseen kohota, vaikkapa vain mietiskelyssä, porvarillisen näköpiirin yläpuolelle... Tieteen miehenä hän haluaa leijailla porvarien ja proletaarien yläpuolella, mutta *hän on vain pikkuporvari,* joka horjuu alinomaa pääoman ja työn välillä, poliittisen taloustieteen ja kommunismin välillä" [1].

Niin ankaralta kuin tämä tuomio kuulostaakin, allekirjoitan nytkin sen jokaisen sanan. Mutta samalla muistettakoon, että siihen aikaan, kun julistin Proudhonin kirjan pikkuporvarillisen sosialismin säännöskokoelmaksi ja teoreettisesti sen todistin, taloustieteilijät ja sosialistit julistivat Proudhonin pannaan ultravallakumouksellisena. Sen vuoksi en myöhemminkään yhtynyt niihin, jotka huusivat, että hän on *„kavaltanut"* vallankumouksen. Se ei ollut hänen syynsä, jollei hän heti alusta pitäen sekä muiden että itsensäkin väärin ymmärtämänä täyttänyt perusteettomia toiveita.

Kirjassa *„Philosophie de la misère"* Proudhonin esitystavan kaikki puutteet pistävät silmään hyvin epäedullisesti muodostaen kontrastin teokselle *„Qu'est-ce que la propriété?"*. Tyyli on usein sitä, mitä ranskalaiset sanovat *ampoulé'ksi* [2]. Pöyhkeä spekulatiivinen mongerrus, jonka pitäisi olla muka saksalaista filosofista esitystapaa, alkaa säännöllisesti siellä, missä gallialainen järjen terävyys pettää. Kerskaileva, omahyväinen, mainostava sävy, erittäinkin niin ikävystyttävä laverteleminen *„tieteestä"* ja teennäinen pöyhkeily sillä suorastaan vihlovat korvaa. Vilpitön hartaus, joka huokuu hänen ensimmäisestä teoksestaan, korvataan siinä eräissä kohdissa systemaattisesti kuumeisen kiihkeällä deklamoinnilla. Sitä paitsi siinä on itseoppineen avutonta ja inhottavaa oppineisuutta, itseoppineen, jonka synnynnäinen ylpeys ajattelunsa omaperäisyydestä ja itsenäisyydestä on jo murtunut ja joka nyt nousukkaana tieteessä kuvittelee, että hänen pitää pöyhkeillä sillä, mikä hän ei ole ja mitä hänellä ei ole. Sitten se pikkuporvarin ajatustapa, pikkuporvarin, joka sopimattoman karkeasti, tyhmästi, pinnallisesti ja suorastaan väärin hyökkää sellaista miestä kuin on *Cabet'ta* vastaan, joka ansaitsee kunnioitusta Ranskan proletariaatin liikkeessä esittämänsä osan vuoksi,

---

[1] Sama, ss. 119, 120. *(Marxin huomautus.)* — Ks. *K. Marx* ja *F. Engels,* Teokset, V osa, s. 378. *Toim.*

[2] *ampoulé* — mahtipontinen. *Toim.*

kun sitä vastoin esimerkiksi *Dunoyer'ta* kohtaan (olihan tämä tosin „valtioneuvos") hän on hyvin kohtelias, vaikka tuon Dunoyer'n koko merkitys on siinä koomillisessa vakavuudessa, jolla hän paksussa kolmiosaisessa ja sietämättömän pitkäveteisessä teoksessaan saarnaa rigorismia, jonka Helvétius luonnehtii seuraavasti: *„Onnettomilta vaaditaan täydellisyyttä"*.

Helmikuun vallankumous oli ajan puolesta Proudhonille todellakin kovin sopimaton, sillä hänhän oli juuri muutamia viikkoja ennen sitä todistanut kumoamattomasti, että *„vallankumousten aikakausi"* on ainiaaksi mennyt ohi. Hänen esiintymisensä kansalliskokouksessa, niin vähäistä kyseessä olevien olosuhteiden ymmärtämistä kuin se todistikin, ansaitsee täyden tunnustuksen. Kesäkuun kapinan *jälkeen* se oli mitä miehuullisin teko. Sillä oli sitä paitsi se myönteinen seuraus, että Proudhonin ehdotuksia vastustavassa vastauspuheessaan, joka julkaistiin sitten erikoisena kirjasena, hra *Thiers* osoitti koko Euroopalle, millä lapsenkatekismusjalustalla seisoi tuo Ranskan porvariston henkinen tukipylväs. Hra Thiersiin verrattuna Proudhon todellakin kasvoi vedenpaisumuksenedelliseksi kolossiksi.

Proudhonin keksimät *„crédit gratuit"* [1] ja siihen pohjautuva *„kansanpankki"* (banque du peuple) olivat hänen viimeisiä taloustieteellisiä „urotöitään". Kirjassani *„Poliittisen taloustieteen arvostelua", 1. vihko, Berliini 1859* (ss. 59—64) [2], todistetaan, että hänen katsomustensa teoreettinen perusta sai alkunsa siitä, että hän ei tuntenut porvarillisen poliittisen taloustieteen perusaineksia, nimittäin *tavaroiden* suhdetta *rahaan,* kun taas käytännöllisenä päällysrakennuksena oli vanhempien ja paljon paremmin laadittujen suunnitelmien yksinkertainen toistaminen. Että luottotoiminta on edistänyt omaisuuden siirtymistä toisen luokan käsistä toisen luokan käsiin kuten esim. Englannissa 18. vuosisadan alussa ja sittemmin taas 19. vuosisadan alussa, ja että tietyissä taloudellisissa ja poliittisissa oloissa se saattaa edistää proletariaatin vapautumisen jouduttamista, sitä ei voida epäillä vähääkään ja se on itsestään selvää. Mutta läpeensä *poroporvarillista* fantasiaa on pitää *korkoa tuottavaa pääomaa pääoman perusmuotona* ja yrittää tehdä erikoisesta luoton käytöstä, koron näennäisestä poistamisesta, yhteiskunnallisen uudistamisen perusta. Ja todellakin havaitsemme, että tätä fantasiaa kehittelivät yksityiskohtaisesti jo *17. vuosisadan englantilaisen pikkuporvariston taloudelliset ideologit.* Proudhonin polemiikki Bastiat'n kanssa (1850) korkoa tuottavasta pääomasta on paljon alempana kuin *„Philosophie de la misère"*. Hän saa

[1] *„crédit gratuit"* — ilmainen luotto. *Toim.*
[2] Ks. *K. Marx* ja *F. Engels,* Teokset, XII osa, 1. nidos, ss. 67—72. *Toim.*

aikaan sen, että Bastiat'kin lyö hänet, ja nostaa hullunkurisen metakan joka kerta, kun vastustaja antaa hänelle iskun.

Muutamia vuosia sitten Proudhon kirjoitti — muistaakseni Lausannen hallituksen julistamaan kirjoituskilpailuun — kilpakirjoituksen „*Verot*". Siinä ei ole enää jälkeäkään nerokkuudesta. Jäljellä ei ole muuta kuin *petit bourgeois tout pur*[1].

Mitä tulee Proudhonin poliittisiin ja filosofisiin teoksiin, niin kaikissa niissä tulee esiin se sama ristiriitainen, kaksinainen luonne, kuin hänen taloudellisissakin tutkimuksissaan. Sitä paitsi niillä on vain paikallinen, Ranskaan rajoittuva arvo. Mutta hänen hyökkäyksillään uskontoa, kirkkoa jne. vastaan oli kuitenkin suuri paikallinen merkitys aikana, jolloin ranskalaiset sosialistit katsoivat sopivaksi pitää uskonnollisuutta paremmuutenaan 18. vuosisadan porvarilliseen voltairelaisuuteen ja 19. vuosisadan saksalaiseen jumalattomuuteen verrattuna. Kun Pietari Suuri voitti barbaarisuudella Venäjän barbaarisuuden, niin Proudhon teki parhaansa voittaakseen fraseologialla ranskalaisen fraseologian.

Ei ainoastaan huonoiksi teoksiksi, vaan halpamaisuudeksi, kuitenkin pikkuporvarillista katsantokantaa vastaavaksi halpamaisuudeksi, on katsottava hänen teoksensa „*Coup d'état*"[2], jossa hän keimailee Louis Bonapartelle ja yrittää itse asiassa tehdä tämän kelvolliseksi ranskalaisille työläisille, ja hänen viimeinen *Puolaa* vastaan tähdätty teoksensa, jossa hän tsaarin mieliksi ilmaisee kretiinin kyynillisyyttä.

Proudhonia on verrattu usein *Rousseau'hon*. Mikään ei voi olla virheellisempää. Hän muistuttaa enemmänkin *Nic. Linguet'ta*, jonka kirja „*Théorie des lois civiles*"[3] on muuten varsin nerokas teos.

Proudhon oli luonnostaan taipuvainen dialektiikkaan. Mutta kun hän ei koskaan käsittänyt todella tieteellistä dialektiikkaa, niin hän päätyi vain sofistiikkaan. Itse asiassa tämä johtui hänen pikkuporvarillisesta katsantokannastaan. Pikkuporvari on niin kuin historioitsija *Raumerkin* kokoonpantu puolesta ja toisesta. Sellainen hän on taloudellisissa intresseissään ja *siitä syystä* myöskin politiikassaan, uskonnollisissa, tieteellisissä ja taiteellisissa katsomuksissaan. Sellainen hän on moraalissaan, sellainen hän on in everything[4]. Hän on olennoitunut ristiriita. Ja jos hän sen lisäksi on älykäs mies, kuten Proudhon, niin hän oppii pian pelaamaan omilla ristiriitaisuuksillaan ja muuttamaan ne asianhaarojen mukaisesti kummallisiksi, kirkuviksi, väliin skandaalimaisiksi, väliin loistaviksi paradokseiksi.

[1] *petit bourgeois tout pur* — aidoin pikkuporvari. *Toim.*
[2] „*Coup d'état*" — valtiokaappaus. *Toim.*
[3] „Siviililakiteoria". *Toim.*
[4] *in everything* — kaikessa. *Toim.*

Tieteellinen puoskarointi ja poliittinen sopeutuvaisuus liittyvät erottamattomasti sellaiseen katsantokantaan. Sellaisten henkilöiden ainoaksi kannustavaksi vaikuttimeksi jää vain *turhamaisuus*, ja heitä, kuten kaikkia turhamaisia ihmisiä, kiinnostaa enää vain hetkellinen menestys, sensaatio. Näin menetetään kiertämättömästi se yksinkertainen moraalinen tahdikkuus, joka aina piti esimerkiksi Rousseaun loitolla kaikenlaisesta, jopa näennäisestäkin kompromissista olemassaolevan vallan kanssa.

Kenties jälkimaailma luonnehtii tämän ranskalaisuuden myöhemmän vaiheen siten, että Louis Bonaparte oli sen Napoleon, ja Proudhon — sen Rousseau-Voltaire.

Saatte nyt itse ottaa kannettavaksenne vastuun siitä, että Te näin pian tämän miehen kuoleman jälkeen panitte minut hänen kuolemanjälkeisen tuomarinsa osaan.

Teitä kunnioittaen **Karl Marx**

Kirjoittanut K. Marx tammikuun 24. pnä 1865

Julkaistu „Social-Demokrat'issa" vuoden 1865 helmikuun 1., 3. ja 5. päivän numeroissa

Julkaistu uudelleen liitteenä K. Marxin kirjan „Filosofian kurjuus" saksalaiseen painokseen, joka ilmestyi vuonna 1885 F. Engelsin toimittamana

Julkaistaan sanomalehden tekstistä, joka on tarkastettu vuoden 1885 painoksen tekstin mukaan

Suomennos saksan kielestä tehdystä venäjännöksestä

K. MARX

TYÖPALKKA, HINTA JA VOITTO

[ALKUHUOMAUTUKSIA]

Kansalaiset!

Ennen kuin käyn käsiksi varsinaiseen aiheeseen, sallikaa minun tehdä eräitä alkuhuomautuksia.

Nykyisin vallitsee mannermaalla todellinen lakkoepidemia, ja palkankorotusvaatimus on tullut yleiseksi. Kysymys tulee käsiteltäväksi myös kongressissamme. Teillä Kansainvälisen Työväenliiton johtajina täytyy tässä mitä tärkeimmässä kysymyksessä olla varma kanta. Sen tähden olen katsonut velvollisuudekseni käydä käsiksi asiaan perusteellisesti — silläkin uhalla, että asetan kärsivällisyytenne kovalle koetukselle.

Toinen alkuhuomautus minun on tehtävä kansalaiseen Westoniin nähden. Hän ei ole teille vain esittänyt mielipiteitä, joiden hän tietää olevan työväenluokan keskuudessa äärimmäisen epäpopuläärisiä, vaan hän on puolustanut näitä mielipiteitä myös julkisesti luullen tekevänsä sen työväenluokan etujen nimessä [1]. Jokaisen meistä täytyy kunnioittaa suuresti sellaista moraalisen rohkeuden osoitusta. Toivon, että hän esitelmäni suorasta tyylistä huolimatta tulee esitelmäni lopussa näkemään, että olen

[1] Englantilainen työläinen John Weston puolusti Kansainvälisen Työväenliiton Pääneuvostossa sellaista väitettä, että palkankorotus ei voi parantaa työläisten asemaa ja että trade unionien toiminta on katsottava vahingolliseksi. *Toim.*

yhtämieltä siitä, mikä minusta näyttää olevan oikeana perusajatuksena hänen teeseissään, joita kuitenkin nykyisessä muodossaan pidän teoreettisesti väärinä ja käytännön kannalta vaarallisina.

Siirryn nyt käsiteltävänämme olevaan asiaan.

1. [TUOTANTO JA TYÖPALKKA]

Kansalaisen Westonin todistelu perustuu itse asiassa kahteen olettamukseen:

1) että *kansallisen tuotannon summa* on jokin, *mikä ei muutu, pysyväinen* paljous eli, kuten matemaatikot sanoisivat, *muuttumaton* suure;

2) että *reaalipalkkojen summa,* ts. sillä tavaramäärällä, jonka niillä voi ostaa, mitattujen työpalkkojen summa, *on muuttumaton* summa, *muuttumaton* suure.

Mutta hänen ensimmäinen väitteensä on ilmeisesti erheellinen. Tulette huomaamaan, että tuotannon arvo ja määrä nousevat vuosi vuodelta, että kansallisen työn tuotantovoimat kasvavat ja että tämän kasvaneen tuotannon kiertokululle välttämätön rahamäärä alituisesti vaihtelee. Mikä pätee vuoden mittaan ja eri vuosina verrattaessa niitä toisiinsa, se pätee myös vuoden joka keskimääräispäivään nähden. Kansallisen tuotannon määrä eli suuruus vaihtelee alituisesti. Se ei ole mikään *muuttumaton,* vaan *muuttuva* suure, eikä toisin voi ollakaan, vaikkei otettaisikaan lukuun väestön lukumäärän muutoksia, koska *pääoman kasaantumisessa* ja *työn tuotantovoimissa* on alituista vaihtelua. Varmaa on, että jos tänään tapahtuisi *yleisen palkkatason korotus,* niin tämä korotus *sinänsä* ei *välittömästi* muuttaisi tuotannon määrää, olkoot sen lopulliset seuraukset mitkä tahansa. Sen lähtökohtana olisi aluksi asioiden nykyinen tila. Mutta jos kansallinen tuotanto oli *ennen* palkankorotusta *muuttuva* eikä *pysyvä,* niin silloin se on palkankorotuksen *jälkeenkin* muuttuva eikä pysyvä.

Mutta olettakaamme että kansallisen tuotannon määrä olisi *pysyväinen* eikä *muuttuva.* Silloinkin olisi se, mitä ystävämme Weston pitää loogillisena johtopäätöksenä, vain perustelematon väite. Jos on määrätty luku, sanokaamme 8, niin ei tämän luvun *ehdoton* raja estä sen osien *suhteellisten* rajojen muuttumista. Jos voitto on 6 ja työpalkka 2, niin työpalkka voi nousta 6:een ja voitto laskee 2:een ja kuitenkin pysyy kokonaismäärä 8:na. Tällä tavoin ei pysyväinen tuotannon määrä suinkaan todistaisi työpalkan määrän pysyväisyyttä. Kuinka sitten ystävämme Weston todistaa tämän pysyväisyyden? Vain väittämällä sitä.

Mutta vaikka olettaisimmekin hänen väitteensä oikeaksi, niin se vaikuttaisi kahteen suuntaan, kun hän sen sijaan antaa sen vaikuttaa vain yhteen suuntaan. Jos palkkasumma on pysyväinen suure, niin sitä ei voida enempää korottaa kuin alentaakaan. Jos siis työläiset, pyrkiessään saamaan ohimenevän palkankorotuksen, menettelevät tyhmästi, niin kapitalistitkin menettelevät yhtä tyhmästi, pyrkiessään saamaan ohimenevän palkanalennuksen. Ystävämme Weston ei kiellä, että tietyissä olosuhteissa työläiset *voivat* pakottaa kapitalistit korottamaan palkkaa, mutta koska palkkasumma on hänestä luonnostaan määrätty, niin vastavaikutuksenkin täytyy seurata. Mutta toisaalta hän tietää myös sen, että kapitalistit *voivat* väkisin alentaa palkkaa ja todellakin pyrkivät tekemään sen alinomaa. Palkanmuuttumattomuus-periaatteen mukaan vastavaikutuksen täytyy seurata niin tässä kuin toisessakin tapauksessa. Työläiset menettelisivät sen tähden oikein, jos he nousisivat vastustamaan palkanalennusyrityksiä tai jo toimeenpantuja palkanalennuksia. He olisivat siis oikeassa pakottaessaan *korottamaan palkkaa,* sillä jokainen *vastatoimenpide* palkanalennusta vastaan on *toimenpide* palkankorotuksen puolesta. Kansalaisen Westonin oman *palkanmuuttumattomuus*-periaatteen mukaan työläisten pitäisi sen tähden tietyissä olosuhteissa liittyä yhteen ja taistella palkankorotuksen puolesta.

Jos hän kieltää tämän johtopäätöksen, niin hänen täytyy luopua siitä olettamuksesta, josta se johtuu. Siinä tapauksessa hänen ei pidä sanoa, että palkkasumma on *muuttumaton suure,* vaan että — vaikkei se voi eikä sen saa *suureta* — se voi ja sen täytyy *pienetä* aina, kun pääomaa huvittaa sitä alentaa. Jos kapitalistia huvittaa ruokkia teitä perunoilla lihan asemesta ja kauralla vehnän asemesta, niin teidän täytyy pitää hänen tahtoaan poliittisen taloustieteen lakina ja alistua siihen. Jos jossakin maassa palkkataso on korkeampi kuin toisessa, esim. Yhdysvalloissa korkeampi kuin Englannissa, niin teidän on selitettävä, että tämä palkkatason erilaisuus johtuu Amerikan ja Englannin kapitalistien tahdon erilaisuudesta — metodi, joka kylläkin suuresti yksinkertaistaisi ei vain taloudellisten ilmiöiden, vaan myöskin kaikkien muiden ilmiöiden tutkimista.

Mutta siinäkin tapauksessa voisimme kysyä, *miksi* amerikkalaisen kapitalistin tahto on erilainen kuin englantilaisen kapitalistin? Jotta voitaisiin vastata tähän kysymykseen on siirryttävä *tahdon* piirin ulkopuolelle. Joku pappi voi sanoa minulle, että jumala tahtoo Ranskassa toista kuin Englannissa. Jos vaadin häntä selittämään tämän tahdon kaksinaisuuden, saattaa hänellä olla otsaa vastata, että jumalaa huvittaa tahtoa Ranskassa toista kuin Englannissa. Mutta ystävämme Weston on varmasti viimeinen ottamaan perusteluksi kaiken järjellisen ajattelun täydellisen kieltämisen.

Kapitalisti *tahtoo* varmasti ottaa niin paljon kuin mahdollista. Meidän tehtävänämme ei suinkaan ole jaaritella hänen *tahtomuksistaan*, vaan tutkia hänen *voimaansa, tämän voiman rajoja ja näiden rajojen luonnetta.*

2. [TUOTANTO, TYÖPALKKA, VOITTO]

Esitelmän, jonka kansalainen Weston meille piti, olisi voinut mahduttaa pähkinänkuoreen.

Hänen koko todistelunsa supistuu seuraavaan: Jos työväenluokka pakottaa kapitalistiluokan maksamaan sille rahapalkan muodossa 5 shillingiä 4 shillingin asemesta, niin kapitalisti antaa sitä vastaan tavaramuodossa 4 shillingin arvon 5 shillingin arvon asemesta. Työväenluokan pitäisi silloin maksaa 5 shillingiä siitä, minkä se ennen palkankorotusta osti 4 shillingillä. Mutta miksi asianlaita on näin? Miksi kapitalisti antaa 5 shillingistä vain 4 shillingin arvon? Siksi että palkkasumma on pysyväinen. Mutta miksi se on määritelty tavara-arvoina 4 shillingiksi? Miksei 3:ksi tai 2:ksi tai joksikin muuksi summaksi. Jos palkkasumman suuruus on jonkin niin kapitalistin kuin työläisenkin tahdosta riippumattoman taloudellisen lain määräämä, niin kansalaisen Westonin pitäisi ensi sijassa esittää tämä laki ja todistaa se. Hänen täytyisi tämän lisäksi todistaa, että palkkasumma, joka kunakin kyseessäolevana ajankohtana on tosiasiallisesti maksettu, vastaa aina tarkalleen välttämätöntä palkkasummaa eikä poikkea siitä milloinkaan. Jos toisaalta palkkasumman kyseiset rajat riippuvat *pelkästään* kapitalistin tahdosta tai hänen ahneutensa rajoista, niin ne ovat mielivaltaisia rajoja. Niissä ei ole mitään välttämättömyyttä. Ne voivat muuttua kapitalistin tahdon *mukaan* ja siis myös *vastoin* hänen tahtoaan.

Kansalainen Weston havainnollisti teoriaansa seuraavasti: jos soppavati, josta määrätyn henkilömäärän on syötävä, sisältää määrätyn määrän soppaa, niin lusikoiden suureneminen ei lisäisi sopan määrää. Hän suokoon minulle anteeksi, jos tämä havainnollistaminen tuntuu minusta vähän lusikkamaiselta. Se tuo mieleeni erään vertauksen, jota Menenius Agrippa käytti. Kun Rooman plebeijit tekivät lakon Rooman patriiseja vastaan, niin patriisi Agrippa selitti heille, että patriisien vatsa ruokkii valtiokehon plebeijijäseniä. Agrippa ei kuitenkaan voinut todistaa, että toisen ihmisen jäseniä ravitaan täyttämällä toisen vatsaa. Kansalainen Weston puolestaan on unohtanut, että vadissa, josta työläiset syövät, on kansallisen työn koko tuote, ja syynä siihen, että he eivät saa siitä enempää, ei ole vadin pienuus eikä sen sisällön vähyys, vaan yksinomaan heidän lusikkansa pienuus.

Millä tempulla kapitalisti saa annetuksi 5 shillingistä 4 shillingin suuruisen arvon? Korottamalla myymiensä tavaroiden hintaa. Mutta riippuuko hinnankorotus tai yleisemmin sanottuna tavaroiden hinnan muutos, riippuvatko itse hinnat pelkästä kapitalistien tahdosta? Vai ovatko päinvastoin tietyt olosuhteet välttämättömät, jotta tämä tahto saatettaisiin voimaan? Ellei, niin markkinahintojen kohoaminen ja laskeminen, alituinen muuttuminen ovat ratkaisematon arvoitus.

Kun oletamme, ettei ole tapahtunut minkäänlaista muutosta enempää työn tuotantovoimissa kuin käytössä olevan pääoman ja työn määrässä eikä rahan arvossa, jossa tuotteiden arvot arvioidaan, vaan *on muuttunut ainoastaan palkkataso,* niin kuinka tämä *palkankorotus* voisi vaikuttaa *tavaroiden hintaan?* Vain vaikuttamalla näiden tavaroiden kysynnän ja tarjonnan väliseen tosiasialliseen suhteeseen.

On täysin totta, että työväenluokka kokonaisuutena käyttää ja sen täytyy käyttää koko tulonsa *välttämättömyystarvikkeisiin.* Yleinen palkkatason kohoaminen aiheuttaisi sen tähden *välttämättömyystarvikkeiden* kysynnän lisääntymisen ja sen seurauksena myös *markkinahintojen* kohoamisen. Kapitalisteille, jotka tuottavat näitä tarvikkeita, heidän tavaroidensa markkinahintojen kohoaminen korvaisi heidän maksamiensa palkkojen korotuksen. Mutta kuinka on toisten kapitalistien laita, jotka *eivät* tuota välttämättömyystarvikkeita? Ja älkää luulko, että niitä on kourallinen. Kun otatte huomioon, että kaksi kolmasosaa kansallisesta tuotosta kuluttaa väestön viidesosa — tai jopa vain seitsemäs osa, kuten eräs alahuoneen jäsen väitti hiljattain — niin ymmärrätte, mikä suunnaton osa kansallisesta tuotosta täytyy tuottaa ylellisyysesineiden muodossa tai *vaihtaa* ylellisyysesineisiin, ja mikä suunnaton määrä välttämättömyystarvikkeita täytyy tuhlata lakeijoiden, hevosien, kissojen jne. ylläpitoon; tämä tuhlaus, kuten kokemuksesta tiedämme, pienenee aina huomattavasti välttämättömyystarvikkeiden hintojen kohotessa.

Siis minkälainen olisi niiden kapitalistien asema, jotka *eivät* tuota välttämättömyystarvikkeita? Yleisestä palkankorotuksesta aiheutuvaa *voiton suhdeluvun pienenemistä* he eivät voisi korvata *korottamalla tavaroidensa hintoja,* koska näiden tavaroiden kysyntä ei lisääntyisi. Heidän tulonsa pienenisi, ja tästä pienentyneestä tulosta heidän täytyisi samasta kalliimpien välttämättömyystarvikkeiden määrästä maksaa enemmän. Mutta se ei olisi vielä kaikki. Koska heidän tulonsa pienenisi, heidän täytyisi vähentää myös ylellisyysesineiden kulutusta, ja tällä tavalla vähenisi heidän omien tavaroidensa keskinäinen kysyntä. Tämän kysynnän pienentymisen seurauksena alenisivat heidän tavaroidensa hinnat. Siis noilla teollisuusaloilla ei *voiton suhdeluku pienenisi* yksinomaan palkkatason yleisen kohoamisen vaikutuksesta,

vaan myös yleisen palkankorotuksen, välttämättömyystarvikkeiden hintojen nousun ja ylellisyysesineiden hintojen laskun yhteisestä vaikutuksesta.

Millaisia seurauksia olisi tästä eri teollisuusaloilla käytettyjen pääomien *voiton suhdeluvun erilaisuudesta*? Tietysti samanlaisia kuin kaikissa niissä tapauksissa, jolloin eri tuotantoalojen *keskimääräisissä voiton suhdeluvuissa* syntyy jostakin syystä eroavaisuuksia. Pääoma ja työ siirtyisivät vähemmän tuottavilta aloilta tuottavammille, ja tätä siirtymistä kestäisi niin kauan, kunnes tarjonta toisella teollisuusalalla kasvaa lisääntynyttä kysyntää vastaavaksi ja toisilla teollisuusaloilla alenee pienentynyttä kysyntää vastaavaksi. *Tämän muutoksen tapahduttua yleinen voiton suhdeluku* eri teollisuusaloilla olisi·jälleen tasoissa. Koska koko siirtyminen alunperin aiheutui vain erilaisten tavaroiden tarjonnan ja kysynnän välisen suhteen muuttumisesta, niin syyn kadottua lakkaisi myös sen vaikutus ja *hinnat* palaisivat aikaisempaan tasoonsa ja tasapainoon. Palkankorotuksen aiheuttama *voiton suhdeluvun pienentyminen* ei rajoittuisi koskemaan eräitä teollisuusaloja, vaan olisi *yleinen*. Olettamuksemme mukaisesti ei enempää työn tuotantovoimissa kuin tuotannon kokonaismäärässäkään tapahtuisi muutosta, *vaan kysymyksessä oleva tuotemäärä olisi vain muuttunut muodoltaan*. Tuotemäärästä olisi nyt suurempi osa välttämättömyystarvikkeiden muodossa, pienempi osa ylellisyysesineiden muodossa tai, mikä olisi ihan samaa, pienempi osa vaihdettaisiin ulkomaalaisiin ylellisyystavaroihin ja kulutettaisiin alkuperäisessä muodossaan tai, mikä taas olisi ihan samaa, suurempi osa kotimaisesta tuotemäärästä vaihdettaisiin ulkomaalaisiin välttämättömyystarvikkeihin ylellisyysesineiden asemesta. Palkkatason yleinen kohoaminen aiheuttaisi sen tähden markkinahintojen ohimenevän häiriön jälkeen vain voiton suhdeluvun yleisen pienenemisen ilman mitään pitkäaikaista tavaroiden hintojen muuttumista.

Jos minulle sanotaan, että edelläolevassa todistelussani olen olettanut, että koko palkanlisäys käytetään välttämättömyystarvikkeisiin, niin vastaan siihen, että olen esittänyt kansalaisen Westonin mielipiteelle suotuisimman olettamuksen. Jos palkanlisäys käytettäisiin esineisiin, joita työläiset eivät aikaisemmin kuluttaneet, niin ei heidän ostovoimansa tosiasiallinen lisääntyminen tarvitsisi mitään todistusta. Koska tämä ostovoiman lisääntyminen on kuitenkin vain seuraus palkankorotuksesta, niin sen täytyy tarkalleen vastata kapitalistien ostovoiman vähentymistä. Tavaroiden *kokonaiskysyntä ei* sen tähden *lisääntyisi*, vaan tämän kysynnän osat *muuttuisivat*. Toisella puolen tapahtuneen kysynnän lisääntymisen tasottaisi toisella puolen tapahtunut kysynnän väheneminen. Koska kokonaiskysyntä pysyy siten

muuttumattomana, niin tavaroiden markkinahinnoissa ei voi tapahtua mitään muutosta.

Joudutte siis seuraavan pulman eteen: joko käytetään palkankorotus tasaisesti kaikkiin kulutusesineisiin — tässä tapauksessa täytyy kysynnän lisääntyminen · työväenluokan · taholta tulla korvatuksi kysynnän vähentymisellä kapitalistiluokan taholta — tai käytetään palkanlisäys vain eräisiin esineisiin, joiden markkinahinnat ohimenevästi nousevat,— tällöin siitä johtuva voiton suhdeluvun suureneminen eräillä teollisuusaloilla ja vastaava voiton suhdeluvun pieneneminen muilla aloilla aiheuttaa muutoksen pääoman ja työn jakaantumisessa niin kauaksi aikaa, kunnes tarjonta kohoaa toisella teollisuusalalla ilmenevää lisääntynyttä kysyntää vastaavasti ja toisella teollisuusalalla laskee kysynnän vähenemistä vastaavasti.

Ensimmäisessä olettamassamme tapauksessa ei tapahdu mitään muutosta tavaroiden hinnoissa. Toisessa tapauksessa tavaroiden vaihtoarvot alenevat joidenkin markkinahintain heilahtelujen jälkeen entiselle tasolleen. Kummankaan olettamuksen mukaan ei palkkatason yleinen kohoaminen aiheuta viime kädessä mitään muuta kuin voiton suhdeluvun yleisen pienenemisen.

Kiihottaakseen mielikuvitustanne kansalainen Weston kehotti ajattelemaan niitä vaikeuksia, joita Englannin maatyöläisten palkkojen yleinen kohoaminen 9:stä 12:een shillingiin synnyttäisi. Ajatelkaahan toki, hän huudahti, välttämättömyystarvikkeiden kysynnän suunnatonta lisääntymistä ja siitä johtuvaa hirvittävää hintojen nousua! Tiedättehän kaikki, että Amerikan maatyöläisten keskipalkat ovat enemmän kuin kaksi kertaa Englannin maatyöläisten keskipalkkoja suuremmat, vaikka maataloustuotteiden hinnat ovat Yhdysvalloissa alhaisemmat kuin Englannissa ja vaikka Yhdysvalloissa vallitsevat samat yleiset suhteet pääoman ja työn välillä kuin Englannissa ja vaikka Yhdysvaltain vuosituotannon määrä on paljoa pienempi kuin Englannin. Minkä tähden siis ystävämme soittaa hälyytyskelloa? Vain kiertääkseen kysymyksen, joka todella on edessämme. Äkillinen palkankorotus 9:stä 18:aan shillingiin merkitsisi palkan äkillistä kohoamista 100 prosentilla. Emme kuitenkaan lainkaan keskustele kysymyksestä, voidaanko Englannissa yhtäkkiä kohottaa yleistä palkkatasoa 100 prosentilla. Meillä ei ylipäänsä ole mitään tekemistä korotuksen *suuruuden* kanssa, joka jokaisessa konkreettisessa tapauksessa riippuu kysymyksessä olevista olosuhteista ja jonka täytyy vastata niitä. Tehtävämme on vain tutkia, mitä seuraa palkkatason yleisestä kohoamisesta siinäkin tapauksessa, jos se rajoittuisi vain 1 prosenttiin.

Jätän ystävä Westonin keksimän 100 prosentin kohoamisen sivuun ja kiinnitän huomiotanne siihen tosiasialliseen palkkojen kohoamiseen, joka Iso-Britanniassa tapahtui 1849 ja 1859 vuosien välillä.

Kaikki te tunnette vuodesta 1848 voimassa olevan lain 10-tuntisesta tai oikeammin 10½-tuntisesta työpäivästä. Se oli suurimpia taloudellisia muutoksia, joita olemme nähneet. Se merkitsi äkillistä ja pakollista palkan kohoamista ei vain joillakin paikallisilla ammattialoilla, vaan johtavilla teollisuusaloilla, joihin nojaten Englanti pitää herruutta maailmanmarkkinoilla. Se oli palkankorotus, joka suoritettiin erikoisen epäsuotuisissa olosuhteissa. Tohtori Ure, professori Senior ja kaikki muut porvariston etuja ilmentävät viralliset taloustieteilijät *„todistelivat"* — ja minun täytyy sanoa, paljoa paremmin perusteluin kuin ystävämme Weston —, että tuo laki tulisi soittamaan kuolinkelloja Englannin teollisuudelle. He todistelivat, ettei kysymys ole pelkästään tavallisesta palkankorotuksesta, vaan palkankorotuksesta, jonka on aiheuttanut käytössä olevan työmäärän pienentyminen ja joka perustuu siihen. He väittivät, että kahdestoista tunti, joka tahdotaan ottaa kapitalistilta, oli juuri ainoa tunti, josta hän saa voittonsa. He uhkasivat kasaantumisen vähenemisellä, hintojen nousulla, markkinoiden menettämisellä, tuotannon supistumisella, siitä johtuvalla uudella palkanalennuksella ja lopullisella perikadolla. Vieläpä he selittivät, että Maximilien Robespierren rajahintalaki [1] on siihen verrattuna pikkujuttu, ja tietyssä mielessä he olivat oikeassa. Entä mikä oli tulos? Tehdastyöläisten rahapalkan kohoaminen huolimatta työpäivän lyhenemisestä, työssäolevien tehdastyöläisten lukumäärän huomattava lisääntyminen, tehdastuotteiden hintojen jatkuva aleneminen, tehdastyöläisten työn tuotantovoimien ihmeellinen kehitys, tehdastuotteiden menekkimarkkinain ennenkuulumattomasti edistyvä laajentuminen. Manchesterissä Tieteen edistämisseuran kokouksessa kuulin vuonna 1860 herra *Newmanin* myöntävän, että hän, tohtori Ure, Senior ja kaikki muut taloustieteen viralliset edustajat olivat erehtyneet, kun sen sijaan kansan vaisto oli osoittautunut oikeaksi. En tarkoita professori Francis Newmania, vaan herra W. Neumania [2], jolla on kansantaloustieteessä huomattava asema *Thomas Tooken „Hintojen historian"* avustajana ja julkaisijana, tämän mainion teoksen, joka seuraa hintojen historiaa vuodesta 1793 vuoteen 1856. Jos ystävämme

---

[1] Rajahintalait sääti jakobinilainen Konventti Ranskan porvarillisen vallankumouksen aikana v. 1793. Niillä saatettiin voimaan tavaroiden kiinteät rajahinnat ja työpalkan enimmäismäärät. *Toim.*

[2] Marxilla on tässä kirjoitusvirhe: hänen mainitsemansa taloustieteilijän nimi ei ole Newman, vaan Newmarch. *Toim.*

Westonin piintyneet ajatukset[1] pysyvästä palkkasummasta, pysyvästä tuotannon määrästä, työn tuotantovoimien pysyvästä tasosta ja kapitalistien pysyvästä ja ainaisesta tahdosta ja hänen kaikki muut pysyväisyytensä ja lopullisuutensa olisivat oikeita, niin silloin professori Seniorin synkät ennustukset olisivat olleet oikeita ja väärässä olisi ollut Robert Owen, joka jo vuonna 1816 julisti työpäivän yleisen lyhentämisen ensimmäiseksi työväenluokan vapauttamista valmistelevaksi askeleeksi ja toteutti sen omin päin käytännössä riskistä ja yleisestä ennakkoluulosta huolimatta kutomatehtaassaan New Lanarkissa.

Juuri samaan aikaan, kun 10 tunnin laki tuli voimaan ja sitä seurasi palkkojen kohoaminen, tapahtui Iso-Britanniassa syistä, joita on tässä tarpeetonta esittää, *maatyöläisten palkkojen yleinen kohoaminen.*

Jottei teillä syntyisi mitään väärinkäsityksiä, haluan tehdä eräitä ennakkohuomautuksia, vaikka ne välittömän tarkoitukseni takia eivät olekaan tarpeen.

Jos mies saa 2 shillingin viikkopalkkaa ja jos hänen palkkansa nousisi 4 shillingiin, niin olisi *palkkataso* kohonnut 100 prosentilla. *Palkkatason kohoamisen kannalta* tämä tuntuisi ihmeelliseltä asialta, vaikka *palkka reaaliselta suuruudeltaan,* 4 shillingiä viikossa, olisi yhä edelleen kurjan alhainen nälkäpalkka. Teidän ei siis pidä antaa juhlalliselta kajahtavien *palkkatason* kohoamisen prosenttilukujen eksyttää itseänne. Teidän pitää aina kysyä, kuinka suuri se oli *alunperin?*

Edelleen on helppo käsittää, että jos 10 työläisestä jokainen saa viikottain 2 shillingiä, 5 työläisestä jokainen 5 shillingiä ja edelleen 5 työläistä 11 shillingiä, niin nämä 20 saisivat viikossa yhteensä 100 shillingiä eli 5 puntaa. Jos sitten heidän viikkopalkkojensa *kokonais*summa nousisi 20 prosentilla, niin se kohoaisi 5:stä 6 puntaan. Ottaen keskimäärän, voisimme sanoa, että *yleinen palkkataso* on kohonnut 20 prosentilla, vaikka itse asiassa 10 työläisen palkka pysyisi ennallaan, 5 työläistä käsittävän ryhmän työpalkka kohoaisi kutakin työläistä kohti vain 5 shillingistä 6 shillingiin ja toisen 5 työläistä käsittävän ryhmän palkkasumma 55 shillingistä 70 shillingiin. Puolet työläisistä ei ylipäänsä olisi parantanut asemaansa, neljäsosa heistä aivan mitättömässä määrässä ja vain neljäsosa olisi tosiasiallisesti saanut parannuksen. Kuitenkin *keskimääräisesti* laskien näiden 20 työläisen yhteinen palkkasumma olisi kohonnut 20 prosentilla, ja mikäli otetaan lukuun koko pääoma, joka käyttää näitä työläisiä, ja heidän tuottamiensa tavaroiden hinnat, niin asia olisi aivan sama, kuin jos he kaikki olisivat tasasuhtaisesti

[1] Tekstissä on sanaleikki, jota ei voi kääntää: piintyneet ajatukset — fixed ideas, pysyvä — fixed. *Toim.*

tulleet osallisiksi keskimääräisestä palkankorotuksesta. Mainitsemassamme maatyöläisiä koskevassa tapauksessa, kun palkkataso Englannin ja Skotlannin eri kreivikunnissa on kovin erilainen, korotus vaikutti työläisiin hyvin erilaisesti.

Lopuksi esiintyi sinä aikana, jolloin tuo palkankorotus tapahtui, päinvastaiseen suuntaan vaikuttavia seikkoja, kuten esim. uudet verot, jotka Venäjän sota aiheutti, maatyöläisten asuintalojen joukkomittainen hävittäminen jne.

Näiden monien ennakkohuomautusten jälkeen jatkan toteamalla, että vuodesta 1849 vuoteen 1859 Iso-Britannian maatyöläisten keskimääräinen palkkataso *kohosi noin 40 prosentilla*. Väitteeni todistukseksi voisin esittää lukuisasti yksityiskohtia, mutta nyt kyseiseen tarkoitukseen katson riittäväksi viitata tieteelliseen ja kriitilliseen esitelmään, jonka herra *John C. Morton* vainaja piti vuonna 1860 Lontoon Taideseurassa aiheesta: *„Maataloudessa käytetyt voimat"*. Herra Morton esittää lukuja, jotka hän on kerännyt laskuista ja muista oikeaperäisistä asiakirjoista noin sadalta maatilalta 12:sta Skotlannin ja 35:stä Englannin kreivikunnasta.

Ystävämme Westonin mielipiteen mukaan, varsinkin jos otetaan huomioon tehdastyöläisten palkkojen samanaikainen kohoaminen, olisi vuosina 1849—1859 pitänyt tapahtua tavaton maataloustuotteiden hintojen nousu. Entä miten kävi todellisuudessa? Huolimatta Venäjän sodasta ja useista huonoista sadoista vuosina 1854—1856 Englannin johtavan maataloustuotteen, vehnän keskihinta, joka vuosina 1838—1848 oli noin 3 puntaa quarterilta, aleni noin 2 puntaan 10 shillingiin quarterilta vuosina 1849—1859. Se merkitsee, että vehnän hinta aleni enemmän kuin 16 prosenttia, samalla kun maatyöläisten palkat kohosivat keskimäärin 40 prosenttia. Samana aikana, vertaamalla kauden loppua sen alkuun, siis vuotta 1859 vuoteen 1849, virallisesti todettu köyhäläisyys väheni 934 419 henkilöstä 860 470 henkilöön, so. 73 949 henkilöllä. Myönnän, että tämä on hyvin pieni väheneminen, josta seuraavina vuosina tuli jälleen loppu, mutta kuitenkin se on vähenemistä.

Saatetaan ehkä sanoa, että viljalakien kumoamisen seurauksena ulkomaisen viljan tuonti vuosien 1849 ja 1859 välisenä aikana lisääntyi enemmän kuin kaksinkertaisesti verrattuna vuosien 1838 ja 1848 väliseen aikaan. Entä mitä siitä seuraa? Kansalaisen Westonin kannalta katsoen olisi pitänyt odottaa, että tämä äkillinen, valtava ja alituisesti lisääntyvä kysyntä ulkomaisilla markkinoilla tulisi kohottamaan maataloustuotteiden hinnat tavattoman korkeiksi, koskapa lisääntyneen kysynnän vaikutus pysyy samana riippumatta siitä, kasvaako kysyntä ulkomailla vai kotimaassa. Entä miten kävi todellisuudessa? Muutamia huonoja satovuosia lukuunottamatta Ranskassa kuului

tuona kautena alinomaa valituksia viljanhintojen romahduksellisen laskun vuoksi, amerikkalaisten täytyi yhä edelleen polttaa liikatuotteensa, ja Venäjä, jos voimme uskoa herra Urquhartia, lietsoi kansalaissotaa Yhdysvalloissa, koska jenkkien kilpailu Euroopan markkinoilla supisti sen maataloustuotteiden vientiä.

Abstraktiseen muotoon pelkistettynä kansalaisen Westonin mielipide olisi seuraava: kaikkinainen kysynnän lisääntyminen tapahtuu aina tietyn tuotemäärän perustalla. Siksi se *ei koskaan voi lisätä kysyttyjen tavaroiden tarjontaa,* vaan *vain kohottaa niiden rahahintaa.* Mutta aivan tavallinen tarkastelu osoittaa kuitenkin, että kysynnän lisääntyminen ei eräissä tapauksissa muuta lainkaan tavaroiden markkinahintoja, kun taas toisissa tapauksissa se aiheuttaa markkinahintojen ohimenevää kohoamista, jota seuraa tarjonnan lisääntyminen. Tämän tarjonnan lisääntymisen johdosta hinnat laskevat jälleen entiselle tasolle ja eräissä tapauksissa entistä tasoa *alemmaksi.* Kysymyksen ehtoja ei muuta vähääkään se, aiheutuuko kysynnän lisääntyminen palkanlisäyksestä tai jostakin muusta syystä. Kansalaisen Westonin kannalta olisi yhtä vaikea selittää tätä yleistä ilmiötä kuin sitä ilmiötä, joka johtuu poikkeuksellisista oloista, nimittäin palkankorotuksesta. Sen vuoksi hänen todistelunsa ei todista kerrassaan mitään kysymyksessä, jota käsittelemme. Se osoittaa vain, että hän ei kykene ottamaan selvää laeista, joista johtuu, että kysynnän lisääntyminen aiheuttaa tarjonnan lisääntymistä eikä suinkaan markkinahintojen lopullista kohoamista.

3. [TYÖPALKKA JA RAHA]

Toisena keskustelupäivänä ystävämme Weston esitti vanhan väitteensä uudessa muodossa. Hän sanoi: yleisen rahapalkkojen korottamisen seurauksena tarvitaan enemmän liikkeellä olevaa rahaa näiden palkkojen maksamiseen. Koska liikkeellä olevan rahan määrä on *pysyvä,* niin kuinka voidaan tällä pysyvällä rahamäärällä maksaa kohonneet työpalkat? Ensin oli vaikeutena se, että vaikkakin työläisten rahapalkka kohoaa, niin heille tuleva tavaramäärä on siitä huolimatta pysyvä; nyt on vaikeutena se, että rahapalkka kohoaa vaikka tavaramäärä on pysyvä. Tietenkin, jos hylätään hänen perusdogminsa, niin häviävät myös siitä johtuvat vaikeudet.

Tulen kuitenkin osoittamaan, että tällä rahan kiertokulkua koskevalla kysymyksellä ei ole kerrassaan mitään yhteyttä käsiteltäväämme aiheeseen.

Teidän maassanne on maksukoneisto paljoa täydellisempi kuin missään muussa Euroopan maassa. Pankkijärjestelmän

laajuuden ja keskittyneisyyden ansiosta tarvitaan saman arvojen määrän kiertokulkuun ja yhtä lukuisien tai lukuisampien kauppojen tekemiseen paljoa vähemmän rahaa. Mitä tulee esim. työpalkkoihin, niin englantilainen tehdastyöläinen antaa joka viikko työpalkkansa kauppiaalle, joka lähettää sen joka viikko pankkiirille; tämä palauttaa sen jälleen joka viikko tehtailijalle, joka sillä taas maksaa työläistensä palkat jne. Tämän koneiston ansiosta voidaan työläisen vuosipalkka, sanokaamme 52 puntaa, maksaa yhdellä ainoalla sovereignilla, joka suorittaa joka viikko saman kierroksen. Englannissakaan tämä maksukoneisto ei ole niin täydellinen kuin Skotlannissa, ja se ei suinkaan ole kaikkialla yhtä täydellinen; sen tähden me näemme, että esim. eräillä maatalousalueilla verrattuna puhtaisiin teollisuusalueisiin, tarvitaan paljon enemmän liikkeellä olevaa rahaa paljon pienemmän arvomäärän kiertokulkuun.

Jos menette kanaalin toiselle puolelle, niin huomaatte, että siellä *rahapalkka* on paljoa pienempi kuin Englannissa, mutta kuitenkin se Saksassa, Italiassa, Sveitsissä ja Ranskassa kiertää *paljoa suuremman rahamäärän* avulla. Pankkiirit eivät yhtä nopeasti näppää eivätkä palauta teollisuuskapitalistille samaa sovereignia; ja sen tähden 52 punnan vuosittaiseen kiertokulkuun riittävän yhden sovereignin asemesta tarvitaan ehkä kolme sovereignia 25 punnan vuosipalkkasumman kiertokulkuun. Siis verrattaessa Euroopan mantereen maita Englantiin, nähdään heti, että pienemmät rahapalkat usein voivat tarvita kiertokulkuaan varten paljon enemmän liikkeellä olevaa rahaa kuin suuremmat rahapalkat, ja että tämä on tosiasiallisesti vain puhtaasti teknillinen kysymys, joka on kaukana aiheestamme.

Parhaimpien tuntemieni laskelmien mukaan voidaan tämän maan työväenluokan vuositulo arvioida 250 miljoonaksi punnaksi. Tämä suunnaton summa kiertää 3 miljoonan punnan avulla. Olettakaamme, että tapahtuu 50 prosentin palkankorotus. Silloin tarvittaisiin 3 miljoonan asemesta $4^1/_2$ miljoonaa liikkeellä olevaa rahaa. Koska huomattava osa työläisen päivittäisistä menoista suoritetaan hopeassa ja kuparissa, so. pelkissä rahamerkeissä, joiden samoin kuin lunastamattoman paperirahankin suhteellinen arvo kultaan määrätään mielivaltaisesti lailla, niin 50 prosentin rahapalkkojen korotus vaatisi äärimmäisessä tapauksessa, lisää kiertokulkuun sanokaamme miljoonan sovereignia. Miljoona, joka nyt makaa kultaharkkoina tai metallirahana Englannin pankin tai yksityispankkien holveissa, joutuisi kiertämään. Mutta nekin vähäiset menot, jonka aiheuttaisi tämän miljoonan rahaksi lyöminen tai rahan kuluminen kiertokulussa, voidaan välttää ja ne tosiasiallisesti vältetäänkin silloin, kun kiertovälineiden riittämättömyys aiheuttaa jotain vaikeuksia. Te kaikki tiedätte,

että tämän maan liikkeellä oleva raha jakaantuu kahteen suureen ryhmään. Toisen niistä muodostavat mitä erilaisimmat pankkisetelit, joita käytetään kauppiaiden välisessä liikkeessä ja myös kuluttajien ja kauppiaiden välisissä suuremmissa maksuissa, toinen liikkeellä olevan rahan laji, metalliraha, kiertää taas vähittäiskaupassa. Vaikkakin nämä liikkeellä olevan rahan lajit ovat aivan erilaisia, niin silti ne tunkeutuvat toinen toisensa alalle. Niinpä kultarahaa käytetään varsin laajassa mitassa suuremmissakin maksuissa, joissa rahasummat ovat alle 5 punnan. Jos huomenna joutuisivat käytäntöön 4, 3 tai 2 punnan setelit, niin kulta, joka nyt täyttää nämä kiertokulkukanavat, vedettäisiin niistä heti pois, ja se virtaisi kanaviin, joissa sitä rahapalkkojen korottamisen seurauksena tarvitaan. Tällä tavalla lisämiljoona, joka tarvittaisiin 50 prosentin palkankorotuksen takia, hankittaisiin ilman ainoatakaan lisäsovereignia. Sama tulos voitaisiin saavuttaa ilman ainoatakaan lisäpankkiseteliä lisäämällä vekselien kiertokulkua, kuten oli asianlaita huomattavan pitkän ajan Lancashiressä.

Jos palkkatason yleinen korottaminen esim. 100 prosentilla, kuten kansalainen Weston maatyöläisten palkoista olettaa, aiheuttaisi välttämättömyystarvikkeiden hintojen suuren nousun ja hänen mielipiteensä mukaan vaatisi lisäsumman rahaa, jota ei voitaisi hankkia, niin *työpalkkojen yleisellä alenemisella* pitäisi olla sama vaikutus samassa mitassa, mutta päinvastaiseen suuntaan. Hyvä! Te kaikki tiedätte, että vuodet 1858—1860 olivat puuvillateollisuudelle suotuisimpia vuosia ja että erikoisesti vuosi 1860 on tässä suhteessa liike-elämän aikakirjoissa voittamaton, jota paitsi muutkin teollisuusalat kukoistivat tähän aikaan voimakkaasti. Puuvillateollisuuden työläisten ja kaikkien muiden tähän alaan yhteydessä olevien työläisten työpalkat olivat vuonna 1860 suuremmat kuin milloinkaan aikaisemmin. Sitten tuli amerikkalainen pula, ja kaikki nämä työpalkat alennettiin yhtäkkiä noin neljännekseen aikaisemmasta määrästään. Päinvastaiseen suuntaan tapahtuneena se merkitsisi 300 prosentin nousua. Jos työpalkat nousevat 5:stä 20:een, niin me sanomme, että ne ovat kohonneet 300 prosentilla; jos ne laskevat 20:stä 5:een, niin me sanomme, että ne ovat alenneet 75 prosentilla; mutta korotuksen määrä toisessa ja alennuksen määrä toisessa tapauksessa olisi sama, nimittäin 15 shillingiä. Se oli siis ennenkuulumaton äkillinen palkkatason muutos, ja se koski työläismäärää, joka — jos laskemme yhteen puuvillateollisuudessa työskentelevät ja lisäksi siitä välillisesti riippuvat työläiset — oli $1^1/_2$ kertaa suurempi kuin maatyöläisten lukumäärä. Entä alentuiko vehnän hinta? Sen keskihinta, joka kolmena vuonna, vv. 1858—1860, oli ollut 47 shillingiä 8 penceä quarterilta, *nousi*

55 shillingiin 10 penceen quarterilta kolmen vuoden, vv. 1861—1863, aikana. Mitä tulee maksuvälineisiin, niin vuonna 1861 leimattiin rahaa 8 673 232 puntaa 3 378 102 punnan asemesta vuonna 1860. Toisin sanoen vuonna 1861 leimattiin 5 295 130 puntaa enemmän kuin vuonna 1860. Tosin pankkiseteleitä oli kierrossa vuonna 1861 1 319 000 puntaa vähemmän kuin vuonna 1860. Vähentäkäämme tämä summa. Sittenkin jää liikkeellä olevaa rahaa kukoistusvuoteen 1860 verrattuna vuoden 1861 osalle 3 976 130 puntaa eli noin 4 miljoonaa puntaa enemmän; mutta Englannin pankin kultavaranto oli samalla vähentynyt, ei samassa, mutta lähimain samassa suhteessa.

Verratkaamme vuotta 1862 vuoteen 1842. Paitsi sitä, että kiertokulussa olevien tavaroiden määrä ja arvo lisääntyivät valtavasti, yksistään se pääoma, joka säännöllisesti maksettiin Englannissa ja Walesissa rautateiden osakkeista, lainoista jne., nousi vuonna 1862 320 000 000 puntaan, summaan, joka vuonna 1842 olisi näyttänyt satumaiselta. Kuitenkin oli liikkeellä olevan rahan kokonaismäärä vuosina 1862 ja 1842 likimain yhtä suuri; ja yleensä huomaatte, että samalla kun tapahtuu, ei vain tavaroiden, vaan myös ylipäänsä rahasuoritusten tavaton arvon nousu, liikkeellä olevan rahan määrä pyrkii jatkuvasti supistumaan. Ystävämme Westonin kannalta katsoen tämä on ratkaisematon arvoitus.

Jos hän olisi tarkastellut asiaa hieman syvällisemmin, niin hän olisi havainnut, että — vaikka ei otettaisikaan huomioon työpalkkoja ja oletettaisiin niiden olevan pysyviä — kiertokulussa olevien tavaroiden arvo ja määrä ja yleensä rahasuoritusten kokonaismäärä vaihtelee päivittäin; että liikkeeseen laskettujen setelien määrä vaihtelee päivittäin; että ilman rahan apua, vekselien, shekkien, kirjaluoton, maksupankkien (clearing houses) avulla suoritettujen maksujen määrä vaihtelee päivittäin; että sikäli kuin metallirahaa maksuvälineenä todella tarvitaan, suhde toisaalta liikkeellä olevien rahojen ja toisaalta reservissä olevien tai pankkiholveihin talletettujen rahojen ja harkkojen välillä vaihtelee päivittäin; että se kullan määrä, minkä kansallinen kiertokulku tarvitsee, ja se määrä, mikä lähetetään ulkomaille kansainvälistä kiertokulkua varten, vaihtelee päivittäin. Hän olisi havainnut, että tämä dogmi liikkeellä olevan rahan pysyvästä määrästä on hirveä erehdys, joka on ristiriidassa jokapäiväisen käytännön kanssa. Sen sijaan että hän käyttää väärää käsitystään rahan kiertokulun laeista perusteluna työpalkkojen korotusta vastaan, hänen olisi pitänyt tutkia niitä lakeja, jotka tekevät mahdolliseksi rahan kiertokulun mukautumisen noin alituisesti vaihteleviin olosuhteisiin.

4. [TARJONTA JA KYSYNTÄ]

Ystävämme Weston pitää kiinni siitä latinalaisesta sananlaskusta, että „repetitio est mater studiorum", so. kertaus on opintojen äiti, ja sen tähden hän on toistanut alkuperäisen dogminsa uudessa muodossa väittäen, että palkankorotuksen aiheuttamasta rahan kiertokulun supistumisesta olisi seurauksena pääoman väheneminen jne. Koska olen jo käsitellyt hänen rahankierto-oikkujaan, pidän täysin hyödyttömänä puuttua niihin kuviteltuihin seurauksiin, joita hänen nähdäkseen koituu hänen keksimästään rahan kiertokulun järkyttymisestä. Mieluumminkin yritän pelkistää hänen dogminsa — joka on *aina sama,* niin erilaisissa muodoissa kuin hän sen toistaakin — *sen yksinkertaisimpaan teoreettiseen muotoon.*

Yhdestä ainoasta huomautuksesta käy ilmi se epäkriitillinen tapa, jolla hän käsittelee aihettaan. Hän vastustaa työpalkkojen korotusta eli korkeita työpalkkoja, jotka ovat seurauksena sellaisesta korotuksesta. Kysyn nyt häneltä, mitä ovat korkeat työpalkat ja mitä ovat alhaiset työpalkat? Miksi pidetään esim. viittä shillingiä viikossa alhaisena ja 20 shillingiä viikossa korkeana työpalkkana? Jos 5 on alhainen verrattuna 20:een, niin 20 on vielä alhaisempi verrattuna 200:een. Jos joku pitäessään esitelmän lämpömittarista, alkaa pauhata korkeista ja alhaisista lämpöasteista, niin hän ei rikastuta kenenkään tietoja. Hänen on ensin selitettävä, miten määritellään jäätymis- ja kiehumispiste ja osoitettava, että nämä peruspiirteet määräytyvät luonnonlakien mukaisesti eivätkä lämpömittarien myyjän tai valmistajan mielen mukaisesti. Mitä tulee työpalkkoihin ja voittoon, niin kansalainen Weston ei ole vain laiminlyönyt sellaisten peruspisteiden johtamista taloudellisista laeista, vaan hän ei ole edes pitänyt tarpeellisena niitä etsiä. Hän on tyytynyt hyväksymään tavanomaiset sanontatavat „korkea" ja „alhainen" ikään kuin niillä olisi pysyvä merkitys, vaikka on päivänselvää, että työpalkkoja voidaan sanoa korkeiksi tai alhaisiksi vain verrattuna johonkin mittapuuhun, jolla niiden suuruutta mitataan.

Hän ei kykene minulle sanomaan, minkä tähden tietystä työmäärästä maksetaan tietty rahamäärä. Jos hän vastaisi minulle, että sen määrää kysynnän ja tarjonnan laki, niin kysyisin heti häneltä, mikä laki säännöstelee itse kysynnän ja tarjonnan. Ja sellainen vastaus saisi hänet heti ymmälle. Työn kysynnän ja tarjonnan välinen suhde on alituisen muutoksen alainen ja sen mukana muuttuvat työn markkinahinnatkin. Jos kysyntä ylittää tarjonnan, silloin palkat nousevat; jos tarjonta ylittää kysynnän, niin palkat laskevat, joskin sellaisissa olosuhteissa saattaisi osoittautua tarpeelliseksi *ottaa selvää* kysynnän ja tarjonnan todellisesta tilasta esim. lakolla tai jollakin muulla tavalla. Jos

tarjontaa ja kysyntää pidetään työpalkkoja säännöstelevänä lakina, niin olisi yhtä lapsellista kuin hyödytöntäkin kiivailla palkankorotusta vastaan, koska sen korkeimman lain mukaan, johon vedotaan, työpalkkojen ajoittainen korottaminen on yhtä välttämätöntä ja lainmukaista kuin työpalkkojen ajoittainen laskeminenkin. Mutta *ellei* tarjontaa ja kysyntää pidetä työpalkkoja säännöstelevänä lakina, niin toistan vielä kerran kysymyksen, minkä tähden tietystä työmäärästä annetaan tietty rahamäärä?

Mutta tarkastelkaamme asiaa laajemmalta näkökannalta: erehtyisitte pahasti, jos otaksuisitte, että työn tai jonkin muun tavaran arvon määrää viime kädessä tarjonta ja kysyntä. Tarjonta ja kysyntä eivät säännöstele mitään muuta kuin markkinahintojen ohimeneviä *heilahteluja.* Ne selittävät, miksi tavaran markkinahinta nousee sen *arvoa* suuremmaksi tai laskee sen *arvoa* pienemmäksi, mutta ne eivät suinkaan voi selittää tätä *arvoa* itseään. Olettakaamme, että tarjonta ja kysyntä ovat tasapainossa eli, kuten taloustieteilijät sanovat, kattavat toisensa. Mutta samalla hetkellä, kun nämä vastakkaiset voimat tasaantuvat, ne lamauttavat toisensa ja lakkaavat vaikuttamasta suuntaan tai toiseen. Sinä hetkenä, kun tarjonta ja kysyntä pääsevät tasapainoon ja lakkaavat siitä syystä vaikuttamasta, tavaroiden *markkinahinta* vastaa niiden *todellista arvoa,* normaalihintaa, jonka seutuvilla markkinahinta heilahtelee. Kun siis tutkimme tämän *arvon* luonnetta, tarjonnan ja kysynnän ohimenevät vaikutukset markkinahintoihin eivät koske meitä lainkaan. Sama koskee niin työpalkkoja kuin kaikkien muiden tavaroiden hintoja.

5. [TYÖPALKAT JA HINNAT]

Yksinkertaisimmassa teoreettisessa ilmaisussaan supistuvat ystävämme kaikki todistelut yhteen ainoaan dogmiin: *„Työpalkat määräävät eli säännöstelevät tavaroiden hinnat".*

Voisin vedota käytännöllisiin havaintoihin todistaakseni tätä vanhentunutta ja jo kumottua harhaluuloa vastaan. Voisin viitata siihen, että englantilaiset tehdastyöläiset, kaivostyöläiset, laivanrakentajat jne., joiden työstä maksetaan suhteellisen hyvin, vievät tuotteittensa halpuudella voiton kaikista muista kansoista, jota vastoin esim. englantilaisesta maatyöläisestä, jonka työstä maksetaan suhteellisen huonosti, vievät voiton miltei kaikki muut kansat, mikä johtuu hänen tuotteidensa kalleudesta. Vertaamalla saman maan tuotetta toiseen tuotteeseen ja eri maiden tavaroita keskenään voisin osoittaa, että — lukuunottamatta eräitä enemmän näennäisiä kuin todellisia poikkeuksia — hyvin maksettu työ keskimäärin tuottaa halpoja tavaroita ja huonosti maksettu työ

kalliita tavaroita. Tämä ei luonnollisestikaan todistaisi, että toisessa tapauksessa työn korkeat hinnat ja toisessa alhaiset hinnat olisivat aina syynä näihin täysin vastakkaisiin tuloksiin, mutta joka tapauksessa se todistaisi, etteivät työn hinnat määrää tavaroiden hintoja. Meidän on kuitenkin aivan tarpeetonta käyttää tätä kokemusperäistä metodia.

Joku voisi ehkä kieltää sen, että kansalainen Weston on esittänyt dogmin: *„Työpalkat määräävät eli säännöstelevät tavaroiden hinnat"*. Hän ei todellakaan ole milloinkaan sellaista sanonut. Hän on päinvastoin sanonut, että voitto ja korko niin ikään ovat tavaran hintojen ainesosia, sillä tavaroiden hinnoista ei makseta ainoastaan työläisten palkkoja, vaan myös kapitalistien voitot ja maanomistajien korot. Mutta mistä hänen mielestään muodostuvat hinnat? Ennen muuta työpalkoista. Sitten lisätään hintoihin jokunen prosentti kapitalistin hyväksi ja lisäprosentti maanomistajien hyväksi. Olettakaamme, että palkka tavaran tuottamiseen käytetystä työstä on 10. Jos voiton suhdeluku olisi 100 prosenttia, niin kapitalisti lisäisi maksettuun työpalkkaan 10, ja jos maankorko olisi myös 100 prosenttia työpalkasta, niin lisättäisiin jälleen 10, ja tavaran koko hinta nousisi silloin 30:een. Mutta sellainen hinnanmäärääminen merkitsisi yksinkertaisesti sitä, että työpalkka määrää hinnan. Jos työpalkka edellä mainitussa tapauksessa nousisi 20:een, niin tavaran hinta nousisi 60:een jne. Sen vuoksi kaikki vanhentuneet poliittisen taloustieteen alalla esiintyneet kirjailijat, jotka puolustivat sitä dogmia, että työpalkka säännöstelee hinnat, yrittivät todistaa sen siten, että käsittelivät voittoa ja korkoa *pelkkinä työpalkan prosenttilisinä*. Kukaan heistä ei tietenkään kyennyt johtamaan näiden prosenttilisien rajoja mistään taloudellisesta laista. Ne näyttivät päinvastoin uskovan, että voitto määrätään perintätavan mukaan, tottumuksesta, kapitalistin tahdosta tai jollain muulla yhtä mielivaltaisella ja selittämättömällä tavalla. Kun he väittävät, että kapitalistien välinen kilpailu määrää voiton, niin se ei sano yhtään mitään. Epäilemättä tämä kilpailu voi tosin tasottaa erilaiset voiton suhdeluvut eri teollisuusaloilla ts. nivelloida ne keskitasolle, mutta se ei voi suinkaan määrätä itse tätä tasoa tai voiton yleistä suhdelukua.

Mitä me tarkoitamme sanoessamme, että työpalkat määräävät tavaroiden hinnat? Koska työpalkka on vain työn hinnan nimi, niin tarkoitamme sillä, että työn hinta säännöstelee tavaroiden hinnat. Koska *„hinta"* on vaihtoarvo — ja puhuessani arvosta, tarkoitan aina vaihtoarvoa — nimittäin *rahassa ilmaistu* vaihto*arvo,* niin tämä väite tarkoittaa sitä, että *„tavaran arvon määrää työn arvo"* eli *„työn arvo on yleinen arvonmitta"*.

Entä kuinka sitten määräytyy itse *„työn arvo"*. Tässä joudumme umpikujaan. Umpikujaan joudumme tietysti vain, jos

yritämme harkita loogillisesti. Tuon dogmin puoltajat eivät paljoakaan välitä logiikasta. Ottakaa esim. ystävämme Weston. Ensin hän sanoi meille, että työpalkat määräävät tavaroiden hinnat ja työpalkkojen noustessa täytyy siis hintojen nousta. Sitten hän rupesi todistelemaan meille, että päinvastoin työpalkkojen kohoamisesta ei ole mitään hyötyä, koska tavaroiden hinnat nousisivat ja koska työpalkka itse asiassa mitataan niiden tavaroiden hinnan mukaan, joihin se kulutetaan. Näin me alamme väitteestä, että työn arvo määrää tavaroiden arvon, ja lopetamme väitteeseen, että tavaroiden arvo määrää työn arvon. Täten kierrämme noiduttua kehää emmekä pääse mihinkään lopputulokseen.

Onhan yleensä päivänselvää, että jos teemme jonkin tavaran, esim. työn, viljan tai jonkin muun tavaran arvon yleiseksi arvon mittapuuksi ja säännöstelijäksi, niin me vain lykkäämme vaikeuden, koska määräämme arvon toisella, joka taas puolestaan on määrättävä.

Abstraktisimmassa muodossaan ilmaistuna dogmi „työpalkat määräävät tavaroiden hinnat" tarkoittaa sitä, että „arvon määrää arvo", ja tämä tautologia merkitsee sitä, ettemme todellisuudessa tiedä yhtään mitään arvosta. Jos hyväksymme tämän perusteen, niin jokainen keskustelu poliittisen taloustieteen yleisistä laeista muuttuu pelkäksi jaaritteluksi. Ricardon suuri ansio oli sen tähden se, että hän vuonna 1817 julkaistussa teoksessaan *„Poliittisen taloustieteen perusteet"* perin pohjin murskasi sen vanhan yleisen ja aikansa eläneen harhaopin, että „työpalkka määrää hinnat", harhaopin, jonka Adam Smith ja hänen ranskalaiset edeltäjänsä olivat tutkimustensa todella tieteellisissä osissa hylänneet, mutta jonka he kuitenkin teostensa pintapuolisemmissa ja arkipäiväisissä luvuissa jälleen esittivät.

6. [ARVO JA TYÖ]

Kansalaiset, olen tullut kohtaan, josta minun on alettava kysymyksen tosiasiallinen selittäminen. En voi luvata, että teen sen täysin tyydyttävällä tavalla, koska minun silloin pitäisi käydä läpi poliittisen taloustieteen koko ala. Voin, kuten ranskalaiset sanovat, vain „effleurer la question", kosketella vain pääkohtia.

Ensimmäinen kysymys, joka meidän on asetettava, on: Mitä on tavaran *arvo?* Kuinka se määräytyy?

Ensi silmäykseltä saattaa näyttää, että tavaran arvo on peräti *suhteellinen* asia, jota ei voida määritellä tarkastelematta tavaraa sen suhteissa kaikkiin toisiin tavaroihin. Todellakin, kun me puhumme arvosta, tavaran vaihtoarvosta, niin tarkoitamme niitä

kvantitatiivisia suhteita, joissa tavara voidaan vaihtaa kaikkiin toisiin tavaroihin. Mutta nyt herää kysymys: Kuinka määräytyvät ne suhteet, joissa tavarat vaihdetaan toisiinsa?

Tiedämme kokemuksesta, että nämä suhteet ovat loputtoman moninaisia. Jos otamme jonkin yhden tavaran, esim. vehnän, niin huomaamme, että quarter vehnää voidaan vaihtaa miltei lukemattoman moninaisissa suhteissa erilaisiin muihin tavaroihin. Ja kuitenkin, *koska sen arvo pysyy tällöin samana,* riippumatta siitä, ilmaistaanko se silkissä, kullassa tai jossakin muussa tavarassa, tuon arvon täytyy jollain tavoin erota ja olla riippumaton niistä *erilaisista suhteista,* joissa se vaihtuu toisiin tavaroihin. Täytyy olla mahdollista ilmaista tämä arvo muodossa, joka eroaa noista erilaisista eri tavaroiden välisistä yhtäläisyyssuhteista.

Sanoessani edelleen, että quarter vehnää vaihtuu tietyssä suhteessa rautaan tai että vehnäquarterin arvo ilmaistaan tietyssä rautamäärässä, niin tarkoitan, että vehnän arvo ja sen vastike raudassa ovat yhtäsuuret *jonkin kolmannen esineen kanssa,* joka ei ole vehnää eikä rautaa, koska oletan, että ne ilmaisevat saman suureen kahdessa eri muodossa. Sen tähden täytyy niiden kummankin, niin vehnän kuin raudankin, olla toisistaan riippumatta muunnettavissa kolmanneksi esineeksi, joka on niiden yhteinen mitta.

Valaistakseni tätä kohtaa, esitän hyvin yksinkertaisen mittausopillisen esimerkin. Mitä teemme, kun vertaamme eri muotoisten ja suuruisten kolmioiden pinta-alaa toisiinsa tai kun vertaamme kolmioiden pinta-alaa suorakulmioiden tai joidenkin muiden suoralinjaisten kuvioiden pinta-alaan? Me muunnamme kolmion pinta-alan ilmaisumuotoon, joka on aivan erilainen sen näkyvän muodon kanssa. Koska tiedämme kolmion ominaisuuksista, että sen pinta-ala on yhtä kuin puolet sen kannan ja korkeuden tulosta, niin voimme verrata keskenään kaikenlaisten kolmioiden ja suoralinjaisten kuvioiden erilaisia arvoja, sillä ne kaikki voidaan jakaa tietyn moneksi kolmioksi.

Samaa menetelmää on noudatettava tavaroiden arvoihin nähden. Meidän täytyy voida pelkistää ne yhteen yhteiseen ilmaisumuotoon, jossa ne eroavat toisistaan vain sen mukaan, missä suhteissa niihin sisältyy tämä identtinen mitta.

Koska tavaroiden *vaihtoarvot* ovat vain näiden esineiden *yhteiskunnallisia funktioita* eikä niillä ole mitään tekemistä tavaroiden *luonnollisten* ominaisuuksien kanssa, niin on meidän lähinnä kysyttävä: Mikä on kaikkien tavaroiden yhteinen *yhteiskunnallinen perusolemus?* Se on *työ.* Tavaran tuottamiseen täytyy käyttää tai kuluttaa määrätty määrä työtä. En tarkoita pelkkää *työtä,* vaan *yhteiskunnallista* työtä. Henkilö, joka valmistaa esineen omaa välitöntä käyttöään varten, kuluttaakseen

sen itse, tuottaa *tuotteen,* mutta ei *tavaraa.* Itseään varten työskentelevänä tuottajana hänellä ei ole mitään tekemistä yhteiskunnan kanssa. Mutta tuottaakseen *tavaran* hänen ei pidä vain tuottaa esinettä, joka tyydyttää jonkin *yhteiskunnallisen* tarpeen, vaan on myös hänen työnsä oltava erottamattomana osana yhteiskunnan käyttämässä työn kokonaismäärässä. Hänen työnsä tulee olla alistettu *yhteiskunnan sisäisen työnjaon* alaiseksi. Se ei ole mitään ilman työn muita osia ja se on vuorostaan niiden välttämättömänä *täydennyksenä.*

Kun tarkastelemme *tavaroita arvoina,* niin me tarkastelemme niitä yksinomaan *olennoituneena, kiinteänä,* tai jos haluatte, *kiteytyneenä yhteiskunnallisena työnä.* Tässä suhteessa niiden *erona* voi olla vain se, että ne edustavat suurempaa tai pienempää työmäärää, kuten esim. silkkiseen nenäliinaan käytetään suurempi määrä työtä kuin tiiliskiveen. Entä kuinka *työmäärä* mitataan? *Ajassa, minkä työ kestää,* mittaamalla työ tunneissa, päivissä jne. Jotta tätä mittaa voitaisiin käyttää, on luonnollisesti kaikki työlajit muunnettava keskinkertaiseksi eli tavalliseksi työksi, niiden ykseydeksi.

Tulemme siis seuraavaan johtopäätökseen: tavaralla on *arvo,* koska se on *yhteiskunnallisen työn kiteytymä.* Tavaran arvon *suuruus* eli tavaran *suhteellinen* arvo riippuu tavaraan sisältyvän yhteiskunnallisen perusolemuksen suuremmasta tai pienemmästä määrästä, so. tavaran tuottamiseen välttämättömän työn suhteellisesta määrästä. *Tavaroiden suhteellisen arvon* määrää siis *vastaava työmäärä* tai *-summa,* joka *on noissa tavaroissa käytettynä, olennoituneena, kiinnitettynä. Vastaavat* tavaramäärät, jotka voidaan valmistaa *samassa työajassa,* ovat *samanarvoiset.* Ts. tavaran arvon suhde toisen tavaran arvoon on sama kuin tavaraan kiinnitetyn työmäärän suhde toiseen tavaraan kiinnitettyyn työmäärään.

Otaksun, että monet teistä kysyvät: Onko sitten tosiasiallisesti olemassa kovinkaan suurta eroa tai yleensä eroa siinä, jos väitetään että tavaroiden arvon määrää *työpalkka* tai että sen määrää niiden valmistamiseen välttämätön *suhteellinen työmäärä?* Teidän on kuitenkin otettava huomioon, että *palkkio* työstä ja työn *määrä* ovat aivan eri asioita. Olettakaamme esim. että vehnäquarteriin ja kultaunssiin on kiinnitetty *yhtä suuret määrät työtä.* Käytän tätä esimerkkiä, koska sen esitti *Benjamin Franklin* ensimmäisessä vuonna 1729 julkaistussa *„A Modest Inquiry into the Nature and Necessity of a Paper Currency"* („Vaatimaton tutkimus paperirahan luonteesta ja tarpeellisuudesta") nimisessä tutkielmassaan, jossa hän eräänä ensimmäisistä osui arvon todelliseen luonteeseen. Siis oletamme, että quarter vehnää ja unssi kultaa ovat *yhtäläisiä arvoja* eli *vastikkeita,* koska ne ovat *keskinkertaisen työn yhtä suurien määrien kiteytymiä,* edustavat

niihin kiinnitettyä niin ja niin monen päivän tai viikon työtä. Kun määräämme näin kullan ja vehnän suhteelliset arvot, niin otammeko jollakin tavalla huomioon maatyöläisten ja kaivostyöläisten *työpalkat?* Emme vähimmässäkään määrässä. Me jätämme kokonaan *määräämättä,* miten heidän päivä- tai viikkotyöstänsä on maksettu ja senkin, onko yleensä käytetty palkkatyötä. Jos sitä on käytetty, niin työpalkat ovat voineet olla hyvin erilaisia. Työläinen, jonka työ on olennoitunut vehnäquarteriksi, on voinut saada vain kaksi bushelia, kun taas kaivoksessa työskentelevä työläinen on saanut ehkä puoli unssia kultaa. Tai jos oletamme heidän työpalkkansa yhtä suuriksi, niin silti ne voivat poiketa kaikissa mahdollisissa suhteissa heidän valmistamiensa tavaroiden arvoista. Palkka voi tehdä puolet, kolmasosan, neljäsosan, viidesosan tai jonkin muun suhteellisen osan vehnäquarterista tai kultaunssista. Heidän *työpalkkansa* ei luonnollisestikaan voi *ylittää* heidän tuottamiensa tavaroiden arvoja, olla *suurempi* kuin se, mutta palkka voi olla jokaisessa mahdollisessa asteessa arvoa *pienempi.* Tuotteiden *arvo rajoittaa heidän työpalkkaansa,* mutta heidän työpalkkansa ei suinkaan rajoita *heidän tuotteidensa arvoa.* Ja tärkeintä on, että arvo, esim. vehnän ja kullan suhteellinen arvo määräytyy riippumatta lainkaan käytetyn työn arvosta, so. *työpalkasta.* Tavaroiden arvon määrääminen *niihin kiinnitettyjen suhteellisten työmäärien mukaan* on sen tähden aivan toista kuin tautologinen metodi määrätä tavaroiden arvo työn arvon eli *työpalkan* mukaan. Tämä seikka tulee kuitenkin lähemmin selitetyksi tutkimuksemme kuluessa.

Tavaran vaihtoarvoa laskiessamme täytyy meidän *viimeksi* käytettyyn työmäärään lisätä työmäärä, joka *aikaisemmin* oli kiinnitetty tavaran raaka-aineeseen, samoin kuin työ, joka on käytetty työn suorittamiseen välttämättömiin työvälineisiin, työkaluihin, koneisiin ja rakennuksiin. Esim. tietyn puuvillalankamäärän arvossa on kiteytynyt se työmäärä, joka lisättiin puuvillaan kehruuprosessissa, ja lisäksi puuvillaan aikaisemmin sijoitettu työmäärä, kivihiilessä, öljyssä ja muissa työnteossa käytetyissä apuaineissa olennoitunut työmäärä, höyrykoneeseen, värttinöihin, tehdasrakennukseen jne. sijoitettu työmäärä. Varsinaisia tuotannonvälineitä, kuten työkaluja, koneita, rakennuksia, käytetään yhä uudelleen ja uudelleen joko pitemmän tai lyhyemmän ajan kuluessa toistamiseen kertaantuvissa tuotantoprosesseissa. Jos ne käytettäisiin kerralla, kuten raaka-aine, silloin siirtyisi niiden koko arvo heti tavaroihin, joiden tuottamisessa ne ovat olleet apuna. Mutta koska esim. värttinä kuluu vain vähitellen, niin suoritetaan keskimääräislasku, jonka perustaksi otetaan värttinän keskimääräinen kestämisaika ja keskimääräinen kuluminen määrätyn ajan, sanokaamme päivän kuluessa. Tällä tavalla laskemme, kuinka paljon värttinän arvosta siirtyy kehrättyyn

lankaan päivittäin ja kuinka paljon siis esim. lankanaulaan sijoitetusta työn kokonaismäärästä tulee värttinässä aikaisemmin olennoituneen työmäärän osalle. Nykyistä tarkoitustamme varten meidän on tarpeetonta käsitellä pitemmälti tätä seikkaa.

Saattanee näyttää, että jos tavaran arvon määrää *sen tuottamiseen käytetty työmäärä,* niin mitä laiskempi tai taitamattomampi joku mies on, sitä arvokkaampi on hänen valmistamansa tavara, koska sen valmistamiseen tarvittava työaika on vastaavasti pitempi. Sellainen johtopäätös olisi kuitenkin murehdittava erehdys. Johdatan mieleenne, että käytin sanontaa „*yhteiskunnallinen* työ" ja käsitteeseen „*yhteiskunnallinen*" sisältyy paljon. Kun sanomme, että tavaran arvon määrää siihen sijoitettu eli siinä kiteytynyt *työmäärä,* niin tarkoitamme sillä *työmäärää,* joka on *välttämätön* tavaran tuottamiseen kysymyksessä olevalla yhteiskunnan asteella, määrättyjen keskinkertaisten yhteiskunnallisten tuotantoehtojen vallitessa, kun työ tehdään kysymyksessä olevalla yhteiskunnallisella keskinkertaisella teholla ja keskinkertaisella taitavuudella. Kun Englannin höyrykäyttöiset kutomakoneet alkoivat kilpailla kangaspuiden kanssa, niin aikaisemmasta työajasta tarvittiin vain puolet määrätyn lankamäärän muuttamiseen metriksi puuvillakangasta tai verkaa. Köyhä käsinkutoja teki nyt tosin 17 tai 18 tuntia työtä päivässä aikaisemman 9 tai 10 tunnin asemesta. Mutta silti hänen kaksikymmentätuntisen työnsä tuotteeseen sisältyy vain 10 tuntia yhteiskunnallista työtä eli 10 tuntia työtä, joka on yhteiskunnallisesti välttämätöntä määrätyn lankamäärän muuttamiseen kankaaksi. Hänen 20 tunnin työnsä tuotteella ei siis ole enemmän arvoa kuin hänen aikaisemmin 10 tunnissa valmistamallaan tuotteella.

Jos siis tavaroissa olennoituneen yhteiskunnallisesti välttämättömän työn määrä säännöstelee niiden vaihtoarvot, niin täytyy tavaran tuottamiseen tarvittavan työmäärän jokaisen lisäyksen lisätä sen arvoa, jokaisen vähennyksen pienentää sitä.

Jos vastaava, asianomaisten tavaroiden tuottamiseen välttämätön työmäärä pysyisi muuttumattomana, niin niiden suhteellinen arvokin pysyisi muuttumattomana. Mutta niin ei ole asianlaita. Tavaran tuottamiseen välttämätön työmäärä vaihtelee alinomaa sitä mukaa kun työn tuotantovoimat muuttuvat. Mitä suuremmat ovat työn tuotantovoimat, sitä enemmän tuotetaan määrätyssä työajassa, ja mitä pienemmät ovat työn tuotantovoimat, sitä vähemmän tuotetaan samassa ajassa. Jos esim. väestön lisääntymisen takia olisi välttämätöntä viljellä maata, joka on vähemmän hedelmällistä, niin saataisiin sama tuotemäärä vain suuremmalla työmäärällä, ja maataloustuotteiden arvo kohoaisi sen johdosta. Toisaalta on selvää, että jos yksi

kehrääjä nykyaikaisten tuotannonvälineiden avulla muuttaa yhden työpäivän kuluessa useita tuhansia kertoja enemmän puuvillaa langaksi kuin hän aikaisemmin saattoi kehrätä samassa ajassa rukilla, niin tarvitaan jokaiseen naulaan puuvillaa useita tuhansia kertoja vähemmän kehruutyötä kuin aikaisemmin, ja sen vuoksi arvo, joka on lisätty jokaiseen puuvillanaulaan kehräämisellä, on tuhansia kertoja pienempi kuin aikaisemmin. Langan arvo laskee vastaavasti.

Kun emme ota lukuun eri kansojen luontaisessa tarmossa ja hankkimassa työtaitavuudessa ilmenevää eroa, niin työn tuotantovoimien täytyy pääasiallisesti riippua:

1) työn *luonnollisista* ehdoista, kuten maan hedelmällisyydestä, kaivosten rikkaudesta jne.;

2) *työn yhteiskunnallisten voimien* edistyvästä täydellistymisestä, joka seuraa suuressa mitassa harjoitetusta tuotannosta, pääoman keskittymisestä ja työn yhdistämisestä, työnjaosta, koneista, tuotantomenetelmien parantamisesta, kemiallisten ja muiden luonnonvoimien käyttämisestä, liikenne- ja kuljetusvälineiden ansiosta tapahtuvasta ajan ja välimatkojen lyhenemisestä ja kaikista muista keksinnöistä, joiden avulla tiede pakottaa luonnonvoimat palvelemaan työtä, ja joiden ansiosta työ kehittyy luonteeltaan yhä enemmän yhteiskunnalliseksi eli yhteistoiminnalliseksi. Mitä suuremmat ovat työn tuotantovoimat, sitä vähemmän työtä käytetään määrätyn tuotemäärän valmistamiseen ja siis sitä pienempi on tuotteen arvo. Mitä pienemmät ovat työn tuotantovoimat, sitä enemmän työtä käytetään saman tuotemäärän valmistamiseen ja sitä suurempi on siis sen arvo. Voimme siis todeta yleiseksi laiksi:

Tavaroiden arvo on suoraan verrannollinen niiden valmistamiseen käytettyyn työaikaan ja kääntäen verrannollinen käytetyn työn tuotantovoimiin.

Kun tähän asti olemme puhuneet vain *arvosta*, lisään nyt muutamia sanoja *hinnasta*, joka on erikoinen arvon saama muoto.

Hinta sinänsä ei merkitse mitään muuta kuin *arvoa rahassa ilmaistuna*. Tämän maan kaikkien tavaroiden arvot esimerkiksi ilmaistaan kultahinnoissa, kun ne mannermaalla pääasiallisesti ilmaistaan hopeahinnoissa. Kullan tai hopean samoin kuin kaikkien muiden tavaroiden arvon määrää niiden tuottamiseen välttämätön työmäärä. Te vaihdatte määrätyn määrän kotimaisista tuotteista, joissa on kiteytyneenä määrätty määrä kansallista työtämme, kultaa ja hopeaa tuottavien maiden tuotteisiin, joissa on kiteytyneenä määrätty määrä *niiden* työtä. Tällä tavalla, itse asiassa vaihtokaupan avulla, te opitte ilmaisemaan kaikkien tavaroiden arvon, so. niiden valmistamiseen käytetyn työn määrän, kullassa ja hopeassa. Tarkastellessamme lähemmin

arvon *rahallista ilmaisua* tai, mikä on samaa, *arvon muuntamista hinnaksi,* huomaatte sen prosessiksi, jossa kaikkien tavaroiden *arvo* saa *itsenäisen* ja *yhtäläisen* muodon, tai jossa se tulee ilmaistuksi *yhtäläisen yhteiskunnallisen työn* määränä. Hintaa, mikäli se on vain arvon rahallinen ilmaisu, Adam Smith nimitti *„luonnolliseksi hinnaksi"* ja ranskalaiset fysiokraatit *„prix nécessaireksi" (välttämättömäksi hinnaksi).*

Mikä on siis *arvon* ja *markkinahinnan* eli *luonnollisen hinnan* ja *markkinahinnan* välinen suhde? Te kaikki tiedätte, että kaikkien samanlaisten tavaroiden *markkinahinta* on *sama,* niin erilaisia kuin eri tuottajien tuotantoehdot lienevätkin. Markkinahinta ilmaisee vain sen *yhteiskunnallisen työn keskimäärän,* joka keskinkertaisten tuotantoehtojen vallitessa on välttämätön markkinoiden varustamiseksi tietyllä määrällä tiettyjä valmisteita. Se lasketaan tietyn tavaralajin kokonaismäärän mukaan.

Sikäli tavaran *markkinahinta* vastaa sen *arvoa.* Toisaalta markkinahintojen heilahtelut milloin arvoa eli luonnollista hintaa korkeammalle, milloin sitä alemmaksi ovat riippuvaisia tarjonnan ja kysynnän vaihteluista. Markkinahinnan poikkeamista arvosta tapahtuu alituisesti, mutta kuten *Adam Smith* sanoo:

„Luonnollinen hinta on tavallaan keskiö, johon kaikkien tavaroiden hinnat jatkuvasti pyrkivät. Erilaiset satunnaiset seikat saattavat joskus pysyttää ne arvoa huomattavasti korkeampina ja joskus painaa hieman sen alapuolellekin. Mutta mitkä sitten lienevätkin ne esteet, jotka estävät niitä pysähtymästä tähän vakiokeskiöön, niin ne kuitenkin alituisesti pyrkivät siihen."

En voi nyt käsitellä tätä asiaa tarkemmin. Riittää, kun sanon, että *jos* tarjonta ja kysyntä tasapainottuvat, niin tavaroiden markkinahinnat vastaavat niiden luonnollisia hintoja, ts. niiden arvoja, jotka määrää tavaroiden tuottamiseen välttämätön työmäärä. Mutta tarjonnan ja kysynnän *täytyy* jatkuvasti pyrkiä tasapainottumaan, vaikkakin se tapahtuu vain siten, että jokaisen heilahduksen tasoittaa toinen, lasku nousun ja nousu laskun. Jos te, sen sijaan, että seuraatte vain päivittäisiä heilahteluja, analysoitte pitempien ajanjaksojen kuluessa tapahtunutta markkinahintojen liikettä, kuten on tehnyt esim. hra Tooke *„Hintojen historiassaan",* niin havaitsette, että markkinahintojen heilahtelut, niiden poikkeamiset arvoista, niiden nousut ja laskut kumoavat ja tasoittavat toisensa; niin että, jos jätetään huomioon ottamatta monopolien vaikutus ja eräät muut modifikaatiot, jotka minun nyt täytyy sivuuttaa, kaikenlaiset tavarat myydään keskimäärin niitä vastaavasta *arvosta* eli luonnollisiin hintoihin. Keskimääräiset ajanjaksot, joiden aikana markkinahintojen heilahtelut tasoittavat toisensa, ovat erilaisia eri tavaroiden suhteen, koska

tarjonnan sovittaminen kysynnän mukaiseksi on toiseen tavaralajiin nähden helpompaa ja toiseen vaikeampaa.

Jos siis suurin piirtein ja pitempien ajanjaksojen sisällä kaikenlaiset tavarat myydään arvoaan vastaavasti, niin on mieletöntä olettaa, että voitto — ei yksityisissä tapauksissa saatu, vaan eri teollisuusalojen vakituinen ja tavanomainen voitto — syntyy tavaroiden hinnanlisäyksestä tai siitä, että ne myydään hintaan, joka ylittää huomattavasti niiden *arvon*. Moisen käsityksen järjettömyys käy selvästi ilmi, jos se yleistetään. Sen, minkä joku myyjänä jatkuvasti voittaisi, hän menettäisi jatkuvasti ostajana. Asiaa ei auta se, että viitataan ihmisiin, jotka ovat ostajia olematta myyjiä tai ovat kuluttajia olematta tuottajia. Se, minkä nämä ihmiset maksavat tuottajille, heidän pitäisi ensin saada näiltä ilmaiseksi. Jos joku ensin ottaa teiltä rahaa ja antaa sen sitten takaisin ostamalla tavaroitanne, niin ette milloinkaan rikastu myymällä tavaroitanne kalliimmalla hinnalla tälle henkilölle. Tällaiset liiketoimet voivat vähentää tappiota, mutta eivät milloinkaan auta saamaan voittoa.

Siis selittääksenne *voiton yleisen luonteen*, teidän täytyy lähteä siitä väittämästä, että tavarat *myydään* keskimäärin *niiden todellisesta arvosta* ja *voitto saadaan myytäessä tavarat arvonsa mukaisesti*, ts. niissä olennoitunutta työmäärää vastaavasti. Ellette tältä perustalta voi selittää voittoa, silloin ette ylipäänsä voi sitä selittää. Tämä näyttää paradoksaaliselta ja olevan ristiriidassa jokapäiväisen kokemuksen kanssa. Yhtä paradoksaalista on sekin, että maa kiertää auringon ympäri ja vesi on kokoonpantu kahdesta helposti syttyvästä kaasusta. Tieteelliset totuudet ovat aina paradoksaalisia, jos niitä arvostellaan jokapäiväisen kokemuksen kannalta, joka huomioi vain esineiden pettävän ulkonäön.

7. TYÖVOIMA

Tutkittuamme, sikäli kuin se näin pikaisessa tarkastelussa on voinut olla mahdollista, *arvon* luonnetta, *minkä tahansa tavaran arvon* luonnetta, meidän on keskitettävä huomiomme *työn* erikoiseen *arvoon*. Ja tässä joudun jälleen hämmästyttämään teitä näennäisellä paradoksilla. Olette kaikki aivan varmoja siitä, että te päivittäin myytte nimenomaan työnne, että siis työllä on hinta ja että — koska tavaran hinta on vain sen arvon rahallinen ilmaus — täytyy varmasti olla olemassa sellainen arvo kuin *työn arvo*. Todellisuudessa ei kuitenkaan ole olemassa mitään sellaista kuin *työn arvo* tämän sanan tavallisessa merkityksessä. Olemme huomanneet, että tavarassa kiteytynyt välttämättömän työn määrä muodostaa tavaran arvon. Jos nyt käytämme tätä

arvon käsitettä, kuinka me voisimme määritellä sanokaamme kymmentuntisen työpäivän arvon? Kuinka paljon työtä sisältyy tähän päivään? Kymmenen tuntia työtä. Jos sanoisimme, että kymmentuntisen työpäivän arvo on yhtä kuin kymmenen tunnin työ tai siihen sisältyvä työmäärä, olisi se tautologiaa ja päälle päätteeksi mieletön väite. Luonnollisesti sitten kun olemme saaneet selville sanonnan *„työn arvo"* todellisen, mutta salatun merkityksen, me voimme selittää tämän järjenvastaisen ja mahdottomalta tuntuvan arvokäsitteen soveltamisen samoin kuin voimme selittää taivaankappaleiden näennäiset tai pelkästään ilmiölliset liikunnat heti, kun olemme tiedonneet niiden todelliset liikunnat.

Työläinen ei myy suoranaisesti *työtänsä*, vaan *työvoimansa*, jonka hän luovuttaa väliaikaisesti kapitalistin käytettäväksi. Tämä pitää siinä määrin paikkansa, että lailla on säädetty — en tiedä, onko niin Englannin laissa, mutta ainakin eräiden mannermaisten maiden laeissa — *pisin aika*, joksi henkilö saa myydä työvoimansa. Jos hänen sallittaisiin myydä se rajattomaksi ajaksi, niin orjuus olisi heti palautettu. Sellainen myynti, jos se esim. käsittäisi koko hänen elinaikansa, tekisi hänet heti työnantajansa elinkautiseksi orjaksi.

Jo *Thomas Hobbes*, eräs Englannin vanhimpia taloustieteilijöitä ja omaperäisimpiä filosofeja, vaistomaisesti osui *„Leviathanissaan"* tähän tosiasiaan, joka kaikilta hänen seuraajiltaan on jäänyt huomaamatta. Hän sanoo: *„Ihmisen*, kuten muidenkin esineiden, *arvona* on hänen *hintansa*, ts. se, mikä annetaan *hänen voimansa käyttämisestä."*

Tältä perustalta lähtien, me voimme määritellä *työn arvon* samoin kuin jokaisen muunkin tavaran arvon.

Mutta ennen kuin tämän teemme, meidän on asetettava kysymys, mistä johtuu se kummallinen ilmiö, että markkinoilla on toisaalta ryhmä ostajia, jotka omistavat maan, koneet, raaka-aineet ja elämänvälineet ts. kaikki esineet, jotka muokkaamatonta maata lukuun ottamatta ovat kaikki *työn tuotteita*, ja toisaalta ryhmä myyjiä, joilla ei ole mitään muuta myytävää kuin työvoimansa, työtätekevät käsivartensa ja aivonsa? Mistä johtuu, että toinen ryhmä jatkuvasti ostaa saadakseen voittoa ja rikastuakseen, samalla kun toinen ryhmä jatkuvasti myy ansaitakseen toimeentulonsa? Tämän kysymyksen tutkiminen olisi sen tutkimista, jota taloustieteilijät sanovat *„alustavaksi* eli *alkuperäiseksi kasautumiseksi"*, mutta jota pitäisi sanoa *alkuperäiseksi pakkoluovuttamiseksi*. Havaitsisimme, että niin sanottu *alkuperäinen kasautuminen* ei merkitse mitään muuta kuin historiallista prosessisarjaa, minkä tuloksena on *hävitetty* työntekijän ja hänen työvälineidensä välinen *alkuperäinen yhteys*. Sellainen tutkimus ei kuitenkaan kuulu esilläolevan aiheeni piiriin. Työntekijän ja työvälineiden tultua *erotetuksi* toisistaan, tällainen

asiaintila säilyy ja uusiintuu yhä lisääntyvässä määrässä, kunnes tuotantotavan uusi ja perusteellinen vallankumous sen jälleen poistaa ja palauttaa alkuperäisen yhteyden uudessa historiallisessa muodossa.

Mitä on siis *työvoiman arvo?*

Työvoiman, kuten jokaisen muunkin tavaran, arvon määrää sen tuottamiseen välttämätön työmäärä. Ihmisen työvoima on vain hänen elävässä henkilöllisyydessään. Ihmisen täytyy käyttää tietty määrä elämänvälineitä kasvaakseen ja pysyäkseen hengissä. Mutta ihminen, kuten konekin, kuluu ja hänet täytyy korvata toisella ihmisellä. *Oman* olemassaolonsa ylläpitoon välttämättömien elämänvälineiden määrän lisäksi hän tarvitsee tietyn määrän elämänvälineitä kasvattaakseen lapsia, jotka tulevat korvaamaan hänet työmarkkinoilla ja jatkamaan työläisten sukukuntaa. Tämän lisäksi täytyy hänen työvoimansa kehittämistä ja määrätyn taitavuuden hankkimista varten kuluttaa vielä tietty arvosumma. Tarkoitukseemme riittää, kun otamme huomioon vain *keskinkertaisen* työn, jolloin kasvatus- ja kehittämiskustannukset ovat aivan häviävän pieniä suureita. Käytän kuitenkin hyväksi tilaisuutta huomauttaakseni, että samoin kuin erilaatuisen työvoiman tuotantokustannukset ovat erilaiset, niin myös eri tuotannonaloilla käytetyn työvoiman arvo on erilainen. Sen vuoksi *samanlaisen työpalkan* vaatiminen perustuu erehdykseen ja on mieletön toivomus, joka ei koskaan tule täyttymään. Tuo vaatimus juontuu siitä väärästä ja pintapuolisesta radikalismista, joka hyväksyy edellytykset ja yrittää väistää johtopäätöksiä. Palkkatyöjärjestelmän perustalla työvoiman arvo määritellään samoin kuin jokaisen muunkin tavaran arvo, ja koska työvoiman eri lajeilla on eri arvo, ts. niiden tuottamiseen tarvitaan eri paljon työtä, niin *täytyy* niillä työmarkkinoilla olla eri hinta. *Saman tai edes oikeudenmukaisen palkanmaksun* vaatiminen palkkatyöjärjestelmän perustalla on samaa kuin *vapauden* vaatiminen orjuuteen perustuvassa järjestelmässä. Se, mitä te pidätte oikeana tai kohtuullisena, ei tule kysymykseen. Kysymyksessä on se, mikä olemassaolevassa tuotantojärjestelmässä on välttämätöntä ja väistämätöntä.

Sanotun perusteella on selvää, että *työvoiman arvon* määrää niiden *elämänvälineiden arvo,* jotka tarvitaan työvoiman tuottamiseen, kehittämiseen, säilyttämiseen ja ikuistamiseen.

8. LISÄARVON TUOTTAMINEN

Olettakaamme nyt, että niiden elämänvälineiden tuottaminen, jotka työläinen päivittäin keskimäärin tarvitsee, vaatii *6 tuntia keskinkertaista työtä.* Olettakaamme lisäksi, että nämä 6 tuntia keskinkertaista työtä olennoidaan 3 shillingin kultamäärässä.

Nämä 3 shillingiä olisivat tuon työläisen *työvoiman päiväarvon hinta* eli rahallinen ilmaus. Työskennellessään 6 tuntia päivässä, hän tuottaisi päivittäin arvon, joka riittäisi hänen päivittäin keskimäärin tarvitsemiensa elämänvälineiden ostamiseen eli hänen säilymiseensä työläisenä.

Mutta miehemme on palkkatyöläinen. Hänen täytyy sen tähden myydä työvoimansa kapitalistille. Jos hän myy sen 3 shillingistä päivässä tai 18 shillingistä viikossa, niin hän myy sen arvostaan. Olettakaamme, että hän on kehrääjä. Jos hän työskentelee päivittäin 6 tuntia, niin hän lisää puuvillaan päivittäin 3 shillingin arvon. Tämä hänen päivittäin lisäämänsä arvo vastaisi tarkalleen hänen työpalkkaansa eli hintaa, jonka hän saa päivittäin työvoimastaan. Mutta tässä tapauksessa kapitalisti ei saisi *mitään lisäarvoa* eli *lisätuotetta*. Tässä joudumme siis todella vaikeuksiin.

Ostaessaan työläisen työvoiman ja maksaessaan sen arvon, kapitalisti, kuten jokainen muukin ostaja, hankki oikeuden kuluttaa eli käyttää ostamaansa tavaraa. Samoin kuin konetta kulutetaan eli käytetään panemalla se käyntiin, niin myös ihmisen työvoimaa kulutetaan eli käytetään teettämällä hänellä työtä. Maksaessaan työläisen työvoiman päivä- tai viikkoarvon kapitalisti hankki siten oikeuden käyttää tuota työvoimaa eli panna se tekemään työtä *koko päivän tai koko viikon*. Työpäivällä tai työviikolla on luonnollisesti tietty rajansa, mutta sitä koskettelemme lähemmin myöhemmin. Nyt sitä vastoin tahdon kiinnittää huomionne erääseen ratkaisevaan seikkaan.

Työvoiman *arvon* määrää se työmäärä, joka on välttämätön työvoiman säilyttämiseksi tai uusintamiseksi, mutta tämän työvoiman *käyttämistä* rajoittaa vain työläisen työkyky ja ruumiillinen voima. Työvoiman päivä- tai viikko*arvo* on aivan eri asia kuin tämän työvoiman päivä- tai viikkokautinen *käyttäminen*, samoin kuin rehu, jonka hevonen tarvitsee, ja aika, jonka se voi ratsastajaa kantaa, ovat kaksi aivan eri asiaa. Työmäärä, johon rajoittuu työläisen työvoiman *arvo*, ei suinkaan aseta rajaa sille työmäärälle, jonka hänen työvoimansa voi suorittaa. Ottakaamme esimerkiksi kehrääjämme. Olemme tulleet huomaamaan, että uusintaakseen joka päivä työvoimansa hänen täytyy päivittäin tuottaa 3 shillingin arvo, minkä hän tekeekin työskentelemällä 6 tuntia päivässä. Tämä ei kuitenkaan tee häntä kykenemättömäksi työskentelemään 10, 12 tuntia tai enemmänkin päivässä. Maksamalla kehrääjän työvoiman päivä- tai viikko*arvon* kapitalisti hankki oikeuden käyttää tätä työvoimaa *koko päivän tai viikon* ajan. Niinpä siis hän panee kehrääjän tekemään työtä, sanokaamme *12 tuntia* päivässä. Niiden 6 tunnin *lisäksi*, jota vaatii hänen palkkansa eli työvoimansa arvon korvaaminen, kehrääjän on siis työskenneltävä *vielä 6 tuntia*, joita minä nimi-

tän *lisätyön* tunneiksi, ja tämä lisätyö olennoituu *lisäarvossa* ja *lisätuotteessa.* Jos esim. kehrääjämme tehdessään päivittäin 6 tuntia työtä lisää puuvillaan 3 shillingin arvon, arvon, joka tarkalleen vastaa hänen palkkaansa, niin 12 tunnissa hän lisää puuvillaan 6 shillingin arvon ja tuottaa *vastaavan lisämäärän lankaa.* Koska hän on myynyt työvoimansa kapitalistille, niin hänen luomansa arvo eli hänen luomansa tuote kuuluu kokonaisuudessaan kapitalistille, joka on määrätyn ajan hänen työvoimansa omistaja. Siis sijoittamalla 3 shillingiä kapitalisti saa 6 shillingin arvon, koska hänen sijoittamansa arvo, jossa on kiteytyneenä 6 työtuntia, korvautuu arvolla, jossa on kiteytyneenä 12 työtuntia. Toistamalla joka päivä tämän prosessin kapitalisti sijoittaa päivittäin 3 shillingiä ja korjaa taskuunsa 6 shillingiä, joista puolet jälleen käytetään uusien työpalkkojen maksamiseen ja toinen puoli muodostaa *lisäarvon,* josta kapitalisti ei maksa mitään vastiketta. Juuri *tällaiseen pääoman ja työn väliseen vaihtoon* perustuu kapitalistinen tuotanto eli palkkatyöjärjestelmä, ja juuri *tällaisen vaihdon* täytyy alinomaa johtaa siihen, että työläinen uusiintuu työläisenä ja kapitalisti kapitalistina.

Lisäarvon määrä, muiden ehtojen ollessa yhtäläisiä, riippuu työvoiman arvon uusintamiseen tarvittavan työpäivän osan ja *lisäajan* eli kapitalistin hyväksi tehdyn *lisätyön* välisestä suhteesta. Se riippuu siis siitä, *missä määrin työpäivä jatkuu yli sen ajan,* jona työläinen työllään tuottaa vain työvoimansa arvon eli korvaa työpalkkansa.

9. TYÖN ARVO

Palatkaamme nyt sanontaan *„työn arvo eli hinta".*

Olemme tulleet huomaamaan, että tämä arvo on tosiasiallisesti vain työvoiman arvo mitattuna työvoiman ylläpitoon välttämättömien tavaroiden arvolla. Mutta koska työläinen saa työpalkkansa vasta työnsä päättymisen *jälkeen,* ja kun hän lisäksi tietää, että hän itse asiassa antaa kapitalistille nimenomaan työnsä, niin hänen työvoimansa arvo eli hinta näyttää hänestä välttämättömästi *hänen oman työnsä hinnalta* eli *arvolta.* Jos hänen työvoimansa hinta on 3 shillingiä, joissa on olennoitunut 6 tuntia työtä, ja jos hän tekee työtä 12 tuntia, niin hän pitää välttämättömästi näitä 3 shillingiä 12 tunnin työn arvona eli hintana, vaikka nämä 12 tuntia työtä olennoituvat 6 shillingin arvossa. Tästä seuraa kaksi johtopäätöstä:

Ensiksi: Työvoiman arvo eli hinta on näyttävä *itse työn hinnalta eli arvolta* vaikka tarkasti sanottuna työn arvo eli hinta on järjetön sanonta.

Toiseksi: Vaikka työläisen päivittäisestä työstä *maksetaan* vain osaksi, toisen osan jäädessä *maksamatta* ja vaikka juuri tämä maksamaton eli lisätyö muodostaa sen varannon, josta *lisäarvo* eli *voitto* syntyy, niin kuitenkin näyttää siltä kuin koko työ olisi maksettua työtä.

Tämä pettävä näennäisyys erottaa *palkkatyön* muista *historiallisista* työmuodoista. Palkkatyöjärjestelmän pohjalta näyttää *maksamatonkin* työ *maksetulta* työltä. *Orjan* kannalta sitä vastoin sekin osa hänen työstään, josta on maksettu, näyttää maksamattomalta työltä. Voidakseen tehdä työtä orjan täytyy luonnollisesti elää ja osa hänen työpäivästään menee hänen oman ylläpitonsa arvon korvaamiseen. Mutta koska hänen ja hänen herransa välillä ei ole solmittu mitään kauppasopimusta eikä kummankaan taholta ole suoritettu mitään osto- ja myyntitoimia, niin orjan koko työ näyttää ilmaiselta.

Ottakaamme toisaalta maaorja, sellaisena kuin tämä, voinemme sanoa, vielä eilen oli olemassa koko Itä-Euroopassa. Tämä talonpoika teki esim. 3 päivää työtä itseään varten omalla tai hänelle annetulla maapalstalla, ja seuraavat 3 päivää hän teki pakollista ja ilmaista työtä herransa tilalla. Tässä oli siis maksettu ja maksamaton työ näkyvästi erotettu sekä aikaan että paikkaan nähden, ja liberaalimme olivat täynnänsä moraalista suuttumusta, pitäen luonnottomana jo sellaista ajatustakin, että ihminen pakotetaan tekemään ilmaiseksi työtä.

Asiallisesti on kuitenkin aivan samaa, työskenteleekö joku 3 päivää viikossa omaksi hyväkseen omalla palstallaan ja 3 päivää korvauksetta herransa tilalla, vai tekeekö hän tehtaassa tai verstaassa 6 tuntia päivässä työtä itseään varten ja 6 tuntia työnantajansa hyväksi, vaikkakin viimeksi mainitussa tapauksessa työn maksettu ja maksamaton osa ovat erottamattomasti sekottuneet toisiinsa ja *sopimuksen olemassaolo* ja viikon lopussa tapahtuva *palkanmaksu* naamioivat koko tämän toimituksen luonteen. Maksamaton työ näyttää toisessa tapauksessa vapaaehtoiselta ja toisessa tapauksessa pakolliselta. Siinä koko ero.

Jos kohta käytänkin sanontaa *„työn arvo"*, niin vain tavanomaisena *„työvoiman arvoa"* tarkoittavana banaalina terminä.

10. VOITTO SAADAAN MYYMÄLLÄ TAVARA ARVOSTAAN

Olettakaamme, että tunti keskinkertaista työtä olennoituu 6 pencen arvossa tai 12 tuntia keskinkertaista työtä 6 shillingissä. Olettakaamme edelleen, että työn arvo vastaa 3 shillingiä eli 6-tuntisen työn tuotetta. Jos edelleen tavaran valmistuksessa kulutetuissa raaka-aineissa, koneissa ja muussa on olennoitunut

24 tuntia keskinkertaista työtä, niin näiden tuotannonvälineiden arvo on 12 shillingiä. Jos kapitalistin palkkaama työläinen sen lisäksi lisää näihin tuotannonvälineisiin 12 tuntia työtään, niin nämä 12 tuntia muodostavat lisäksi 6 shillingin arvon. *Tuotteen kokonaisarvo* olisi siis 36 tuntia esineellistynyttä työtä eli yhtä kuin 18 shillingiä. Mutta koska työn arvo eli työläiselle maksettu työpalkka on vain 3 shillingiä, niin kapitalisti ei maksa mitään vastiketta työläisen suorittamasta ja tavaran arvossa olennoituneesta 6 tunnin lisätyöstä. Myymällä tämän tavaran arvostaan, 18 shillingistä, kapitalisti realisoi näin ollen myös sen 3 shillingin arvon, josta hän ei ole maksanut mitään vastiketta. Nämä 3 shillingiä muodostavat lisäarvon eli voiton, jonka hän pistää taskuunsa. Kapitalisti ei siis saa 3 shillingin voittoa siksi, että hän myy tavaransa sen arvoa *suuremmasta* hinnasta, vaan siksi, että hän myy sen *todellisesta arvostaan.*

Tavaran arvon määrää siihen sisältyvä *työn kokonaismäärä.* Mutta osa tästä työmäärästä on olennoituneena arvossa, josta työpalkkojen muodossa maksettiin vastike, toinen osa on olennoituneena arvossa, josta *ei* ole maksettu *mitään* vastiketta. Osa tavaraan sisältyvästä työstä on *maksettua* työtä, osa *maksamatonta* työtä. Siis myydessään tavaran *arvostaan,* ts. siihen käytetyn *työn kokonaismäärän* kiteytymänä, kapitalisti myy sen välttämättömästi voitolla. Hän ei myy ainoastaan sitä, mistä hän on maksanut tietyn vastikkeen, vaan myös sen, mistä hän ei ole maksanut mitään, vaikkakin se on vaatinut hänen työläisensä työn. Se, mitä tavara maksaa kapitalistille ja mitä se maksaa tosiasiallisesti, on kaksi eri asiaa. Toistan siis, että normaali ja keskimääräinen voitto saadaan myymällä tavarat *todellisesta arvostaan* eikä *yli* arvonsa.

11. ERI OSAT, JOIHIN LISÄARVO JAKAANTUU

Lisäarvoa eli tavaran kokonaisarvon sitä osaa, jossa on olennoitunut työläisen *lisätyö* eli *maksamaton työ,* sanon *voitoksi.* Tuo voitto ei kuitenkaan joudu kokonaisuudessaan yrittäjäkapitalistin taskuun. Maamonopoli antaa maanomistajalle mahdollisuuden anastaa osan tästä *lisäarvosta maankoron* nimellä, jota paitsi samantekevää on, käytetäänkö maata maanviljelystä, rakennuksia tai rautateitä tai jotain muuta tuotannollista tarkoitusta varten. Toisaalta juuri se tosiasia, että *työvälineiden* omistaminen antaa yrittäjäkapitalistille mahdollisuuden tuottaa *lisäarvoa* eli, mikä on aivan samaa, *anastaa omakseen tietyn määrän maksamatonta työtä,* johtaa siihen, että työvälineiden omistaja, joka antaa nämä työvälineet joko kokonaan tai osaksi yrittäjäkapitalistille, sanalla sanoen *rahoittava kapitalisti* saa mahdollisuuden vaatia itselleen *koron* nimellä toisen osan tästä

lisäarvosta, joten yrittäjäkapitalistille *sellaisenaan* jää vain niin sanottu *teollisuus-* eli *liikevoitto.*

Mitkä lait säännöstelevät tämän lisäarvon kokonaissumman jakaantumisen näiden kolmen ihmisryhmän välillä, on kysymys, joka on aiheemme ulkopuolella. Siitä, mitä edellä on sanottu, seuraa kuitenkin:

Maankorko, korko ja teollisuusvoitto ovat vain tavaran *lisäarvon* eli *tavarassa olennoituneen maksamattoman työn eri osien eri nimiä* ja ne kaikki ovat samassa määrin *peräisin tästä lähteestä ja vain tästä lähteestä.* Niitä ei synnytä sinänsä *maa* eikä sinänsä *pääoma,* mutta maa ja pääoma antavat omistajalleen tilaisuuden saada vastaavan osansa lisäarvosta, jonka yrittäjäkapitalisti pusertaa työläisestä. Itse työläiselle on toisarvoista, korjaako tämän lisäarvon — hänen lisätyönsä eli maksamattoman työnsä tuloksen — yksinomaan yrittäjäkapitalisti vai onko tämä viimeksi mainittu pakotettu antamaan siitä osia maankoron ja koron nimellä toisille henkilöille. Olettakaamme, että yrittäjäkapitalisti käyttää ainoastaan omaa pääomaansa ja on tarvitsemansa maan omistaja. Silloin menee koko lisäarvo hänen taskuunsa.

Juuri yrittäjäkapitalisti pusertaa tämän lisäarvon välittömästi työläisestä, minkä osan hän siitä sitten loppujen lopuksi saaneekin pidätetyksi itselleen. Juuri tähän yrittäjäkapitalistin ja palkkatyöläisen väliseen suhteeseen perustuukin koko palkkatyöjärjestelmä ja koko nykyinen tuotantojärjestelmä. Eräät keskusteluumme osallistuneet kansalaiset olivat sen vuoksi väärässä, yrittäessään lieventää asiaintilaa ja esittää tämän yrittäjäkapitalistin ja työläisen välisen perussuhteen toisarvoiseksi kysymykseksi, jos kohta he olivat oikeassa väittäessään, että kyseisissä olosuhteissa hintojen korotus saattaa koskea hyvin eri tavalla yrittäjäkapitalistiin, maanomistajaan, rahakapitalistiin ja, jos haluatte, veronkantajaan.

Sanotusta seuraa vielä toinenkin johtopäätös.

Tavaran arvon se osa, joka edustaa vain raaka-aineiden, koneiden, sanalla sanoen käytettyjen tuotannonvälineiden arvoa, *ei* ylipäänsä muodosta mitään *tuloa,* vaan korvaa *ainoastaan pääoman.* Mutta sitä lukuunottamattakin on väärin luulla, että tavaran arvon toinen osa, *joka muodostaa tulon* tai voidaan kuluttaa työpalkan, voiton, maankoron, koron muodossa, *muodostuu* työpalkkojen arvosta, maankoron arvosta, voiton arvosta jne. Jätämme aluksi työpalkat sivuun ja käsittelemme vain teollisuusvoittoa, korkoa ja maankorkoa. Huomasimme vastikään, että tavaraan sisältyvä *lisäarvo* eli tavaran arvon se osa, jossa on olennoitunut *maksamaton työ, jakaantuu* kolmeen eri osaan, joilla kullakin on oma nimensä. Mutta kokonaan totuudenvastaista olisi väittää, että tavaran tämän osan arvo *koostuu* eli

muodostuu siten, että *lasketaan yhteen näiden kolmen ainesosan itsenäiset arvot.*

Jos tunnin työ on olennoitunut 6 pencen arvossa, jos työläisen työpäivä käsittää 12 tuntia ja jos puolet tästä ajasta on maksamatonta työtä, niin tämä lisätyö lisää tavaraan 3 shillingin *lisäarvon,* toisin sanoen arvon, josta ei ole maksettu mitään vastiketta. Tämä 3 shillingin lisäarvo muodostaa *koko* sen *varannon,* jonka yrittäjäkapitalisti voi jakaa missä suhteessa tahansa maanomistajan ja rahaa lainaksi antavan henkilön kanssa. Näiden 3 shillingin arvoon rajoittuu se arvo, jonka he keskenään voivat jakaa. Asianlaita ei kuitenkaan ole niin, että yrittäjäkapitalisti omaa voittoansa varten itse lisää tavaran arvoon mielivaltaisen arvon, johon sitten lisätään toinen arvo maanomistajaa varten jne., ja että tavaran kokonaisarvo koostuu näistä mielivaltaisesti määrätyistä arvoista. Huomaatte siis, miten peräti virheellinen on yleinen käsitys, joka sekoittaa *kyseisen arvon jakaantumisen* kolmeen osaan ja tuon arvon *koostumisen* kolmesta *itsenäisestä* arvosta ja muuttaa tällä tavoin kokonaisarvon, josta maankorko, voitto ja korko ovat peräisin, mielivaltaiseksi suureeksi.

Jos kapitalistin saama kokonaisvoitto on 100 puntaa, niin tätä summaa, *ehdottomaksi* suureeksi käsitettynä, me sanomme *voiton määräksi.* Mutta jos laskemme suhteen, jossa nämä 100 puntaa ovat sijoitettuun pääomaan, niin tätä *suhteellista* suuretta me sanomme *voiton suhdeluvuksi.* On ilmeistä, että tämä voiton suhdeluku voidaan ilmaista kahdessa muodossa.

Olettakaamme, että *työpalkkoihin sijoitettu pääoma* tekisi 100 puntaa. Jos luotu lisäarvo olisi niin ikään 100 puntaa — mikä osoittaisi meille, että puolet työläisen työpäivästä on *maksamatonta* työtä — niin mitatessamme tätä voittoa työpalkkoihin sijoitetun pääoman arvolla sanoisimme, että *voiton suhdeluku* on 100 prosenttia, koska sijoitettu arvo olisi 100 puntaa ja realisoitu arvo 200 puntaa.

Jos toisaalta emme ota huomioon ainoastaan *työpalkkoihin sijoitettua pääomaa,* vaan *koko* sijoitetun *pääoman,* sanokaamme esim. 500 puntaa, joista 400 puntaa edustaa raaka-aineiden, koneiden jne. arvoa, niin saamme *voiton suhdeluvuksi* vain 20 prosenttia, koska 100 punnan voitto on vain viidesosa *koko* sijoitetusta pääomasta.

Ainoastaan ensimmäinen voiton suhdeluvun ilmaisemistapa osoittaa maksetun ja maksamattoman työn välisen todellisen suhteen, *työn eksploatoinnin* (sallikaa minun käyttää tätä ranskalaista sanaa) todellisen asteen. Toinen ilmaisemistapa on yleisessä käytössä ja itse asiassa sopiva tiettyihin tarkoituksiin, ainakin sen avulla on varsin mukava salata, missä mitassa kapitalisti puristaa työläiseltä ilmaista työtä.

Niissä huomautuksissa, joita olen vielä tekevä, käytän *voitto* sanaa merkitsemään kapitalistin puristaman lisäarvon koko määrää, riippumatta siitä, miten tämä lisäarvo jakaantuu eri henkilöryhmien kesken, ja käyttäessäni sanaa *voiton suhdeluku,* mittaan aina voiton sen mukaan, missä suhteessa se on työpalkkoihin sijoitettuun pääomaan.

12. VOITON, TYÖPALKAN JA HINNAN YLEINEN SUHDE

Jos vähennämme tavaran arvosta arvon, joka korvaa tavaraan käytetyn raaka-aineiden ja muiden tuotannonvälineiden arvon, so. jos vähennämme arvon, joka edustaa tavaraan sisältyvää *aikaisempaa* työtä, niin muu osa tavaran arvosta on se työmäärä, jonka työläinen on lisännyt *kyseessäolevassa* tuotantoprosessissa. Jos tämä työläinen tekee päivässä 12 tuntia työtä ja jos 12 tunnin keskinkertainen työ kiteytyy 6 shillingin kultamäärässä, niin tämä lisätty 6 shillingin arvo on *ainoa* arvo, jonka hänen työnsä on luonut. Tämä työajan määräämä arvo on ainoa varanto, josta sekä työläinen että kapitalisti ottavat osansa eli osinkonsa, ainoa arvo, joka voidaan jakaa työpalkaksi ja voitoksi. On selvää, että tämä arvo sinänsä ei muutu, jaettakoon se molempien puolien kesken missä suhteessa tahansa. Mitään ei myöskään muuta se, jos yhden työläisen asemesta otetaan koko työläisväestö ja yhden työpäivän asemesta esim. 12 miljoonaa työpäivää.

Koska kapitalistilla ja työläisellä on jaettavanaan vain tämä rajoitettu arvo, ts. arvo, jonka mittana on työläisen koko työ, niin mitä enemmän toinen saa, sitä vähemmän saa toinen ja päinvastoin. Kun aina on olemassa vain tietty määrä, niin toinen osa kasvaa samassa suhteessa kuin toinen pienenee. Jos työpalkka muuttuu, niin voitto muuttuu päinvastaiseen suuntaan. Jos työpalkka alenee, niin voitto kasvaa, ja jos työpalkka nousee, niin voitto pienenee. Jos työläinen aikaisemman olettamuksemme mukaan saa 3 shillingiä, so. puolet arvosta, jonka hän luo, eli jos hänen koko työpäivästään puolet on maksettua ja puolet maksamatonta työtä, niin *voiton suhdeluku* on 100 prosenttia, koska kapitalistikin saa 3 shillingiä. Jos työläinen saa vain 2 shillingiä eli tekee omaksi hyväkseen työtä vain kolmannen osan koko päivästä, niin kapitalisti saa 4 shillingiä ja voiton suhdeluku on 200 prosenttia. Jos työläinen saa 4 shillingiä, niin kapitalisti saa vain 2 shillingiä ja voiton suhdeluku laskee 50 prosenttiin. Mutta nämä vaihtelut eivät vaikuta tavaran arvoon. Yleinen palkankorotus johtaisi siis voiton yleisen suhdeluvun pienenemiseen, vaikuttamatta kuitenkaan tavaroiden arvoon.

Mutta vaikka tavaroiden arvon, joka viime kädessä on säännöstelevä niiden markkinahintoja, määrää yksinomaan se työn kokonaismäärä, joka on kiinnitetty tavaroihin, ja vaikka tavaroiden arvo ei riipu tuon määrän jakamisesta maksettuun ja maksamattomaan työhön, niin tästä ei suinkaan seuraa, että esim. 12 tunnissa valmistettujen eri tavaroiden tai tavarajoukon arvo aina pysyisi samana. Tietyssä työajassa eli tietyllä työmäärällä tuotettujen tavaroiden *luku* eli määrä riippuu käytetyn työn *tuotantovoimasta* eikä *kestämisestä* eli pituudesta. Esim. kehruutyön tuotantovoimien tietyllä asteella tuotetaan 12 tunnin työpäivässä 12 naulaa lankaa, tuotantovoimien alhaisemmalla asteella vain 2 naulaa. Jos siis 12 tunnin keskinkertainen työ olennoituu 6 shillingin arvossa, niin edellisessä tapauksessa 12 naulaa lankaa maksaisi siis 6 shillingiä, jälkimmäisessä tapauksessa 2 naulaa lankaa maksaisi samoin 6 shillingiä. Naula lankaa maksaisi edellisessä tapauksessa 6 penceä ja jälkimmäisessä 3 shillingiä. Tämä hinnan erilaisuus olisi seuraus käytetyn työn tuotantovoimien erilaisuudesta. Tuotantovoiman ollessa suuremman olisi yhdessä lankanaulassa esineellistyneenä 1 työtunti, kun taas tuotantovoiman ollessa pienemmän olisi yhdessä lankanaulassa esineellistyneenä 6 työtuntia. Lankanaulan hinta olisi edellisessä tapauksessa vain 6 penceä, vaikka työpalkat olisivat suhteellisen korkeat ja voiton suhdeluku alhainen; jälkimmäisessä tapauksessa se olisi 3 shillingiä, vaikka työpalkat olisivat alhaiset ja voiton suhdeluku korkea. Asianlaita olisi näin, koska lankanaulan hinnan määrää *siihen sisältyvän työn kokonaismäärä* eikä se *suhde, jossa tämä kokonaismäärä jakaantuu maksettuun ja maksamattomaan työhön.* Aikaisemmin mainitsemani tosiasia, että hyvin maksettu työ voi tuottaa halpoja ja huonosti maksettu työ kalliita tavaroita, menettää näin ollen paradoksaaliselta näyttävän luonteensa. Tämä tosiasia ilmentää vain yleistä lakia, jonka mukaan tavaran arvon määrää tavaraan sisällytetty työmäärä, ja tämä työmäärä riippuu yksinomaan käytetyn työn tuotantovoimista ja muuttuu sen tähden aina, kun työn tuottavuus muuttuu.

13. TÄRKEIMMÄT NIISTÄ TAPAUKSISTA, JOLLOIN VAADITAAN PALKAN KOROTTAMISTA TAI VASTUSTETAAN SEN ALENTAMISTA

Tarkastakaamme nyt vakavasti niitä tärkeimpiä tapauksia, jolloin taistellaan palkankorotuksen puolesta tai palkanalennusta vastaan.

1. Olemme tulleet huomaamaan, että *työvoiman arvon* eli tavanomaisesti puhuen *työn arvon* määrää elämänvälineiden arvo

eli niiden tuottamiseen tarvittava työmäärä. Jos siis tietyssä maassa työläisen päivittäin keskimäärin käyttämien elintarpeiden arvo on 6 työtuntia, jotka edustavat 3 shillingiä, niin työläisen pitäisi joka päivä tehdä työtä 6 tuntia tuottaakseen päivittäisen ylläpitonsa vastikkeen. Jos koko työpäivä on 12 tuntia, niin kapitalisti maksaa työläiselle hänen työnsä arvon antamalla hänelle 3 shillingiä. Puolet työpäivästä olisi tällöin maksamatonta työtä ja voiton suhdeluku olisi 100 prosenttia. Mutta olettakaamme nyt, että tuottavuuden vähenemisen takia tarvitaan enemmän työtä, sanokaamme saman maataloustuotemäärän tuottamiseen, niin että päivittäin keskimäärin tarvittavien elämänvälineiden hinta kohoaisi 3:sta 4 shillingiin. Tässä tapauksessa työn *arvo* kohoaisi kolmasosalla eli 33⅓ prosenttia. Työläisen entistä elintasoa vastaavan päivittäisen ylläpidon vastikkeen tuottamiseen tarvittaisiin silloin 8 tuntia työpäivästä. Lisätyö vähenisi siis 6:sta 4 tuntiin ja voiton suhdeluku pienenisi 100:sta 50 prosenttiin. Mutta vaatiessaan palkankorotusta työläinen vaatisi siten vain maksamaan *työnsä kohonneen arvon,* kuten jokainen tavaran myyjä, joka, niin pian kun hänen tavaransa valmistuskustannukset ovat kohonneet, yrittää saada maksun tästä kohonneesta arvosta. Jos työpalkat eivät nouse tai eivät nouse riittävästi tasottaakseen elämänvälineiden kohonneen arvon, niin työn *hinta* laskee *työn arvon alapuolelle* ja työläisen elintaso huononee.

Mutta muutos saattaa tapahtua päinvastaiseenkin suuntaan. Kohonneen työntuottavuuden ansiosta sama määrä elämänvälineitä, jotka työläinen käyttää keskimäärin päivittäin, voi alentua hinnoissa 3:sta 2 shillingiin eli ts. näiden päivittäin kulutettujen elämänvälineiden arvon vastikkeen tuottamiseen tarvitaan 6 tunnin asemesta vain 4 tuntia työpäivästä. Työläinen kykenisi silloin 2 shillingillä ostamaan yhtä paljon elämänvälineitä kuin hän aikaisemmin osti 3 shillingillä. Itse asiassa olisi *työn arvo* laskenut, mutta tämän työn arvon pienentyessäkin työläisen käytettävissä olisi yhtä paljon tavaraa kuin aikaisemminkin. Voitto kohoaisi silloin 3:sta 4 shillingiin ja voiton suhdeluku 100:sta 200 prosenttiin. Vaikka työläisen absoluuttinen elintaso pysyykin samana, niin hänen *suhteellinen* työpalkkansa ja sen kautta hänen *suhteellinen yhteiskunnallinen asemansa* kapitalistin asemaan verrattuna huononee. Vastustaessaan tätä suhteellisen työpalkan alennusta työläinen vain vaatisi tiettyä osuutta siitä, minkä antaa hänen työnsä kohonnut tuotantovoima, ja pyrkisi säilyttämään aikaisemman suhteellisen yhteiskunnallisen asemansa. Niinpä viljalakien kumoamisen jälkeen englantilaiset tehtailijalordit, rikkoen julkeasti ne pyhimmät lupauksensa, joita he viljalakeja vastaan käydyn agitaation aikana olivat antaneet, alensivat yleisesti työpalkkoja 10 prosentilla. Aluksi työläisten

vastarinta raukesi tyhjiin, mutta myöhemmin voitettiin menetetyt 10 prosenttia jälleen takaisin olosuhteissa, joihin minä en voi nyt lähemmin puuttua.

2. Elintarpeiden *arvo* ja sen johdosta myös *työn arvo* voi pysyä samana, mutta niiden *rahahinta* voi muuttua *rahan arvossa* tapahtuneen *muutoksen* johdosta.

Rikkaampien kaivoksien löytämisen yms. takia voi käydä niin, että esim. kahden kultaunssin tuottaminen ei vaadi enemmän työtä kuin mitä aikaisemmin vaati yhden unssin tuottaminen. Kullan *arvo* laskee silloin puoleen eli 50 prosentilla. *Työn arvo,* samoin kuin kaikkien muidenkin tavaroiden *arvo* tulee tällöin ilmaistua aikaisempaan verrattuna kaksinkertaisissa *rahahinnoissa.* Kaksitoista työtuntia, jotka aikaisemmin ilmentyivät 6 shillinginä, ilmentyvät nyt 12 shillinginä. Jos työläisen työpalkka jää 3 shillingiksi kohoamatta 6 shillingiin, niin *hänen työnsä rahahinta* on vastaava vain *puolta hänen työnsä arvosta* ja hänen elintasonsa huononee tavattomasti. Näin käy myös joko suuremmassa tai pienemmässä määrässä siinä tapauksessa, jos hänen työpalkkansa nousee, mutta ei samassa suhteessa kullan arvon alenemiseen. Siinä tapauksessa ei tapahdu mitään muutoksia ei työn tuotantovoimassa, ei tarjonnassa eikä kysynnässä eikä tavaran arvossa. Näiden arvojen raha*nimityksiä* lukuun ottamatta ei mikään muutu. Jos tällöin sanotaan, että työläisen ei tule tässä tapauksessa vaatia vastaavaa työpalkkojen korotusta, niin se on samaa kuin sanoa, että työläisen pitää tyytyä siihen, että hänelle maksetaan nimillä esineiden asemesta. Koko aikaisempi historia todistaa, että aina kun tapahtuu tuollainen rahan arvon aleneminen, kapitalistit kiirehtivät käyttämään hyväksi otollista tilaisuutta pettääkseen työläisiä. Eräs varsin iso taloustieteilijäin koulukunta vakuuttaa, että uusien kulta-alueiden löytämisen, hopeakaivosten paremman käytön ja elohopean halvemman tarjonnan johdosta jalometallien arvo on aina alentunut. Tämä selittänee sen, miksi mannermaalla on kaikkialla ryhdytty yleisesti ja samanaikaisesti vaatimaan palkankorotuksia.

3. Olemme tähän asti olettaneet, että *työpäivällä* on tietyt rajansa. Mutta työpäivällä sinänsä ei ole pysyviä rajoja. Pääoma pyrkii alinomaa pidentämään sitä äärimmäiseen fyysillisesti mahdolliseen rajaan, sillä työpäivän pidetessä lisääntyy vastaavasti myös lisätyö ja siis siitä syntyvä voitto. Mitä enemmän pääoman onnistuu pidentää työpäivää, sitä suuremman määrän se anastaa vierasta työtä. 17. vuosisadalla ja vieläpä 18. vuosisadan kahdella ensimmäisellä kolmanneksella 10-tuntinen työpäivä oli normaalityöpäivä koko Englannissa. Jakobiineja vastaan käydyn sodan aikana, joka itse asiassa oli brittiläisten paronien sotaa brittiläisiä työtätekeviä joukkoja

vastaan, pääoma vietti bakkanaalejaan ja pitensi työpäivän 10-tuntisesta 12-, 14-, 18-tuntiseksi. *Malthus,* mies, jota ei suinkaan voida epäillä liikatunteelliseksi, selitti eräässä vuoden 1815 vaiheilla ilmestyneessä lentokirjasessaan, että jos asiat jatkuvat edelleen näin, niin kansakunnan elämä on perustuksiaan myöten uhattu. Muutamia vuosia ennen yleistä vasta keksittyjen koneiden käytäntöön ottamista, noin v. 1765, Englannissa ilmestyi lentokirjanen nimeltään *„An Essay on Trade"* (*„Tutkielma elinkeinoista"*). Nimetön tekijä, työväenluokan vannoutunut vihollinen, kiivailee työpäivän rajojen pidentämisen välttämättömyydestä. Tätä tarkoitusta varten hän mm. ehdottaa perustettavaksi *työtaloja,* joiden, kuten hän sanoo, tulee olla *„kauhun taloja"*. Entä kuinka pitkän pitäisi hänen ehdotuksensa mukaan olla työpäivän näissä *„kauhun taloissa"*? *Kaksitoista tuntia,* juuri yhtä pitkän ajan kuin se, minkä kapitalistit, taloustieteilijät ja ministerit vuonna 1832 selittivät ei vain tosiasiallisesti olemassaolevaksi, vaan välttämättömäksi 12-vuotta nuoremman lapsen työajaksi.

Myydessään työvoimansa — ja nykyisen järjestelmän vallitessa hänen on pakko se tehdä — työläinen antaa kapitalistin käyttää tätä voimaa, mutta tietyissä järjellisissä rajoissa. Hän myy oman työvoimansa säilyttääkseen eikä tuhotakseen sen — emme ota tässä lukuun sen luonnollista kulumista. Kun työvoima myydään sen päivä- tai viikkoarvosta, niin se edellyttää, ettei työvoima tule päivässä tai viikossa kulutetuksi 2 päivän tai 2 viikon edestä. Ottakaamme 1000 punnan arvoinen kone. Jos sen kestoaika on 10 vuotta, niin niiden tavaroiden arvoa, joiden tuottamisessa se on mukana, se lisää vuosittain 100 punnalla. Jos sen kestoaika on 5 vuotta, niin se lisää noiden tavaroiden arvoa 200 punnalla vuodessa, ts. sen vuosittaisen kulumisen arvo on kääntäen verrannollinen aikaan, jonka kuluessa kone kulutetaan. Mutta juuri tässä suhteessa työläinen eroaa koneesta. Kone ei kulu aivan samassa suhteessa kuin sitä käytetään. Työläinen sitä vastoin kuluu paljon suuremmassa mitassa, kuin mitä voisi luulla työn kestoaikaa koskevien numeroiden pelkän yhteenlaskun perusteella.

Työläiset täyttävät vain velvollisuutensa itseään ja rotuaan kohtaan pyrkiessään lyhentämään työpäivää aikaisempaan järjelliseen pituuteensa tai estämään ylityötä palkankorotuksella — siellä, missä he eivät voi saada lakia, joka säätäisi normaalityöpäivän,— palkankorotuksella, joka ei ainoastaan vastaisi heistä puristettua ylityötä, vaan ylittäisi sen. He asettavat vain rajan pääoman tyrannimaisille anastuspyrkimyksille. Aika on tilaa inhimilliselle kehitykselle. Ihminen, jolla ei ole käytettävissään mitään vapaa-aikaa ja jonka koko elinaika, lukuun ottamatta pelkkiä fyysillisiä keskeytyksiä, kuten nukkuminen, syöminen

jne., kuluu kapitalistin hyväksi tehtävään työhön, on vetojuhtaa alempana. Hän on pelkkä kone, joka luo rikkautta toiselle, ruumiillisesti murtunut ja henkisesti raaistunut. Ja kuitenkin nykyaikaisen teollisuuden koko historia osoittaa, että pääoma, ellei sille aseteta esteitä, pyrkii häikäilemättömästi ja sydämettömästi painamaan koko työväenluokan tälle mitä syvimmän alennuksen asteelle.

Kapitalisti voi työpäivää pidentäessään maksaa *korkeampaa työpalkkaa* ja kuitenkin alentaa *työn arvoa,* ellei palkankorotus vastaa työläisestä puserretun työmäärän suurenemista ja sen johdosta nopeutuvaa työvoiman tuhoutumista. Tämä voi tapahtua myöskin toisella tavalla. Porvarilliset tilastotieteilijänne sanovat teille esim., että Lancashiren tehdastyöläisten perheiden keskipalkka on noussut. He unohtavat tällöin, että miehen, perheen pään, lisäksi pääoman Juggernautin vaunujen[1] alle heitetään nyt myös hänen vaimonsa ja 3 tai 4 lastansa ja ettei heidän kokonaispalkkansa kohoaminen vastaa perheeltä puserretun lisätyön koko määrää.

Silloinkin kun työpäivällä on määrätyt rajat, kuten nyt on asianlaita kaikkialla tehdaslain alaisilla teollisuusaloilla, työpalkkojen korotus voi olla välttämätön pelkästään *työn arvon* tähänastisen tason säilyttämiseksi. Työn *intensiteetin* kohottaminen voi panna ihmisen kuluttamaan yhdessä tunnissa yhtä paljon elinvoimaa kuin hän aikaisemmin kulutti kahdessa tunnissa. Tehdaslain alaisilla teollisuusaloilla tämä on jo tietyssä mitassa tapahtunut siten, että on nopeutettu koneiden käyntiä ja lisätty yhden ihmisen huollettavina olevien työkoneiden lukumäärää. Jos työn intensiteetin kohoaminen eli yhdessä tunnissa käytetyn työmäärän lisäys pysyy vastaavanlaisessa suhteessa työpäivän lyhenemiseen, niin tuosta lyhenemisestä on työläisille kuitenkin etua. Jos tämä raja ylitetään, niin hän menettää toisessa muodossa sen, mitä hän toisessa voittaa, ja silloin 10 työtuntia muodostuvat hänelle ehkä yhtä tuhoisiksi kuin aikaisemmin 12 tuntia. Hillitessään tätä pääoman pyrkimystä taistelemalla sellaisen palkankorotuksen puolesta, joka vastaisi työn intensiteetin kohoamista, työläinen vain taistelee työnsä halventamista ja rotunsa kurjistumista vastaan.

4. Te kaikki tiedätte, että syistä, joita minun ei tässä tarvitse selittää, kapitalistinen tuotanto käy tiettyjen kausittaisten jaksojen läpi. Se käy läpi hiljaiskauden, kasvavan vilkastumisen, kukoistuksen, liikatuotannon, pulan ja lamaannuksen vaiheen. Markkinoilla tavaroiden hinnat ja voiton suhdeluku määräytyvät näiden kausien mukaisesti, milloin laskien keskitason alapuolelle,

[1] Marx viittaa tässä vaunuihin, joissa Purissa juhlapäivinä kuljetettiin pitkin kaupunkia hindulaisten Višnu-jumalan — Juggernautin — kuvaa; monet uskovaiset heittäytyivät vaunujen alle saaden siten surmansa. *Toim.*

milloin nousten sitä korkeammalle. Tarkastellessanne koko kehitysjaksoa huomaatte, että markkinahintojen poikkeamiset tasottavat toinen toisensa ja että keskimäärin koko kehitysjakson puitteissa tavaroiden markkinahintoja säännöstelee tavaroiden arvo. Markkinahintojen alenemiskautena sekä pula- ja lamakautena työläinen saa olla varma palkanalennuksesta, ellei hän ylipäänsä joudu heitetyksi pois työstä. Jottei joutuisi petetyksi, hänen täytyy markkinahintojen alentuessakin taistella kapitalistia vastaan siitä, missä suhteessa työpalkkojen alentaminen on käynyt välttämättömäksi. Jollei hän kukoistuskautena, jolloin kapitalistit saavat ylimääräistä voittoa, taistelisi palkankorotuksen puolesta, niin ei hän teollisuuden koko kehitysjakson ajalta saisi keskimäärin edes *keskipalkkaansa* eli työnsä *arvoa*. Äärimmäisen typerää olisi vaatia, että työläinen, jonka työpalkka välttämättömästi laskee kehitysjakson epäsuotuisina kausina, luopuisi ottamasta vastaavaa korvausta suotuisina kausina. Yleensä kaikkien tavaroiden *arvo* realisoituu vain sen ansiosta, että jatkuvasti vaihtelevat markkinahinnat tasoittuvat, mikä johtuu tarjonnan ja kysynnän suhteen alituisista heilahteluista. Nykyisen järjestelmän perustalla työ on muiden tavaroiden tapaan vain tavaraa. Saavuttaakseen arvoansa vastaavan keskihinnan sen täytyy siis käydä läpi samat heilahtelut. Olisi typeryyttä käsitellä työtä toisaalta tavarana ja pyrkiä se toisaalta asettamaan niiden lakien ulkopuolelle, jotka säännöstelevät tavaroiden hintoja. Orja saa vakinaisen ja määrätyn erän elatustansa varten, palkkatyöläinen ei saa. Hänen on yritettävä saada toisessa tapauksessa palkankorotusta, jollei muun vuoksi, niin korvatakseen toisessa tapauksessa tapahtuvan palkanalennuksen. Jos hän tyytyisi pitämään kapitalistien tahtoa ja määräystä korkeimpana taloudellisena lakina, niin hänen osakseen tulisi orjan koko kurjuus ilman että hänellä olisi orjan turvattua toimeentuloa.

5. Kaikissa esittämissäni tapauksissa — ja niitä on 99 sadasta — olette nähneet, että taistelu palkankorotuksesta johtuu *edelläkäyvistä* muutoksista ja on väistämätön seuraus niistä muutoksista, joita tapahtuu ensin tuotannon määrässä, työn tuotantovoimassa, työn arvossa, rahan arvossa, puserretun työn pituudessa ja intensiteetissä, markkinahintojen heilahteluissa, jotka riippuvat tarjonnan ja kysynnän heilahteluista ja vastaavat teollisuuden kehitysjakson eri kausia, sanalla sanoen tuo taistelu on työn vastatoimenpide aikaisempaa pääoman toimintaa vastaan. Jos käsittelette palkankorotusten puolesta käytyä taistelua ottamatta huomioon näitä seikkoja sekä ottaen huomioon vain työpalkkojen muutokset ja sivuuttaen kaikki muut muutokset, joista ne johtuvat, silloin lähdette väärästä olettamuksesta tullaksenne väärään johtopäätökseen.

14. PÄÄOMAN JA TYÖN VÄLINEN TAISTELU JA SEN TULOKSET

1. Olen osoittanut, että työläisten ajoittainen vastarinta työpalkkojen alennusta vastaan ja heidän ajoittain toistuvat yrityksensä saada palkankorotusta ovat erottamattomassa yhteydessä palkkatyöjärjestelmään ja johtuvat nimenomaan siitä tosiasiasta, että työ on saatettu muiden tavaroiden asemaan ja se on sen vuoksi hintojen yleistä liikettä säännöstelevien lakien alainen; olen osoittanut edelleen, että yleinen palkankorotus aiheuttaa voiton suhdeluvun yleistä alenemista, vaikuttamatta silti tavaroiden keskihintaan tai niiden arvoon; nyt herää lopuksi kysymys, missä määrin tässä pääoman ja työn välisessä herkeämättömässä taistelussa työ voi saavuttaa menestystä.

Voisin vastata yleisesti ja sanoa, että työn, kuten kaikkien muidenkin tavaroiden *markkinahinta* lyö ajan mittaan yhteen sen *arvon* kanssa; että sen tähden kaikesta noususta ja laskusta huolimatta työläinen, tehköön hän puolestaan mitä tahansa, on loppujen lopuksi saava keskimäärin vain työnsä arvon, joka on hänen työvoimansa arvo ja jonka määrää työvoiman ylläpitämiseen ja uusintamiseen välttämättömien elämänvälineiden arvo, ja näiden elämänvälineiden arvon taas määrää se työmäärä, joka on välttämätön niiden tuottamiseen.

Mutta on eräitä erikoisuuksia, jotka erottavat *työvoiman arvon* eli *työn arvon* kaikkien muiden tavaroiden arvosta. Työvoiman arvon muodostaa kaksi ainesta, joista toinen on puhtaasti fyysillinen, toinen historiallinen eli yhteiskunnallinen. Työvoiman arvon *alimman rajan* määrää *fyysillinen* aines, so. työväenluokan täytyy säilyäkseen ja uusintaakseen itsensä, jatkaakseen fyysillistä olemassaoloansa saada ne elämänvälineet, jotka ovat ehdottoman välttämättömiä sen elämälle ja lisääntymiselle. Näiden välttämättömien elämänvälineiden *arvo* muodostaa siis *työn arvon* alimman rajan. Toisaalta on myös työpäivän pituudella äärimmäinen, joskin hyvin venyvä rajansa. Tämän äärimmäisen rajan muodostaa työläisen fyysillinen voima. Jos hänen elinvoimansa päivittäinen kulutus ylittää tietyn rajan, niin se ei kestä uutta samanlaista jännitystä päivästä päivään. Tämä raja on kuitenkin, kuten sanoin, hyvin venyvä. Heikot ja lyhytikäiset sukupolvet, kun ne seuraavat nopeasti toinen toisiaan, voivat turvata työmarkkinat ihan yhtä hyvin kuin muutamat voimakkaat ja pitkäikäiset sukupolvet.

Tämän puhtaasti fyysillisen aineksen ohella työn arvon määrää kussakin maassa *perinteellinen elintaso*. Siihen ei sisälly yksinomaan fyysillisen elämän tarpeiden, vaan myös tiettyjen, niistä yhteiskunnallisista olosuhteista, joissa ihmiset ovat eläneet ja kasvaneet, johtuvien tarpeiden tyydyttäminen. Englantilaisen

elintaso voitaisiin painaa irlantilaisen elintason tasalle, saksalaisen talonpojan elintaso latvialaisen talonpojan elintason tasalle. Mikä merkitys on tässä suhteessa historiallisilla perinteillä ja yhteiskunnallisilla tottumuksilla, sen voitte saada tietää hra *Thorntonin* kirjasta *„Liikakansoitus"*, jossa hän osoittaa, että keskipalkat Englannin eri maatalouspiireissä vielä nykyäänkin eroavat toisistaan joko suuremmassa tai pienemmässä määrässä niiden enemmän tai vähemmän suotuisten olosuhteiden vuoksi, joissa kysymyksessä olevat seudut vapautuivat maaorjuudesta. Tämä työn arvoon sisältyvä historiallinen eli yhteiskunnallinen aines voi laajeta tai supistua jopa hävitä kokonaankin, niin ettei jää jälelle mitään muuta kuin *fyysillinen raja. Jakobiinilaisvastaisen sodan* aikana, jota käytiin, kuten vanha parantumaton verojen syöjä ja laiskanviran hoitaja George Rose tapasi sanoa, pyhän uskontomme hyvyyksien pelastamiseksi uskottomien ranskalaisten hyökkäyksiltä, kunnon englantilaiset farmarit, joista eräässä edellisessä istunnossamme keskustelimme niin hellästi, painoivat maatyöläisten palkat jopa tätä *puhtaasti fyysillistäkin minimiä* pienemmiksi ja hankkivat *köyhäinhoitolain* avulla lopun siitä, mikä oli välttämätöntä työläisten fyysillistä säilymistä ja heidän rotunsa jatkamista varten. Tämä oli mainio keino muuttaa palkkatyöläinen orjaksi ja Shakespearen ylpeä talollinen köyhimykseksi.

Jos vertaatte, millainen on palkkataso eli työn arvo eri maissa tai eri historiallisina kausina samassa maassa, niin huomaatte, ettei itse *työn arvo* ole mikään pysyvä suure, vaan se muuttuu, vaikka kaikkien muiden tavaroiden arvo pysyisikin muuttumattomana.

Samanlainen vertailu osoittaisi niin ikään, etteivät muutu ainoastaan *markkinavoiton suhdeluvut*, vaan myös *keskimääräisen voiton suhdeluvut.*

Mutta mitä tulee voittoon, niin ei ole mitään lakia, joka määräisi sen *minimin.* Me emme voi sanoa, mikä on sen pienenemisen alin raja. Entä miksi emme voi tätä rajaa todeta? Siksi että, vaikka voimmekin todeta palkan *minimin,* emme voi todeta sen *maksimia.* Me voimme vain sanoa, että jos työpäivän rajat on määrätty, niin *voiton maksimi* vastaa *työpalkkojen fyysillistä minimiä,* ja jos työpalkka on määrätty, niin *voiton maksimi* vastaa työpäivän sellaista pidentämistä kuin työläisen fyysilliset voimat suinkin sallivat. Voiton maksimia rajoittaa siis vain palkan fyysillinen minimi ja työpäivän fyysillinen maksimi. On selvää, että tämän *maksimaalisen voiton suhdeluvun* molempien rajojen puitteissa voi olla lukuisia vaihteluja. Sen tosiasiallisen korkeuden määrää vain pääoman ja työn välinen lakkaamaton taistelu; kapitalisti yrittää alituisesti painaa työpalkan sen fyysilliseen minimiin ja pidentää työpäivää sen fyysilliseen maksi-

miin, kun taas työläinen painostaa jatkuvasti päinvastaiseen suuntaan.

Kysymys muuttuu kysymykseksi taistelevien voimasuhteista.

2. Mitä tulee *työpäivän rajoittamiseen* niin Englannissa kuin kaikissa muissakin maissa, niin sitä ei ole milloinkaan säännöstelty *muutoin kuin puuttumalla asiaan lainsäädännöllistä tietä,* mutta tähän asiaan ei olisi puututtu koskaan, elleivät työläiset alituisesti painostaisi ulkoapäin. Joka tapauksessa ei työpäivän rajoittamisesta olisi koskaan tullut mitään työläisten ja kapitalistien välisten yksityisten sopimusten tietä. Tämä *yleisen poliittisen toiminnan* välttämättömyys sinänsä todistaa sitä, että puhtaasti taloudellisessa toiminnassa pääoma on vahvempi puoli.

Mitä tulee *työn arvon rajoihin,* niin niiden tosiasiallinen määrääminen riippuu aina tarjonnasta ja kysynnästä. Tarkoitan tällä työn kysyntää pääoman taholta ja työn tarjontaa työläisten taholta. Siirtomaissa on tarjonnan ja kysynnän laki edullinen työläiselle. Siitä johtuu työpalkkojen suhteellisen korkea taso Yhdysvalloissa. Pääoma on siellä kovalla koetuksella; se ei voi estää työmarkkinoiden alituista tyhjentymistä, mikä johtuu siitä, että palkkatyöläisistä tulee jatkuvasti riippumattomia, itsenäisiä talonpoikia. Palkkatyöläisenä oleminen on hyvin suurelle osalle Amerikan kansasta vain väliaikainen olotila, josta työläinen uskoo varmasti pääsevänsä joko lyhemmän tai pitemmän ajan kuluttua[1]. Parantaakseen tätä asiaintilaa siirtomaissa Britannian isällinen hallitus on jonkin aikaa noudattanut niin sanottua nykyaikaista asutusteoriaa, joka on siinä, että siirtomaissa asetetaan keinotekoisesti korkea hinta maalle, jotta tällä tavalla estettäisiin palkkatyöläisiä muuttumasta liian nopeasti riippumattomiksi talonpojiksi.

Mutta siirtykäämme nyt tarkastelemaan vanhoja sivistysmaita, joissa pääoma hallitsee koko tuotantoprosessia. Ottakaamme esim. maatyöläisten palkkojen kohoaminen Englannissa vuosina 1849—1859. Mikä oli sen seurauksena? Maanviljelijät eivät voineet, kuten ystävämme Weston olisi heitä neuvonut, korottaa vehnän arvoa eivätkä edes vehnän markkinahintaa. Heidän täytyi päinvastoin tyytyä sen alenemiseen. Mutta näiden 11 vuoden aikana he ottivat käytäntöön kaikenlaisia koneita ja uusia tieteellisiä metodeja, muuttivat osan peltomaasta laidunmaaksi, suurensivat farmien kokoa ja sen kautta tuotannon

[1] Ks. „Pääoman" I osaa, 25. luku, 253. viite: „Tässä on kysymys todellisista siirtomaista, neitseellisestä maasta, jonka asuttavat vapaat siirtolaiset. Taloudellisessa suhteessa Yhdysvallat on yhä vieläkin Euroopan siirtomaa. Muuten niihin kuuluvat myös sellaiset vanhat siirtokunnat, joissa orjuuden lakkauttaminen on kokonaan mullistanut kaikki suhteet". Siitä lähtien, kun maat kaikkialla siirtomaissa on anastettu yksityisomaisuudeksi, palkkatyöläisten muuttuminen itsenäisiksi tuottajiksi on käynyt mahdottomaksi. *Toim.*

mittasuhteita, ja supistamalla näillä ja muilla keinoin työn kysyntää lisäten sen tuotantovoimaa he tekivät jälleen maalaisväestön suhteellisen ylilukuiseksi. Tämä on se yleinen metodi, jolla vanhoissa, kauan sitten asutuissa maissa pääoma reagoi joko nopeammin tai hitaammin työpalkkojen kohoamiseen. Ricardo on aivan oikein huomauttanut, että kone kilpailee alituisesti työn kanssa ja voi useinkin tulla otetuksi käytäntöön vain, jos työn hinta on saavuttanut määrätyn korkeuden, mutta koneiden käyttäminen on vain eräs monista työn tuotantovoiman kohottamismetodeista. Sama kehitys, joka toisaalta aiheuttaa tavallisen työn suhteellista liikarunsautta, yksinkertaistaa toisaalta ammattitaitoa vaativaa työtä ja tekee sen siten halvemmaksi.

Sama laki toteutuu toisessakin muodossa. Työn tuotantovoimien kehittyessä nopeutuu pääoman kasautuminen siitäkin huolimatta, että palkkataso on suhteellisen korkea. Tästä voitaisiin päätellä — kuten teki *Adam Smith,* jonka elinaikana nykyaikainen teollisuus oli vielä lapsenkengissään,— että tämä pääoman nopeampi kasautuminen on painava vaakalaudan työläisen puolelle, sillä se turvaa hänen työnsä kasvavan kysynnän. Monet samaa mieltä olevat nykyajan kirjailijat ovat ihmetelleet sitä, että työpalkka ei ole noussut sen merkittävämmin, vaikka englantilainen pääoma on viimeisenä 20 vuotena kasvanut paljon nopeammin kuin Englannin väestö. Mutta samalla kun kasautuminen edistyy, myös *pääoman kokoonpano muuttuu progressiivisesti.* Kokonaispääoman se osa, jonka muodostaa pysyvä pääoma, koneet, raaka-aineet, kaikenlaiset tuotannonvälineet, kasvaa progressiivisesti verrattuna pääoman toiseen osaan, joka käytetään työpalkkoihin eli työn ostoon. Tämän lain totesivat enemmän tai vähemmän tarkasti Barton, Ricardo, Sismondi, professori Richard Jones, professori Ramsay, Cherbuliez ja muut.

Jos näiden molempien pääoman ainesosien suhde oli alkujaan 1 : 1, niin teollisuuden kehittyessä edelleen se tulee olemaan 5 : 1 jne. Jos 600:n kokonaispääomasta sijoitetaan työkaluihin, raaka-aineisiin 300 ja työpalkkoihin 300, niin kokonaispääoman on kaksinkertaistuttava luodakseen 600 työläisen kysynnän 300 asemesta. Mutta jos 600:n pääomasta sijoitetaan 500 koneisiin, raaka-aineisiin jne. ja vain 100 työpalkkoihin, on saman 600 pääoman kasvettava 3 600:aan luodakseen 600 työläisen kysynnän 300 asemesta. Sen tähden teollisuuden kehittyessä työn kysyntä ei pysy pääoman kasautumisen rinnalla. Se tosin lisääntyy, mutta alituisesti vähenevässä suhteessa pääoman lisääntymiseen verraten.

Nämä muutamat viittaukset riittävät osoittamaan, että nykyaikaisen teollisuuden itse kehitys on kallistava vaakalautaa yhä

enemmän kapitalistin hyväksi ja työläisen vahingoksi ja että sen vuoksi kapitalistisen tuotannon yleisenä tendenssinä ei ole palkkojen keskitason kohottaminen, vaan sen alentaminen, so. *työn arvon* painaminen joko suuremmassa tai pienemmässä mitassa sen *alimpaan rajaan.* Mutta jos nykyisen järjestelmän vallitessa asiat pyrkivät menemään tähän suuntaan, niin merkitseekö se, että työväenluokan pitäisi kieltäytyä taistelemasta pääoman anastuspyrkimyksiä vastaan ja lakata koettamasta käyttää tilapäisiä suotuisia mahdollisuuksia asemansa väliaikaiseen parantamiseen? Jos se tämän tekisi, niin se muuttuisi rappioituneiden köyhimysten yhtäläiseksi joukoksi, jolla ei enää olisi pelastusta. Luulen osoittaneeni, että työläisten taistelu palkkatasosta on erottamattomassa yhteydessä palkkatyöjärjestelmään, että 99 tapauksessa 100:sta työläisten palkankorotusyritykset ovat vain yrityksiä, joiden tarkoituksena on säilyttää olemassaoleva työn arvo, ja että välttämättömyys taistella kapitalisteja vastaan työn hinnasta johtuu heidän olosuhteistaan, jotka pakottavat heidät kauppaamaan itseään tavarana. Jos työläiset antaisivat pelkurimaisesti perään jokapäiväisissä yhteenotoissaan, joita heillä on pääoman kanssa, niin he epäilemättä muuttuisivat kykenemättömiksi alkamaan mitään suurempaa liikettä.

Samaan aikaan, riippumatta lainkaan siitä työläisten yleisestä orjuutuksesta, joka liittyy nykyiseen palkkatyöjärjestelmään, työväenluokan ei saa yliarvioida tämän jokapäiväisen taistelun lopullisia tuloksia. Sen ei saa unohtaa, että tässä jokapäiväisessä taistelussa se taistelee vain seurauksia eikä näiden seurausten syitä vastaan; että se vain hidastuttaa asemansa huononemista, mutta ei muuta sitä, että se käyttää vain lievityskeinoja, mutta ei paranna sairautta. Sen tähden työläisten ei pidä rajoittua yksinomaan näihin välttämättömiin sissisotiin, joita pääoman lakkaamattomat anastuspyrkimykset tai markkinatilanteen muutokset alinomaa synnyttävät. Heidän täytyy ymmärtää, että kaiken sen kurjuuden ohessa, jota nykyinen järjestelmä heille tuo, tuo järjestelmä luo samalla ne *aineelliset edellytykset* ja *yhteiskunnalliset muodot,* jotka ovat välttämättömiä yhteiskunnan taloudellista uudelleen rakentamista varten. Taantumuksellisen tunnuksen: *„Oikeudenmukainen päiväpalkka oikeudenmukaisesta työpäivästä!"* asemesta heidän tulee kirjoittaa lippuihinsa vallankumouksellinen tunnus: *„Palkkatyöjärjestelmän poistaminen!"*

Pidettyäni tämän kovin pitkän ja, pelkään, väsyttävän esityksen, johon olin pakotettu valaistakseni perusasiaa, lopetan selostukseni ehdottamalla hyväksyttäväksi seuraavan päätöslauselman:

1. Työpalkkatason yleinen kohottaminen johtaa voiton yleisen suhdeluvun alenemiseen, mutta se ei suurin piirtein vaikuta tavaran hintoihin.

2. Kapitalistisen tuotannon yleisenä tendenssinä ei ole työpalkan keskitason kohottaminen, vaan sen alentaminen.

3. Ammatilliset järjestöt toimivat menestyksellisesti pääoman anastuspyrkimysten vastustuskeskuksina. Ne eivät saavuta osaksi tarkoitustaan siksi, että ne eivät käytä voimiaan asianmukaisella tavalla. Ylipäänsä ne eivät saavuta tarkoitustaan siksi, että ne rajoittuvat käymään sissisotaa olemassaolevan järjestelmän seurauksia vastaan, sen sijaan että pyrkisivät samalla sitä muuttamaan ja käyttäisivät järjestyneitä voimiaan vipusimena työväenluokan vapauttamiseksi lopullisesti, so. palkkatyöjärjestelmän poistamiseksi lopullisesti.

Selostus, jonka K. Marx piti Kansainvälisen Työväenliiton Pääneuvoston istunnoissa 20. ja 27. pnä kesäkuuta 1865

Julkaistu ensi kerran erillisenä kirjasena Lontoossa 1898

Julkaistaan käsikirjoituksen mukaan

Suomennos englannista

K. MARX

ALKULAUSE „PÄÄOMAN" ENSIMMÄISEN OSAN ENSIMMÄISEEN SAKSANKIELISEEN LAITOKSEEN

Teos, jonka ensimmäisen niteen nyt esitän yleisölle, on jatkoa v. 1859 julkaisemaani teokseen „Poliittisen taloustieteen arvostelua". Syynä siihen, että alun ja jatkon välinen aika on tullut näin pitkäksi, on ollut monivuotinen sairauteni, joka on kerran toisensa perästä keskeyttänyt työni.

Aikaisemman teokseni sisältö on lyhyesti esitetty tämän niteen *ensimmäisessä luvussa*[1]. Sitä ei ole tehty vain yhtenäisyyden ja täydellisyyden takia. Esitystä on parannettu. Mikäli suinkin on käynyt päinsä, on useita aikaisemmin vain viittaillen käsiteltyjä kohtia tässä laajemmin selitetty, kun taas silloin perinpohjin selitettyihin tässä on vain viitattu. *Arvo-* ja *rahateorian historiaa* käsittelevät osastot jäävät nyt luonnollisesti pois. Kuitenkin löytää edellisen teoksen lukija ensimmäisen luvun alaviitoissa uusia lähteitä mainitun teorian historiaan.

Alku on aina hankalaa, se pitää paikkansa kaikessa tieteessä. *Ensimmäisen luvun* ymmärtäminen, etenkin sen osan, joka sisältää *tavaran erittelyn,* tuottaa sen tähden eniten vaikeuksia. Mitä muutoin tulee *arvon substanssin* ja *arvon suuruuden erittelyyn,* niin sen olen suorittanut niin kansantajuisesti kuin mahdollista[2]. Arvomuoto, jonka valmis asu on *rahamuoto,* on varsin

---

[1] „Pääoman" 1. osan ensimmäisessä laitoksessa osastot oli merkitty luvuiksi; näin ollen tässä tapauksessa on kysymys kolmesta ensimmäisestä luvusta. *Toim.*

[2] Tämä tuntui sitä tarpeellisemmalta, kun *Schulze-Delitschiä* vastaan suunnatussa *F. Lassallenkin* teoksessa siinä osastossa, jossa hän sanoo esittävänsä tätä aihetta käsittelevän tutkielmani „henkisen ytimen", on huomattavia väärinkäsityksiä. Sivumennen sanoen, kun *F. Lassalle* on melkein sanasta sanaan, aina minun laatimaani *oppisanastoa* myöten lainannut teoksistani kaikki taloustieteellisten teostensa *yleiset teoreettiset väitteet,* esim. pääoman *historiallisesta* luonteesta, *tuotantosuhteiden* ja *tuotantotavan*

sisällyksetön ja yksinkertainen. Silti ihmisjärki on tuloksetta koettanut päästä sen perille jo yli 2 000 vuotta, vaikka toiselta puolen paljon sisältörikkaampien ja monimutkaisempien muotojen erittely on ainakin lähimain onnistunut. Minkä tähden? Sen tähden, että kehittynyttä organismia on helpompi tutkia kuin *organismin solua.* Taloudellisten muotojen erittelyssä ei sitä paitsi voida käyttää mikroskooppia eikä kemiallisia reaktiiveja. Ne on kummatkin korvattava abstraktion voimalla. Mutta porvarillisessa yhteiskunnassa työntuotteen *tavaramuoto* eli tavaran *arvomuoto* on *taloudellinen solu*muoto. Sen erittely näyttää sivistymättömästä olevan pelkkää *hiusten halkomista.* Todellisuudessa siinä onkin *hiusten halkominen* kysymyksessä, mutta kuitenkin siinä merkityksessä kuin *mikroskooppisessa anatomiassa.*

Tätä kirjaa, lukuunottamatta *arvomuotoa* käsittelevää osastoa, ei siis voida syyttää vaikeatajuisuudesta. Tarkoitan tietysti lukijoita, jotka tahtovat oppia jotakin *uutta* ja siis myös itse ajatella.

Fyysikko joko tekee havaintoja luonnonilmiöistä siellä, missä ne esiintyvät selvimmässä muodossa ja vapaimpina häiritsevistä vaikuttimista, tai hän tekee, mikäli se on mahdollista, kokeita oloissa, jotka takaavat prosessin puhtaan kehittymisen. Tutkimukseni kohteena tässä teoksessa on *kapitalistinen tuotantotapa* ja sitä vastaavat *tuotanto- ja vaihtosuhteet.* Tämän tuotantotavan klassillinen kotimaa on tähän saakka ollut *Englanti.* Siinä syy, miksi valaisen pääasiassa Englannin oloilla teoreettista esitystäni. Mutta jos saksalainen lukija farisealaisesti kohauttaisi olkapäitään englantilaisten teollisuus- ja maanviljelystyöläisten oloille tahi optimistisena rauhoittaisi itseään sillä, etteivät asiat Saksassa toki ole läheskään niin hullusti, niin täytyy minun hänelle huudahtaa: *De te fabula narratur!* [1]

Kysymys ei sinänsä ole kapitalistisen tuotannon luonnonlaeista johtuvien yhteiskunnallisten vastakohtaisuuksien ylemmästä tahi alemmasta kehitysasteesta. Kysymys on *itse näistä laeista,* näistä rautaisella välttämättömyydellä vaikuttavista ja toteutuvista *tendensseistä.* Teollisesti kehittyneempi maa näyttää vähemmän kehittyneelle maalle vain tämän oman tulevaisuuden kuvan.

Mutta sittenkin. Siellä, missä kapitalistinen tuotanto on meillä täysin juurtunut, esim. varsinaisissa tehtaissa, olot ovat *paljoa huonommat* kuin Englannissa, koska meillä ei ole mitään

---

keskinäisestä riippuvaisuudesta y.m. y.m. ja tehnyt sen *lähdettä osoittamatta,* *niin* ovat kai propagandanäkökohdat olleet syynä tähän menettelyyn. En tietysti puhu siitä, miten hän ne yksityiskohdissaan esittää ja niitä käyttää, sillä sen kanssa minulla ei ole mitään tekemistä. *(Marxin huomautus.)*

[1] Sinusta tässä on puhe! *Toim.*

tehdaslakeja vastapainona. Kaikissa muissa suhteissa meitä, samoin kuin koko Länsi-Euroopan mannermaata, ei ole vaivaamassa ainoastaan kapitalistisen tuotannon kehitys, vaan myös sen kehityksen riittämättömyys. Uudenajan epäkohtien ohella rasittaa meitä koko joukko perittyjä epäkohtia, jotka johtuvat vanhanaikaisten, *aikansa eläneiden* tuotantotapojen ja niiden seurausta olevien nykyaikaan soveltumattomien yhteiskunnallisten ja valtiollisten olosuhteiden edelleensäilymisestä. Me emme kärsi ainoastaan elävistä, vaan myös kuolleista. *Le mort saisit le vif!* [1]

Saksan ja muun Länsi-Euroopan mannermaan yhteiskunnallinen tilastointi on englantilaiseen verraten vallan kurjaa. Kuitenkin se kohottaa juuri sen verran verhoa, että se antaa aavistuksen sen takana olevasta medusanpäästä. *Me kauhistuisimme* omia olojamme, jos hallituksemme ja parlamenttimme asettaisivat, niinkuin Englannissa tehdään, aika ajoittain komiteoita tutkimaan taloudellisia oloja, jos nämä komiteat varustettaisiin samanlaisilla valtuuksilla totuuden selville saamiseksi kuin Englannissa, jos onnistuttaisiin tätä tarkoitusta varten löytämään yhtä asiantuntevia, puolueettomia ja arkailemattomia miehiä kuin ovat Englannin tehtaantarkastajat, sen „Public Health"-(yleisiä terveys-) kertomuksia laativat lääkärit, sen tutkimuskomissaarit, joiden tehtävänä on tutkia naisten ja lasten riistoa, asunto- ja ravitsemusoloja ym. Perseus käytti pilviviittaa hirviöitä hätyyttääkseen. Me vedämme pilviviitan korvillemme ja silmillemme voidaksemme salata itseltämme hirviöiden olemassaolon.

Ei pidä pettää itseään tässä suhteessa. Niinkuin Amerikan vapaussota 18. vuosisadalla soi hälytyskellona Euroopan keskiluokalle, niin tekee Amerikan kansalaissota 19. vuosisadalla Euroopan työväenluokalle. Englannissa on kumousprosessi kouraantuntuva. Saavutettuaan tietyn tason se on ulottava vaikutuksensa mannermaahan. Siellä se tulee esiintymään joko karkeammissa tahi humaanisemmissa muodoissa, mikä riippuu työväenluokan omasta kehitystasosta. Näin muodoin korkeammista vaikuttimista riippumatta nykyisiä vallassaolevia luokkia pakottaa niiden oma etu poistamaan kaikki ne lain valvottavissa olevat esteet, jotka ehkäisevät työväenluokan kehitystä. Mm. sen tähden olenkin tässä niteessä kiinnittänyt niin suurta huomiota Englannin tehdaslainsäädännön historiaan, sisällykseen ja tuloksiin. Jokainen kansa voi ja sen täytyy oppia toiselta. Vaikka yhteiskunta olisikin päässyt *liikuntansa luonnonlain* jäljille — *ja tämän teoksen lopputarkoituksena on paljastaa uudenaikaisen*

---

[1] Kuoljut vie elävänkin mukanaan! *Toim.*

yhteiskunnan taloudellinen liikunnan laki —, niin se ei voi hypätä luonnollisten kehitysvaiheidensa yli eikä poistaa niitä dekreetillä. Mutta se voi lyhentää ja lievittää synnytystuskia.

Pari sanaa mahdollisten väärinkäsitysten välttämiseksi. En kuvaile suinkaan ruusunhohtoisin värein kapitalisteja ja maanomistajia. Mutta tässä on kysymys *henkilöistä* vain sikäli, kuin ne *ovat taloudellisten kategoriain henkilöitymiä, tiettyjen luokkasuhteiden ja intressien edustajia.* Vähemmän kuin miltään muulta kannalta voi minun kannaltani, jona on *taloudellisen yhteiskuntamuodostuman kehityksen* käsittäminen *luonnonhistorialliseksi prosessiksi,* tehdä yksityistä henkilöä vastuunalaiseksi olosuhteista, joiden luomuksena hän yhteiskunnallisesti pysyy, jos kohta hän subjektiivisesti saattaakin kohota niiden yläpuolelle.

Poliittisen taloustieteen alalla ei vapaalla *tieteellisellä tutkimuksella* ole vastassaan ainoastaan niitä vihollisia, joita se tapaa kaikilla muilla aloilla. Sen käsiteltävänä olevan aineen erikoinen luonne vetää vastustajaksi taistelukentälle ihmisrinnan kiihkeimmät, pikkumaisimmat ja inhottavimmat intohimot, yksityisedun raivottaret. Esim. Englannin pääkirkko antaa pikemminkin anteeksi hyökkäyksen, joka kohdistuu sen 39:stä uskonkappaleesta 38:aa vastaan kuin hyökkäyksen sen rahatulojen $^{1}/_{39}$ vastaan. Nykyisin on itse jumalankieltäminenkin culpa levis[1] verrattuna perinnäisten omistussuhteiden arvosteluun. Tässäkin on kuitenkin havaittavissa ilmeistä edistystä. Viittaan esim. joku viikko sitten julkaistuun Siniseen kirjaan: „Correspondence with Her Majesty's Missions Abroad, regarding Industrial Questions and Trades' Unions"[2]. Englannin kruunun ulkomaiset edustajat sanovat siinä kuivin sanoin, että Saksassa, Ranskassa, lyhyesti sanoen kaikissa Euroopan mantereen sivistysvaltioissa pääoman ja työn välisten entisten suhteiden muuttuminen on yhtä tuntuvaa ja yhtä väistämätöntä kuin Englannissakin. Samanaikaisesti Atlannin valtameren toisella puolen Pohjois-Amerikan Yhdysvaltojen varapresidentti *herra Wade* sanoi julkisissa kokouksissa, että orjuuden poistamisen jälkeen tulee päiväjärjestykseen pääoman- ja maanomistussuhteiden muuttaminen! Nämä ovat ajanmerkkejä, joita ei voida peittää enempää purppuraviitalla kuin mustalla kaavullakaan. Ne eivät merkitse sitä, että huomispäivänä tapahtuisi ihmeitä. Ne osoittavat vain, että vallassaolevillekin luokille alkaa aavistuksenomaisesti valjeta, ettei nykyinen yhteiskunta olekaan mikään kiinteä kide, vaan muutoskykyinen ja alati muutosprosessissa oleva elimistö.

---

[1] — lievä rikkomus. *Toim.*

[2] „Hänen majesteettinsa ulkomaisen edustajiston kirjeenvaihto teollisuutta ja trade unioneja koskevasta kysymyksestä". *Toim.*

Tämän teoksen *toinen nide* tulee käsittelemään pääoman *kiertokulkua* (II kirja) ja *kokonaisprosessin muodostumia* (III kirja), *kolmas* loppunide (IV kirja) *teorian historiaa.*

Jokainen tieteellisen arvostelun tuomio on minulle tervetullut. Ns. *yleiselle mielipiteelle* en ole koskaan tehnyt myönnytyksiä ja sen ennakkoluulojen suhteen olen samalla kannalla kuin suuri firenzeläinen mielilauseessaan:

Segui il tuo corso, e lascia dir le genti! [1]

Karl Marx

Lontoossa, 25. heinäkuuta 1867

Julkaistu Hampurissa 1867 ilmestyneessä K. Marxin teoksessa „Pääoma"

Julkaistaan teoksen tekstin mukaan
Suomennos saksasta

---

[1] Kulje omaa tietäsi ja anna ihmisten puhua! *(Dante.) Toim.*

K. MARX

OTE „PÄÄOMAN“ ENSIMMÄISEN OSAN TOISEN SAKSANKIELISEN LAITOKSEN LOPPUSANOISTA

...„Pääomassa" käytettyä metodia on hyvin vähän ymmärretty, mitä todistavat jo yksistään sitä koskevat ristiriitaiset käsitykset.

Niinpä Pariisin „Revue Positiviste" moittii minua toisaalta siitä, että käsittelen taloustiedettä metafyysillisesti, toisaalta — arvatkaapa mistä! — siitä, että rajoitun pelkästään olevaisen kriitilliseen jäsentelyyn kirjoittamatta reseptejä (comtelaisiako?) tulevaisuuden kuppilaa varten. Metafysiikkaa koskevaa moitetta vastaan huomauttaa prof. Sieber: „Sikäli kuin varsinainen *teoria* on kysymyksessä, Marxin metodi on koko englantilaisen koulukunnan käyttämä deduktiivinen metodi, jonka puutteellisuudet samoin kuin hyvätkin puolet ovat ominaisia parhaille taloustieteen teoreetikoille" [1]. Herra M. Block — „Les théoriciens du socialisme en Allemagne. Extrait du „Journal des Economistes", juillet et août 1872" [2] — keksii, että metodini on analyyttinen ja sanoo mm.: „Par cet ouvrage M. Marx se classe parmi les esprits analytiques les plus éminents" [3]. Saksalaiset arvostelijat huutavat tietysti hegeliläisestä sofistiikasta. Pietarilainen „Вестник Европы" eräässä artikkelissa, jossa käsitellään yksin-

[1] *N. Sieber,* D. Ricardon arvo- ja pääomateoria, Kiev, 1871, s. 170. *Toim.*

[2] „Sosialismin teoreetikot Saksassa. Artikkeli „Journal des Economistes" julkaisussa, heinä- ja elokuu 1872". *Toim.*

[3] „Tällä teoksellaan herra Marx kohoaa huomattavimpien analyyttisten tiedemiesten joukkoon". *Toim.*

omaisesti „Pääomassa" käytettyä metodia (vuoden 1872 toukokuun numero, ss. 427—436)[1], pitää tutkimusmetodiani ankaran realistisena, mutta esitystapaa onnettomuudeksi saksalaisdialektisena. Se sanoo: „Ensi silmäykseltä, esityksen ulkonaisesta muodosta päätellen, Marx on mitä suurin idealistifilosofi ja vieläpä tuon sanan saksalaisessa, so. huonossa merkityksessä. Todellisuudessa hän on kuitenkin realisti verrattomasti suuremmassa mitassa kuin kaikki hänen edeltäjänsä taloudellisen arvostelun alalla... Häntä ei voi missään tapauksessa sanoa idealistiksi." En voi vastata herra kirjoittajalle paremmin kuin esittämällä hänen omasta arvostelustaan muutamia otteita, jotka sitä paitsi kiinnostanevat useita lukijoitani, jotka eivät voi tutustua alkuperäiseen venäläiseen kirjoitukseen.

Julkaistuaan kappaleen esipuheesta teokseen „Poliittisen taloustieteen arvostelua", Berliini, 1859, s. VI—VII[2], missä olen käsitellyt metodini materialistista perustaa, herra kirjoittaja jatkaa:

„Marxista on tärkeää vain yksi seikka: niiden ilmiöiden lain löytäminen, joita hän tutkii. Eikä hänestä ole tärkeä yksin se laki, jota ne noudattavat niin kauan kuin niillä on tietty muoto ja ne ovat siinä keskinäissuhteessa, joka on havaittavissa kyseisenä ajankohtana. Hänestä on sen lisäksi tärkeää se laki, jonka mukaan ne muuttuvat, kehittyvät, so. siirtyvät muodosta toiseen, keskinäissuhdejärjestyksestä toiseen. Kerran löydettyään tämän lain, hän tutkii yksityiskohtaisesti niitä seurauksia, joissa se ilmenee yhteiskunnallisessa elämässä... Tämän mukaisesti Marxin yksinomaisena pyrkimyksenä on todistaa tarkan tieteellisen tutkimuksen kautta yhteiskunnallisten suhteiden tiettyjen järjestelmien välttämättömyys ja todeta niin moitteettomasti kuin mahdollista ne tosiasiat, jotka ovat hänen lähtö- ja tukikohtinaan. Hänestä on täysin riittävää, kun hän todistettuaan nykyisen järjestyksen välttämättömyyden todistaa samalla välttämättömäksi toisen järjestyksen, johon ehdottomasti tullaan siirtymään edellisestä, riippumatta siitä, aiotaanko sellaista vai ei, ollaanko siitä tietoisia vai ei. Marx tarkastelee yhteiskunnallista liikuntaa luonnonhistoriallisena prosessina, jota ohjaavat lait, mitkä eivät ainoastaan ole riippumattomia ihmisen tahdosta, tietoisuudesta ja aikomuksesta, vaan vieläpä itse määräävät hänen tahtomisensa, tietoisuutensa ja aikomuksensa... Jos tietoinen aines esittää noin toisarvoista osaa sivistyshistoriassa, niin on itsestään selvää, että arvostelu, jonka kohteena itse sivistys

---

[1] Kysymyksessä on I. I. Kaufmanin, Pietarin yliopiston professorin, artikkeli „K. Marxin taloustieteellisen arvostelun näkökanta". *Toim.*

[2] Ks. tätä osaa, ss. 307—311. *Toim.*

on, voi vähimmin perustua johonkin tietoisuuden muotoon tahi tulokseen. Toisin sanoen sen lähtökohtana ei voi olla idea, vaan ainoastaan ulkoinen ilmiö. Arvostelu on oleva tosiasian vertaamista ja rinnastamista toiseen tosiasiaan eikä ideaan. Arvostelulle on tärkeätä vain, että molemmat tosiasiat tulisivat tutkituiksi mahdollisimman tarkoin ja olisivat todella kehityksen eri asteita, ja sen lisäksi on tärkeää, että järjestys, peräkkäisyys ja yhteys, missä nuo kehitysasteet esiintyvät, tutkitaan yhtä tarkoin... Jonkun lukijan mielessä saattaa tällöin herätä myös tällainen kysymys... ovathan taloudellisen elämän yleiset lait aina samat riippumatta siitä, sovelletaanko niitä nykyisyyteen vai menneisyyteen? Mutta juuri sitäpä Marx ei tunnustakaan. Hänen mielestään sellaisia yleisiä lakeja ei ole... Hänen käsityksensä mukaan kullakin historiallisella aikakaudella on päinvastoin omat lakinsa... Heti kun elämä on käynyt läpi kyseessäolevan kehitysvaiheen ja siirtynyt tästä vaiheesta toiseen, sitä alkavat ohjata oitis toiset lait. Sanalla sanoen, taloudellinen elämä esiintyy näin ollen ilmiönä, joka on täysin analoginen sen kanssa, jota havaitsemme biologisten ilmiöiden muilla aloilla... Tämän talouselämän ilmiöiden sisäisen rakenteen ja toiminnantilan ominaisuuksien huolellinen erittely sai monet tutkijat jo 1840-luvulta alkaen varmistumaan moneen kertaan siitä, että vanhat taloustieteilijät käsittivät väärin taloudellisen lain luonteen pitäessään tuota lakia samanlaisena kuin fysiikan ja kemian lakeja... Ilmiöiden syvällisempi erittely osoitti, että yhteiskunnalliset elimistöt eroavat toisistaan yhtä suuresti kuin kasvi- ja eläinelimistöt... Sama ilmiö saattaa eri kehitysasteella... olla aivan eri lakien alainen, mikä johtuu noiden elimistöjen rakenteen erilaisuudesta, niiden eri elimien eriväisyydestä, niiden olosuhteiden erilaisuudesta, joissa ne joutuvat toimimaan jne. Marx kieltää esim., että väestölaki olisi samanlainen aina ja kaikkialla, kaikkina aikoina ja kaikissa paikoissa. Hän väittää päinvastoin, että kullakin kehitysasteella on oma väestölakinsa... Se, mitä tapahtuu taloudellisessa elämässä, riippuu taloudellisten tuotantovoimien asteesta... Tuotantokyvyn ollessa erilainen ovat erilaisia myös sen seuraamukset ja samalla laitkin, jotka niitä säännöstelevät. Asettaessaan näin ollen tavoitteekseen kapitalistisen talousjärjestelmän tutkimisen ja selittämisen, Marx on vain tarkan tieteellisesti määritellyt sen tavoitteen, mikä kaikella taloudellisen elämän tarkalla tutkimuksella tulee olla... Hänen tieteellinen ansionsa on niiden erityisten lakien selville saamisessa, joiden alainen on tietyn yhteiskunnallisen elimistön syntyminen, olemassaolo, kehittyminen, tuhoutuminen ja vaihtuminen toiseen, korkeampaan. Ja tässä on todellakin Marxin kirjan ansio."

Kuvatessaan noin sattuvasti sitä, mitä hän sanoo todelliseksi metodikseni, ja suhtautuessaan noin hyvänsuovasti siihen, miten olen sitä itse puolestani käyttänyt, niin mitä muuta on herra tekijä kuvannut kuin dialektista metodia?

Esitystavan täytyy tosin erota muodoltaan tutkimustavasta. Tutkimuksen on omaksuttava aine yksityiskohdissaan, eriteltävä sen eri kehitysmuodot ja otettava selvää niiden sisäisestä yhteydestä. Todellista liikuntaa voidaan kuvata vastaavasti vasta sitten, kun tämä työ on tehty. Kun tässä on onnistuttu ja esitys kuvastaa aatteellisessa muodossa aineen elämää, niin voi näyttää siltä kuin oltaisiin tekemisessä apriorisen ajatusrakennelman kanssa.

Minun dialektinen metodini on pohjaltaan, ei ainoastaan erilainen kuin Hegelin, vaan sen suoranainen vastakohta. Hegelin mielestä on ajatusprosessi, jonka hän aatteen nimisenä muuttaa itsenäiseksi subjektiksikin, todellisuuden demiurgi, todellisuuden, joka on vain aatteen ulkoinen ilmaus. Minulla päinvastoin ei aatteellinen ole muuta kuin ihmispäähän siirrettyä ja sieltä muunnettua aineellisuutta.

Hegelin dialektiikan mystifioivaa puolta arvostelin jo noin 30 vuotta sitten, aikana, jolloin se vielä oli muodissa. Mutta juuri kun laadin „Pääoman" ensimmäistä nidettä, tuo äreä, julkea ja keskinkertainen jäljittelijäjoukkio, joka nyt soittaa ensi viulua sivistyneessä Saksassa, suvaitsi käsitellä Hegeliä samoin kuin kunnon Moses Mendelssohn käsitteli Lessingin aikana Spinozaa, nimittäin „koiran raatona". Sen tähden tunnustauduin avoimesti tuon suuren ajattelijan oppilaaksi ja vieläpä paikoitellen keikailin arvoteoriaa koskevassa luvussa hänelle ominaisilla sanontatavoilla. Mystifikaatio, joksi dialektiikka muuttui Hegelin käsissä, ei suinkaan estänyt häntä ensimmäisenä esittämästä kaikinpuolisesti ja tietoisesti dialektiikan yleisiä liikunnanmuotoja. Hänen dialektiikkansa on ylösalaisin. Se on käännettävä oikein päin, jotta voitaisiin löytää järjellinen ydin sen mystillisen ulkokuoren alta.

Mystifioivassa muodossaan tuli dialektiikka Saksassa muotiin, koska se näytti kirkastavan olevaista. Järjellisessä muodossaan se on porvaristolle ja tämän doktrinäärisille ideologeille kiusana ja kauhistuksena, koska se olevaisen myönteiseen käsitykseen sisällyttää samalla myös käsityksen sen kieltämisestä, sen välttämättömästä häviöstä, käsittelee kutakin syntynyttä muotoa liikkuvana, siis myös ohimenevänä, ei anna minkään itseään lannistaa ja on olemukseltaan arvosteleva ja vallankumouksellinen.

Kapitalistisen yhteiskunnan peräti ristiriitainen liikunta esiintyy käytännön porvarille tuntuvimpana sen ajoittaisen jakson vaihteluissa, jonka läpi uudenaikainen teollisuus käy ja

jossa huippukohtana on — yleinen pula. Pula on jälleen tulossa, vaikka onkin vielä alkuasteissaan, ja se on näyttämönsä kaikkialle ulottumisen ja vaikutuksensa voimaperäisyyden ansiosta pänttäävä dialektiikkaa yksinpä uuden pyhän preussilais-saksalaisen valtakunnan nousukkaidenkin kalloihin.

Karl Marx

Lontoossa, 24. tammikuuta 1873

Julkaistu ensi kerran K. Marxin „Pääoman" toisessa painoksessa, joka ilmestyi Hampurissa 1872

Julkaistaan teoksen tekstin mukaan
Suomennos saksasta

K. MARX

KAPITALISTISEN KASAUTUMISEN HISTORIALLINEN TENDENSSI

OTE „PÄÄOMAN“ ENSIMMÄISEN OSAN 24. LUVUSTA

Mitä on pääoman alkuperäinen kasautuminen, ts. sen historiallinen genesis? Mikäli se ei ole orjien ja maaorjien välitöntä muuttumista palkkatyöläisiksi, siis pelkkää muodonvaihdosta, se on vain välittömien tuottajien pakkoluovutusta, ts. omaan työhön perustuvan yksityisomistuksen lakkauttamista.

Yksityisomistusta yhteiskunnallisen, kollektiivisen omistuksen vastakohtana on vain siellä, missä työvälineet ja työn ulkonaiset edellytykset ovat yksityishenkilöiden hallussa. Mutta riippuen siitä, ovatko nämä yksityishenkilöt työmiehiä vai työtä tekemättömiä, yksityisomistuksellakin on eri luonne. Ne äärettömän monet vivahdukset, mitä yksityisomistuksella ensi näkemältä on, kuvastavat vain näiden molempien äärimmäisyyksien välillä olevia välitiloja.

Työntekijän yksityinen omistusoikeus tuotannonvälineisiin on pientuotannon perusta, ja pientuotanto on puolestaan välttämättömänä edellytyksenä yhteiskunnallisen tuotannon ja itse työntekijän vapaan yksilöllisyyden kehitykselle. Tosin tämä tuotantotapa esiintyy myös orjuuden, maaorjuuden ja muiden riippuvaisuussuhteiden vallitessa. Mutta se kukoistaa, vaikuttaa koko voimallaan, saavuttaa adekvaattisen klassillisen muotonsa vain siellä, missä työntekijä on käyttämiensä työehtojen vapaa

yksityisomistaja, missä talonpoika omistaa pellon, jota hän viljelee, käsityöläinen työkalun, jota hän osaa taidolla käyttää.

Tämä tuotantotapa edellyttää maan ja muiden tuotannonvälineiden jakautumista. Se tekee mahdottomaksi niin viimeksi mainittujen keskittämisen, kuin myös kooperaation, työnjaon saman tuotantoprosessin sisällä, luonnon yhteiskunnallisen vallitsemisen ja sääntelyn sekä yhteiskunnallisten tuotantovoimien vapaan kehityksen. Sitä voidaan sietää vain ahtaissa luontoperäisissä yhteiskunnan ja tuotannon rajoissa. Sen ikuistamispyrkimys olisi, kuten Pecqueur oikeutetusti sanoo, „yleisen keskinkertaisuuden dekretoimista". Tietyllä kehitysasteella se luo oman häviönsä aineelliset edellytykset. Siitä hetkestä asti alkavat yhteiskunnan helmassa liikahdella voimat ja intohimot, jotka tuntevat olevansa tuon tuotantotavan kahlehtimia. Sen täytyy hävitä ja se hävitetään. Sen hävittäminen, yksilöllisten ja hajallaan olevien tuotannonvälineiden muuttaminen yhteiskunnallisesti keskitetyiksi, siis monien kääpiömäisen omistuksen muuttaminen harvojen suuromistukseksi, siis maan, elämänvälineiden ja työvälineiden pakkoluovutus laajoilta kansanjoukoilta, tämä pelottava ja vaikea kansanjoukkojen pakkoluovutus muodostaa pääoman esihistorian. Siihen sisältyy sarja väkivaltaisia metodeja, joista olemme selostaneet vain niitä, jotka alkuperäisen kasautumisen metodeina ovat olleet käänteentekeviä. Välittömien tuottajien pakkoluovuttaminen suoritetaan mitä säälimättömimmällä vandaalisuudella ja mitä alhaisimpien, likaisimpien, pikkumaisimpien ja hurjimpien intohimojen kannustamana. Työllä hankitun yksityisomaisuuden, joka perustuu yksityisen, riippumattoman työntekijäyksilön ja hänen työehtojensa niin sanoaksemme yhteenkasvamiseen, työntää syrjään kapitalistinen yksityisomaisuus, joka perustuu vieraan, mutta muodollisesti vapaan työn riistämiseen [1].

Kun tämä muuttumisprosessi on tarpeeksi syvälti ja laajalti hajottanut vanhaa yhteiskuntaa, kun työläiset ovat muuttuneet proletaareiksi ja heidän työehtonsa pääomaksi, kun kapitalistinen tuotantotapa pääsee jaloilleen, niin työn etenevä yhteiskunnallistaminen sekä maan ja muiden tuotannonvälineiden muuttaminen yhä enemmän yhteiskunnallisessa käytössä oleviksi, siis yhtei-

---

[1] „Olemme aivan uudessa yhteiskuntatilassa... pyrimme erottamaan kaikenlaatuisen omaisuuden kaikenlaatuisesta työstä." (*Sismondi*, Talousteteen uudet periaatteet, II osa, s. 434). *(Marxin huomautus.)* — Marx viittaa tässä teoksesta *Sismondi S.*, Nouveaux principes d'économie politique, ou de la richesse dans ses rapports avec la population. T. I—II. Paris, 1827 otettuun toiseen painokseen. *Toim.*

siksi tuotannonvälineiksi, ja siis yksityisomistajien laajempi pakkoluovutus saa uuden muodon. Pakkoluovutettavana ei nyt enää ole omaa talouttaan harjoittava työntekijä, vaan monia työläisiä riistävä kapitalisti.

Tämä pakkoluovutus tapahtuu itse kapitalistisen tuotannon sisäisten lakien vaikutuksesta, pääomien yhteenkokoutumisen kautta. Joku yksi kapitalisti lyö monta muuta kuoliaaksi. Samanaikaisesti kun tapahtuu tämä yhteenkokoutuminen eli muutamien kapitalistien suorittama monien kapitalistien pakkoluovuttaminen, kehittyy työprosessin yhä laajamittaisemmaksi käyvä kooperatiivinen muoto, tietoinen tieteen teknillinen soveltaminen, maan suunnitelmallinen käyttäminen, työvälineiden muuttuminen ainoastaan yhteiskäytössä oleviksi työvälineiksi, kaikkien tuotannonvälineiden taloudellinen käyttö käyttämällä niitä kombinoidun yhteiskunnallisen työn tuotannonvälineinä, kaikkien kansojen takertuminen maailmanmarkkinain verkkoon ja sen kautta kapitalistisen järjestelmän kansainvälinen luonne. Samalla kun supistuu jatkuvasti niiden pääomamagnaattien luku, jotka anastavat ja tekevät yksinoikeudekseen tästä muuttumisprosessista koituvat edut, samalla kasvaa kurjuuden, sorron, orjuuden, rappeutumisen ja riiston määrä, mutta myös suuttumus lakkaamatta kasvavan työväenluokan keskuudessa, jota kapitalistisen tuotantoprosessin mekanismi itse kouluttaa, yhdistää ja järjestää. Pääoman yksinoikeus muodostuu sen tuotantotavan kahleiksi, joka on sen kanssa ja sen suojassa kehittynyt. Tuotannonvälineiden yhteenkokoutuminen ja työn yhteiskunnallistuminen saavuttavat pisteen, missä ne käyvät kapitalistisen kuorensa kanssa yhteensopimattomiksi. Tuo kuori räjäytetään rikki. Kapitalistisen yksityisomistuksen kuolinhetki lyö. Pakkoluovuttajat pakkoluovutetaan.

Kapitalistisesta tuotantotavasta johtuva kapitalistinen omistamistapa, siis myös kapitalistinen yksityisomistus, on yksilöllisen, omaan työhön perustuvan yksityisomistuksen ensimmäistä kieltämistä. Mutta kapitalistinen tuotanto valmistaa luonnonlain välttämättömyydellä oman kieltämisensä. Se on kieltämisen kieltämistä. Se ei palauta yksityisomistusta, mutta kylläkin yksilöllisen omistuksen kapitalistisen ajan saavutusten perusteella: kooperaation sekä maan ja itse työn tuottamien tuotannonvälineiden yhteishallinnan perusteella.

Yksilöiden omaan työhön perustuvan, hajanaisen yksityisomistuksen muuttuminen kapitalistiseksi on tietysti verrattoman paljoa pitkäaikaisempi, ankarampi ja vaikeampi prosessi kuin todellisuudessa jo yhteiskunnalliseen tuotantotoimeen perustuvan

kapitalistisen omistuksen muuttuminen yhteiskunnalliseksi omistukseksi. Edellisessä tapauksessa oli kysymys siitä, että muutamat anastajat pakkoluovuttavat kansanjoukot, jälkimmäisessä tapauksessa on kysymys siitä, että kansanjoukot pakkoluovuttavat muutamat anastajat[1].

Julkaistu K. Marxin teoksessa „Pääoma", Hampuri, 1867

Julkaistaan „Pääoman" I. osan 4. painoksen mukaan, joka ilmestyi F. Engelsin toimittamana 1890

Suomennos saksasta

[1] „Teollisuuden edistys, jonka tahdoton ja vastustuskyvytön toimeenpanija porvaristo on, asettaa kilpailusta johtuvan työläisten eristäytymisen tilalle heidän vallankumouksellisen yhteenliittymisensä yhdistysten kautta. Suurteollisuuden kehittyessä porvariston jalkojen alta riistetään siis itse se perusta, jolla se tuottaa ja omistaa tuotteet. Se tuottaa ennen kaikkea omat haudankaivajansa. Porvariston häviö ja proletariaatin voitto ovat yhtä väistämättömiä... Kaikista luokista, jotka nyt esiintyvät porvaristoa vastaan, vain proletariaatti on todella vallankumouksellinen luokka. Muut luokat sortuvat ja häviävät suurteollisuuden kehittyessä, proletariaatti on sen oma tuote. Keskisäädyt, pienteollisuudenharjoittaja, pikkukauppias, käsityöläinen, talonpoika, kaikki ne taistelevat porvaristoa vastaan pelastaakseen perikadolta olemassaolonsa keskisäätynä... ne ovat taantumuksellisia, sillä ne yrittävät kääntää historian pyörää taaksepäin." *(Marxin huomautus.)*— Marx siteeraa tässä „Kommunistisen puolueen manifestia", ks. tätä osaa, ss. 19 ja 17. *Toim.*

F. ENGELS

MARXIN „PÄÄOMA“

I

Niin kauan kuin kapitalisteja ja työläisiä on maailmassa ollut, ei ole ilmestynyt yhtään kirjaa, jolla olisi työläisille sellainen merkitys kuin tällä teoksella. Pääoman ja työn suhde, tuo akseli, jonka ympärillä koko nykyinen yhteiskuntajärjestelmämme pyörii, on tässä ensi kerran selitetty tieteellisesti ja sellaisella perinpohjaisuudella ja terävyydellä, mikä oli vain saksalaiselle mahdollista. Jos kohta Owenin, Saint-Simonin ja Fourier'n teokset ovatkin arvokkaita ja sellaisiksi jäävät, niin kuitenkin vasta saksalainen pääsi nousemaan niihin korkeuksiin, joista selvänä ja näkyvänä aukeaa silmien eteen nykyaikaisten yhteiskunnallisten suhteiden koko alue, niin kuin alemmat ylänkömaisemat avautuvat korkeimmalla huipulla seisovan katsojan eteen.

Tähänastinen poliittinen taloustiede opettaa meille, että työ on kaiken rikkauden lähde ja kaikkien arvojen mitta, joten kahdella esineellä, joiden valmistaminen on vaatinut yhtä pitkän työajan, on myös yhtä suuri arvo, ja niiden täytyy olla vaihdettavissa toisiinsa, koska ylipäänsä vain yhtä suuret arvot ovat toisiinsa vaihdettavissa. Mutta samalla se opettaa, että on olemassa eräänlaista varastoitua työtä, jota se nimittää pääomaksi, että tämä pääoma siihen sisältyvien apulähteiden ansiosta kohottaa elävän työn tuottavuutta sata- ja tuhatkertaisesti ja vaatii tästä määrätyn korvauksen, jota nimitetään voitoksi. Kuten kaikki tiedämme, asianlaita on todellisuudessa siten, että varastoidun, kuolleen työn voitot paisuvat yhä suuremmiksi, kapitalistien pääomat yhä jättiläismäisemmiksi, samalla kun elävän työn palkka tulee yhä pienemmäksi, pelkällä työpalkalla elävien työläisten joukko yhä lukuisammaksi ja köyhemmäksi. Miten tämä ristiriita on ratkaistavissa? Miten voi kapitalistille

jäädä voittoa, jos työläiselle korvataan sen työn täysi arvo, minkä hän tuotteeseensa lisää? Koska kerran vain yhtä suuret arvot ovat vaihdettavissa, niin sitenhän pitäisi asianlaidan olla tässäkin tapauksessa. Ja toisaalta, kuinka voidaan yhtä suuret arvot vaihtaa toisiinsa, kuinka työläinen voi saada tuotteensa täyden arvon, kun kerran — kuten useat taloustieteilijät myöntävät — tämä tuote jaetaan hänen ja kapitalistin kesken? Tähänastinen taloustiede pysähtyy neuvottomana tämän ristiriidan eteen, kirjoittelee tahi sopertelee vanhentuneita, mitään sanomattomia lauseparsia. Sosialistisetkaan taloustieteen arvostelijat eivät ole kyenneet tähän asti tekemään muuta kuin tuomaan esiin tämän ristiriidan; kukaan ei ole sitä ratkaissut, kunnes nyt vihdoin Marx on seurannut tämän voiton muodostumisprosessia aina sen syntymäpaikkaan saakka ja tehnyt täten kaikki selväksi.

Pääoman tutkiskelussa Marxin lähtökohtana on se yksinkertainen, yleisesti tunnettu tosiasia, .että kapitalistit suurentavat pääomansa arvoa vaihdon kautta: he ostavat tavaran rahallaan ja myyvät sen sitten suuremmasta rahasummasta kuin mitä se heille on maksanut. Kapitalisti esim. ostaa puuvillaa 1 000 taalarilla ja myy sen jälleen 1100 taalarista, „ansaitsee" siis 100 taalaria. Tätä 100 taalarin suuruista alkuperäisen pääoman lisää Marx sanoo *lisäarvoksi*. Mistä tämä lisäarvo on peräisin? Taloustieteilijäin olettamuksen mukaan vaihdettavissa ovat vain yhtäsuuret arvot, ja abstraktisen teorian alalla tämä onkin oikein. Puuvillan ostaminen ja jälleenmyynti ei siis voi luoda lisäarvoa sen enempää kuin hopeataalarin vaihtaminen kolmeenkymmeneen hopeagroscheniin ja näiden pikkurahojen vaihtaminen jälleen hopeataalariin: siitä ei tule rikkaammaksi eikä köyhemmäksi. Mutta lisäarvo ei voi syntyä myöskään siitä, että myyjät myyvät tavarat yli niiden arvon, tahi ostajat ostavat ne alle arvon, koska jokainen on vuoronsa perään milloin ostajana, milloin myyjänä ja täten siis kaikki taas tasoittuisi. Yhtä vähän voi lisäarvoa muodostua siitä, että ostajat ja myyjät petkuttavat toisiaan, sillä tämä ei loisi mitään uutta arvoa tai lisäarvoa, vaan ainoastaan jakaisi jo olevan pääoman toisella tavoin kapitalistien kesken. Huolimatta siitä, että kapitalisti ostaa tavarat niiden arvosta ja myy ne niiden arvosta, hän saa silti enemmän arvoa kuin mitä hän sijoittaa. Kuinka tämä tapahtuu?

Nykyisten yhteiskunnallisten suhteiden vallitessa kapitalisti löytää tavaramarkkinoilta *tavaran,* jolla on se erikoinen ominaisuus, että sen *käyttö on uuden arvon lähteenä, uuden arvon luomista* ja tämä tavara on — *työvoima.*

Mikä on työvoiman arvo? Jokaisen tavaran arvon mittana on sen valmistamiseen tarvittava työ. Työvoima on olemassa elävän työläisen hahmossa, työläisen, joka tarvitsee määrätyn paljouden

elämänvälineitä omaa ylläpitoaan varten samaten kuin elättääkseen perheensä, joka takaa, että työvoima säilyy hänen kuolemansakin jälkeen. Näiden elämänvälineiden tuottamiseen välttämätön työaika edustaa siis työvoiman arvoa. Kapitalisti maksaa sen viikoittain ja ostaa siten oikeuden käyttää viikon työläisen työtä. Näin pitkälle herrat taloustieteilijät lienevät ylipäänsä samaa mieltä kanssamme työvoiman arvosta.

Kapitalisti panee nyt työläisensä työhön. Tietyssä ajassa työläinen tekee sen työmäärän, jota hänen viikkopalkkansa edusti. Jos oletetaan, että työläisen viikkopalkka edustaa kolmea työpäivää, niin alettuaan työn maanantaina työläinen *on* keskiviikko-iltaan mennessä *korvannut* kapitalistille *saamansa palkan täyden arvon*. Mutta lopettaako hän sitten työn teon? Ei suinkaan. Kapitalisti on ostanut hänen *viikko*työnsä ja työläisen on tehtävä työtä vielä jäljelläolevat kolme viikonpäivää. Tämä työläisen *lisätyö,* jonka hän tekee palkkansa korvaamiseen välttämättömän ajan lisäksi on *lisäarvon lähde,* voiton, pääoman yhä lisääntyvän kasvun lähde.

Älköön sanottako, että mielivaltaista on olettaa sellaista, että työläinen korvaa saamansa työpalkan kolmessa päivässä ja loput kolme päivää työskentelee kapitalistille. Pitääkö hänen käyttää palkkansa korvaamiseen juuri kolme vaiko kaksi tai neljä päivää, on tietenkin tässä aivan yhdentekevää ja riippuu olosuhteista; mutta pääasia on, että kapitalisti teettää sen työn ohella, josta hän maksaa, vielä työtä, josta hän *ei maksa,* ja tämä ei ole mikään mielivaltainen olettamus, sillä samana päivänä, jolloin kapitalisti alkaisi jatkuvasti vaatia työtä työläiseltä vain sen verran kuin hän tälle työpalkassa maksaa, sinä samana päivänä joutuisi hän panemaan verstaansa lukkoon, sillä tällöin koko hänen voitolleen kävisi huonosti.

Tässä meillä on noiden kaikkien ristiriitojen ratkaisu. Lisäarvon (josta kapitalistin voitto muodostaa huomattavan osan) syntyperä on nyt täysin selvä ja luonnollinen. Työvoiman arvo maksetaan, mutta tämä arvo on paljon pienempi kuin se, jonka kapitalisti voi työvoimasta pusertaa, ja tämä erotus, *maksamaton työ,* juuri muodostaakin kapitalistin eli tarkemmin sanoen kapitalistiluokan osuuden. Sillä senkin voiton, jonka edelläolevassa esimerkissä puuvillakauppias sai puuvillastaan, täytyy olla — jos puuvillanhinnat eivät olleet nousseet — maksamatonta työtä. Kauppias myi tavaransa puuvillatehtailijalle, joka voi saada tuotteestaan noiden mainittujen 100 taalarin lisäksi vielä voittoa itselleen ja jakaa siis anastetun maksamattoman työn yhdessä kauppiaan kanssa. Tästä maksamattomasta työstä saavat ylipäänsä yhteiskunnan kaikki työtätekemättömät jäsenet elatuksensa. Siitä maksetaan valtion- ja kunnanverot, mikäli kysymys on kapitalistiluokasta, sillä maksetaan maankorot

maanomistajille jne. Se on koko nykyisten yhteiskuntaolojen pohjana.

Olisi kuitenkin typerää olettaa, että maksamaton työ on syntynyt vasta nykyisten suhteiden vallitessa, jolloin tuotantoa hoitavat toisaalta kapitalistit ja toisaalta palkkatyöläiset. Päinvastoin. Sorretun luokan on kaikkina aikoina täytynyt tehdä maksamatonta työtä. Koko sen pitkän ajan, jolloin orjuus oli vallitsevana työn organisaatiomuotona, orjien on täytynyt tehdä paljon enemmän työtä kuin mitä heille elämänvälineiden muodossa on annettu korvausta. Maaorjuuden vallitessa aina talonpoikien verotyön lakkauttamiseen saakka asiaintila oli sama; tällöin talonpojan omaksi ylläpidokseen tekemän työajan ja tilanherralle tehdyn lisätyön välinen ero esiintyy kouraantuntuvan selvänä, koska jälkimmäinen työ tehdään erikseen edellisestä. Muoto on nyt muuttunut, mutta asia on pysynyt samana, ja niin kauan kuin „tuotannonvälineet ovat yhteiskunnan jonkin osan yksinoikeutena, täytyy työläisen, olipa hän vapaa tahi ei, lisätä ylläpitonsa vaatimaan välttämättömään työaikaan ylimääräistä työaikaa, tuottaakseen elämänvälineet tuotannonvälineiden omistajalle" (*Marx*, s. 202)[1].

II

Edellisessä kirjoituksessa tulimme näkemään, että jokainen kapitalistin palkkaama työläinen tekee kahtalaista työtä: osan työajastaan hän käyttää korvatakseen kapitalistin hänelle maksaman työpalkan, ja tätä työn osaa nimittää Marx *välttämättömäksi työksi*. Mutta sen jälkeen on hänen jatkettava työtään, ja hän tuottaa tänä aikana kapitalistille *lisäarvoa*, josta voitto muodostaa huomattavan osan. Tämä työn osa on nimeltään lisätyö.

Olettakaamme, että työläinen tekee kolme päivää viikosta työtä palkkansa korvaamiseksi ja kolme päivää lisäarvon tuottamiseksi kapitalistille. Toisin sanoen tämä merkitsee, että työpäivän ollessa kaksitoistatuntinen hän työskentelee päivittäin kuusi tuntia palkkaansa varten ja kuusi tuntia lisäarvon luomiseksi. Yhdestä viikosta voidaan saada kokoon vain kuusi ja sunnuntaikin mukaan luettuna vain seitsemän päivää, mutta yhdestä päivästä voidaan saada kokoon kuusi, kahdeksan, kymmenen, kaksitoista, viisitoista työtuntia ja vieläkin enemmän. Työläinen on myynyt kapitalistille päiväpalkkaansa vastaan yhden työpäivän. Mutta *mitä on työpäivä?* Kahdeksan vaiko kahdeksantoista tuntia?

Kapitalistin etujen mukaista on tehdä työpäivä mahdollisimman pitkäksi. Mitä pitempi se on, sitä enemmän tuotetaan lisä-

[1] Ks. *K. Marx*, „Pääoma", I osa, s. 239 (suom. painos). *Toim.*

arvoa. Työläisellä on se oikea tunne, että jokainen tunti työtä, minkä hän tekee yli työpalkkansa korvaamisen, anastetaan häneltä laittomasti; hän on omassa ruumiissaan saanut kokea, mitä merkitsee tehdä työtä ylettömän kauan. Kapitalisti taistelee voitostaan, työläinen terveydestään, parin tunnin päivittäisestä levosta voidakseen työn, nukkumisen ja syömisen ohella osoittaa itsensä muussakin suhteessa ihmiseksi. Ohimennen huomautettakoon, että yksityisten kapitalistien hyvästä tahdosta ei ollenkaan riipu se, haluavatko he ryhtyä tähän taisteluun vai ei, koska kilpailu pakottaa ihmisrakkaimmatkin heistä liittymään kollegoihinsa ja tekemään säännöksi sen, että työaika on yhtä pitkä kuin näilläkin.

Taistelu työpäivän määräämisestä on jatkunut aina vapaiden työläisten ensimmäisestä historiallisesta esiintymisestä alkaen tähän päivään. Eri ammattialoilla työpäivä on vanhan tavan mukaan erilainen, mutta todellisuudessa tästä pidetään kiinni harvoin. Vain siellä, missä laki säätää työpäivän ja valvoo sen noudattamista, voidaan sanoa todella olevan normaalityöpäivän. Ja tähän saakka on asianlaita ollut näin melkeinpä yksinomaan vain Englannin tehdaspiireissä. Siellä on säädetty kymmentuntinen työpäivä ($10^1/_2$ tuntia viitenä päivänä, $7^1/_2$ lauantaisin) kaikille naisille ja 13—18 vuoden ikäisille pojille, ja koska miehet eivät voi ilman heitä työskennellä, niin hekin joutuvat kymmentuntisen työpäivän alaisiksi. Englannin tehdastyöläiset ovat valloittaneet tämän lain käymällä vuosikausia sitkeää, mitä itsepintaisinta, sisukkainta taistelua tehtailijoita vastaan painovapauden, yhdistymis- ja kokoontumisoikeuden turvin samoin kuin käyttämällä taitavasti hyväkseen rakoilua itse hallitsevan luokan keskuudessa. Tästä laista on tullut Englannin työläisten suoja, se on vähitellen ulotettu koskemaan kaikkia johtavia teollisuusaloja ja viime vuonna[1] *miltei kaikkia teollisuusaloja,* ainakin niitä, joissa työskentelee naisia ja lapsia. Tästä työpäivän lakivoimaisen säännöstelyn kulusta Englannissa sisältää esiteltävä teos mitä seikkaperäisintä aineistoa. Seuraavilla *„Pohjois-Saksan valtiopäivillä"* tullaan myöskin käsittelemään elinkeinoasetusta ja samalla tehdastyön säännöstelyä. Toivomme, ettei yksikään Saksan työläisten valitsema edustaja ryhdy käsittelemään tätä lakia tutustumatta ennakolta perinpohjin *Marxin* kirjaan. *Siellä on saatava paljon aikaan.* Rakoilemiset hallitsevien luokkien keskuudessa ovat työläisille suotuisammat, kuin mitä ne milloinkaan ovat olleet Englannissa, koska *yleinen äänioikeus pakottaa hallitsevat luokat kosiskelemaan työläisiä.* Neljä tai viisi proletariaatin edustajaa ovat tällaisissa olosuhteissa *voima,* jos he vain osaavat käyttää hyväksi

[1] — vuonna 1867. *Toim.*

asemaansa, jos he varsinkin tietävät, mistä on kysymys, mitä porvarit eivät tiedä. Ja tähän antaa heille Marxin kirja kaiken aineiston valmiina.

Sivuutamme joukon varsin mainioita tutkielmia, jotka ovat etupäässä teoreettisesti kiinnostavia, ja siirrymme viimeiseen lukuun, joka käsittelee pääoman akkumulaatiota eli kasautumista. Siinä todistetaan ensin, että kapitalistinen, ts. toisaalta kapitalisteja ja toisaalta palkkatyöläisiä edellyttävä tuotantotapa, ei ainoastaan tuota alati uudestaan kapitalistille hänen pääomaansa, vaan että se myös samalla tuottaa jatkuvasti työläisten köyhyyttä; täten siis on taattua, että toisella puolen on alati kapitalisteja, jotka ovat kaikkien elämänvälineiden, kaikkien raaka-aineiden ja kaikkien työvälineiden omistajia, ja toisella puolen suuri joukko työläisiä, joiden on pakko myydä työvoimaansa näille kapitalisteille sellaisesta elämänvälineiden määrästä, mikä parhaassa tapauksessa riittää juuri ja juuri pitämään heidät työkykyisinä ja siihen, että voitaisiin kasvattaa uusi sukupolvi työkykyisiä proletaareja. Mutta pääoma ei pelkästään uusinna itseään: se lisääntyy ja suurenee jatkuvasti — ja samalla laajenee sen valta omistamattoman työläisluokan yli. Ja niin kuin se itse uusinnetaan yhä suuremmassa mitassa, niin myös nykyaikainen kapitalistinen tuotantotapa uusintaa yhä suuremmassa mitassa, yhä suurenevassa määrässä omistamattomien työläisten luokan. „...pääoman kasautuminen uusintaa pääomasuhteen laajemmassa mittakaavassa, enemmän kapitalisteja tahi suurempia kapitalisteja toiseen kohtioon, enemmän palkkatyöläisiä toiseen... *Pääoman kasautuminen on siis proletariaatin lisääntymistä*" (s. 600)[1]. Mutta koska konetuotannon kehittymisen, maanviljelyksen parantumisen jne. vuoksi tarvitaan yhä vähemmän työläisiä saman tuotemäärän tuottamiseen, koska tämä edistys, ts. tämä liian työväen muodostuminen tapahtuu nopeammin kuin pääoma kasvaa, niin miten käy tälle yhäti lisääntyvälle työläismäärälle? He muodostavat teollisuuden vara-armeijan, jonka työstä huonoina ja keskinkertaisina liikeaikoina maksetaan *alle* arvon ja jonka työllisyys on epäsäännöllistä tahi joka joutuu olemaan julkisen köyhäinhuollon varassa, mutta joka erikoisen vilkkaina liikeaikoina on välttämätön kapitalistiluokalle, kuten Englanti tämän havainnollisesti osoittaa. *Joka tapauksessa* se on olemassa sitä varten, jotta säännöllisesti työssäolevien työläisten vastarinta voitaisiin murtaa ja heidän palkkansa pitää alhaisina. „Kuta suurempi on yhteiskunnallinen varallisuus..., sitä suurempi on suhteellinen liikaväestö eli teollisuuden vara-armeija. Mutta kuta suurempi tämä vara-armeija on aktiiviseen (sään-

---

[1] Ks. *K. Marx*, „Pääoma", I osa, s. 567 (suom. painos). *Toim.*

nöllisesti työssäolevaan) työläisarmeijaan verrattuna, sitä suurempi on se pysyväinen liikaväestö eli ne työläiskerrokset, joiden kurjuus on kääntäen verrannollinen niiden työrasitukseen. Kuta suurempi vihdoin on työväenluokan Latsarus-kerros ja teollisuuden vara-armeija, sitä suurempi on virallisesti tunnustettu pauperismi. *Tämä on kapitalistisen kasautumisen ehdoton, yleinen laki*" (s. 631)[1].

Nämä ovat nykyaikaisen kapitalistisen yhteiskuntajärjestelmän perustavimpia lakeja, jotka on todistettu ankaran tieteellisesti, ja viralliset taloustieteilijät varovat visusti tekemästä edes yritystä niiden kumoamiseksi. Mutta onko täten tullut kaikki sanotuksi? Ei suinkaan. Yhtä terävästi kuin Marx paljastaa kapitalistisen tuotannon huonot puolet, yhtä selvästi hän todistaa, että tämä yhteiskuntamuoto oli välttämätön kohottamaan yhteiskunnan tuotantovoimat sille tasolle, joka tekee *kaikille* yhteiskunnan jäsenille mahdolliseksi yhtäläisen ihmisarvon mukaisen kehityksen. Tähän olivat kaikki aikaisemmat yhteiskuntamuodot liian köyhiä. Vasta kapitalistinen tuotanto luo tätä varten välttämättömät rikkaudet ja tuotantovoimat, mutta samalla se luo lukuisten ja sorrettujen työläisten muodossa sen yhteiskuntaluokan, joka tulee yhä suuremmassa määrin pakotetuksi ottamaan nämä rikkaudet ja tuotantovoimat haltuunsa, jotta niitä käytettäisiin koko yhteiskunnan eikä, kuten tänään, yhden monopolistisen luokan hyväksi.

Kirjoittanut F. Engels maaliskuun 1.—13. pnä 1868

Julkaistu maaliskuun 21. ja 28. pnä 1868 viikkolehdessä „Demokratisches Wochenblatt"

Allekirjoitus puuttuu

Julkaistaan viikkolehden tekstin mukaan

Suomennos saksasta

[1] Ks. *K. Marx*, „Pääoma", I osa, s. 595 (suom. painos). *Toim.*

F. ENGELS

OTE „PÄÄOMAN" TOISEN OSAN ESIPUHEESTA

... Mutta mitä uutta Marx sitten on sanonut lisäarvosta? Miten on selitettävissä, että Marxin lisäarvoteoria vaikutti kuin salamanisku kirkkaalta taivaalta ja lisäksi kaikkiin sivistysmaihin, kun taas kaikkien hänen sosialististen edeltäjäinsä, mm. Rodbertuksen, teoriat eivät tehneet mitään vaikutusta?

Eräs esimerkki kemian historiasta valaisee asian.

Kuten tunnettua vallitsi vielä viime vuosisadan lopulla flogistinen teoria, jonka mukaan kaiken palamisen olemus oli se, että palavasta aineesta erkani toinen, oletettu aine, absoluuttinen palamisaine, jolle annettiin nimi flogiston. Tämä teoria riitti selittämään useimmat silloin tunnetut kemialliset ilmiöt, vaikkakin monissa tapauksissa sitä sovellettiin mielivaltaisesti. Mutta vuonna 1774 Priestley valmisti ilmalajin, „jonka hän totesi niin puhtaaksi eli niin vapaaksi flogistonista, että tavallinen ilma siihen verrattuna tuntui jo pilaantuneelta". Hän nimesi sen flogiston-vapaaksi ilmaksi. Vähän myöhemmin Scheele valmisti Ruotsissa saman ilmalajin ja osoitti, että sitä on ilmakehässä. Hän huomasi myös, että se häviää, jos jokin kappale poltetaan siinä tai tavallisessa ilmassa, ja nimesi sen siitä syystä tuli-ilmaksi. „Näistä tuloksista hän teki sen johtopäätöksen, että yhdistys, joka syntyy flogistonin yhtyessä erääseen ilman ainesosaan" (siis palamisessa), „ei ole muuta kuin tulta tai lämpöä, joka haihtuu lasin läpi." [1]

Sekä Priestley että Scheele olivat keksineet hapen, mutta eivät tienneet, mitä heillä oli käsissään. Heitä „kahlehtivat edelleenkin" ne flogistiset „kategoriat, jotka he olivat löytäneet edeltäjiltään". Alkuaine, jonka tuli kaataa koko flogistinen käsityskanta ja mullistaa kemia, oli heidän käsissään hedelmätön. Mutta Priestley

---

[1] *Roscoe-Schorlemmer,* „Ausführliches Lehrbuch der Chemie". Braunschweig 1887, I, s. 13, 18. *(Engelsin huomautus.)*

ilmoitti heti keksinnöstään Pariisiin Lavoisier'lle, ja Lavoisier tarkasti nyt tämän uuden tosiasian avulla koko flogistisen kemian ja keksi ensi kerran, että uusi ilmalaji oli uusi kemiallinen alkuaine ja palaminen *ei ole* salaperäisen flogistonin *poistumista* palavasta aineesta, vaan tämän uuden alkuaineen *yhtymistä* aineeseen, ja käänsi siten ensi kerran oikein päin koko kemian, joka flogistisessa muodossaan oli ollut ylösalaisin. Ja joskaan hän ei ollut keksinyt happea samaan aikaan kuin muut ja heistä riippumatta, kuten myöhemmin väitti, niin silti hän on hapen varsinainen *keksijä* verrattuna molempiin muihin, jotka olivat vain *keksineet* sen aavistamattakaan, *mitä* he olivat keksineet.

Lisäarvoteoriaan nähden Marx on edeltäjiinsä verrattuna samaa, kuin Lavoisier oli verrattuna Priestleyhin ja Scheeleen. Tuotteen arvon se osa, jota nyt sanotaan lisäarvoksi, oli jo kauan ennen Marxia todettu *olevaksi;* samoin oli enemmän tai vähemmän selvästi selitetty, mitä se on, nimittäin sen työn tuotetta, josta anastaja ei ole maksanut mitään vastiketta. Mutta pitemmälle ei päästy. Toiset — klassilliset porvarilliset taloustieteilijät — tutkivat korkeintaan määräsuhdetta, jossa työn tuote jaetaan työläisen ja tuotannonvälineiden omistajan kesken. Toiset — sosialistit — pitivät tätä jakoa epäoikeudenmukaisena ja etsivät utooppisia keinoja vääryyden korjaamiseksi. Kummatkin jäivät edeltäjiltään löytämiensä taloustieteellisten kategoriain kahleisiin.

Mutta sitten esiintyi Marx. Ja aivan päinvastoin kuin kaikki edeltäjänsä. Siinä, missä nämä olivat nähneet *ratkaisun,* hän näki vain *ongelman.* Hän näki, ettei tässä ollut flogiston-vapaata ilmaa eikä tuli-ilmaa, vaan happea, että kysymys ei ollut pelkästä taloustieteellisen tosiasian toteamisesta eikä siitä, että tämä tosiasia oli ristiriidassa ikuisen oikeudenmukaisuuden ja tosimoraalin kanssa, vaan sellaisesta tosiasiasta, jonka tehtävänä oli mullistaa koko taloustiede ja joka antoi avaimen koko kapitalistisen tuotannon ymmärtämiseen sille, joka osasi sitä käyttää. Tämän tosiasian avulla hän tutki kaikki aikaisemmin keksityt kategoriat, kuten Lavoisier oli hapen avulla tutkinut aikaisemmat flogistisen kemian kategoriat. Tietääkseen, mitä lisäarvo on, hänen täytyi tietää, mitä arvo on. Arvostelu täytyi kohdistaa ennen kaikkea Ricardon arvoteoriaan. Marx siis tutki työtä sen arvoaluovan ominaisuuden kannalta ja totesi ensimmäisen kerran, *mikä* työ, miksi ja kuinka se luo arvoa, ja että arvo ylipäänsä ei ole mitään muuta kuin *tällaista* kiteytynyttä työtä — asia, jota Rodbertus elämänsä loppuun asti ei ymmärtänyt. Marx tutki sitten tavaran ja rahan suhdetta ja osoitti, kuinka ja miksi tavara — sille ominaisen arvoluonteen vuoksi — ja tavaranvaihto on synnyttävä tavaran ja rahan vastakkaisuutta. Tähän perus-

tuva Marxin rahateoria on laadultaan ensimmäinen tyhjentävä rahateoria, ja se on nyt kaikessa hiljaisuudessa yleisesti hyväksytty. Hän tutki rahan muuttumista pääomaksi ja osoitti, että se pohjautuu työvoiman ostoon ja myyntiin. Asettamalla työn tilalle työvoiman, arvoaluovan ominaisuuden, hän ratkaisi kerralla erään pulmista, johon Ricardon koulukunta oli sortunut: mahdottomuuden saattaa pääoman ja työn keskinäinen vaihto sopusointuun Ricardon lain kanssa, joka määrittelee arvon työllä. Toteamalla pääoman jakautuvan pysyvään ja vaihtelevaan, hän sai ensimmäisenä esitetyksi yksityiskohtia myöten lisäarvon todellisen syntymisprosessin ja siten selitetyksi sen — kukaan hänen edeltäjistään ei ollut tehnyt sitä; hän siis totesi itse pääoman sisäisen erilaisuuden, josta niin Rodbertus kuin porvarilliset taloustieteilijätkin olivat kykenemättömiä saamaan edes vihiä, mutta joka antaa avaimen mitä monimutkaisimpien taloustieteellisten ongelmien ratkaisuun, mistä sattuvimpana todistuksena on juuri tämä II kirja — ja etenkin III kirja, kuten tullaan näkemään. Itse lisäarvon tutkimista hän jatkoi, löysi sen molemmat muodot: absoluuttisen ja suhteellisen lisäarvon, ja osoitti sen erilaisen, mutta kummassakin tapauksessa ratkaisevan osuuden, joka niillä on ollut kapitalistisen tuotannon historiallisessa kehityksessä. Lisäarvoteorian perusteella hän loi ensimmäisen järkiperäisen työpalkkateorian, esitti ensimmäisen kerran kapitalistisen kasautumisen historian peruspiirteet ja hahmotteli sen historialliset tendenssit...

Kirjoittanut F. Engels
toukokuun 5. pnä 1885
„Pääoman" toiseen osaan,
joka ilmestyi Hampurissa 1885

Julkaistaan teoksen
tekstin mukaan
Suomennos saksasta

K. MARX

KANSALAISSOTA RANSKASSA

F. ENGELSIN JOHDANTO

Kehotus Internationalen Pääneuvoston „Kansalaissota Ranskassa" -adressin uusintajulkaisusta ja sen varustamisesta johdannolla tuli minulle odottamatta. Sen vuoksi voin tässä vain lyhyesti kosketella oleellisimpia kohtia.

Yllä mainitun pitemmän kirjoitelman edelle olen sijoittanut julkaisuun Pääneuvoston kaksi lyhyempää Saksan ja Ranskan sotaa koskevaa lausuntoa. Ensinnäkin siksi, että „Kansalaissodassa" viitataan jälkimmäiseen lausuntoon, jota sinänsä ei voi ymmärtää kaikilta kohdiltaan ilman edellistä. Ja edelleen siksi, että nämä molemmat, niin ikään Marxin kirjoittamat lausunnot ovat yhtä suuressa määrässä kuin „Kansalaissotakin" — erinomaisia näytteitä siitä tekijän ihmeteltävästä, jo teoksessa „Louis Bonaparten brumairekuun 18." ilmenneestä kyvystä, että hän oivalsi selvästi suurten historiallisten tapahtumain luonteen, merkityksen ja välttämättömät seuraukset jo silloin, kun nämä tapahtumat vielä vyöryivät silmiemme edessä tai olivat vastikään tapahtuneet. Ja vihdoin siksi, että me vielä tänäkin päivänä Saksassa saamme kärsiä noiden tapausten seurauksista, joita Marx oli ennustellut.

Vai eikö ole käynyt toteen se, mitä ensimmäisessä lausunnossa sanottiin, nimittäin, että jos Saksan puolustussota Louis Bonapartea vastaan muuttuu Ranskan kansaa vastaan suunnatuksi valloitussodaksi, niin kaikki ne onnettomuudet, jotka kohtasivat Saksaa niin sanottujen vapaussotien [1] jälkeen, jouduttaisiin kokemaan uudestaan entistä ankarampina? Eikö meillä lisäksi ole ollut kaksikymmentä vuotta Bismarckin valtakomentoa, kansanvillitsijäin vainoamisen asemesta poikkeuslaki ja

[1] Sodat Napoleon I vastaan vv. 1813—1815. *Toim.*

sosialistimetsästystä, samanlaista poliisimielivaltaa, kirjaimellisesti samanlaista pöyristyttävää laintulkintaa?

Entä eikö ole kirjaimellisesti toteutunut ennustus, että Elsass-Lothringenin anastus on „pakottava Ranskan Venäjän syliin" ja että tämän anastuksen jälkeen Saksan on joko asetuttava Venäjän julkiseksi rengiksi tai ryhdyttävä kohtapuoleen varustautumaan uuteen sotaan, nimittäin „rotusotaan liittoutuneita slaavilais- ja romaanilaisrotuja vastaan"? Eikö ranskalaisten maakuntien anastus ajanut Ranskaa Venäjän syliin? Eikö Bismarck ole kokonaista kaksikymmentä vuotta tavoitellut tuloksetta tsaarin suosiota palvelemalla häntä ja polvistumalla pyhän Venäjän jalkojen juureen alamaisemmin, kuin oli tottunut tekemään pieni Preussi ennen „Euroopan ensimmäiseksi suurvallaksi" muuttumistaan? Ja eikö päämme yllä nykyisinkin ole alati uhkaamassa Damokleen miekkana sota, jonka ensimmäisenä päivänä kaikki paperilla olevat ruhtinaitten liitot hajoavat kuin akanat tuuleen ja jonka suhteen ei ole tiedossa muuta kuin ehdoton epätietoisuus sen lopputuloksesta, rotusota, joka saattaa koko Euroopan viidentoista tai kahdenkymmenen miljoonan aseistetun miehen rosvottavaksi ja joka toistaiseksi ei riehu vain sen vuoksi, että voimakkaintakin suurista sotilasvalloista hirvittää sodan lopputuloksen täydellinen arvaamattomuus?

Varsinkin tämä velvoittaa tekemään Saksan työläisille jälleen mahdolliseksi tutustua näihin jo puoliksi unohdettuihin asiakirjoihin, jotka ovat loistavana todistuksena vuoden 1870 kansainvälisen työväenpolitiikan kaukonäköisyydestä.

Se, mitä on sanottu näistä kahdesta lausunnosta, koskee myös „Kansalaissotaa Ranskassa". Toukokuun 28. päivänä sortuivat Kommuunin viimeiset soturit Bellevillen rinteille taistellessaan ylivoimaa vastaan, ja jo kahden päivän kuluttua, toukokuun 30. pnä, Marx luki Pääneuvostolle teoksensa, missä Pariisin Kommuunin historiallinen merkitys esitetään lyhyin, voimakkain piirroin, mutta niin terävästi ja ennen kaikkea niin oikein, ettei sellaiseen ole pystytty toistamiseen koko siinä tavattoman runsaassa kirjallisuudessa, joka tätä asiaa käsittelee.

Ranskassa vuoden 1789 jälkeen tapahtuneen taloudellisen ja poliittisen kehityksen seurauksena tilanne Pariisissa on viimeisinä viitenäkymmenenä vuonna muuttunut sellaiseksi, että siellä ei ole voinut puhjeta vallankumousta, joka ei olisi saanut proletaarista luonnetta; siis proletariaatti, lunastettuaan voiton verellään, on voiton jälkeen esiintynyt omin vaatimuksin. Nämä vaatimukset ovat olleet enemmän tai vähemmän epäselviä, jopa sekaviakin aina sen mukaan, millainen on Pariisin työläisten kehitysaste kulloinkin ollut; mutta niiden kaikkien tarkoituksena on loppujen lopuksi ollut kapitalistien ja työläisten välisen luokkavastakohtaisuuden poistaminen. Miten sen piti tapahtua, sitä

tosin ei tiedetty. Mutta jo itse vaatimukseen, niin epämääräinen kuin se ehkä olikin, sisältyi olemassaolevaa yhteiskuntajärjestystä uhkaava vaara; tuon vaatimuksen esittäneet työläiset olivat vielä aseissa; valtiolaivan peräsimessä oleville porvareille työläisten aseistariisuminen oli sen vuoksi samaa kuin ensimmäinen käsky. Siitä on johtunut, että työläisten jokaista voittoon viemää vallankumousta on seurannut uusi taistelu, joka on päättynyt työläisten tappioon.

Niin kävi ensi kerran v. 1848. Parlamentin oppositioon kuuluneet vapaamieliset porvarit pitivät reformibanketteja tarkoituksenaan ajaa läpi vaalilakiuudistus, minkä piti turvata heidän puolueelleen valta-asema. Taistelussa hallitusta vastaan heidän täytyi yhä enemmän vedota kansaan ja antaa vähitellen etusija porvariston ja pikkuporvariston radikaalisille ja tasavaltalaisille ryhmille. Mutta näiden takana olivat vallankumoukselliset työläiset, jotka vuoden 1830 jälkeen olivat saavuttaneet poliittista itsenäisyyttä paljon enemmän, kuin mitä porvarit tai edes tasavaltalaisetkaan aavistivat. Hetkellä, jolloin hallituksen ja opposition välit muodostuivat kriitillisiksi, työläiset alkoivat katutaistelun; Louis-Philippe katosi ja sen tien myös vaalilakiuudistus; tilalle tuli tasavalta, jopa sellainen tasavalta, jota voittaneet työläiset itse nimittivät „sosiaaliseksi". Mutta mitä tällä sosiaalisella tasavallalla tarkoitettiin, siitä ei kukaan ollut selvillä, eivät työläiset itsekään. Mutta heillä oli nyt aseet ja he muodostivat voiman valtiossa. Sen vuoksi työläisten riisuminen aseista oli peräsimessä olevien porvarillis-tasavaltalaisten ensimmäisenä tarkoitusperänä heti, kun he tunsivat maaperän jalkojensa alla vähänkin lujemmaksi. Tämä tapahtui siten, että suoranaisesti rikkomalla lupaukset, avoimesti ärsyttämällä ja yrittämällä karkottaa työttömät kaukaiseen maakuntaan työläiset pakotettiin kesäkuun kapinaan v. 1848. Hallitus oli huolehtinut siitä, että sillä oli musertava ylivoima. Viisipäiväisen sankarillisen taistelun jälkeen työläiset joutuivat tappiolle. Ja nyt pantiin aseettomien vankien keskuudessa toimeen sellainen verilöyly, jonka veroista ei oltu nähty sitten niiden kansalaissotien päivien, joista alkoi Rooman tasavallan perikato. Silloin porvaristo ensi kerran näytti, millä mielipuolen julmuudella se yltyy kostamaan proletariaatille, kun tämä rohkenee esiintyä sitä vastaan itsenäisenä luokkana omien etujensa nimessä ja omin vaatimuksin. Ja kuitenkin vuosi 1848 oli vain lasten leikkiä verrattuna porvariston riehuntaan vuonna 1871.

Rangaistus seurasi pian. Jos kohta proletariaatti ei *vielä* voinut hallita Ranskaa, niin ei siihen *enää* pystynyt porvaristokaan. Ei ainakaan silloin, kun se enemmistöltään vielä oli monarkistismielistä ja jakautunut kolmeksi dynastiseksi ja neljäntenä olevaksi tasavaltalaiseksi puolueeksi. Sen sisäiset riidat antoivat

seikkailija Louis Bonapartelle mahdollisuuden vallata kaikki valta-asemat — armeijan, poliisin, hallintokoneiston — ja hajottaa joulukuun 2. päivänä 1851 porvariston viimeisen lujan linnan, kansalliskokouksen. Alkoi toisen keisarikunnan aika, politiikan ja finanssitalouden alalla puuhaavien seikkailijain joukkion harjoittama Ranskan riistäminen, mutta samalla myös sellainen teollinen kehitys, jollainen oli ollut kerrassaan mahdotonta Louis-Philippen ahdasmielisen ja turhantarkan järjestelmän aikana, jolloin valta oli yksinomaisesti vain suurporvariston pienen osan käsissä. Louis Bonaparte riisti kapitalisteilta heidän poliittisen valtansa sen varjolla, että tahtoi suojella porvaristoa työläisiltä ja taas työläisiä porvaristolta; mutta sen sijaan hänen herravaltansa oli suotuisa keinottelulle ja teollisuustoiminnalle, lyhyesti sanoen koko porvariston ennen näkemättömälle vaurastumiselle ja rikastumiselle. Mutta sitäkin enemmän kehittyivät korruptio ja joukkomittainen varastelu, joiden keskukseksi tuli keisarillinen hovi saaden runsaat prosenttinsa tuosta rikastumisesta.

Mutta toinen keisarikunta merkitsi vetoamista ranskalaiseen kiihkoisänmaallisuuteen, vuonna 1814 kadotettujen ensimmäisen keisarikunnan tai ainakin ensimmäisen tasavallan rajojen ennallistamisen vaatimista. Ranskan keisarikunta, jolla olisi entisen monarkian rajat, vieläpä niitäkin ahtaammat vuoden 1815 rajat, oli ajan pitkään osoittautuva mahdottomaksi. Siksi oli välttämättä käytävä aika ajoin sotia ja avarrettava rajoja. Mutta mikään rajojen avartaminen ei kiihottanut Ranskan kiihkokansallisten mielikuvitusta niin kovin kuin Reinin vasemman, saksalaisten rannan valtaus. Neljännesmaili Reinin rantaa oli heistä arvokkaampi kuin kymmenen mailia Alpeilla tai jossain muualla. Kun kerran toinen keisarikunta oli todella olemassa, niin Reinin vasemman rannan vaatiminen takaisin Ranskalle — joko kerrallaan tai paloittain — oli vain ajan kysymys. Tämä aika koitti samalla kun puhkesi Preussin ja Itävallan välinen vuoden 1866 sota. Petyttyään „aluekorvaus"-toiveissaan Bismarckin ansiosta ja oman liian viisaan varovaisuuspolitiikkansa vuoksi Bonapartella ei nyt enää ollut muuta keinoa jäljellä kuin sota, joka puhkesi 1870 ja saattoi hänet ensin Sedanin tappioon ja sieltä Wilhelmshöhen vankityrmään.

Väistämättömänä seurauksena oli syyskuun 4. pnä 1870 puhjennut Pariisin vallankumous. Keisarikunta luhistui kuin korttitalo; jälleen julistettiin tasavalta. Mutta vihollinen oli jo porteilla; keisarikunnan sotajoukot olivat osaksi lukitut toivottomasti Metziin ja osaksi vankeina Saksassa. Tässä pulatilassa kansa salli, entisten lainsäätäjäkuntaan valittujen Pariisin edustajien julistautua „kansallisen puolustuksen hallitukseksi". Tähän myönnyttiin sitä auliimmin, koska kaikki asekuntoiset Pariisin

asukkaat olivat nyt puolustustarkoituksessa astuneet kansalliskaartiin ja aseistautuneet, joten työläiset olivat nyt siinä suurena enemmistönä. Mutta miltei pelkästään porvareista kokoonpannun hallituksen ja aseistetun proletariaatin välinen vastakohtaisuus kävi pian ilmi. Lokakuun 31. päivänä työläispataljoonat hyökkäsivät kaupungintalolle ja vangitsivat osan hallituksen jäsenistä; heidät pelasti jälleen petos, se, että hallitus suoranaisesti rikkoi lupauksensa, ja eräiden pikkuporvaripataljoonien väliintulo; ja ettei olisi syttynyt kansalaissota vihollisjoukkojen piirittämässä kaupungissa, silloinen hallitus jätettiin toimeensa.

Vihdoin, tammikuun 28. pnä 1871 Pariisi antautui nälänhädän murtamana, mutta sotahistoriassa ennenkuulumattoman kunniallisin ehdoin. Linnoitukset luovutettiin, ympärysmuureilta vietiin aseet pois, linjajoukkojen ja mobiilikaartin aseet luovutettiin ja joukot itse katsottiin sotavangeiksi. Mutta kansalliskaarti piti aseensa ja kanuunansa ja teki vain aselevon voittajain kanssa. Nämä eivät uskaltaneet tulla riemumarssissa Pariisiin. Ne uskalsivat miehittää Pariisista vain pienen, päällepäätteeksi osittain yleisten puistojen muodostaman nurkkauksen ja senkin vain pariksi päiväksi! Ja he, jotka 131 päivää olivat piirittäneet Pariisia, olivat tämän ajan Pariisin aseistettujen työläisten piirityksessä, jotka valvoivat tarkasti sitä, ettei yksikään „preussilainen" astuisi muukalaisvoittajalle luovutetun nurkkauksen ahtaiden rajojen yli. Sellaista kunnioitusta herättivät Pariisin työläiset sotajoukossa, jonka edessä kaikki keisarikunnan armeijat olivat laskeneet aseensa; ja preussilaisten junkkerien, jotka olivat tulleet tänne vallankumouksen pesään kostamaan, täytyi pysähtyä kunnioittavasti juuri tämän aseissa olevan vallankumouksen edessä ja tehdä sille kunniaa!

Sodan aikana Pariisin asukkaat olivat tyytyneet vaatimaan sodan tarmokasta jatkamista. Mutta nyt, kun Pariisin antautumisen jälkeen tehtiin rauha, nyt täytyi Thiersin, hallituksen uuden päämiehen, toki oivaltaa, että omistavien luokkien — suurmaanomistajien ja suurkapitalistien — valta oli alituisessa vaarassa niin kauan, kuin Pariisin työläisillä oli aseet käsissään. Hänen ensimmäisenä työnään oli yrittää riisua heidät aseista. Maaliskuun 18. päivänä hän lähetti osan linjajoukoista anastamaan kansalliskaartille kuuluvaa tykistöä, joka oli Pariisin piirityksen aikana valmistettu ja maksettu julkisella keräyksellä kootuilla varoilla. Yritys ei onnistunut, Pariisi nousi yhtenä miehenä vastarintaan, ja niin oli julistettu Pariisin ja Versaillesissa olevan Ranskan hallituksen välinen sota. Maaliskuun 26. pnä valittiin ja 28. pnä julistettiin Pariisin Kommuuni. Kansalliskaartin keskuskomitea, joka siihen asti oli hoitanut hallitusta, luovutti valtuutensa sille, julistettuaan vielä sitä ennen lakkautetuksi Pariisin skandaalimaisen „siveyspoliisin". Maaliskuun 30. pnä

Kommuuni lakkautti sotaväenoton ja vakinaisen armeijan ja julisti ainoaksi asevoimaksi kansalliskaartin, johon kaikkien asekuntoisten kansalaisten tuli kuulua; se mitätöi kaikki asuntovuokrarästit vuoden 1870 lokakuusta vuoden 1871 huhtikuuhun määräten jo suoritetut maksuerät luettaviksi tulevan vuokra-ajan suorituksiksi ja lakkautti panttiesineiden myynnin kaupungin panttilaitoksessa. Samana päivänä vahvistettiin toimiinsa Kommuuniin valitut ulkomaalaiset, koska „Kommuunin lippu on maailmantasavallan lippu".— Huhtikuun 1. pnä päätettiin, ettei Kommuunin palveluksessa olevain eikä siis sen jäsentenkään palkkio saa nousta 6 000 frangia (4 800 markkaa) suuremmaksi. Seuraavana päivänä annettiin säädös kirkon erottamisesta valtiosta ja uskonnollisiin tarkoituksiin menevien kaikkien valtionmaksujen lakkauttamisesta sekä kirkon kaiken omaisuuden muuttamisesta kansallisomaisuudeksi; tämän johdosta huhtikuun 8. pnä määrättiin kouluista poistettaviksi kaikki uskonnolliset tunnusmerkit, kuvat, dogmit, rukoukset, sanalla sanoen „kaikki, mikä on kunkin yksilön omantunnon asia" ja tätä toteutettiinkin sitten vähitellen. Vastaukseksi Versaillesin joukkojen suorittamiin joka päivä uusiintuviin vangittujen Kommuunin sotureiden ampumisiin huhtikuun 5. pnä annettiin määräys panttivankien ottamisesta, mutta se jäi toimeenpanematta. Huhtikuun 6. pnä kansalliskaartin 137. pataljoona sai käsiinsä giljotiinin, joka poltettiin julkisesti kansan äänekkäästi riemuitessa. Huhtikuun 12. pnä Kommuuni päätti kaataa Vendôme-torilla olleen, šovinismin ja kansallisvihan symboliksi katsomansa Voitonpatsaan, jonka Napoleon oli antanut valaa viholliselta vallatuista kanuunoista vuoden 1809 sodan jälkeen. Päätös pantiin toimeen toukokuun 16. päivänä. Huhtikuun 16. pnä Kommuuni määräsi toimitettavaksi luetteloinnin tehtailijain sulkemista tehtaista ja laadittavaksi suunnitelman näiden tehtaiden käyntiinpanosta niissä työskennelleiden, osuuskunniksi yhtyneiden työläisten voimin, samoin kuin näiden osuuskuntien järjestämisestä yhdeksi suureksi liitoksi. Huhtikuun 20. pnä se kielsi leipurien yötyön, samoin kuin työnvälityksenkin, joka toisen keisarikunnan ajoilta saakka oli ollut poliisin nimittämien henkilöiden — työläisten ensiluokkaisten nylkijäin — monopolina; työnvälitys siirrettiin Pariisin kahdenkymmenen piirin määrinvirastojen hoitoon. Huhtikuun 30. pnä Kommuuni määräsi lakkautettavaksi panttilaitokset, jotka olivat yksityisten harjoittamaa työläisten riistämistä ja ristiriidassa sen kanssa, että työläisillä oli oikeus työvälineisiinsä ja luoton saamiseen. Toukokuun 5. pnä se päätti purkaa Ludvig XVI:n mestaamisen sovittamiseksi rakennetun rukouskappelin.

Siten maaliskuun 18. päivästä lähtien Pariisin liikkeen luokkaluonne, jota siihen asti oli hämännyt taistelu vihollisen

maahanhyökkäystä vastaan, ilmeni selvästi ja kärkevästi. Niin kuin Kommuuniin kuului melkein yksinomaan työläisiä tai tunnustettuja työväenedustajia, niin myös sen päätöksilläkin oli jyrkästi proletaarinen luonne. Ne joko säätivät toimeenpantavaksi uudistuksia, jotka tasavaltalainen porvaristo oli vain raukkamaisessa pelkuruudessaan laiminlyönyt, mutta jotka muodostivat välttämättömän perustan työväenluokan vapaalle toiminnalle, kuten esimerkiksi sen periaatteen toteuttaminen, että *valtioon nähden* uskonto on pelkästään yksityisasia; tai teki Kommuuni välittömästi työväenluokan edun mukaisia päätöksiä, jotka osittain tekivät syvän leikkauksen vanhaan yhteiskuntajärjestelmään. Mutta piiritetyssä kaupungissa kaiken tämän toteuttaminen saatettiin panna korkeintaan alulle. Jo toukokuun alusta alkaen taistelu Versaillesin hallituksen yhä lukuisammiksi käyviä sotajoukkoja vastaan vaati kaikki voimat.

Huhtikuun 7. pnä versaillesilaiset valtasivat ylikulkupaikan Seinellä Neuillyn luona, Pariisin läntisellä rintamalla; sitä vastoin huhtikuun 11. pnä he kärsivät verisen tappion hyökätessään kenraali Eudesin johtamalla etelärintamalla. Pariisia pommitettiin jatkuvasti, ja sen tekivät samat henkilöt, jotka olivat leimanneet pyhyydenhäpäisemiseksi saman kaupungin pommituksen silloin, kun pommittajina olivat preussilaiset. Nämä samat henkilöt rukoilivat nyt Preussin hallitusta lähettämään kiireesti takaisin Sedanissa ja Metzissä vangiksi joutuneet ranskalaiset sotilaat, jotta nämä valloittaisivat heille takaisin Pariisin. Näiden joukkojen vähittäinen takaisinpaluu antoi toukokuun alussa versaillesilaisille ratkaisevan ylivoiman. Tämä kävi ilmi jo huhtikuun 23. päivänä, kun Thiers keskeytti neuvottelut, joita oli käyty Kommuunin ehdottamasta Pariisin arkkipiispan ja useiden muiden, Pariisissa panttivangeiksi otettujen pappien vaihtamisesta yhteen Blanquihin, joka oli kahdesti valittu Kommuuniin, mutta oli vankina Clairvaux'ssa. Se kävi sitäkin selvemmin ilmi Thiersin äänilajin muuttumisesta; oltuaan siihen asti pidättyväinen ja kaksimielinen, hän muuttui nyt äkkiä julkeaksi, uhkaavaksi, röyhkeäksi. Etelärintamalla versaillesilaiset valtasivat toukokuun 3. pnä Moulin Saquet'n linnoituksen, 9. pnä kokonaan raunioiksi ammutun Issyn linnoituksen, 14. pnä Vanvesin linnoituksen. Länsirintamalla, valloittaen lukuisia kyliä ja rakennuksia, joita oli aina kaupungin ympärysmuurille asti, he etenivät vähitellen aina päävallille saakka; petoksen ja sinne sijoitetun kansalliskaartin leväperäisyyden ansiosta heidän onnistui toukokuun 21. pnä tunkeutua kaupunkiin. Preussilaiset, joiden hallussa olivat pohjoiset ja itäiset linnoitukset, päästivät versaillesilaiset etenemään kaupungin pohjoisosassa olevan alueen kautta, jonne pääsyn aselepoehdot kielsivät preussilaisilta, ja hyökkäämään siten leveällä rintamalla, minkä pariisilaiset

uskoivat aselevon turvaamaksi ja mikä sen tähden oli vain heikosti suojattu. Tämän vuoksi Pariisin länsiosissa, varsinaisessa loistokaupungissa oli vain heikkoa vastarintaa; se kävi sitä kovemmaksi ja sitkeämmäksi mitä enemmän lähenivät hyökkäävät joukot itäosaa, varsinaista työväenkaupunkia. Vasta kahdeksan päivää kestäneen taistelun jälkeen sortuivat Kommuunin viimeiset puolustajat Bellevillen ja Menilmontantin kukkuloilla, ja silloin saavutti huippunsa aseettomien miesten, naisten ja lasten murhaaminen, joka yhä yltyen oli jatkunut koko viikon. Takaaladattava kivääri ei enään tappanut kyllin nopeasti, ja voitettuja ammuttiin sadoittain yhteen kasaan mitraljööseillä. Kommunardien muuri Père Lachaisen hautausmaalla, missä suoritettiin viimeinen joukkomurha, on vielä nykyäänkin sanattomana, mutta vaikuttavana todistuksena siitä, mihin raivopäisyyteen pystyy vallitseva luokka, jos proletariaatti uskaltaa nousta puolustamaan oikeuttaan. Sitten kun osoittautui mahdottomaksi surmata kaikkia, alkoivat joukkovangitsemiset ja vangittujen joukosta mielivaltaisesti valittujen teurasuhrien ampuminen; loput vietiin suuriin leireihin odottamaan sotaoikeuteen joutumista. Preussilaisia joukkoja, jotka piirittivät Pariisin koillispuolta, oli käsketty olemaan laskematta läpi ainoatakaan pakolaista, mutta upseerit sulkivat usein silmänsä, kun sotilaat tottelivat enemmän ihmisyyden kuin ylipäällystön käskyä; varsinkin saksilainen armeijanosasto ansaitsee kunnian siitä, että se menetteli varsin inhimillisesti ja päästi pakenemaan monia, jotka ilmeisesti olivat Kommuunin taistelijoita.

* * *

Kun nykyisin, kaksikymmentä vuotta myöhemmin, tarkastelemme vuoden 1871 Pariisin Kommuunin toimintaa ja historiallista merkitystä, niin havaitsemme, että teoksessa „Kansalaissota Ranskassa” annettua kuvausta on täydennettävä eräillä lisäyksillä.

Kommuunin jäsenet jakaantuivat enemmistöön, blanquilaisiin, joilla oli ollut valta-asema myös kansalliskaartin keskuskomiteassa, ja vähemmistöön, jonka muodostivat pääasiassa Proudhonin sosialistisen koulukunnan kannattajiin kuuluneet Kansainvälisen Työväenliiton jäsenet. Blanquilaiset olivat siihen aikaan valtaosaltaan sosialisteja vain vallankumouksellisen, proletaarisen vaistonsa ohjaamina; vain muutamat olivat saavuttaneet suuremman periaatteellisen selvyyden Vaillantin avulla, joka oli perehtynyt saksalaiseen tieteelliseen sosialismiin. Sen vuoksi on ymmärrettävää, miksi taloudellisessa suhteessa laiminlyötiin paljon sellaista, mikä nykyisen käsityksemme mukaan Kommuunin olisi tullut suorittaa. Vaikeinta on käsittää tietysti

sitä pyhää arvonantoa, joka sai kunnioittavasti pysähtymään Ranskan Pankin ovelle. Se oli niin ikään paha poliittinen virhe. Pankki Kommuunin käsissä — sillä olisi ollut enemmän merkitystä kuin kymmenellä tuhannella panttivangilla. Se olisi saanut koko Ranskan porvariston painostamaan Versaillesin hallitusta rauhantekoon Kommuunin kanssa. Mutta vieläkin ihmeellisempää on se, että Kommuuni teki niin usein oikein, vaikka olikin kokoonpantu blanquilaisista ja proudhonilaisista. On itsestään ymmärrettävää, että Kommuunin taloudellisista määräyksistä, niin niiden hyvistä kuin huonoistakin puolista, kantavat vastuun ennen kaikkea proudhonilaiset, ja sen poliittisista toimenpiteistä ja laiminlyönneistä — blanquilaiset. Ja kummassakin tapauksessa oli historian ironiaa — kuten tavallisesti käy, kun doktrinäärit ovat peräsimessä —, että niin toiset kuin toisetkin tekivät päinvastoin, kuin mitä heidän koulukuntansa doktriini edellytti.

Proudhon, tuo pientalonpoikien ja käsityöläisten sosialisti, suorastaan vihasi yhteenliittymistä. Hän väitti, että siinä oli enemmän pahaa kuin hyvää, että yhteenliittyminen on luonnostaan hedelmätöntä, jopa vahingollista, koska se on työläisten vapauden kahleena; se on pelkkä hyödytön ja kiusallinen dogmi, joka on ristiriidassa sekä työläisten vapauden että työn säästämisen kanssa, ja siitä on koituva pikemmin haittaa kuin etua; sitä vastoin kilpailu, työnjako ja yksityisomistus olivat hänestä taloudellisia voimia. Työläisten yhtymät olivat paikallaan vain poikkeustapauksissa — sellaista nimeä käytti Proudhon suurteollisuudesta ja suurista liikelaitoksista, kuten esim. rautateistä. (Ks. Idée générale de la révolution, 3. étude.[1])

Vuonna 1871 suurteollisuus oli yksinpä Pariisissakin, tuossa taidekäsityön keskuksessa, jo siinä määrin lakannut olemasta poikkeuksellista, että Kommuunin tärkeimpänä säädöksenä oli suurteollisuuden, vieläpä manufaktuuriteollisuudenkin järjestäminen, jonka tuli perustua ei ainoastaan joka tehtaassa oleviin työläisten yhtymiin, vaan kaikkien tällaisten yhtymien yhdistymiseen yhdeksi suureksi liitoksi; sanalla sanoen sellainen järjestäminen, minkä, kuten Marx „Kansalaissodassa" aivan oikein sanoo, täytyy viime kädessä johtaa kommunismiin, siis Proudhonin opin suoranaiseen vastakohtaan. Ja siksipä Kommuuni muodostuikin Proudhonin sosialismin koulukunnan haudaksi. Tämä koulukunta on nykyisin hävinnyt olemattomiin Ranskan työläispiireistä; niissä, niin possibilistien kuin „marxilaistenkin" keskuudessa, vallitsee nykyisin kiistattomasti Marxin teoria. Vain „radikaalisen" porvariston keskuudessa on vielä proudhonilaisia.

---

[1] „Vallankumouksen yleisaate", 3. kirjoitelma. *Toim.*

Ei käynyt paremmin blanquilaistenkaan. Salaliittoilun koulussa kasvaneina, sitä vastaavan ankaran kurin koossapitäminä he lähtivät siitä olettamuksesta, että suhteellisen pieni määrä päättäväisiä, hyvin järjestäytyneitä miehiä pystyy tiettynä suotuisana hetkenä ei ainoastaan valtaamaan käsiinsä valtiolaivan peräsimen, vaan myös osoittamalla suurta, kovakouraista tarmokkuutta pitämään sen käsissään siihen asti, kunnes kansan suuret joukot onnistutaan saamaan mukaan vallankumoukseen ja ryhmittämään pienen johtajajoukon ympärille. Sitä varten oli ennen kaikkea tarpeen kaiken vallan mitä ankarin diktatorinen keskittäminen uuden vallankumouksellisen hallituksen käsiin. Entä mitä teki Kommuuni, jossa enemmistönä olivat juuri nämä blanquilaiset? Kaikissa Ranskan maaseutuväestölle osoittamissaan julistuksissa se kehotti tätä yhdistämään Ranskan kaikki kommuunit ja Pariisin vapaaksi federaatioksi, kansalliseksi järjestöksi, joka todella olisi ensimmäinen kansakunnan itsensä luoma. Juuri se entisen keskitetyn hallituksen sortovalta — armeija, valtiollinen poliisi, virkavalta —, minkä Napoleon oli luonut 1798 ja minkä sittemmin jokainen uusi hallitus oli ottanut tervetulleena aseena haltuunsa ja käyttänyt vastustajiaan vastaan, juuri tämä valta olisi pitänyt kukistaa kaikkialla, kuten se kukistettiin Pariisissa.

Kommuunin täytyi heti alusta pitäen myöntää, että työväenluokka kerran valtaan noustuaan ei voi käyttää vanhaa valtiokoneistoa; että työväenluokan, jottei se jälleen menettäisi juuri valloittamaansa valtaa, täytyy toisaalta poistaa tieltään koko vanha sortokoneisto, jota siihen asti oli käytetty työväenluokkaa itseään vastaan, ja toisaalta suojella itseään omilta valtuutetuiltaan ja virkailijoiltaan julistamalla, että heidät voidaan poikkeuksetta erottaa koska tahansa. Mikä oli ollut tähän asti valtion luonteenomaisena ominaisuutena? Huolehtien yhteisistä eduistaan yhteiskunta oli alkuaan luonut itselleen omat elimensä yksinkertaisen työnjaon avulla. Mutta nämä elimet, joista tärkein on valtiovalta, olivat vähitellen omia erikoisetujaan palvellessaan muuttuneet yhteiskunnan palvelijoista sen herroiksi. Tämä on esimerkiksi havaittavissa ei vain perinnöllisessä monarkiassa, vaan myös demokraattisessa tasavallassa. Missään eivät „poliitikot" muodosta erillisempää ja mahtavampaa kansakunnan osaa kuin juuri Pohjois-Amerikassa. Siellä kumpaakin suurta puoluetta, jotka vuoron perään pitävät herruutta, hallitsevat vuorostaan ihmiset, jotka tekevät politiikalla rahaa, keinottelevat sekä liiton että osavaltioiden lakiasäätävien kokousten edustajapaikoilla tai elävät harjoittamalla agitaatiota puolueensa hyväksi ja saamalla voiton jälkeen palkintonsa virkapaikkojen muodossa. On tunnettua, miten amerikkalaiset ovat 30 vuotta yrittäneet karistaa niskoiltaan tätä sietämättömäksi

käynyttä iestä, mutta miten he kaikesta huolimatta vajoavat yhä syvemmälle tähän korruption suohon. Juuri Amerikassa voimme parhaiten nähdä, miten tapahtuu tämä valtiovallan itsenäistyminen yhteiskunnan vastakohdaksi, vaikka se alunperin oli tarkoitettu sen pelkäksi aseeksi. Amerikassa ei ole hallitsijasukua, ei aatelistoa, ei vakinaista sotaväkeä muutamaa intiaanien vahtaamiseen käytettyä miestä lukuun ottamatta eikä virkavaltaa, jonka edustajilla olisi vakinaiset paikat ja eläkkeensaantioikeus. Ja kuitenkin havaitsemme siellä kaksi suurta poliittisten keinottelijain joukkiota, jotka vuorotellen ottavat valtiovallan haltuunsa ja käyttävät sitä hyödykseen mitä likaisimmalla tavalla ja mitä likaisimpiin tarkoituksiin — ja kansakunta on voimaton näitä kahta poliitikkojen suurta rengastumaa vastaan, jotka näennäisesti ovat sen palveluksessa, mutta todellisuudessa hallitsevat ja ryöstävät sitä.

Estääkseen tämän kaikissa tähänastisissa valtioissa väistämättömän valtion ja valtioelinten muuttumisen yhteiskunnan palvelijoista sen herroiksi Kommuuni käytti kahta pettämätöntä keinoa. Ensinnäkin se täytti kaikki hallinto-, oikeus- ja opetusvirat yleiseen äänioikeuteen perustuvien vaalien avulla, vieläpä valitsijat saivat erottaa valitun toimestaan milloin tahansa. Ja toiseksi se maksoi kaikille, niin korkeimmille kuin alemmillekin, virkahenkilöille vain sellaista palkkaa, kuin muutkin työläiset saivat. Korkein palkka, minkä se yleensä maksoi, oli 6 000 frangia. Siten estettiin taatusti virkojentavoittelu ja onnenonginta, vaikkei olisikaan ollut niitä edustuslaitosten jäseniä sitovia valtuuksia, mitkä vielä lisäksi otettiin käytäntöön.

Tätä vanhan valtiovallan räjäyttämistä ja sen korvaamista uudella, todella demokraattisella valtiovallalla on kuvattu yksityiskohtaisesti „Kansalaissodan" kolmannessa osassa. Mutta tässä täytyi puuttua vielä kerran lyhyesti tuon korvaamisen eräisiin puoliin, koska juuri Saksassa taikauskoinen suhde valtioon on filosofiasta siirtynyt porvariston ja jopa monien työläistenkin yleiseen tajuntaan. Filosofien käsityksen mukaan valtio on „aatteen toteutumista" eli, filosofian kielelle käännettynä, jumalan valtakunta maan päällä, ala, jolla ikuinen totuus ja oikeus on toteutumassa tai on toteutuva. Ja siitä johtuu taikauskoinen kunnioitus valtiota ja kaikkea sellaista kohtaan, millä on yhteyttä valtioon, ja tuo kunnioitus juurtuu sitä helpommin, kun lapsuudesta asti on totuttu kuvittelemaan, että koko yhteiskunnan yhteisistä asioista ja eduista ei voida huolehtia muulla kuin entisellä tavalla, nimittäin valtion ja sen hyväpaikkaisten virkamiesten välityksellä. Ja luullaan, että on otettu jo aivan valtavan rohkea askel, jos on vapauduttu uskomasta perinnölliseen monarkiaan ja vannouduttu kannattamaan demokraattista tasavaltaa. Mutta todellisuudessa valtio ei ole muuta kuin

koneisto, jonka avulla toinen luokka sortaa toista luokkaa jopa yhtä hyvin demokraattisessa tasavallassa kuin monarkiassakin; ja parhaassakin tapauksessa valtio on paha, minkä proletariaatti perii saatuaan voiton luokkaherruudesta käydyssä taistelussa ja minkä pahimmat puolet proletariaatin täytyy, kuten Kommuunin-kin täytyi, poistaa niin pian kuin mahdollista, kunnes toinen uusissa, vapaissa yhteiskunnallisissa oloissa kasvanut sukupolvi kykenee tekemään lopun koko valtioromusta.

Sosialidemokraattinen poroporvari on hiljattain jälleen alkanut tuntea terveellistä pelkoa kuullessaan sanat: proletariaatin diktatuuri. No niin, hyvät herrat, tahdotteko tietää, miltä tämä diktatuuri näyttää? Tarkastelkaa Pariisin Kommuunia. Se oli proletariaatin diktatuuria.

Lontoossa, Pariisin Kommuunin
kahdentenakymmenentenä vuosipäivänä, maaliskuun 18. pnä 1891

*Kirjoittanut F. Engels
K. Marxin „Kansalaissota Ranskassa"
teoksen uusintapainosta varten,
joka ilmestyi Berliinissä 1891*

*Julkaistaan teoksen
tekstin mukaan
Suomennos saksasta*

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTON ENSIMMÄINEN SAKSAN JA RANSKAN SOTAA KOSKEVA ADRESSI

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON JÄSENILLE EUROOPASSA JA YHDYSVALLOISSA

Marraskuussa 1864 julkaisemassamme liittomme perustamismanifestissa sanoimme: „Jos kerran työväenluokan vapautuminen vaatii työläisten veljellistä yhteenliittymistä ja yhteistoimintaa, niin kuinka he voivat toteuttaa tämän suuren tehtävän sellaisen ulkopolitiikan aikana, joka rikollisia tarkoitusperiä ajaen pelaa kansallisilla ennakkoluuloilla ja ryöstösodissa vuodattaa kansan verta ja tuhlaa sen rikkauksia? Ja me luonnehdimme Internationalen tavoittelemaa ulkopolitiikkaa seuraavin sanoin: „...että ne siveyden ja oikeudenmukaisuuden yksinkertaiset lait, joita yksityishenkilöiden on keskinäissuhteissaan noudatettava, tulisivat määrääviksi laeiksi myös kansojen välisissä suhteissa".

Ei ole ihme, että Louis Bonaparte, joka anasti valtansa käyttämällä hyväkseen Ranskan luokkataistelua ja pitkitti herruuttaan useiden ulkoisten sotien avulla, on alusta alkaen suhtautunut Internationaleen kuten vaaralliseen viholliseensa. Kansanäänestyksen [1] edellä hän aloitti taistelun Kansainvälisen Työväenliiton toimikuntien jäseniä vastaan Pariisissa, Lyonissa, Rouenissa, Marseillessa, Brestissä, sanalla sanoen koko Ranskassa sillä verukkeella, että Internationale on salaseura ja suunnittelee salaliittoa murhatakseen hänet; tuon tekosyyn paljastivat pian täysin järjettömäksi hänen omat tuomarinsa. Mikä oli todellisuudessa Internationalen Ranskan osastojen rikos? Se, että ne julkisesti ja itsepintaisesti selittivät Ranskan kansalle: äänestäminen kansanäänestyksessä merkitsee samaa kuin äänestää sisäisen despotismin ja ulkoisen sodan puolesta. Ja niiden työtä oli todellakin se, että Ranskan kaikissa suurissa kaupungeissa, kaikissa teollisuuskeskuksissa työväenluokka nousi yhtenä miehenä vastustamaan kansanäänestystä. Maaseutupiirien synkeä tietämättömyys tukahdutti onnettomuudeksi sen äänen. Melkein

[1] *Kansanäänestyksen* Napoleon III pani toimeen toukokuussa 1870 ottaakseen muka selvää kansan suhtautumisesta imperiumiin. Kysymykset oli muotoiltu sillä tavalla, että Napoleon III:n politiikasta oli mahdotonta antaa kielteistä lausuntoa esiintymättä samalla kaikkia demokraattisia uudistuksia vastaan. I Internationalen Ranskan osastot paljastivat tämän demagogisen manööverin ja kehottivat jäseniään pidättäytymään äänestämästä. *Toim.*

koko Euroopan arvopaperipörssit, ministeristöt, vallassaolevat luokat ja sanomalehdistö juhlivat kansanäänestyksen tulosta loistavana voittona, jonka Ranskan keisari oli saanut Ranskan työväenluokasta; todellisuudessa se oli merkkinä kokonaisten kansojen eikä jonkun yksilön murhaamiseen.

Vuoden 1870 heinäkuun sotilaallinen salaliitto [1] on vain vuoden 1851 joulukuussa toimeenpannun valtiokaappauksen parannettu painos. Ensi silmäykseltä näytti asia niin typerältä, että Ranska ei tahtonut ottaa sitä toden todesta. Paljon mieluummin se uskoi sitä edustajaa, joka piti sotaisia ministeripuheita pelkkänä pörssimanööverinä. Kun vihdoin heinäkuun 15. päivänä lainsäätäjäkunnalle tehtiin virallinen ilmoitus sodasta, niin oppositio kokonaisuudessaan kieltäytyi myöntämästä varoja alustaviin menoihin; jopa Thierskin leimasi sodan „inhottavaksi"; kaikki Pariisin riippumattomat sanomalehdet tuomitsivat sen ja, ihmeellistä kyllä, maaseudun lehdistökin yhtyi niihin melkein yksimielisesti.

Sillä välin Internationalen pariisilaiset jäsenet olivat jälleen ryhtyneet työhön. He julkaisivat „Réveil" lehdessä [2] heinäkuun 12. päivänä manifestinsa „Kaikkien kansakuntien työläisille", missä sanotaan:

„Taas uhkaa poliittinen kunnianhimo maailman rauhaa tekosyynään Euroopan tasapaino ja kansalliskunnia. Ranskan, Saksan ja Espanjan työläiset! Yhdistäkäämme äänemme yhteiseksi sodanvastaiseksi paheksumuksen huudoksi... Sota, jota käydään valta-asemasta tai jonkin hallitsijasuvun etujen vuoksi, ei voi olla työläisten silmissä muuta kuin rikollista hulluutta. Me, jotka tarvitsemme rauhaa, työtä ja vapautta, esitämme jyrkän vastalauseemme niiden sotahuutoja vastaan, jotka ostavat itsensä vapaaksi veriverosta ja pitävät yleistä onnettomuutta vain uusien keinottelujen lähteenä!... Saksalaiset veljet! Meidän eripuraisuudestamme olisi seurauksena vain hirmuvallan täydellinen riemuvoitto Reinin kummallakin puolella... Kaikkien maiden työläiset! Millaisia tuloksia koituneekaan tällä hetkellä yhteisistä ponnistuksistamme, niin me, Kansainvälisen Työväenliiton jäsenet, joille ei ole olemassa mitään eri valtakuntien rajoja, lähetämme Teille lujan solidaarisuuden vakuudeksi Ranskan työläisten hyvät toivotukset ja tervehdykset."

Tämän pariisilaisten osastojemme manifestin jälkeen seurasi lukuisia ranskalaisia julistuksia, joista tässä voimme esittää vain yhden: Neuilly-sur-Seinessä hyväksytyn julkilausuman, joka jul-

---

[1] Heinäkuun 19. pnä 1870 alkoi Saksan ja Ranskan sota. *Toim.*

[2] *„Réveil" („Heräämys")* — Charles Delescluzen perustama vasemmistolaisten tasavaltalaisten lehti, ilmestyi Pariisissa vuodesta 1868 vuoden 1871 tammikuuhun. *Toim.*

kaistiin „Marseillaise"[1] lehdessä heinäkuun 22. päivänä: „Onko sota oikeutettu? Ei! Onko sota kansallinen? Ei! Se on yksinomaan dynastinen. Oikeuden, demokratian, Ranskan todellisten etujen nimessä yhdymme täydellisesti ja tarmokkaasti Internationalen sodanvastaisiin vastalauseisiin".

Nämä vastalauseet ilmensivät, kuten eräs omalaatuinen tapahtuma pian selvästi osoitti, Ranskan työläisten todellisia tunteita. Kun alunperin Louis Bonaparten presidenttikaudella järjestetty Joulukuun 10. päivän joukkio[2] laskettiin työläisnuttuihin puettuna Pariisin kaduille nostamaan sotakuumetta intiaanimaisilla sotatansseilla, niin esikaupunkien todelliset työläiset vastasivat siihen niin valtavilla rauhanmielenosoituksilla, että poliisipäällikkö Pietri katsoi tarpeelliseksi lopettaa äkkiä vastaisuudessa kaiken katupolitiikan sillä tekosyyllä, että Pariisin uskollinen kansa oli kyllin selvästi ilmaissut kauan hillitsemänsä isänmaallisuutensa ja uhkuvan sotainnostuksensa.

Muodostukoon Louis Bonaparten ja Preussin välisen sodan kulku millaiseksi tahansa, niin toisen keisarikunnan kuolinkellot ovat jo soineet Pariisissa. Se on loppuva, kuten se alkoikin: parodiaan. Mutta älkäämme unohtako, että nimenomaan Euroopan hallitukset ja vallassaolevat luokat antoivat Louis Bonapartelle mahdollisuuden esittää kahdeksantoista vuotta *keisarikunnan ennastamisen* julmaa pilanäytelmää.

Saksan taholta tämä sota on puolustussotaa. Mutta kuka pakotti Saksan puolustussotaan? Kuka antoi Louis Bonapartelle mahdollisuuden käydä sotaa Saksaa vastaan? *Preussi!* Bismarck se tämän saman Louis Bonaparten kanssa vehkeili salaa, saadakseen kotimaassa kukistetuksi demokraattisen opposition ja annektoidakseen Saksan Hohenzollernien hallitsijasuvulle. Jos Sadowan taistelu[3] olisi päättynyt häviöön voiton asemesta, Ranskan pataljoonat olisivat tulvineet Saksaan Preussin liittolaisina. Oliko Preussi voiton jälkeen edes hetken haaveksinut asettaa vapaan Saksan orjuutetun Ranskan vastapainoksi? Aivan päinvastoin! Preussi säilytti huolellisesti vanhan järjestelmänsä synnynnäiset ihanuudet ja yhdisti niihin lisäksi kaikki toisen keisarikunnan metkut: sen todellisen despotismin ja valedemokratian, sen poliittiset petokset ja finanssihuijaukset, sen korkealentoiset fraasit ja halpamaiset silmänkääntötemput. Bonapartelainen valtakomento, joka siihen asti oli kukoistanut vain toisella puolella Reiniä, oli siten saanut vastineensa Reinin toisellakin

---

[1] *„Marseillaise"* (*„Marseljeesi"*)— vasemmistolaisten tasavaltalaisten lehti; ilmestyi Pariisissa Henri Rochefortin julkaisemana vuoden 1869 joulukuusta vuoden 1870 syyskuun 9. päivään. *Toim.*

[2] Ks. tätä osaa, ss. 244—246. *Toim.*

[3] *Sadowan taistelu* (Böömissä) oli ratkaiseva ottelu vuoden 1866 Itävallan ja Preussin sodassa, jossa Preussi sai voiton Itävallasta. *Toim.*

puolen. Ja kun asianlaita oli siten, niin mitä muuta saattoi siitä olla seurauksena kuin *sota?*

Jos Saksan työväenluokka sallii nykyisen sodan menettää jyrkän defensiivisen luonteensa ja muuttua sodaksi Ranskan kansaa vastaan, niin sekä voitto että tappio muodostuvat yhtä vahingollisiksi. Kaikki ne onnettomuudet, jotka kohtasivat Saksaa niin sanottujen vapautussotien jälkeen, joudutaan kokemaan uudelleen entistä ankarampina.

Internationalen periaatteet ovat kuitenkin levinneet niin laajalti ja juurtuneet niin lujasti Saksan työväenluokan keskuuteen, ettei meidän tarvitse pelätä lopputuloksen muodostuvan niin surulliseksi. Ranskan työläisten ääni on saanut vastakaikua Saksassa. Braunschweigissä heinäkuun 16. päivänä pidetty suuri työväenkokous on selittänyt olevansa täydellisesti Pariisin manifestin kannalla, torjunut päättäväisesti joka ajatuksen kansallisesta vihamielisyydestä Ranskaa kohtaan ja tehnyt päätöksen, jossa lausutaan: „Me olemme kaikkien sotien, mutta varsinkin dynastisten sotien vastustajia... Syvää mielipahaa ja tuskaa tuntien huomaamme olevamme pakotettuja osallistumaan puolustussotaan, kuten välttämättömään pahaan; mutta samalla kehotamme koko ajattelevaa työväenluokkaa tekemään mahdottomaksi sellaisen hirveän yhteiskunnallisen onnettomuuden uusiintumisen vaatimalla kansoille itselleen valtaa ratkaista sodan ja rauhan kysymys ja tekemällä ne siten oman kohtalonsa herroiksi."

Chemnitzissä on 50 000 saksilaista työläistä edustavien luottamusmiesten kokous hyväksynyt yksimielisesti seuraavan päätöslauselman: „Saksan demokratian ja varsinkin sosialidemokraattiseen puolueeseen kuuluvien työläisten nimessä julistamme, että nykyinen sota on yksinomaan dynastinen... Tartumme ilomielin Ranskan työläisten meille tarjoamaan veljenkäteen... Muistamme Kansainvälisen Työväenliiton tunnuksen: *„Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!"* emmekä koskaan unohda, että *kaikkien* maiden työläiset ovat *ystäviämme* ja *kaikkien* maiden hirmuvaltiaat *vihollisiamme."*

Myös Internationalen Berliinin osasto vastasi Pariisin manifestiin: „Yhdymme kaikesta sydämestämme vastalauseeseenne... Lupaamme juhlallisesti, ettei sotatorvien toitotus eikä kanuunain jyske, ei voitto eikä tappio saa meitä luopumaan yhteisestä työstä kaikkien maiden työläisten yhteenliittämiseksi."

Tämän itsemurhan veroisen taistelun taustalla häämöttää Venäjän hirmu haamu. Huono enne on se, että nykyisen sodan alkamismerkki annettiin juuri sinä hetkenä, jolloin Venäjän hallitus oli saanut valmiiksi strategiset rautatiensä ja jo keskittänyt joukkoja Prutin suunnalle. Vaikka saksalaiset voinevatkin vaatia osakseen myötätuntoa puolustussodassaan Bonaparten

hyökkäystä vastaan, niin he menettävät sen heti, jos sallivat Saksan hallituksen kutsua avukseen kasakat tai edes ottaa vastaan näiden avun. Muistakoot he, että Saksa ensimmäistä Napoleonia vastaan käymänsä riippumattomuussodan jälkeen matoi vuosikymmeniä avuttomana tsaarin jalkojen juuressa.

Englannin työväenluokka ojentaa veljellisesti kätensä Ranskan samoin kuin Saksankin työläisille. Se on lujasti vakuuttunut siitä, että päättyköön tämä edessäoleva inhottava sota miten tahansa, kaikkien maiden työläisten liitto on lopulta tekevä lopun kaikista sodista. Samaan aikaan kun virallinen Ranska ja virallinen Saksa syöksyvät veljesmurhan veroiseen sotaan, näiden maiden työläiset lähettävät toisilleen rauhan ja ystävyyden tervehdyksiä. Jo yksin tämä suuri tosiasia, jolla ei ole vertaa menneisyyden historiassa, avaa valoisampia tulevaisuuden näköaloja. Se osoittaa, että vastakohtana vanhalle yhteiskunnalle, jossa vallitsevat taloudellinen kurjuus ja poliittinen mielettömyys, on syntymässä uusi yhteiskunta, jonka kansainvälisenä periaatteena tulee olemaan *rauha,* sillä kunkin kansakunnan samana määräävänä periaatteena on oleva — *työ!* Tämän uuden yhteiskunnan uranuurtajana on Kansainvälinen Työväenliitto.

Lontoossa, 23. pnä heinäkuuta 1870

Kirjoittanut K. Marx,
hyväksytty Kansainvälisen Työväenliiton
Pääneuvoston istunnossa
heinäkuun 23. pnä 1870

Julkaistu samaan aikaan lentolehtisenä
englannin, saksan ja ranskan kielellä

Julkaistaan teoksen „Kansalaissota
Ranskassa" 1891 ilmestyneen
painoksen tekstin mukaan

Suomennos saksasta

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTON TOINEN SAKSAN JA RANSKAN SOTAA KOSKEVA ADRESSI

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON JÄSENILLE EUROOPASSA JA YHDYSVALLOISSA

Ensimmäisessä heinäkuun 23. pnä julkaisemassamme manifestissa lausuimme: „...toisen keisarikunnan kuolinkellot ovat jo soineet Pariisissa. Se on loppuva, kuten se alkoikin: parodiaan. Mutta älkäämme unohtako, että nimenomaan Euroopan hallitukset ja vallassaolevat luokat antoivat Louis Bonapartelle mahdollisuuden esittää kahdeksantoista vuotta *keisarikunnan ennastamisen* julmaa pilanäytelmää."

Siis jo ennen sotaoperaatioiden alkamista me suhtauduimme bonapartelaiseen saippuakuplaan kuten entiseen asiaan.

Emme ole erehtyneet toisen keisarikunnan elinkykyisyyden suhteen. Olimme myös oikeassa pelätessämme, että Saksan sota „menettää jyrkästi defensiivisen luonteensa ja muuttuu sodaksi Ranskan kansaa vastaan". Tosiasiassa puolustussota loppui samalla kuin Louis Bonaparte antautui, Sedan antautui ja Pariisissa julistettiin tasavalta [1]. Mutta jo kauan ennen näitä tapahtumia, jo sinä hetkenä, jolloin oli käynyt varmaksi bonapartelaisen militarismin täydellinen mädännäisyys, Preussin sotilaskamarilla päätti ryhtyä valloituksiin. *Kuningas Wilhelmin sodan alussa antama oma julistus* oli tosin ilkeänä esteenä sillä tiellä. Pohjois-Saksan valtiopäiville pitämässään valta-istuinpuheessaan kuningas oli juhlallisesti selittänyt käyvänsä sotaa Ranskan keisaria eikä Ranskan kansaa vastaan. Elokuun 11. pnä hän oli julkaissut Ranskan kansakunnalle osoitetun manifestin, missä lausui: „Keisari Napoleon on sekä maalla että merellä hyökännyt Saksan kansakuntaa vastaan, joka on aina halunnut ja yhä vieläkin haluaa elää rauhassa Ranskan kansan kanssa; olen asettunut Saksan armeijan johtoon *torjuakseni hänen hyökkäyksensä ja sotatapahtumien vuoksi* olen joutunut *ylittämään Ranskan rajat"*. Todistaakseen sodan „puhtaasti defensiivisen luonteen" hän ei tyytynyt selittämään ottaneensa Saksan armeijan ylijohdon käsiinsä vain *„torjuakseen hyökkäyksen"*, vaan

[1] Syyskuun 2. pnä 1870 Ranskan armeija kärsi tappion Sedanissa, jolloin 83 000 ranskalaista ja keisari joutuivat sotavangiksi. Syyskuun 4. pnä Ranska julistettiin tasavallaksi ja muodostettiin uusi hallitus, niin sanottu „kansallisen puolustuksen hallitus". *Toim.*

lisäsi vielä, että hän oli vain „sotatapahtumien vuoksi joutunut" ylittämään Ranskan rajat. Puolustussota ei luonnollisesti lainkaan estä tekemästä „sotatapahtumien" sanelemia hyökkäysliikkeitä.

Siten siis tämä jumalaapelkäävä kuningas oli Ranskan ja koko maailman nähden sitoutunut käymään puhtaasti defensiivistä sotaa. Miten saisi hänet vapautettua tästä juhlallisesta lupauksesta? Näytelmän lavastajien täytyi esittää asia siten, kuin hän myöntyisi vasten tahtoaan Saksan kansan tinkimättömään käskyyn; sitä varten he antoivat oitis Saksan liberaaliselle porvaristolle, sen professoreille ja kapitalisteille, valtuutetuille ja lehtimiehille viitteen. Tämä porvaristo, joka taistelussaan kansallisen vapauden puolesta vuosina 1846—1870 oli esiintynyt ennennäkemättömän epäröivästi, saamattomasti ja pelkurimaisesti, oli luonnollisesti tavattomasti riemuissaan saadessaan astua Euroopan näyttämölle saksalaisen isänmaallisuuden karjuvan leijonan osassa. Se pukeutui kansallisen riippumattomuuden valepukuun ollakseen muka pakottavinaan Preussin hallituksen — mihin? — toteuttamaan tämän saman hallituksen salaisia suunnitelmia. Se katui vuosia kestänyttä ja miltei uskonnollisen harrasta uskoaan Louis Bonaparten erehtymättömyyteen vaatien äänekkäästi Ranskan tasavallan paloittelemista. Tarkastelkaammepa hetken aikaa näiden tukevien isänmaanystävien todenmukaisilta näyttäviä tekosyitä!

He eivät uskalla väittää, että Elsass-Lothringenin väestö halaisi Saksan syliin. Aivan päinvastoin. Rangaistukseksi Ranskaan kohdistuvasta patriotismista Strassburgia pommitettiin kuusi päivää „saksalaisilla" räjähdysammuksilla tarkoituksettomasti ja raakalaismaisesti — sillä sodankäynnin kannalta tärkeä ei ole kaupunki, vaan sen linnoitus, jolla on erillinen, sitä hallitseva asema —, se sytytettiin palamaan ja surmattiin suuri määrä sen puolustuskyvyttömiä asukkaita. Kuinkas muuten! Olivathan näiden maakuntien alueet kuuluneet joskus jo ammoin sitten kuolleelle Saksan valtakunnalle. Sen vuoksi kai nämä alueet ja niiden väestö oli takavarikoitava Saksalle sen vanhentumattomana omaisuutena. Jos kerran Euroopan kartta on uusittava historiallista oikeudenmukaisuutta silmälläpitäen, niin emme missään tapauksessa saa unohtaa, että Brandenburgin vaaliruhtinas oli aikoinaan preussilaisten maa-alueiden omistajana Puolan tasavallan vasalli.

Mutta ovelat isänmaanystävät vaativat Elsassia ja saksalaisväestön asumaa Lothringenia „aineelliseksi takeeksi" Ranskan hyökkäyksiä vastaan. Koska tämä halpamainen tekosyy on harhaannuttanut monta heikkomielistä ihmistä, tunnemme velvollisuudeksemme ottaa sen lähemmin tarkasteltavaksemme.

Varmaa on, että Elsassin ja sitä vastapäätä olevan Reininrannan yleinen asema ja sellaisen suuren linnoituksen kuin Strassburgin sijainti melkein puolimatkassa Baselin ja Germersheimin välillä helpottavat suuresti ranskalaisten tunkeutumista Etelä-Saksaan, samalla kuin ne ovat omiaan vaikeuttamaan Etelä-Saksan hyökkäystä Ranskaan. Edelleen on varmaa, että Elsassin ja Saksan Lothringenin anastus lujittaisi melkoisesti Etelä-Saksan rajoja: Saksa pääsisi silloin Vogeesien vuoriharjanteen herraksi pitkin sen koko pituutta sekä hallitsemaan niitä linnoituksia, jotka sulkevat tämän vuoriston pohjoiset kulkutiet. Jos Metzkin vallattaisiin, niin Ranska menettäisi tietysti hetkessä kaksi tärkeintä Saksaa vastaan käytettävää operatiivista tukikohtaansa, mutta se seikka ei estäisi sitä laittamasta uusia Nancyn ja Verdunin luo. Saksalla on hallussaan Koblenz, Mainz, Germersheim, Rastatt ja Ulm, kaikki suoranaisia Ranskaa vastaan käytettäviä operatiivisia tukikohtia ja se on käyttänyt niitä tässä sodassa runsaasti; onko sillä edes hivenen verran oikeutta olla kateellinen Ranskalle, jolla näillä seuduilla on vain kaksi huomattavaa linnoitusta — Metz ja Strassburg?

Sitä paitsi Strassburg uhkaa Etelä-Saksaa vain niin kauan, kuin tämä on erillään Pohjois-Saksasta. Vuosina 1792—1795 ei hyökätty kertaakaan Etelä-Saksan kimppuun tältä taholta, koska Preussi osallistui Ranskan vallankumousta vastaan käytyyn sotaan; mutta heti kun Preussi v. 1795 solmi erillisrauhan ja jätti etelän oman onnensa nojaan, alkoivat hyökkäykset Etelä-Saksaan Strassburgin ollessa tukikohtana ja ne jatkuivat aina vuoteen 1809. *Yhtynyt* Saksa voi oikeastaan tehdä vahingottomaksi Strassburgin ja minkä tahansa Elsassissa olevan Ranskan armeijan, jos se keskittää joukkonsa Saarlouis'n ja Landaun välille, kuten oli asianlaita tässä sodassa ja etenee tai ryhtyy taisteluun Mainzista Metziin johtavalla tiellä. Niin kauan kuin Saksan joukkojen päävoimat ovat siellä, jokaista Strassburgista Etelä-Saksaan hyökkäävää armeijaa uhkaa saarrostus ja yhteyksien katkeaminen. Jos nykyinen sotaretki on jotakin osoittanut, niin ainakin sen, miten helppoa on Saksasta hyökätä Ranskaan.

Mutta jos puhutaan rehellisesti, niin eikö yleensä ole järjettömyyttä ja anakronismia asettaa sotilaalliset näkökohdat siksi periaatteeksi, jonka mukaan kansakunnalliset rajat on määrättävä? Jos seuraisimme tätä sääntöä, niin Itävalta voisi vaatia Venetsiaa ja Mincion linjaa ja Ranska Reinin linjaa suojatakseen Pariisin, joka epäilemättä on alttiimpi hyökkäyksille koillisesta käsin kuin Berliini lounaisesta käsin. Jos rajat on määrättävä sotilaallisia etuja silmälläpitäen, niin vaatimuksista ei tule mil-

loinkaan loppua, sillä jokaisessa sotilaallisessa linjassa on ehdottomasti vikaa ja se on parannettavissa uusien aluevaltauksien avulla; ja lisäksi tuollaista sotilaallista linjaa ei voida koskaan määrätä lopullisesti ja oikeudenmukaisesti, koska sen aina määrää voitetulle voittaja ja siinä sinänsä on jo olemassa uusien sotien siemen.

Koko historian opetuksena on: kansakuntien laita on sama kuin yksilöidenkin. Jotta niiltä voitaisiin riistää hyökkäysmahdollisuudet, niiltä on riistettävä kaikki puolustuskeinot. Ei riitä yksin se, että tartutaan niitä kurkkuun, vaan ne on surmattava. Jos milloinkaan valloittaja on ottanut „aineellisia takeita", murtaakseen jonkin kansakunnan voimat, niin sen teki Napoleon I Tilsitin sopimuksellaan [1] ja siten, kuin hän sen pani täytäntöön Preussin ja muun Saksan suhteen. Ja sittenkin Saksan kansa mursi muutamia vuosia myöhemmin koko hänen jättiläisvoimansa kuin mädänneen korren. Mitä ovat ne „aineelliset takeet", jotka Preussi hurjimmissa haaveissaan voi tai saattaa puristaa Ranskalta, verrattuina niihin, jotka Napoleon I puristi siltä itseltään? Tulos on tällä kertaa muodostuva yhtä tuhoisaksi. Historia on kostava, ei Ranskalta riistettyjen neliömailien mukaan, vaan sen suuren rikoksen mukaan, että 19. vuosisadan toisella puoliskolla on uudelleen herätetty henkiin *valloituspolitiikka*.

Saksalaiskiihkoisen isänmaallisuuden puolustajat sanovat: Mutta ette saa sekoittaa saksalaisia ranskalaisiin. *Emme* halua kunniaa, vaan ainoastaan turvaa. Saksalaiset ovat oleellisesti rauhaarakastavaa kansaa. Heidän järkevässä hoivassaan yksinpä valloituskin muuttuu tulevan sodan aiheesta ikuisen rauhan vakuudeksi. Eihän tietysti Saksa ollut v. 1792 hyökkäämässä Ranskaan ylevänä aikomuksenaan tukahduttaa pistimin 18. vuosisadan vallankumous! Eikä Saksa ollut se, joka tahrasi kätensä orjuuttamalla Italian, kuristamalla Unkarin ja paloittelemalla Puolan! Saksan nykyinen sotilasjärjestelmä, joka jakaa koko terveen miespuolisen väestön kahteen osaan — palvelusta suorittavaan vakinaiseen armeijaan ja toiseen, lomautettuun vakinaiseen armeijaan kummankin ollessa yhtä velvollinen osoittamaan sokeaa kuuliaisuutta jumalan armoittamalle hallitsijalle — tuo sotilasjärjestelmä on luonnollisesti maailmanrauhan „aineellinen tae" ja päälle päätteeksi sivilisaation korkein päämäärä! Saksassa, kuten kaikkialla, vallassaolijain liehakoitsijat myrkyttävät yleisen mielipiteen ylistelyillään ja valheellisella omakiitoksella.

---

[1] *Tilsitin rauhan* solmivat Ranska ja Venäjä vuonna 1807 sen jälkeen, kun Napoleon I:n sotajoukot olivat sotilaallisesti murskanneet Preussin. *Toim.*

Heistä, noista saksalaisista isänmaanystävistä, tuntuvat harmillisilta nuo ranskalaiset linnoitukset Metz ja Strassburg, mutta he eivät näe mitään väärää Varsovan, Modlinin ja Ivangorodin venäläisten linnoitusten muodostamassa jättiläismäisessä linnoitusjärjestelmässä. Samaan aikaan kun heitä hirvittävät Bonaparten hyökkäysten kauhut, he sulkevat silmänsä näkemästä tsaarin suojelusvallan häpeällisyyttä.

Niin kuin Louis Bonaparte ja Bismarck vaihtoivat lupauksia v. 1865, niin myös vaihtoivat niitä Gortšakov ja Bismarck v. 1870. Niin kuin Louis Napoleon imarteli itseään luulemalla, että vuoden 1866 sota näännyttää sekä Itävallan että Preussin ja tekee hänestä Saksan ylimmän kohtalonmääräajän, niin myös Aleksanteri imarteli itseään luulemalla, että vuoden 1870 sota näännyttää Saksan ja Ranskan ja kohottaa hänet Länsi-Euroopan ylimmäksi kohtalonmääräajäksi. Niin kuin toinen keisarikunta katsoi mahdottomaksi olla olemassa rinnan Pohjois-Saksan liiton kanssa, niin myös itsevaltaisen Venäjän täytyi luulla Preussin johtamaa Saksan valtakuntaa vaarakseen. Sellainen on vanhan poliittisen järjestelmän laki. Tuon järjestelmän puitteissa toisen valtion voitto on toisen häviö. Tsaarin ratkaiseva vaikutus Euroopan asioihin perustuu hänen perinnäiseen, Saksaan kohdistuvaan ylivaltaansa. Voiko tsaari sallia asemansa heikkenevän ulkomailla sellaisena ajankohtana, jolloin vulkaaniset yhteiskunnalliset voimat itse Venäjällä uhkaavat horjuttaa itsevaltiuden syvimpiä perustoja? Moskovalaisissa lehdissä on jo se sävy, joka oli bonapartelaisissa lehdissä vuoden 1866 sodan jälkeen. Uskovatko saksalaiskiihkoilijat tosiaankin, että Saksan vapaus ja rauha on turvattu, jos he pakottavat Ranskan heittäytymään Venäjän syliin? Jos sotaonni, menestyksen aiheuttama ylimielisyys ja dynastiset juonittelut saavat Saksan ryöstämään Ranskalta maa-alueita, jää Saksalle vain kaksi tietä: joko sen täytyy seurauksista piittaamatta asettua *julkisesti* palvelemaan Venäjän laajenemispyrkimyksiä tai sitten sen täytyy lyhyen tauon jälkeen varustautua uuteen „puolustus"-sotaan, ei suinkaan mihinkään vastakeksittyyn „lokalisoituun" sotaan, vaan *rotusotaan* yhdistyneitä slaavilais- ja romaanilaisrotuja vastaan.

Saksan työväenluokka on tarmokkaasti tukenut sotaa, jonka estäminen ei ole ollut sen vallassa, sotana, jonka tarkoituksena on Saksan riippumattomuus ja Ranskan ja koko Euroopan vapauttaminen toisen keisarikunnan vuorenraskaasta ikeestä. Saksan teollisuustyöläiset yhdessä maatyöläisten kanssa muodostivat sankarillisten armeijain perusjoukon heidän perheensä jäädessä puolittain nälkää näkemään. Ulkomailla käytyjen taistelujen tuottamien onnettomuuksien lisäksi heitä odottavat kurjuuden tuottamat onnettomuudet kotona. He vaativat nyt

vuorostaan „takeita" siitä, että heidän tavattoman raskaat uhrinsa eivät ole olleet turhia, että he ovat todella hankkineet vapauden ja että niitä voittoja, jotka he ovat saaneet bonapartelaisista armeijoista, ei muuteta Saksan kansan tappioiksi niin kuin vuonna 1815. Ja ensimmäiseksi tällaiseksi takeeksi he vaativat *„kunniallista rauhaa Ranskalle"* ja *„Ranskan tasavallan tunnustamista"*.

Saksan sosialidemokraattisen työväenpuolueen Keskuskomitea julkaisi syyskuun 5. päivänä manifestin, jossa se tarmokkaasti vaati näitä takeita. „Me", lausui se, „esitämme jyrkän vastalauseemme Elsass-Lothringenin anastamista vastaan. Ja me olemme tietoisia siitä, että puhumme Saksan työväenluokan nimessä. Ranskan ja Saksan yhteisten etujen vuoksi, rauhan ja vapauden etujen vuoksi, länsimaisen sivistyksen etujen vuoksi itämaista raakalaisuutta vastaan Saksan työläiset eivät tule millään muotoa sietämään Elsass-Lothringenin anastusta... Me tulemme uskollisesti puolustamaan kaikkien maiden työläistovereidemme kanssa proletariaatin yhteistä kansainvälistä asiaa!"

Onnettomuudeksi emme voi luottaa heidän välittömään menestykseensä. Jos kerran Ranskan työläiset eivät voineet rauhan aikana estää hyökkääjiä, niin onko silloin Saksan työläisillä enemmän mahdollisuuksia pysäyttää voittaja keskellä aseitten melskettä? Saksan työläisten manifestissa vaaditaan Louis Bonaparten luovuttamista tavallisena rikollisena Ranskan tasavallalle. Heidän vallanpitäjänsä sen sijaan tekevät kaiken voitavansa asettaakseen hänet jälleen Tuileries'hin, katsoen hänet parhaaksi mieheksi saattamaan Ranskan turmioon. Miten sitten lieneekin, mutta historia on osoittava, että Saksan työläiset eivät ole yhtä taipuisaa ainesta kuin Saksan porvaristo. He tulevat täyttämään velvollisuutensa.

Me, kuten hekin, tervehdimme Ranskan tasavallan muodostamista, mutta samaan aikaan vaivaa meitä pelko, joka toivottavasti on osoittautuva perusteettomaksi. Tämä tasavalta ei ole kukistanut valtaistuintä, vaan on vain täyttänyt sen tyhjän paikan. Tasavaltaa ei ole julistettu yhteiskunnallisena saavutuksena, vaan kansallisena puolustustoimenpiteenä. Sitä pitää käsissään väliaikainen hallitus, joka osaksi on pantu kokoon tunnetuista orleanisteista, osaksi porvarillisista tasavaltalaisista; ja näiden viimeksi mainittujen joukossa on muutamia, joihin vuoden 1848 kesäkuun kapina on jättänyt lähtemättömän häpeämerkin. Tuon hallituksen jäsenten keskeinen työnjako näyttää lupaavan varsin vähän hyvää. Orleanistit ovat vallanneet itselleen vahvimmat asemat — armeijan ja poliisin —, samalla kun luulotelluille tasavaltalaisille on annettu jaarittelijainpaikat. Eräät heidän ensimmäisistä toimenpiteistään osoittavat melko selvästi, etteivät

he ole perineet keisarikunnalta ainoastaan raunioröykkiötä, vaan myös sen pelon työväenluokkaa kohtaan. Kun nyt laveasuisesti luvataan tasavallan nimessä mahdottomia, niin eiköhän noin tehdä siksi, että saataisiin aikaan hälyä „mahdollisen" hallituksen hyväksi? Eiköhän porvareista, jotka mielellään toimittaisivat tasavallan hautaan, tasavalta ole vain Orleansien restauraatioon johtavana siltana?

Ranskan työväenluokka on siis joutunut tavattoman vaikeaan asemaan. Kaikki yritykset uuden hallituksen kukistamiseksi nyt, kun vihollinen jo miltei kolkuttaa Pariisin portilla, olisivat epätoivoista mielettömyyttä. Ranskan työläisten on täytettävä velvollisuutensa kansalaisina, mutta heidän ei saa antaa hallita itseään vuoden 1792 kansallisilla *muistoilla*, kuten Ranskan talonpojat antoivat pettää itseään ensimmäisen keisarikunnan kansallisilla *muistoilla*. Heidän asianaan ei ole menneisyyden toistaminen, vaan tulevaisuuden rakentaminen. Käyttäkööt he rauhallisesti ja päättäväisesti niitä keinoja, jotka tasavaltalainen vapaus heille antaa, järjestääkseen perusteellisesti oman luokkansa. Se on antava heille uusia, herkulesmaisia voimia Ranskan uudestiluomista ja yhteistä tehtäväämme — proletariaatin vapautusta — varten. Heidän voimastaan ja viisaudestaan riippuu tasavallan kohtalo.

Englannin työläiset ovat jo ryhtyneet toimenpiteisiin murtaakseen ulkopuolisella terveellisellä painostuksellaan hallituksensa haluttomuuden tunnustaa Ranskan tasavalta [1]. Nykyisellä vitkastelullaan Englannin hallitus tahtoo kaiketikin hyvittää vuoden 1792 jakobiinivastaisen sodan, samoin kuin sen sopimattoman kiireen, millä se hyväksyi valtiokaappauksen. Lisäksi Englannin työläiset vaativat hallitukseltaan, että se kaikin voimin vastustaisi Ranskan paloittelemista, jota osa Englannin lehdistöstä aika häpeämättömästi vaatii. Tämä sama lehdistö se on kaksikymmentä vuotta jumaloinut Louis Bonapartea Euroopan kaitselmuksena ja osoittanut myrskyisästi suosiotaan Amerikan orjanomistajain kapinalle [2]. Nyt, kuten silloinkin, se ahertaa orjanomistajain hyväksi.

Kutsukoot *Kansainvälisen Työväenliiton* osastot kaikissa maissa työväenluokkaa uutteraan toimintaan. Jos työläiset unoh-

---

[1] Tarkoitetaan Marxin ja I Internationalen Pääneuvoston aloitteesta kehitettyä Englannin työläisten laajaa joukkokokouskampanjaa Ranskan tasavallan tunnustamisen puolesta. *Toim.*

[2] Amerikan teollisten pohjoisvaltioiden sekä plantaasin- ja orjanomistajain etelävaltioiden välisen kansalaissodan aikana (1861—1865) Englannin porvarillinen lehdistö asettui kannattamaan etelävaltioita, ts. orjanomistusjärjestelmää. *Toim.*

tavat velvollisuutensa, jos he jäävät passiivisiksi, niin nykyinen hirvittävä sota on vain oleva vielä hirvittävämpien kansainvälisten taistelujen edeltäjä ja johtaa kaikissa maissa siihen, että miekan, maaomaisuuden ja pääoman herrat tuottavat työläisille uusia tappioita.

Vive la république! [1]

Lontoo, syyskuun 9. pnä 1870

Kirjoittanut K. Marx, vahvistettu Kansainvälisen Työväenliiton Pääneuvoston istunnossa syyskuun 9. pnä 1870

Julkaistu samoihin aikoihin lentolehtisenä englannin, ranskan ja saksan kielellä

Julkaistaan teoksen „Kansalaissota Ranskassa" 1891 ilmestyneen painoksen tekstin mukaan

Suomennos saksasta

[1] Eläköön tasavalta! *Toim.*

VUODEN 1871 RANSKAN KANSALAISSOTAA KOSKEVA KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTON ADRESSI

KAIKILLE TYÖVÄENLIITON JÄSENILLE EUROOPASSA JA YHDYSVALLOISSA

I

Syyskuun 4. pnä 1870, kun Pariisin työläiset julistivat tasavallan, jota melkein samassa hetkessä koko Ranska tervehti yksimielisesti, muuan virkoja tavoittelevien asianajajain joukkio — valtiomiehenään Thiers ja kenraalinaan Trochu — valtasi Pariisin kaupungintalon. Nämä miehet olivat silloin niin täynnä sitä fanaattista uskoa, että Pariisin kutsumuksena on edustaa Ranskaa kaikkina historiallisten kriisien kausina, että rauenneiden Pariisin edustajavaltuuksiensa esittäminen näytti heistä riittävän todistamaan heidät oikeutetuiksi anastamaan Ranskan hallitsijain arvonimen. Toisessa viime sotaa koskevassa adressissamme, viisi päivää näiden henkilöiden pinnallenousun jälkeen, me sanoimme teille, mitä he ovat miehiään. Ja kuitenkin, yllätettynä, työläisten todellisten johtajain ollessa vielä Bonaparten vankiloissa ja Preussin marssiessa täyttä vauhtia Pariisia kohti, Pariisi salli heidän anastaa valtiovallan, mutta vain sillä nimenomaisella ehdolla, että tämä valtiovalta palvelisi ainoastaan ja yksinomaan kansallisen puolustuksen tarkoituksia. Mutta Pariisia voitiin puolustaa vain aseistamalla sen työläiset, muuttamalla heidät käyttökelpoiseksi sotavoimaksi ja kouluttamalla heitä itse sodan koulussa. Mutta Pariisin aseistaminen oli samaa kuin vallankumouksen aseistaminen. Pariisin voitto preussilaisesta hyökkääjästä olisi merkinnyt Ranskan työläisten voittoa Ranskan kapitalisteista ja sen valtionparasiiteista. Jouduttuaan valitsemaan joko kansallisvelvollisuuden tai luokkaedun kansallisen puolustuksen hallitus ei viivytellyt hetkeäkään — se muuttui kansallisen kavalluksen hallitukseksi.

Ensi työkseen se lähetti Thiersin kiertomatkalle kaikkiin Euroopan hoveihin kerjäämään sieltä välitystä, luvaten siitä hyvästä vaihtaa tasavallan kuninkaaseen. Neljä kuukautta piirityksen alkamisen jälkeen, kun näytti tulleen sopiva hetki ruveta puhumaan antautumisesta, Trochu lausui Jules Favren ja muiden hallituksenjäsenten läsnäollessa Pariisin kokoontuneille määreille seuraavaa:

„Ensimmäinen kysymys, minkä kollegani esittivät minulle vielä samana syyskuun 4. päivän iltana, oli tämä: Onko Pariisilla minkäänlaisia mahdollisuuksia kestää Preussin armeijan piiri-

tyksissä? Vastasin vitkastelematta tähän kysymykseen kielteisesti. Monet täällä olevat kollegani voivat vahvistaa puheeni todeksi ja minun pysyneen tässä mielipiteessäni. Sanoin heille nämä samat sanat, että asiain ollessa nykyisellään on hulluutta yrittää puolustaa Pariisia preussilaista piiritystä vastaan, tosin lisäsin vielä, sankarillista hulluutta, muttei mitään sen enempää... Tapahtumat (joita hän itse johti) eivät ole osoittaneet vääräksi ennakkonäkemystäni". Tämän Trochun sievän pikku puheen julkaisi myöhemmin eräs läsnäolleista määreistä, herra Corbon.

Siis samana iltana, jolloin tasavalta julistettiin, Trochun kollegat tiesivät, että hänen „suunnitelmanaan" oli Pariisin antautuminen. Jos kansallinen puolustus ei olisi ollut vain pelkkä veruke Thiersin, Favren ja kumpp. persoonallista valtakomentoa varten, niin syyskuun 4. pn nousukkaat olisivat jo 5. pnä luopuneet vallasta, paljastaneet Trochun „suunnitelman" Pariisin väestölle ja vaatineet tätä joko heti antautumaan tai ottamaan kohtalonsa omiin käsiinsä. Mutta nuo kunniattomat petturit päättivät sen sijaan parantaa Pariisin „sankarillista hulluutta" nälällä ja murhilla ja vetää Pariisia toistaiseksi nenästä sellaisilla mahtipontisilla julistuksilla kuin esim.: „Trochu, Pariisin kuvernööri, ei tule milloinkaan antautumaan!" ja Jules Favre, ulkoministeri, „ei tule luovuttamaan tuumaakaan alueestamme eikä ainoatakaan kiveä linnoituksistamme". Mutta Gambettalle kirjoittamassaan kirjeessä sama Jules Favre tunnusti, että he „puolustautuvat" *Pariisin työläisiä* eivätkä suinkaan preussilaisia sotamiehiä vastaan. Koko piirityksen ajan bonapartelaiset ryövärit, joille Trochu viisaasti oli uskonut Pariisin armeijan päällikkyyden, laskettelivat tuttavallisessa kirjeenvaihdossaan halpamaisia sukkeluuksia puolustuksesta, jonka he hyvin tiesivät olevan pilaa. Katsottakoon esim. Pariisin armeijan tykkiväen ylikomentajan, kunnialegioonan suurristin kantajan Alphonse Simon Guiod'n ja tykkiväen divisioonakenraalin Susanen kirjeenvaihtoa, jonka Kommuuni on julkaissut [1]. Vihdoin tammikuun 28. pnä 1871 he riisuivat pettävän naamarinsa. Osoittaen tosi sankaruutta äärimmäisessä itsensä alentamisessa Pariisin antautumisen yhteydessä kansallisen puolustuksen hallitus esiintyi *Bismarckin vangeista kokoonpantuna Ranskan hallituksena* — siis niin halpamaisessa osassa, että yksinpä Louis Napoleonkin Sedanissa oli kauhistunut ryhtymästä sellaiseen. Paetessaan maaliskuun 18. pn jälkeen paniikin vallassa Versaillesiin

[1] Englanninkielisessä tekstissä: ...julkaissut „Journal Officiel" lehdessä. *„Journal Officiel de la Republique Francaise" (Ranskan Tasavallan Virallinen Lehti")* — Pariisin Kommuunin hallituksen äänenkannattaja, ilmestyi Pariisissa vuonna 1871 maaliskuun 19. päivästä toukokuun 24. päivään. *Toim.*

„capitulardit”[1] jättivät jälkeensä Pariisiin asiakirjallisen todistuksen petoksestaan. Hävittääkseen sen, sanoo Kommuuni eräässä maakunnille osoittamassaan manifestissa, „nämä miehet eivät kammoisi muuttaa Pariisia verimeren huuhtelemaksi rauniokasaksi”.

Mutta monilla puolustushallituksen vaikutusvaltaisimmilla jäsenillä oli myös aivan erikoisia henkilökohtaisia syitä saattaa asiat sellaiseen lopputulokseen.

Kohta aselevon solmimisen jälkeen Millière, joka oli Pariisin edustajana kansalliskokouksessa ja joka sittemmin ammuttiin Jules Favren erikoiskäskystä, julkaisi joukon varmasti oikeita oikeus-asiakirjoja, jotka todistavat, että eläessään aviotonta yhdyselämää erään Algeriassa asuvan juopporatin vaimon kanssa Jules Favre oli tekemällä monien vuosien kuluessa sarjan mitä rohkeimpia väärennyksiä keinotellut itselleen aviottomien lastensa nimessä suuren perinnön ja tullut siten rikkaaksi mieheksi, ja että hän laillisten perillisten nostamassa oikeusjutussa vältti ilmitulemisen vain bonapartelaisten tuomioistuinten erikoisen suosion ansiosta. Kun ei näistä kuivista oikeuden asiakirjoista päässyt mihinkään, ei edes puhetaidon voimalla, niin Jules Favre piti ensi kerran elämässään suunsa kiinni, odottaen kaikessa hiljaisuudessa kansalaissodan päättymistä, parjatakseen sitten raivoisasti Pariisin asukkaita irtipäässeiksi rikollisiksi, jotka julkeasti kapinoivat perhettä, uskontoa, järjestystä ja omistusta vastaan. Ja tuskin oli tämä sama väärentäjä päässyt valtaan, kun hän heti syyskuun 4. pn jälkeen päästi myötätuntoisuudessaan vapaiksi Picin ja Tailleferin, jotka molemmat, jopa keisarikunnankin aikana, oli tuomittu väärennyksestä „L'Etendard” lehteä koskevan häväistysjutun yhteydessä. Toinen näistä herroista, Taillefer, oli kyllin julkea saapuakseen Kommuunin aikana Pariisiin, mutta joutui heti taas vankilaan. Ja tämän jälkeen Jules Favre huusi sitten kansalliskokouksen puhujalavalta maailman tiettäviin, että pariisilaiset vapauttivat kaikki kuritushuonevangit!

Ernest Picard, tuo kansallisen puolustuksen hallituksen Karl Vogt[2], joka itse nimitti itsensä tasavallan finanssiministeriksi — sen jälkeen, kun oli turhaan pyrkinyt keisarikunnan sisäasiain ministeriksi, on erään Arthur Picardin veli, miehen, joka huijarina karkotettiin Pariisin pörssistä (heinäkuun 13. plle 1867 päivätty Pariisin poliisiprefektuurin kertomus) ja oman tunnus-

---

[1] — antautujat. *Toim.*

[2] Englanninkielisessä laitoksessa Joe Miller, ranskankielisessä Falstaff. *Karl Vogt* — saksalainen porvarillinen demokraatti, josta tuli Napoleon III:n asiamies. *Joe Miller* — tunnettu englantilainen näyttelijä 18. vuosisadalla, *Falstaff* — Shakespearen draamatuotteissa kerskailijaa ja veijaria kuvaava henkilötyyppi. *Toim.*

tuksensa perusteella tuomittiin 300 000 frangin varastamisesta, mihin hän syyllistyi ollessaan Société Généralen erään haaratoimiston, Rue Palestro № 5, johtajana (joulukuun 11. plle 1868 päivätty poliisiprefektuurin kertomus). Tämän Arthur Picardin Ernest Picard nimitti lehtensä „L'Electeur Libre" toimittajaksi. Samaan aikaan kun ministerin lehden virallisilla valheilla johdettiin harhaan tavallisia pörssimiehiä, Arthur Picard ravasi edestakaisin ministeristön ja pörssin väliä ja muutti Ranskan armeijan tappiot puhtaaksi pörssivoitoksi. Tämän kelpo veljesparin koko liikekirjeenvaihto joutui Kommuunin käsiin.

Jules Ferry, joka ennen syyskuun 4. päivää oli ollut leivätön asianajaja, sai ollessaan Pariisin määrinä piirityksen aikana keinoteltua nälänhädällä itselleen omaisuuden. Se päivä, jona hän väärinkäytöksistään joutuu vastaamaan, on myös oleva hänen tuomiopäivänsä.

Nämä miehet saattoivat saada tickets-of-leave'insa [1] vain Pariisin raunioista; juuri heidänlaisiaan miehiä Bismarck tarvitsi. Hiukan silmänkääntötemppuja ja Thiers, joka siihen asti oli ollut hallituksen salaisena kuiskaajana, ilmestyi oitis sen johtoon ticket-of-leave-miesten joutuessa ministereiksi.

Thiers, tämä kääpiöepäsikiö, hurmasi puolen vuosisadan ajan Ranskan porvaristoa, sillä hän on sen luokkaturmeltuneisuuden täydellisin henkinen ilmaus. Ennen kuin hänestä tuli valtiomies, hän oli jo historioitsijana osoittanut valehtelijan kykynsä. Hänen julkisen toimintansa aikakirja on Ranskan onnettomuuksien historia. Oltuaan vuoteen 1830 liitossa tasavaltalaisten kanssa, hän sieppasi Louis-Philippen hallitessa ministerinpaikan kavaltamalla suojelijansa Laffitten. Kuninkaan suosion hän imarteli itselleen yllyttämällä roskaväkeä mellakoihin papistoa vastaan, jolloin ryöstettiin Saint-Germain l'Auxerrois'n kirkko ja arkkipiispan palatsi, ja esiintymällä Berryn herttuattaren suhteen samalla sekä ministeri-urkkijana että vankilan kätilönä. Hänen työtään oli tasavaltalaisten hakkaaminen Transnonain kadulla, hänen työtään olivat sittemmin seuranneet katalat syyskuun lait sanomalehdistöä ja yhdistymisoikeutta vastaan. Vuonna 1840, jolloin hän jo pääministerinä sukeltautui jälleen esiin, hän hämmästytti Ranskaa Pariisin linnoittamissuunnitelmallaan. Tasavaltalaisille, jotka leimasivat tämän ehdotuksen kavalaksi salajuoneksi Pariisin vapautta vastaan, hän vastasi edustajakamarissa:

---

[1] Englannissa annetaan tavallisille rikollisille, kun he ovat suorittaneet suurimman osan rangaistuksestaan, tavan takaa lomautuslippu, jonka nojalla he saavat elää vapaana poliisin valvonnan alaisina. Tällaisia lippuja sanotaan tickets-of-leave'iksi ja niiden omistajia ticket-of-leave men'iksi. *(Huomautus vuoden 1871 saksankieliseen laitokseen.)*

„Kuinka? Te kuvittelette, että linnoitukset voisivat jolloinkin muodostua vaaraksi vapaudelle? Ennen kaikkea parjaatte jokaista mahdollista hallitusta edellyttäessänne, että se saattaisi yrittää pysyä vallassa pommittamalla Pariisia... sellainen hallitus olisi sata kertaa mahdottomampi voittonsa jälkeen kuin ennen sitä." Tosiaankin, Pariisia ei olisi uskaltanut linnoituksista pommittaa mikään muu hallitus, paitsi se hallitus, joka ensin luovutti nämä linnoitukset Preussille.

Kun kuningas Bomba[1] tammikuussa 1848 koetteli voimiaan Palermoa vastaan, niin Thiers, joka ei ollut silloin enää ministeri, esiintyi jälleen edustajakamarissa: „Hyvät herrat, te tiedätte, mitä tapahtuu Palermossa. Te kaikki vavahdatte kauhusta (parlamentaarisessa mielessä), kun kuulette, että suurta kaupunkia on neljäkymmentä kahdeksan tuntia pommittanut — kuka? Sodanoikeutta käyttävä vieras vihollinenko? Ei, hyvät herrat, vaan oma hallitus. Ja minkä vuoksi? Sen vuoksi, että tuo onneton kaupunki vaati oikeuksiaan. Ja siitä hyvästä, että se vaati oikeuksiaan, sitä pommitettiin neljäkymmentä kahdeksan tuntia... Sallikaa minun vedota Euroopan mielipiteeseen. Se on oleva ihmisyydelle tehty palvelus, jos Euroopan ehkä suurimmalta puhujalavalta kajahtaa muutamia suuttumuksen sanoja (tosiaan, sanoja!) sellaisia tekoja vastaan. Kun regentti Espartero, joka oli tehnyt palveluksia maalleen (mitä Thiers ei koskaan ole tehnyt), aikoi pommittaa Barcelonaa tukahduttaakseen siellä puhjenneen kapinan, niin maailman kaikiltaääriltä kajahti yleinen suuttumuksen huuto."

Kahdeksaatoista kuukautta myöhemmin Thiers oli eräitä raivokkaimpia Ranskan armeijan suorittaman Rooman pommituksen puoltajia[2]. Kuningas Bomban erehdys näyttää itse asiassa olleen vain siinä, että hän rajoitti pommituksensa neljäänkymmeneen kahdeksaan tuntiin.

Muutamaa päivää ennen helmikuun vallankumousta, äreänä siitä, että Guizot oli syrjäyttänyt hänet pitkäksi ajaksi virasta ja kavallushommasta, ja vainuten ilmassa olevan lähenevää kansanliikettä, Thiers selitti tekopyhällä mahtipontisuudella, joka oli tuottanut hänelle pilanimen Mirabeau-mouche (Mirabeau-kärpänen), edustajakamarissa näin:

„Kuulun, en ainoastaan Ranskan, vaan Euroopan vallankumouksen puolueeseen. Toivon, että vallankumouksen hallitus

---

[1] *Kuningas Bomba* — Ferdinand II:n, molempain Sisiliain kuninkaan pilkkanimi. *Toim.*

[2] Vuoden 1849 huhtikuussa ranskalaisia joukkoja lähetettiin Italiaan tukahduttamaan Italian vallankumousta. Ne pommittivat vallankumouksellista Roomaa, millä ilmeisesti rikottiin Ranskan perustuslakia, jossa sanotaan, että tasavalta ei ole milloinkaan käyttävä voimaa minkään kansan vapauden sortamiseen. *Toim.*

saisi jäädä maltillisten miesten käsiin: ...mutta jos tämän hallituksen pitää joutua malttamattomien miesten, vaikkapa radikaalien käsiin, niin en silti ole jättävä asiaani silleen. Tulen aina kuulumaan vallankumouksen puolueeseen."

Tuli helmikuun vallankumous. Sen sijaan että vallankumous olisi asettanut Guizot'n ministeristön tilalle Thiersin ministeristön, kuten tuo ukkeli oli uneksinut, se asetti Louis-Philippen tilalle tasavallan. Ensimmäisenä voiton päivänä Thiers pysytteli visusti piilossa, unohtaen, että työläisten vihalta häntä suojeli se, että he halveksivat häntä. Tämä rohkeudestaan tunnettu mies pysytteli kaukana julkisuuden näyttämöltä niin kauan, kunnes kesäkuun verilöyly[1] oli lakaissut sen puhtaaksi hänenlaisensa miehen toimintaa varten. Silloin kohosi hän johtomieheksi „järjestyspuolueessa" ja sen parlamentaarisessa tasavallassa, tuossa nimettömässä välivaltiossa, jossa kansan nujertamiseksi kaikki vallassaolevan luokan eri ryhmät vehkeilivät salaa yhdessä ja oman monarkiansa pystyttämiseksi — kukin erikseen toinen toistansa vastaan. Silloin, kuten nytkin Thiers syytti tasavaltalaisia ainoaksi tasavallan lujittamisen esteeksi; silloin, kuten nytkin hän puhui tasavallalle samaan tapaan kuin pyöveli Don Carlokselle: „Surmaan sinut sinun omaksi hyväksesi". Nyt, kuten silloinkin hänen täytyy voittonsa jälkeisenä päivänä huutaa: „L'Empire est fait" — Keisarikunta on valmis. Siitä huolimatta, että hän oli ulkokultaisesti puhunut „välttämättömistä vapauksista" ja persoonallisesti vihasi Louis Bonapartea, joka oli vetänyt häntä nenästä ja heittänyt parlamentarismin menemään, (parlamentarismin keinotekoisen ilmapiirin ulkopuolella ukkeli tiesi vallan mainiosti olevansa pelkkä nolla), tästä kaikesta huolimatta Thiers osallistui toisen keisarikunnan kaikkiin ilkitöihin alkaen ranskalaisten joukkojen suorittamasta Rooman valtauksesta ja aina Preussia vastaan käytyyn sotaan asti, mihin hän yllytti hyökkäämällä kiivaasti Saksan yhtenäisyyttä vastaan,— ei sen vuoksi, että tuo yhtenäisyys oli preussilaisen despotismin verhona, vaan sen vuoksi, että se loukkasi Ranskan perinnäistä oikeutta Saksan hajanaisuuteen. Samalla kun tämä kääpiö heilutti mielellään Euroopan silmien edessä Napoleon I:n miekkaa, Napoleonin, jonka kengänkiillottajana hän historiassa oli ollut, hänen ulkopolitiikkansa huippuna oli aina joka tilanteessa Ranskan äärimmäinen alennus alkaen vuoden 1841 Lontoon konventista aina Pariisin antautumiseen vuonna 1871 ja nykyiseen kansalaissotaan saakka, jossa hän Bismarckin armollisella luvalla kiihotti Sedanin ja Metzin vankeja Pariisia vastaan. Huolimatta kykyjensä joustavuudesta ja

[1] Tarkoitetaan Pariisin proletariaatin vuoden 1848 kesäkuun kapinan kukistamista. *Toim.*

tarkoitusperiensä muuttuvaisuudesta tämä mies on koko elämänsä ajan ollut mitä piintyneimmän rutiinin kahleissa. On selvää, että nykyaikaisen yhteiskunnan syvimmät liikunnat ovat aina jäävä häneltä salaisuudeksi; aivot, joiden koko elinvoima on valunut kieleen, eivät voi tajuta kouraantuntuvimpiakaan yhteiskunnan pinnalla tapahtuneita muutoksia. Niinpä hän ei koskaan väsynyt tuomitsemasta pyhäinhäpäisyksi sitä, että poikettiin jotenkin Ranskan vanhentuneesta suojatullijärjestelmästä. Louis-Philippen ministerinä ollessaan hän yritti huutaa alas rautatiet, väittäen niiden olevan mieletöntä harhakuvittelua; ollessaan Louis Bonaparten aikana oppositiossa hän leimasi häpäisyksi kaikki yritykset uudistaa mädäntynyttä Ranskan sotalaitosta. Kertaakaan koko pitkän valtiollisen uransa varrella hän ei ole toteuttanut ainoatakaan, ei edes vähäpätöisintäkään käytännöllisesti hyödyllistä toimenpidettä. Thiers on ollut johdonmukainen vain rikkaudenhimossaan ja vihassaan niitä ihmisiä kohtaan, jotka rikkautta tuottavat. Ensimmäisen ministeriönsä hän otti vastaan Louis-Philippen aikana köyhänä kuin Job, jättäessään sen hän oli miljoonamies. Kun hän hoiti viimeistä kertaa ministeristöä saman kuninkaan aikana (maaliskuun 1. pstä 1840), häntä syytettiin edustajakamarissa julkisesti kavalluksesta. Hän tyytyi vastaamaan syytökseen kyynelin — tavalla, jolla hän pääsi pälkäästä samoin kuin Jules Favre tai mikä tahansa muu krokotiili. Bordeaux'ssa 1871 hänen ensimmäisenä toimenpiteenään Ranskan pelastamiseksi uhkaavasta vararikosta oli se, että hän varasi itselleen kolmen miljoonan frangin vuositulot; tämä oli „säästäväisen tasavallan" ensimmäinen ja viimeinen sana, sen saman, jota hän oli kuvaillut vuonna 1869 pariisilaisille valitsijoilleen. Muuan Thiersin entisiä, vuoden 1830 edustajakamarin aikuisia kollegoja, kapitalisti — mikä ei estänyt häntä olemasta antaumuksellinen Pariisin Kommuunin jäsen — herra Beslay sanoi hiljattain eräässä julistuksessa Thiersille: „Pääoman harjoittama työn orjuutus on aina ollut politiikkanne kulmakivenä, ja siitä alkaen kun olette nähnyt työn tasavallan hallitsevan Pariisin kaupungintalossa, te olette lakkaamatta huutanut Ranskalle: „Katsokaa noita rikollisia!" — Miehenä, joka on mestari halpojen valtiollisten konnankoukkujen alalla, taituri vääränvalanteossa ja petturuudessa ja joka on harjaantunut parlamentaarisen puoluetaistelun kaikkiin halpamaisiin sotajuoniin, salakavaliin metkuihin ja alhaiseen vilppiin ja aina valmis lietsomaan vallankumousta joututtuaan pois virasta ja tukahduttamaan sen veriin heti kun on päässyt valtion peräsimeen; miehenä, jolla aatteiden tilalla ovat luokkaennakkoluulot ja sydämen tilalla turhamaisuus ja joka yksityiselämässään on yhtä kunniaton kuin julkisessa elämässä halpamainen — Thiers ei voi edes nytkään, esittäessään Ranskan Sul-

lan osaa, olla korostamatta tekojensa inhottavuutta naurettavalla kerskailulla.

Pariisin antautuminen, minkä ansiosta Preussille ei luovutettu ainoastaan Pariisia, vaan myös koko Ranska, oli päätepisteenä niissä pitkällisissä petollisissa juonitteluissa, joihin syyskuun 4. pn vallananastajat olivat ryhtyneet vihollisen kanssa, Trochun omien sanojen mukaan, jo tuona samana päivänä. Toisaalta tuo antautuminen oli alkuna kansalaissodalle, johon he nyt ryhtyivät Preussin tukemina, tasavaltaa ja Pariisia vastaan. Jo antautumisehtojen itse sanamuoto sisälsi ansan. Enemmän kuin kolmasosa maasta oli silloin vihollisen käsissä, pääkaupunki oli eristetty maaseudusta, kulkuyhteydet olivat epäkunnossa. Noissa oloissa oli mahdotonta valita todellista Ranskan edustajakuntaa ilman riittävää valmisteluaikaa. Juuri sen vuoksi määrättiin antautumisehdoissa, että kansalliskokous oli valittava kahdeksan päivän kuluessa, joten monin paikoin Ranskaa tieto toimitettavista vaaleista saatiin vasta vaalipäivän aattona. Edelleen antautumisehtojen nimenomaisen määräyksen mukaan kansalliskokouksen vaalit oli toimitettava vain siinä yksinomaisessa tarkoituksessa, että päätetään sodan ja rauhan kysymyksestä ja tarpeen tullen tehdään rauhansopimus. Väestö ei voinut olla tuntematta, että aselevon ehdot tekivät mahdottomaksi sodan jatkamisen ja että Ranskan huonoimmat miehet olivat juuri parhaita vahvistamaan Bismarckin pakkorauhan. Mutta tyytymättä kaikkiin näihin varovaisuustoimenpiteisiin Thiers oli jo ennen kuin välirauhan salaisuus pariisilaisille ilmoitettiin lähtenyt vaalimatkalle maaseudulle herättääkseen henkiin legitimistien puolueen, jonka oli nyt yhdessä orleanistien kanssa asetuttava epäajankohtaisiksi käyneiden bonapartistien tilalle. Legitimisteja hän ei pelännyt. Näillä ei ollut mitään mahdollisuuksia päästä nykyaikaisen Ranskan hallitukseksi, eivätkä ne sen vuoksi olleet kilpailijoina vaarallisia; mikä muu puolue saattoi olla taantumukselle tervetulleempi ase kuin tämä puolue, joka toiminnassaan, Thiersin omien sanojen mukaan (edustajakamari, tammikuun 5. pnä 1833) „oli aina rajoittunut kolmeen apukeinoon: ulkomaiseen maahanhyökkäykseen, kansalaissotaan ja anarkiaan?” Mutta legitimistit uskoivat vakavissaan tuhatvuotisen valtakuntansa jälleentulemukseen. Olihan muukalainen maahanhyökkääjä polkemassa taas Ranskaa; olihan keisarikunta kukistettu ja Bonaparte joutunut vankeuteen, ja olivathan he itse jälleen olemassa. Historian pyörä oli nähtävästi kääntynyt takaisin vuoden 1816 „Chambre introuvablen”[1] (maaneuvos- ja junkkerikamarin) aikoihin. Tasavallan kansalliskokouksissa vuosina 1848—1851 heitä olivat olleet edustamassa heidän

[1] — verrattoman kamarin. *Toim.*

sivistyneet ja kouliintuneet parlamenttijohtajansa, mutta nyt tunkeutuivat etualalle puolueen pelkät arkipäiväisyydet — Ranskan kaikki Pourceaugnacit[1].

Heti kun tämä maalaisjunkkerien[2] kokous oli avattu Bordeaux'ssa, Thiers teki näille selväksi, että heidän oli heti, vieläpä ilman parlamenttikeskustelua hyväksyttävä alustavat rauhanehdot, koska Preussi ainoastaan sillä ehdolla sallii heidän aloittaa sodan tasavaltaa ja sen lujaa linnoitusta, Pariisia, vastaan. Vastavallankumouksella ei tosiaankaan ollut hetkeäkään menetettävissä. Valtionvelka oli kasvanut toisen keisarikunnan aikana kaksinkertaiseksi, ja suuria kaupunkeja rasittivat kovasti paikalliset velat. Sota oli pelottavasti lisännyt kansakunnan rasituksia ja tuhonnut häikäilemättä sen apulähteet. Rappiotilan lisäksi seisoi siinä vielä preussilainen Shylock[3] vaatimassa puolen miljoonan preussilaisen sotilaan muonittamista Ranskassa, viiden miljardin sotakorvausta sekä 5 prosentin korkoa sen maksamattomille erille. Kuka oli maksava laskun? Rikkauksien omistajat saattoivat sälyttää alkamansa sodan kustannukset noiden rikkauksien luojien kannettaviksi vain kukistamalla väkivalloin tasavallan. Siten Ranskan suorastaan äärimmäinen rappiotila kannusti näitä patrioottisia maaomaisuuden ja pääoman edustajia täydentämään muukalaisvalloittajan nähden ja sen korkean suojeluksen alaisina ulkoista sotaa kansalaissodalla, orjanomistajain kapinalla.

Tämän salaliiton tiellä oli suurena esteenä — Pariisi. Pariisin aseistariisuminen oli menestyksen ensimmäinen ehto. Sen vuoksi Thiers vaati Pariisia laskemaan aseensa. Sitten Pariisia ärsytettiin kaikin mahdollisin tavoin: maalaisjunkkerien kokous piti hurjia tasavaltalaisvastaisia mielenosoituksia; Thiers puhui kaksimielisesti tasavallan olemassaolo-oikeudesta; Pariisia uhattiin pään ja pääkaupunginoikeuksien menetyksellä (décapiter et décapitaliser); orleanisteja nimitettiin lähettiläiksi; Dufaure antoi langenneita vekseleitä ja vuokria koskevat lakinsa, jotka uhkasivat häviöllä Pariisin kauppaa ja teollisuutta; Pouyer-Quertier määräsi perittäväksi kaikkien mahdollisten painotuotteiden kustakin numerosta 2 centimeä veroa; Blanqui ja Flourens tuomittiin kuolemaan, tasavaltalaiset lehdet kiellettiin; kansallis-

---

[1] *Pourceaugnac* — typerän ja rajoittuneen pientilanherran henkilötyyppi Mollièren komediasta. *Toim.*

[2] Helmikuun 12. pnä 1871 Bordeaux'ssa alkaneessa kansalliskokouksessa olivat valtaenemmistönä monarkistit (750 edustajasta monarkisteja oli 450) — tilanherrojen sekä kaupungin ja maaseudun taantumuksellisten kerrosten edustajat. Tästä johtuu nimi „maalaisjunkkerien (ruraux) kokous" eli „maajunkkerien kamari". *Toim.*

[3] *Shylock* — koronkiskurin henkilötyyppi Shakespearen näytelmästä „Venetsian kauppias". *Toim.*

kokous siirrettiin Versaillesiin; Palikaon julistama, mutta syyskuun 4. pnä kumottu piiritystila ennallistettiin; joulukuun 2. päivän sankari Vinoy nimitettiin kuvernööriksi, santarmi Valentin — poliisiprefektiksi ja jesuiittakenraali Aurelle de Paladines — Pariisin kansalliskaartin ylipäälliköksi.

Ja nyt meillä on eräs kysymys herra Thiersille ja herroille kansallisen puolustuksen hallituksen jäsenille, hänen apureilleen. Tiedetään, että Thiers sopi rahaministerinsä herra Pouyer-Quertier'n välityksellä kahden miljardin suuruisesta heti suoritettavasta lainasta. Onko siis totta vaiko ei:

1. että tämä afääri suoritettiin siten, että Thiersin, Jules Favren, Ernest Picardin, Pouyer-Quertier'n ja Jules Simonin taskuihin joutui monien satojen miljoonien provisio, ja

2. että maksu tuli suorittaa vasta Pariisin „pacifikation'in" [1] jälkeen?

Joka tapauksessa on asian täytynyt olla sangen kiireellinen, koskapa Thiers ja Jules Favre vähääkään häpeämättä pyysivät Bordeaux'n kokouksen nimessä preussilaisia joukkoja miehittämään Pariisin. Mutta sellainen ei sopinut Bismarckin peliin, kuten hän pilkallisesti ja aivan julkisesti kertoi ihmetteleville Frankfurtin poroporvareille palattuaan takaisin Saksaan.

II

Pariisi oli ainoa vakava este vastavallankumouksellisen salaliiton tiellä. Pariisi oli siis riisuttava aseista. Tämän kohdan suhteen Bordeaux'n kokous oli täysin avomielinen. Jos kohta sen maajunkkerien raivoisa mylvinä ei olisikaan ollut kyllin kuuluva, niin se seikka, että Thiers jätti Pariisin triumviraatille, jonka muodostivat joulukuun murhamies Vinoy, bonapartistisantarmi Valentin ja jesuiittakenraali Aurelle de Paladines, teki mahdottomaksi kaiken epäilyn. Mutta samalla kun salaliittolaiset esittivät julkeasti aseistariisumisen todellisen tarkoituksen, he vaativat Pariisia luovuttamaan aseet sellaisella tekosyyllä, mikä oli mitä huutavin, hävyttömin valhe. Kansalliskaartin tykit kuuluvat valtiolle, sanoi Thiers, ja ne on siis luovutettava takaisin valtiolle. Todellisuudessa asia oli näin: Pariisi oli ollut vartiopaikallaan aina antautumispäivästä alkaen, jolloin Bismarckin vangit luovuttivat Ranskan Bismarckille, varaten kuitenkin itselleen lukuisan henkivartioston ilmeisenä tarkoituksenaan Pariisin kurissa pitäminen. Kansalliskaarti järjestäytyi uudestaan ja uskoi ylijohdon kansalliskaartin keskuskomitealle, jonka valitsi koko joukko, muutamia vanhoja bonapartelaisia osastoja

[1] — „rauhoittamisen". *Toim.*

lukuunottamatta. Ennen kuin preussilaiset marssivat Pariisiin, keskuskomitea huolehti siitä, että kanuunat ja mitraljöösit, jotka antautujat olivat petollisesti jättäneet preussilaisten miehitettäviksi tuleviin ja niitä lähellä oleviin kaupunginosiin, siirrettiin Montmartreen, la Villetteen ja Bellevilleen. Tämä tykistö oli hankittu kansalliskaartin omilla lahjoituksilla. Ne oli tunnustettu virallisesti sen omaisuudeksi tammikuun 28. pn antautumisehdoissa ja sellaisena jätetty lukuunottamatta, kun yleensä luovutettiin valtiolle kuuluvia aseita voittajalle. Thiersillä ei ollut mitään, pienintäkään syytä aloittaa sotaa Pariisia vastaan, ja siksi hänen oli turvauduttava siihen halpaan valheeseen, että kansalliskaartin tykistö oli muka valtion omaisuutta!

Tykistön takavarikoimisen piti olla vain esinäytöksenä Pariisin yleiseen aseistariisumiseen ja siis myös syyskuun 4. pn vallankumouksen aseistariisumiseen. Mutta tästä vallankumouksesta oli tullut Ranskan laillinen tila. Vallankumouksen tuloksen, tasavallan, oli voittaja tunnustanut antautumisehtojen sanamuodossa. Antautumisen jälkeen sen olivat tunnustaneet kaikki vieraat vallat; sen nimessä oli kutsuttu koolle kansalliskokous. Bordeaux'n kansalliskokouksen ja sen toimeenpanevan vallan ainoana laillisena perustajana oli syyskuun 4. pnä suoritettu Pariisin työläisvallankumous. Jollei olisi ollut syyskuun 4. päivää, tämän kansalliskokouksen olisi heti täytynyt jättää paikkansa lainsäätäjäkunnalle, joka valittiin vuonna 1869 yleisellä äänestyksellä ranskalaisten eikä preussilaisten vallan aikana, mutta jonka vallankumous oli väkivaltaisesti hajottanut. Thiersin ja hänen ticket-of-leave-miestensä olisi täytynyt antaa peräksi saadakseen Louis Bonaparten allekirjoittaman suojeluskirjan ja välttyäkseen siten tekemästä Cayennen-matkaa [1]. Kansalliskokous valtuuksineen, jotka oikeuttivat sen solmimaan rauhan Preussin kanssa, oli vain eräänä välitapahtumana tuossa vallankumouksessa, jonka todellisena olennoitumana oli kuitenkin aseistettu Pariisi, sama Pariisi, joka oli tehnyt tuon vallankumouksen ja kestänyt sen vuoksi viisikuukautisen piirityksen kaikkine nälänhädän kauhuineen ja joka Trochun „suunnitelmasta" huolimatta oli vastarintaa jatkamalla antanut maaseudulle mahdollisuuden käydä itsepintaista puolustussotaa. Ja nyt piti Pariisin joko luovuttaa aseensa Bordeaux'n kapinallisten orjanomistajain loukkaavasta käskystä ja tunnustaa, että sen syyskuun 4. pn vallankumous pelkästään siirsi valtiollisen vallan Louis Bonapartelta hänen kuninkaallisille kilpailijoilleen; — tai sitten sen täytyi taistella uhrautuvaisesti Ranskan puolesta, jonka pelastaminen häviöstä ja uudestisyntyminen oli

[1] *Cayenne* — Etelä-Amerikassa sijaitsevan Ranskan Guyanan pääkaupunki, pakkotyö- ja karkotuspaikka. *Toim.*

mahdotonta ilman niiden valtiollisten ja yhteiskunnallisten olojen vallankumouksellista mullistamista, jotka olivat synnyttäneet toisen keisarikunnan ja kypsyneet sen suojelevan varjeluksen alaisina äärimmäiseen mädännäisyyteen asti. Viisikuukautisen nälänhädän riuduttama Pariisi ei epäröinyt hetkeäkään. Se päätti sankarillisesti kestää kaikki ranskalaisten salaliittolaisten vastustamisesta koituvat vaarat siitäkin huolimatta, että preussilaisten kanuunat uhkasivat sitä sen omista linnoituksista. Mutta kammoten kansalaissotaa, johon Pariisi yritettiin pakottaa, keskuskomitea pysytteli puolustuskannalla piittaamatta kansalliskokouksen ärsytyksestä, toimeenpanovallan sekaantumisesta asioihin ja uhkaavasta joukkojen keskittämisestä Pariisiin ja sen ympäristöön.

Niinpä Thiers itse alkoi kansalaissodan: hän lähetti Vinoyn johdolla erään poliisiosaston ja muutamia linjarykmenttejä öiselle rosvoretkelle Montmartreen anastamaan äkkiylläköllä kansalliskaartin tykistön. On tunnettua, että tämä yritys epäonnistui kansalliskaartin vastarinnan sekä sotaväen ja kansan veljeilyn vuoksi. Aurelle de Paladines oli jo ennakolta painattanut kertomuksensa voitosta, ja Thiersillä oli valmiina kuulutuksia, joissa ilmoitettiin hänen valtiokaappaustoimenpiteistään. Molemmat täytyi nyt korvata Thiersin julistuksella, jossa hän ilmoitti jalomielisestä päätöksestään jättää kansalliskaartille sen aseet; hän ei epäile, niin hän sanoi, että kaarti tulee käyttämään niitä kapinallisia vastaan yhtyen hallitukseen. Kaikista 300 000 kansalaiskaartilaisesta vain 300 noudatti tätä pikku Thiersin kehotusta yhtyä häneen omaa itseään vastaan. Maaliskuun 18. pn mainehikas työväenvallankumous otti kiistattomaan valtaansa Pariisin. Keskuskomitea oli sen väliaikaisena hallituksena, Eurooppa näytti olevan hetken aikaa kahden vaiheilla sen suhteen, olivatko äskeiset hämmästyttävät valtiolliset ja sotilaalliset tapahtumat todellisuutta vai olivatko ne vain unikuvia kaukaisesta menneisyydestä.

Maaliskuun 18. pstä aina siihen asti, kunnes versaillesilaiset joukot tunkeutuivat Pariisiin, proletaarinen vallankumous pysyi kaikista väkivallanteoista, joita vallankumoukset ja varsinkin „ylempien luokkien" vastavallankumoukset ovat täynnään, niin puhtaana, että vastustajat eivät löytäneet suuttumukselleen muuta kiinnekohtaa kuin kenraalien Lecomten ja Clément Thomas'n mestauksen ja Vendôme-torilla sattuneen yhteenoton.

Muuan bonapartistiupseeri, kenraali Lecomte, joka oli osallistunut Montmartreen tehtyyn yölliseen hyökkäykseen, oli neljä kertaa antanut 81. linjarykmentille käskyn ampua Pigale-torilla aseetonta väkijoukkoa: kun sotilaat kieltäytyivät, hän parjasi niitä raivostuneena. Sen sijaan että olisivat ampuneet naisia ja lapsia, hänen omat miehensä ampuivat hänet itsensä. Juurtuneet

tottumukset, joita työväen vihollisten kasvatus on istuttanut sotilaihin, eivät luonnollisestikaan katoa samassa hetkessä, jolloin nämä sotamiehet siirtyvät työläisten puolelle. Nämä samat sotamiehet surmasivat myös Clément Thomas'n.

„Kenraali" Clément Thomas, entinen tyytymätön vahtimestari, oli Louis-Philippen viimeisinä aikoina pestautunut tasavaltalaisen „Le National" lehden toimitukseen, missä hän samalla oli tämän kovin taisteluhaluisen lehden nimellisen (vankeusrangaistuksien istumista varten otetun) vastaavan toimittajan ja kaksintaistelijan tehtävissä. Kun „Nationalin" herrat helmikuun vallankumouksen jälkeen tulivat peräsimeen, he tekivät tästä entisestä vahtimestarista kenraalin. Tämä tapahtui vähän ennen kesäkuun verilöylyä, jota hän, kuten Jules Favrekin, oli suunnitellut ja jossa hän esitti mitä katalinta pyövelinosaa. Sitten hän katosi kenraaliuksineen pitkäksi aikaa sukeltautuakseen jälleen esiin marraskuun 1. pnä 1870. Päivää ennen „puolustuksen hallitus" oli juhlallisesti luvannut kaupungintalolla Blanquille, Flourensille ja muille työläisten edustajille luovuttaa anastamansa vallan vapaasti valitun Pariisin Kommuunin käsiin. Sen sijaan että olisi pitänyt sanansa, se usutti Pariisin kimppuun Trochun bretagnelaiset, jotka nyt esiintyivät Bonaparten korsikalaisten osassa. Vain kenraali Tamisier kieltäytyi tahraamasta nimeään moisella sanapattoisuudella ja luopui kansalliskaartin ylipäällikön paikalta. Hänen tilalleen tuli nyt jälleen kenraalina Clément Thomas. Koko ylipäällikkyytensä ajan hän kävi sotaa, ei preussilaisia, vaan Pariisin kansalliskaartia vastaan. Hän jarrutti sen yleistä aseistautumista, yllytti porvaristopataljoonia työväenpataljoonia vastaan, toimitti syrjään upseerit, jotka olivat nurjamielisiä „Trochun suunnitelmalle", ja hajotti, häväisten niitä syyttämällä pelkuruudesta, samat proletaaripataljoonat, joiden urhoutta ihmettelevät nyt niiden katkerimmatkin viholliset. Clément Thomas oli tosi ylpeä siitä, että oli taas saanut entisen kesäkuunaikaisen etusijansa Pariisin proletariaatin henkilökohtaisena vihamiehenä. Vielä muutamaa päivää ennen maaliskuun 18. päivää hän esitti sotaministeri Le Flôlle oman suunnitelmansa „Pariisin roistoväkikukkasen poisjuurimisesta". Vinoyn kärsimän tappion jälkeen hän ei voinut kieltää itseltään iloa ilmestyä taistelutantereelle yksityisurkkijana. Keskuskomitea ja Pariisin työläiset olivat yhtä vastuunalaisia Clément Thomas'n ja Lecomten ampumisesta kuin Walesin prinsessa siitä, että hänen Lontooseen saapuessaan väentungoksessa puristui ihmisiä kuoliaaksi.

Väitteet aseettomien kansalaisten surmaamisesta Vendômetorilla ovat satua, mistä Thiers ja maajunkkerien kokous ovat olleet visusti vaiti uskoen sen levittämisen yksinomaan eurooppalaisen lehdistön renkitupalaisten tehtäväksi.

„Järjestyksen miehet", Pariisin taantumukselliset, sai maaliskuun 18. pn voitto vapisemaan. Heille se ennusti lähenevää kansan kostoa. Heidän kättensä kautta vuoden 1848 kesäkuun päivien ja vuoden 1871 tammikuun 22. pn välisenä aikana murhattujen uhrien haamut nousivat heidän silmiensä eteen. Mutta he pääsivät pelkällä pelästyksellä. Yksinpä poliisikersanteillekin, sen sijaan että heidät olisi riisuttu aseista ja vangittu, kuten olisi kuulunut tehdä, Pariisin portit olivat sepposen selällään, jotta he voisivat varmasti päästä Versaillesiin. „Järjestyksen miehet" eivät saaneet olla vain rauhassa, vaan annettiinpa heidän vielä yhtyäkin ja miehittää useita tärkeitä kohteita Pariisin keskustassa. Tämän keskuskomitean suopeuden, tämän aseistettujen työläisten jalomielisyyden, mikä oli niin kummallisessa ristiriidassa järjestyspuolueen tapojen kanssa, tämä puolue tulkitsi tajutun heikkouden merkiksi. Siitä johtui järjestyspuolueen typerä suunnitelma yrittää muka aseettoman mielenosoituksen varjolla vielä kerran sitä, mitä Vinoy ei voinut saada aikaan kanuunoillaan eikä mitraljööseillään. Maaliskuun 22. pnä lähti yltäkylläisten kaupunginosasta liikkeelle „hienojen herrojen" kulkue, jonka riveissä olivat kaikki keikarit ja etunenässä tunnetut keisarikunnan kantasyöttiläät, kuten Heeckeren, Coëtlogon, Henri de Pène ym. Esittäen pelkurimaisesti tekosyyksi rauhallisen mielenosoituksen, mutta aseistautuen salassa salamurhaajan aseilla, tuo joukkio järjestäytyi, riisui aseista ja pahoinpiteli sen tielle sattuneita kansalliskaartin vahteja ja patrulleja ja tunkeutuen de la Paix kadulta Vendôme-torille yritti huudoin: „Alas keskuskomitea! Alas murhaajat! Eläköön kansalliskokous!" murtautua sinne asetetun vartioston läpi ja vallata äkkiylläköllä kansalliskaartin päämajan. Heidän revolverinlaukauksiinsa vastattiin tavanmukaisella hajaantumisvaatimuksella; kun se ei tehonnut, kansalliskaartin kenraali antoi ampumiskäskyn. Yksi yhteislaukaus hajotti hurjaan pakoon nuo typerät houkkiot, jotka olivat odottaneet, että pelkkä heidän „siivon seuransa" näyttäytyminen vaikuttaisi Pariisin vallankumoukseen kuin Joosuan torvet Jerikon muureihin. He jättivät jälkeensä kaksi tapettua kansalliskaartilaista, yhdeksän vaikeasti haavoitettua (niiden joukossa eräs keskuskomitean jäsen), ja heidän urotekonsa koko näyttämö oli siroteltu täyteen revolvereja, tikareja ja miekkakeppejä osoitukseksi heidän „rauhallisen" mielenosoituksensa „aseettomasta" luonteesta. Kun Pariisin kansalliskaarti järjesti kesäkuun 13. pnä 1849 todella rauhallisen mielenosoituksen vastalauseeksi ranskalaisten joukkojen rosvomaista Roomaan hyökkäystä vastaan, niin kansalliskokous ja varsinkin Thiers ylistivät silloista järjestyspuolueen kenraalia Changarnier'tä yhteiskunnan pelastajaksi siitä hyvästä, että hän oli lähettänyt joukkonsa joka taholta näiden aseettomien ihmisten

kimppuun, joita ammuttiin, hakattiin sapeleilla ja tallottiin hevosten jalkoihin. Pariisi julistettiin silloin piiritystilaan, Dufaure ajoi kansalliskokouksessa läpi uusia kuristuslakeja, alkoivat uudet vangitsemiset, uudet karkotukset ja uusi hirmuhallinto. Mutta „alaluokat" tekevät toisin. Vuoden 1871 keskuskomitea salli „rauhallisen mielenosoituksen" sankarien juosta ilman muuta tiehensä, joten he jo paria päivää myöhemmin kykenivät amiraali Saisset'n johtamina kokoontumaan siihen *aseelliseen* mielenosoitukseen, minkä loppuna oli tunnettu karkaaminen Versaillesiin. Vastahakoisena jatkamaan sitä kansalaissotaa, minkä Thiers oli aloittanut yöllisellä hyökkäyksellään Montmartreen, keskuskomitea teki tällä kerralla itsensä syypääksi kohtalokkaaseen virheeseen, kun ei heti marssinut silloin täysin avuttomaan Versaillesiin ja tehnyt siten loppua Thiersin ja hänen maajunkkeriensa salaliitosta. Sen sijaan sallittiin järjestyspuolueen vielä kerran koetella voimiaan vaaliuurnilla maaliskuun 26. pnä Kommuunin vaaleissa. Sinä päivänä „järjestyksen miehet" vaihtoivat piiripormestarinvirastoissa hyväntahtoisia sovinnon sanoja liiankin jalomielisten voittajainsa kanssa, samalla kun he sisimmässään vannoivat kostavansa ajan tullen verisesti.

Tarkastakaamme nyt mitalin toista puolta! Thiers aloitti toisen sotaretkensä Pariisia vastaan huhtikuun alussa. Ensimmäistä Versaillesiin saapunutta pariisilaisvankien joukkoa kohdeltiin kuohuttavan loukkaavasti. Ernest Picard toikkaroi heidän ympärillään kädet housuntaskussa pilkkaa tehden, ja Thiersin ja Favren rouvat „hovinaistensa" ympäröiminä taputtivat ylhäällä parvekkeella käsiään Versaillesin roskaväen hävyttömyyksille. Vangitut linjarykmenttien sotilaat ammuttiin ilman muuta: urhoollinen ystävämme kenraali Duval, valuri, murhattiin ilman mitään oikeudellisia muodollisuuksia. Galliffet, oman vaimonsa „Alfons" — vaimonsa, joka oli niin kuulu ruumiinsa häpeämättömästä näytteilleasettamisesta toisen keisarikunnan juomingeissa — tuo Galliffet ylvästeli eräässä julistuksessa sillä, että oli käskenyt murhaamaan muutaman ratsumiestensä yllättämän ja aseistariisuman kansalliskaartilaisen sekä näiden kapteenin ja luutnantin. Karkuri Vinoy sai Thiersiltä kunnialegionan suurristin päiväkäskystään, jossa oli käskenyt ampumaan jokaisen kommunardien keskuudesta tavatun linjarykmenttiin kuuluvan sotamiehen. Santarmi Desmarêt sai kunniamerkin siitä hyvästä, että oli petturimaisesti hakannut palasiksi kuin teurastaja jalomielisen ja ritarillisen Flourensin, joka lokakuun 31. pnä 1870 oli pelastanut puolustushallituksen jäsenten pään. Tämän murhatyön „rohkaisevista yksityiskohdista" Thiers piti hyvillä mielin pitkiä puheita kansalliskokouksessa. Turhamaisen ylvästelevänä parlamenttipeukaloisena, jonka on sallittu näytellä Tamerlanin osaa, hän ei myöntänyt niille, jotka kapinoivat hänen

mitättömyyttään vastaan, mitään sivistyneen sodankäynnin oikeuksia, hän ei tunnustanut edes niiden joukkosidontapaikkojen puolueettomuutta. Ei mikään ole inhottavampi kuin tuollainen, jo Voltairen hahmoittelema apina, joka on saanut hetkeksi päästää valloilleen kaikki tiikerin viettinsä.

Thiers ei lopettanut vankien julmaa kohtelua senkään jälkeen, kun Kommuuni (huhtikuun 7. pnä antamassaan säädöksessä) oli antanut määräyksen kostotoimenpiteistä ja julistanut velvollisuudekseen „puolustaa Pariisia versaillesilaisten rosvojen raakalaisteoilta ja vaatia silmää silmästä, hammasta hampaasta"; hän solvasi heitä päälle päätteeksi vielä tiedonannoissaan seuraavaan tapaan: „Milloinkaan ei rehellisten ihmisten" — Thiersin ja hänen ticket-of-leave-miestensä tapaisten rehellisten ihmisten — „huolestunut katse ole kohdannut niin kunniattomia kunniattoman demokratian edustajia". Vankien ampuminen kuitenkin lakkasi joksikin aikaa. Mutta heti kun Thiers ja hänen joulukuunkenraalinsa saivat tietää, että Kommuunin säädös kostotoimenpiteistä oli pelkkä uhkaus ja että säästettiin jopa heidän santarmiurkkijoitaankin, joita kansalliskaartilaisen valepuvussa oli vangittu Pariisissa, ja poliisikersantteja, joilta oli tavattu sytytyspommeja, niin vangittujen joukoittainen ampuminen alkoi taas ja jatkui sitten keskeytyksittä loppuun saakka. Santarmit piirittivät talot, joihin kansalliskaartilaisia oli paennut, valelivat niitä petrolilla (sitä käytettiin ensi kerran tämän sodan aikana) ja sytyttivät palamaan; puolipalaneet ruumiit kaivettiin sittemmin esiin lehdistön ambulanssin toimesta (Les Ternesin kaupunginosassa). Eräs Galliffet'n rengiksi sopiva ratsumestari ampui toinen toisensa jälkeen neljä kansalliskaartilaista, jotka huhtikuun 25. pnä Belle Epinen luona olivat antautuneet ratsujääkäreille. Muuan noista neljästä, Scheffer, joka jätettiin kuolleeksi luultuna paikalle, onnistui ryömimään Pariisin etuvartiolinjoille ja antoi tästä tositapahtumasta laillisen pätevän todistuksen Kommuunin erään valiokunnan edessä. Kun Tolain teki sotaministerille välikysymyksen tämän valiokunnan selostuksen johdosta, tukahduttivat maajunkkerit huudoillaan hänen äänensä; he kielsivät Le Flôta vastaamasta. Olisi ollut loukkaavaa puhua heidän „kunniakkaan" sotajoukkonsa urotöistä. Välinpitämätön äänensävy, jolla Thiersin tiedonannoissa ilmoitettiin Moulin Saquet'n luona nukkuneina yllätettyjen kansalliskaartilaisten surmaamisesta ja Clamantissa toimitetuista joukkoampumisista, kävi jopa lontoolaisen „Timesinkin" hermoille, jota liika tunteellisuus ei totisesti ole vaivannut. Mutta olisi naurettavaa yrittää luetella näitä vain alkuna olleita hirmutöitä, joita Pariisin pommittajat ja orjanomistajakapinan lietsojat tekivät muukalaisvalloittajan suojelemina. Kaikkien näiden kauhujen keskellä Thiers, joka ei enää muistakaan ruikuttaneensa parlamentissa

hänen kääpiöhartioitaan painavan hirvittävän vastuunalaisuuden johdosta, kerskailee, että l'Assemblée siège paisiblement (Kokous istuu rauhassa), ja todistaa järjestämällä juhlapäivällisiä milloin joulukuunkenraaleilleen, milloin Saksan prinsseille, että hänen ruuansulatustaan ei ole mikään häirinnyt, eivät edes Lecomten ja Clément Thomas'n haamut.

III

Maaliskuun 18. pn aamuna 1871 Pariisin herätti ukkosena jylisevä huuto: „Eläköön Kommuuni!" Entä mikä oli Kommuuni, tuo sfinksi, joka asetti porvarillisen järjen niin kovalle koetukselle?

„Pariisin proletaarit", lausui Keskuskomitea maaliskuun 18. pnä antamassaan julistuksessa, „ovat tappiot ja vallassaolevien luokkien petturuuden nähdessään käsittäneet, että on koittanut hetki, jolloin heidän on pelastettava asema ottamalla käsiinsä julkisten asiain hoito... He ovat käsittäneet, että heidän korkeimpana velvollisuutenaan ja ehdottomana oikeutenaan on olla oman kohtalonsa herroja ja ottaa käsiinsä hallitusvalta".— Mutta työväenluokka ei voi noin vain ottaa valmista valtiokoneistoa haltuunsa ja panna sitä käymään omien tarkoitustensa toteuttamiseksi.

Keskitetty valtiovalta kaikkiallisine, järjestelmällisen ja hierarkisen työnjaon pohjalla luotuine elimineen: vakinaisine sotaväkineen, poliiseineen, virkavaltoineen, papistoineen ja tuomarikuntineen on peräisin absoluuttisen monarkian ajoilta, jolloin se oli kehittyvän porvarillisen yhteiskunnan tehokkaana aseena taistelussa feodalismia vastaan. Mutta sen kehitystä ehkäisi kaikenlainen keskiaikainen roju: maa- ja virka-aateliston erioikeudet, eri paikkakuntien etuoikeudet, kaupunkien ja ammattikuntien monopolioikeudet ja maakuntalait. Kahdeksannentoista vuosisadan Ranskan vallankumouksen jättiläisluuta lakaisi pois kaikki nämä menneiden aikojen jätteet ja puhdisti siten yhteiskunnallisen maaperän viimeisistä esteistä, jotka haittasivat nykyaikaisen valtiorakennuksen rakentamista. Tämä nykyaikainen valtiorakennus kohosi ensimmäisen keisarikunnan aikana; tämän vuorostaan olivat synnyttäneet vanhanaikaisen puolifeodaalisen Euroopan koalitiosodat uudenaikaista Ranskaa vastaan. Myöhempien valtakomentomuotojen aikana hallitus alistettiin parlamentin valvonnan, so. omistavien luokkien välittömän valvonnan alaiseksi. Toisaalta hallitus muodostui tavattomien valtiovelkojen ja rasittavien verojen taimistoksi ja vallassaolevien luokkien kilpailevien ryhmien ja seikkailijain riitakapulaksi, sillä hallinnollinen valta, tulot ja virkaanpääsy-

mahdollisuudet vetivät näitä vastustamattomasti sen puoleen; toisaalta sen poliittinen luonne muuttui samalla kuin muuttuivat yhteiskunnan taloudelliset olosuhteet. Sitä mukaa kuin nykyaikaisen teollisuuden edistys kehitti, laajensi ja syvensi pääoman ja työn välistä luokkavastakohtaisuutta, sitä mukaa valtiovalta muuttui luonteeltaan yhä enemmän työväenluokan sortamiseen käytetyksi julkiseksi vallaksi, luokkaherruuden koneistoksi[1]. Jokaisen vallankumouksen jälkeen, joka merkitsee luokkataistelun edistymistä, valtiovallan puhtaasti sortava luonne esiintyy yhä ilmeisempänä. Vuoden 1830 vallankumous siirsi vallan maanomistajilta kapitalisteille, siis työväen kaukaisemmilta vihollisilta sen välittömille vihollisille. Porvarillis-tasavaltalaiset, jotka helmikuun vallankumouksen nimessä tarttuivat valtion peräsimeen, käyttivät sitä kesäkuun verilöylyn järjestämiseen osoittaakseen siten työväenluokalle, että „sosiaalinen" tasavalta ei merkinnyt muuta kuin tasavallan harjoittamaa työväenluokan sosiaalista sortoa; ja osoittaakseen kuningasmielisille porvaristo- ja maanomistajajoukoille, että nämä voivat levollisina jättää hallitustoimihuolet ja rahaedut porvarillistasavaltalaisille. Tämän kesäkuisen ainoan sankarityönsä jälkeen porvarillis-tasavaltalaisten ei kuitenkaan auttanut muuta kuin siirtyä eturivistä viimeiseen riviin „järjestyspuolueessa" — tuossa koalitiossa, joka oli muodostunut kaikista tuottajaluokkia vastaan nyt avoimesti asennoituneiden omistavien luokkien kilpailevista ryhmistä ja puolueista. *Parlamentaarinen tasavalta* presidenttinään Louis Bonaparte oli sopivin muoto heidän yhteishallitukselleen, joka oli peittelemättömän luokkaterrorin ja „kurjaa roskajoukkoa" tarkoituksellisesti solvaava hallitus. Jos kohta, kuten Thiers sanoi, parlamentaarinen tasavalta oli valtiomuoto, joka vähimmin erotti toisistaan vallassaolevan luokan ryhmiä, niin sen sijaan se loi kuilun tämän harvalukuisen luokan ja koko muun, sen ulkopuolella olevan yhteiskuntaelimistön välille. Tuon luokan yhtyminen oli poistanut ne raja-aidat, joita sen sisäiset ristiriidat vielä olivat aikaisempien hallitusten aikana asettaneet valtiovallalle. Nähdessään proletariaatin uhkaavan nousun yhtynyt omistava luokka alkoi käyttää valtiovaltaa häikäilemättä ja julkeasti pääoman kansallisena sota-aseena työtä vastaan. Mutta sen keskeytyksetön ristiretki tuottajajoukkoja vastaan pakotti sen, ei ainoastaan suurentamaan toimeenpanovallan sortomahtia, vaan myös riistämään vähitellen omalta parlamentaariselta linnaltaan — kansalliskokoukselta — kaikki keinot puolustautua toimeenpanovaltaa vastaan.

[1] Englanninkielisessä tekstissä tämä kohta on hieman toisin: „...yhä enemmän työtä hallitsevaksi kansakunnalliseksi pääoman vallaksi, sosiaalista orjuutusta varten järjestetyksi yhteiskunnalliseksi voimaksi, luokkaherruuden koneistoksi". *Toim.*

Toimeenpanovalta Louis Bonaparten muodossa ajoi kansalliskokouksen ulos ovesta. Toinen keisarikunta oli „järjestyspuolueen" tasavallan luonnollinen seuraus.

Keisarikunta, jonka syntymätodistuksena oli valtiokaappaus, valtakirjana yleinen äänioikeus ja valtikkana miekka, väitti nojautuvansa talonpoikiin, tuohon suureen tuottajajoukkoon, joka ei välittömästi ollut joutunut pääoman ja työn väliseen taisteluun. Keisarikunta väitti pelastavansa työväenluokan murskatessaan parlamentarismin ja tehdessään samalla lopun hallituksen peittelemättömästä alistamisesta omistavien luokkien alaiseksi. Se väitti pelastavansa omistavan luokan turvaamalla tämän taloudellisen ylivallan työväenluokkaan nähden; ja vihdoin se väitti yhdistävänsä kaikki luokat elvyttämällä jälleen henkiin kansallismaineen harhakuvan. Todellisuudessa se oli ainoa mahdollinen hallitusmuoto tuollaisena aikana, jolloin porvaristo oli jo menettänyt kykynsä hallita kansaa eikä työväenluokka ollut vielä saavuttanut tätä kykyä. Koko maailma tervehti keisarikuntaa yhteiskunnan pelastajana. Sen herruuden aikana kaikista poliittisista huolista vapaa porvarillinen yhteiskunta kehittyi niin korkealle tasolle, ettei se itsekään ollut sellaista aavistanut. Teollisuus ja kauppa laajenivat tavattomissa mittasuhteissa; finanssihuijaus vietti kosmopoliittisia orgioitaan; joukkojen kurjuus esiintyi räikeänä hävyttömän loisteliaan, ylettömän ja konnuudelta haiskahtavan ylellisyyden rinnalla. Valtiovalta, joka näytti olevan korkealla yhteiskunnan yläpuolella, oli todellisuudessa tuon yhteiskunnan mitä paheellisin pahennus ja samalla sen kaiken mädännäisyyden tyyssija. Valtiovallan oman mädännäisyyden ja tuon valtiovallan pelastaman yhteiskunnan mädännäisyyden paljastivat Preussin pistimet, jonka palavana haluna oli siirtää tämän valtakomennon keskipiste Pariisista Berliiniin. Imperialismi on prostituoiduin ja samalla viimeinen muoto sitä valtiovaltaa, minkä nouseva porvarillinen yhteiskunta loi aseekseen pyrkiessään vapautumaan feodalismista, ja minkä täydelliseksi kehittynyt porvaristo muutti pääoman aseeksi työn orjuuttamisessa.

Keisarikunnan suoranaisena vastakohtana oli Kommuuni. „Sosiaalisen tasavallan" tunnus, jolla Pariisin proletariaatti aloitti helmikuun vallankumouksen, ilmensi vain epämääräistä pyrkimystä sellaiseen tasavaltaan, jonka tuli poistaa, ei ainoastaan luokkaherruuden monarkistinen muoto, vaan myös itse luokkaherruus. Kommuuni olikin sellaisen tasavallan tietty muoto.

Pariisi, tämä vanhan hallitusvallan keskus ja tyyssija ja samalla Ranskan työväenluokan yhteiskunnallinen painopiste, oli noussut ase kädessä estämään Thiersin ja hänen maajunkkeriensa yritystä palauttaa ja ikuistaa keisarikunnalta perittyä

vanhaa hallitusvaltaa. Pariisi saattoi tehdä vastarintaa vain siksi, että se piirityksen tuloksena oli vapautunut armeijasta, jonka tilalle oli tullut pääasiallisesti työläisistä kokoonpantu kansalliskaarti. Tämä tosiasia oli nyt muutettava vakinaiseksi järjestykseksi. Senpä vuoksi Kommuunin ensimmäinen asetus määräsikin vakinaisen sotaväen lakkautettavaksi ja korvattavaksi kansan aseistamisella.

Kommuunin muodostivat kaupunginvaltuutetut, jotka valittiin Pariisin eri piireistä yleisen äänioikeuden perusteella. He olivat vastuussa valitsijoilleen ja näiden erotettavissa. Suurimmalta osaltaan he olivat tietysti työläisiä tai tunnettuja työväenluokan edustajia. Kommuunin piti olla toimiva eikä parlamentaarinen laitos, samalla sekä toimeenpaneva että lakiasäätävä. Poliisilta, joka tähän asti oli ollut valtion hallituksen aseena, otettiin heti pois kaikki sen valtiolliset funktiot ja se muutettiin vastuuvelvolliseksi ja milloin tahansa erotettavissa olevaksi Kommuunin elimeksi. Samoin oli kaikkien muidenkin hallinnonhaarojen virkamiesten laita. Ylimmistä alimpiin saakka, Kommuunin jäsenistä alkaen, kaikkien täytyi suorittaa virantoimitus *työläisen työpalkasta.* Korkeiden valtion virkamiesten erioikeudet ja edustusrahat hävisivät samalla kuin nämä virkaherratkin. Julkiset virat lakkasivat olemasta keskushallituksen kätyrien yksityisomaisuutta. Kommuunille siirtyi paitsi kaupunginhallinto myös kokonaisuudessaan aloiteoikeus, joka siihen asti oli kuulunut valtiolle.

Lakkautettuaan vakinaisen sotaväen ja poliisin, nämä entisen hallituksen aineellisen mahdin välikappaleet, Kommuuni ryhtyi heti murskaamaan henkisen sorron välikappaletta, pappisvaltaa; se määräsi kaikki kirkkokunnat erotettaviksi valtiosta ja niiden omaisuuden takavarikoitavaksi, mikäli ne olivat omistavia yhtymiä. Pappien tuli palata yksityiselämän hiljaisuuteen elämään edeltäjiensä, apostolien, esikuvan mukaan uskovaisten almuista. Kaikki oppilaitokset tehtiin kansalle maksuttomiksi ja vapautettiin samalla kaikesta valtion ja kirkon vaikutuksesta. Siten annettiin kaikille mahdollisuus koulusivistykseen, minkä lisäksi samalla vapautettiin myös tiede niistä kahleista, joihin luokkaennakkoluulot ja hallitusvalta sen olivat kytkeneet.

Oikeusvirkamiehet menettivät kaiken näennäisen riippumattomuutensa, joka olikin ollut vain verhona heidän nöyristellessä toinen toistansa seuraavien hallitusten edessä, joille he kullekin vuorollaan olivat vannoneet uskollisuudenvalan ja sitten rikkoneet sen. Heidän, kuten kaikkien muidenkin julkisten toimihenkilöiden, tuli tästä lähtien olla valinnallisia, vastuuvelvollisia ja erotettavissa olevia.

Pariisin Kommuunin tuli tietenkin olla esikuvana Ranskan kaikille suurille teollisuuskeskuksille. Kommuunijärjestelmän

vakiinnuttua Pariisissa ja muissa pienemmissä keskuksissa, entinen keskitetty hallitusvalta olisi myös maaseudulla joutunut väistymään tuottajain itsehallinnon tieltä. Kansallista organisaatiota koskevassa lyhyessä alustelmassa, jota Kommuuni ei ehtinyt kehittelemään edelleen, mainitaan selvästi, että Kommuunin tuli olla pienimmänkin kylän valtiollisena muotona ja että vakinaisen sotaväen asemesta maassa tuli olla kansanmiliisin, missä palvelusaika olisi erittäin lyhyt. Kunkin piirin maalaiskuntain yhteiset asiat hoitaisi piirin pääkaupungissa kokoontuva edustajain kokous, ja nämä piirikokoukset lähettäisivät sitten taas edustajansa kansalliskokoukseen Pariisiin; edustajien tuli olla koska tahansa erotettavia ja heidän tuli noudattaa valitsijainsa ohjeita. Niitä muutamia, mutta tärkeitä funktioita, joita edelleenkin tuli jäämään keskushallitukselle, ei pitänyt lakkauttaa kuten tarkoituksellisesti on väitetty väärin, vaan antaa kommuunien, ts. hyvin vastuuvelvollisten virkamiesten hoidettaviksi. Kansakunnan yhtenäisyys ei tulisi rikkoutumaan, vaan päinvastoin järjestymään tämän kommuunijärjestelmän avulla; kansakunnan yhtenäisyys tulisi toteutetuksi siten, että hävitettäisiin entinen valtiovalta, joka uskotteli olevansa tuon yhtenäisyyden olennoituma, mutta samalla tahtoi olla riippumaton ja ylempänä tuota kansakuntaa, jonka ruumiissa se kuitenkin oli vain loiskasvannainen. Samalla kun tarkoituksena oli hävittää kaikki vanhan hallitusvallan pelkät sortoelimet, tältä vallalta, joka pyrki olemaan yhteiskunnan yläpuolella, oli otettava myös sen oikeelliset funktiot ja annettava takaisin yhteiskunnan vastuunalaisille palvelijoille. Sen sijaan että kerran kolmessa tai kuudessa vuodessa ratkaistaisiin, kuka hallitsevan luokan jäsen tulisi parlamentissa edustamaan ja sortamaan kansaa, yleisen äänioikeuden tuli palvella kommuuneiksi järjestynyttä kansaa samaan tapaan kuin yksilöllinen äänivalta palvelee ketä tahansa työnantajaa, nimittäin auttaa sitä löytämään työläisiä, työnjohtajia ja kirjanpitäjiä liikkeeseensä. Onhan tunnettua, että todellisissa liiketoimissa yhtymät osaavat tavallisesti yhtä hyvin kuin yksilötkin löytää oikean miehen ja, jos ne joskus erehtyvät, korjata taas pian erehdyksensä. Mutta toisaalta ei mikään olisi voinut olla Kommuunin hengelle vieraampaa kuin asettaa yleisen äänioikeuden tilalle hierarkinen virkaanasettamisjärjestys.

Uusien historian luomusten kohtalona on tavallisesti se, että niitä pidetään vastineina, jotka vastaavat vanhoja ja vieläpä aikansa eläneitä yhteiskuntaelämän muotoja, koska ne jossain määrin ovat näiden kaltaisia. Niinpä tätä uutta Kommuuniakin, joka murskaa nykyaikaisen valtiovallan, on pidetty tätä valtiovaltaa edeltäneiden ja sen perustaksi muodostuneiden keskiaikaisten kommuunien henkiinheräämisenä.— Kommuunijärjes-

telmää on pidetty yrityksenä asettaa pienten valtioiden liitto, jollaista haaveilivat Montesquieu ja girondistit, sen suurten kansojen yhtenäisyyden tilalle, mikä nykyisin on muodostunut mahtavaksi yhteiskunnallisen tuotannon tekijäksi, vaikka se luotiinkin alunperin väkivaltaisesti.— Kommuunin ja valtiovallan välistä vastakohtaisuutta on luultu liiallista keskittymistä vastaan suuntautuneen vanhan taistelun liioitelluksi muodoksi. Erikoiset historialliset olot voivat ehkäistä muissa maissa porvarillista hallitusmuotoa kehittymästä yhtä klassilliseksi kuin Ranskassa ja johtaa siihen, että, kuten Englannissa, tärkeimpiä valtiollisia keskuselimiä täydentävät lahjottavat kuntakokoukset (vestries), rahanahneet kaupunginvaltuutetut ja vihasta puhisevat vaivaishoitoherrat kaupungeissa ja tosiasiallisesti perinnölliset rauhantuomarit maaseudulla. Kommuunijärjestelmä antaisi sitä vastoin yhteiskuntaelimistölle takaisin kaikki ne voimat, mitkä tähän asti on kuluttanut „valtioksi" nimitetty loiskasvannainen, joka elää yhteiskunnan kustannuksella ja pidättää sen vapaata liikuntaa. Jo yksistään siten olisi pantu alulle Ranskan uudestisyntyminen.— Maaseutukaupunkien porvaristo piti Kommuunia yrityksenä, jonka tarkoituksena oli alistaa jälleen maaseutu sen valtaan, niin kuin asian laita oli ollut Louis-Philippen hallitessa, muuttuen sittemmin Louis Bonaparten aikana kuvitelluksi kaupungin alistamiseksi maaseudun valtaan. Todellisuudessa kommuunijärjestelmä olisi saattanut maalaistuottajat piirien pääkaupunkien henkisen johdon alaisiksi ja taannut heille siellä heidän etujensa luonnolliset edustajat kaupunkilaistyöläisten muodossa.— Jo Kommuunin pelkästä olemassaolosta oli ikään kuin itsestään selvänä seurauksena paikallinen itsehallinto, joka ei nyt enää kuitenkaan ollut tarpeettomaksi käyneen valtiovallan vastakohta. Vain joku Bismarck, joka monien vuosien kuluessa käytti hänen henkiselle tasolleen niin sopivaan pilalehti „Kladderadatschin"[1] avustamiseen kaiken aikansa, mikä häneltä jäi vapaaksi juonitteluilta, joissa veri ja rauta olivat etutilalla,— vain sellainen mies saattoi keksaista, että Pariisin Kommuuni pyrki oikeastaan preussilaiseen kaupunkikuntajärjestykseen, mikä oli vain irvikuva vuoden 1791 ranskalaisesta kaupunkikuntajärjestyksestä ja alensi kaupunginhallitukset pelkiksi Preussin valtiokoneiston toisarvoisiksi rattaiksi.— Kommuuni toteutti kaikkien porvarillisten vallankumousten ohjelauseen — halpa hallitus — tekemällä lopun kahdesta suurimmasta menoluokasta, armeijasta ja virkamieskunnasta. Sen pelkkä olemassaolo kielsi yksinvallan, joka ainakin Euroopassa on ollut tavanomaisena painolastina ja

[1] *„Kladderadatsch"* — saksalainen pilalehti, ilmestyi Berliinissä vuodesta 1848. *Toim.*

luokkaherruuden välttämättömänä verhona. Se loi tasavaltaa varten tosi demokraattisten laitosten perustan. Muttei „halpa hallitus" eikä „todellinen tasavalta" olleet sen lopullisena tavoitteena; ne tulivat siinä sivussa ja itsestään.

Ne monenlaiset tulkinnat, joita Kommuuni on aiheuttanut, ja ne moninaiset intressit, jotka siinä saivat ilmaisunsa, osoittavat, että Kommuuni oli mitä joustavin valtiollinen muoto, kun sitä vastoin kaikki aikaisemmat hallitusmuodot olivat oleellisesti olleet sortavia. Sen todellisena salaisuutena oli se, että Kommuuni oli olemukseltaan *työväenluokan hallitus,* tulos tuottajaluokan taistelusta anastajaluokkaa vastaan, vihdoinkin löydetty valtiollinen muoto, jonka vallitessa saattoi tapahtua työn taloudellinen vapauttaminen.

Ilman tätä viimeistä ehtoa kommuunijärjestelmä olisi ollut mahdottomuus ja harhaosuma. Tuottajain poliittista herruutta ei voi olla heidän yhteiskunnallisen orjuutuksensa ikuistamisen ohella. Kommuunin piti sen vuoksi olla vipuna niiden taloudellisten perustusten kumoamisessa, joihin pohjautuu luokkien ja siis myös luokkaherruuden olemassaolo. Kun kerran työ vapautetaan, niin jokaisesta tulee työläinen, ja tuottava työ lakkaa olemasta ominaista tietylle luokalle.

Omituinen tosiasia: huolimatta kaikesta siitä, että viimeisten kuudenkymmenen vuoden aikana on puhuttu ja kirjoitettu tavattoman paljon työläisten vapauttamisesta, niin heti kun työläiset ottavat jossain asiat omiin käsiinsä, alkaa jälleen kuulua nykyisen yhteiskunnan ja sen kahden kohtion: pääoman ja palkkaorjuuden (maanomistaja on nyt enää vain äänetön kapitalistin yhtiökumppani) puolustajien apologeettisia fraaseja, ikään kuin kapitalistinen yhteiskunta yhä vieläkin olisi puhtaimman neitseellisen viattomuutensa tilassa, ikään kuin kaikki sen perusteet olisivat vielä kehittymättömiä, kaikki sen itsepetokset yhä paljastamatta ja koko sen prostituoitu todellisuus yhä vielä salaisuutta! Kommuuni, huutavat he, tahtoo poistaa omistuksen, joka on kaiken sivilisaation perusta! Niin, hyvät herrat, Kommuuni tahtoi poistaa kaiken luokkaomistuksen, joka muuttaa monien työn harvojen rikkaudeksi. Se tahtoi pakkoluovuttaa pakkoluovuttajat. Se tahtoi tehdä yksilöllisen omistuksen todellisuudeksi muuttamalla tuotannonvälineet, maan ja pääoman, jotka nyt ovat ennen muuta työn orjuuttamisen ja riistämisen välikappaleita, pelkästään vapaan ja assosioituneen työn aseiksi.— Mutta sehän on kommunismia, „mahdotonta" kommunismia! Kuitenkin ne vallassaoleviin luokkiin kuuluvat henkilöt, jotka ovat kyllin ymmärtäväisiä käsittääkseen nykyisen järjestelmän jatkuvan olemassaolon mahdottomaksi — ja sellaisia on paljon —, ovat ruvenneet osuuskunnallisen tuotannon tunkeileviksi ja suurisui-

siksi apostoleiksi. Mutta jollei osuuskunnallinen tuotanto jää pelkäksi näennäisyydeksi ja huijaukseksi, jos se tunkee syrjään kapitalistisen järjestelmän, jos osuuskunnat kokonaisuutena järjestävät kansallisen tuotannon yhteisen suunnitelman mukaisesti ja siten ottavat sen oman johtonsa alaiseksi ja tekevät lopun jatkuvasta anarkiasta ja jaksoittaisesti uusiintuvista kouristuksista, jotka ovat kapitalistisen tuotannon väistämättömänä kohtalona, niin mitä muuta se olisi, hyvät herrat, kuin kommunismia, „mahdollista" kommunismia?

Työväenluokka ei odottanut Kommuunilta ihmeitä. Sen tehtävänä ei ole panna täytäntöön kansan päätöksellä mitään tiettyjä ja valmiita utopioita. Työväenluokka tietää, että vapautuakseen ja saavuttaakseen siten sen korkeamman elämänmuodon, johon nykyisen yhteiskunnan oma taloudellinen kehitys on väistämättömästi johtava, sen, työväenluokan, on käytävä pitkällistä taistelua, läpäistävä monet historialliset prosessit, jotka muuttavat kokonaan toisiksi niin ihmiset kuin olosuhteetkin. Sen ei tarvitse toteuttaa mitään ihanteita; sen on vain annettava vapaus niille uuden yhteiskunnan aineksille, jotka jo ovat kehittyneet luhistuvan porvarillisen yhteiskunnan helmassa. Täysin tietoisena historiallisesta kutsumuksestaan ja täynnä sankarillista päättäväisyyttä toimia sen arvoisesti työväenluokka voi hymyillä lehdistön lakeijain törkeille solvauksille, samoin kuin niiden hyväntahtoisten porvarillisten doktrinäärien oppineelle suojeluksellekin, jotka viisaan ja erehtymättömän oraakkelin äänensävyllä latelevat epäviisaita kuluneita lauseparsiaan ja lahkolaishullutuksiaan.

Kun Pariisin Kommuuni otti vallankumouksen johdon käsiinsä; kun tavalliset työläiset ensi kerran uskalsivat kajota „luonnollisen esivaltansa", omistavien luokkien, hallitusetuoikeuteen ja tekivät vaatimattomasti, tunnontarkasti ja toimeliaasti työtä tavattoman vaikeissa olosuhteissa — he tekivät sitä palkasta, joka korkeintaan oli tuskin viidettä osaa siitä pienimmästä palkasta, jota erään korkeasti oppineen kertojan (professori Huxleyn) mukaan nauttii lontoolaisen kouluneuvoston sihteeri —, silloin kääntelehti vanha maailma raivonkouristuksissa nähdessään punaisen lipun, joka työn tasavallan tunnusmerkkinä liehui kaupungintalon katolla.

Ja kuitenkin tämä oli ensimmäinen vallankumous, missä työväenluokka avoimesti tunnustettiin ainoaksi luokaksi, joka vielä kykeni osoittamaan yhteiskunnallista aloitteellisuutta; sen tunnustivat yksinpä Pariisin keskiluokan suuret joukot — pikkukauppiaat, käsityöläiset ja kauppiaat — lukuunottamatta ainoastaan rikkaita kapitalisteja. Kommuuni oli pelastanut heidät ratkaisemalla viisaasti velkojaa ja velallista koskevan kysymyksen,

joka oli jatkuvasti aiheuttanut eripuraisuutta keskiluokan omassakin keskuudessa [1]. Tämä sama keskiluokan osa oli vuonna 1848 ottanut osaa työläisten kesäkuun kapinan kukistamiseen, ja heti sen jälkeen perustava kokous oli muitta mutkitta jättänyt sen velkojien uhriksi. Mutta tämä ei ollut ainoa syy, minkä vuoksi se nyt liittyi työläisiin. Se tunsi, että se saattoi valita vain joko Kommuunin tai keisarikunnan, samantekevä minkä nimisenä. Keisarikunta oli saattanut tämän keskiluokan taloudelliseen häviöön haaskaamalla yhteiskunnallista rikkautta, suosimalla finanssihuijausta, jouduttamalla keinotekoisesti pääoman keskittymistä ja siitä aiheutuvaa keskiluokan melkoisen osan köyhtymistä. Keisarikunta oli sortanut sitä poliittisesti, herättänyt siinä orgioillaan siveellistä suuttumusta, loukannut sen voltairelaisuutta jättämällä sen lasten kasvatuksen „tietämättömien veljien" tehtäväksi ja kuohuttanut sen ranskalaista kansallistunnetta syöksemällä sen päistikkaa sotaan, jonka aiheuttaman hävityksen ainoana korvauksena oli keisarikunnan kukistuminen. Itse asiassa bonapartistiylhäisön ja kapitalistien mustalaisjoukkion lähdettyä Pariisista keskiluokan todellinen järjestyspuolue, joka esiintyi „Union Républicaine"-nimisenä, asettui Kommuunin lipun alle ja puolusti sitä Thiersin tahalliselta panettelulta. Kestääkö näiden keskiluokan joukkojen kiitollisuus nykyiset kovat koettelemuksetkin, sen on osoittava tulevaisuus.

Kommuuni oli täysin oikeutettu julistamaan talonpojille: „Voittomme on ainoa pelastuksenne!" Kaikista niistä valheista, jotka Versailles on hautonut ja joita Euroopan sanomalehdistön mainehikkaat zuavit ovat levitelleet ympäri maailmaa, on mahdottomimpia se, että kansalliskokouksen maajunkkerit edustivat muka Ranskan talonpoikia. Ajatelkaas, kun Ranskan talonpoika on rakastunut ihmisiin, joille hänen täytyi vuoden 1815 jälkeen maksaa korvausta kokonainen miljardi! Onhan Ranskan talonpojan silmissä jo pelkkä suurtilallisen olemassaolo kajoamista siihen, minkä hän vuonna 1789 oli taistelussa saavuttanut. Porvari oli vuonna 1848 asettanut talonpojan maapalstalle 45 centimeä lisäveroa frangia kohti, mutta hän oli tehnyt sen vallankumouksen nimessä; nyt hän pani alulle kansalaissodan vallankumousta vastaan, asettaakseen pääosan Preussille maksettavasta viiden miljardin sotakorvauksesta talonpoikien suoritettavaksi. Kommuuni sitä vastoin selitti jo heti eräässä ensimmäisistä julistuksistaan, että sodan todellisten alkajien oli myös suoritettava sen kustannukset. Kommuuni olisi vapauttanut

[1] Huhtikuun 18. pnä Kommuuni antoi säädöksen, jolla lykättiin velkasitoumusten maksua kolmella vuodella. *Toim.*

talonpojan veriverosta, antanut hänelle halvan hallituksen, asettanut hänen verenimijöidensä, notaarin, asianajajan, oikeudenpalvelijan ja kaikkien muiden oikeuslaitoksen vampyyrien tilalle palkalliset kommuunien toimitsijat, jotka hän itse olisi valinnut ja jotka olisivat olleet hänelle vastuuvelvollisia. Se olisi vapauttanut hänet maapoliisin, santarmien ja prefektien mielivallasta; se olisi asettanut pappispimityksen tilalle opettajain jakaman valistuksen. Ja ranskalainen talonpoika on ennen kaikkea mies, joka laskelmoi. Hän olisi havainnut peräti järkeväksi sen, ettei papinmaksuja suoriteta veronkantajan periminä maksuina, vaan vapaaehtoisina lahjoituksina, joiden määrä riippuu seurakunnan jumalisuudesta. Tällaisia olivat ne suuret välittömät hyvyydet, joista Kommuunin valta, ja vain se, antoi Ranskan talonpojille toiveita. Sen vuoksi on aivan tarpeetonta tässä lähemmin puuttua niihin mutkallisempiin todellisiin elämänkysymyksiin, jotka yksinomaan Kommuuni kykeni ja jotka sen täytyi ratkaista talonpojan eduksi,— kysymyksiin, jotka koskevat hypoteekkivelkaa, mikä oli talonpojan palstatilan vuorenraskaana rasituksena, maaseudun proletariaattia, joka päivä päivältä kasvoi, ja talonpoikien pakkoluovuttamista, mikä tapahtui yhä nopeammin nykyaikaisen maanviljelystalouden kehittymisen ja kapitalistisen maanviljelyksen kilpailun ansiosta.

Louis Bonaparten oli valinnut tasavallan presidentiksi Ranskan talonpoika, mutta toisen keisarikunnan loi järjestyspuolue. Mitä Ranskan talonpoika todella tarvitsi, siitä hän alkoi antaa osoituksia vuosina 1849 ja 1850 asettamalla kaikkialla oman kunnallislautakunnan puheenjohtajansa hallituksen prefektiä vastaan, koulunsa opettajan — hallituksen pappia vastaan ja oman itsensä — hallituksen santarmia vastaan. Kaikki lait, jotka järjestyspuolue antoi tammi- ja helmikuussa 1850, olivat sen oman tunnustuksen mukaan talonpoikaa vastaan suunnattuja pakkotoimenpiteitä. Talonpoika oli bonapartisti, koska suuri vallankumous ja ne edut, joita se oli hänelle antanut, olennoituivat hänen silmissään Napoleonissa. Kuinka tämä harhaluulo, joka hälveni nopeasti toisen keisarikunnan aikana (ja joka koko olemukseltaan oli epäsuopea maajunkkereille), kuinka tämä menneisyyden ennakkoluulo olisi voinut kestää Kommuunin vedotessa talonpoikien elintärkeisiin etuihin ja pakottaviin tarpeisiin?

Maajunkkerit tiesivät — ja se heitä oikeastaan eniten pelottikin —, että kolmen kuukauden vapaa kanssakäyminen kommunardien Pariisin ja maaseudun välillä johtaisi yleiseen talonpoikaiskapinaan. Sen vuoksi he kiirehtivät peloissaan saartamaan Pariisin poliisivoimin ja estämään tartunnan leviämistä.

Jos Kommuuni siis oli Ranskan yhteiskunnan kaikkien terveitten ainesten todellinen edustaja, ja näin ollen todella kansallinen hallitus, niin samanaikaisesti työväenhallituksena ja työn vapautuksen rohkeana esitaistelijana se oli sanan täydessä merkityksessä kansainvälinen. Preussin armeijan nähden, joka oli liittänyt Saksaan kaksi Ranskan maakuntaa, Kommuuni yhdisti Ranskaan koko maailman työläiset.

Toinen keisarikunta oli ollut yleismaailmallisen petkutuksen riemujuhlaa; kaikkien maiden suurkeinottelijat olivat sen kutsusta rynnänneet paikalle ottamaan osaa sen orgioihin ja Ranskan kansan ryöstämiseen. Vielä tänäkin hetkenä Thiersin oikeana kätenä on Ganesco, valakialainen heittiö, ja vasempana kätenä Markovski, venäläinen urkkija. Kommuuni antoi kaikille ulkomaalaisille kunnian kaatua taistelussa kuolemattoman asian puolesta.— Porvarien petoksen ansiosta hävityn ulkoisen sodan ja heidän muukalaisvalloittajan kanssa tekemänsä salaliiton aiheuttaman kansalaissodan välillä porvaristo ehti osoittaa isänmaallisuutensa järjestämällä poliisimetsästyksen Ranskassa olevia saksalaisia vastaan. Kommuuni nimitti erään saksalaisen työministeriksensä.— Thiers, porvaristo ja toinen keisarikunta olivat aina pettäneet Puolaa äänekkäillä osanottolupauksillaan, samalla kun ne todellisuudessa kavalsivat Puolan Venäjälle ja suorittivat likaista työtä Venäjän hyväksi. Kommuuni kunnioitti Puolan sankarillisia poikia asettamalla heidät Pariisin puolustuksen kärkeen. Ja merkitäkseen näkyvämmin uuden historiallisen kauden, jonka se itse oli tietoisesti alkanut, Kommuuni kaatoi toisaalta preussilaisvoittajien ja toisaalta bonapartelaiskenraalien johtaman bonapartelaisarmeijan nähden sotamaineen jättiläismäisen symbolin — Vendôme-patsaan.

Kommuunin suurena yhteiskunnallisena toimenpiteenä oli sen oma työntäyteinen olemassaolo. Sen erinäiset toimenpiteet saattoivat vain osoittaa sitä, mihin suuntaan kehittyy kansan hallitseminen, kun kansa itse hallitsee. Niitä olivat leipurinkisällien yötyön poistaminen; määräys, joka rangaistuksen uhalla kielsi alentamasta palkkaa rahasakoilla, joita työnantajat tavanomaisesti asettivat työläisille kaikenlaisten tekosyiden varjolla — menettely, jolloin työnantaja on samalla sekä lainsäätäjänä että tuomarina ja tuomion täytäntöönpanijana ja päälle päätteeksi pistää rahat taskuunsa. Toinen samanlaatuinen toimenpide oli kaikkien suljettujen työpajojen ja tehtaiden luovuttaminen työläisosuuskunnille korvausehdoin, samantekevää, oliko kysymyksessä oleva kapitalisti paennut tai pitänyt parempana lakkauttaa työt.

Kommuunin mainiota asiantuntemusta ja maltillisuutta osoittavien finanssitoimenpiteiden täytyi rajoittua vain sellaisiin, jotka sopivat yhteen kaupungin piiritystilan kanssa. Suuret

finanssiyhtiöt ja rakennusurakoitsijat olivat Haussmannin[1] vallan aikana rosvonneet Pariisia niin, että Kommuunilla olisi ollut paljon suurempi oikeus niiden omaisuuden takavarikoimiseen kuin Louis Bonapartella oli ollut Orleans-suvun omaisuuden takavarikoimiseen. Hohenzollernit ja englantilaiset ylimykset, joiden kumpienkin omaisuus oli suurimmalta osaltaan kirkoilta ryöstettyä omaisuutta, olivat luonnollisesti tavattoman suuttuneita Kommuunille, joka kirkon omaisuuden takavarikoimisesta hyötyi vain 8 000 frangia.

Versaillesin hallitus, heti kun se sai jälleen vähän rohkeutta ja voimaa, ryhtyi mitä väkivaltaisimpiin toimenpiteisiin Kommuunia vastaan; se tukahdutti mielipiteenilmaisuvapauden kaikkialla Ranskassa, kielsi jopa suurten kaupunkien edustajain kokouksetkin; se harjoitti Versaillesissa ja muualla Ranskassa urkintaa, joka oli paljon laajempaa kuin toisen keisarikunnan aikana; sen santarmi-inkvisiittorit polttivat kaikki Pariisissa julkaistut sanomalehdet ja avasivat kaikki Pariisiin menevät ja Pariisista saapuvat kirjeet; arimmatkin yritykset lausua sananen Pariisin puolesta kansalliskokous tukahdutti ulvomalla niin, ettei sellaista oltu kuultu edes vuoden 1816 junkkerikamarissa; versaillesilaiset kävivät Pariisia vastaan verenhimoista sotaa ulkoa käsin, ja itse Pariisissa he yrittivät toimia lahjomisten ja salaliittojen avulla. Eikö näissä oloissa Kommuuni olisi tehnyt häpeällistä petosta, jos se olisi noudattanut kuin syvimmän rauhan vallitessa kaikkia liberalismin sopivaisuussääntöjä? Jos Kommuunin hallitus olisi ollut herra Thiersin hallituksen kaltainen, niin ei olisi ollut syytä kieltää Pariisissa järjestyspuolueen lehtiä, eikä Versaillesissa Kommuunin lehtiä.

Maajunkkereilla oli tosiaankin syytä suuttua, kun juuri samaan aikaan, jolloin nuo junkkerit julistivat kirkon helmaan palaamisen ainoaksi Ranskan pelastumisen keinoksi, epäuskonnollinen Kommuuni paljasti Picpusin nunnaluostarin ja St. Laurentin kirkon omituiset salaisuudet. Thiersin ivaamista oli se, että samaan aikaan kuin Thiers kahmalokaupalla jakeli bonapartelaiskenraaleille kunnialegioonan suurristejä siitä, että he ovat mestareita häviämään taisteluita, allekirjoittamaan antautumisehtoja ja pyörittelemään savukkeita Wilhelmshöhessä, Kommuuni pani viralta ja vangitutti kenraaleitaan heti, kun epäiltiin heidän hoitavan virkaansa leväperäisesti. Eikö siten, että Kommuuni erotti ja vangitsi erään jäsenensä, joka väärää nimeä käyttäen

---

[1] *Paroni Haussmann* oli toisen keisarikunnan aikana Seinen departementin, ts. Pariisin kaupungin prefektinä. Hänen johdollaan suoritettiin muutoksia kaupungin asemakaavassa, minkä tarkoituksena oli helpottaa taistelua työläiskapinoita vastaan. *(Huomautus V. I. Leninin toimittamaan venäjänkieliseen käännökseen.)*

oli päässyt toimeen ja istunut aikaisemmin Lyonissa kuusi päivää vankilassa tavallisen vararikon vuoksi,— eikö siten tahallisesti annettu korvapuustia väärentäjä Jules Favrelle, joka yhä vielä oli Ranskan ulkoministerinä, yhä vielä kauppasi Ranskaa Bismarckille ja saneli käskyjä Belgian verrattomalle hallitukselle? Mutta itse asiassa Kommuuni ei suinkaan vaatinut erehtymättömyyden mainetta, kuten poikkeuksetta kaikki aikaisemmat hallitukset olivat tehneet. Se saattoi julkisuuteen kaikki sanansa ja tekonsa, se ilmaisi yleisölle kaikki vajavaisuutensa.

Jokaisessa vallankumouksessa työntyy esiin sen todellisten edustajain ohella toisenlaatuisiakin ihmisiä. Toiset ovat olleet mukana aikaisemmissa vallankumouksissa ja kiintyneet niihin; he eivät ole selvillä uudesta liikkeestä, mutta heillä on yhä vielä suuri vaikutus kansaan tunnetun rohkeutensa ja luonteensa tai pelkästään tradition vuoksi. Toiset ovat vain huutajia, jotka vuodesta toiseen toistamalla alinomaan samoja syytöksiä jokaista hallitusta vastaan ovat saavuttaneet puhdasverisimpien vallankumouksellisten maineen. Myös maaliskuun 18. pn jälkeen ilmestyi sellaisia henkilöitä ja esittivätpä he eräissä tapauksissa huomattavaakin osaa. He jarruttivat minkä voivat työväenluokan todellista toimintaa, niin kuin he olivat jarruttaneet aikaisempienkin vallankumousten kehittymistä täydelliseksi. He ovat välttämätön paha, josta olisi päästy ajan mittaan, mutta juuri tätä aikaapa ei Kommuunilla ollutkaan.

Ihmeellinen oli tosiaankin se muutos, minkä Kommuuni sai aikaan Pariisissa! Toisen keisarikunnan aikaisesta irstailevasta Pariisista ei jäänyt jälkeäkään. Pariisi ei ollut enää englantilaisten tilanomistajain, irlantilaisten absentistien [1], entisten amerikkalaisten orjanomistajain ja amerikkalaisten nousukkaiden, entisten venäläisten maaorjanomistajain ja valakialaisten bojaarien kokoontumispaikka. Ei ollut enää tuntemattomien ruumiita yleisellä ruumishuoneella, ei yöllisiä sisäänmurtoja, tuskin ainoatakaan varkautta; vuoden 1848 helmikuun päivien jälkeen Pariisin kadut olivat kerrankin taas todella turvallisia, vaikkei ollutkaan mitään poliisia. „Me”, lausui muuan Kommuunin jäsen, „emme enää kuule kerrottavan murhista, ryöstöistä emmekä ihmisten ahdistelemisista; näyttää tosiaan siltä, kuin poliisi olisi laahannut mukanaan Versaillesiin kaikki vanhat ystävänsä”. Kokotit olivat seuranneet suojelijoitansa — noita paenneita perheen, uskonnon ja ennen kaikkea omaisuuden tukipylväitä. Heidän tilalleen astuivat Pariisin todelliset naiset, yhtä sankarillisina, jaloina ja uhrautuvaisina kuin klassillisen muinaisajan naiset. Työtätekevä, ajatteleva, taisteleva, vertavuotava, mutta

[1] *Absentisti* — sanasta absent (poissaoleva). Tarkoitetaan suurtilanomistajia, jotka säännöllisesti ovat poissa tilaltaan. *Toim.*

historiallisen aloitteensa antamasta innoituksesta sädehtivä Pariisi miltei unohti porttiensa ulkopuolella olevat ihmissyöjät ryhtyessään rakentamaan uutta yhteiskuntaa!

Ja nyt tätä Pariisin uutta maailmaa vastassa oli Versaillesin vanha maailma — tuo kaikkien aikansaeläneiden järjestelmien hylkiöiden, legitimistien ja orleanistien, kokoomus, jotka himosivat raadella kansakunnan ruumista — häntänään vedenpaisumuksen ajan tasavaltalaiset, jotka tukivat orjanomistajien kapinaa osallistumalla kansalliskokoukseen ja luulivat, että hallituksen etunenässä olevan vanhan ilveilijän turhamaisuuden ansiosta he säilyttävät parlamentaarisen tasavaltansa; he parodioivat vuotta 1789 pitämällä kuin aaveet kokouksiaan Jeu de Paumessa (pallohuoneessa, missä vuoden 1789 kansalliskokous oli tehnyt kuuluisat päätöksensä). Sellainen oli tämä kokoomus, joka edusti kaikkea sitä, mikä Ranskassa oli aikansa elänyttä, ja pysyi näennäisesti pystyssä vain Louis Bonaparten kenraalien miekkojen tukemana. Pariisi oli totuus, Versailles — valhetta, ja tämän valheen julistajana oli Thiers.

Thiers lausui eräälle Seinen ja Oisen departementtien pormestarien lähetystölle: „Voitte luottaa sanaani, jota en ole *koskaan* rikkonut!" Hän sanoi kansalliskokoukselle, että se oli muka „vapaimmin valittu ja vapaamielisin kokous, mitä Ranskalla milloinkaan oli ollut"; kirjavalle sotamieslaumalleen, että se oli „maailman ihailluin ja paras armeija, mitä Ranskalla milloinkaan oli ollut"; maaseudulle, että Pariisin pommitus oli tarua: „Joskin muutamia kanuunanlaukauksia on ollut, niin niitä ei ole ampunut Versaillesin armeija, vaan eräät kapinoitsijat, jotka tahtovat luulotella, että he taistelevat, vaikka eivät ole uskaltaneet edes näyttäytyä." Sittemmin hän selitti maaseudulle: „Versaillesin tykistö ei pommita Pariisia, se vain ampuu sitä tykeillä." Pariisin arkkipiispalle hän sanoi, että Versaillesin joukkojen syyksi pannut ampumiset ja vainotoimenpiteet (!) ovat pelkkää valetta. Hän julisti Pariisille, että hän pyrkii vain „vapauttamaan kaupungin kamalista tyranneista, jotka sitä sortavat", ja että Kommuunin Pariisi on tosiasiallisesti „vain kourallinen rikollisia".

Thiersin Pariisi ei ollut todellinen „roskajoukon" Pariisi, vaan se oli aave-Pariisi, filuurien Pariisi, boulevardi-miesten ja -naisten Pariisi, rikas, kapitalistinen, kullattu laiskurien Pariisi, joka lakeijoineen, suurkeinottelijoineen, kirjallisine mustalaisjoukkioineen ja kokotteineen nyt tungeksi Versaillesissa, Saint-Denis'ssä, Rueil'ssa ja Saint-Germainissä; jonka mielestä kansalaissota oli vain miellyttävä välinäytös; joka katseli taistelua kaukoputkilla, piti lukua kanuunanlaukauksista ja vannoi oman ja porttojensa kunnian kautta, että näytelmä oli asetettu verrattomasti paremmin kuin konsanaan Porte Saint-Martinin

teatterissa. Kaatuneet olivat todella kaatuneita, haavoittuneiden huuto ei ollut teennäistä; ja sitten, miten maailmanhistoriallista olikaan tuo kaikki!

Sellainen oli herra Thiersin Pariisi, niin kuin Koblenzin siirtolaisjoukko[1] oli ollut herra de Calonnen Ranska.

IV

Orjanomistajien salaliiton ensimmäinen yritys kukistaa Pariisi siten, että preussilaiset olisivat miehittäneet sen, epäonnistui Bismarckin kieltäytymisen vuoksi. Toinen, maaliskuun 18. pnä tehty yritys päättyi armeijan tappioon ja hallituksen pakenemiseen Versaillesiin, jonne sen perässä joutui siirtymään koko hallintokoneisto. Ollen käyvinään rauhanneuvotteluja Pariisin kanssa Thiers voitti siten aikaa valmistella sotaa Pariisia vastaan. Mutta mistäpä sai armeijan? Linjarykmenttien jäännökset olivat harvalukuisia ja mielialaltaan epäluotettavia. Kun Thiers kehotti hartaasti maakuntia rientämään kansalliskaarteineen ja vapaaehtoisineen Versaillesin avuksi, niin vastauksena oli avoin kieltäytyminen. Vain Bretagne lähetti kourallisen chouaaneja, jotka taistelivat valkoisen lipun alla jokaisella rinnassaan valkoiselle kankaalle kirjailtu Jeesuksen sydän ja sotahuutonaan: Vive le roi! (Eläköön kuningas!) Thiersin ei auttanut muuta kuin haalia kovalla kiireellä kokoon kirjava joukko matruuseja, merisotilaita, paavin zuaveja, Valentinin santarmeja, Pietarin poliiseja ja urkkijoita. Tämä armeija olisi kuitenkin ollut naurettavan mitätön ilman vähitellen vankeudesta palaavia bonapartelaisarmeijan sotamiehiä, joita Bismarck vapautti sen verran, että toisaalta voitiin käydä kansalaissotaa, ja toisaalta pitää Versailles orjamaisen riippuvaisena Preussista. Tämän sodan kestäessä Versaillesin poliisin oli pidettävä silmällä Versaillesin armeijaa ja santarmien oli innostettava tämä armeija mukaansa asettumalla ensin itse kaikkialla vaarallisimmille paikoille. Linnoituksia, jotka kukistuivat, ei valloitettu, vaan ostettiin. Kommunardien sankarillisuus sai Thiersin vakuuttumaan siitä, että Pariisin vastarinta ei ollut murrettavissa hänen oman strategisen neroutensa eikä hänen käytettävissään olevien pistinten voimalla.

Samaan aikaan kävivät hänen ja maakuntien välit yhä kireämmiksi. Versaillesiin ei tullut ainoatakaan myötätunnon adressia, mikä olisi voinut ilahduttaa Thiersiä ja hänen maa-

---

[1] *Koblenz* — saksalainen kaupunki, joka 18. vuosisadan lopulla Ranskan porvarillisen vallankumouksen aikana oli Ranskan vastavallankumouksellisten aatelisemigranttien keskus. *Toim.*

junkkereitansa. Päinvastoin. Joka suunnalta tuli lähetystöjä ja adresseja, jotka kaikkea muuta kuin kunnioittavassa äänilajissa vaativat tekemään Pariisin kanssa sovinnon sillä pohjalla, että tunnustetaan selvästi tasavalta, vahvistetaan Kommuunin säätämät vapaudet ja hajotetaan kansalliskokous, jonka valtuudet olivat jo kuluneet umpeen. Näitä lähetystöjä ja adresseja tuli niin paljon, että Thiersin oikeusministeri Dufaure käski huhtikuun 23. pnä lähettämässään kiertokirjeessä virallisia syyttäjiä katsomaan „sovintokehotukset" rikoksiksi! Mutta nähdessään sotaretkensä tarjoamat toivottomat perspektiivit Thiers päätti muuttaa taktiikkaansa ja määräsi toimitettavaksi huhtikuun 30. pnä koko maassa kunnanvaltuustojen vaalit kansalliskokoukselle sanelemansa uuden kunnallislain mukaisesti. Turvautuen vuoroin prefektiensä juonitteluihin, vuoroin poliisiensa pelotteluihin hän odotti varmana, että maakuntien vaalituomio antaa kansalliskokoukselle sitä moraalista voimaa, jota siltä oli aina puuttunut, ja että hän saa maakunnilta sitä aineellista voimaa, mitä hän Pariisin voittamiseen tarvitsi.

Pariisia vastaan käymäänsä ja omissa tiedonannoissaan ylistelemäänsä rosvosotaansa sekä ministeriensä yrityksiä uuden hirmuvallan pystyttämiseksi koko Ranskassa, Thiers oli heti alusta alkaen pitänyt tarpeellisena täydentää pienellä sovintokomedialla, jolla oli useampiakin tarkoituksia. Sen piti johtaa maaseutu harhaan, houkutella hänen puolelleen Pariisin keskiluokka ja ennen kaikkea antaa kansalliskokouksen näennäisille tasavaltalaisille tilaisuus siihen, että he voisivat salata Pariisia vastaan tekemänsä petoksen Thiersille osoitetun luottamuksen varjoon. Maaliskuun 21. pnä, jolloin Thiersillä ei ollut vielä mitään armeijaa, hän oli selittänyt kansalliskokoukselle: „Tulkoon mitä tulee, minä en tule lähettämään sotaväkeä Pariisia vastaan." Maaliskuun 27. pnä hän julisti jälleen: „Virkaan astuessani tasavalta oli tosiasiana olemassa, ja olen vakavasti päättänyt pitää sen pystyssä." Todellisuudessa hän kukisti Lyonissa ja Marseillessa vallankumouksen[1] tasavallan nimessä, samalla kun hänen maajunkkerinsa Versaillesissa nostivat kovan melun jo pelkästään kuullessaan sanan „tasavalta". Tämän sankaritekonsa jälkeen hän lievensi olevan tosiasian pelkäksi oletetuksi tosiasiaksi. Orleansin prinssit, jotka hän varovaisuussyistä oli toimittanut pois Bordeaux'sta, saivat nyt julkisesti lakia rikkoen vehkeillä vapaasti Dreux'ssa. Myönnytykset, joista Thiers oli antanut toiveita Pariisin ja maaseudun edustajain kanssa

[1] Kohta vuoden 1871 maaliskuun 18. päivän jälkeen Lyonissa ja Marseillessa oli vallankumouksellisia kapinoita, joiden tarkoituksena oli Kommuunin julistaminen. Thiersin hallituksen toimesta kapinat kukistettiin. *Toim.*

pitämissään loputtomissa kokouksissa — niin kovin ristiriitaisia kuin hänen lupailunsa sävyltään ja väriltään olivatkin —, päätyivät lopulta aina siihen, että hänen kostonsa rajoittuu todennäköisesti „kouralliseen rikoksellisia, jotka olivat osallistuneet Clément Thomas'n ja Lecomten murhaamiseen". Sen ehtona oli täysin ymmärrettävästi se, että Pariisi ja Ranska tunnustavat herra Thiersin peruuttamattomasti tasavalloista parhaaksi, niin kuin hän itse oli vuonna 1830 tehnyt Louis Philippen suhteen. Ja nuo myönnytykset — hän ei tyytynyt vain huolehtimaan siitä, että ne tehtiin kyseenalaisiksi niissä virallisissa selityksissä, joita hänen ministerinsä antoivat niistä kansalliskokouksessa; ei, hän käytti myös Dufaureaan. Dufaure, tämä vanha orleanistiasianajaja, oli aina piiritystilan aikana ollut ylituomarina niinkuin nyt 1871 Thiersin aikana, niin myös 1839 Louis-Philippen aikana ja 1849 Louis Bonaparten presidenttinä ollessa. Silloin kun hän ei ollut ministerinä, hän kartutti rikkauksiaan puolustamalla Pariisin kapitalisteja ja hankki poliittista pääomaa puhumalla niitä lakeja vastaan, joita itse oli ollut säätämässä. Nyt, tyytymättä siihen, että ajoi kansalliskokouksessa läpi koko joukon sortolakeja, joiden avulla Pariisin kukistumisen jälkeen piti hävitettämän viimeisetkin tasavaltalaisen vapauden jäännökset Pariisista — hän osoitti jo ennakolta Pariisin kohtalon lyhentämällä mielestään kovin pitkäveteistä oikeudenkäyntiä sotaoikeuksissa ja saattamalla voimaan vastaleivotun drakonisen maastakarkotuslain. Lakkauttaessaan kuolemanrangaistuksen valtiorikoksista vuoden 1848 vallankumous oli korvannut sen maastakarkotuksella. Louis Napoleon ei uskaltanut ainakaan avoimesti entistää giljotiinin valtaa. Junkkerikokouksen, joka ei vielä rohjennut edes vihjaillakaan sellaista, että pariisilaiset eivät olleet kapinallisia, vaan murhamiehiä, täytyi sen vuoksi Pariisiin kohdistuvassa alustavassa kostossaan rajoittua Dufauren uuteen maastakarkotuslakiin. Näissä oloissa Thiersin olisi ollut mahdotonta jatkaa sovintokomediaansa näin kauan, jollei — mitä hän juuri tahtoikin — se olisi saanut raivostumaan maajunkkereita, jotka tylsäjärkisyydessään eivät ymmärtäneet koko peliä eivätkä sitä, että hänen teeskentelynsä, vilpillisyytensä ja vitkuttelunsa oli välttämätöntä.

Pitäen silmällä tulevia huhtikuun 30. pn kunnallisvaaleja Thiers esitti 27. pnä erään suurista sovintonäytelmistään. Vuodattaessaan sentimentaalisia fraasejaan hän kesken kaiken huudahti kansalliskokouksen puhujalavalta: „On olemassa vain yksi salaliitto tasavaltaa vastaan — Pariisin salaliitto, joka pakottaa meidät vuodattamaan ranskalaisten verta. Toistan kuitenkin vielä ja vielä kerran: laskekoot syntiset aseensa ne, jotka niitä kantavat, ja rangaistuksen tulee heti estämään rauhanteko, jonka ulkopuolelle jää vain pieni rikollisjoukko." Maajunkkerien

kiivaisiin välihuutoihin hän vastasi: „Sanokaa minulle, hyvät herrat, pyydän sitä hartaasti, olenko väärässä? Käykö teidän todella sääliksi, että saatoin sanoa totuuden mukaisesti, että rikollisia on vain kourallinen? Eikö se ole onni onnettomuudessamme, että sellaiset ihmiset, jotka saattoivat vuodattaa Clément Thomas'n ja kenraali Lecomten verta, ovat vain harvoja poikkeuksia?"

Ranska oli kuitenkin kuuro Thiersin puheille, joiden hän itseään imarrellen luuli tehoavan kuin parlamentaarisen seireeninlaulun. Niistä 700 000 kunnanvaltuutetusta, jotka valittiin Ranskalle jääneissä 35 000 kunnassa, yhtyneiden legitimistien, orleanistien ja bonapartistien osalle tuli vajaat 8 000. Vaaleja seuranneiden täydennys- ja uusintavaalien tulos oli vielä epäsuotuisampi heille. Kansalliskokous, sen sijaan, että se olisi saanut maaseudulta niin kipeästi kaipaamaansa aineellista tukea, kadotti viimeisenkin oikeutensa esiintyä siveellisenä voimana: oikeutensa pitää itseään Ranskan yleisen tahdon ilmauksena. Ja tappion täydennykseksi Ranskan kaikkien kaupunkien vastavalitut valtuutetut uhkasivat kutsua koolle Bordeaux'hon kokouksen Versaillesin kansalliskokouksen vastapainoksi.

Näin ollen koitti kauan odotettu Bismarckin ratkaisevan esiintymisen hetki. Valtiaan äänellä hän käski Thiersiä lähettämään viivyttelemättä Frankfurtiin valtuutettuja lopullista rauhantekoa varten. Totellen nöyrästi herransa ja mestarinsa käskyä Thiers kiirehti lähettämään matkaan koetellun Jules Favrensa sekä tämän avuksi Pouyer-Quertier'n. Pouyer-Quertier, „etevä" rouenilainen puuvillatehtailija, joka oli toisen keisarikunnan innokas, jopa orjamainenkin kannattaja, ei ollut tuossa keisarikunnassa milloinkaan havainnut vääräksi mitään muuta, paitsi Englannin kanssa solmitun kauppasopimuksen, joka vahingoitti hänen omia tehtailijanetujaan. Tuskin oli Thiers Bordeaux'ssa nimittänyt hänet rahaministeriksi, kun hän jo moitiskeli tuota „onnetonta" sopimusta, vihjaili, että se piakkoin puretaan, ja olipa vielä niinkin hävytön, että yritti, joskin tuloksetta (koska oli tehnyt laskelmansa Bismarckia huomioonottamatta), saattaa heti jälleen voimaan Elsassia vastaan suunnatut vanhat suojelustullit, koska, kuten hän sanoi, mitkään voimassaolevat kansainväliset sopimukset eivät olleet estämässä sitä. Tämä mies, joka vastavallankumouksessa näki keinon työpalkkojen alentamiseksi Rouenissa ja ranskalaisten maakuntien luovuttamisessa keinon tavarainsa hintojen korottamiseksi Ranskassa,— eikö hän ollutkin kuin luotu kyllin arvoisaksi toveriksi Jules Favrelle tämän viimeisessä, koko hänen työnsä kruunaavassa petoksessa?

Kun tämä mainio valtuusmiespari saapui Frankfurtiin, Bismarck tiuskasi heille heti komennon: Joko keisarikunnan

entistäminen tai rauhanehtojeni ehdoton hyväksyminen! Näissä rauhanehdoissa vaadittiin sotakorvauksen maksuaikojen lyhentämistä ja Pariisin linnoitusten jäämistä preussilaisten joukkojen miehittämiksi niin kauaksi aikaa, kunnes Bismarck voi selittää olevansa tyytyväinen Ranskan asiaintilaan. Täten Preussi tunnustettiin ylimmäksi erotuomariksi Ranskan sisäisissä asioissa! Bismarck puolestaan oli valmis Pariisin likvidoimiseksi päästämään vankeudesta bonapartelaisarmeijan ja antamaan sille suoranaiseksi avuksi keisari Vilhelmin joukkoja. Sanansa vakuudeksi hän asetti ensimmäisen sotakorvauserän maksun riippuvaiseksi Pariisin „rauhoittamisesta". Thiers ja hänen valtuusmiehensä ahmaisivat tietysti mielellään sellaisen syötin. He allekirjoittivat sopimuksen toukokuun 10. pnä ja hankkivat sille kansalliskokouksen vahvistuksen jo toukokuun 21. pnä.

Rauhanteon jälkeen siihen saakka, kunnes bonapartelaisjoukot saapuivat vankeudesta, Thiers tunsi olevansa pakotettu jatkamaan sovintokomediaansa sitäkin suuremmalla syyllä, kun hänen tasavaltalaiset kätyrinsä kaipasivat kipeästi tekosyytä ummistaakseen silmänsä näkemästä Pariisin verilöylyn valmisteluja. Vielä toukokuun 8. pnä vastasi hän eräälle sovintoa tahtovalle keskiluokan lähetystölle: „Heti kun kapinalliset suostuvat antautumaan, Pariisin portit tullaan avamaan viikoksi selko selälleen kaikille muille paitsi kenraalien Clément Thomas'n ja Lecomten murhaajille."

Muutamaa päivää myöhemmin, kun maajunkkerit vaativat kiivastuneina häntä vastaamaan tästä lupauksesta, hän kieltäytyi kaikista selityksistä, huomauttaen kuitenkin paljonpuhuvasti: „Sanon teille, että joukossanne on malttamattomia, joilla on liian kiire. Heidän on odotettava vielä kahdeksan päivää; kahdeksan päivän kuluttua ei enää ole mitään vaaraa, ja tehtävä on silloin vastaava heidän rohkeuttaan ja heidän kykyjään." Heti kun MacMahon saattoi luvata, että hän pian marssii Pariisiin, Thiers selitti kansalliskokoukselle, että hän „astuu Pariisiin *laki* kädessään ja vaatii täyttä sovitusta niiltä kurjilta, jotka ovat vuodattaneet sotamiesten verta ja hävittäneet julkisia muistomerkkejä." Kun ratkaisun hetki koitti, hän sanoi kansalliskokoukselle: „Olen oleva armoton"; Pariisille hän sanoi, että sen tuomio on julistettu, ja omille bonapartelaisille maantierosvoilleen, että heillä oli esivallan lupa kostaa Pariisille mielensä mukaan. Vihdoin, kun petos toukokuun 21. pnä oli avannut Pariisin portit kenraali Douaylle, Thiers paljasti toukokuun 22. pnä maajunkkereilleen sovintokomediansa „tarkoituksen", jota nämä itsepintaisesti eivät olleet tahtoneet käsittää. „Muutamia päiviä sitten sanoin teille, että olemme lähestymässä *päämääräämme;* tänään tulin tänne sanoakseni teille, että *päämäärä* on saavutettu. Järjestys, oikeus ja sivilisaatio ovat vihdoinkin voittaneet."

Niin, sitä se oli. Porvarillisen järjestelmän sivilisaatio ja oikeus esiintyvät todellisessa, pahaaennustavassa valaistuksessaan heti, kun tämän järjestelmän orjat nousevat kapinaan herrojansa vastaan. Silloin tuo sivistys ja oikeus muuttuu peittelemättömäksi raakalaisuudeksi ja laittomaksi kostoksi. Rikkauden anastajain ja sen tuottajain välisen luokkataistelun jokainen uusi kriisi osoittaa tuon tosiasian yhä näkyvämmin. Vuoden 1871 sanoinkuvaamattoman halpamaisuuden rinnalla kalpenevat jopa nekin kauhuntyöt, jotka porvaristo suoritti kesäkuussa 1848. Siinä uhrautuvassa sankarillisuudessa, jota Pariisin väestö — miehet, vaimot ja lapset — osoitti jatkaessaan kahdeksan päivää taisteluaan sen jälkeen, kun versaillesilaiset olivat murtautuneet Pariisiin, kuvastuu sen asian suuruus yhtä kirkkaasti kuin sotilaiden helvetillisissä teoissa kuvastuu, mitä on hengeltään se sivilisaatio, jonka palkattuja esitaistelijoita ja kostajia he olivat. Kunniaa ansaitseva on tosiaan se sivilisaatio, jonka elinkysymyksenä oli se, mihin panna jo taistelun jälkeen tappamiensa ihmisten ruumisröykkiöt!

Löytääksemme jotain, mikä vetää vertoja Thiersin ja hänen verikoiriensa edesottamuksille, meidän on palattava Sullan ja Rooman kummankin triumviraatin aikoihin. Samaa kylmäveristä joukkomurhaamista; samaa välinpitämättömyyttä ikään ja sukupuoleen nähden murhatyössä; sama järjestelmällisyys vankien kiduttamisessa; samaa vainoamista, joka tällä kerralla kohdistuu kuitenkin kokonaista luokkaa vastaan; samaa hurjaa piilottautuneiden johtomiesten jahtaamista, jottei kukaan heistä pääsisi pakoon; samanlaista poliittisten ja persoonallisten vihamiesten ilmiantamista; samaa välinpitämättömyyttä hakattaessa kuoliaaksi ihmisiä, joilla ei ollut mitään yhteyttä taisteluun. Ero on vain siinä, että roomalaisilla ei vielä ollut mitraljöösejä vangittujen joukoittaista surmaamista varten ja että heillä ei ollut „kädessään lakia" eikä huulillaan sanaa „sivilisaatio".

Ja näiden häpeätekojen jälkeen katsokaa tämän porvarillisen sivilisaation toistakin, vieläkin inhottavampaa puolta, jota sen oma sanomalehdistö on kuvannut!

Erään lontoolaisen tory-puolueen lehden Pariisin kirjeenvaihtaja kirjoittaa: „Kauempana kajahtelee vielä yksityisiä laukauksia; oman onnensa nojaan jätetyt haavoittuneet tekevät kuolemaa Père Lachaisen hautausmaalla; 6 000 kapinallista harhailee epätoivon kuolemantuskassa katakombien salakäytävissä ja kaduilla näkee ajettavan onnettomia, jotka sitten ammutaan joukoittain mitraljööseillä. On kuohuttavaa nähdä samaan aikaan, miten kahvilat ovat tupaten täynnä absintinjuojia, biljardin- ja dominonpelaajia, nähdä, miten kokotit maleksivat pitkin bulevardeja, ja kuulla, miten äänekäs mässäyksen humu kaikuu

loistoravintolain yksityishuoneista rikkoen öisen hiljaisuuden". Herra Edouard Hervé kirjoittaa Kommuunin lakkauttamassa versaillesilaisten „Journal de Paris" lehdessä: „Tapa, millä Pariisin väestö (!) eilen ilmaisi tyytyväisyytensä, oli tosiaankin enemmän kuin kevytmielinen, ja me pelkäämme, että tilanne ajan oloon pahenee. Pariisi on nyt juhla-asussa, mikä totisesti on sopimatonta, ja siitä on tehtävä loppu, ellemme halua, että meitä tullaan nimittämään „rappioajan pariisilaisiksi" ". Ja sitten hän lainaa Tacitukselta seuraavan kohdan: „Ja kuitenkin tuon hirvittävän taistelun jälkeisenä aamuna ja jopa ennen taistelun päättymistäkin halpamainen ja irstaileva Rooma alkoi jälleen rypeä siinä hekuman suossa, joka mädätti sen ruumiin ja tahrasi sen sielun — alibi proelia et vulnera, alibi balnea popinaeque (täällä taisteluja ja haavoja, tuolla kylpylöitä ja ravintoloita)." — Herra Hervé unohtaa vain, että „Pariisin väestö", josta hän puhuu, on Thiersin Pariisin väkeä, niitä ranskalaisfiluureja, jotka joukoittain palasivat Versaillesista, Saint-Denis'stä, Rueil'sta ja Saint-Germainistä, todella „rappioajan Pariisi".

Tämä työn orjuutukseen perustuva häpeällinen sivilisaatio, joka kerta kun se juhlii uuden paremman yhteiskunnan uhrautuvaisista esitaistelijoista saamaansa veristä voittoa, vaimentaa teurasuhriensa huudot vainohuudoilla ja parjauksella, joka toistuu kaikuna kautta maailman. Kommuunin valoisa työläisten Pariisi muuttuu „järjestyksen" verikoirien käsissä äkkiä joksikin paholaisten pesäksi. Entä mitä tämä tavaton muutos todistaa kaikkien maiden porvarien mielestä? Ei muuta kuin että Kommuuni oli tehnyt salaliiton sivilisaatiota vastaan! Pariisin kansa uhraa antaumuksellisesti henkensä Kommuunin puolesta; missään aikaisemmassa taistelussa surmansa saaneiden lukumäärä ei ole ollut niin suuri. Mitä se todistaa? Ei muuta kuin että Kommuuni ei ollut kansan oma hallitus, vaan pienen rikolliskoplan väkivaltaa! Pariisin naiset antavat ilomielin elämänsä barrikadeilla ja mestauspaikoilla. Mitä se todistaa? Ei muuta kuin että Kommuunin pahahenki oli tehnyt heistä Megeiroita ja Hekateita! Kommuunin maltillisuutta, jota se osoitti kaksikuukautisen ehdottoman herruutensa aikana, voidaan verrata vain siihen sankaruuteen, jota se osoitti puolustautuessaan. Mitä se todistaa? Ei muuta kuin että Kommuuni kahden kuukauden ajan visusti salasi maltillisuuden ja inhimillisyyden naamarilla perkeleellisen verenhimonsa päästäkseen sen kuolinkamppailun hetkellä valloilleen!

Työläisten Pariisin puolustautuessa sankarillisen itseuhrautuvaisesti joutui samalla liekkien saaliiksi rakennuksia ja muistomerkkejä. Kun proletariaatin orjuuttajat raatelevat palasiksi sen elävää ruumista, niin älkööt luulko, että he saavat voittokulussa palata asuinsijainsa koskemattomien seinien sisälle. Versaille-

sin hallitus huutaa: „Murhapoltto! ja kuiskaa tuon iskusanan kaikille kätyreilleen etäisimpiä kyliä myöten, jotta sen vastustajia vainottaisiin epäiltyinä ammattimurhapolttajiksi. Koko maailman porvaristo katselee mielellään taistelun *jälkeen* suoritettua joukkoteurastusta, mutta kauhistuu kodin „häpäisemistä"!

Kun hallitukset antavat sotalaivastoilleen virallisen luvan „tappaa, *polttaa* ja hävittää", niin onko se lupa murhapolttoihin? Kun brittiläiset joukot hillittömyydessään polttivat Washingtonin Kapitolin ja Kiinan keisarin kesäpalatsin, niin oliko se murhapoltto? Kun preussilaiset, ei suinkaan sotilaallisista syistä, vaan pelkästään vihoissaan ja kostonhimossaan, paloöljyä käyttäen polttivat kaupunkeja, kuten esim. Chateaudunin, ja lukemattomia kyliä, niin oliko se murhapoltto? Kun Thiers kuusi viikkoa pommitti Pariisia vakuuttaen, että hän tahtoi sytyttää vain sellaiset talot, missä oli ihmisiä, niin oliko se murhapoltto? Sodassa on tuli täysin oikeellinen ase. Rakennuksia, jotka vihollinen on miehittänyt, pommitetaan tarkoituksena sytyttää ne palamaan. Jos puolustajain täytyy ne jättää, he itse sytyttävät ne palamaan, jotta hyökkääjä ei voisi käyttää niitä tukikohtina. Poroksi polttaminen on aina ollut maailman kaikkien säännöllisten armeijain taistelurintamilla sijainneitten rakennusten ehdottomana kohtalona. Mutta sodassa, jota sorretut käyvät sortajiaan vastaan ja joka on historian ainoaa oikeutettua sotaa, sellaista ei millään muotoa saisi tapahtua! Kommuuni käytti tulta puolustuskeinonaan tämän sanan ahtaimmassa merkityksessä. Se käytti sitä sulkeakseen versaillesilaisten joukoilta ne pitkät, suorat kadut, joita Haussmann oli tarkoituksellisesti aukonut tykkitulta varten; se käytti tulta turvatakseen peräytymisensä, samoin kuin versaillesilaiset hyökätessään käyttivät granaatteja, jotka hävittivät vähintään yhtä paljon taloja kuin Kommuunin tuli. Nytkin on yhä kiistanalaista, mitkä talot olivat puolustajien ja mitkä hyökkääjien sytyttämiä. Ja puolustajat turvautuivat tulenkäyttöön vasta sitten, kun versaillesilaiset joukot jo olivat aloittaneet vankiensa joukkomurhaamisen.— Lisäksi Kommuuni oli jo aikoja ennen ilmoittanut julkisesti, että se äärimmäisyyksiin pakotettuna tulisi hautaantumaan Pariisin raunioihin ja tekemään Pariisista toisen Moskovan; niinhän puolustushallituskin oli aikoinaan luvannut tehdä, tosin vain petoksensa peittämiseksi. Juuri tätä tarkoitusta varten Trochu oli hankkinut tarpeellisen määrän paloöljyä. Kommuuni tiesi, että sen vastustajat eivät rahtuakaan piitanneet Pariisin väestön hengestä, mutta omista Pariisissa olevista rakennuksistaan he kylläkin olivat huolissaan. Ja Thiers puolestaan oli selittänyt, että hän on kostava säälimättömästi. Heti kun toisaalta hänen armeijansa oli taisteluvalmiina ja toisaalta preussilaiset olivat katkaisseet ulospääsytiet, hän huudahti: „Tulen olemaan säälimätön! Rangaistus on

oleva täydellinen, oikeus ankara." Jos Pariisin työläisten teot olivat vandalismia, niin ne olivat epätoivoista puolustautumisvandalismia eivätkä voitonriemun vandalismia, jollaiseen kristityt syyllistyivät hävittäessään pakanallisen antiikin todella korvaamattomia taideteoksia; ja yksinpä tämänkin vandalismin ovat historioitsijat selittäneet oikeutetuksi välttämättömänä ja suhteellisesti vähäpätöisenä momenttina uuden, nousevan yhteiskunnan ja vanhan, häviävän yhteiskunnan välisessä jättiläistaistelussa. Ja vielä vähemmän muistutti Kommuunin vandalismi Haussmannin vandalismia, joka hävitti historiallisen Pariisin tehdäkseen tilaa veijarien Pariisille.

Entä Kommuunin suorittama kuudenkymmenen neljän panttivangin ja erikoisesti Pariisin arkkipiispan surmaaminen! — Porvaristo ja sen armeija olivat kesäkuussa 1848 ottaneet uudelleen käytäntöön jo aikoja sitten sodankäynnistä hävinneen tavan — turvattomien vankien ampumisen. Tätä raakamaista tapaa on sittemmin suuremmassa tai vähemmässä määrässä käytetty nujerrettaessa kansankapinoita Euroopassa ja Intiassa, mikä todistaa sen olleen todellista „sivilisaation edistymistä"! Toisaalta preussilaiset olivat Ranskassa herättäneet jälleen henkiin tavan ottaa panttivankeja — viattomia ihmisiä, jotka hengellään vastasivat heille muiden töistä. Kun Thiers, kuten olemme nähneet, jo heti sodan alussa otti käytäntöön inhimillisen tavan ampua vangiksi joutuneita kommunardeja, niin Kommuunilla ei puolestaan ollut muuta keinoa suojata näiden vankien henkeä kuin ottaa preussilaisten tapaan panttivankeja. Mutta näiden panttivankien elämä oli jo moneen kertaan menetetty, koska versaillesilaiset jatkuvasti ampuivat vankejaan. Miten voitiin heitä enää kauemmin säästää sen verilöylyn jälkeen, jolla MacMahonin pretoriaanit[1] juhlivat Pariisiintuloaan? Pitikö porvaristohallituksen hillitöntä raakuutta vastaan suunnatun viimeisenkin vastatoimenpiteen — panttivankien ottamisen — jäädä vain pelkäksi leikinteoksi? Piispa Darboyn todellinen murhaaja on Thiers. Kommuuni oli kerran toisensa jälkeen tarjoutunut vaihtamaan arkkipiispan ja päälle päätteeksi koko joukon muita pappeja yksistään Blanquihin, jonka Thiers oli pidättänyt. Thiers kieltäytyi itsepintaisesti. Hän tiesi, että antamalla Blanquin hän antaisi Kommuunille pään, kun sitä vastoin arkkipiispa palvelisi hänen tarkoituksiaan parhaiten — ruumiina. Thiers matki tässä tapauksessa Cavaignacia. Minkä hirmuhuudon päästivätkään kesäkuussa 1848 Cavaignac ja hänen järjestysmiehensä leimatessaan kapinalliset arkkipiispa Affren mur-

[1] *Pretoriaaneiksi* sanottiin muinaisessa Roomassa sotapäällikön tai keisarin omaa ja hänen ylläpitämäänsä henkivartijakaartia, joka nautti erilaisia etuoikeuksia. Tässä tarkoitetaan pretoriaaneilla Versaillesin sotaväkeä. *Toim.*

haajiksi! Ja kuitenkin he tiesivät vallan hyvin, että arkkipiispan olivat ampuneet järjestyspuolueen sotamiehet. Jacquemet, arkkipiispan pääapulainen, oli välittömästi tuon teon jälkeen antanut heille siitä julkisen todistuksensa.

Koko tämä parjauskampanja, jonka järjestyspuolue on aina verijuhliensa jälkeen aloittanut uhrejansa vastaan, todistaa vain sitä, että nykyinen porvari pitää itseään entisen feodaaliherran laillisena seuraajana, feodaaliherran, joka katsoi olevansa oikeutettu käyttämään plebeijejä vastaan mitä hyvänsä asetta, jota vastoin jonkin aseen oleminen plebeijien käsissä oli jo sellaisenaan rikos.

Vallassaolevan luokan salaliitto vallankumouksen kukistamiseksi muukalaisvalloittajan turvin käydyn kansalaissodan avulla, salaliitto, jonka jälkiä olemme seuranneet syyskuulta alkaen aina siihen asti, kunnes MacMahonin pretoriaanit marssivat St. Cloud'n portista kaupunkiin — tämä salaliitto huippeni Pariisin verilöylyksi. Bismarck katselee tyytyväisenä Pariisin raunioita pitäen niitä ehkä „ensimmäisenä eränä" siitä yleisestä suurkaupunkien hävityksestä, jota hän oli hartaasti toivonut jo ollessaan vain tavallinen maajunkkeri Preussin vuoden 1849 „Chambre introuvablessa". Hän katselee tyytyväisenä Pariisin proletaarien ruumiita. Hänestä se ei ole vain vallankumouksen poisjuurimista, vaan samalla myös Ranskan poisjuurimista, jolta nyt tosiaankin on katkaistu kaula, vieläpä Ranskan oman hallituksen toimesta. Pintapuolisena, kuten kaikki menestyvät valtiomiehet, hän näkee vain tämän valtavan historiallisen tapahtuman ulkokuoren. Onko milloinkaan aikaisemmin historian näyttämöllä esiintynyt voittajaa, joka olisi kruunannut voittonsa esiintymällä ei ainoastaan voitetun hallituksen santarmina, vaan vieläpä palkattuna salamurhaajana? Preussin ja Pariisin Kommuunin välillä ei ollut sotaa. Päinvastoin, Kommuuni oli hyväksynyt rauhan ennakkoehdot ja Preussi oli julistautunut puolueettomaksi. Preussi ei siis ollut sotaakäyvä puoli. Se toimi kuin salamurhaaja, pelkurimainen salamurhaaja, koska se ei antautunut mihinkään vaaraan, kuin palkattu salamurhaaja, koska se jo ennakolta oli tehnyt 500 miljoonan suuruisen verirahan suorittamisen riippuvaiseksi Pariisin kukistamisesta. Ja niin tuli vihdoinkin ilmi tuon sodan todellinen luonne, sodan, jonka kaitselmus oli järjestänyt kurittaakseen hurskaan ja siveellisen Saksan avulla jumalatonta ja irstailevaa Ranskaa! Ja tämä, yksinpä muinaisajankin juristien kannalta katsoen ennenkuulumaton kansainvälisen oikeuden loukkaaminen, minkä olisi pitänyt saada Euroopan „sivistyneet" hallitukset julistamaan kansainkiroukseen pelkkänä Pietarin hallituksen aseena ollut rikollinen Preussi, on sen sijaan pannut ne vain harkitsemaan, eikö olisi syytä jättää Versaillesin pyövelin käsiin niitäkin

harvoja teurasuhreja, joiden oli onnistunut paeta Pariisia ympäröineen kaksinkertaisen vartioketjun läpi!

Sellainen ennenkuulumaton tapaus, että uuden ajan valtavimman sodan jälkeen voittanut ja voitettu armeija liittoutuvat teurastaakseen yhdessä proletariaattia, ei todista, kuten Bismarck uskoi, nousemaan pyrkivän uuden yhteiskunnan lopullista kukistamista, vaan se todistaa vanhan porvarillisen yhteiskunnan täydellistä lahoamista. Suurimpana herooisena nousuna, mihin tämä vanha yhteiskunta vielä kykeni, oli kansallinen sota, ja sekin osoittautuu nyt pelkäksi hallituksen huijaukseksi, jonka ainoana tarkoituksena oli lykätä tuonnemmaksi luokkataistelua ja josta luovuttiin heti kun luokkataistelu kärjistyi kansalaissodaksi. Luokkaherruus ei enään kykene piiloutumaan kansalliseen univormuun; kansalliset hallitukset ovat *yksimielisiä* vastustaessaan proletariaattia!

Vuoden 1871 helluntain jälkeen ei voi enää olla rauhaa eikä aselepoa Ranskan työläisten ja heidän työntuotteidensa anastajain välillä. Palkkasotaväen rautakoura saattanee ehkä jonkin aikaa pitää molemmat luokat samassa puristuksessa. Mutta niiden taistelu on puhkeava uudelleen ja laajeneva yhä enemmän, eikä voi olla mitään epäilystä siitä, kuka on oleva lopullinen voittaja — harvalukuiset anastajat vaiko valtavana enemmistönä olevat työtätekevät. Ja Ranskan työläiset muodostavat vain koko nykyajan proletariaatin etujoukon.

Samalla kun Euroopan hallitukset ovat Pariisin suhteen osoittaneet luokkaherruuden kansainvälisen luonteen, ne parkuvat, että Kansainvälinen Työväenliitto — työn kansainvälinen järjestö pääoman yleismaailmallista salaliittoa vastaan — on tämän kaiken onnettomuuden pääsyy. Thiers on syyttänyt sitä työn hirmuvaltiaaksi, joka esittää itsensä työn vapauttajaksi. Picard on käskenyt katkaisemaan Internationalen ranskalaisen osaston kaikki yhteydet ulkomaisiin Internationalen osastoihin; kreivi Jaubert, vuoden 1835 aikainen Thiersin vanha, muumioksi muuttunut rikostoveri, on julistanut, että kaikkien hallitusten päätehtävä on hävittää perinjuurin Internationale. Kansalliskokouksen maajunkkerit ulvovat kuorossa sitä vastaan, ja koko Euroopan lehdistö yhtyy tähän kuoroon. Eräs arvossapidetty ranskalainen kirjailija, jolla ei ole mitään yhteyttä Liittoomme on sanonut: „Kansalliskaartin keskuskomitean jäsenet ja suurin osa Kommuunin jäsenistä ovat Kansainvälisen Työväenliiton toimeliaimpia, ymmärtäväisimpiä ja tarmokkaimpia päitä... henkilöitä, jotka ovat ehdottoman rehellisiä, vilpittömiä, ymmärtäväisiä, täynnä innostusta, puhtaita ja kiihkomielisiä tämän sanan *myönteisessä* merkityksessä”. Poliisihengen kyllästämä porvarin järki kuvittelee tietysti Kansainvälistä Työväenliittoa eräänlaiseksi salaseuraksi, jonka keskusvirasto aika ajoin komentaa

toimeenpanemaan kapinoita milloin missäkin maassa. Yhdistyksemme on itse asiassa kuitenkin vain kansainvälinen side, joka yhdistää sivistyneen maailman eri maiden edistyneimmät työläiset. Missä tahansa, missä muodossa tahansa ja missä oloissa tahansa luokkataistelu kulloinkin ilmeneekin, niin on luonnollista, että Liittomme jäsenet ovat eturivissä. Maaperänä, jossa Liittomme kasvaa, on itse nykyaikainen yhteiskunta. Tätä Liittoa ei voida hävittää, vuodatettakoon verta miten paljon tahansa. Hävittääkseen sen hallitusten täytyisi ennen kaikkea hävittää työhön kohdistuva pääoman pakkovalta, siis oman loismaisen olemassaolonsa edellytys.

Työläisten Pariisia ja sen Kommuunia tullaan aina juhlimaan uuden yhteiskunnan mainehikkaana airueena. Sen marttyyrien muisto tulee aina säilymään työväenluokan sydämessä. Sen pyövelit historia on jo nyt naulinnut siihen häpeäpaaluun, josta heitä eivät pysty vapauttamaan heidän pappiensa mitkään rukoukset.

Lontoo, toukokuun 30. pnä 1871

Liitteitä

I

„Vankikolonna pysäytettiin Avenue Uhrich-kadulla ja rivistettiin neli- ja viisihenkisiin riveihin jalkakäytävälle, rintama kadulle päin. Kenraali, markiisi de Galliffet, ja hänen esikuntansa laskeutuivat alas ratsujen selästä ja tarkastivat rivistön alkaen vasemmalta siiveltä. Kenraali kulki vitkaan rivejä tarkastellen; silloin tällöin hän pysähtyi, kosketti jotakuta miestä olkapäähän tai viittasi jonkun miehen taemmista riveistä esiin. Tällä tavoin valikoidut siirrettiin enimmäkseen sen pitemmittä puheitta keskikadulle, missä heistä pian muodostui erillinen ryhmä... Oli ilmeistä, että tässä oli melkoinen sija erehdyksille. Eräs ratsastava upseeri kiinnitti kenraalin huomiota erääseen mieheen ja naiseen, syyttäen heitä jostakin erikoisesta pahasta työstä. Nainen syöksyi esiin riveistä, lankesi polvilleen ja kädet ojennettuina vakuutti kiihkeästi olevansa viaton. Kenraali odotti hetkisen ja sanoi sitten täysin levollisin ilmein ja asentoaan muuttamatta: „Rouva, olen käynyt kaikissa Pariisin teattereissa, ei maksa vaivaa näytellä huvinäytelmää (il ne vaut pas le peine de jouer la comédie)" ...Tuona päivänä kenenkään ei ollut hyvä olla vierustoveriaan huomattavasti isompi, likaisempi, puhtaampi, vanhempi tai rumempi. Erään miehen suhteen huomasin erikoisesti, että nopeasta lähdöstään tästä maallisesta murheenlaaksosta hänen oli kiittäminen ilmeisestikin vain sisäänlyötyä

nenäänsä... Kun tällä tavoin oli valikoitu toista sataa henkeä ja eräs sotilasryhmä määrätty ampumaan, muu vankikolonna marssi edelleen, noiden valikoitujen jäädessä paikalle. Muutamia minuutteja myöhemmin alkoi takanamme kuulua ammuntaa, jota — lyhyin väliajoin — kesti yli neljännestunnin. Se oli näiden umpimähkään tuomittujen teloitusta."— Pariisin kirjeenvaihtaja, „Daily News", kesäkuun 8. pnä.— Tämä Galliffet, „vaimonsa Alfons, vaimonsa, joka oli niin tunnettu ruumiinsa häpeämättömästä näytteille asettamisesta toisen keisarikunnan orgioissa", oli sodan aikana tunnettu ranskalaisen vänrikki Pistolin nimellä.

„Varovainen „Temps" [1] lehti, joka ei suinkaan ole sensaatiohaluinen, on julkaissut hirvittävän kertomuksen ihmisistä, jotka puolikuoliaiksi ammuttuina haudattiin ennen kuolemaansa. St. Jacques-la-Bouchièrin luona olevalle aukiolle haudattiin suuri joukko ihmisiä, joista monet peitettiin vain ohuella multakerroksella. Päivällä katuhälinä voitti kaikki muut äänet, mutta yön hiljaisuudessa herätti läheisten talojen asukkaat hiljainen voihkina, ja aamulla nähtiin nyrkkiin puristetun käden pistävän esiin maasta. Tästä oli seurauksena, että ruumiit käskettiin kaivamaan uudelleen esiin... En epäile lainkaan sitä, että monia haavoittuneita haudattiin elävältä. Erään tapauksen voin todistaa. Kun Brunel rakastettuineen toukokuun 24. pnä ammuttiin erään talon pihalla Vendôme-torin varrella, jätettiin heidät siihen 27. pn iltaan asti. Kun vihdoin tultiin korjamaan ruumiita, huomattiin naisen vielä elävän ja hänet vietiin sidottavaksi. Vaikka häneen oli sattunut neljä kuulaa, ei hänellä enää ole hengenvaaraa." Pariisin kirjeenvaihtaja, „Evening Standard", kesäkuun 8. pnä.

II

Seuraava kirje julkaistiin Lontoon „Timesissa" [2] kesäkuun 13. pnä.

„Timesin" toimittajalle.

Hyvä Herra!

Kesäkuun 6. pnä 1871 on herra Jules Favre lähettänyt kaikille Euroopan valloille kiertokirjeen, missä hän kehottaa niitä vainoamaan Kansainvälistä Työväenliittoa ja tekemään siitä lopun. Muutamat huomautukset riittänevät osoittamaan tämän asiakirjan oikean laadun.

---

[1] *„Temps" („Aika")* — suuntaukseltaan liberaalinen jokapäiväinen vaikutusvaltainen ranskalainen lehti, ilmestyi Pariisissa vuodesta 1861 vuoteen 1943. *Toim.*

[2] *„Times" („Ajat")* — vaikutusvaltainen englantilainen suurlehti; perustettu 1788; 1870-luvulla oli suuntaukseltaan liberaalinen. *Toim.*

Jo Sääntöjemme johdannossa on ilmoitettu, että Internationale perustettiin syyskuun 28. pnä 1864 julkisessa kokouksessa, joka pidettiin St. Martin's Hallissa, Long Acressa, Lontoossa. Syistä, jotka hän itse parhaiten tuntenee, Jules Favre siirtää sen perustamisajan vuoteen 1862.

Valaistakseen pariaatteitamme hän väittää esittävänsä otteita „sen (Internationalen) maaliskuun 25. pnä 1869 julkaisemasta lentolehtisestä." Entä minkä hän esittää? Erään Internationaleen kuulumattoman yhdistyksen lentolehtisen. Tämäntapaisiin manöövereihin hän turvautui jo puolustaessaan vielä verraten nuorena asianajajana pariisilaista „National" lehteä, jota vastaan Cabet oli nostanut kanteen parjauksesta. Silloin hän väitti lukevansa otteita Cabet'n lentokirjasista, vaikka lukikin omia väliin kirjoittamiaan lauseita. Tämä silmänkääntötemppu paljastettiin kuitenkin oikeuden istunnossa ja, ellei Cabet olisi ollut niin sääliväinen, Favrea olisi rangaistu erottamalla hänet Pariisin asianajajakunnasta. Mikään niistä asiakirjoista, jotka hän esittää Internationalen asiakirjoiksi, ei ole Internationalen. Niinpä hän esim. sanoo: „Allianssi julistaa itsensä ateistiseksi, sanoo Lontoossa heinäkuussa 1869 perustettu Pääneuvosto." Pääneuvosto ei ole milloinkaan julkaissut sellaista asiakirjaa. Päinvastoin se julkaisi asiakirjan, jossa annuloitiin ne Allianssin — geneveläisen „L'Alliance de la Démocratie Socialiste" järjestön — perussäännöt, joita Jules Favre siteeraa.

Kiertokirjeessään, mikä on muka osaksi suunnattu myös keisarikuntaa vastaan, Jules Favre kertailee Internationalea vastaan vain niitä keisarikunnan yleisten syyttäjäin poliisitaruja, jotka tuon samaisen keisarikunnan tuomioistuintenkin edessä ovat rauenneet omaan tyhjyyteensä.

On tunnettua, että Internationalen Pääneuvosto molemmissa (heinäkuussa ja syyskuussa 1870 julkaisemissaan) silloista sotaa koskevissa adresseissaan paljasti Ranskaan kohdistuvat Preussin valloitussuunnitelmat. Herra Reitlinger, Jules Favren yksityissihteeri, kääntyi myöhemmin, mutta luonnollisesti turhaan, Pääneuvoston eräiden jäsenten puoleen pyytäen, että Pääneuvosto järjestäisi Bismarckia vastaan joukkomielenosoituksen kansallisen puolustuksen hallituksen hyväksi; erikoisesti pyydettiin, ettei tällöin puhuttaisi mitään tasavallasta. Jules Favren odotetun Lontooseen saapumisen yhteydessä tapahtuvan joukkomielenosoituksen valmistelut suoritettiin varmaankin mitä parhaimmassa tarkoituksessa, mutta vastoin Pääneuvoston tahtoa, sillä Pääneuvosto syyskuun 9. pnä antamassaan adressissa oli selvästi ja ennakolta varoittanut Pariisin työläisiä Jules Favresta ja hänen tovereistaan.

Mitä sanoisi Jules Favre, jos Internationalen Pääneuvosto vuorostaan lähettäisi Jules Favrea koskevan kiertokirjelmän kaikille Euroopan hallituksille, kehottaen niitä kiinnittämään erikoista huomiota asiakirjoihin, jotka herra Millière-vainaja julkaisi Pariisissa?

Kunnioittaen, Teidän nöyrin palvelijanne

John Hales

Kansainvälisen Työväenliiton
Pääneuvoston sihteeri

256, High Holborn, W. C., Lontoo, kesäkuun 12. pnä 1871

Artikkelissaan „Kansainvälinen Liitto ja sen päämäärät" lontoolainen „Spectator" hurskaana ilmiantajana siteeraa muita samantapaisia temppuja käyttäen ja jopa täydellisemminkin kuin Jules Favre yllämainittua „Allianssin" asiakirjaa muka Internationalen tuotteena. Hän tekee sen yksitoista päivää sen jälkeen, kun ylläoleva oikaisu oli julkaistu „Timesissa". Tämä ei meitä ihmetytä. Jo Fredrik Suuri tapasi sanoa, että kaikista jesuiitoista protestanttiset ovat pahimpia.

Kirjoittanut K. Marx huhti- — maaliskuussa 1871, vahvistettu Kansainvälisen Työväenliiton Pääneuvoston istunnossa toukokuun 30. pnä 1871

Julkaistiin ensi kerran erillisenä kirjasena Lontoossa 1871 englannin kielellä. Ilmestyi samaan aikaan myös saksaksi ja ranskaksi

Saksankielinen teksti julkaistiin erillisenä kirjasena Engelsin toimittamana ja hänen johdannollaan varustettuna Berliinissä 1891

Julkaistaan vuonna 1891 ilmestyneen saksalaisen painoksen tekstin mukaan

Suomennos saksasta

F. ENGELS

ASUNTOKYSYMYKSESTÄ

ESIPUHE TOISEEN PAINOKSEEN

Tämän teoksen muodostavat ne kolme kirjoitusta, jotka julkaisin leipzigiläisessä „Volksstaatissa" [1] vuonna 1872. Juuri siihen aikaan Saksaan satoi satamalla ranskalaisia miljardeja [2]; maksettiin valtionvelkoja, rakennettiin uusia linnoituksia ja kasarmeja, täydennettiin ase- ja varusvarastoja. Vapaat pääomat samoin kuin kierrossa oleva rahamäärä kasvoivat yhtäkkiä valtavasti, ja tuo kaikki tapahtui juuri sinä aikana, jolloin Saksa astui maailman areenalle suurena teollisuusmaana eikä vain „yhtenäisenä valtiona". Miljardit antoivat nuorelle suurteollisuudelle sangen voimakkaan sysäyksen; ennen kaikkea juuri ne saivat sodan jälkeen aikaan lyhyen ja illuusioista rikkaan kukoistuskauden ja sitä seuranneen valtavan romahduksen vuosina 1873—1874, mikä osoitti Saksan teollisuusmaaksi, joka kykenee esiintymään maailmanmarkkinoilla.

Aika, jolloin vanha kulttuurimaa suorittaa sellaisen, ja lisäksi myönteisten asianhaarojen jouduttaman, siirtymisen manufaktuurista ja pientuotannosta suurteollisuuteen, on tavallisesti myös „asuntopulan aikaa". Toisaalta maaseudun työläisten joukot joutuvat äkkiä vedetyiksi suuriin kaupunkeihin, jotka kehittyvät teollisuuskeskuksiksi; toisaalta näiden vanhojen kaupunkien asemakaavat eivät enää vastaa uuden suurteollisuuden ja vilkastuneen liikenteen vaatimuksia; laajennetaan entisiä ja rakennetaan uusia katuja, rakennetaan niille raitioteitä. Juuri

[1] *„Volksstaat" („Kansanvaltio")* — Saksan sosialidemokraattisen työväenpuolueen (eisenachilaisten) pää-äänenkannattaja; sitä julkaistiin Leipzigissä vuodesta 1869 vuoteen 1876. *Toim.*

[2] Tarkoitetaan sitä Ranskan Saksalle suorittamaa 5 miljardin fr. suuruista sotaveroa, jonka Frankfurtin rauhansopimus toukokuun 10. pnä 1871 oli säätänyt. *Toim.*

silloin, kun työläisiä virtasi joukoittain kaupunkeihin, niissä revittiin joukkomitassa hajalle työläisasumuksia. Siitä johtui niin työläisten kuin myös työläisasiakaskunnan varassa olevien pikkukauppiaiden ja käsityöläisten äkillinen asuntopula. Niissä kaupungeissa, jotka syntyivät alusta pitäen teollisuuskeskuksina, tuo asuntopula on miltei tuntematon. Sellaisia ovat Manchester, Leeds, Bradford, Barmen-Elberfeld. Sitä vastoin Lontoossa, Pariisissa, Berliinissä ja Wienissä asuntopula kärjistyi aikoinaan tavattomasti ja on edelleenkin suurimmaksi osaksi kroonillinen ilmiö.

Nimenomaan tuo kireä asuntopula, Saksassa tapahtuvan teollisen vallankumouksen oire, aiheutti silloin „asuntokysymyksen" laajaa käsittelyä lehdistössä ja antoi aihetta kaikenlaiseen sosiaaliseen puoskarointiin. Muutamia sellaisia kirjoituksia ilmestyi myös „Volksstaatissa". Nimetön kirjoittaja, joka sittemmin ilmoitti olevansa lääketieteen tohtori Mülberger Württembergistä, katsoi tämän otolliseksi aiheeksi selittää saksalaisille työläisille tämän kysymyksen perusteella proudhonilaisen sosiaalisen yleislääkkeen ihmeellistä vaikutusta. Kun sanoin toimitukselle ihmetteleväni noiden kummallisten kirjoitusten julkaisemista, niin minua kehotettiin vastaamaan niihin, minkä teinkin (ks. I lukua „Kuinka Proudhon ratkaisee asuntokysymyksen"). Tuon kirjoitussarjan jälkeen julkaisin pian toisen, jossa tohtori Emil Saxin kirjan perusteella analysoin tätä kysymystä koskevia filantrooppis-porvarillisia katsomuksia (ks. II lukua „Kuinka porvaristo ratkaisee asuntokysymyksen"). Pitkän vaitiolon jälkeen tohtori Mülberger kunnioitti minua vastaamalla kirjoituksiini, mikä pakotti minut jälleen vastaamaan (ks. III lukua „Vielä kerran Proudhonista ja asuntokysymyksestä"); siihen päättyikin niin polemiikki kuin myös askarteluni erityisesti tämän kysymyksen parissa. Sellainen on noiden kolmen, myös erillisenä kirjasena ilmestyneen, kirjoitussarjan syntyhistoria. Kun nyt on käynyt tarpeelliseksi uusi painos, niin siitä olen epäilemättä taaskin kiitollisuuden velassa Saksan valtakunnan hallitukselle, joka kiellollaan sai aikaan, kuten aina, suuren kysynnän, ja jolle lausun tässä nöyrimmät kiitokseni.

Uutta painosta varten olen tarkastanut tekstin, tehnyt eräitä lisäyksiä ja huomautuksia ja korjannut ensimmäisessä luvussa erään pienen taloustieteellisen virheen, jota vastustajani tohtori Mülberger ei valitettavasti ollut huomannut.

Tämän tarkastelun yhteydessä tajusin niin selvästi sen, minkä jättiläismäisen edistysaskeleen kansainvälinen työväenliike oli ottanut viimeisten 14 vuoden aikana. Silloin oli vielä tosiasia, että „romaanisia kieliä puhuvilla työläisillä ei 20 vuoteen ollut mitään muuta hengenruokaa kuin Proudhonin teokset", ja ainakin jatkui proudhonilaisuuden vulgarisoiminen, minkä

suoritti „anarkismin" isä Bakunin, joka Proudhonissa näki „yhteisen opettajamme" (notre maître à nous tous). Vaikka proudhonilaiset olivat Ranskassa työläisten keskuudessa vain pieni lahko, niin kuitenkin yksin heillä oli tarkoin muotoiltu ohjelma ja he saattoivat Kommuunin aikana ottaa johdon taloudellisella alalla. Belgiassa proudhonilaiset olivat vallitsevassa asemassa vallonilaisten työläisten keskuudessa, ja Espanjan ja Italian työväenliikkeessä olivat kaikki, hyvin pienin poikkeuksin, jyrkkiä proudhonilaisia, elleivät olleet anarkisteja. Entä nyt? Ranskassa ovat työläiset luopuneet kokonaan Proudhonista; hänellä on kannattajia enää radikaaliporvarien ja pikkuporvarien keskuudessa, jotka proudhonilaisina nimittävät itseään „sosialisteiksi", mutta sosialistiset työläiset käyvät kuitenkin heitä vastaan mitä ankarinta taistelua. Belgiassa flaamilaiset ovat syrjäyttäneet valloonit liikkeen johdosta, hylänneet proudhonilaisuuden ja kohottaneet liikettä hyvin voimakkaasti. Espanjassa, samoin kuin Italiassakin, 1870-luvun anarkismin myrskyisä nousuvesi on laskenut ja huuhtonut samalla pois proudhonilaisuuden rippeet; joskin Italiassa uusi puolue suorittaa vielä riviensä puhdistamista ja järjestämistä, niin Espanjassa Uusi Madridin federaatio, pysyen uskollisena Internationalen Pääneuvostolle, on kehittynyt pienestä ydinjoukosta voimakkaaksi puolueeksi, joka, kuten tasavaltalaisestakin lehdistöstä näkyy, murtaa työläisiin kohdistuvaa porvarillisten tasavaltalaisten vaikutusta paljon tehokkaammin kuin mitä siihen ovat joskus pystyneet sen meluavat edeltäjät, anarkistit. Proudhonin unohdettujen teosten paikan ovat romaanilaisten työläisten keskuudessa ottaneet „Pääoma", „Kommunistinen manifesti" ja eräät muut marxilaisen koulukunnan teokset; Marxin perusvaatimus — poliittisen yksinvallan saavuttaneen proletariaatin on yhteiskunnan nimessä vallattava kaikki tuotannonvälineet — on nykyään koko vallankumouksellisen työväenluokan vaatimuksena myös romaanisissa maissa.

Mutta jos romaanistenkin maiden työläiset ovat lopullisesti hylänneet proudhonilaisuuden, jos se nyt — varsinaista tarkoitustaan vastaavasti — on Ranskan, Espanjan, Italian ja Belgian porvarillisten radikaalien porvarillisten ja pikkuporvarillisten halujen ilmausta, niin minkä vuoksi sitä pitäisi nyt ryhtyä jälleen käsittelemään? Minkä vuoksi on jälleen taisteltava kuollutta vihollista vastaan julkaisemalla uudelleen nämä kirjoitukset?

Ensinnäkään nämä kirjoitukset eivät rajoitu pelkkään polemiikkiin Proudhonia ja hänen saksalaisia edustajiaan vastaan. Marxin ja minun välillä olleen työnjaon johdosta minun osakseni tuli katsantokantojemme edustaminen lehdistössä, siis muun muassa taistelu vihamielisiä katsantokantoja vastaan, jotta Marxilta säästyisi aikaa hänen suuren perusteoksensa

kirjoittamiseen. Tämän vuoksi jouduin esittämään enimmäkseen poleemisessa muodossa katsomuksiamme muiden katsantokantojen vastapainoksi. Samoin nytkin. Luvuissa I ja III ei ainoastaan arvostella Proudhonin mielipidettä kysymyksestä, vaan esitetään myös meidän oma kantamme.

Toiseksi Proudhon on esittänyt Euroopan työväenliikkeen historiassa siksi huomattavaa osaa, ettei häntä voida ilman muuta unohtaa. Teoreettisesti kumottunakin ja käytännöllisestä elämästä syrjäytettynäkin hän on edelleenkin historiallisesti mielenkiintoinen. Sen, joka tutkii nykyaikaista sosialismia vähänkin seikkaperäisesti, täytyy tutkia myös liikkeen „voitettuja katsantokantoja". Marxin teos „Filosofian kurjuus" ilmestyi muutamia vuosia aikaisemmin, kuin Proudhon esitti käytännölliset ehdotuksensa yhteiskuntareformista; Marx saattoi silloin havaita Proudhonin vaihtopankin vain itumuodossa ja arvostella sitä. Tässä suhteessa tämä kirjanen täydentää Marxin teosta valitettavasti aivan riittämättömästi. Marx olisi tehnyt tämän kaiken paljon paremmin ja vakuuttavammin.

Ja vihdoin porvarillinen ja pikkuporvarillinen sosialismi on Saksassa aina nykypäiviin saakka ollut voimakkaasti edustettuna. Toisaalta sitä edustavat katederisosialistit ja kaikenlaiset ihmisystävät, mihin yhä vieläkin vaikuttaa suuresti halu tehdä työläisistä asuntonsa omistajia; heitä vastaan teokseni on siis yhä vieläkin ajankohtainen. Toisaalta itse sosialidemokraattisessa puolueessa, siinä luvussa myös valtiopäiväryhmässä, saa sijaa tietynlainen pikkuporvarillinen sosialismi. Se ilmenee siten, että nykyaikaisen sosialismin peruskatsomukset ja vaatimus kaikkien tuotannonvälineiden muuttamisesta yhteiskunnalliseksi omaisuudeksi tunnustetaan oikeiksi, mutta sen toteuttamisen selitetään olevan mahdollista vasta kaukaisessa, käytännöllisesti katsoen epämääräisessä tulevaisuudessa. Siten nykyajan tehtäväksi määritellään vain pelkkä sosiaalinen paikkaileminen ja olosuhteista riippuen voidaan olla myötämielisiä jopa mitä taantumuksellisimmillekin pyrkimyksille, joiden tarkoituksena on niin sanottu „työtätekevien luokkien nostaminen". Sellaisen suunnan olemassaolo on Saksassa, siis varsinaisesti pikkuporvarillisessa maassa, aivan kiertämätön, erittäinkin tällaisena aikana, jolloin teollinen kehitys väkivaltaisesti ja joukkomitassa juurii pois tätä ammoin juurtunutta pikkuporvaristoa. Se on myös aivan vaaratonta liikkeelle työläistemme ollessa niin ihmeteltävän selväjärkisiä, minkä he ovat niin loistavasti todistaneet juuri viimeisten kahdeksan vuoden aikana taistellessaan sosialistilakia, poliisia ja tuomareita vastaan. On kuitenkin välttämätöntä, että täysin selvästi käsitetään sellaisen suunnan olevan olemassa. Ja jos tämä suunta myöhemmin saa vakiintuneemman muodon ja selvemmät piirteet, mikä on kiertämätöntä ja toivottavaakin, niin

sen täytyy ohjelmansa muotoilemiseksi palata edeltäjiensä tykö ja tuskinpa silloin Proudhon jätetään sivuun.

„Asuntokysymyksen" niin porvarillisen kuin pikkuporvarillisenkin ratkaisemisen perustana on se, että työläinen omistaa asuntonsa. Mutta viimeisten 20 vuoden aikana tapahtuneen Saksan teollisen kehityksen vuoksi tämä kohta on saanut aivan omalaatuisen valaistuksen. Missään muussa maassa ei ole niin paljon palkkatyöläisiä, jotka ovat ei ainoastaan asuntonsa, vaan myös kasvitarhan tai maapalstan omistajia; tämän ohella on vielä paljon muita työläisiä, jotka vuokraajina pitävät tosiasiallisesti melko lujasti hallussaan taloa, kasvitarhaa tai maapalstaa. Puutarhanhoidon tai pienmaanviljelyn yhteydessä harjoitettu maaseudun kotiteollisuus muodostaa laajan perustan Saksan nuorelle suurteollisuudelle; lännessä työläiset ovat pääasiallisesti asuntonsa omistajia, idässä pääasiallisesti — vuokraajia. Tätä kotiteollisuuden yhteyttä puutarhanhoitoon ja peltoviljelykseen ja siis taattuun asuntoon emme havaitse ainoastaan kaikkialla siellä, missä käsinkudonta vielä kamppailee kutomakonetta vastaan: Ala-Reinillä, Westfalenissa, Saksin Erzgebirgessä ja Sleesiassa; me havaitsemme sen kaikkialla, missä jokin kotiteollisuuden ala on juurtunut maaseudun elinkeinona, esimerkiksi Thüringerwaldissa ja Rhönissä. Tupakkamonopolista keskusteltaessa selvisi, että jopa sikarinvalmistuskin on jo saanut maaseudun kotiteollisuuden luonteen. Ja kun pientalonpoikain keskuudessa ilmenee jonkinlaista puutteenalaisuutta, kuten oli asianlaita muutamia vuosia sitten esimerkiksi Eifelissä, niin porvarillinen lehdistö nostaa heti huudon sopivan kotiteollisuuden juurruttamiseksi ainoana apukeinona. Ja todellakin niin Saksan pientalonpoikain voimistuva puutteenalaisuus kuin Saksan teollisuuden yleinen tilakin johtaa aina maaseudun kotiteollisuuden jatkuvaan laajenemiseen. Se on Saksan erikoisuus. Jotain sentapaista tapaamme Ranskassa vain poikkeuksellisesti, esimerkiksi silkinviljelysseuduilla; Englannissa, jossa ei ole pientalonpoikia, maaseudun kotiteollisuus on maatalouden päiväpalkkalaisten vaimojen ja lasten varassa; vain Irlannissa me näemme varsinaisten talonpoikaisperheiden harjoittavan samaan tapaan kuin Saksassa vaatteiden valmistusta kotiteollisuutena. Emme tietenkään puhu tässä Venäjästä ja muista maista, jotka eivät ole edustettuina maailman teollisuusmarkkinoilla.

Niinpä siis Saksan laajalla alueella teollisuus on nykyisin sellaisessa tilassa, joka ensi näkemältä vastaa sitä tilaa, mikä vallitsi kaikkialla ennen koneiden käyttöön ottamista. Mutta vain ensi näkemältä. Puutarhanhoitoon ja peltoviljelykseen sidottu entisaikojen maaseudun kotiteollisuus oli ainakin teollisesti kehittyvissä maissa työväenluokan siedettävän ja paikoitellen jopa turvatunkin aineellisen aseman perustana, mutta samalla

myös sen henkisen ja poliittisen mitättömyyden perustana. Käsityötuote ja sen tuotantokustannukset määräsivät markkinahinnan; ja kun työn tuottavuus oli mitättömän alhainen nykyaikaan verrattuna, menekkimarkkinat kasvoivat tavallisesti tarjontaa nopeammin. Siten oli asianlaita viime vuosisadan puolivälissä Englannissa ja osittain myös Ranskassa, erittäinkin kutomateollisuudessa. Sen sijaan Saksassa, joka silloin vasta toipui vaivoin ja mitä epäsuotuisimmissa olosuhteissa Kolmikymmenvuotisen sodan hävityksistä, asianlaita oli tietysti aivan toisin; ainoa kotiteollisuusala, joka siellä työskenteli maailmanmarkkinoita varten — pellavankudonta — oli siinä määrin verojen ja feodaalisten rasitusten painama, ettei se kohottanut talonpoikaiskutojan elintasoa muun talonpoikaiston sangen alhaista elintasoa ylemmäksi. Siitä huolimatta kotiteollisuustyöläisellä oli silloin suhteellisen turvattu toimeentulo.

Koneteollisuuden tultua käytäntöön tämä kaikki muuttui. Hinnan määräsi nyt konetuote, ja kotiteollisuustyöläisen palkka laski yhdessä tuon hinnan kanssa. Mutta työläisen oli pakko joko hyväksyä tuo hinta tai etsiä muuta työtä, mutta sitä hän ei voinut tehdä muuttumatta proletaariksi, ts. hylkäämättä omaa mökkiään, kasvitarhaansa ja maatilkkuaan — omaa tai vuokrattua. Siihen hän suostui vain hyvin harvoissa tapauksissa. Näin muodoin maaseudun entisten käsinkutojien puutarhanhoidosta ja peltoviljelyksestä tuli syy, joka pitkitti kaikkialla niin suuresti kangaspuiden kamppailua kutomakonetta vastaan, kamppailua, joka ei ole Saksassa vieläkään päättynyt. Tässä kamppailussa tuli ensi kerran ilmi, varsinkin Englannissa, että se sama seikka, joka ennen oli ollut kutojan suhteellisen hyvinvoinnin pohjana — omat tuotannonvälineet —, muuttui hänelle nyt haitaksi ja onnettomuudeksi. Teollisuudessa kutomakone löi hänen kangaspuunsa, maataloudessa suurmaanviljelys löi hänen pienviljelyksensä. Mutta samaan aikaan, kun tuotannon kummallakin alalla monien yhteinen työ ja koneiden ja tieteen soveltaminen tuli yhteiskunnalliseksi säännöksi, mökki, kasvitarha, maatilkku ja kangaspuut kahlitsivat kutojan vanhentuneeseen yksilölliseen tuotantotapaan ja käsityöhön. Talon ja kasvitarhan omistamisella oli nyt paljon vähemmän arvoa kuin rajattomalla liikkumisvapaudella (vogelfreie Beweglichkeit). Ainoakaan tehdastyöläinen ei vaihtaisi paikkaansa maaseudun käsinkutojan kanssa, joka on hitaasti, mutta varmasti nääntymässä nälkään.

Saksa ilmaantui myöhään maailmanmarkkinoille; suurteollisuutemme, joka syntyi 1840-luvulla, saa kiittää ensimmäisestä noususta vuoden 1848 vallankumousta ja pääsi täyteen vauhtiin vasta vuosien 1866 ja 1870 vallankumousten jälkeen, jotka poistivat sen tieltä ainakin pahimmat poliittiset esteet. Mutta

se tapasi maailmanmarkkinat suurimmalta osaltaan vallattuina. Yleisiä kulutustarvikkeita toimitti Englanti, hienoja ylellisyystavaroita — Ranska. Saksa ei voinut lyödä ensimmäisiä hinnalla enempää kuin toisia laadulla. Niin muodoin sille ei jäänyt muuta keinoa kuin tunkeutua saksalaisen tuotannon entisiä raiteita myöten maailmanmarkkinoille lähinnä sellaisin tavaroin, jotka Englannille olivat liian mitättömiä ja Ranskalle liian huonoja. Saksalaisten suosima petkutusmenetelmä — ensin lähetetään hyviä näytteitä ja sitten huonoja tavaroita — tuli tietysti pian ankarasti rangaistuksi maailmanmarkkinoilla ja joutui miltei kokonaan pois käytännöstä; toisaalta liikatuotannon oloissa tapahtuva kilpailu työnsi vähitellen jopa arvokkaat englantilaisetkin laadun huonontamisen liukkaalle tielle ja auttoi siten saksalaisia, joilla ei ollut kilpailijoita tuolla alalla. Siten saimme vihdoinkin suurteollisuuden ja aloimme esiintyä maailmanmarkkinoilla. Mutta *suur*teollisuutemme työskentelee miltei poikkeuksetta sisämarkkinoita varten (paitsi rautateollisuus, jonka tuotanto ylittää huomattavasti maan omat tarpeet), ja joukkomittainen vientimme koostuu valtavista määristä pientavara-artikkeleja, joita varten suurteollisuus toimittaa korkeintaan puolivalmisteita, mutta joita sinänsä toimittaa suurimmaksi osaksi maaseudun kotiteollisuus.

Ja tässä juuri ilmenee täydessä loistossaan se „siunauksellisuus", joksi nykyaikaiselle työläiselle koituvat oma mökki ja maatilkku. Palkat eivät ole missään — tuskinpa edes Irlanninkaan kotiteollisuus on poikkeuksena — niin tavattoman alhaisia kuin Saksan kotiteollisuudessa. Käyttäen hyväkseen kilpailua kapitalisti vähentää pois työvoiman hinnasta sen, minkä perhe ansaitsee omalla kasvitarhallaan tai maatilkullaan; työläisten on pakko suostua mihin urakkapalkkaan tahansa, koska he muutoin eivät saisi kerrassaan mitään eivätkä he voi elää yksinomaan maataloutensa tuotteilla, ja koska toisaalta nimenomaan tuo maatalous ja maaomaisuus kahlehtivat heidät paikoilleen, estävät heitä hakemasta muita töitä. Juuri tämä seikka pitää Saksan kilpailukykyisenä maailmanmarkkinoilla moniin pientavara-artikkeleihin nähden. *Koko liikevoitto kiskotaan vähennyksenä normaalityöpalkasta, ja koko lisäarvo voidaan lahjoittaa ostajalle.* Siinä on useimpien Saksan vientiartikkelien hämmästyttävän halpuuden salaisuus.

Nimenomaan tämä seikka pitää enemmän kuin mikään muu Saksan työläisten palkkoja ja elintasoa muillakin teollisuusaloilla Länsi-Euroopan maiden työläisten elintasoa alhaisempana. Tuollainen perinteellinen työn hintojen pitäminen paljon alempana työvoiman arvoa on lyijypunnus, joka painaa myös kaupunkien ja jopa suurkaupunkienkin työläisten palkan alle työvoiman arvon, varsinkin kun myös kaupungeissa

huonopalkkainen kotiteollisuus on astunut vanhan käsityön tilalle alentaen sielläkin yleistä palkkatasoa.

Meille on tässä selvinnyt seuraavaa: se, mikä historian aikaisemmalla asteella oli työläisen suhteellisen hyvinvoinnin perustana — maanviljelyksen ja teollisuuden yhteys, oma talo, kasvitarha, maapalsta, taattu asunto —, muodostuu nyt suurteollisuuden herruuden aikana, ei ainoastaan sangen raskaiksi kahleiksi työläiselle, vaan myös suureksi onnettomuudeksi koko työväenluokalle, perustaksi työpalkan ennenkuulumattomalle polkemiselle normaalitasoa alemmaksi ei vain erinäisillä teollisuusaloilla ja seuduilla, vaan koko maassa. Ei ole ihme, että työpalkasta tehtyjen valtavien vähennysten kustannuksella elävä ja rikastuva suur- ja pikkuporvaristo haaveilevat maaseututeollisuudesta, työläisistä, joilla on oma mökki, ja näkevät uusien kotiteollisuusalojen perustamisen ainoaksi keinoksi, joka pelastaa talonpoikaiston kaikilta onnettomuuksilta!

Se on yksi puoli asiasta; mutta sillä on toinenkin puoli. Kotiteollisuudesta on tullut laaja pohja Saksan viennille ja samalla koko suurteollisuudelle. Siitä syystä se onkin levinnyt laajalle Saksan monilla seuduilla ja leviää päivä päivältä yhä laajemmalle. ·Pientalonpoikaiston joutuminen väistämättömästi häviötilaan siitä hetkestä lähtien, jolloin halvat konfektio- ja konevalmisteet tekivät lopun hänen omiksi tarpeikseen tekemästään teollisesta kotityöstä, ja yhteisöjärjestelmän, yhteismaan ja vainiopakon häviäminen teki lopun hänen karjakannastaan ja siis lannansaannistaan,— tuo häviötila ajaa koronkiskurien valtaan joutuneet pientalonpojat pakolla nykyaikaiseen kotiteollisuuteen. Samoin kuin Irlannissa maanomistajan maankorko, niin myös Saksassa koronkiskurin myöntämän hypoteekkilainan korot voidaan maksaa vain kotiteollisuudessa työskentelevän talonpojan työpalkasta eikä maanviljelystulosta. Kotiteollisuuden levitessä maalaisseudut tulevat toinen toisensa jälkeen vedetyiksi nykyajan teolliseen liikkeeseen. Tämä on maaseutupiirien vallankumouksellistamista kotiteollisuuden avulla, joka ulottaa teollisen vallankumouksen Saksassa paljon laajemmalle alueelle kuin Englannissa ja Ranskassa; teollisuutemme verraten alhainen taso tekee sen laajan leviämisen sitäkin välttämättömämmäksi. Tämä selittää sen, miksi Saksassa, päinvastoin kuin Englannissa ja Ranskassa, vallankumouksellinen työväenliike saavutti niin valtavan levinneisyyden suurimmassa osassa maata sen sijaan, että olisi rajoittunut yksinomaan kaupunkikeskuksiin. Se selittää edelleen tämän liikkeen rauhallisen, varman ja vastustamattoman kasvun. Saksassa on itsestään selvää, että voittoisa kapina pääkaupungissa ja muissa suurissa kaupungeissa on mahdollinen vasta silloin, kun myös suurin osa pikkukaupungeista ja maaseutualueista on kypsä kumoukseen. Kehi-

tyksen ollessa enemmän tai vähemmän normaalista me emme missään tapauksessa kykene voittamaan yksistään työläisten voimin, kuten pariisilaiset vuosina 1848 ja 1871, mutta juuri siksi meillä taantumuksellinen maaseutu ei voi myöskään tuottaa vallankumoukselliselle pääkaupungille tappiota, jonka Pariisi kärsi kummassakin tapauksessa. Ranskassa liike alkoi aina pääkaupungissa, Saksassa taas — suurteollisuus-, manufaktuuri- ja kotiteollisuusseuduilla; pääkaupunki valloitettiin vasta myöhemmin. Sen vuoksi kenties tulevaisuudessakin aloite tulee olemaan ranskalaisilla, mutta ratkaiseva voitto voidaan saada vain Saksassa.

Mutta tämä maaseudun kotiteollisuus ja manufaktuuri, joista levinneisyytensä vuoksi on tullut Saksan tärkein tuotannonhaara ja jotka samalla yhä enemmän vallankumouksellistavat saksalaista talonpoikaistoa, ovat sinänsä vain vastaisen kumouksen ensimmäinen aste. Kuten jo Marx on osoittanut („Pääoma", 1. osa, 3. painos, ss. 484—495 [1]), kehityksen määrätyllä asteella koittaa niillekin hetki, jolloin koneet ja tehdastuotanto tuhoavat ne. Ja tuo hetki näyttää olevan jo lähellä. Mutta maaseudun kotiteollisuuden ja manufaktuurin joutuminen koneiden ja tehdasteollisuuden tuhoamiksi merkitsee Saksassa sitä, että tehdään loppu miljoonien maalaistuottajien toimeentulosta, pakkoluovutetaan melkein puolet Saksan pientalonpoikaistosta, muutetaan kotiteollisuus tehdasteollisuudeksi, talonpoikaistalous kapitalistiseksi suurmaanviljelykseksi ja pienet maatilat suuriksi herraskartanoiksi — se merkitsee teollista ja maataloudellista vallankumousta pääoman ja suurmaanomistuksen eduksi talonpoikain kustannuksella. Jos Saksan pitää suorittaa tämäkin kumous vielä vanhojen yhteiskunnallisten olojen vallitessa, niin se tulee olemaan epäilemättömästi käännekohta. Ellei siihen mennessä minkään muun maan työväenluokka tempaa aloitetta käsiinsä, niin silloin rynnäkön alkaa ehdottomasti Saksa, ja „uljaan taisteluarmeijan" maalaispojat antavat miehuullisesti apua.

Näin muodoin se porvarillinen ja pikkuporvarillinen utopia, että jokaiselle työläiselle annetaan oman omituiseksi mökki ja kahlehditaan hänet siten puolifeodaaliseen tapaan kapitalistiin — muuttuu nyt aivan toisen näköiseksi. Sen toteuttaminen merkitsee maaseudun kaikkien pienten talonomistajien muuttamista teollisuuden kotityöläisiksi, „sosiaaliseen pyörteeseen" vedetyn pientalonpojan vanhan eristäytyneisyyden ja siihen liittyvän poliittisen mitättömyyden hävittämistä; se merkitsee teollisen vallankumouksen leviämistä maaseudulle ja väestön liikkumattomimman, vanhoillisimman luokan muuttamista vallankumouksen taimistoksi ja kaiken päätteeksi sitä, että koneet pakkoluovuttavat

---

[1] Ks. *K. Marx,* „Pääoma", 1. osa, ss. 440—449 (suom. painos). *Toim.*

kotiteollisuudessa työskentelevät talonpojat ja pakottavat heidät väkisin kapinaan.

Voimme kernaasti suoda porvarillis-sosialistisille filantroopeille ilon nauttia ihanteestaan niin kauan, kuin he julkisessa toiminnassaan kapitalisteina jatkavat sen toteuttamista nurinkurisesti yhteiskunnallisen vallankumouksen hyväksi ja hyödyksi.

Friedrich Engels

Lontoo, tammikuun 10. pnä 1887

Kirjoittanut F. Engels teoksensa „Asuntokysymyksestä" toista painosta varten, joka ilmestyi Zürichissä 1887

Julkaistaan kirjan tekstin mukaan
Suomennos alkukielestä tehdystä venäjännöksestä

ASUNTOKYSYMYKSESTÄ

I LUKU

KUINKA PROUDHON RATKAISEE ASUNTOKYSYMYKSEN

„Volksstaatin" 10:nnessä ja sitä seuraavissa numeroissa on julkaistu kuusi kirjoitusta käsittävä kirjoitussarja asuntokysymyksestä. Nuo kirjoitukset ansaitsevat huomiota vain siksi, että ne — ellei oteta lukuun eräitä kauan sitten unohdettuja 1840-luvun puolittain kaunokirjallisia kirjoitelmia — ovat ensimmäinen yritys juurruttaa Proudhonin oppia Saksaan. Se on niin pitkä taka-askel verrattuna saksalaisen sosialismin koko kehitykseen, sosialismin, joka jo 25 vuotta sitten antoi nimenomaan Proudhonin käsityksille ratkaisevan iskun [1], että tuota yritystä vastaan kannattaa esiintyä nyt heti.

Niin sanottu asuntopula, johon nykyinen lehdistö kiinnittää niin suurta huomiota, ei ole siinä, että työväenluokka yleensä asuu kehnoissa, liian täyteen ahdetuissa ja epäterveellisissä asunnoissa. *Tuo* asuntopula ei ole mikään nykyajan erikoisuus; se ei ole edes niitä kärsimyksiä, jotka ovat ominaisia nimenomaan nykyiselle proletariaatille erotukseksi kaikista muista aikaisemmista sorretuista luokista; päinvastoin, se on koskenut verraten yhtäläisesti kaikkien aikojen kaikkia sorrettuja luokkia. On olemassa vain *yksi* keino, jolla voidaan tehdä loppu *tästä* asuntopulasta: on hävitettävä vallassaolevan luokan harjoittama työtätekevien luokkien riistäminen ja sortaminen yleensä. Asuntopulalla ymmärretään nykyhetkellä työläisten jo muutenkin huonojen asunto-olojen erikoista huonontumista sen seurauksena, että väestöä on yhtäkkiä alkanut virtaamalla virrata suuriin kaupunkeihin, asuntovuokran tavatonta kallistumista, mikä on vieläkin enemmän lisännyt asukkaiden tilanahtautta eri taloissa, ja sitä, että eräille asunnonsaanti käy yleensä mahdottomaksi. Ja *tämä* asuntopula on antanut niin paljon puheenaihetta vain siksi, koska se ei rajoitu yksinomaan työväenluokkaa koskevaksi, vaan on kohdannut myös pikkuporvaristoa.

Nykyaikaisten suurkaupunkiemme työläisten ja pikkuporvariston erään osan asuntopula on niitä lukemattomia *pieniä*, toisarvoisia epäkohtia, jotka johtuvat nykyaikaisesta kapitalistisesta tuotantotavasta. Se ei ole lainkaan suoranainen seuraus siitä,

---

[1] Marxin kirjassa „Filosofian kurjuus", Bryssel ja Pariisi, 1847. *(Engelsin huomautus.)*

että työläinen on *työläisenä* kapitalismin riistämä. Tuo riisto on pohjimmainen paha, jonka yhteiskunnallinen vallankumous pyrkii hävittämään hävittämällä kapitalistisen tuotantotavan. Mutta kapitalistisen tuotantotavan kulmakivenä on se tosiasia, että meidän nykyaikainen yhteiskuntajärjestelmämme tarjoaa kapitalistille mahdollisuuden ostaa työläisen työvoiman sen arvosta ja kiskoa siitä paljon enemmän, kuin sen arvo on, panemalla työläisen työskentelemään kauemmin, kuin on tarpeen työvoimasta maksetun hinnan korvaamiseksi. Siten tuotettu lisäarvo jaetaan koko kapitalisti- ja maanomistajaluokan kesken sekä sen maksullisille palvelijoille paavista ja keisarista alkaen aina yövahteihin ja muihin saakka. Kuinka tuo jako tapahtuu, se ei meitä tässä kiinnosta; epäilemätöntä vain on, että kaikki, jotka eivät tee työtä, voivat elää vain sillä, mitä tästä lisäarvosta heille tavalla tai toisella tipahtaa (vrt. *Marx,* „Pääoma", jossa tätä on ensi kerran selitetty).

Työväenluokan tuottaman ja siltä korvauksetta anastetun lisäarvon työtätekemättömät luokat jakavat keskenään riidellen mitä mieltäylentäväisimmin ja puijaten toinen toistaan: mikäli tämä jakaminen tapahtuu oston ja myynnin muodossa, niin sen eräitä tärkeimpiä vipuja on se, että myyjä pettää ostajaa, ja tästä pettämisestä on nyt tullut pienkaupassa, nimenomaan suurissa kaupungeissa, suorastaan myyjän elinehto. Mutta kun puotimies tai leipuri petkuttaa työläistä tavaran hinnassa tai laadussa, niin häntä ei petetä tällöin erityisesti työläisenä. Päinvastoin, mikäli jollain paikkakunnalla tietynlainen petkuttamisen keskimäärä tulee yhteiskunnalliseksi säännöksi, sen pitää ajanoloon tulla korvatuksi vastaavana palkankorotuksena. Työläinen esiintyy puotimiehen suhteen ostajana, ts. rahan tai luoton haltijana, eikä siis lainkaan työläisenä, ts. työvoiman myyjänä. Petkuttaminen saattanee koskea häneen, kuten yleensä köyhään luokkaan kipeämmin kuin yhteiskunnan rikkaisiin luokkiin, mutta se ei ole paha, joka koskisi yksinomaan työläistä ja olisi ominaista vain hänen luokalleen.

Aivan samoin on myös asuntopulan laita. Nykyaikaisten suurkaupunkien kasvu johtaa eräiden, erikoisestikin kaupunkien keskustassa sijaitsevien maapalstojen arvon keinotekoiseen ja usein valtavan suureen kohoamiseen. Sen sijaan, että niille rakennetut rakennukset kohottaisivat tuota arvoa, ne alentavat sitä, koska ne eivät enää vastaa muuttuneita oloja; ne puretaan ja niiden tilalle rakennetaan uusia. Näin käy ennen kaikkea keskustassa sijaitseville työläisasumuksille, joista kannettava vuokramaksu ei voi edes mitä suurimman liika-asutuksen vallitessakaan kohota milloinkaan tiettyä enimmäismäärää suuremmaksi ja jos kohoaakin, niin vain äärimmäisen hitaasti. Ne puretaan ja niiden tilalle rakennetaan kauppoja, varastoja ja julkisia

rakennuksia. Bonapartismi käytti Pariisissa Haussmanninsa avulla valtavassa mitassa tätä tendenssiä petkutuksen ja henkilökohtaisen rikastumisen hyväksi. Mutta Haussmannin henki on käynyt myös Lontoossa, Manchesterissa ja Liverpoolissa, ja samoin Berliinissä ja Wienissä se näyttää viihtyvän kuin kotonaan. Tuloksena on, että työläiset tungetaan keskikaupungilta laitakaupunkiin; työläisasumukset ja yleensä pienet asunnot käyvät harvinaisiksi ja kalliiksi, ja usein niitä ei löydä lainkaan, koska näissä oloissa rakennusteollisuus, jolle kalliit huoneustot tarjoavat paljon edullisempia keinottelumahdollisuuksia, rakentaa työläisasumuksia enää vain poikkeustapauksissa.

Tuo asuntopula koskee siis varmasti paljon ankarammin työläiseen kuin varakkaimpiin luokkiin; mutta se samoin kuin puotimiesten harjoittama petkutus, on sellainen epäkohta, joka ei paina yksinomaan työväenluokkaa, ja sen täytyy, sikäli kun se koskee työväenluokkaan, tulla tietyllä asteella ja tietyn ajan kuluttua myös tietyllä tavalla taloudellisesti korvatuksi.

Juuri näihin työväenluokan ja muiden luokkien, nimenomaan pikkuporvariston yhteisiin kärsimyksiin kiinnittääkin pääasiallisesti huomionsa pikkuporvarillinen sosialismi, johon myös Proudhon kuuluu. Eikä ole lainkaan satunnaista, että saksalainen proudhonistimme käy käsiksi ennen kaikkea asuntokysymykseen, joka, kuten olemme nähneet, ei ole suinkaan yksinomaan työväenkysymys, ja että hän päinvastoin julistaa asuntokysymyksen todelliseksi ja yksinomaiseksi työväenkysymykseksi.

„*Vuokramies* on *talonomistajaan* nähden se, mikä *palkkatyöläinen* on *kapitalistiin* nähden".

Tämä ei ole lainkaan totta.

Asuntokysymyksessä on kaksi vastakkaista osapuolta: vuokramies ja vuokranantaja eli talonomistaja. Edellinen haluaa ostaa jälkimmäiseltä asunnon väliaikaisen käyttöoikeuden; hänellä on rahaa tai luottoa, vaikkapa hänen olisi pakko ostaa tuo luotto samaiselta talonomistajalta koronkiskurihinnalla vuokramaksun lisän muodossa. Se on yksinkertaista tavaran myyntiä; se ei ole proletaarin ja porvarin, työläisen ja kapitalistin välinen kauppa. Vuokramies, vaikka hän olisi työläinenkin, esiintyy *omistavana henkilönä;* hänen on pitänyt jo aikaisemmin myydä hänelle ominainen tavaransa, työvoimansa, voidakseen esiintyä tästä myynnistä saamillaan rahoilla asunnonkäyttöoikeuden ostajana, taikka hänen pitää kyetä esittämään takeet siitä, että tuo työvoima tulee myydyksi. Ne omalaatuiset seuraukset, joihin johtaa työvoiman myyminen kapitalistille, puuttuvat tässä kokonaan. Kapitalisti panee ostamansa työvoiman tuottamaan ensinnäkin oman arvonsa ja toiseksi vielä lisäarvon, joka väliaikaisesti jää hänelle siihen saakka, kunnes se jaetaan

kapitalistiluokan kesken. Tässä tuotetaan siis ylimääräistä arvoa; olemassaolevan arvon kokonaismäärä suurenee. Aivan toisin on asianlaita vuokrasopimusta solmittaessa. Kuinka paljon vuokranantaja vuokramieheltä kiskoneekin, niin se on aina vain jo *olemassaolevan,* aikaisemmin *tuotetun* arvon siirtämistä, ja sen arvon kokonaismäärä, minkä vuokramies ja vuokranantaja *yhteensä* omistavat, pysyy muuttumattomana. Työläiseltä aina keinotellaan osa hänen työnsä tuotteesta — siitä riippumatta, maksaako kapitalisti hänen työstään enemmän tai vähemmän, kuin on sen arvo, tai sen arvon mukaan; vuokramiehelle käy siten vain silloin, kun hänen täytyy maksaa asunnosta sen arvoa korkeampi vuokra. Siis suoranaista vääristelyä on yrittää yhtäläistää vuokramiehen ja vuokranantajan välinen suhde työläisen ja kapitalistin välisen suhteen kanssa. Me olemme siinä päinvastoin tekemisissä kahden kansalaisen aivan tavallisen kaupanteon kanssa, ja tuo kaupanteko tapahtuu niiden taloudellisten lakien mukaisesti, jotka säännöstelevät yleensä tavaroiden ja erikoisesti „maanhallinta"-tavaran myyntiä. Ennen kaikkea otetaan laskuissa huomioon talon tai sen kyseisen osan rakennus- ja ylläpitokustannukset; toiseksi — maan hinta, jonka määrää talon enemmän tai vähemmän edullinen sijainti; vihdoin asian ratkaisee kysynnän ja tarjonnan suhde kyseisellä ajankohdalla. Tämä yksinkertainen taloudellinen suhde heijastuu proudhonistimme päässä seuraavalla tavalla.

„Kerran rakennettuna talo on *ikuisena oikeusperusteena* määrätyn osan saantiin yhteiskunnallisesta työstä, vaikkapa talon todellinen arvo olisi jo aikoja sitten maksettu sen omistajalle enemmän kuin riittävästi vuokramaksun muodossa. Käy niin, että esim. 50 vuotta sitten rakennettu talo korvaa tässä ajassa alkuperäiset kustannukset vuokramaksutuloina 2-, 3-, 5-, 10-kertaisesti jne."

Tuossa on koko Proudhon kuin kämmenellämme. Ensinnäkin unohdetaan, että vuokramaksun ei ole katettava ainoastaan talon rakennuskustannusten korkoja, vaan sen on katettava myös kunnostamiskulut, toivottomien velkojen ja maksamattomien vuokramaksujen keskimääräissumma, samoin kuin asuntojen tilapäisestä tyhjänä olosta koituvat tappiot, ja vihdoin sen on vuosittain erä erältä kuoletettava tähän aikaa myöten asumiskelvottomaksi ja arvottomaksi muuttuvaan taloon sijoitettu rakennuspääoma. Toiseksi unohdetaan, että asunnonvuokramaksun on oltava myös korkomaksua talon sijaintipaikkana olevan maapalstan arvonnoususta, että osa vuokramaksusta on siis maankorkoa. Tosin proudhonistimme samassa selittää, että tämä arvonnousu, kun se tapahtuu ilman maanomistajan omaa toimintaa, kuuluu oikeudenmukaisesti yhteiskunnalle eikä hänelle; proudhonistimme ei kuitenkaan huomaa, että siten hän itse

asiassa vaatii maanomistuksen hävittämistä; tästä kysymyksestä emme ryhdy tässä lähemmin puhumaan, koska se veisi meidät liian kauaksi asiasta. Hän ei vihdoin huomaa, että koko tuossa kaupanteossa ei ole kysymyksessä lainkaan talon ostaminen sen omistajalta, vaan ainoastaan oikeus käyttää sitä määrätyn ajan. Proudhon, joka ei koskaan pitänyt lukua niistä todellisista oloista, joissa jokin taloudellinen ilmiö tapahtuu, ei tietenkään voi selittää itselleen sitä, kuinka talon rakentamisen alkuperäiset kustannukset voivat tietyissä oloissa tulla maksetuksi vuokramaksuina 50 vuoden kuluessa kymmenkertaisesti. Sen sijaan, että tutkisi taloustieteellisesti tämän kysymyksen, joka ei ole lainkaan vaikea, ja ottaisi varman selvyyden siitä, onko se todellakin ja millä tavalla ristiriidassa taloudellisten lakien kanssa, hän auttaa itseään hyppäämällä rohkeasti taloustieteestä lakitieteeseen: „Kerran rakennettuna talo on *ikuisena oikeusperusteena*" määrätynsuuruiseen vuosittaiseen maksuun. Kuinka se tapahtuu, *kuinka* talosta *tulee* oikeusperuste, siitä Proudhon on vaiti. Mutta juuri sehän hänen olisi pitänyt selittää. Jos hän olisi sitä tutkinut, niin hän olisi havainnut, etteivät maailman mitkään oikeusperusteet, olivatpa ne kuinka ikuisia hyvänsä, voisi antaa talolle sellaista voimaa, että viidessäkymmenessä vuodessa saataisiin vuokramaksuina takaisin talon rakennuskustannusten summa kymmenkertaisesti ja että sellaisiin tuloksiin voivat johtaa vain taloudelliset olot (jotka voivat saada yhteiskunnallisen tunnustuksen oikeusperusteiden muodossa). Mutta silloin hänen pitäisi alkaa taas alusta.

Proudhonin koko opin perustana on tuo pelastava hyppäys taloudellisesta todellisuudesta juridiseen fraseologiaan. Heti kun urhea Proudhon kadottaa näkyvistään ilmiöiden taloudellisen yhteyden — ja siten hänelle käy jokaisessa vakavassa kysymyksessä —, hän pelastautuu pakenemalla oikeusopin alalle ja vetoaa *ikuiseen oikeudenmukaisuuteen.*

„Proudhon johtaa ensin ikuisen oikeudenmukaisuuden (justice éternelle) ihanteensa tavaratuotantoa vastaavista oikeussuhteista, antaen siten, sivumennen sanoen, kaikille poroporvareille niin lohdullisen todistuksen siitä, että tavaratuotannon muoto on yhtä ikuista kuin oikeudenmukaisuus. Sitten hän päinvastoin tahtoo muovata todellisen tavaratuotannon ja sitä vastaavan todellisen oikeuden tämän ihanteen mukaiseksi. Mitä ajateltaisiinkaan kemististä, joka sen sijaan, että tutkisi aineenvaihdunnan todellisia lakeja ja sen perusteella ratkaisisi tiettyjä tehtäviä, tahtoisi muovata aineenvaihduntaa „ikuisilla luonnonmukaisuus- ja sukulaisuusihanteilla"? Jos sanotaan, että koronkiskuruus on ristiriidassa „ikuisen oikeudenmukaisuuden", „ikuisen kohtuuden", „ikuisen vastavuoroisuuden" ja muiden „ikuisten totuuksien" kanssa, niin tiedetäänköhän siitä

hituistakaan enemmän, kuin mitä kirkkoisät tiesivät sanoessaan koronkiskuruuden olevan ristiriidassa „ikuisen armon", „ikuisen uskon", „jumalan ikuisen tahdon" kanssa?" (*Marx,* Pääoma, I osa, s. 45.)[1]

Meidän proudhonistiltamme ei asia suju paremmin kuin hänen herraltaan ja opettajaltaan:

„Vuokrasopimus on eräs tuhansista vaihtokaupoista, jotka ovat nykyaikaisen yhteiskunnan elämässä yhtä välttämättömiä kuin verenkierto eläimen ruumiissa. Tälle yhteiskunnalle olisi luonnollisesti eduksi, jos kaikki nämä vaihtokaupat olisivat *oikeusaatteen* mukaisia, ts. ne tehtäisiin kaikkialla tiukkojen oikeudenmukaisuusvaatimusten mukaisesti. Sanalla sanoen yhteiskunnan talouselämän on, kuten Proudhon sanoo, kohottava *taloudellisen oikeuden* tasalle. Todellisuudessa kuitenkin, kuten tunnettua, tapahtuu juuri päinvastoin".

Saatettiinko uskoa, että viisi vuotta sen jälkeen, kun Marx oli niin lyhyesti ja osuvasti kuvannut proudhonilaisuuden juuri tältä ratkaisevalta puolelta, olisi mahdollista painattaa saksaksi tuollaista pötyä? Mitä tuo koko sekasotku merkitsee? Ei mitään muuta, kuin että nykyaikaista yhteiskuntaa hallitsevien taloudellisten lakien käytännölliset seuraukset loukkaavat kirjoittajan oikeustuntoa ja että hänellä on se hurskas toivomus, että tämä asia tulisi jotenkin korjatuksi.— Niin, jos rupisammakolla olisi häntä, niin se ei olisi enää rupisammakko! Ja eikö kapitalistisessa tuotantotavassa ole „läpikäyvänä aatteena oikeus", nimittäin sen oikeus työläisten riistämiseen? Mutta jos kirjoittaja sanoo meille, ettei se ole *hänen* oikeusaatteensa, niin olemmeko askeltakaan pitemmällä?

Palatkaamme kuitenkin asuntokysymykseen. Siinä meidän proudhonistimme antaa „oikeusaatteelleen" täyden vapauden ja kestitsee meitä seuraavanlaisella liikuttavalla deklamoinnilla:

„Väitämme empimättä, ettei ole sen kauheampaa pilkantekoa mainehikkaan vuosisatamme koko kulttuurista kuin se tosiasia, että suurkaupungeissa 90 prosenttia ja enemmänkin väestöstä on vailla asuntoa, jota he voisivat sanoa omakseen. Sosiaalinen vihuri pyyhkäisee pois siveellisen ja perhe-elämän todellisen keskuksen, kotilieden... Tässä suhteessa olemme paljon alempana villi-ihmisiä. Luolaihmisellä on luolansa, australialaisella savimajansa, intiaanilla oma nuotionsa — nykyajan proletaari taas tosiasiallisesti riippuu ilmassa" jne.

Tuossa valitusvirressä proudhonilaisuus esiintyy kaikessa taantumuksellisuudessaan. Nykyajan vallankumouksellisen luokan, proletariaatin, luomiseksi oli ehdottoman välttämätöntä, että leikattiin poikki se napanuora, joka sitoi entistä työläistä maahan. Käsinkutoja, jolla omien kangaspuiden lisäksi oli oma mökki, kasvitarha ja peltotilkku, oli kaikessa kurjuudessaan ja

[1] Ks. *K. Marx,* „Pääoma", 1. osa, s. 110 (suom. painos). *Toim.*

poliittisessa sorronalaisuudessaan hiljainen ja tyytyväinen ihminen, joka oli „täynnä hurskautta ja kunnioitusta", paljasti päänsä rikkaiden, pappien ja virkamiesten edessä ja oli sisäiseltä olemukseltaan läpeensä orja. Nimenomaan nykyaikainen suurteollisuus, joka teki maahan kahlitusta työntekijästä mitään omistamattoman, kaikista perityistä kahleista vapautetun ja *lainsuojattoman* proletaarin,— nimenomaan tämä taloudellinen vallankumous loi ne olot, joissa vain voidaankin hävittää työtätekevän luokan riistäminen sen viimeisessä muodossa, kapitalistisen tuotannon muodossa. Ja nyt tulee tuo vetistelevä proudhonisti ja ruikuttaa, että työläisten häätäminen heidän kotilietensä ääreltä on suuri taka-askel, vaikka juuri se oli heidän henkisen vapautuksensa ensimmäinen ehto.

Kaksikymmentä seitsemän vuotta sitten (kirjassa „Englannin työväenluokan asema") kuvasin peruspiirteissään juuri tätä työläisten häätämistä kotilietensä äärestä sellaisena kuin se tapahtui Englannissa 18. vuosisadalla. Ilkitöitä, joihin maanomistajat ja tehtailijat tekivät silloin itsensä syyllisiksi, sekä sitä vahingollista aineellista ja moraalista vaikutusta, mikä tuolla häätämisellä täytyi olla lähinnä niihin työläisiin, joita se koski, on siinä niin ikään asianomaisella tavalla kuvailtu. Mutta saattoiko mieleeni pälkähtää pitää tuota nykyoloissa aivan kiertämätöntä historiallista kehitysprosessia „villi-ihmisiä alemmaksi" johtavana taka-askeleena? Mahdotonta. Vuoden 1872 englantilainen proletaari on verrattomasti korkeammalla kuin vuoden 1772 maalaiskutoja „kotiliesineen". Ja näinköhän luolaihminen luolassaan, australialainen savimajassaan ja intiaani nuotioineen suorittaa joskus kesäkuun kapinan tai pystyttää Pariisin Kommuunin?

Vain porvari epäilee sitä, että kapitalistisen tuotannon tultua laajassa mitassa käytäntöön työläisten aineellinen asema on yleensä huonontunut. Mutta pitäisikö meidän sen vuoksi kaihomielin silmäillä taaksepäin Egyptin (niin ikään hyvin laihoihin) lihapatoihin, maaseudun pienteollisuuteen, joka kasvatti vain orjasieluja, tai „villi-ihmisiin"? Päinvastoin. Vain nykyaikaisen suurteollisuuden luoma, kaikista perinnöllisistä kahleista — muun muassa niistä, jotka kahlehtivat sen maahan — vapautettu ja suuriin kaupunkeihin ajettu proletariaatti kykenee suorittamaan suuren yhteiskunnallisen kumouksen, joka tekee lopun kaikesta luokkariistosta ja luokkaherruudesta. Entiset maaseudun käsinkutojat kotiliesineen eivät olisi koskaan kyenneet tekemään sitä, sellainen ajatus ei olisi koskaan juolahtanut heidän mieleensä ja sitä vähemmän he olisivat voineet toivoa sen toteutumista.

Proudhonille sitä vastoin viimeisten sadan vuoden koko teollinen vallankumous, höyryvoima, suuri tehdastuotanto, joka

korvaa koneilla käsityön ja kohottaa tuhatkertaisesti työn tuotantotehoa, on hyvin epämieluinen tapaus, jotain sellaista, jota ei oikeastaan pitäisi olla. Pikkuporvari Proudhon pyrkii sellaiseen maailmaan, missä jokainen valmistaa erikseen ja itsenäisesti tuotteen, joka kelpaa heti käytettäväksi sekä vaihdettavaksi markkinoilla; jos tällöin jokaiselle korvataan hänen työnsä tuotteen täysi arvo toisen tuotteen muodossa, niin „ikuinen oikeudenmukaisuus" on tyydytetty ja maailma on parannettu mitä parhaimmaksi. Mutta tämän proudhonilaisen parhaan maailman on jo ituunsa musertanut kantapäällään teollisuuden jatkuva kehitys, joka on kaikilla suurilla teollisuusaloilla jo kauan sitten hävittänyt eristyneen työn ja hävittää sitä pienillä ja pienimmillä aloilla joka päivä yhä enemmän, korvaten sen yhteiskunnallisella työllä, joka pohjaa koneisiin ja käyttöön otettuihin luonnonvoimiin, työllä, jonka valmis, välittömästi vaihdettavaksi tai käytettäväksi kelpaava tuote on niiden monien yksilöiden yhteinen luomus, joiden käsien kautta sen on pitänyt käydä. Ja nimenomaan tuon teollisen vallankumouksen ansiosta ihmistyön tuotantoteho on saavuttanut niin korkean tason, että on käynyt mahdolliseksi — ensi kerran ihmiskunnan olemassaolon aikana — yleisen järkevän työnjaon vallitessa, ei ainoastaan tuottaa riittävästi yhteiskunnan kaikkien jäsenten yltäkylläistä kulutusta ja runsaiden varantojen muodostamista varten, vaan myös antaa jokaiselle riittävästi vapaa-aikaa omaksua se, mikä historiallisesti perityssä sivistyksessä — tieteessä, taiteessa, kanssakäymisen muodoissa jne.— on todella arvokasta, eikä vain omaksua, vaan myös muuttaa se vallassaolevan luokan monopolista koko yhteiskunnan yhteiseksi hyväksi ja edistää sen edelleenkehittymistä. Juuri tämä onkin tärkein kohta. Heti kun ihmistyön tuotantoteho on kohonnut näin korkealle, vallassaolevan luokan olemassaoloa ei voida puolustaa millään tekosyyllä. Onhan viimeisenä perusteluna, jolla on puolustettu luokkaerilaisuutta, ollut aina se, että täytyy olla luokka, jonka ei tarvitse näännyttää itseään jokapäiväisen leipänsä hankkimisella ja jolla on aikaa suorittaa yhteiskunnan henkistä työtä. Tuolta jaarittelulta, johon on tähän asti ollut huomattavaa historiallista oikeutusta, on viimeisten sadan vuoden aikana tapahtunut teollinen vallankumous katkaissut ainiaaksi juuret. Vallassaolevan luokan olemassaolo muodostuu päivä päivältä yhä pahemmaksi esteeksi teollisuuden tuotantotehon kehittämisessä ja samoin myös tieteen ja taiteen sekä erittäinkin sivistyksellisten kanssakäymismuotojen kehittämisessä. Nykyaikaisia porvareitamme suurempia tolvanoita ei ole milloinkaan ollut.

Mutta ystäväämme Proudhonia se ei liikuta lainkaan. Hän janoaa „ikuista oikeudenmukaisuutta" eikä mitään muuta. Jokaisen on saatava vaihdossa tuotteestaan täysi työtulo, työnsä täysi

arvo. Mutta sen laskeminen nykyaikaisen teollisuuden tuotteessa on mutkikas juttu. Nykyaikainen teollisuus hämää yksilön osallisuudesta yhteiseen tuotteeseen juuri sen osan, joka entisen yksinäiskäsityön aikana ilmeni tuotetussa tuotteessa ilman muuta. Edelleen nykyaikainen teollisuus yhä enemmän syrjäyttää kertavaihdon, jolle Proudhonin koko järjestelmä rakentuu, nimittäin kahden tuottajan keskeisen välittömän vaihdon, jolloin kumpikin vaihtaa tuotteen toisen tuotteeseen kuluttaakseen sen. Sen vuoksi kauttaaltaan koko proudhonilaisuudelle ominaisena taantumuksellisena piirteenä on vastenmielisyys teollista vallankumousta kohtaan ja milloin ilmeisesti, milloin peitetysti ilmenevä pyrkimys heittää hiiteen koko nykyaikainen teollisuus, höyrykoneet, kehruukoneet ja koko muu höskä ja palata vanhaan, vakavaan käsityöhön. Mitä merkitystä on sillä, että tällöin menetämme yhdeksänsataa yhdeksänkymmentä yhdeksän tuhannesosaa tuotantotehosta, että koko ihmiskunta tuomitaan mitä kauheimpaan työorjuuteen, että nälkä tulee yleiseksi säännöksi, kunhan vain onnistumme järjestämään vaihdon sillä tavalla, että jokainen saa „täyden työtulon" ja toteutetaan „ikuinen oikeudenmukaisuus"?

Fiat justitia, pereat mundus!

Oikeuden tulee vallita, vaikka maailma menisi nurin!

Ja maailma menisi nurin tuossa Proudhonin vastavallankumouksessa, jos se yleensä olisi toteutettavissa.

On muuten itsestään selvää, että myös nykyaikaisen suurteollisuuden edellyttämän yhteiskunnallisen tuotannon vallitessa jokaiselle voidaan taata „hänen työnsä täysi tulo", mikäli tuossa fraasissa yleensä on ajatusta. Ja siinä on ajatusta vain siinä tapauksessa, että se ymmärretään laajassa mielessä, siten, ettei jokaisesta yksityisestä työntekijästä tule tuon „työnsä täyden tulon" omistajaa, vaan koko yhteiskunta, johon kuuluu yksinomaan työntekijöitä, on heidän työnsä yhteisen tuotteen omistaja, joka jakaa tuon tuotteen osaksi jäsentensä kulutettavaksi, osaksi tuotannonvälineidensä korvaamiseen ja lisäämiseen, osaksi tuotanto- ja kulutusvarannon kasaamiseen.

* * *

Yllä sanotun jälkeen tiedämme jo etukäteen, miten proudhonistimme ratkaisee suuren asuntokysymyksen. Toisaalta hän vaatii, että jokaisella työläisellä täytyy olla oma, hänelle kuuluva asunto, jotta emme olisi enää *villi-ihmistä alempana.* Toisaalta hän vakuuttaa, että talon alkuperäisten rakennuskustannusten kaksin-, kolmin-, viisin- tai kymmenkertainen maksaminen asunnonvuokran muodossa, kuten todellisuudessa tapahtuu, pohjautuu *oikeusperusteeseen* ja että tuo oikeusperuste on

ristiriidassa *„ikuisen oikeudenmukaisuuden"* kanssa. Ratkaisu on yksinkertainen: me kumoamme oikeusperusteen ja julistamme ikuisen oikeudenmukaisuuden vuoksi, että maksettava vuokramaksu on itse asunnon hinnan kuoletusmaksu. Kun on otettu sellaiset edellytykset, joihin jo sisältyy loppupäätelmä, niin ei tietysti tarvitse olla taitavampi kuin joku huijari voidakseen vetää taskusta ennalta varatun valmiin tuloksen ja pöyhkeillä järkähtämättömällä logiikalla, jonka tuotetta se on.

Samoin tässäkin. Asunnon vuokraamisen lakkauttaminen julistetaan välttämättömyydeksi ja nimenomaan sellaisen vaatimuksen muodossa, että jokaisesta vuokraajasta pitää tehdä asuntonsa omistaja. • Kuinka se tehdään? Hyvin yksinkertaisesti:

„Vuokra-asunto lunastetaan... Entiselle talonomistajalle maksetaan hänen talonsa hinta viimeistä ropoa myöten. Sen sijaan, että maksettava vuokramaksu olisi kuten ennenkin pakkoveroa, jolla vuokralainen maksaa pääoman ikuisen oikeuden, vuokraajan maksama tarkoin määrätty summa muuttuu siitä päivästä, jolloin vuokra-asuntojen lunastaminen julistetaan, hänen haltuunsa siirtyneen asunnon vuosittaiseksi kuoletusmaksuksi... Yhteiskunta... muuttuu siten riippumattomien ja vapaiden asunnonomistajien yhteisöksi".

Proudhonisti pitää rikoksena ikuista oikeudenmukaisuutta vastaan sitä, että talonomistaja voi työttä kiskoa maankorkoa ja korkoa taloon sijoittamastaan pääomasta. Hän määrää, että siitä pitää tehdä loppu, taloihin sijoitettu pääoma ei saa tuottaa enää korkoa eikä, mikäli se täten edustaa ostettua maapalstaa, myöskään maankorkoa. Mutta olemme huomanneet, ettei tällä tavoin lainkaan kajota kapitalistiseen tuotantotapaan, nykyaikaisen yhteiskunnan perustaan. Sinä solmukohtana, jonka ympäri työläisen riisto pyörii, on työvoiman myyminen kapitalistille ja se, että kapitalisti käyttää tätä kaupantekoa hyväkseen pakottamalla työläisen tuottamaan paljon enemmän, kuin mitä on työvoiman maksettu arvo. Tämä kapitalistin ja työläisen välinen kaupanteko juuri luokin koko sen lisäarvon, joka sitten jaetaan kapitalistien eri alaryhmien ja heidän palvelijoidensa kesken maankoron, kauppavoiton, pääomakoron, verojen jne. muodossa. Ja nyt tulee proudhonistimme ja luulottelee, että jos *yhtä ainoaa* kapitalistien *alaryhmää* — vieläpä sellaisten kapitalistien, jotka välittömästi eivät lainkaan osta työvoimaa eivätkä siis pakota tuottamaan lisäarvoa — kiellettäisiin ottamasta voittoa tai korkoa, niin se olisi askel eteenpäin! Työväenluokalta riistetyn maksamattoman työn määrä ei muuttuisi vähääkään, vaikka talonomistajilta huomenna riistettäisiin mahdollisuus maksattaa itselleen maankorkoa ja muuta korkoa; se ei kuitenkaan estä proudhonilaistamme sanomasta:

„Asunnon vuokrauksen lakkauttaminen on siis *hedelmällisimpiä ja suurenmoisimpia pyrkimyksiä,* mitä vallankumousaatteen kohdussa on syntynyt, ja sen on tultava sosiaalisen demokratian *tärkeimmäksi vaatimukseksi".*

Aivan samanlaista isottelua kuin mestari Proudhoninkin, jonka kotkotus niin ikään oli aina kääntäen verrannollinen munitun munan suuruuteen.

Mutta kuvitelkaapa mielessänne sellaista erinomaista asiaintilaa, jolloin jokainen työläinen, pikkuporvari ja porvari pakotetaan jokavuotisten vähittäismaksujen avulla ensiksi asuntonsa osittaiseksi ja sitten täydelliseksikin omistajaksi! Englannin teollisuusalueilla, missä teollisuus on suurteollisuutta, mutta työläisten asunnot pikku mökkejä, ja missä jokainen perheellinen työläinen asuu eri mökissä, tällä seikalla olisi mahdollisesti jotain merkitystä. Mutta Pariisin, samoin kuin mannermaan useimpien muidenkin suurkaupunkien pienteollisuutta täydellistävät suuret talot, joissa kussakin asuu kymmenen, kaksikymmentä, kolmekymmentä perhettä. Päivänä, jona annetaan pelastava dekreetti vuokra-asuntojen lunastamisesta, jokin Peter työskentelee, sanokaamme, konetehtaassa Berliinissä. Vuoden kuluttua hän omistaa, olettakaamme, viidennentoista osan yhden pikku huoneen asunnostaan, joka on jossain Hampurin portin tienoilla viidennessä kerroksessa. Hän menettää työpaikkansa ja ilmaantuu pian samanlaiseen asuntoon, josta avautuu mainio näköala sisäpihalle ja joka sijaitsee kolmannessa kerroksessa Pothofissa, Hannoverissa; siellä hän viiden kuukauden oleskeluaikanaan on hankkinut tasan $^{1}/_{36}$ omaisuutta, kun lakko viskaa hänet yhtäkkiä Müncheniin, missä hän yksitoistakuukautisen oleskelun jälkeen saa tasan $^{11}/_{180}$ osaa käsittävän omistusoikeuden Ober-Angergassen takana sijaitsevaan aika pimeään kellarikerroshuoneeseen. Myöhemmät muutot, joita työläiselle nykyään niin usein tulee, panevat hänet ottamaan $^{7}/_{360}$ yhtä mainiosta asunnosta St. Gallenissa, $^{23}/_{180}$ toisesta — Leedsissä ja $^{347}/_{56223}$ — laskettu tarkasti, jotta ei loukattaisi „ikuista oikeudenmukaisuutta" — vielä kolmannesta asunnosta Seraingissa. Mitä tekee Peterimme noilla kaikilla asunnon osasilla? Kuka maksaa hänelle niistä todellisen arvon? Mistä hän löytää erilaisten entisten asuntojensa muiden osien omistajan tai omistajat? Ja mitenkähän lienee omistussuhteiden laita missä tahansa suuressa talossa, jonka kerroksissa on, sanokaamme, kaksikymmentä asuntoa ja joka, kun lunastusaika on kulunut umpeen ja asuntojen vuokraus lakkautettu, kuuluu ehkä kolmelle sadalle eri omistajalle, jotka ovat hajaantuneet ympäri maailmaa? Proudhonistimme vastaa, että siihen mennessä perustetaan Proudhonin vaihtopankki, joka minä hetkenä tahansa maksaa jokaiselle mistä työn tuotteesta hyvänsä täyden työtulon, siis myös täyden

arvon jokaisesta asunnon osasta. Mutta ensinnäkään Proudhonin pankilla tässä ei ole mitään tekemistä, sillä asuntokysymystä käsittelevissä kirjoituksissa sitä ei missään edes mainita; toiseksi se perustuu siihen kummalliseen erehdykseen, että jos joku haluaa myydä tavaran, niin hän aina löytää ehdottomasti ostajan, joka maksaa siitä täyden arvon; ja kolmanneksi, ennen kuin Proudhon teki tämän keksintönsä, se oli ehtinyt tehdä jo monta vararikkoa Englannissa työnvaihtopankin [1] nimellä.

Koko tuo olettamus, että työläisen pitää *ostaa* asuntonsa, perustuu taaskin siihen Proudhonin jo mainitsemaamme taantumukselliseen periaatteeseen, että nykyaikaisen suurteollisuuden luomat olot ovat sairaalloisia kasvannaisia ja että yhteiskunta on väkivaltaisesti — ts. vastoin sitä virtausta, jota se jo sata vuotta on seurannut — palautettava sellaiseen tilaan, jossa yleisenä sääntönä on eristyneen tuottajan vanha, luutunut käsityö ja joka yleensä ei ole mitään muuta kuin häviämässä olleen ja häviämässä olevan pienen käsiteollisuustuotannon idealisoitua ennallistamista. Jos työntekijät heitettäisiin takaisin tuohon luutuneeseen tilaan, ja „sosiaalinen vihuri" toimitettaisiin onnellisesti pois tieltä, niin työntekijä voisi tietenkin olla jälleen „kotilietensä omistaja" eikä yllä mainittu lunastusteoria näyttäisi niin järjettömältä. Mutta Proudhon unohtaa, että toteuttaakseen sen hänen pitäisi ensin siirtää maailmanhistorian kelloa sadan vuoden verran taaksepäin ja tehdä siten nykyajan työläinen jälleen yhtä ahdashenkiseksi, matelevaiseksi ja nöyristeleväksi orjasieluksi kuin mitä olivat hänen isoisänsä isoisät.

Mutta mikäli proudhonilaisessa asuntokysymyksen ratkaisussa on järkiperäistä, käytännöllisesti käyttökelpoista sisältöä, sikäli sitä toteutetaan jo nyt, ja siitä se saa kiittää, ei „vallankumousaatteen kohtua", vaan... itse suurporvareita. Katsokaamme, mitä siitä kirjoittaa maaliskuun 16. pnä 1872 mainio espanjalainen lehti „La Emancipacion" [2] Madridissa:

„On olemassa toinenkin asuntokysymyksen ratkaisemiskeino, jota on ehdottanut Proudhon ja joka ensi silmäykseltä näyttää loistavalta, mutta lähemmin tarkasteltuna osoittautuu kokonaan voimattomaksi. Proudhon ehdotti muuttamaan vuokralaiset vähittäismaksuostajiksi siten, että vuosittain maksettava vuokramaksu laskettaisiin asunnon arvon kuoletusmaksueräksi ja vuokralaisesta tulisi tietyn ajan kuluttua tämän asunnon omistaja. Tätä keinoa, jota Proudhon piti sangen vallankumouksellisena, käyttävät nykyään kaikissa maissa keinottelijain yhtiöt, jotka tällä tavalla kohottamalla vuokramaksua maksattavat itselleen talon arvon kaksin- ja kolminkertaisesti. Hra

[1] Engels tarkoittaa Robert Owenin yritystä perustaa työnvaihtopankkeja, missä tuotteet voitiin vaihtaa työlippujen välityksellä, joiden arvoyksikkönä oli työaikatunti. *Toim.*

[2] *„La Emancipacion" („Vapautus")* — viikkolehti, I Internationaleen kuuluneiden Espanjan marxilaisten osastojen äänenkannattaja; ilmestyi Madridissa vuoden 1871 kesäkuusta vuoteen 1873. *Toim.*

Dollfus ja muut suurtehtailijat Ranskan koillisosassa eivät ottaneet käytäntöön tätä järjestelmää ainoastaan kääriäkseen kokoon rahaa, vaan lisäksi vielä poliittisin taka-ajatuksin.

Vallassaolevien luokkien viisaimmat johtajat ovat aina ponnistelleet sen hyväksi, että pienomistajain lukumäärä lisääntyisi, ja he saisivat siten itselleen armeijan proletariaattia vastaan. Viime vuosisadan porvarilliset vallankumoukset pirstoivat aateliston ja kirkon suurmaanomistuksen pieneksi palstatilaomistukseksi — niin kuin espanjalaiset tasavaltalaiset haluavat nyt tehdä vielä olemassaolevalle suurmaanomistukselle — ja loivat siten pienmaanomistajain luokan, joka on siitä lähtien ollut yhteiskunnan taantumuksellisimpana aineksena ja ainaisena haittana kaupunkilaisproletariaatin vallankumoukselliselle liikkeelle. Pienentämällä valtionlainaobligaatioita Napoleon III aikoi luoda samanlaisen luokan kaupungissa, ja hra Dollfus ja hänen kumppaninsa, myymällä työläisilleen vuosittaisella vähittäismaksulla pieniä asuntoja, pyrkivät tukahduttamaan työläisissä kaiken vallankumouksellisen hengen ja samalla kahlitsemaan heidät tuon maanomistuksen avulla tehtaaseen, johon he ovat tulleet työhön. Siten Proudhonin suunnitelma ei vain ollut tuottamatta mitään helpotusta työväenluokalle, vaan kääntyi jopa suorastaan sitä vastaan".[1]

Kuinka asuntokysymys on siis ratkaistava? Nykyaikaisessa yhteiskunnassa se ratkaistaan aivan samalla tavalla kuin kaikki muutkin yhteiskunnalliset kysymykset: kysynnän ja tarjonnan asteittaisen taloudellisen tasoittamisen avulla, mutta tämä on ratkaisu, joka itse herättää kysymyksen alituisesti uudelleen, siis se ei ole mikään ratkaisu. Kuinka tämän kysymyksen ratkaisee yhteiskunnallinen vallankumous, se ei riipu ainoastaan kyseisistä olosuhteista, vaan samalla myös paljon pitemmälle menevistä kysymyksistä, joiden joukossa tärkeimpiä on kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden hävittäminen. Mutta kun emme laadi mitään utooppista järjestelmää tulevaa yhteiskuntalaitosta varten, niin olisi aivan turhaa ruveta tutkimaan sitä. Se kuitenkin on varmaa, että jo nykyisin on suurkaupungeissa riittävästi asuinrakennuksia, jotta voitaisiin heti lieventää todellista „asunto*pulaa*" käyttämällä noita rakennuksia järkiperäisesti. Se on tietenkin toteutettavissa vain pakkoluovuttamalla niiden nykyiset omistajat ja asuttamalla noihin taloihin kodittomia tai sellaisia työläisiä, jotka nykyisin elävät liian täyteen ahdetuissa

[1] Kuinka asuntokysymys ratkeaa itsestään tällä tavoin kahlitsemalla työläiset omaan „kotiin" suurten tai kasvavien amerikkalaisten kaupunkien lähelle, siitä antaa todistuksen seuraava kohta eräästä Eleanor Marx—Avelingin kirjeestä, joka on päivätty Indianapolisissa marraskuun 28. päivänä 1886: „Kansas Cityssa tai oikeamminkin sen lähistöllä näimme viheliäisiä, kolmisen huonetta käsittäviä puurakennuksia vielä aivan raivaamattomalla paikalla; maapalsta maksoi 600 dollaria ja oli juuri sen kokoinen, että siihen sopi pieni mökki; viimeksi mainittu maksoi puolestaan 600 dollaria, siis yhteensä 4800 markkaa kurjasta pikku hökkelistä, joka sijaitsee tunnin matkan päässä kaupungista soisella autiomaalla". Työläisten on siis otettava raskaita hypoteekkilainoja saadakseen nuo asunnot, ja juuri silloin he joutuvatkin työnantajiensa todellisiksi orjiksi; he ovat sidotut mökkeihinsä, he eivät voi matkustaa pois ja heidän on pakko suostua kaikkiin tarjolla oleviin työehtoihin. *(Engelsin huomautus v. 1887 painokseen.)*

asunnoissa. Ja heti kun proletariaatti on vallannut poliittisen vallan, tällainen yhteishyvää tarkoittava toimenpide on toteutettavissa yhtä helposti kuin nykyisen valtion suorittamat muut pakko-otot ja majoitukset.

* * *

Mutta proudhonistimme ei ole tyytyväinen tähänastisiin saavutuksiinsa asuntokysymyksessä. Hänen pitää kohottaa tuo kysymys syntisen maan kamaralta korkeimman sosialismin piiriin voidakseen todistaa, että sielläkin tämä kysymys on oleellinen „sosiaalisen kysymyksen murto-osa".

„Olettakaamme, että pääoman tuottavuutta on todella tartuttu sarvista — kuten ennemmin tai myöhemmin täytyy käydä — esimerkiksi väliaikaisella lailla, joka *säätää kaikkien pääomien koroksi yhden prosentin,* minkä lisäksi pyrkimyksenä on tämänkin korkomäärän alentaminen vähitellen nollaan, joten loppujen lopuksi ei tulla maksamaan enää mistään muusta kuin *pääoman kiertoon tarvittavasta työstä.* Kuten kaikki muutkin tuotteet niin myös talo ja asunto tulevat tietysti olemaan tämän lain alaisia... Talonomistaja pyrkii itse ensimmäisenä myymään talonsa, koska muussa tapauksessa hänen talonsa jäisi tyhjilleen ja siihen sijoitettu pääoma muuttuisi ilman muuta hyödyttömäksi".

Tämä väittämä sisältää proudhonilaisen katekismuksen erään tärkeimmän uskonkappaleen ja antaa räikeän näytteen siinä vallitsevasta sekasotkusta.

„Pääoman tuottavuus" on järjettömyys, jonka Proudhon ajattelemattomasti lainaa porvarillisilta taloustieteilijöiltä. Tosin myös porvarilliset taloustieteilijät alkavat väitteestä, että työ on kaiken rikkauden lähde ja kaikkien tavaroiden arvon mitta; mutta heidän pitää selittää myös, minkä vuoksi kapitalisti, joka sijoittaa pääomaa teollisuus- tai käsityöliikeyritykseen, ei saa ainoastaan sijoittamaansa pääomaa takaisin, vaan sen lisäksi vielä myös voiton. Sen vuoksi he pakostakin sotkeutuvat kaikenlaisiin ristiriitoihin ja merkitsevät myös pääoman tilille tietyn tuottavuuden. Mikään ei todista paremmin sitä, miten lujasti Proudhon on vielä porvarillisen ajattelutavan vanki, kuin tuo hänen ottamansa tapa puhua pääoman tuottavuudesta. Alussa olemme jo nähneet, että niin sanottu „pääoman tuottavuus" ei ole mitään muuta kuin pääomalle olennainen ominaisuus (nykyisten yhteiskunnallisten suhteiden vallitessa, joita ilman se ei olisikaan pääomaa) anastaa itselleen palkkatyöläisten maksamaton työ.

Mutta Proudhon eroaa porvarillisista taloustieteilijöistä siinä, että hän ei hyväksy tuota „pääoman tuottavuutta", vaan päinvastoin havaitsee sen „ikuisen oikeudenmukaisuuden" loukkaamiseksi. Se juuri estääkin työläisen saamasta työnsä täyttä tuloa. Se pitää siis hävittää. Mutta miten? — Siten, että pakkolailla alennetaan *korkokantaa* ja se supistetaan lopulta nollaan.

Silloin meidän proudhonistimme mielestä pääoma lakkaa olemasta tuottavaa.

Lainatun *raha*pääoman korko on vain osa voitosta; voitto teollisuus- tai kauppapääomasta on vain osa siitä lisäarvosta, jonka kapitalistiluokka riistää työväenluokalta maksamattoman työn muodossa. Korkokantaa säännöstelevät taloudelliset lait ovat lisäarvon suhdeluvun määräävistä laeista niin riippumattomia kuin saman yhteiskuntamuodon lait voivat yleensä keskenään olla. Mitä taas tulee tämän lisäarvon jakaantumiseen eri kapitalistien kesken, niin on selvää, että voiton suhdeluvun täytyy niiden teollisuudenharjoittajien ja kauppiaiden kohdalta, joiden liikkeisiin muut kapitalistit ovat sijoittaneet paljon pääomia, kohota yhtä paljon kuin korkokanta alenee, jos muut ehdot pysyvät samoina. Korkokannan alentaminen ja lopuksi lakkauttaminen eivät siis todellisuudessa lainkaan „tarttuisi sarvista" niin sanottua „pääoman tuottavuutta", vaan ainoastaan saisivat aikaan sen, että työväenluokalta riistetty maksamaton lisäarvo jaettaisiin toisin eri kapitalistien kesken, eivätkä turvaisi työläiselle yliotetta teollisuuskapitalistiin nähden, vaan ne turvaisivat teollisuuskapitalistille yliotteen koroillaeläjään nähden.

Oikeudellisen katsantokantansa mukaisesti Proudhon selittää korkokannan, samoin kuin kaikkien taloudellisten ilmiöiden, johtuvan ei yhteiskunnallisen tuotannon ehdoista, vaan niistä valtakunnan laeista, joissa nuo ehdot saavat yleisen ilmauksensa. Lähtien tältä katsantokannalta, joka ei anna vähäisintäkään käsitystä valtakunnan lakien yhteydestä tuotannon yhteiskunnallisiin ehtoihin, nuo valtakunnalliset lait näyttävät kiertämättömästi aivan mielivaltaisilta käskyiltä, jotka minä hetkenä hyvänsä voidaan yhtä hyvin muuttaa suorastaan päinvastaisiksi. Sen vuoksi Proudhonista ei ole mikään helpompaa kuin antaa dekreetti — jos hänellä vain olisi siihen valta —, jolla korkokanta alennetaan prosenttiin. Mutta jos kaikki muut yhteiskunnalliset ehdot jäävät entisiksi, niin tuo Proudhonin dekreetti jää vain paperille. Kaikista dekreeteistä huolimatta korkokannan tulevat edelleenkin säännöstelemään taloudelliset lait, joiden alaisena se nykyisin on. Luottokelpoiset henkilöt tulevat olosuhteiden mukaisesti lainaamaan, kuten ennenkin, rahaa 2, 3, 4 prosentin ja suuremmallakin korolla, ja ainoa ero on siinä, että koroillaeläjät katsovat paremmin eteensä ja antavat rahaa lainaksi vain sellaisille henkilöille, joiden taholta ei tarvitse pelätä oikeusjuttua. Sitä paitsi tuo suurenmoinen suunnitelma — pääomalta on riistettävä sen „tuottavuus" — on vanha kuin taivas, yhtä vanha kuin *koronkiskontaa vastustavat lait*, joilla ei ole ollut muuta tarkoitusta kuin rajoittaa korkokantaa ja jotka nykyisin on kaikkialla kumottu, koska käytännössä niitä aina rikottiin tai kierrettiin ja valtion oli tunnustettava itsensä voimattomaksi

vastustamaan yhteiskunnallisen tuotannon lakeja. Ja sen, että saatetaan jälleen voimaan nuo keskiaikaiset lait, joita on mahdoton panna täytäntöön, pitäisi „ottaa pääoman tuottavuutta sarvista"! Huomaamme, että mitä lähemmin proudhonilaisuutta tutkii, sitä taantumuksellisemmaksi se osoittautuu.

Ja kun korkokanta on tällä tavalla alennettu nollaan, siis pääomakorko on lakkautettu, niin silloin „ei tulla maksamaan enää mistään muusta kuin pääoman kiertoon tarvittavasta työstä". Tämän pitäisi merkitä, että koron poistaminen on samaa kuin voiton ja jopa lisäarvon poistaminen. Mutta jos korko *todella* voitaisiin poistaa dekreetillä, niin mikä siitä olisi seurauksena? Se, että *koroillaeläjäin* luokalla ei olisi mitään aihetta sijoittaa pääomiaan lainoihin, vaan se alkaisi sijoittaa niitä omalla riskillään omiin teollisuuslaitoksiinsa tai osakeyhtiöihin. Lisäarvo, minkä kapitalistiluokka anastaa työväenluokalta, pysyisi määrällisesti muuttumattomana, ja muuttuisi vain sen jakautuminen, eikä sekään merkittävämmin.

Tosiasiassa proudhonistimme ei huomaa, että porvarillisen yhteiskunnan kaupanteoissa keskimäärin ei enää nytkään makseta mistään muusta kuin „pääoman kiertoon (merkinnee: määrätyn tavaran tuottamiseen) tarvittavasta työstä". Työ on kaikkien tavaroiden arvon mitta, ja nykyaikaisessa yhteiskunnassa — ottamatta huomioon markkinaheilahteluja — on kerrassaan mahdotonta, että tavaroista keskimäärin maksettaisiin enemmän kuin niiden valmistamiseen tarvitusta työstä. Ei, ei, hyvä proudhonisti, niksi on vallan muussa: se on siinä, että „pääoman kiertoon (käyttääkseni sekavaa sanontatapaanne) tarvittavaa työtä" *ei maksetakaan täydellisesti!* Miten se tapahtuu, sen Te voitte lukea Marxilta („Pääoma", I osa, ss. 128—160)[1].

Mutta siinä ei ole vielä kaikki. Kun *pääoma*korosta (Kapitalzins) tehdään loppu, niin siten tehdään loppu myös *vuokra*maksusta (Mietzins)[2]. Sillä „kuten kaikki muutkin tuotteet niin myös talo ja asunto tulevat tietysti olemaan tämän lain alaisia". Tämä on aivan erään entisen majurin hengessä, hän näet käski erästä vapaaehtoista: „Kuulkaahan! Sanotaan, että Te olette tohtori,— käväiskää silloin tällöin luonani; kun on vaimo ja seitsemän lasta, niin löytyy aina joku hoitoa tarvitseva".

Vapaaehtoinen: „Suokaa anteeksi, herra majuri, minä olen filosofian tohtori!"

Majuri: „Minusta se on aivan yhdentekevää, tohtori on tohtori".

Samoin myös proudhonistimme: vuokramaksu (Mietzins) tai pääomakorko (Kapitalzins) — hänestä se on yhdentekevää, korko

---

[1] Ks. *K. Marx*, „Pääoma", 1. osa, ss. 177—204 (suom. painos). *Toim.*
[2] Kirjaimellisesti — „vuokrakorko". *Toim.*

on korko, tohtori on tohtori. Edellä näimme, että vuokrahinta (Mietpreis), jota yleisesti sanotaan vuokramaksuksi (Mietzins), koostuu: 1) osaksi maankorosta, 2) osaksi rakennuspääoman korosta, lukien mukaan rakennusurakoitsijan voiton, 3) osaksi kunnostus- ja vakuutuskuluista, 4) osaksi niistä vuosittaisista maksueristä, joilla rakennuspääoma, mukaan luettuna myös voitto, kuoletetaan (amortisoidaan) sitä mukaa kun talo muuttuu vähitellen käyttökelvottomaksi.

Nyt pitäisi jo sokeallekin olla ilmeistä, että „talonomistaja pyrkii itse ensimmäisenä myymään talonsa, koska muussa tapauksessa hänen talonsa jäisi tyhjilleen ja siihen sijoitettu pääoma muuttuisi ilman muuta hyödyttömäksi". Tietysti. Jos lainapääomakorosta tehdään loppu, niin ainoakaan talonomistaja ei voi enää saada talostaan yhtään pfenningiä vuokramaksua yksinkertaisesti siksi, että vuokramaksua (Miete) voidaan sanoa myös vuokra*koroksi* (Miet*zins*) ja että viimeksi mainittuun sisältyy osa, joka on todella pääomakorkoa. Tohtori on tohtori. Jos tavallisen pääomakoron suhteen koronkiskontaa koskevat lait voitiin tehdä voimattomaksi vain kiertämällä ne, niin asuntovuokrataksoja ne eivät ole milloinkaan vähääkään koskeneet. Proudhonin oli ensimmäisenä suotu kuvitella, että hänen koronkiskontaa koskeva uusi lakinsa on ilman muuta säännöstelevä ja vähitellen poistava ei ainoastaan yksinkertaisen pääomakoron, vaan myös monimutkaisen asunnonvuokramaksun (Mietzins für Wohnungen). Mutta miksi sitten talonomistajalta pitäisi ostaa tämä „ilman muuta hyödytön" talo maksamalla suuret rahat ja miksei talonomistaja antaisi sellaisessa tapauksessa vielä rahaakin päästäkseen vain tuosta „ilman muuta hyödyttömästä" talosta ja voidakseen olla kuluttamatta enää varoja sen kunnostamiseen — se jää meille salaisuudeksi.

Suoritettuaan tämän loistavan urotyön korkeimman sosialismin (suprasosialismin, kuten mestari Proudhon sanoi) alalla proudhonistimme katsoo olevansa oikeutettu lentämään vieläkin korkeammalle.

„Nyt on enää tehtävä vain eräitä johtopäätöksiä, jotta niin tärkeä tutkimuksemme kohde tulisi kaikin puolin täydellisesti valaistuksi".

Entä mitkä ovat nuo johtopäätökset? Nuo johtopäätökset seuraavat yllä esitetystä yhtä vähän kuin asuintalojen arvottomuus korkokannan poistamisesta eivätkä ne kirjoittajamme mahtipontisesta ja juhlallisesta fraseologiasta vapautettuina merkitse muuta, kuin että vuokra-asuntojen lunastamisen viemiseksi parhaalla tavalla päätökseen on toivottavaa: 1) tarkka tilasto asiasta, 2) hyvä terveyspoliisi, 3) rakennustyöläisten osuuskunnat, jotka voisivat ottaa tehtäväkseen uusien talojen

rakentamisen; kaikki nämä ovat tietysti hyviä ja mainioita asioita, mutta kaikesta tuosta kerskailevasta fraseologiasta huolimatta ne eivät kuitenkaan pysty „valaisemaan täydellisesti" proudhonilaisen aatteellisen sotkun pimeyttä.

Ken on suorittanut tuollaisia urotekoja, sillä on myös oikeus kääntyä saksalaisten työläisten puoleen ja muistuttaa vakavasti:

„Nämä ja muut samanlaiset kysymykset ovat käsittääksemme sosiaalisen demokratian täyden huomion arvoisia... Pyrkiköön se tekemään selkoa, kuten tässä tästä asuntokysymyksestä, myös muista yhtä tärkeistä kysymyksistä, kuten *luotosta, valtionveloista, yksityisveloista, veroista ym.*" jne.

Proudhonistimme lupaa siis meille kokonaisen sarjan kirjoituksia „samanlaisista kysymyksistä", ja jos hän käsittelee nuo kaikki kysymykset yhtä seikkaperäisesti kuin tämän „niin tärkeän aiheen", niin „Volksstaatilla" riittää vuodeksi käsikirjoituksia. Voimme muuten sanoa etukäteen kaikessa päädyttävän jo sanottuun: pääomakorosta tehdään loppu, siten häviävät valtion- ja yksityislainoista maksettavat korot, luotto muuttuu ilmaiseksi jne. Samaa taikasanaa sovelletaan jokaiseen muuhunkin aiheeseen ja jokaisessa eri tapauksessa syntyy järkähtämättömän loogillisesti se hämmästyttävä johtopäätös, että kun pääomakorosta on tehty loppu, niin lainarahoista ei tarvitse maksaa enää korkoa.

Hyviä ovat muuten kysymyksetkin, joilla proudhonistimme meitä uhkaa. *Luotto!* Mitä muuta luottoa työläinen tarvitsee kuin velkaa tilistä toiseen tai velkaa panttilaitokselta? Annetaanko hänelle tuollainen laina ilman korkoa tai korolla, jopa panttilaitosten koronkiskontakorolla — eikö se ole hänelle miltei samantekevää? Ja jos työläinen yleensä puhuen hyötyisikin siitä ja työvoiman tuotantokustannukset siis halpenisivat, niin eikö myös työvoiman hinta laskisi? — Mutta porvarille ja erittäinkin pikkuporvarille luotto on tärkeä kysymys, ja pikkuporvarista olisi hyvä juttu, jos hän voisi saada luottoa aina ja lisäksi koroitta.— „Valtionvelat"! Työväenluokka tietää, ettei se ole niitä tehnyt, ja kun se tulee valtaan, niin se jättää ne niiden maksettavaksi, jotka ovat niitä ottaneet.— „Yksityisvelat"! — katso luottoa.— „Verot"! Tämä asia kiinnostaa kovasti porvaristoa, mutta työläisiä — sangen vähän: se, minkä verran työläinen maksaa veroina, kuuluu viime kädessä työvoiman tuotantokustannuksiin, ja se on siis kapitalistin korvattava. Kaikki nuo pykälät, jotka meille esitetään työväenluokalle mitä tärkeimpinä kysymyksinä, kiinnostavat oleellisesti vain porvaria ja vieläkin enemmän — pikkuporvaria, mutta vastoin Proudhonia me väitämme, että työväenluokan kutsumuksena ei ole lainkaan noiden luokkien etujen ajaminen.

Siitä suuresta, todella työläisiä koskevasta kysymyksestä, kapitalistin ja palkkatyöläisen välisestä suhteesta, siitä kysymyksestä, miten kapitalisti voi rikastua työläistensa työstä, siitä proudhonistimme ei puhu sanaakaan. Hänen herransa ja opettajansa on tosin käsitellyt tätä kysymystä, muttei suinkaan ole tuonut siihen selvyyttä eikä edes viimeisissä teoksissaankaan mennyt tässä suhteessa asiallisesti „Filosofian kurjuutta" pitemmälle, jonka koko mitättömyyden Marx jo v. 1847 niin loistavasti paljasti.

On hyvin ikävää, ettei romaanisia kieliä puhuvilla työläisillä ole ollut kahteenkymmeneen viiteen vuoteen juuri mitään muuta sosialistista hengenruokaa kuin tuon „toisen keisarikunnan sosialistin" kirjoitukset. Ja kaksin verroin ikävämpää olisi, jos Proudhonin teoria saisi nyt vielä Saksankin valtaansa. Sitä ei kuitenkaan tarvitse pelätä. Saksalaiset työläiset ovat teoreettiselta kehitystasoltaan viisikymmentä vuotta edellä proudhonilaisuudesta, ja *yksistään* tämä asuntokysymys on riittävä esimerkki osoittamaan sen, joten siinä suhteessa ei tarvitse nähdä sen suurempaa vaivaa.

II LUKU

KUINKA PORVARISTO RATKAISEE ASUNTOKYSYMYKSEN

I

Asuntokysymyksen *proudhonilaista* ratkaisua koskevassa luvussa osoitettiin, kuinka suuresti tämä kysymys kiinnostaa välittömästi pikkuporvaristoa. Mutta tämä kysymys kiinnostaa huomattavasti, joskin välillisesti, myös suurporvaristoa. Nykyaikainen luonnontiede on todistanut, että niin sanotut „huonot korttelit", joissa työläiset elävät suuressa ahtaudessa, muodostuvat kaupungeissamme aika ajoittain vierailevien jos jonkinlaisten kulkutautien pesäkkeiksi. Koleran, lavantaudin, pilkkukuumeen, isonrokon ja muiden tuhoisien tautien basillit leviävät noiden työläiskorttelien myrkyllisessä ilmassa ja saastaisessa vedessä; sieltä ne eivät juuri koskaan häviä pois, vaan kehittyvät otollisissa oloissa tautiepidemiaksi ja leviävät silloin myös pesäkealueensa ulkopuolelle ilmavampiin ja terveellisempiin kaupunginosiin, joissa asuvat herrat kapitalistit. Vallassaoleva kapitalistiluokka ei voi rankaisematta hauskuttaa itseään aiheuttamalla kulkutauteja työväenluokan keskuudessa; niistä on seurauksia kapitalisteille itselleenkin, ja kuolemanenkeli raivoaa heidän keskuudessaan yhtä armottomasti kuin työläistenkin keskuudessa.

Heti kun se oli saatu tieteellisesti todetuksi, ihmisystävälliset porvarit innostuivat jaloon kilpailuun työläistensä terveyden hyväksi. Perustettiin yhdistyksiä, kirjoitettiin kirjoja, laadittiin suunnitelmia, pohdittiin ja säädettiin lakeja yhä uusiintuvien kulkutautien pesäkkeiden hävittämiseksi. Työläisten asunto-oloja alettiin tarkastaa ja tehtiin myös yrityksiä huutavimpien epäkohtien poistamiseksi. Erikoisen tarmokas toiminta alettiin Englannissa, jossa suurkaupunkeja oli eniten ja suurporvaristo siis suuremmassa vaarassa kuin muualla; siellä nimitettiin hallituksen komissioita tutkimaan työväenluokan terveysoloja; niiden selostukset, jotka tarkkuutensa, täydellisyytensä ja puolueettomuutensa ansiosta erosivat edukseen kaikista mannermaisista lähteistä, olivat perustana uusille enemmän tai vähemmän radikaalisille laeille. Niin epätäydellisiä kuin nuo lait ovatkin, niin kuitenkin ne ovat äärettömästi edellä kaikesta siitä, mitä tähän asti on siihen suuntaan tehty mannermaalla. Mutta tästä huolimatta kapitalistinen yhteiskuntajärjestelmä synnyttää niitä epäkohtia, joiden parantamisesta on kysymys, yhä uudelleen niin

kiertämättömästi, että tuskinpa Englannissakaan tuossa parantamisessa on päästy askeltakaan eteenpäin.

Saksassa tarvittiin tavan mukaan paljon pitempi aika, ennen kuin sielläkin vakinaisiksi muodostuneet kulkutautien alkusyyt kehittyivät niin pitkälle kuin oli tarpeen uneliaan suurporvariston ravistamiseksi hereille. Muuten, kuta hitaammin, sitä varmemmin — ja niin sai vihdoin meilläkin alkunsa yhteiskunnallista terveydenhoitoa ja asuntokysymystä käsittelevä porvarillinen kirjallisuus, joka on ulkomaisten, pääasiallisesti englantilaisten, edelläkävijäin vetelöittävää mukailemista, mikä suuriäänisillä ja mahtipontisilla fraaseilla keinotellaan näyttämään mitä syvähenkisimmältä. Tähän kirjallisuuteen kuuluu teos: *Tri Emil Sax, „Työtätekevien luokkien asunto-olot ja niiden uudistus"*, Wien, 1869 [1].

Asuntokysymyksen porvarillista käsittelyä valaistakseni valitsin tämän kirjan vain siksi, koska siinä yritetään esittää tätä aihetta koskeva porvarillinen kirjallisuus mahdollisimman täydellisesti. Mutta on sekin kirjallisuutta, mikä on kirjoittajallamme „lähteenä"! Englantilaisista parlamenttiselostuksista, todellisista peruslähteistä, mainitaan vain kolme vanhinta; koko kirja osoittaa, ettei kirjoittaja *ole koskaan nähnyt niistä ainoatakaan;* sen sijaan hän esittelee kokonaisen sarjan lattean porvarillisia, hyväntahtoisen poroporvarillisia ja ulkokultaisen filantrooppisia kirjoitelmia; Ducpétiaux, Roberts, Hole, Huber, Englannissa pidetyn yhteiskuntatieteiden (eli oikeammin loruilu-) kongressin aikaansaannokset, työtätekevien luokkien hyvinvoinnista huolehtivan preussilaisen yhdistyksen aikakauslehti, Itävallan virallinen selostus Pariisin maailmannäyttelystä, samanluontoiset Bonaparten viralliset selostukset, „Illustrated London News" [2], „Ueber Land und Meer" [3] ja lopuksi „tunnustettu auktoriteetti", „terävän käytännöllisen järjen" ja „puheen vakuuttavan syvällisyyden" mies, nimittäin — *Julius Faucher!* Tuosta lähdekirjallisuusluettelosta puuttunee vain „Gartenlaube", „Kladderadatsch" ja fysilieeri Kutschke [4].

---

[1] *E. Sax,* Die Wohnungszustände der arbeitenden Klassen und ihre Reform, Wien, 1869. *Toim.*

[2] *„Illustrated London News" („Kuvitettuja Lontoon uutisia")* — vuonna 1842 perustettu laajalti levinnyt porvarillinen kuvitettu viikkojulkaisu. *Toim.*

[3] *„Ueber Land und Meer" („Maalla ja merellä")* — kuvitettu kaunokirjallinen aikakauslehti, joka ilmestyi vuodesta 1858 lähtien Stuttgartissa. *Toim.*

[4] *„Gartenlaube" („Lehtimaja")* — poroporvarillinen perhelehti, *„Fysilieeri August Kutschke"* — runoilija Gotthelf Hoffmann, sepitti isänmaallisen laulun, joka oli suosiossa vuosina 1870—1871 Saksan ja Ranskan sodan aikana. *Toim.*

Ettei hra Saxin mielipiteiden suhteen voisi syntyä mitään väärinkäsityksiä, hän selittää sivulla 22:

„Yhteiskunnalliseksi taloustieteeksi me nimitämme kansantalousoppia, kun sitä sovelletaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin, tarkemmin sanoen niiden keinojen ja menetelmien kokonaisuutta, jotka tämä tiede tarjoaa meille ja joilla *tämän tieteen „rautaisten" lakien perusteella ja nykyisin vallitsevan yhteiskuntajärjestelmän puitteissa niin sanotut (!) omistamattomat luokat kohotetaan omistavien luokkien tasalle".*

Emme ryhdy erittelemään sitä sekavaa käsitystä, että „kansantalousoppi" eli poliittinen taloustiede olisi yleensä tekemisissä muiden kuin „yhteiskunnallisten" kysymysten kanssa. Käymme suoraan käsiksi peruskohtaan. Tri Sax tahtoo, että porvarillisen taloustieteen „rautaiset lait" ja „nykyisin vallitsevan yhteiskuntajärjestelmän puitteet", toisin sanoen kapitalistinen tuotantotapa, jäisivät muuttumattomiksi ja kuitenkin „niin sanotut omistamattomat luokat" pitäisi kohottaa „omistavien luokkien tasalle". Mutta kapitalistisen tuotantotavan välttämättömänä edellytyksenähän on se, että on olemassa ei niin sanottu, vaan todella omistamaton luokka, jolla ei ole muuta myytävää kuin työvoimansa ja jonka täytyy sen vuoksi myydä tuota työvoimaa teollisuuskapitalisteille. Hra Saxin keksimän uuden tieteen — „yhteiskunnallisen taloustieteen" — tehtävä on näin muodoin löytää sellaiset keinot ja menetelmät, että sellaisen yhteiskuntajärjestelmän puitteissa, joka perustuu toisaalta kaikkien raaka-aineiden, tuotannonvälineiden ja elämänvälineiden omistajien, kapitalistien, ja toisaalta vain työvoimansa eikä muuta omistavien palkkatyöläisten väliseen vastakohtaisuuteen,— että sellaisen yhteiskuntajärjestelmän puitteissa kaikki palkkatyöläiset voisivat muuttua kapitalisteiksi lakkaamatta olemasta palkkatyöläisiä. Hra Sax luulee ratkaisseensa tämän kysymyksen. Eikö hän olisi niin hyvä ja sanoisi meille, millä tavalla kaikki Ranskan armeijan sotamiehet, joista jokainen on Napoleon I:n ajoista alkaen kantanut rensselissään marsalkansauvaa, voidaan muuttaa sotamarsalkoiksi niin, etteivät he lakkaisi olemasta tavallisia sotamiehiä. Tai millä tavalla Saksan valtakunnan kaikki 40 miljoonaa alamaista voitaisiin tehdä Saksan keisareiksi!

Porvarillisen sosialismin olemus on se, että halutaan säilyttää nykyaikaisen yhteiskunnan kaikkien onnettomuuksien perusta ja samaan aikaan poistaa nuo onnettomuudet. Porvarilliset sosialistit, kuten sanotaan jo „Kommunistisessa manifestissa", haluavat „poistaa yhteiskunnallisia epäkohtia turvatakseen porvarillisen yhteiskunnan olemassaolon"; haluavat *„porvariston ilman proletariaattia".* Olemme huomanneet, että hra Sax asettaa kysymyksen aivan samalla tavalla. Sen ratkaisun hän näkee asuntokysymyksen ratkaisemisessa; hän on sitä mieltä, että „paranta-

malla työtätekevien luokkien asumuksia lievennettäisiin menestyksellisesti yllä kuvailtua fyysillistä ja henkistä kurjuutta, ja siten — so. *yksistään* asunto-olojen laajaperäisen parantamisen avulla — näiden luokkien valtaosa nostettaisiin tuskin ihmisarvoisen elämänsä suosta aineellisen ja henkisen hyvinvoinnin puhtaille kukkuloille" (s. 14). Huomautettakoon sivumennen, että porvariston etujen mukaista on hämätä se tosiasia, että on olemassa proletariaatti, jonka ovat luoneet porvarilliset tuotantosuhteet ja joka on näiden suhteiden olemassaolon jatkumisen ehto. Sen vuoksi herra Sax sanoo meille s. 21, että työtätekeviksi luokiksi on katsottava varsinaisten työläisten lisäksi kaikki „varattomat yhteiskuntaluokat", „yleensä pieneläjät, kuten käsityöläiset, lesket, eläkkeelläolijat (!), alemmat virkamiehet jne.". Porvarillinen sosialismi ojentaa kätensä pikkuporvarilliselle sosialismille!

Mutta mistä asuntopula johtuu? Kuinka se on syntynyt? Hra Saxin, kuten kelpo porvarin ainakin, ei tarvitse tietää, että se on porvarillisen yhteiskuntamuodon kiertämätön tuote, ja ettei voi olla asuntopulaton sellainen yhteiskunta, jossa työtätekevien valtavien joukkojen on elettävä yksinomaan työpalkalla, siis niiden olemassaoloon ja suvun jatkamiseen välttämättömällä elämänvälineiden summalla; jossa konetekniikan uudet parannukset jne. tekevät alinomaan suuria työläisjoukkoja työttömiksi; jossa voimakkaat ja säännöllisesti toistuvat teolliset heilahtelut toisaalta luovat edellytykset työttömien työläisten suurilukuisen reserviarmeijan olemassaololle ja toisaalta heittävät aika ajoittain kadulle suuret määrät työttömiä; jossa työläisiä kokoontuu joukkomitassa suuriin kaupunkeihin ja lisäksi nopeammin kuin mitä vallitsevissa oloissa järjestetään heille asuntoja; jossa siis inhottavimmillekin sikoläteille on aina löytyvä vuokraaja; ja jossa vihdoin talonomistaja kapitalistina ei ole ainoastaan oikeutettu, vaan kilpailun vuoksi tietyssä mitassa pakotettukin kiskomaan häikäilemättä talo-omaisuudestaan korkeimman vuokramaksun. Sellaisessa yhteiskunnassa asuntopula ei ole mikään sattuma, vaan se on kiertämätön instituutio; se ja sen vaikutus terveyteen jne. voidaan hävittää vasta sitten, kun koko se yhteiskuntajärjestelmä, joka asuntopulaa synnyttää, tulee perinpohjin mullistettua. Mutta sitä ei porvarillisen sosialismin tarvitse tietää. Se ei *uskalla* selittää asuntopulaa olosuhteista johtuvaksi. Sille ei siis jää mitään muuta neuvoksi kuin selittää moralisoivin fraasein, että asuntopula johtuu ihmisten turmeltuneisuudesta, niin sanoaksemme perisynnistä.

„Ja eikö tässä suhteessa ole tunnettua ja siis eittämätöntä (rohkea johtopäätös!), „että syy... on osaksi *itse työläisissä,* asunnonpyytäjissä, ja osaksi, jopa paljon suuremmassa määrässä, niissä, jotka ottavat tehtäväkseen

tyydyttää tuota tarvetta, tai niissä, jotka eivät sitä tee, vaikka heillä onkin tarpeellisia varoja,— *omistavissa, ylimmissä yhteiskuntaluokissa.* Viimeksi mainittujen syytä... on se, että ne eivät huolehdi siitä, että tarjolla olisi riittävästi hyviä asuntoja".

Niin kuin Proudhon siirtää meidät taloustieteestä lakitieteeseen, niin myös porvarillinen sosialistimme kiskoo meitä tässä taloustieteestä moraalin alalle. Eikä mikään ole sen luonnollisempaa. Ken julistaa kapitalistiset tuotantosuhteet, nykyisen porvarillisen yhteiskunnan „rautaiset lait", koskemattomiksi ja tahtoo siitä huolimatta poistaa niiden epämiellyttävät, mutta kiertämättömät seuraukset, sen ei auta muuta kuin pitää kapitalisteille moraalisaarnoja, joiden liikuttavan vaikutuksen haihduttavat heti persoonallinen etu ja tarpeen vaatiessa kilpailu. Nuo moraalisaarnat ovat aivan kuin ne saarnat, joita rannalla seisova kanaemo pitää hautomilleen sorsanpoikasille, jotka virkeinä uiskentelevat lammikossa. Sorsanpojat liikkuvat veden pinnalla, vaikkei siinä olekaan tukkeja, ja kapitalistit ryntäävät tavoittelemaan voittoa, vaikkei sillä olekaan sydäntä. „Raha-asioissa sydämellisyys on liikaa" — sanoi jo vanha Hansemann, joka ymmärsi tämän asian paremmin kuin hra Sax.

„Hyvät asunnot ovat niin kalliita, ettei suurin osa työläisistä *voi niitä laisinkaan* käyttää. Suurpääoma... pidättäytyy arkaillen rakentamasta työtätekeville luokille... niinpä nämä luokat joutuvatkin asunnontarpeessaan suurimmalta osaltaan keinottelun verkkoihin".

Inhottava keinottelu! Suurpääoma ei tietysti koskaan keinottele! Mutta keinottelemasta työväen asunnoilla ei suurpääomaa estä paha tahto, vaan ainoastaan tietämättömyys.

„Talonomistajat eivät lainkaan *tiedä,* kuinka suurta ja tärkeää osaa... esittää asunnontarpeen normaali tyydyttäminen, *he eivät tiedä, mitä he tekevät ihmisille* tarjotessaan heille säännöllisesti niin edesvastuuttomasti huonoja, epäterveellisiä asuntoja, eivätkä he vihdoin *tiedä* sitä, kuinka suuresti he vahingoittavat siten itseään" (s. 27).

Mutta asuntopulan syntymiseksi kapitalistin tietämättömyyden lisäksi tarvitaan työläisen tietämättömyyttä. Myönnettyään, että „saadakseen edes jonkinlaisen katon päänsä päälle" työläisten „alimpien kerrosten on aina pakko (!) etsiä itselleen yömajaa mistä sattuu, ja tässä suhteessa ne ovat aivan turvattomia ja avuttomia", hra Sax kertoo meille:

„Yleisesti tunnettuahan on, että monet heistä (työläisistä) kevytmielisyydessään, mutta ennen kaikkea tietämättömyydessään, voitaneen sanoa, miltei taiturimaisesti riistävät elimistöltään luonnollisen kehityksen ja terveen elämän ehdot, samalla kun heillä *ei ole vähäisintäkään käsitystä* järkiperäisestä terveydenhoidosta eikä varsinkaan siitä, mikä suunnaton merkitys on tässä suhteessa asunnolla" (s. 27).

Mutta nytpä työntyvätkin esiin porvarin aasinkorvat. Samaan aikaan kun kapitalistien osalta „syyllisyys" haihtui tietämättömyyteen, työläisten osalta tietämättömyys on vain aihe katsoa heidät syyllisiksi. Kuulkaa:

„Näin (nimittäin tietämättömyyden vuoksi) tullaan siihen, että säästääkseen vaikka vähänkin vuokramaksussa he menevät pimeisiin, kosteisiin, ahtaisiin, sanalla sanoen sellaisiin asuntoihin, jotka ovat pilkantekoa hygienian kaikista vaatimuksista..., että usein monta perhettä vuokraa yhdessä yhden huoneiston, jopa vain yhden huoneen, kuluttaakseen asuntoon mahdollisimman vähän, samalla kun *juopotteluun ja kaikenlaisiin turhamaisiin huvitteluihin* he *tuhlaavat* tulonsa *todella syntisellä tavalla*".

Rahat, jotka työläiset „tuhlaavat viinaan ja tupakkaan" (s. 28), „kapakkaelämä kaikkine surkeine seurauksineen, mikä lyijykuulana vetää alinomaa työläissäätyä lokaan", ovat todella lyijykuulana takertuneet hra Saxin kurkkuun. Että nykyisten suhteiden vallitessa juopottelu työläisten keskuudessa on kiertämätön tulos heidän elinoloistaan, yhtä kiertämätön kuin lavantauti, rikos, syöpäläiset, ulosottomiehet ja muut yhteiskunnalliset taudit, niin kiertämätön, että juoppouteen lankeavien keskimääräisluku voidaan laskea etukäteen, sitä hra Saxin ei taaskaan tarvitse tietää. Muuten jo vanha koulunopettajani sanoi: „Alhaiso käy kapakassa ja ylhäisö klubeissa", ja kun itse olen ollut kummassakin, niin voin sen vahvistaa todeksi.

Koko tuo lörpöttely kummankin osapuolen „tietämättömyydestä" päätyy kuluneisiin fraaseihin pääoman ja työn etujen sopusointuisuudesta. Jos kapitalistit tuntisivat todelliset etunsa, niin he antaisivat työläisille hyviä asuntoja ja yleensä järjestäisivät heille paremmat olot; ja jos työläiset tuntisivat todelliset etunsa, niin he eivät lakkoilisi, eivät innostuisi sosialidemokratiaan eivätkä politikoisi, vaan tottelisivat kuuliaisesti esimiehiään, kapitalisteja. Ikävä kyllä kumpikin osapuoli näkee etunsa kokonaan muussa kuin siinä, mitä hra Sax ja hänen lukemattomat edeltäjänsä saarnaavat. Pääoman ja työn välisen sopusoinnun evankeliumia on saarnattu jo 50 vuotta; porvarillinen filantropia on saanut maksaa sievoiset rahat todistaakseen mallilaitoksilla tuon sopusoinnun; ja kuten tulemme myöhemmin huomaamaan, me olemme siitä nykyään aivan yhtä kaukana kuin viisikymmentä vuotta sitten.

Kirjoittajamme siirtyy nyt kysymyksen käytännölliseen ratkaisuun. Kuinka vähän vallankumouksellinen oli Proudhonin suunnitelma tehdä työläisistä asuntojensa *omistajia,* se näkyy jo siitä, että porvarillinen sosialismi oli jo ennen häntä yrittänyt ja yrittää vielä nykyisinkin toteuttaa tuota suunnitelmaa käytännössä. Myös hra Sax julistaa, että asuntokysymys voidaan ratkaista täydellisesti vain siirtämällä asunnot työläisten

omaisuudeksi (ss. 58 ja 59). Enemmänkin, tämä ajatus saa hänet lyyrillisen ihastuksen valtaan, ja hän purkaa sen ilmi seuraavana intomielisenä tiradina:

„On jotain omalaatuista ihmiselle olennaisessa maaomaisuuden kaipuussa, pyrkimyksessä, jota ei ole voinut heikentää edes nykypäivien *kuumeisesti sykkivä liike-elämä*. Se on tiedoton tunne maaomaisuutena esiintyvän taloudellisen edun tärkeydestä. Sen ansiosta ihminen saa vankan aseman, hän ikään kuin juurtuu lujasti maahan, ja jokaisella taloudella (!) on siinä kestävin perusta. Kuitenkin maaomaisuuden siunauksellinen voima ulottuu noita aineellisia etuja kauemmaksi. Kenellä on onni sanoa maapalstaa omakseen, hän *on saavuttanut taloudellisen riippumattomuuden korkeimman ajateltavissa olevan asteen;* hänellä on alue, jolla hän voi hallita ja vallita *itsevaltaisesti*, hän on *oma herransa*, hänellä on tiettyä voimaa ja *luotettava turvapaikka* pahan päivän varalta; hänen itsetietoisuutensa ja samalla myös hänen moraalinen voimansa kasvaa. Tästä johtuu omaisuuden syvällinen merkitys tässä kysymyksessä... Työläinen, joka nykyisin on avuttomana suhdanneheilahtelujen alaisena ja ainaisessa riippuvaisuudessa työnantajasta, vapautuisi siten jossain määrin tuosta asemansa epävakaisuudesta; *hänestä tulisi kapitalisti* ja hän olisi suojattu työttömyyden ja työkyvyttömyyden vaaroilta sen luoton ansiosta, jota hänelle annetaan kiinteimistöä vastaan. *Siten hän kohoaisi omistamattomien joukosta omistajaluokkaan*" (s. 63).

Hra Sax nähtävästi arvelee, että ihminen on olennaisesti talonpoika; muutoin hän ei olisi pannut suurkaupunkiemme työläisten ominaisuudeksi maaomaisuuden kaipuuta, jota tähän mennessä ei kukaan ole heissä havainnut. Kaupunkilaistyöläistemme ensimmäisenä elinehtona on liikkumisvapaus, ja maaomaisuus voi olla heille vain kahleena. Antakaa heille omat mökit, kahlehtikaa heidät jälleen turpeeseen, niin teette heidät voimattomaksi vastustamaan tehtailijain palkanalennuksia. Yksityinen työläinen saattanee sattumalta myydä mökkinsä, mutta vakavanlaatuisen lakon tai yleisen teollisuuspulan aikana täytyisi kaikkien kyseessäoleville työläisille kuuluvien mökkien joutua markkinoille myytäviksi eivätkä ne siis joko löytäisi lainkaan ostajaa tai niitä myytäisiin polkuhintaan, niiden omakustannushintaa paljon halvemmalla. Vaikka ne kaikki ostettaisiinkin, niin Saxin suuri asuntoreformi menisi taaskin myttyyn ja hänen pitäisi alkaa jälleen alusta. Muuten runoilijat elävät kuvittelujen maailmassa ja niin myös hra Saxkin, joka kuvittelee, että maanomistaja „on saavuttanut taloudellisen riippumattomuuden korkeimman asteen", „että hänellä on luotettava turvapaikka", että „hänestä *tulee kapitalisti* ja hän on suojattu työttömyyden ja työkyvyttömyyden vaaroilta sen luoton ansiosta, jota hänelle annetaan kiinteimmistöä vastaan" jne. Mutta tarkastelkoonpa hra Sax ranskalaisia tai meidän reiniläisiä pientalonpoikia; heidän talojaan ja peltojaan rasittavat ylenpalttisesti hypoteekkilainat, heidän satonsa kuuluu jo korjaamattomana velkojalle ja heidän „alueellaan" eivät hallitse eivätkä vallitse itsevaltaisesti he, vaan koronkiskuri, asianajaja ja ulosottomies. Se on todellakin talou-

dellisen riippumattomuuden korkein ajateltavissa oleva aste... koronkiskuria varten. Ja jotta työläiset luovuttaisivat mökkinsä mahdollisimman pian koronkiskurin tuollaiseen itsevaltaiseen käyttöön, hyväntahtoinen hra Sax muistuttaa heille huolehtivasti *kiinteistöluotosta,* jota he voivat käyttää työttömyyden ja työkyvyttömyyden aikana sen sijaan että rasittaisivat köyhäinhuoltoa.

Joka tapauksessa hra Sax on nyt ratkaissut alussa asetetun kysymyksen: oman mökin hankkimisen ansiosta työläisestä *„tulee kapitalisti".*

Pääoma on valtaa muiden maksamattomaan työhön. Työläisen mökki muuttuu siis pääomaksi vasta sitten, kun hän vuokraa sen toiselle ja anastaa vuokramaksun muodossa osan tuon toisen henkilön työn tuotteesta. Mutta koska hän itse asuu siinä, niin hän estää siten mökin muuttumasta pääomaksi, aivan samoin kuin takki lakkaa olemasta pääomaa siitä hetkestä lähtien, kun ostan sen räätäliltä ja puen ylleni. Työläinen, jolla on tuhannen taalarin arvoinen mökki, ei tosin ole enää proletaari, mutta pitää olla hra Sax, ennen kuin voi nimittää häntä kapitalistiksi.

Mutta työläisemme kapitalistisuudella on vielä toinenkin puolensa. Olettakaamme, että jollain teollisuusseudulla tulee säännöksi, että jokaisella työläisellä on oma mökki. Siinä tapauksessa *työväenluokalla on tuolla paikkakunnalla ilmainen asunto;* asuntomenot eivät enää kuulu hänen työvoimansa arvoon. Mutta työvoiman tuotantokustannusten kaikkinainen aleneminen, ts. jokainen pitempiaikainen työläisten elämänvälineiden hinnan alennus on „kansantalousopin rautaisten lakien perusteella" yhtä kuin työvoiman arvon aleneminen ja johtaa siksi loppujen lopuksi työpalkan vastaavaan alenemiseen. Työpalkka alenisi siis keskimäärin sen verran kuin säästettiin keskimäärin vuokramaksuissa, ts. työläinen maksaisi vuokramaksua omasta mökistään, muttei enää entiseen tapaan rahana talonomistajalle, vaan maksamattomana työnä tehtailijalle, jolle hän tekee työtä. Tällä tavoin mökkiin sijoitetut työläisen säästöt muuttuisivat todellakin eräänlaiseksi pääomaksi, mutta eivät hänen pääomakseen, vaan hänelle työtä antavan kapitalistin pääomaksi.

Näin muodoin hra Sax ei edes paperilla onnistu muuttamaan työläistään kapitalistiksi.

Huomautamme sivumennen, että yllä sanottu koskee kaikkia niin sanottuja sosiaalisia reformeja, jotka päätyvät työläisen elämänvälineiden säästämiseen ja halventamiseen. Joko noista reformeista tulee yleisiä, ja silloin niitä seuraa vastaava työpalkan aleneminen, tai ne jäävät aivan yksityisiksi kokeiluiksi, ja silloin pelkästään se, että ne ovat olemassa yksityisinä poikkeuksina, osoittaa, että niiden toteuttaminen laajassa mitassa ei sovi yhteen vallitsevan kapitalistisen tuotantotavan kanssa.

Olettakaamme, että jollain paikkakunnalla olisi kulutusosuuskuntien yleistymisen ansiosta voitu halventaa työläisten elämänvälineiden hintoja 20 prosentilla; silloin täytyisi työpalkankin aleta ajan oloon likimäärin 20 prosentilla, ts. samassa suhteessa, jossa kyseessäolevat elämänvälineet sisältyvät työläisen elatukseen. Jos esimerkiksi työläinen käyttää keskimäärin kolme neljännestä viikkopalkastaan noihin elämänvälineisiin, niin työpalkka alenee loppujen lopuksi $3/4 \times 20 = 15\%$. Lyhyesti sanoen, heti kun tuollainen säätämisreformi tulee yleiseksi, työläinen alkaa saada palkkaa, jota on pienennetty samassa suhteessa, kuin hänen säästönsä sallivat hänen elää halvemmalla. Antakaa *jokaisen* työläisen saada säästämällä 52 taalerin itsenäinen tulo, niin hänen viikkopalkkansa on loppujen lopuksi aleneva yhdellä taalerilla. Siis: mitä enemmän hän säästää, sitä vähemmän hän saa palkkaa. Siis hän ei säästä omaksi, vaan kapitalistin hyväksi. Mitä muuta tarvittaisiin „elävöittämään hänessä mitä voimallisimmin tuota ensimmäistä taloudellista hyvettä... säästäväisyyttä"? (s. 64).

Muuten hra Saxkin sanoo meille siinä samassa, että työläisten pitää tulla talonomistajiksi enemmänkin kapitalistien kuin omien etujensa vuoksi:

„Eihän ainoastaan työläissäätyä, vaan myös koko yhteiskuntaa kiinnostaa mitä suurimmassa määrässä se, että mahdollisimman monet sen jäsenistä olisivat sidotut (!) maahan (haluaisinpa vaikka kerran nähdä hra Saxin siinä asemassa)... Maaomaisuus... pienentää niiden lukua, jotka taistelevat omistavan luokan herruutta vastaan. Kaikki ne salaiset voimat, jotka kuumentavat sitä jalkaimme alla hehkuvaa tulivuorta, jota sanotaan yhteiskunnalliseksi kysymykseksi,— proletariaatin katkeroituminen, viha..., järjen vaaralliset hairahdukset...— kaikki ne hälvenevät kuin usva auringon noustessa, kun... työläiset itse siirtyvät tätä tietä omistavien luokkaan" (s. 65).

Toisin sanoen hra Sax toivoo, että samalla kun työläisten proletaarinen asema muuttuu, minkä pitäisi aiheutua mökin hankkimisesta, he menettävät myös proletaarisen luonteensa ja muuttuvat jälleen samanlaisiksi kuuliaisiksi nöyristelijöiksi, kuin olivat heidän esi-isänsä, joilla myös oli oma talo. Proudhonilaisten sietäisi mietiskellä tätä.

Hra Sax luulee täten ratkaisseensa yhteiskunnallisen kysymyksen:

„*Hyödykkeiden oikeudenmukaisempi jako* — sfinksin arvoitus, jota jo monet ovat turhaan yrittäneet ratkaista — eikö se ole nyt meille kouraantuntuva tosiasia, eikö sitä ole siten temmattu ihanteiden piiristä ja tuotu todellisuuden alalle? Ja kun se on toteutettu, niin eikö siten ole saavutettu eräs korkein tarkoitusperä, jonka jopa *äärimmäisimmänkin suunnan sosialistit asettavat teorioidensa huippukohdaksi?*" (s. 66).

On todellinen onni, että olemme päässeet tähän kohtaan asti. Tuo riemuhuuto on nimittäin hra Saxin kirjan „huippukohta", ja nyt laskeudutaan jälleen verkalleen mäen alle, „ihanteiden pii-

ristä" harmaaseen todellisuuteen, ja kun olemme tulleet alas, niin havaitsemme, ettei siellä meidän poissa ollessamme ole mikään, ei kerrassaan mikään muuttunut.

Ensimmäisen askeleen alamäkeä pakottaa meidät ottamaan oppaamme, selittäessään meille, että on olemassa kaksi työläisasuntosysteemiä; cottage-systeemi, jolloin jokaisella työläisperheellä on oma mökki ja mikäli mahdollista pieni puutarha, kuten Englannissa, ja kasarmisysteemi, suuret rakennukset, joissa on paljon työläisasuntoja, kuten Pariisissa, Wienissä jne. Niiden kummankin välimuotona on Pohjois-Saksassa yleisenä esiintyvä systeemi. Cottage-systeemi olisi tosin ainoa oikea ja *ainoa,* jonka vallitessa työläinen voisi hankkia omistusoikeuden mökkiinsä; kasarmisysteemistä on niin ikään hyvin suurta vahinkoa terveydelle, siveellisyydelle ja kotirauhalle, mutta valitettavasti juuri asuntopulan keskuksissa, suurkaupungeissa, cottage-systeemi on maan kalleuden vuoksi mahdoton, ja saa olla tyytyväinen, jos siellä suurten kasarmien asemesta onnistutaan rakentamaan 4—6 huoneiston taloja tai erilaisten rakennuskonstien avulla poistamaan kasarmisysteemin pahimmat epäkohdat (ss. 71—92).

Olemme laskeutuneet jo aikamoisen matkan, eikö totta? Työläisten muuttaminen kapitalisteiksi, yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaiseminen, oma mökki jokaisella työläisellä — kaikki tuo on jäänyt ylös „ihanteiden piiriin"; meidän on nyt vain huolehdittava siitä, että cottage-systeemi otetaan käytäntöön kylissä ja että kaupungeissa rakennetaan työläiskasarmit mahdollisimman siedettäviksi.

Siis asuntokysymyksen porvarillisessa ratkaisussa on ajettu selvästi karille, *kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden* karille. Ja tässä olemme tulleet kysymyksen keskeiseen kohtaan. Asuntokysymys voidaan ratkaista vasta sitten, kun yhteiskuntaa on uudistettu niin paljon, että voidaan ryhtyä hävittämään kaupungin ja maaseudun välistä vastakohtaisuutta, joka nykyisessä kapitalistisessa yhteiskunnassa on kärjistetty äärimmilleen. Kapitalistinen yhteiskunta on kokonaan kykenemätön hävittämään tätä ristiriitaa, sen täytyy päinvastoin kärjistää sitä joka päivä yhä enemmän. Tämän ovat käsittäneet oikein jo nykyajan ensimmäiset utopistisosialistit — Owen ja Fourier. Heidän mallijärjestelmissään ei enää ole kaupungin ja maaseudun vastakohtaisuutta. Havaitaan siis aivan päinvastaista, kuin mitä hra Sax väittää: asuntokysymyksen ratkaiseminen ei ratkaise samalla yhteiskunnallista kysymystä, vaan ainoastaan yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaiseminen, ts. kapitalistisen tuotantotavan hävittäminen, tekee samalla mahdolliseksi asuntokysymyksen ratkaisemisen. Mielettömyyttä on se, että tahdotaan ratkaista asuntokysymys ja säilyttää edelleenkin nykyaikaiset suurkaupungit. Mutta nykyaikaiset suurkaupungit häviävät vasta sitten, kun

hävitetään kapitalistinen tuotantotapa, ja kun tämä hävittäminen alkaa, niin kysymys ei ole enää siitä, että jokaiselle työläiselle toimitettaisiin oma mökki, vaan kokonaan muista asioista. Jokaisen yhteiskunnallisen vallankumouksen täytyy kuitenkin alussa ottaa asiat sellaisina, kuin se ne tapaa, ja taistella huutavimpia epäkohtia vastaan käytettävissä olevilla keinoilla. Olemme jo tulleet huomaamaan, että asunto*pulaa* voidaan heti lievittää siten, että pakkoluovutetaan osa omistaville luokille kuuluvista loistohuoneistoista ja asutetaan pakollisesti muu osa.

Joskin hra Sax jatkaessaan lähtee jälleen suurkaupungeista ja puhuu pitkälti ja laveasti työläiskolonioista, joita tulee perustaa kaupunkien *lähistölle,* joskin hän kuvailee noiden kolonioiden kaikkia ihanuuksia, joita ovat yhteinen „vesijohto, kaasuvalaistus, ilma- tai vesilämmitys, pesutuvat, kuivaamot, kylpyhuoneet jne.", „lastenseimi, koulu, rukoushuone (!), lukuhuone, kirjasto..., viini- ja oluttuvat, tanssi- ja konserttisalit kaikkine mukavuuksineen", höyryvoima, jota johdetaan kaikkiin taloihin ja joka voi „tietyssä mitassa siirtää tuotannon tehtaista jälleen kotiverstaisiin" — niin se ei muuta asiaa vähääkään. Kolonian, jota hän kuvailee, hra Huber on lainannut välittömästi sosialisteilta Owenilta ja Fourier'lta, ja se on kokonaan porvarillistettu pyyhkimällä yksinkertaisesti pois kaikki sosialistinen. Mutta juuri sen vuoksi siitä tuleekin aivan utooppinen. Ketään kapitalistia ei kiinnosta vähääkään tuollaisten kolonioiden perustaminen eikä niitä olekaan missään muualla maailmassa paitsi Guisessa Ranskassa; ja sekin on fourierlaisen perustama, ei tuottavan keinottelun, vaan sosialistisen kokeilun mielessä [1]. Yhtä hyvin hra Sax olisi voinut porvarillisen tuulentupasuunnittelunsa vahvikkeeksi mainita kommunistisen „Harmony Hall" kolonian, jonka Owen perusti 40-luvun alussa Hampshiressa ja joka on jo kauan sitten hajonnut.

Kaikki nuo puheet kolonioiden perustamisesta ovat kumminkin vain ponneton yritys lentää jälleen „ihanteiden piiriin", yritys, jota seuraa heti putoaminen. Jälleen kuljemme reippaasti mäkeä alas. Yksinkertaisin ratkaisu on se, „että työnantajat, tehtaanisännät auttavat työläisiä hankkimaan sopivat asunnot joko rakentamalla niitä omaan laskuunsa tai innostamalla ja tukemalla työläisiä näiden omassa rakennustoiminnassa, antamalla heidän käyttöönsä maapalstoja, lainaamalla rakennuspääomaa jne." (s. 106). Siten olemme jälleen poissa suurkaupungeista, joissa ei voi olla puhettakaan mistään tuollaisesta, ja siirrymme takaisin maaseudulle. Hra Sax todistelee nyt, että tehtailijoille itselleen on edullista auttaa työläisiään saamaan siedettävät asun-

---

[1] Ja siitäkin tuli lopuksi pelkkä työläisten riistämispaikka. Ks. Pariisin „Socialiste" julkaisua, v. 1886. *(Engelsin huomautus vuoden 1887 painokseen.)*

not — toisaalta siksi, että se on pääomien edullista sijoittamista, ja toisaalta siksi, että siitä kiertämättömästi „johtuva työläisten innostuksen nousu... tulee sittemmin kohottamaan heidän fyysillistä ja henkistä työvoimaansa, mikä luonnollisesti... ei ole vähemmän... edullista työnantajille. Ja siten tulee otettua myös oikea kanta, mitä tulee viimeksi mainittujen osallistumiseen asuntokysymyksen ratkaisuun: tämä osallistuminen on tulosta *latenttisesta assosiaatiosta,* tulosta työnantajien huolenpidosta työläistensä fyysillisestä ja taloudellisesta, henkisestä ja siveellisestä hyvinvoinnista, huolenpidosta, joka enimmäkseen kätkeytyy humanitääristen pyrintöjen verhoon ja tulee sinänsä palkittua rahallisesti seuraamustensa kautta, toimeliaiden, taitavien, ahkerien, tyytyväisten ja *uskollisten* työläiskerrosten hankkimisen ja säilyttämisen kautta" (s. 108).

Fraasi „latenttisesta assosiaatiosta", jolla hra Huber on yrittänyt antaa porvarillis-filantrooppiselle sepustukselle „ylevän ajatuksen", ei vähääkään muuta asiaa. Maaseutupaikkakuntien suurtehtailijat, varsinkin Englannissa, ovat ilman tuota fraasiakin jo aikoja sitten vakuuttuneet siitä, että työläisasuntojen rakentaminen ei ole ainoastaan välttämättömyys, osa itse tehdasrakennustoiminnasta, vaan se on myös sangen kannattavaa. Englannissa syntyi sillä tavalla kokonaisia kyliä, joista monet kehittyivät myöhemmin kaupungeiksi. Mutta sen sijaan, että olisivat kiitollisia ihmisrakkaille kapitalisteille, työläiset ovat jo hyvin kauan esittäneet tuota cottage-systeemiä vastaan sangen vakavia vastaväitteitä. Kysymys ei ole vain siitä, että heidän pitää maksaa mökeistä monopolihinnat, kun tehtailijalla ei ole kilpailijoita; jokaisen lakon aikana he joutuvat heti asunnottomiksi, sillä tehtailija ajaa heidät ilman muuta ulos, mikä tekee kaiken vastarinnan äärimmäisen vaikeaksi. Yksityiskohtaisempia tietoja voi saada kirjastani „Englannin työväenluokan asema" (ss. 224 ja 228)[1]. Hra Sax kuitenkin arvelee, että tuollaisia argumentteja „tuskin kannattaa ryhtyä kumoamaan" (s. 111). Mutta eikö hän sitten halua antaa työläiselle omistusoikeutta mökkiinsä? Haluaa kyllä, mutta koska „työnantajillakin täytyy aina olla mahdollisuus määrätä asunnosta, voidakseen erottaessaan työläisen antaa asunnon tämän sijaiselle", niin... pitää tietysti „tällaisten tapausten varalta tehdä *välipuhe omistusoikeuden peruuttamisesta"*[2] (s. 113).

---

[1] Ks. *K. Marx* ja *F. Engels,* Teokset, 2. painos, 2. osa, ss. 474 ja 478. *Toim.*

[2] Tässäkin suhteessa englantilaiset kapitalistit ovat jo kauan sitten täyttäneet ja jopa huomattavasti ylittäneetkin hra Saxin kaikki sisimmät toiveet. Maanantaina lokakuun 14. pnä 1872 Morpethissa parlamenttivaalien valitsijaluettelot vahvistavan oikeusistuimen piti antaa päätös 2 000 vuorityöläisen anomusasiasta, joka koski heidän nimensä merkitsemistä valitsijaluetteloon.

Tällä kertaa laskeuduimme odottamattoman nopeasti alas. Ensin sanottiin: työläisen omistusoikeus mökkiinsä; sitten saimme tietää, että kaupungeissa se on mahdotonta ja että se voidaan toteuttaa vain maaseudulla; nyt meille selitetään, että maaseudullakin tämän omistusoikeuden pitää olla „välipuheella *peruutettavissa"!* Samalla kun hra Sax keksi työläisiä varten tällaisen omistuksen, kun heidät muutettiin „välipuheella peruutettaviksi" kapitalisteiksi, olemme jälleen onnellisesti palanneet syntiselle maankamaralle ja täällä voimme tutkia, mitä kapitalistit ja muut filantroopit ovat asuntokysymyksen ratkaisemiseksi *todella* tehneet.

II

Jos saatamme uskoa tri Saxiamme, niin herrojen kapitalistien taholta on jo nytkin tehty paljon oleellista asuntopulan lieventämiseksi, ja se todistaa, että asuntokysymys voidaan ratkaista kapitalistisen tuotantotavan pohjalla.

Ennen kaikkea hra Sax vie meidät — Bonaparten Ranskaan! Kuten tunnettua, Louis Bonaparte asetti Pariisin maailmannäyttelyn aikana komission muka laatimaan selostusta Ranskan työtätekevien luokkien asemasta, mutta oikeastaan sitä varten, jotta tuo asema tulisi keisarikunnan suureksi kunniaksi kuvattua todella paratiisimaiseksi. Ja *tämän* bonapartismin lahjottavimmista rengeistä muodostetun komission selostukseen vetoaa hra Sax, varsinkin kun sen toiminnan tulokset ovat „asian hoidettavakseen saaneen komission *oman lausunnon mukaan* Ranskan osalta joltisenkin täydelliset"! Entä minkälaisia nuo tulokset ovat? Kahdeksastakymmenestä yhdeksästä tietoja antaneesta suuresta teollisuuslaitoksesta ja osakeyhtiöstä 31 *ei ole* lainkaan rakentanut työläisasumuksia; rakennettuihin asumuksiin on mahtunut hra Saxin omien laskelmien mukaan enintään 50—60 tuhatta henkeä, ja asunnoissa on miltei poikkeuksetta vain kaksi huonetta perhettä kohti!

Itsestään selvää on, että jokainen kapitalisti, jonka hänen tuotantonsa edellytykset — vesivoima, hiilikaivosten, rautamalmiesiintymien ja muiden kaivosten sijainti jne.— sitovat tiettyyn maaseutupaikkakuntaan, on pakotettu rakentamaan työläisilleen

---

Osoittautui, että suurin osa näistä työläisistä oli sellaisia, joita sen kaivoksen sääntöjen mukaan, jossa he työskentelivät, ei katsottu asumiensa mökkien *vuokraajiksi,* vaan henkilöiksi, jotka vain asuivat niissä *armosta* ja jotka voitiin milloin hyvänsä ilman mitään irtisanomisaikaa ajaa ulos (kaivosten ja mökkien omistaja oli tietysti sama henkilö). Tuomari päätti, että nämä henkilöt eivät ole vuokraajia, vaan palvelijoita, ja sellaisina heillä ei ole oikeutta päästä vaaliluetteloihin („Daily News", lokakuun 15. pnä 1872). *(Engelsin huomautus.)*

asuntoja, ellei niitä ole. Mutta jotta sitä voitaisiin pitää todistuksena „latenttisen assosiaation" olemassaolosta, „kuvaavana osoituksena asian ja sen suuren merkityksen yhä syvällisemmästä ymmärtämisestä", „paljonlupaavana alkuna" (s. 115), niin siihen tarvitaan pitkälle kehittynyttä tottumusta pettää itseään. Tässäkin suhteessa muuten eri maiden teollisuudenharjoittajat eroavat toisistaan varsinaisen kansallisluonteensa puolesta. Esimerkiksi sivulla 117 hra Sax kertoo meille:

„*Englannissa* on *vasta uusimmalla ajalla* havaittavissa tämän suuntaista työnantajien tarmokasta toimintaa. Etenkin kaukana maaseudulla sijaitsevissa kylissä... se seikka, että työläiset joutuvat usein lähimmiltäkin paikkakunnilta kulkemaan pitkän matkan tehtaalle, saapuvat työhön jo väsyneenä ja työskentelevät siksi riittämättömän tuottavasti, on se määräävä *vaikutin*, joka panee työnantajat *rakentamaan* työläisilleen asuntoja. Samalla kasvaa myös niiden luku, jotka käsittäen suhteet *syvällisemmin* sitovat asunto*reformiin* joko suuremmassa tai pienemmässä määrässä latenttisen assosiaation kaikki muut ainekset; heitä juuri saavatkin kiittää syntymisestään nämä kukoistavat koloniat... Ashtonin nimi Hydessa, Ashworthin Turtonissa, Grantin Buryssa, Gregin Bollingtonissa, Marshallin Leedsissa, Struttin Belperissä, Saltin Saltairessa, Akroydin Copleyssa ym. ovat sen vuoksi hyvin tunnettuja Yhdistyneessä Kuningaskunnassa".

Pyhä yksinkertaisuus ja vieläkin pyhempi tietämättömyys! Englantilaiset maalaistehtailijat ovat vasta „uusimmalla ajalla" rakentaneet työläisasuntoja! Ei, kunnioitettava hra Sax, Englannin kapitalistit ovat todella suurtehtailijoita myös järkensä eivätkä vain kukkaronsa puolesta. He olivat käsittäneet jo kauan ennen kuin Saksaan ilmaantui todellinen suurteollisuus, että maaseudun tehdastuotannossa kulungit työväen asuntoihin muodostavat välttämättömän, sekä välittömästi että välillisesti hyvin tuottavan osan koko sijoitettavasta pääomasta. Jo kauan ennen kuin Bismarckin ja saksalaisten porvarien välinen taistelu lahjoitti saksalaisille työläisille yhdistymisvapauden, Englannin tehtailijat, kaivosten ja sulattojen omistajat olivat käytännössä tulleet tuntemaan sen, missä määrin he voivat painostaa lakkoilevia työläisiä, jos he ovat samalla näiden työläisten vuokraisäntiä. Jonkin Gregin, Ashtonin ja Ashworthin „kukoistavat koloniat" kuuluvat siinä määrin „uusimpaan aikaan", että jo 40 vuotta sitten porvaristo ylisteli niitä esikuviksi, ja minä itse kuvailin niitä jo 28 vuotta sitten (ks. „Englannin työväenluokan asema", ss. 228—230, huomautus [1]). Jokseenkin yhtä vanhoja ovat Marshallin ja Akroydin (näin kirjoitetaan hänen nimensä) koloniat ja vieläkin vanhempi on Struttin kolonia, jonka alkujuuri ulottuu menneeseen vuosisataan. Ja kun Englannissa työläisasumuksen keskimääräiseksi iäksi lasketaan 40 vuotta, niin hra Sax itsekin voi sormin laskea, kuinka kurjassa tilassa nuo

[1] Ks. *K. Marx* ja *F. Engels,* Teokset, 2. painos, 2. osa, s. 413. *Toim.*

„kukoistavat koloniat" nykyisin ovat. Sitä paitsi useimmat noista kolonioista eivät ole enää maaseudulla; teollisuuden jättimäisen kasvun tuloksena useimmat noista kolonioista ovat siinä määrin tehtaiden ja talojen saartamia, että ne sijaitsevat nyt 20—30 tuhatta asukasta käsittävien ja sitäkin suurempien likaisten ja savuisten kaupunkien keskellä, mikä ei kuitenkaan estä hra Saxin edustamaa saksalaista porvarillista tiedettä vielä nykyisinkin kertailemasta hartaasti vanhoja vuoden 1840 aikaisia englantilaisia ylistyslauluja, jotka eivät nyt enää vastaa todellisuutta.

Ja varsinkin vanha Akroyd! Tämä kunnon mies oli aito filantrooppi. Hän rakasti työläisiään ja erittäinkin työläisnaisiaan niin kovin, että Yorkshiressa hänen vähemmän ihmisrakkailla kilpailijoillaan oli tapana sanoa: Hän pitää tehtaansa käynnissä yksinomaan omien lastensa avulla! Hra Sax muuten väittää, että noissa kukoistavissa kolonioissa „aviottomat lapset käyvät yhä harvinaisemmiksi" (s. 118). Aivan niin, *avioliiton ulkopuoliset* aviottomat lapset: Englannin tehdasseuduilla sievät tytöt menevät näet naimisiin varsin nuorina.

Englannissa on maaseudulla yli 60 vuotta ollut tapana rakentaa työläisasumuksia jokaisen suuren tehtaan viereen ja *samanaikaisesti* tehtaan kanssa. Kuten jo on mainittu, monet tällaiset tehdaskylät ovat olleet alkuna, jonka ympärille on myöhemmin muodostunut kokonainen tehdaskaupunki kaikkine niine epäkohtineen, joita tehdaskaupunki mukanaan tuo. Nuo koloniat eivät siis ole ratkaisseet asuntokysymystä, vaan ne ovat sen *vasta aiheuttaneet* paikkakunnallaan.

Sitä vastoin niissä maissa, Ranskassa ja erittäinkin Saksassa, jotka suurteollisuuden alalla ovat vain kompuroineet Englannin perässä ja oikeastaan vasta vuodesta 1848 oppineet tuntemaan, mitä suurteollisuus on, asia on aivan toisin. Näissä maissa vain jättiläismäiset sulatot ja tehtaat — sellaiset kuin Schneiderin tehtaat Creusot'ssa ja Kruppin tehtaat Essenissä — päättivät pitkien epäröintien jälkeen rakentaa joitakin työläisasumuksia. Suuri enemmistö maalaistehtailijoista antaa työläistensä kävellä monia maileja helteessä, lumessa ja rankkasateessa aamulla tehtaalle ja illalla takaisin kotiin. Näin on laita etenkin vuoristoseuduilla — Ranskan ja Elsassin Vogeeseilla, samoin kuin Wupperin, Siegin, Aggerin, Lennen ja muiden Reinin ja Westfalenin jokien varsilla. Erzgebirgessä ei asianlaita ole sen paremmin. Niin saksalaisilla kuin ranskalaisillakin on samaa pikkumaista itaruutta.

Hra Sax tietää mainiosti, ettei paljonlupaavalla alulla enempää kuin kukoistavilla kolonioillakaan ole kerrassaan mitään merkitystä. Sen vuoksi hän yrittää todistaa kapitalisteille, kuinka erinomaisia tuloja he voivat saada työläisasumusten rakentami-

sesta. Toisin sanoen hän yrittää osoittaa heille uuden keinon työläisten puijaamista varten.

Ensin hän esittää heille esimerkkinä kokonaisen joukon lontoolaisia osaksi filantrooppis-, osaksi keinotteluluontoisia rakennusyhtiöitä, jotka ovat saaneet puhdasta tuloa 4—6% ja enemmänkin. Sitä, että työläisasumuksiin sijoitettu pääoma tuottaa hyvän tulon, hra Saxin ei tarvitse meille todistella. Syynä siihen, ettei niihin sijoiteta pääomia vieläkin enemmän, on se, että kalliit asunnot tuottavat omistajille vieläkin suurempia tuloja. Hra Saxin kehotukset kapitalisteille ovat taaskin pelkkää moraalisaarnaa.

Mitä taas tulee noihin lontoolaisiin rakennusyhtiöihin, joiden loistavasta menestymisestä hra Sax niin suuriäänisesti toitottaa, niin ne ovat hänen oman laskelmansa mukaan — ja siihen on sisällytetty jos jonkinlainen rakennuskeinottelu — antaneet asunnon kaiken kaikkiaan vain 2 132 perheelle ja 706 yksinäiselle miehelle, siis vajaalle 15 000 henkilölle! Ja tuollaiset lapsellisuudet rohjetaan Saksassa esittää vakavasti suuriksi saavutuksiksi, samaan aikaan kun yksistään Lontoon itäosassa miljoona työläistä elää mitä kauheimmissa asunto-oloissa! Kaikki nuo filantrooppiset pyrkimykset ovat todellisuudessa niin säälittävän mitättömiä, että työläisten asemaa koskevissa englantilaisissa parlamenttiselostuksissa ei koskaan edes mainita niistä.

Emme halua edes puhua tässä siitä Lontoota koskevasta naurettavasta tietämättömyydestä, mikä koko tässä luvussa tulee ilmi. Mainitsemme vain yhden esimerkin. Hra Sax on sitä mieltä, että yksinäisten miesten yömaja Sohossa suljettiin sen vuoksi, että tällä seudulla „ei voitu odottaa saatavan suurta asiakaskuntaa". Hra Sax nähtävästi luulee, että Lontoon koko länsiosa on yhtäjaksoista loistokaupunkia eikä tiedä sitä, että hienojen katujen jälkeen on välittömästi mitä likaisimpia työläiskortteleita, joista eräs on esimerkiksi Soho. Mallikelpoinen yömaja Sohossa, josta hra Sax mainitsee ja jonka tunsin jo 23 vuotta sitten, oli alussa hyvin kysytty, mutta lakkasi toimimasta, koskei kukaan voinut siinä asua. Mutta sehän oli kuitenkin eräs parhaimmista.

Entä työläiskaupunki Mülhausenissa Elsassissa — eikö se ole saavutus?

Mannermaan porvaristolle on Mülhausenissa oleva työläiskaupunki samanlainen ylpeyden ja kerskailun aihe kuin Englannin porvaristolle muinoin kukoistaneet Ashtonin, Ashworthin, Gregin ja kumppanien koloniat. Valitettavasti se ei kuitenkaan ole „latenttisen" assosiaation, vaan Ranskan toisen keisarikunnan ja Elsassin kapitalistien välisen avoimen assosiaation tuote. Se oli eräs Louis Bonaparten sosialistinen koe, jota varten valtio antoi lainana $1/3$ pääomasta. Neljässätoista vuodessa

(vuoteen 1867) rakennettiin 800 pikkutaloa niin huonoon tyyliin, ettei se Englannissa, jossa tämä asia ymmärretään paremmin, olisi ollut mahdollista; näitä pikkutaloja annetaan työläisille omaisuudeksi, kun nämä ovat kuukausittain 13—15 vuoden ajan maksaneet korotettua asuntovuokraa. Tämän laatuista omaisuuden hankkimista, mikä Englannin osuustoiminnallisissa rakennustöissä on, kuten tulemme huomaamaan, ollut käytännössä jo kauan, Elsassin bonapartistien ei tarvinnut keksiä lainkaan ensimmäisinä. Vuokramaksulisät talojen lunastamiseksi ovat englantilaisiin verraten aika suuria; maksettuaan vähitellen esimerkiksi 15 vuodessa 4 500 frangia työläinen saa talon, jonka arvo oli 15 vuotta sitten 3 300 frangia. Jos työläinen haluaa muuttaa muuanne tai jättää vain kerrankin kuukausimaksun maksamatta (jossa tapauksessa hänet voidaan häätää), niin hänelle laskutetaan vuosittaisena vuokramaksuna $6^2/_3\%$ talon alkuperäisestä arvosta (esimerkiksi 17 frangia kuukaudelta talon hinnan ollessa 3 000 frangia) ja maksetaan hänelle jäännös, muttei *penniäkään korkoa*. On ymmärrettävää, että yhtiö täten voi „valtionapua" lukuunottamattakin rikastua; yhtä ymmärrettävää on, että näillä ehdoilla annetut asunnot ovat parempia kuin vanhat kasarmiasunnot itse kaupungissa jo siksi, että ne sijaitsevat kaupungin ulkopuolella, puolittain maaseudulla.

Parista Saksassa tehdystä surkeasta kokeesta, joiden mitättömyyden hra Sax itsekin tunnustaa sivulla 157, emme ryhdy puhumaankaan.

Mitä nämä kaikki esimerkit siis todistavat? Vain sitä, että työläisasumusten rakentaminen, vaikka ei poljettaisikaan jalkoihin kaikkia terveydenhoitolakeja, tuottaa kapitalistista tuloa. Mutta sitähän ei kukaan ole koskaan kiistänytkään, sen me kaikki olemme tienneet kauan sitten. *Kaikkinainen* pääoman sijoitus, joka tyydyttää jonkin tarpeen, on asiaa järkiperäisesti hoidettaessa kannattavaa. Kysymys on siitä, miksi asuntopula *sittenkin* jatkuu; minkä vuoksi kapitalistit sittenkään eivät huolehdi, että työläisiä varten olisi riittävästi terveellisiä asuntoja? Ja tässä hra Saxin täytyy jälleen kääntyä vain kehotuksin pääoman puoleen ja hän jää meille velkaa vastauksen. Oikean vastauksen tähän kysymykseen olemme jo antaneet ylempänä.

Pääoma ei *halua* — se on nyt käynyt lopullisesti selville — poistaa asuntopulaa, vaikka se voisikin sen tehdä. Jää vain kaksi muuta ulospääsyä: työläisten oma-apu ja valtionapu.

Hra Sax, omanavun innokas kannattaja, osaa asuntokysymyksenkin alalta kertoa siitä ihmeitä. Hänen on kuitenkin valitettavasti heti alussa pakko tunnustaa, että oma-apu voi jotain antaa vain siellä, missä on otettu tai voidaan ottaa käytäntöön cottage-systeemi, siis taaskin vain maaseudulla; suurissa kaupungeissa, jopa Englannissakin, vain hyvin rajoitetussa

mitassa. Siksipä, huokaisee hra Sax, „reformi voidaan suorittaa sen (omanavun) avulla vain *kiertoteitse,* siis *aina* vain vajavaisesti, nimittäin vain sikäli, kuin yksityisomistusperiaate esiintyy asunnon laatuun vaikuttavana voimatekijänä". Ja sekin on epäilyksen alaista; joka tapauksessa „yksityisomistusperiaate" ei ole vaikuttanut suinkaan reformoivasti kirjoittajamme tyylin „laatuun". Tästä kaikesta huolimatta oma-apu on saanut Englannissa aikaan sellaisia ihmeitä, „että sen ansiosta on *menty kauaksi edelle* siitä, mitä siellä on tehty asuntokysymyksen muunlaisen ratkaisemisen hyväksi". Puhe on englantilaisista rakennusyhtiöistä (building societies), joita hra Sax käsittelee seikkaperäisesti erikoisesti siksi, koska „niiden olemuksesta ja toiminnasta on yleensä levitelty sangen vajavaisia tai virheellisiä käsityksiä. Englantilaiset rakennusyhtiöt eivät ole lainkaan... rakennusyhtiöitä tai rakennusosuuskuntia, ne ovat enemmänkin... saksaksi sanoaksemme „talonhankkimisliittoja"; ne ovat liittoja, joiden tarkoituksena on koota jäsentensä ajoittaisesti suorittamien maksujen pohjalla rahasto ja antaa siitä sitä mukaa kun varoja kertyy jäsenille lainoja talon ostamista varten... Rakennusyhtiö on siten jäsentensä toiselle osalle säästökassana ja toiselle — lainakassana. Rakennusyhtiöt ovat siis työläisten tarpeiksi tarkoitettuja hypoteekkilaitoksia, jotka käyttävät pääasiallisesti... työläisten säästöjä... tukeakseen tallettajien säätyveljiä talon ostamisessa tai rakentamisessa. Kuten tuli olettaakin, nämä lainat on säädetty annettaviksi vastaavan reaaliomaisuuden panttausta vastaan ja sillä tavalla, että niiden kuoletus suoritetaan lyhytaikaisina osamaksuina, joihin kuuluu korko- ja kuoletusmaksu... Tallettajille ei korkoja makseta, vaan ne *hyvitetään* aina *merkitsemällä heidän tililleen korkoa korolle...* Talletukset yhdessä kasvaneiden korkojen kanssa... voidaan kuukauden irtisanomisajalla ottaa ulos milloin hyvänsä" (ss. 170—172). „Englannissa on yli 2 000 tällaista liittoa... niiden kokoama pääoma tekee lähes 15 000 000 puntaa, ja jo noin 100 000 *työläis*perhettä ovat saaneet tällä tavalla oman kodin; se on sellainen yhteiskunnallinen saavutus, jolle on vaikea löytää vertaa" (s. 174).

Valitettavasti tässäkin tulla kompuroi aivan kintereillä „mutta": „Kysymyksen täydelliseen ratkaisuun ei kuitenkaan näin ole *millään muotoa päästy.* Se johtuu jo siitäkin syystä, että talon hankkiminen on vain *parempipalkkaisille* työläisille... mahdollista... Etenkin terveysoloihin kiinnitetään usein vähän huomiota" (s. 176). Mannermaalla „tällaisten liittojen... kehitysmahdollisuudet ovat hyvin rajoitettuja". Ne edellyttävät cottagesysteemiä, jota täällä tavataan vain maaseudulla; mutta maaseudulla työläiset eivät ole kyllin kehittyneitä oma-apua varten. Toisaalta kaupungeissa, joissa voisi syntyä oikeita

rakennusosuuskuntia, viimeksi mainitut kohtaavat „erilaisia hyvin huomattavia ja vakavia vaikeuksia” (s. 179). Ne voisivat rakentaa vain cottageja, mutta suurissa kaupungeissa se ei käy päinsä. Sanalla sanoen „toverillisen omanavun tämä muoto” ei voi „nykyisissä oloissa — ja tuskinpa lähitulevaisuudessakaan — esittää pääosaa tämän kysymyksen ratkaisussa”. Nämä rakennusosuuskunnat ovat näet vasta „ensimmäisessä, kehittymättömässä alkuvaiheessaan”. „Tämä koskee myös Englantia” (s. 181).

Siis kapitalistit eivät *halua* ja työläiset eivät *voi*. Tähän voisimmekin lopettaa tämän luvun, ellei olisi ehdottoman välttämätöntä antaa eräitä selityksiä englantilaisista rakennusyhtiöistä, jotka Schulze-Delitzschin tapaiset porvarit esittävät työläisillemme alinomaa esikuviksi.

Nuo rakennusyhtiöt eivät ole työväenyhtiöitä eikä niiden päätarkoituksena ole hankkia omia taloja työläisille. Päinvastoin tulemme näkemään, että sellaista tapahtuu vain harvoissa poikkeustapauksissa. Nuo rakennusyhtiöt ovat oikeastaan keinotteluluontoisia, jota paitsi tämä koskee yhtä hyvin pieniä yhtiöitä, jollaisia ne alunperin ovat, kuin myös niiden suuria jäljittelijöitä. Jossain majatalossa — aloitteen tekijänä on tavallisesti isäntä, jonka luona sitten pidetään jokaviikkoisia kokouksia — jokin määrä kantavieraita ja heidän ystäviään, puotimiehiä, kauppapalvelijoita, kauppamatkustajia, pienkäsityöläisiä ja muita pikkuporvareita — siellä sun täällä myös joku koneenrakentaja tai muu luokkansa aristokratiaan kuuluva työläinen — perustaa yhdessä rakennusosuuskunnan. Välittömänä aiheena on tavallisesti se, että majatalon isäntä on saanut vihiä lähellä tai jossain muualla sijaitsevasta suhteellisen halvalla saatavasta maapalstasta. Useimmat osakkaat eivät ole toimiensa puolesta sidottuja mihinkään määrättyyn paikkakuntaan; monilla puotimiehillä ja käsityöläisillä on kaupungissa vain liike, muttei asuntoa; kuka suinkin voi, asuu mieluummin savuisen kaupungin ulkopuolella. Ostetaan tontti ja rakennetaan sille mahdollisimman monta cottagea. Varakkaammilta saatu laina tekee mahdolliseksi oston; viikoittaisilla maksuilla ja eräillä pienemmillä lainoilla katetaan viikoittaiset rakennusmenot. Ne osakkaat, jotka haluavat saada oman talon, saavat arvalla valmiin cottagen, ja vastaava lisäys vuokramaksuun kuolettaa ostohinnan. Muut cottaget annetaan vuokralle tai myydään. Rakennusyhtiö taas, jos sen asiat edistyvät hyvin, kokoaa joko suuremman tai pienemmän omaisuuden, joka kuuluu osakkaille niin kauan kuin he suorittavat maksunsa ja joka aika ajoittain tai yhtiön tultua lakkautetuksi jaetaan heidän kesken. Sellainen on englantilaisten rakennusyhtiöiden historia yhdeksässä tapauksessa kymmenestä. Toiset ovat suurempia, useinkin jonkin poliittisen tai filantrooppisen tekosyyn varjolla perustettuja yhtiöitä, mutta aina viime kädessä

niiden perustarkoituksena on hankkia keinottelemalla maaomaisuudella *pikkuporvariston* säästöille parempia, kiinnitysvakuuksin turvattuja, hyväkorkoisia ja osinkoja lupaavia sijoituksia. Minkälaisten asiakkaiden varaan nuo yhtiöt perustavat laskelmansa, se näkyy erään suurimman, ellei kaikkein suurimman yhtiön prospektista. Lontoossa Chancery Lane, Southampton Buildings, 29 ja 30 sijaitseva rakennusyhtiö Birkbeck, jonka tulot sen olemassaolon aikana ovat kohonneet yli $10^1/_2$ miljoonan punnan (70 miljoonan taalerin) ja jolla on pankkitalletuksina ja valtion arvopapereissa yli 416 000 puntaa sekä nykyisin 21 441 jäsentä ja tallettajaa, mainostaa itseään seuraavalla tavalla:

„Useimmat tuntevat pianotehtailijoiden niin sanotun kolmivuotisjärjestelmän, jonka mukaan jokaisesta, joka ottaa pianon vuokralle kolmeksi vuodeksi, tulee mainitun ajan kuluttua pianon omistaja. Ennen tämän järjestelmän käytäntöönottamista vähätuloisten henkilöiden oli yhtä vaikea hankkia itselleen hyvää pianoa kuin omaa asuntoakin; ihmiset maksoivat vuodesta toiseen pianonvuokraa ja kuluttivat rahaa kaksi kolme kertaa enemmän kuin mitä piano oli arvoltaan. Mutta se, mitä voidaan tehdä pianon suhteen, voidaan tehdä myös asuintalon suhteen... Koska kuitenkin asuintalo maksaa enemmän kuin piano..., niin ostohinnan maksamiseen vuokramaksuilla tarvitaan pitempi aika. Sen vuoksi tirehtöörit ovat tehneet Lontoon eri osissa ja sen laitakaupungeissa talonomistajain kanssa sopimuksen, jonka ansiosta tirehtöörit voivat tarjota Birkbeckin rakennusyhtiön jäsenille ja muille suuren valikoiman taloja kaupungin mitä erilaisimmissa osissa. Järjestelmä, jota tirehtöörit aikovat noudattaa, on seuraava: talot vuokrataan $12^1/_2$ vuodeksi, minkä ajan kuluttua, jos vuokramaksut on maksettu säännöllisesti, talo siirtyy vuokraajan ehdottomaksi omaisuudeksi ilman mitään lisämaksuja... Vuokraaja voi myös tehdä sopimuksen lyhemmästä lunastusajasta, jolloin vuokramaksu on suurempi, tai pitemmästä lunastusajasta, jolloin vuokramaksu on pienempi... Liittymällä Birkbeckin rakennusyhtiön jäseneksi *pienituloiset henkilöt, liike- ja kauppa-apulaiset* ja muut voivat heti päästä riippumattomiksi kaikista talonomistajista".

Tämä on kyllin selvää kieltä. Työläisistä ei puhuta lainkaan, sen sijaan puhutaan pienituloisista ihmisistä, liike- ja kauppa-apulaisista jne.; ja sen lisäksi oletetaan, että tavallisesti asiakkailla *jo on piano*. Todellisuudessa kysymys ei ole tässä suinkaan työläisistä, vaan pikkuporvareista ja sellaisista, jotka haluavat ja *voivat* tulla niiksi, henkilöistä, joiden tulot, joskin tietyissä rajoissa, säännöllisesti vähitellen kasvavat, kuten kauppapalvelijoilla ja muilla sellaisilla ammatinharjoittajilla, samaan aikaan kun työläisen palkka, joka parhaassa tapauksessa jää nimellisesti muuttumattomaksi, tosiasiallisesti laskee samassa suhteessa kuin perhe suurenee ja sen tarpeet kasvavat. Todellisuudessa vain harvat työläiset saattavat poikkeustapauksissa osallistua tuollaisiin yhtiöihin. Toisaalta heidän tulonsa ovat liian vähäisiä ja toisaalta liian epävarmoja, jotta he voisivat tehdä sitoumuksen $12^1/_2$ vuodeksi. Harvoina poikkeuksina, joita tämä

ei koske, ovat paraspalkkaiset työläiset tai tehtaiden työnjohtajat [1].

Jokaiselle on muuten selvää, että Mülhausenin työläiskaupungin bonapartistit ovat vain noiden Englannin pikkuporvarien rakennusyhtiöiden viheliäisiä jäljittelijöitä. Ero on vain siinä, että saamastaan valtionavusta huolimatta bonapartistit petkuttavat asiakkaitaan paljon enemmän kuin nuo rakennusyhtiöt. Heidän ehtonsa ovat yleensä vähemmän liberaalisia kuin mitä ne keskimäärin ovat Englannissa, ja samaan aikaan kun Englannissa jokaisesta maksuerästä lasketaan korkoa ja korkoa korolle ja maksetaan takaisin kuukauden irtisanomisajan kuluttua, Mülhausenin tehtailijat pistävät taskuunsa niin korot kuin koron korotkin ja antavat takaisin vain perusmaksun, joka on maksettu kovalla viiden frangin rahalla. Eikä kukaan ole ihmettelevä tätä eroa enemmän kuin hra Sax, jonka kirjassa tämä kaikki on hänen sitä tietämättä.

Työläisten omasta avusta ei siis myöskään synny mitään. Jää valtionapu. Mitä hra Sax voi meille tässä suhteessa tarjota? Kolmea seikkaa:

„Ensinnäkin valtion on huolehdittava siitä, että sen lainsäädännöstä ja hallinnasta hävitetään tyyten tai vastaavasti parannetaan kaikki, josta jollain tavoin johtuu työtätekevien luokkien asuntopulan voimistuminen" (s. 187).

Siis: rakennuslainsäädännön tarkistaminen ja rakennuselinkeinon vapaus, jotta rakentaminen kävisi mahdollisimman halvaksi. Englannissa rakennuslainsäädäntö on rajoitettu minimiin, rakennuselinkeinot ovat vapaita kuin taivaan linnut, mutta

---

[1] Vielä eräs pieni lisäys erikoisesti lontoolaisten rakennusliittojen liiketoiminnasta. Kuten tunnettua, melkein koko Lontoon maa-ala kuuluu noin tusinalle aristokraatteja, joista ylhäisimpiä ovat Westminsterin, Bedfordin, Portlandin herttuat jne. Alkuaan he antoivat erinäisiä rakennustontteja vuokralle 99 vuodeksi, ja tämän ajan kuluttua umpeen tontti ja kaikki, mitä siinä on, siirtyy heidän haltuunsa. Sitten he antavat nämä talot vuokralle lyhyemmäksi ajaksi, esimerkiksi 39 vuodeksi, niin sanottua korjausvuokraa (repairing lease) vastaan, jonka mukaan vuokramiehen on korjattava talo asuttavaan kuntoon ja pidettävä se sellaisena. Heti kun tällainen kontrahti on solmittu, maanomistaja lähettää oman arkkitehtinsä ja kyseisen piirin rakennuspoliisimiehen (surveyor) tarkastamaan talon ja määrittelemään tarvittavan remontin. Tämä on usein hyvin suuri, aina koko julkisivun, katon yms. uusimiseen saakka. Sitten vuokramies deponoi vuokrasopimuksen rakennusliitolle vakuudeksi ja saa tältä tarpeelliset varat lainaksi — 1 000 puntaa ja enemmänkin vuosimaksun ollessa 130—150 puntaa — suorittaakseen rakennustyöt *omaan* laskuunsa. Nuo rakennusliitot ovat siis muodostuneet tärkeäksi välikädeksi siinä järjestelmässä, jonka tarkoituksena on antaa suurelle maaylimystölle mahdollisuus uusia ja säilyttää asuntokelpoisina sille kuuluvat lontoolaiset talot vaivatta ja yleisön laskuun.

Ja tämän pitäisi olla asuntokysymyksen ratkaisuna työläisten osalta! *(Engelsin huomautus vuoden 1887 painokseen.)*

asuntopulaa kuitenkin on. Sitä paitsi Englannissa rakennetaan nykyisin niin halvalla, että talot tärisevät, kun kärryillä ajetaan niiden ohi, ja että joka päivä niistä jokin luhistuu. Vasta eilen, lokakuun 25. pnä 1872, Manchesterissa luhistui kerralla kuusi taloa ja tällöin kuusi työläistä loukkaantui vaikeasti. Siis sekään ei auta.

„Toiseksi, valtiovallan on estettävä yksityisiä henkilöitä lisäämästä tai aiheuttamasta ahtaassa individualismissaan tuota pahaa".

Siis: työläisasumukset terveys- ja rakennuspoliisin valvontaan, viranomaiset on oikeutettava sulkemaan terveydelle vaaralliset tai hajoamaisillaan olevat asumukset, kuten on tehty Englannissa vuodesta 1857 alkaen. Entä miten se siellä tehtiin? Ensimmäinen laki vuodelta 1855 (laki epäkohtien poistamisesta) jäi, kuten hra Saxkin myöntää, „kuolleeksi kirjaimeksi" samoin kuin toinenkin laki vuodelta 1858 (laki paikallishallinnosta) (s. 197). Sen sijaan hra Sax luulee, että kolmas, käsityöläisten asunnoista annettu, laki, joka koskee vain niitä kaupunkeja, joiden väkiluku on yli 10 000 henkeä, „on varmasti myönteinen osoitus brittiläisen parlamentin syvällisestä yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämisestä" (s. 199), vaikkakin tuo väite on taaskin vain „myönteinen osoitus" siitä, ettei hra Sax tunne lainkaan Englannin „ilmiöitä". Se, että Englanti on yleensä „yhteiskunnallisissa ilmiöissä" mennyt mannermaasta kauas edelle, on itsestään selvää; Englanti on nykyaikaisen suurteollisuuden syntymämaa, siellä kapitalistinen tuotantotapa on kehittynyt vapaimmin ja pisimmälle, sen seuraukset tulevat siellä selvimmin ilmi ja saavat sen vuoksi myös ennemmin ilmauksensa lainsäädännössä. Parhaana todistuksena siitä on tehdaslainsäädäntö. Mutta hra Sax erehtyy pahasti, jos hän luulee, että parlamentin päätöksen tarvitsee saada vain lain voima, tullakseen myös heti käytännöllisesti toteutetuksi. Ja juuri paikallishallinnosta annettua lakia tämä koskee enemmän kuin mitään muuta parlamenttipäätöstä (poikkeuksena ehkä laki verstaista). Tämän lain täytäntöönpano jätettiin kaupunginvirastoille, jotka ovat miltei kaikkialla Englannissa tunnettuja korruption, perhekuntalaisuuden ja jobberyn [1] tyyssijoja. Näiden kaupunginvirastojen asiamiehet, jotka saavat kiittää virastaan kaikenlaisia perheyhteyksiä, ovat olleet joko

[1] *Jobbery* merkitsee julkisen viran käyttämistä virkamiehen tai hänen perheensä yksityisetujen hyväksi. Jos esimerkiksi jossain maassa valtion lennätinlaitoksen päällikkö tulee jonkin paperitehtaan salaiseksi osakkaaksi, toimittaa tälle tehtaalle puita omista metsistään ja antaa sitten sen tehtäväksi toimittaa paperia lennätintoimistoille, niin se on, joskin verraten pieni, niin kuitenkin niin sievoinen job, että se antaa täyden käsityksen jobberyn syistä; tämä oli muuten Bismarckin aikana itsestään ymmärrettävää ja aivan luonnollista. *(Engelsin huomautus.)*

kykenemättömiä tai haluttomia panemaan täytäntöön tuollaisia yhteiskunnallisia lakeja, kun taas juuri Englannissa valtion virkamiehet, joiden tehtäväksi yhteiskunnallisen lainsäädännön valmistelu ja täytäntöönpano on annettu, suhtautuvat enimmäkseen tunnollisesti velvollisuuksiensa täyttämiseen... joskin nykyisin vähemmässä määrässä kuin kaksi-, kolmekymmentä vuotta sitten. Epähygienisten ja luhistumaisillaan olevien talojen omistajilla on miltei kaikkialla joko välillisesti tai välittömästi vahva edustajisto kaupunginvaltuustossa. Kaupunginvaltuuston valitseminen pikkupiireittäin tekee valittavat riippuvaisiksi mitä pienimmistäkin paikallisista intresseistä ja vaikutuksista; ainoakaan kaupunginvaltuusmies, joka haluaa tulla valituksi uudelleen, ei rohkene äänestää tuon lain soveltamisen puolesta omassa vaalipiirissään. On siis ymmärrettävää, miten vastenmielisesti paikalliset viranomaiset ottaisivat miltei kaikkialla vastaan tuon lain, ja tähän mennessä sitä onkin sovellettu vain skandaalimaisimmissa tapauksissa ja silloinkin enimmäkseen vain jo puhjenneen kulkutaudin seurauksena, kuten viime vuonna Manchesterissa ja Salfordissa rokkoepidemian aikana. Vain tällaisissa tapauksissa onkin tähän asti ollut vaikutusta sisäministerille esitetyillä valituksilla, sillä onhan jokaisen *liberaalisen* hallituksen periaate Englannissa se, että yhteiskunnallisia uudistuslakeja esitetään vain pakosta ja jo olevat lait jätetään mikäli mahdollista kokonaan täytäntöön panematta. Kyseisellä, samoin kuin monella muullakin Englannin lailla on vain se merkitys, että työläisten johtaman tai painostaman hallituksen käsissä, kun tämä sitä vihdoinkin on todella soveltava, tuo laki tulee olemaan mahtava ase ryhdyttäessä rikkomaan nykyistä yhteiskuntajärjestelmää.

„Kolmanneksi" valtiovallan on hra Saxin mukaan „ryhdyttävä soveltamaan vallitsevan asuntopulan lieventämiseksi mitä laajimmassa mitassa kaikkia sen käytettävissä olevia positiivisia keinoja".

Se merkitsee, että sen on rakennettava kasarmeja, „oikeita mallirakennuksia" „alemmille virkamiehilleen ja toimenhaltijoilleen" (mutta eiväthän nämä ole mitään työläisiä!) ja „annettava työtätekevien luokkien asunto-olojen parantamista varten lainoja kunnallislaitoksille, yhtiöille samoin kuin yksityisillekin henkilöille" (s. 203), kuten tehdään Englannissa julkisia töitä varten annettavia lainoja koskevan lain nojalla ja kuten teki Louis Bonaparte Pariisissa ja Mülhausenissa. Mutta laki lainoista julkisia töitä varten on niin ikään olemassa vain paperilla; hallitus myöntää komissaarien käyttöön varoja enintään 50 000 puntaa, siis korkeintaan 400 cottagen rakentamista varten, näin muodoin 40 vuodessa tulisi rakennettua 16 000 cottagea eli asumusta korkeintaan 80 000 henkilölle, mikä on pisara meressä.

Vaikka olettaisimmekin, että 20 vuoden kuluttua lainojen takaisinmaksun ansiosta komission varat kaksinkertaistuvat, joten seuraavien 20 vuoden aikana tulisi rakennettua asuntoja vielä 40 000 henkilölle, niin sittenkin se on vain pisara meressä. Mutta kun cottagen ikä on keskimäärin vain 40 vuotta, niin 40 vuoden kuluttua joudutaan vuosittain käyttämään 50 000 tai 100 000 puntaa käteistä vanhimpien ja ränsistyneiden cottage-talojen kunnostamiseen. Tästä hra Sax mainitsee sivulla 203: tätä periaatetta olisi noudatettava käytännöllisesti oikein ja „rajoittamattomassa mitassa"! Tähän tunnustukseen, ettei valtio ole kunnolla edes Englannissakaan tehnyt „rajoittamattomassa mitassa" mitään, hra Sax päättääkin kirjansa, pitäen kuitenkin vielä yhden moraalisaarnan kaikille asianosallisille [1].

Päivän selvää on, että nykyinen valtio ei voi eikä halua hävittää asuntokurjuutta. Valtio ei ole mitään muuta kuin riistettyjä luokkia, talonpoikia ja työläisiä vastaan suuntautuvaa omistavien luokkien, maanomistajien ja kapitalistien järjestynyttä yhteistä valtaa. Mitä eivät halua yksityiset kapitalistit (ja tässä onkin kysymys vain heistä, koska tähän asiaan osallistuva maanomistajakin esiintyy lähinnä kapitalistina), sitä ei halua myöskään heidän valtionsa. Kun siis *yksityiset* kapitalistit, jotka tosin valittavat asuntopulaa, eivät juuri hievahdakaan peitelläkseen vaikkapa pinnallisesti sen kauheimpia seurauksia, niin ei myöskään *yhteinen* kapitalisti, valtio, ole tekevä mitään sen enempää. Se on korkeintaan huolehtiva siitä, että tavanomaiseksi muodostunut pintapeittely olisi suoritettu kaikkialla yhtäläisesti. Ja olemme nähneet, että niin se tapahtuukin.

Mutta saatettaneen väittää, että Saksassa porvaristo ei ole vielä vallassa, että Saksassa valtio on vielä tietyssä mitassa riippumaton, yhteiskuntaa korkeammalla oleva voima, joka juuri sen vuoksi edustaakin yhteiskunnan yhteisiä etuja eikä vain yhden luokan etuja. *Sellainen* valtio voi kyllä tehdä jotain, mihin porvarillinen valtio ei pysty: siltä saatetaan sosiaalisellakin alalla odottaa aivan toista.

---

[1] Hiljakkoin on Englannin parlamentin päätöksissä, joissa Lontoon rakennusviranomaiset oikeutetaan suorittamaan pakkoluovutuksia uusien katujen rakentamiseksi, alettu kiinnittää jonkin verran huomiota työläisiin, jotka näin ovat jääneet taivasalle. On annettu määräys, että uudelleen rakennettavien talojen täytyy olla sopivia niille väestöluokille, jotka tällä paikalla ovat ennen asuneet. Lain kirjaimen noudattamista silmällä pitäen rakennetaan sen vuoksi halvimmille rakennustonteille työläisille viisi- ja kuusikerroksisia vuokrakasarmeja. Kuinka oikeaksi on osoittautuva tämä työläisille aivan tuntematon ja vanhan Lontoon oloissa aivan outo uusi järjestys, sen näyttää tulevaisuus. Mutta parhaassakin tapauksessa niihin voidaan majoittaa tuskin neljäsosaa niistä työläisistä, jotka todella ovat joutuneet asunnottomiksi katujen uudelleensuunnittelun seurauksena. *(Engelsin huomautus vuoden 1887 painokseen.)*

Tuo on taantumuksellisten puhetta. Mutta todellisuudessa Saksassakin valtio sellaisenaan on välttämätön tulos siitä yhteiskunnallisesta perustasta, josta se on kasvanut. Preussissa — ja Preussilla on nykyään ratkaiseva merkitys — on yhä vielä voimakkaan suurmaa-aatelin ohella olemassa verraten nuori ja etenkin sangen pelkurimainen porvaristo, joka tähän mennessä ei ole voittanut itselleen välitöntä poliittista valtaa, kuten Ranskassa, eikä enemmän tai vähemmän välillistä poliittista valtaa, kuten Englannissa. Mutta näiden kahden luokan rinnalla on nopeasti kasvava, intellektuaalisesti hyvin kehittynyt ja päivästä toiseen yhä enemmän ja enemmän järjestyvä proletariaatti. Siis vanhan absoluuttisen monarkian perusehdon — maa-aateliston ja porvariston välisen tasapainon — ohella havaitsemme siellä nykyaikaisen bonapartismin perusehdon: porvariston ja proletariaatin välisen tasapainon. Mutta sekä vanhassa absoluuttisessa että nykyaikaisessa bonapartelaisessa monarkiassa todellinen hallitusvalta on sen erikoisen upseeri- ja virkamieskastin käsissä, joka Preussissa saa täydennyksensä osaksi omasta keskuudestaan, osaksi pienestä majoraattiaatelistosta, harvemmin — ylimmästä aatelistosta ja vähiten — porvaristosta. Tämän kastin itsenäisyys, kastin, joka näyttää olevan yhteiskunnan ulkopuolella ja, niin sanoakseni, sitä korkeammalla, saa valtion näyttämään itsenäiseltä yhteiskunnan suhteen.

Se valtiomuoto, joka Preussissa (ja sen esimerkin mukaan myös Saksan uudessa valtakuntajärjestelmässä) on kiertämättömän johdonmukaisesti kehittynyt näistä peräti ristiriitaisista yhteiskunnallisista oloista, on näennäistä konstitutionalismia; tämä valtiomuoto on sekä vanhan absoluuttisen monarkian nykyinen hajoamismuoto että bonapartelaisen monarkian olemassaolomuoto. Preussissa vuosina 1848—1866 näennäinen konstitutionalismi vain peitti ja hämäsi absoluuttisen monarkian vähittäistä lahoamista. Mutta vuodesta 1866 ja etenkin vuodesta 1870 lähtien yhteiskunnallisten olojen mullistuminen ja samalla vanhan valtion hajoaminen tapahtuu kaikkien nähden ja valtavasti kasvavassa mitassa. Teollisuuden ja erittäinkin pörssihuijauksen nopea kasvu on vetänyt kaikki vallassaolevat luokat keinottelun pyörteeseen. Ranskasta vuonna 1870 levinnyt laajamittainen korruptio kehittyy ennenkuulumattoman nopeasti. Strousberg ja Pereire nostavat hattua toisilleen. Ministerit, kenraalit, ruhtinaat ja kreivit kilpailevat pörssikeinottelussa mitä ovelimpien pörssijuutalaisten kanssa, ja valtio tunnustaa nämä tasa-arvoisiksi tekemällä pörssijuutalaisista joukottain paroneja. Maalaisaatelit, jotka ovat jo pitkän aikaa harjoittaneet teollisuutta sokeritehtailijoina ja viinanpolttajina, ovat jo aikoja sitten unohtaneet vanhat hyvät ajat ja koristavat nimillään kaikenlaisten vankkojen ja epävankkojen osakeyhtiöiden tirehtööriluette-

loja. Virkamieskunta halveksii yhä enemmän kassanvajauksia ainoina palkanlisäämiskeinoina; se jättää valtion oman onnensa nojaan ja kalastelee parempituloisia teollisuusyritysten johtopaikkoja; ne, jotka vielä jäävät virkaan, seuraavat esimiestensä esimerkkiä keinotellen osakkeilla tai „osallistuen" rautatieyrityksiin jne. Voidaanpa täydellä syyllä olettaa, että luutnantitkin ovat mukana jonkinlaisessa keinottelussa. Sanalla sanoen vanhan yhteiskunnan kaikkien ainesten rappeutuminen, absoluuttisen monarkian muuttuminen bonapartelaiseksi monarkiaksi on täydessä käynnissä, ja seuraavan suuren kauppa- ja teollisuuspulan aikana ei romahda ainoastaan nykyinen huijaus, vaan myös vanha preussilainen valtio [1].

Ja tämänkö valtion, jonka ei-porvarilliset ainekset porvarillistuvat päivä päivältä yhä enemmän, pitäisi ratkaista „yhteiskunnallinen kysymys" tai vaikkapa vain asuntokysymys? — Päinvastoin. Kaikissa taloudellisissa kysymyksissä Preussin valtio joutuu yhä enemmän porvariston vaikutuksen alaiseksi. Ja ellei lainsäädäntöä ole taloudellisella alalla sopeutettu vuodesta 1866 alkaen sen enempää porvariston etujen mukaiseksi, kuin mitä se todellisuudessa on, niin kuka siihen on syypää? Pääasiallisesti porvaristo itse, joka ensinnäkin on liian pelkurimainen puolustaakseen tarmokkaasti vaatimuksiaan ja toiseksi vastustaa jokaista myönnytystä, mikäli tuo myönnytys vain antaa samalla uuden aseen sitä uhkaavalle proletariaatille. Ja kun valtiovalta, ts. Bismarck, yrittää järjestää itselleen oman henkivartijaproletariaatin pitääkseen sen avulla porvariston poliittisen toiminnan aisoissa, niin onko se mitään muuta kuin välttämätön ja hyvin tunnettu bonapartelainen keino, joka työläisten suhteen ei velvoita mihinkään muuhun kuin muutamiin hyväntahtoisiin fraaseihin ja korkeintaan minimaalisen valtionavun antamiseen rakennusyhtiöille Louis Bonaparten tapaan.

Parhaimpana osoituksena siitä, mitä työläisillä on odotettavissa Preussin valtiolta, on niiden ranskalaisten miljardien käyttö, jotka antoivat uuden lyhyen armonajan Preussin valtiokoneen itsenäisyydelle yhteiskuntaan nähden. Onko noista miljardeista käytetty ainoatakaan taaleria kaduille heitettyjen Berliinin työläisperheiden turvaamiseksi asunnoilla? Ei sinne päinkään. Syksyn tullen valtio määräsi hajotettavaksi ne muutamat viheliäiset parakitkin, jotka olivat olleet kesällä heidän ainoana suojapaikkanaan. Nuo viisi miljardia menevät entistä tietään aika nopeasti linnoituksiin, tykkeihin ja sotilaisiin; ja Wagnerin

---

[1] Myös nykyisin, vuonna 1886, vain se, että pelätään proletariaattia, joka vuodesta 1872 on jättimäisesti kasvanut niin määrällisesti kuin myös luokkatietoisuutensakin puolesta, pitää vielä koossa preussilaista valtiota ja sen perustaa, suojatulleilla vahvistettua suurmaanomistuksen ja teollisuuspääoman liittoa. *(Engelsin huomautus vuoden 1887 painokseen.)*

typerästä kekseliäisyydestä huolimatta, Itävallan kanssa pidetyistä Stieberin konferensseista[1] huolimatta, saksalaisille työläisille ei anneta noista miljardeista edes sen vertaa, minkä Louis Bonaparte antoi Ranskan työläisille Ranskalta varastamistaan miljoonista.

III

Todellisuudessa porvaristolla on vain yksi menetelmä, jonka avulla se ratkaisee asuntokysymyksen *omaan* tapaansa, ts. ratkaisee sen niin, että ratkaisu nostaa kysymyksen aina uudelleen. Tämän menetelmän nimi on *„Haussmann"*.

„Haussmannilla" en tarkoita tässä ainoastaan Pariisin Haussmannin erikoista bonapartelaista tapaa aukaista pitkiä, suoria ja leveitä katuja tiheästi rakennettujen työläiskorttelien halki ja reunustaa nuo kadut kummaltakin puolelta suurilla loistorakennuksilla, jolloin barrikaditaistelun vaikeuttamiseen tähtäävän strategisen tarkoitusperän ohella on pidetty silmällä myös hallituksesta riippuvaisen erityisesti bonapartelaisen rakennusproletariaatin muodostamista ja kaupungin muuttamista aito loistokaupungiksi. „Haussmannilla" tarkoitan yleiseksi tullutta käytäntöä leikellä työläiskortteleita, erittäinkin suurkaupunkiemme keskiosissa sijaitsevia työläiskortteleita, olkoonpa sen aiheena mikä hyvänsä: yleinen terveydenhoito ja kaupungin kaunistaminen tai keskustassa sijaitsevien suurten liikehuoneistojen tarve tai liikenteen vaatimukset, kuten rautateiden, katujen rakentaminen jne. Tulos on kaikkialla sama, niin erilaisia kuin syyt lienevätkin: mitä rujoimmat kujat ja rännikadut katoavat porvariston ylistäessä itseään maasta taivaaseen tämän valtavan saavutuksen johdosta, mutta... niitä syntyy muualla heti uudelleen ja usein jopa välittömässä läheisyydessä.

Teoksessa „Englannin työväenluokan asema" kuvailin Manchesteria sellaisena kuin se oli vuosina 1843—1844. Sittemmin on kaupungin halki kulkevien raitioteiden ansiosta ja uusien katujen laskemisen ja suurten julkisten ja yksityisten rakennusten rakentamisen tuloksena eräät inhottavimmat kuvaamistani kortteleista leikelty, puhdistettu ja paranneltu ja eräät kokonaan hävitetty, joskin monet niistä, huolimatta sen jälkeen voimistuneesta terveyspoliisin valvonnasta, ovat yhä vielä samanlaisessa, ellei huonommassakin tilassa kuin silloin.

Mutta kaupungin valtavan laajentumisen ansiosta, sillä sen väkiluku on sittemmin kasvanut enemmällä kuin puolella, ovat

[1] Tarkoitetaan Itävallan ja Saksan keisareiden ja heidän kansleriensa konferenssia, joka kokoontui Gasteinerissa elokuussa 1871 neuvottelemaan I Internationalea vastaan tähdätyistä taistelutoimenpiteistä. *Toim.*

sen sijaan ne korttelit, jotka silloin olivat vielä avaroita ja puhtaita, nykyisin yhtä tiheään rakennettuja, yhtä likaisia ja liika-asutettuja kuin ennen kaupungin huonomaineisimmat osat. Esitän tässä vain yhden esimerkin. Kirjani 80:nnellä ja seuraavilla sivuilla[1] kuvailin Medlock-joen laaksossa sijaitsevaa taloryhmää, joka Pienen Irlannin (Little Ireland) nimellä oli jo vuosia ollut Manchesterin häpeätahrana. Pieni Irlanti on kauan sitten hävinnyt; sen paikalla, korkealla perustalla, kohoaa nyt rautatieasema; porvaristo on ylpeänä viitannut menestyksellisesti suoritettuun Pienen Irlannin hävittämiseen kuin suureen voittoon. Mutta viime kesänä tuli valtava tulva, sillä ylipäänsähän padotut joet suurkaupungeissamme aiheuttavat helposti ymmärrettävistä syistä vuosi vuodelta yhä suurempia tulvia. Tällöin kävi ilmi, ettei Pientä Irlantia oltu lainkaan hävitetty, vaan se oli vain siirtynyt Oxford Roadin eteläpuolelta pohjoispuolelle ja kukoistaa entiseen tapaan. Manchesterin radikaalisten porvarien äänenkannattaja, manchesterilainen „Weekly Times" kirjoitti heinäkuun 20. pnä 1872:

„Onnettomuudesta, joka viime lauantaina kohtasi Medlockin jokilaakson asukkaita, lienee toivottavasti *eräs* hyvä seuraus: yleinen huomio kääntyy siihen kaikkien terveydenhoitolakien ilmeiseen pilkkaamiseen, jota siellä jo kauan on siedetty kaupungin virkamiesten ja terveydenhuoltolautakunnan nenän edessä. Lehtemme eilisessä päiväjulkaisussa ollut jyrkkäsanainen kirjoitus paljasti, vaikkakin riittämättömästi, eräiden tulvanalaisilla Charles Streetillä ja Brookstreetillä sijaitsevien kellariasuntojen häpeällisen tilan. Erään tuossa kirjoituksessa mainitun pihan tarkka tutkiminen antaa meille oikeuden vahvistaa todeksi kaikki kirjoituksessa esitetyt tiedot ja lausua, että tämän pihan kellariasunnot olisi pitänyt jo kauan sitten sulkea; oikeamminkin niitä ei olisi pitänyt koskaan sietää ihmisasuntoina. Squire's Court muodostuu Charles Streetin ja Brookstreetin kulmassa olevasta seitsemästä tai kahdeksasta asuintalosta, joiden yläpuolella, jopa Brookstreetin alavimmassakin kohdassa, rautatiesillan alla, kulkija voi kulkea joka päivä aavistamatta, että syvällä hänen alapuolellaan asuu luolissa ihmisolentoja. Piha on piilossa sivullisten katseilta ja sinne löytävät tiensä vain ne, joita puute pakottaa etsimään suojaa sen haudantuntuisesta yksinäisyydestä. Jopa silloinkin, kun Medlockin useimmiten liikkumattomat, patojen kammitsemat vedet eivät kohoa tavallista tasoaan korkeammalle, näiden asuntojen lattia saattaa olla vain muutamia tuumia vedenpintaa korkeammalla; jokainen voimakas rankkasade saattaa nostaa likakaivoista ja likaviemäreistä ylös inhottavaa pilaantunutta vettä ja saastuttaa asunnot myrkyllisillä kaasuilla, joita jokainen tulva jättää jälkeensä muistoksi... Squire's Court on vieläkin alempana kuin Brookstreetilla sijaitsevien talojen asumattomat kellarit... kaksikymmentä jalkaa katua alempana, ja pilaantunut vesi, joka kohosi lauantaina likakaivoista, ulottui kattoon saakka. Me tiesimme sen ja siksi luulimme tapaavamme pihan asumattomana tai kohtaavamme siellä vain terveydenhoitolautakunnan virkailijoita puhdistamassa ja desinfioimassa löyhkääviä seiniä. Sen sijaan näimme erään parturin kellarikerroshuoneessa miehen lapioimassa... työntökärryihin mätää törkykasaa, joka oli nurkassa. Parturi, jonka kellari oli siivottu jo joltisenkin puhtaaksi, lähetti meidät etemmäksi

[1] Ks. *K. Marx* ja *F. Engels*, Teokset, 2. painos, 2. osa, ss. 296 ja seur. *Toim*

alas, missä oli koko joukko asuntoja, joista hän sanoi, että jos hän osaisi kirjoittaa, niin hän kirjoittaisi lehteen ja vaatisi niiden sulkemista. Siten saavuimme vihdoin Squire's Courtiin, missä tapasimme sievän ja terveen näköisen irlannittaren, joka oli täydessä pyykkitouhussa. Hän ja hänen miehensä, eräs yksityisen palveluksessa oleva yövahti, ovat asuneet tässä pihassa kuusi vuotta, heillä on suuri perhe... Talossa, jonka he äskettäin olivat jättäneet, tulvavesi oli noussut kattoon, akkunat olivat särkyneet, huonekalut menneet pirstoiksi. Tämän asukkaan kertoman mukaan hän saattoi pitää kotinsa siedettävässä kunnossa hajulta vain siten, että valkaisi sen kerran kahdessa kuukaudessa kalkilla... Sisäpihalla, jonne kirjeenvaihtajamme nyt ensi kerran tunkeutui, hän näki kolme taloa, joiden takaseinät liittyivät ylläkuvattuihin taloihin; kaksi niistä oli ollut asuttuna. Siellä oli niin kamala löyhkä, että aivan tervekin ihminen voi tulla siitä parissa minuutissa merikipeäksi... Tuossa iljettävässä lävessä oli asunut seitsemänhenkinen perhe, jonka kaikki jäsenet olivat nukkuneet torstai-iltana (tulvan alkamispäivänä) kotona. Oikeastaan, kuten vaimo itseään oikaisi, he eivät olleet nukkuneet, sillä häntä ja hänen miestään oli suuren osan yöstä kuvottanut löyhkä. Lauantaina he joutuivat rintaansa myöten vedessä kaalaen kantamaan lapsiaan ulos. Myös hän oli sitä mieltä, ettei tämä läpi ollut kelvollinen edes sioille, mutta vuokramaksun halpuuden vuoksi — puolitoista shillingiä viikossa — hän oli vuokrannut sen, koska hänen miehellään ei ole viime aikoina ollut sairauden vuoksi monestikaan ansioita. Tämä piha ja siihen aivan kuin ennenaikaiseen hautaan haudatut asukkaat vaikuttavat äärimmäisen avuttomilta. Meidän on muuten sanottava, että tekemiemme havaintojen perusteella Squire's Court on vain kuva — ehkä jonkin verran suurennettu — tämän seudun monista muista paikoista, joiden olemassaoloa terveydenhoitolautakuntamme ei voi millään puolustaa. Ja jos sallitaan, että näitä paikkoja tullaan edelleenkin asuttamaan, niin on sanomattakin selvää, miten raskas vastuu lankeaa silloin lautakunnalle ja mikä kulkutautivaara uhkaa lähiympäristöä".

Tässä on sattuva esimerkki siitä, kuinka porvaristo ratkaisee asuntokysymyksen käytännössä. Tartuntapesäkkeitä, mitä häpeällisimpiä luolia ja koloja, joihin kapitalistinen tuotantotapa työläisemme joka yöksi telkeää, ei hävitetä, niitä vain... *siirretään!* Sama taloudellinen välttämättömyys, joka on luonut ne yhdessä paikassa, luo niitä myös toisessa paikassa. Ja niin kauan kuin kapitalistinen tuotantotapa vallitsee, on typerää yrittää ratkaista erikseen asuntokysymystä tai jotain muuta työläisen kohtaloa koskevaa yhteiskunnallista kysymystä. Ratkaisuna on vain se, että kapitalistinen tuotantotapa hävitetään, että itse työväenluokka ottaa haltuunsa kaikki elämän- ja työnvälineet.

III LUKU

VIELÄ KERRAN PROUDHONISTA JA ASUNTOKYSYMYKSESTÄ

I

„Volksstaatin" 86. numerossa A. Mülberger ilmoittaa olevansa niiden artikkelien kirjoittaja, joita olen arvostellut 51. ja sitä seuraavissa numeroissa. Vastauksessaan hän syytää päälleni sellaisen määrän syytöksiä ja sotkee tällöin kaikki kyseiset katsantokannat niin kovin, että tahtomattanikin olen pakotettu vastaamaan siihen. Vastaukseni — jonka täytyy valitettavasti enimmäkseen liikkua Mülbergerin minulle tyrkyttämän henkilökohtaisen polemiikin alalla — yritän tehdä yleisölle mielenkiintoiseksi siten, että vielä kerran ja mikäli mahdollista selvemmin kuin ennen kehittelen tärkeimpiä peruskohtia, jopa senkin uhalla, että Mülberger on toistamiseen selittävä, että tässä „ei oleellisesti ole mitään uutta hänelle enempää kuin muillekaan „Volksstaatin" lukijoille".

Mülberger pahoittelee arvosteluni muotoa ja sisältöä. Mitä muotoon tulee, niin riittää, kun sanon, etten siihen aikaan lainkaan tietänyt, kenelle kyseiset kirjoitukset kuuluivat. Siis henkilökohtaisesta „ennakkoluuloisuudesta" kirjoittajaa kohtaan ei voinut olla puhettakaan; mutta noissa kirjoituksissa kehiteltyä asuntokysymyksen ratkaisua kohtaan olin kyllä „ennakkoluuloinen" sikäli, kuin se oli minulle ennestään tuttu Proudhonin kautta ja mielipiteeni siitä oli vakiintunut.

Arvosteluni „sävystä" en aio kiistellä Mülberger ystävän kanssa. Kun on ollut niinkin kauan mukana liikkeessä kuin minä, niin muuttuu joltisenkin paksunahkaiseksi hyökkäilyjä vastaan ja sen vuoksi voi helposti luulla toisiakin samanlaiseksi. Antaakseni korvauksen Mülbergerille yritän tällä kertaa sovittaa „sävyni" hänen epiderminsä (orvaskesin) tuntoherkkyyden mukaiseksi.

Mülberger pahoittelee erikoisen katkerasti sitä, että olen sanonut häntä proudhonistiksi, ja vakuuttaa, ettei hän ole se. Minun täytyy tietysti uskoa häntä, mutta olen kuitenkin todistava, että kyseiset kirjoitukset — ja niistähän vain on ollutkin puhe — eivät sisällä muuta kuin pelkkää proudhonismia.

Mutta Proudhoniakin arvostelen Mülbergerin mielestä „kevytmielisesti" ja kovin epäoikeudenmukaisesti: „Se teoria, että Proudhon on pikkuporvari, on muodostunut meillä Saksassa vakinaiseksi dogmiksi, jonka monet tunnustavat, vaikka eivät ole lukeneet edes riviäkään hänen teoksistaan". Kun pahoittelen sitä, että romaanisia kieliä puhuvilla työläisillä ei ole ollut 20

vuoteen muuta hengenruokaa kuin Proudhonin teokset, niin Mülberger vastaa, että romaanisilla työläisillä „Proudhonin määrittelemät periaatteet muodostavat miltei kaikkialla liikkeen elävän sielun". Se minun täytyy kiistää. Ensinnäkin työväenliikkeen „elävä sielu" ei missään ole „periaatteissa", vaan se on kaikkialla — suurteollisuuden kehityksessä ja sen seurauksissa: toisaalta pääoman kasautumisessa ja keskittymisessä ja toisaalta proletariaatissa. Toiseksi ei ole totta se, että Proudhonin niin sanotut „periaatteet" esittävät romaanisilla työläisillä ratkaisevaa osaa, kuten Mülberger väittää, ja että „anarkian, taloudellisten voimien järjestämisen, sosiaalisen likvidoinnin ym. periaatteet ovat siellä tulleet... vallankumouksellisen liikkeen todellisiksi eteenpäinviejiksi". Vaikkei puhuttaisikaan Espanjasta ja Italiasta, jossa proudhonilaiset maailmanparannuskeinot ovat saaneet jonkinlaista jalansijaa vain Bakuninin vieläkin huonommaksi korjailemassa muodossa, niin jokaiselle, joka tuntee kansainvälistä työväenliikettä, on ilmeinen tosiasia se, että proudhonistit muodostavat Ranskassa vähälukuisen lahkokunnan, samaan aikaan kun työläisjoukot eivät halua tietää mitään Proudhonin ehdottomasta yhteiskunnan uudistamissuunnitelmasta, joka tunnetaan sosiaalisen likvidoinnin ja taloudellisten voimien järjestämisen nimellä. Tämä muuten tuli ilmi Kommuunin aikana. Vaikka proudhonistit olivat siinä voimakkaasti edustettuina, niin ei kuitenkaan tehty pienintäkään yritystä likvidoida vanhaa yhteiskuntaa ja järjestää taloudellisia voimia Proudhonin ehdotusten mukaisesti. Päinvastoin. Kommuunille oli mitä suurimmaksi kunniaksi se, että sen taloudellisten toimenpiteiden „elävänä sieluna" eivät olleet jotkin periaatteet, vaan... yksinkertainen käytännöllinen tarve. Ja juuri sen vuoksi nämä toimenpiteet — leipurien yötyön kieltäminen, rahasakkojen kieltäminen tehtaissa ja suljettujen tehtaiden ja työpajojen konfiskoiminen ja niiden luovuttaminen työväen assosiaatioille — olivatkin, ei Proudhonin, vaan saksalaisen tieteellisen sosialismin hengen mukaisia. Ainoana yhteiskunnallisena toimenpiteenä, jonka proudhonistit veivät läpi, oli se, että Ranskan pankkia *ei* otettu takavarikkoon, ja siitä osaksi johtuikin Kommuunin kukistuminen. Aivan samoin niin sanotut blanquilaiset, niin pian kuin he yrittivät muuttua pelkistä poliittisista vallankumouksellisista tietyn ohjelman omaavaksi sosialistiseksi työväen fraktioksi — mikä ilmeni blanquilaisten pakolaisten Lontoossa julkaisemassa manifestissa „Internationale ja vallankumous" [1] —, eivät julistaneet Proudhonin yhteiskunnanpelastamissuunnitelman „periaatteita", mutta kylläkin, ja jopa miltei kirjaimellisesti,

[1] Engels analysoi tuota manifestia kirjoituksessaan „Blanquilaisten kommuunipakolaisten ohjelma". Ks. *K. Marx* ja *F. Engels*, Teokset, XV osa, ss. 224—230. *Toim.*

saksalaisen tieteellisen sosialismin niitä katsomuksia, että proletariaatin poliittinen toiminta ja sen diktatuuri on välttämätöntä luokkien ja samalla myös valtion häviämiseen johtavana välivaiheena, kuten siitä on jo „Kommunistisessa manifestissa" ja sittemmin lukemattoman monta kertaa sanottu. Ja jos kerran siitä, että saksalaiset eivät anna arvoa Proudhonille, Mülberger tekee sen johtopäätöksen, että heidän käsityksensä romaanisesta liikkeestä on „aina Pariisin Kommuunia myöten" vajavainen, niin mainitkoon hän tuon vajavaisuuden todistukseksi jonkin sellaisen romaanisen teoksen, jossa Kommuunia on ymmärretty ja kuvattu edes likipitäen niin oikein kuin saksalaisen Marxin kirjoittamassa Ranskan kansalaissotaa koskevassa Internationalen Pääneuvoston adressissa.

Ainoa maa, jossa työväenliike on Proudhonin „periaatteiden" välittömän vaikutuksen alainen, on Belgia, ja juuri sen vuoksi Belgian työväenliike kulkeekin, kuten Hegel sanoo, „ei mistään ei minkään kautta ei minnekään".

Kun katson onnettomuudeksi sen, että romaanisten maiden työläiset välittömästi tai välillisesti ovat kaksikymmentä vuotta käyttäneet henkisenä ravintonaan vain Proudhonia, niin en pidä tuona onnettomuutena Proudhonin reformireseptin myytillistä herruutta — tuota reseptiä Mülberger nimittää „periaatteiksi" —, vaan sitä, että heidän nykyistä yhteiskuntaa koskeva taloudellinen arvostelunsa on Proudhonin läpeensä väärien katsomusten saastuttamaa ja heidän poliittinen toimintansa proudhonistien vaikutuksen tärvelemää. Siihen kysymykseen, kummatko „ovat enemmän vallankumouksessa", „proudhonilaistetut romaaniset työläiset" vaiko saksalaiset työläiset, jotka joka tapauksessa ymmärtävät tieteellistä saksalaista sosialismia verrattomasti paremmin kuin romaanit Proudhoniaan, voimme vastata vasta sitten, kun saamme tietää, mitä merkitsee: *„olla* vallankumouksessa". Ihmisistä sanotaan, että he „ovat kristuksessa, oikeassa uskossa, jumalan armossa" jne. Mutta „olla" vallankumouksessa, mitä väkivaltaisimmassa liikkeessä! Onko „vallankumous" sitten dogmaattinen uskonto, jota pitää uskoa?

Edelleen Mülberger moittii minua siitä, että olen hänen kirjoituksensa selvistä sanoista huolimatta väittänyt hänen julistavan asuntokysymyksen pelkästään työväenkysymykseksi.

Tällä kertaa Mülberger on todellakin oikeassa. Minulta jäi vastaava kohta huomaamatta. Se on anteeksiantamatonta huomaamattomuutta, sillä tämä kohta on eräs kuvaavin kohta hänen esityksensä koko tendenssille. Mülberger sanoo todellakin suoraan:

„Koska meitä vastaan on niin usein ja monesti heitetty *naurettava* syytös, että harjoitamme *luokkapolitiikkaa,* pyrimme *luokkaherruuteen* jne., niin korostamme lähinnä ja selvästi, että asuntokysymys ei koske suinkaan

yksinomaisesti proletariaattia, vaan *päinvastoin* se kiinnostaa *aivan kouraantuntuvalla tavalla varsinaista keskisäätyä,* pienkäsityöläisiä, pikkuporvaristoa, koko virkamiehistöä... Asuntokysymys on juuri se yhteiskunnallisten reformien kohta, joka pystyy nähtävästi paremmin kuin mitkään muut tuomaan esiin toisaalta *proletariaatin* ja toisaalta yhteiskunnan *varsinaisten keskiluokkien etujen ehdottoman sisäisen yhtäläisyyden.* Keskiluokat kärsivät yhtä kovin, *ehkäpä kovemminkin* kuin proletariaatti vuokra-asunnon painavista kahleista... Yhteiskunnan varsinaisten keskiluokkien on ratkaistava nykyisin kysymys, ovatko he... kyllin voimakkaita... ryhtymään liitossa nuoruuden voimaa ja tarmoa uhkuvan työväenpuolueen kanssa yhteiskunnan uudistamiseen, *minkä siunaukselliset tulokset hyödyttävät ennen kaikkea juuri niitä".*

Ystävämme Mülberger toteaa tässä siis seuraavaa:

1) „Me" emme harjoita mitään „luokkapolitiikkaa" emmekä pyri mihinkään „luokkaherruuteen". Mutta Saksan sosialidemokraattinen työväenpuolue juuri *siksi,* koska se on *työväenpuolue,* harjoittaa välttämättömästi „luokkapolitiikkaa", työväenluokan politiikkaa. Koska jokainen poliittinen puolue pyrkii saavuttamaan valtiossa herruuden, niin myös Saksan sosialidemokraattisen työväenpuolueen pyrkimyksenä on kiertämättä sen *oma* herruus, työväenluokan herruus, siis „luokkaherruus". Muuten *jokainen* todella proletaarinen puolue, englantilaisista chartisteista alkaen, on asettanut aina ensimmäiseksi ehdoksi luokkapolitiikan, proletariaatin itsenäisen poliittisen puolueen järjestämisen, ja taistelun lähimmäksi päämääräksi proletariaatin diktatuurin. Julistamalla tämän „naurettavaksi" Mülberger asettuu proletaarisen liikkeen ulkopuolelle, pikkuporvarillisen sosialismin kannalle.

2) Asuntokysymyksellä on se etuisuus, että se ei ole yksinomaan työväenkysymys, vaan „kiinnostaa aivan kouraantuntuvalla tavalla pikkuporvaristoa", sillä asuntopulasta „varsinaiset keskiluokat kärsivät yhtä kovin, ehkäpä kovemminkin" kuin proletariaatti. Jos joku väittää, että pikkuporvaristo kärsii vaikkapa eräässä suhteessa „ehkäpä kovemminkin kuin proletariaatti", niin hän ei varmasti voi pahoitella sitä, että hänet katsotaan pikkuporvarilliseksi sosialistiksi. Siis onkohan Mülbergerillä syytä tyytymättömyyteen, kun sanon:

„Juuri näihin työväenluokan ja muiden luokkien, erikoisesti pikkuporvariston yhteisiin kärsimyksiin kiinnittääkin pääasiallisesti huomionsa pikkuporvarillinen sosialismi, johon myös Proudhon kuuluu. Eikä ole lainkaan satunnaista, että meidän saksalainen proudhonistimme käy käsiksi ennen kaikkea asuntokysymykseen, joka, kuten olemme nähneet, ei ole suinkaan yksinomaan työväenkysymys".

3) „Yhteiskunnan varsinaisten keskiluokkien" etujen ja proletariaatin etujen välillä on olemassa „ehdoton sisäinen yhtäläisyys", ja yhteiskunnan tulevan uudistamisprosessin „siunauk-

selliset tulokset" hyödyttävät ennen kaikkea juuri näitä varsinaisia keskiluokkia eivätkä proletariaattia.

Näin muodoin työläiset suorittavat tulevan yhteiskunnallisen vallankumouksen „ennen kaikkea" pikkuporvarien eduksi. Ja edelleen, pikkuporvarien etujen ja proletariaatin etujen välillä on olemassa ehdoton sisäinen yhtäläisyys. Jos pikkuporvarien edut ovat sisäisesti yhtäläisiä työläisten etujen kanssa, niin työläistenkin edut ovat yhtäläisiä pikkuporvarien etujen kanssa. Pikkuporvarillinen kanta liikkeessä on siis yhtä oikeutettu kuin proletaarinenkin. Mutta sen väittäminen yhtä oikeutetuksi onkin juuri sitä, mitä nimitetään pikkuporvarilliseksi sosialismiksi.

Sen vuoksi on myös aivan johdonmukaista se, kun Mülberger kirjasensa 25. sivulla seppelöi „pientuotannon" „yhteiskunnan todelliseksi *tukipylvääksi*", „koska se varsinaisen luonteensakin puolesta yhdistää itseensä kolme tekijää: työn — ansaitsemisen — omistuksen ja koskei se yhdistäessään nämä kolme tekijää aseta yksilön kehityskyvylle minkäänlaisia esteitä"; ja kun hän erikoisesti moittii nykyaikaista teollisuutta siitä, että se tuhoaa tuota normaalien ihmisten taimitarhaa ja „on tehnyt elinvoimaisesta, alati itsensä uusintavasta *luokasta* tiedottoman ihmis*joukon,* joka ei tiedä, minne suuntaisi aran katseensa". Pikkuporvari on siis Mülbergerin malli-ihminen, ja pienkäsityö Mülbergerin malli-tuotantotapa. Olenko siis parjannut häntä lukiessani hänet pikkuporvarillisten sosialistien joukkoon?

Koska Mülberger kieltäytyy kantamasta vastuuta Proudhonista, niin olisi turhaa osoittaa tässä edelleen, että Proudhonin uudistussuunnitelmien tarkoitusperänä on yhteiskunnan kaikkien jäsenten muuttaminen pikkuporvareiksi ja pientalonpojiksi. Yhtä tarpeetonta olisi ruveta tutkimaan pikkuporvariston etujen ja työläisten etujen näennäistä yhtäläisyyttä. Kaikki välttämätön on jo sanottu „Kommunistisessa manifestissa". (Leipzigissä 1872 otettu painos, s. 12 ja 21 [1].)

Tutkimuksemme tuloksena on siis se, että samalla kun on olemassa „satu pikkuporvari Proudhonista", on olemassa tosiasia pikkuporvari Mülbergeristä.

II

Tulemme nyt peruskohtaan. Moitin Mülbergerin kirjoituksia siitä, että niissä vääristellään taloudellisia suhteita Proudhonin tapaan siirtymällä juridiseen sanontatapaan. Siitä esimerkiksi olen ottanut Mülbergerin seuraavan väitteen:

---

[1] Ks. tätä osaa, ss. 17—18 ja 28—29. *Toim.*

„Kerran rakennettu talo on *ikuisena oikeusperusteena* määrätyn osan saantiin yhteiskunnallisesta työstä vaikkapa talon todellinen arvo olisi jo aikoja sitten maksettu sen omistajalle enemmän kuin riittävästi vuokramaksun muodossa. *Käy niin,* että esim. 50 vuotta sitten rakennettu talo korvaa tässä ajassa alkuperäiset kustannukset vuokramaksutuloina 2-, 3-, 5-, 10-kertaisesti jne.".

Mülberger valittaa nyt:

„Tämä *yksinkertainen, selvä tosiasian toteaminen* antaa Engelsille aihetta huomauttaa minulle, että minun olisi pitänyt selittää, *kuinka* talosta tulee „oikeusperuste", mikä ei lainkaan sisältynyt tehtävääni... Toista on *kuvaaminen* ja toista *selittäminen.* Kun Proudhonin jälkeen sanon, että yhteiskunnan talouselämän pitäisi olla *oikeusaatteen* läpitunkemaa, niin siten *kuvaan* nykyisen yhteiskunnan sellaiseksi, josta puuttuu ainakin *vallankumouksen oikeusaate,* ellei kaikkinainenkin oikeusaate, — se on tosiasia, jonka Engels itsekin myöntää".

Pysähtykäämme ennen kaikkea tarkastelemaan jo rakennettua taloa. Vuokralle annettuna talo tuottaa rakentajalleen vuokramaksun muodossa maankorkoa, korvauksen korjauskuluista ja korkoa hänen kuluttamalleen rakennuspääomalle, lukien mukaan siitä koituvan voiton; vähitellen maksettu vuokramaksu saattaa asian haaroista riippuen peittää 2-, 3-, 5-, 10-kertaisesti alkuperäiset kustannukset. Tämä, Mülberger ystäväiseni, on *taloudellisen* „tosiasian" „yksinkertaista, selvää toteamista"; ja jos haluamme saada tietää, mitenkä „käy niin", että tuolla tosiasialla on sijansa, meidän on suoritettava tutkimus taloudellisella alalla. Tarkastelkaamme tuota tosiasiaa hieman lähemmin, jottei lapsikaan voisi käsittää sitä enää väärin. Kuten tunnettua, jonkin tavaran myynti on sitä, että omistaja luovuttaa sen käyttöarvon ja saa sen vaihtoarvon. Tavaroiden käyttöarvot eroavat toisistaan muun muassa siinä, että tavaroiden kuluttaminen vaatii eri pitkiä aikoja. Limppu syödään päivässä, housupari kulutetaan vuodessa, talo, sanokaamme — sadassa vuodessa. Mitä tulee niihin tavaroihin, joiden kulumisaika on pitkä, niin niiden käyttöarvo voidaan siis myydä osittain, joka kerta määrätyksi ajaksi, ts. *antaa se vuokralle.* Osittain myyminen realisoi siis vaihtoarvon vain vähitellen; siitä hyvästä, että myyjä kieltäytyy kulutetun pääoman ja siitä saatavan voiton viipymättömästä takaisin maksusta, hän tulee saamaan korvausta hinnanlisinä ja koronmaksuina, joiden suuruus määräytyy poliittisen taloustieteen lakien kautta eikä suinkaan mielivaltaisesti. Sadan vuoden kuluttua talo on käytetty, kulutettu, asunnoksi kelpaamaton. Kun tämän jälkeen vähennämme maksetusta vuokramaksusummasta: 1) maankoron ja ne mahdolliset korotukset, joita siinä ajan kuluessa on tapahtunut, sekä 2) tavanomaiset korjauskulut,— niin huomaamme, että jäännös keskimäärin koostuu: 1) talon alkuperäisestä rakennuspääomasta, 2) sen tuottamasta voitosta ja 3) vähitellen kuoletetulle pääomalle ja

voitolle langenneesta korosta. Tämän kauden kuluttua vuokralleottajalla ei tosin ole taloa, mutta sitä ei ole myöskään omistajalla. Viimeksi mainitulla on vain maapalsta (jos se kuuluu nimittäin hänelle) ja sillä olevat rakennusaineet, jotka eivät kuitenkaan ole enää talo. Ja jos talo siinä ajassa „kattoi alkuperäiset kustannukset 5- tai 10-kertaisesti", niin näemme, että se on tapahtunut yksinomaan maankoron kasvun seurauksena; se ei ole salaisuus kenellekään sellaisilla seuduilla kuin Lontoossa, jossa maanomistaja ja talonomistaja ovat useimmiten kaksi eri henkilöä. Sellainen valtava vuokramaksun kohoaminen tapahtuu nopeasti kasvavissa kaupungeissa, muttei missään maakylässä, jossa maankorko rakennustonteilta pysyy miltei muuttumattomana. Yleisesti tunnettu tosiasiahan on, että asunnon vuokramaksu, kun ei oteta huomioon maankoron korotuksia, tuottaa talonomistajalle vuosittain keskimäärin korkeintaan 7% sijoitetusta pääomasta (voitto mukaan luettuna), jota paitsi tästä summasta on vielä maksettava korjaus- ynnä muut kulut. Lyhyesti sanoen, vuokrasopimus on aivan tavallinen kaupanteko, joka ei kiinnosta työläistä teoreettisesti yhtään enempää eikä vähempää kuin jokin muu kaupanteko, paitsi sitä, jossa on kysymys työvoiman ostosta ja myynnistä; käytännöllisesti tämä vuokrasopimus on hänelle eräs niistä porvarillisen petkutuksen tuhansista muodoista, joista puhun erikoisjulkaisun 4. sivulla[1] ja jotka niin ikään ovat, kuten siinä osoitan, tietyn taloudellisen säännöstelyn alaisia.

Mülberger sitä vastoin ei näe vuokrasopimuksessa mitään muuta kuin pelkkää „mielivaltaa" (hänen kirjasensa 19. sivu), ja kun todistan hänelle päinvastaista, niin hän valittaa, että puhun hänelle „vain sellaisia asioita, jotka hän itse valitettavasti jo tietää".

Millään asunnon vuokramaksun taloudellisilla tutkimuksilla emme kuitenkaan pääse siihen, että asunnon vuokrauksen lakkauttaminen muuttuisi „hedelmällisimmäksi ja suurenmoisimmaksi pyrkimykseksi, mitä vallankumousaatteen kohdussa on syntynyt". Päätyäksemme siihen meidän on siirrettävä tämä yksinkertainen tosiasia kuivan taloustieteen alalta jo paljon aatteellisemmalle lakitieteen alalle. „Talo on" vuokramaksun „ikuinen oikeusperuste" — *„käy niin"*, että talon arvo voi tulla maksetuksi vuokramaksuina 2-, 3-, 5- ja 10-kertaisesti. Tutkittaessa sitä, mitenkä se „niin käy", „oikeusperuste" ei vie meitä tuumaakaan eteenpäin; ja siksipä sanoinkin, että vain tutkimalla sitä, millä tavalla talosta tulee oikeusperuste, Mülberger saisi tietää, *mitenkä* se „niin käy". Sen saamme tietää vasta sitten, kun tutkimme, kuten olen tehnytkin, asunnonvuokramaksun *taloudellista* olemusta, sen sijaan että suuttuisimme siitä

[1] Ks. tätä osaa, s. 494. *Toim.*

juridisesta sanonnasta, jolla vallassaoleva luokka sen vahvistaa. Sen, joka ehdottaa taloudellisia toimenpiteitä asunnonvuokramaksun lakkauttamiseksi, on toki tiedettävä asunnonvuokramaksusta enemmän kuin että „se on pakkovero, jolla vuokralleottaja maksaa pääoman ikuisen oikeuden".

Tähän Mülberger vastaa: „Toista on kuvaaminen ja toista selittäminen".

Siis talosta, vaikkei se olekaan ikuinen, on tehty asunnonvuokramaksun ikuinen oikeusperuste. Mitenkä se „niin käy", se on samantekevää, mutta havaitsemme, että tämän oikeusperusteen voimasta talo korvaa arvonsa vuokramaksun muodossa moninkertaisesti. Kääntämällä asian lakikielelle olemme onnellisesti loitonneet taloudesta niin kauaksi, että näemme vain sen ilmiön, että vuokramaksujen kokonaissumma voi vähitellen korvata talon arvon moninkertaisesti. Kun ajattelemme ja puhumme juridisesti, niin sovellamme tähän ilmiöön oikeuden ja oikeudenmukaisuuden mittapuuta ja havaitsemme, *ettei* tämä ilmiö *ole oikeudenmukainen,* että se ei vastaa „vallankumouksen oikeusaatetta" — olkoon tuo kapine mikä tahansa — ja että sen vuoksi tuo oikeusperuste ei kelpaa mihinkään. Edelleen havaitsemme, että sama pätee myös korkoa tuottavan pääoman ja vuokralle annetun peltomaan suhteen, ja niin on meillä syytä erottaa myös nämä omaisuusluokat muista ja ottaa ne erikoisen käsittelyn alaiseksi. Tämä johtaa siihen, että vaaditaan: 1) riistämään omistajalta irtisanomisoikeus, oikeus vaatia takaisin omaisuuttaan, 2) siirtämään korvauksetta vuokramiehelle, velalliselle tai arentimiehelle heidän käytettäväkseen annetut, mutta heille kuulumattomat esineet ja 3) maksamaan ne omistajalle vähittäismaksuin ja ilman korkoa. Siten olemmekin tarkastelleet loppuun Proudhonin tämän suuntaiset „periaatteet". Tämä on sitä Proudhonin „yhteiskunnallista likvidointia".

Ohimennen huomautamme, että koko tuo reformisuunnitelma on tuottava hyötyä miltei yksinomaisesti pikkuporvareille ja pientalonpojille *lujittamalla* heidän asemaansa pikkuporvareina ja pientalonpoikina. Mülbergerin mielestä sadunomainen „pikkuporvari Proudhonin" hahmo saa tässä siis yhtäkkiä sangen kouraantuntuvan historiallisen realiteetin.

Mülberger jatkaa:

„Kun Proudhonin jälkeen sanon, että yhteiskunnan talouselämän pitäisi olla *oikeusaatteen* läpitunkemaa, niin siten *kuvaan* nykyisen yhteiskunnan sellaiseksi, josta puuttuu ainakin vallankumouksen oikeusaate, ellei kaikkinainenkin oikeusaate,— se on tosiasia, jonka Engels itsekin myöntää".

Valitettavasti en voi tuottaa Mülbergerille sitä mielihyvää. Mülberger vaatii, että yhteiskunnan *täytyy* olla oikeusaatteen läpitunkema, ja sanoo sitä kuvaamiseksi. Jos oikeus lähettää

pakkotäytännön toimittajan kautta minulle vaatimuksen velan maksamisesta, niin Mülbergerin mukaan oikeus ei tee mitään muuta kuin *kuvaa* minut henkilöksi, joka ei maksa velkojaan! Toista on kuvaaminen ja toista vaatiminen. Ja juuri tässä saksalainen tieteellinen sosialismi eroaa oleellisesti Proudhonista. Me kuvaamme — ja kaikkinainen todellinen kuvaaminen on Mülbergeristä huolimatta samalla asian selittämistä — taloudellisia suhteita sellaisina, jollaisia ne ovat ja jollaisina ne kehittyvät, ja todistamme tarkoin taloustieteellisesti, että niiden kehittyminen on samalla yhteiskunnallisen vallankumouksen ainesten kehittymistä: toisaalta kehittyy proletariaatti, luokka, jonka elämänehdot kannustavat sitä kiertämättömästi yhteiskunnalliseen vallankumoukseen, ja toisaalta kehittyvät tuotantovoimat, jotka kapitalistisen yhteiskunnan puitteiden yli kasvettuaan tulevat kiertämättömästi räjäyttämään sen ja tarjoavat samalla keinon, jolla tehdään ainiaaksi loppu luokkaerilaisuuksista yhteiskunnan oman edistyksen eduksi. Proudhon sen sijaan vaatii nykyistä yhteiskuntaa muuttumaan uudeksi oikeudenmukaisuuden („oikeus*aate*" ei kuulu hänelle, vaan Mülbergerille) vaatimusten mukaan eikä sen oman taloudellisen kehityksen lakien mukaan. Missä me todistamme, siellä Proudhon ja hänen kanssaan Mülbergerkin *saarnaavat* ja ruikuttavat.

Mikä kapine on „vallankumouksen oikeusaate", sitä en pysty mitenkään arvaamaan. Proudhon muuttaa tosin „Vallankumouksen" eräänlaiseksi jumalattareksi, hänen „Oikeudenmukaisuutensa" edustajaksi ja toteuttajaksi; tällöin hän tekee omituisen erehdyksen sotkemalla yhteen vuosien 1789—1794 porvarillisen vallankumouksen ja tulevan proletaarisen vallankumouksen. Hän tekee sen melkein kaikissa teoksissaan, erittäinkin vuoden 1848 jälkeen; esimerkkinä mainitsen vaikkapa vain „Vallankumouksen yleisaatteen", vuoden 1868 painos, ss. 39—40 [1]. Mutta koska Mülberger kieltäytyy kantamasta vastuuta Proudhonista, niin se kieltää minua etsimästä „vallankumouksen oikeusaatteen" selitystä Proudhonilta ja niinpä jään edelleenkin Egyptin pimeyteen.

Edelleen Mülberger sanoo:

> „Muttei Proudhon enkä minäkään vetoa „ikuiseen oikeudenmukaisuuteen" vallitsevien epäoikeudenmukaisten olojen *selittämiseksi* emmekä suinkaan odota näiden olojen paranevan tuosta oikeudenmukaisuuteen vetoamisesta, kuten Engels minusta väittää".

Mülberger nähtävästi luottaa siihen, että „Proudhon yleensä on Saksassa miltei tuntematon". Kaikissa teoksissaan Proudhon mittaa kaikkia yhteiskunnallisia, oikeudellisia, poliittisia ja

---

[1] *P. J. Proudhon,* Idée générale de la Révolution du XIX siècle, Paris, 1868. *Toim.*

uskonnollisia säännöksiä „oikeudenmukaisuuden" mittapuulla hyläten tai hyväksyen ne sen mukaan, sopivatko ne vai eivätkö sovi yhteen sen kanssa, mitä hän nimittää „oikeudenmukaisuudeksi". „Taloudellisissa ristiriidoissa"[1] tätä oikeudenmukaisuutta nimitetään vielä „ikuiseksi oikeudenmukaisuudeksi", „justice éternelle". Myöhemmin ikuisuudesta ollaan vaiti, mutta asiallisesti se säilyy. Esimerkiksi teoksessa „Oikeudenmukaisuus vallankumouksessa ja kirkossa", v. 1858 painos[2], seuraava tekstin kohta ilmaisee koko tuon kolmiosaisen saarnan sisällön (1. osa, s. 42):

„Mikä on se perusperiaate, se yhteiskuntien elimellinen, määräävä ja suvereeninen periaate, joka alistaen alaisekseen kaikki muut periaatteet hallitsee, puolustaa, ahdistaa, rankaisee, tarpeen vaatiessa jopa kukistaa kaikki kapinalliset ainekset? Onko se uskonto, ihanne, *intressi*?... Tuona periaatteena on mielestäni *oikeudenmukaisuus*.— Mitä on oikeudenmukaisuus? *Itse ihmiskunnan olemus*. — Minä se on ollut maailman alusta asti? Ei minään.— Miksi sen on tultava? Kaikeksi".

Oikeudenmukaisuus, joka on itse ihmiskunnan olemuksena, onko se mitään muuta kuin *ikuista* oikeudenmukaisuutta? Oikeudenmukaisuus, joka on yhteiskuntien elimellinen, määräävä ja suvereeninen perusperiaate, oikeudenmukaisuus, joka siitä huolimatta, ettei se tähän saakka ole ollut minään, mutta jonka täytyy tulla kaikeksi,— mikä muu se on kuin mittapuu, jolla pitää mitata ihmisen kaikkia asioita ja johon, kuten ylimpään tuomariin, on vedottava kaikissa vaikeissa tapauksissa? Mutta olenko väittänyt mitään muuta, kuin että Proudhon peittelee taloustieteellistä sivistymättömyyttään ja avuttomuuttaan arvostelemalla taloudellisia suhteita, ei taloudellisten lakien, vaan sen mukaan, sopivatko ne vai eivätkö yhteen sen käsityksen kanssa, mikä hänellä on tuosta ikuisesta oikeudenmukaisuudesta? Ja missä Mülberger eroaa Proudhonista, kun hän vaatii, että „nykyisen yhteiskunnan elämässä kaikkien muutosten pitäisi olla... *oikeusaatteen* läpitunkemia, ts. että ne suoritettaisiin kaikkialla *oikeudenmukaisuuden ankarien vaatimusten* mukaisesti"? Enkö minä osanne lukea vai Mülbergerkö ei osanne kirjoittaa?

Edelleen Mülberger sanoo:

„Proudhon tietää yhtä hyvin kuin Marx ja Engels, että ihmisyhteiskunnan varsinaisena liikevoimana ovat taloudelliset eivätkä juridiset suhteet, samoin kuin hän tietää, että kansan oikeusaatteet jokaisella kyseisellä aikakaudella ovat vain taloudellisten, erikoisestikin tuotantosuhteiden ilmausta, kuvastumista ja tuotetta... Sanalla sanoen oikeus on Proudhonista historiallisesti kehittynyt taloudellinen tuote".

---

[1] Tarkoitetaan Proudhonin kirjaa „Taloudellisten ristiriitojen systeemi eli kurjuuden filosofia". *Toim.*

[2] *P. J. Proudhon*, De la justice dans la révolution et dans l'église, t. 1—3, Paris, 1858. *Toim.*

Jos Proudhon kaiken tuon (jätän sivuun Mülbergerin epäselvän sanonnan ja tyydyn hänen hyviin aikomuksiinsa) „tietää yhtä hyvin kuin Marx ja Engels", niin mitä kiistelemistä meillä sitten on? Mutta siinäpä se juttu onkin, että Proudhonin tietojen suhteen kysymys on vähän toisin. Jokaisen kyseisen yhteiskunnan taloudelliset suhteet ilmenevät ennen kaikkea *intresseinä*. Mutta Proudhon kirjoittaa juuri siteeraamassamme pääteoksessaan mustalla valkoiselle, että „yhteiskuntien määräävä, elimellinen, suvereeninen perusperiaate, joka alistaa alaisekseen kaiken muun", on *oikeudenmukaisuus* eikä *intressi*. Ja hän toistaa tämän kaikissa teoksissaan kaikissa ratkaisevissa kohdissa. Mutta se ei estä Mülbergeriä jatkamasta:

„...taloudellisen oikeuden aate, jota Proudhon on syvällisimmin kehitellyt „Sodassa ja rauhassa", käy täydellisesti yhteen Lassallen niiden perusajatusten kanssa, jotka hän on niin hyvin esittänyt esipuheessaan teokseen „Hankittujen oikeuksien systeemi" ".

„Sota ja rauha" [1] on ehkä koulupoikamaisin Proudhonin lukuisista koulupoikamaisista teoksista, enkä olisi voinut mitenkään odottaa, että se tullaan esittämään todistuksena siitä, että Proudhon on muka omaksunut saksalaisen materialistisen historiankäsityksen, jonka mukaan kaikkien historiallisten tapahtumien ja käsitysten, kaiken politiikan, filosofian ja uskonnon selityksenä on kyseisen historiallisen kauden aineelliset, taloudelliset elämänehdot. Tuo kirja on niin vähän materialistinen, ettei se voi esittää edes sotaa koskevaa ajatusrakennelmaansa kutsumatta avukseen *luojaa:*

„Luojalla, joka on valinnut meille tämän elämäntavan, on kumminkin ollut oma tarkoituksensa" (II osa, s. 100, vuoden 1869 painos).

Minkälaiseen historiantuntemukseen tuo kirja perustuu, käy ilmi siitä, että siinä uskotaan kultaisen aikakauden olleen historiallisesti olemassa:

„Alussa, kun ihmisiä oli vielä harvassa eri puolilla maapalloa, luonto tyydytti ihmisen tarpeet ilman työtä. Se oli kultainen aikakausi, yltäkylläisyyden ja rauhallisuuden aikakausi" (sama, s. 102).

Hänen taloustieteellinen näkökantansa on mitä törkeintä malthusilaisuutta:

„Jos tuotanto kaksinkertaistuu, niin väestökin pian kaksinkertaistuu" (s. 105).

Missähän on tuon kirjan materialismi? Siinä, että kirjassa väitetään, että sodan syynä on alusta pitäen ollut ja on vieläkin

[1] *P. J. Proudhon,* La guerre et la paix, t. 1—2, Paris, 1869. *Toim.*

„pauperismi" (esim. s. 143). Setä Bräsig[1] oli yhtä oiva materialisti, lausuessaan puheessaan v. 1848 seuraavat suurenmoiset sanat: „Suuren kurjuuden syynä on suuri köyhyys".

Lassallen „Hankittujen oikeuksien systeemi" on kokonaisuudessaan ei ainoastaan juristin, vaan myös vanhahegeliläisen harhakuvitelma. Sivulla VII Lassalle sanoo selvästi, että „hankitun oikeuden käsite on *taloudellisessa* suhteessakin koko myöhemmän kehityksen liikkeellepaneva alkusyy"; hän haluaa todistaa (s. IX) „oikeuden järkeväksi, *itse itsestään* (eikä siis taloudellisista edellytyksistä) kehittyväksi organismiksi"; hänen mielestään kysymys on siitä, että oikeus johdetaan, ei taloudellisista suhteista, vaan itse tahtokäsitteestä, jonka kehittämistä ja ilmentämistä oikeusfilosofia vain onkin" (s. X). Mutta mitä tekemistä tässä on tuolla kirjalla? Proudhonin ja Lassallen välinen ero on vain siinä, että Lassalle oli todella juristi ja hegeliläinen, mutta Proudhon oli sekä lakitieteessä että filosofiassa samoin kuin kaikessa muussakin aito diletantti.

Tiedän varsin hyvin, että Proudhon, joka, kuten tunnettua, puhuu alinomaa ristiin, tekee myös silloin tällöin huomautuksia, jotka näyttävät sen suuntaisilta kuin hän selittäisi aatteita tosiasioista lähtien. Tuollaisilla huomautuksilla ei kuitenkaan ole mitään yhteyttä miehen yleiseen ajatussuuntaan, ja missä niitä tavataan, ne ovat lisäksi mitä sekavimpia ja ristiriitaisimpia.

Yhteiskunnan tietyllä, hyvin alkukantaisella kehitysasteella ilmaantuu tarve saattaa päivästä toiseen toistuvat tuotteiden tuotantoa, jakoa ja vaihtoa koskevat toiminnot yleisen säännön alaisiksi, huolehtia siitä, että yksilö alistuisi tuotannon ja vaihdon yleisten ehtojen alaiseksi. Tuo sääntö, joka ensiksi ilmenee tapana, muuttuu sitten *laiksi*. Lain mukana syntyvät välttämättömästi elimet, joille uskotaan sen voimassapitäminen,— julkinen valta, valtio. Yhteiskunnan kehittyessä edelleen laki muodostuu enemmän tai vähemmän laajaksi lainsäädännöksi. Mitä mutkallisemmaksi tuo lainsäädäntö tulee, sitä kauempana sen ilmaisumuoto on siitä muodosta, missä tavalliset yhteiskuntaelämän taloudelliset ehdot ilmenevät. Lainsäädäntö näyttää omintakeiselta ainekselta, joka saa oikeutuksen olemassaololleen ja syyperusteen edelleenkehittymiselleen omista sisäisistä perusteistaan, sanokaamme vaikkapa „tahtokäsitteestä", eikä taloudellisista suhteista. Ihmiset unohtavat, että heidän oikeutensa on peräisin heidän taloudellisista elinehdoistaan, niin kuin he ovat unohtaneet, että he itse ovat peräisin eläinmaailmasta. Lainsäädännön kehittyessä edelleen mutkalliseksi ja laajaksi kokonaisuudeksi käy välttämättömäksi uusi yhteiskunnallinen työnjako: muodostuu

[1] *Setä Bräsig* — koomillinen henkilö saksalaisen porvarillisen humoristin ja romanistin Fritz Reuterin teoksissa. *Toim.*

ammattilakimiesten sääty ja samalla syntyy lakitiede. Kehittyessään edelleen viimeksi mainittu vertailee toisiinsa eri kansojen ja eri aikakausien oikeusjärjestelmiä järjestelminä, joiden perustelu on niissä itsessään, eikä vastaavien taloudellisten suhteiden heijastumina. Vertailu edellyttää jotain yhteistä: tuo yhteinen löydetään, kun kaiken, mikä noissa kaikissa oikeusjärjestelmissä on enemmän tai vähemmän yhtäläistä, lainoppineet yhdistävät *luonnonoikeudeksi.* Mutta mittapuuna, jolla mitataan, mikä on luonnonoikeutta ja mikä ei ole, on itse oikeuden mitä abstraktisin ilmaisu: *oikeudenmukaisuus.* Tästä lähtien oikeuden kehitys on siis juristeista ja niistä, jotka uskovat heidän sanojaan, vain pyrkimystä saada ihmisen elinolot, sikäli kun ne tulevat lainopillisesti tulkituiksi, yhä lähemmäksi oikeudenmukaisuuden ihannetta, *ikuista* oikeudenmukaisuutta. Ja tämä oikeudenmukaisuus on aina vain vallitsevien taloudellisten suhteiden joko vanhoillisen tai vallankumouksellisen puolen aatteellista ja taivaallistettua ilmenemistä. Kreikkalaisten ja roomalaisten oikeudenmukaisuus katsoi orjuuden oikeudenmukaiseksi. Vuoden 1789 porvarin oikeudenmukaisuus vaati tekemään lopun feodalismista, koska tämä oli epäoikeudenmukainen. Preussin junkkereista on jopa viheliäinen piirijärjestelmäkin [1] ikuisen oikeudenmukaisuuden rikkomista. Käsitys ikuisesta oikeudenmukaisuudesta ei siis vaihtele ainoastaan ajan ja paikan mukaan, vaan on se erilainen jopa eri henkilöilläkin ja kuuluu niihin asioihin, jotka, kuten Mülberger aivan oikein huomauttaa, „jokainen ymmärtää joksikin muuksi". Kun jokapäiväisessä elämässä, missä suhteet, joita joudutaan arvostelemaan, ovat yksinkertaisia, sellaiset sanonnat kuin oikeudenmukainen, epäoikeudenmukainen, oikeudenmukaisuus, oikeustunto otetaan yhteiskunnallisten ilmiöidenkin suhteen vastaan ilman väärinkäsityksiä, niin taloudellisten suhteiden tieteellisissä tutkimuksissa ne, kuten olemme nähneet, johtavat yhtä mahdottomaan sekaannukseen kuin syntyisi esimerkiksi nykyaikaisessa kemiassa, jos siinä haluttaisiin säilyttää flogistonteorian terminologia. Vieläkin pahempaa olisi tuo sekaannus, jos Proudhonin tapaan uskottaisiin sosiaaliseen flogistoniin, „Oikeudenmukaisuuteen", tai Mülbergerin tapaan vakuutettaisiin, että flogistonteoria on yhtä oikea kuin happiteoria [2].

---

[1] Engels tarkoittaa Preussissa v. 1873 toimeenpantua hallinnollista reformia, joka antoi yhteisölle oikeuden valita omat esimiehensä, jotka siihen asti olivat olleet tilanomistajien nimittämiä. *Toim.*

[2] Ennen hapen keksimistä kemistit selittivät aineiden palamisen ilmassa olettamalla, että on olemassa erikoinen palava aine, flogiston, joka haihtuu palamisen yhteydessä. Kun he havaitsivat, että yksinkertaisilla palaneilla aineilla on suurempi paino kuin ennen palamista, niin he selittivät, että flogistonilla on negatiivinen paino, jonka vuoksi aineet ilman flogistonia painavat enemmän kuin sen kanssa. Tällä tavalla flogistonille annettiin

III

Mülberger valittaa edelleen, että nimitän taantumukselliseksi valitusvirreksi hänen sitä „mahtipontista” lausuntoaan, „ettei mikään ole kauheampaa pilkantekoa mainehikkaan vuosisatamme koko kulttuurista kuin se tosiasia, että suurkaupungeissa 90 prosenttia ja enemmänkin väestöstä on vailla turvapaikkaa, jota he voisivat sanoa omakseen”. Todellakin, jos Mülberger olisi rajoittunut, kuten hän väittää, „nykyajan kauhujen” kuvaamiseen, niin en olisi tietysti sanonut ainoatakaan pahaa sanaa „hänestä ja hänen vaatimattomista kirjoitelmistaan”. Mutta hän tekee jotain kokonaan muuta. Hän kuvaa nuo „kauhut” sen *seuraukseksi,* että työläisillä *„ei ole turvapaikkaa, jota he voisivat sanoa omakseen”*. Valitellaanko „nykyajan kauhujen” johdosta siksi, että työläisen asunnonomistusoikeus on hävitetty, vaiko, kuten junkkerit tekevät, siksi, että on hävitetty feodalismi ja ammattikunnat,— kummassakaan tapauksessa ei voi syntyä muuta kuin taantumuksellinen valitusvirsi, surulaulu sen johdosta, että on tapahtunut se, mikä on kiertämätöntä, historiallisesti välttämätöntä. Taantumuksellisuus on nimenomaan siinä, että Mülberger haluaa palauttaa jälleen entiselleen työläisen yksilöllisen asunnonomistuksen, asian, josta historia on jo kauan sitten tehnyt lopun; että hän ei voi kuvitella työläisten vapautuvan mitenkään muuten kuin siten, että jokaisesta tulee jälleen asuntonsa omistaja.— Edelleen:

„Väitän nimenomaan: varsinaista taistelua käydään kapitalistista tuotantotapaa vastaan, ja vain *pitämällä lähtökohtana sen muuttamista toiseksi* voidaan toivoa asunto-olojen paranemista. Engels ei huomaa tässä kaikessa mitään... edellytän, että voidaksemme ryhtyä lunastamaan vuokra-asuntoja on ratkaistava täydellisesti yhteiskunnallinen kysymys”.

Valitettavasti en vieläkään huomaa tässä kaikessa mitään. Minunhan on mahdotonta tietää, mitä joku, jonka nimeäkään en tiennyt, edellyttää aivojensa salaisessa sopukassa. Voin päätellä vain Mülbergerin painettujen kirjoitusten mukaan. Ja niissä havaitsen nytkin vielä (hänen kirjasensa 15. ja 16. sivulla), että vuokra-asunnon poistamisen edellytykseksi Mülberger ei edellytä mitään muuta kuin... samaisen vuokra-asunnon. Vain sivulla 17

---

vähitellen kaikki hapen tärkeimmät ominaisuudet, mutta kaikki — *nurinkurisesti.* Se keksintö, että palaminen on palavan aineen yhtymistä toiseen aineeseen, happeen, ja tämän hapen pelkistäminen tekivät lopun tuosta olettamuksesta, joskin vanhojen kemistien pitkäaikaisen vastustuksen jälkeen. *(Engelsin huomautus.)*

hän „tarttuu pääoman tuottavuutta sarvista", mihin vielä palaamme. Ja vastauksessaankin hän vahvistaa sen sanomalla:

„Tarkoituksena oli pikemminkin osoittaa, kuinka asuntokysymyksen alalla voitaisiin suorittaa täydellinen muutos *pitämällä lähtökohtana olemassaolevia oloja*".

„Pitämällä lähtökohtana olemassaolevia oloja" ja „pitämällä lähtökohtana kapitalistisen tuotantotavan muuttamista (se merkinnee: hävittämistä)" — nuohan ovat aivan päinvastaisia asioita. Ei ole ihme, että Mülberger valittaa, kun hänen proudhonilaisten suunnitelmiensa ainoana käytännöllisesti mahdollisena toteutumisena pidän hra Dollfusin ja muiden tehtailijain filantrooppista pyrkimystä auttaa työläisiä hankkimaan oman talon. Jos Mülberger käsittäisi, että Proudhonin yhteiskunnanpelastamissuunnitelma on läpeensä *porvarillisen* yhteiskunnan maaperällä liikkuvaa fantasiaa, niin hän ei tietenkään luottaisi siihen. En toki ole koskaan enkä missään epäillyt hänen hyviä aikomuksiaan. Mutta minkä vuoksi hän sitten ylistää tri Reschaueria sen johdosta, että tämä kehottaa Wienin kaupunkihallintoa jäljittelemään hra Dollfusin suunnitelmia?

Edelleen Mülberger sanoo:

„Mitä tulee erikoisesti kaupungin ja maaseudun väliseen vastakohtaisuuteen, niin utopiaa olisi tahtoa hävittää sitä. Tuo vastakohtaisuus on luonnollinen, oikeammin sanoen historiallisesti syntynyt... Kysymys ei ole tuon vastakohtaisuuden *hävittämisestä*, vaan siitä, että löydettäisiin sellaiset poliittiset ja yhteiskunnalliset muodot, joiden vallitessa se olisi *vahingoton*, jopa *hedelmällinenkin*. Tätä tietä voidaan päästä rauhalliseen sopimukseen, intressien asteittaiseen tasapainottumiseen".

Siis kaupungin ja maaseudun vastakohtaisuuden hävittäminen on utopiaa, *koska* tuo vastakohtaisuus on luonnollinen, oikeammin sanoen historiallisesti syntynyt. Soveltakaamme tuota logiikkaa nykyisen yhteiskunnan muihin vastakohtiin ja katsokaamme, mihin se meidät vie. Esimerkki:

„Mitä tulee erikoisesti" kapitalistien ja palkkatyöläisten „väliseen vastakohtaisuuteen, niin utopiaa olisi tahtoa hävittää sitä. Tuo vastakohtaisuus on luonnollinen, oikeammin sanoen historiallisesti syntynyt. Kysymys ei ole tuon vastakohtaisuuden *hävittämisestä*, vaan siitä, että löydettäisiin sellaiset poliittiset ja yhteiskunnalliset muodot, joiden vallitessa se olisi *vahingoton*, jopa *hedelmällinenkin*. Tätä tietä voidaan päästä rauhalliseen sopimukseen, intressien asteittaiseen tasapainottumiseen".

Siten olemme taaskin palanneet Schulze-Delitzschin pariin.

Kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden hävittäminen ei ole enemmän eikä vähemmän utooppinen kuin kapitalistien ja palkkatyöläisten välisen vastakohtaisuuden hävittäminen. Päivä päivältä se muodostuu yhä enemmän niin teollisen

kuin maataloudellisenkin tuotannon käytännölliseksi vaatimukseksi. Kukaan ei ole vaatinut sitä kovemmin kuin Liebig maanviljelyskemiaa käsittelevissä teoksissaan, joissa hänen ensimmäisenä vaatimuksenaan oli aina, että ihmisen on annettava maalle takaisin se, minkä hän siltä saa, ja joissa todistetaan, että sitä estää vain kaupunkien, nimenomaan suurkaupunkien olemassaolo. Kun näkee, kuinka yksin täällä Lontoossa heitetään päivästä toiseen ja valtavin kustannuksin lantaa... mereen enemmän kuin sitä tuotetaan koko Saksin kuningaskunnassa, ja kuinka valtavia laitteita tarvitaan sitä varten, ettei tuo lanta saastuttaisi koko Lontoota, niin utopia kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden hävittämisestä saa merkittävää käytännöllistä pohjaa. Jopa verrattain pieni Berliinikin on jo ainakin kolmenkymmenen vuoden ajan ollut läkähtymäisillään omiin likoihinsa. Toisaalta olisi pelkkää utopiaa, jos Proudhonin tavalla tahdottaisiin kukistaa nykyinen porvarillinen yhteiskunta ja säilyttää talonpoikaisto sellaisenaan. Vain väestön mahdollisimman tasapuolinen jakaantuminen kautta koko maan, vain teollisen ja maataloudellisen tuotannon välinen kiinteä yhteys ja sen vuoksi tarpeelliseksi käynyt kulkuyhteyksien laajentaminen — tietenkin kapitalistisen tuotantotavan hävittämisen ehdolla — pystyy tempaamaan maalaisväestön siitä eristyneisyyden ja henkisen veltostumisen tilasta, jossa se on miltei keskeytymättömästi ollut tuhansien vuosien ajan. Ei ole utopiaa väittää, että ihmiset vapautuvat menneisyytensä takomista kahleista täydellisesti vasta sitten, kun kaupungin ja maaseudun välinen vastakohtaisuus on hävitetty; utopia syntyy vasta sitten, kun „pitämällä lähtökohtana olemassaolevia oloja" ryhdytään määräämään sitä *muotoa,* jossa tämä tai jokin muu olemassaolevan yhteiskunnan vastakohtaisuus pitäisi ratkaista. Ja Mülberger tekee sen, omaksuessaan Proudhonin kaavan asuntokysymyksen ratkaisemista varten.

Sitten Mülberger valittaa, että tietyssä mitassa teen hänetkin vastuunalaiseksi „pääomaa ja korkoa koskevista Proudhonin hirveistä mielipiteistä", ja sanoo:

„Tuotantosuhteiden muuttumisen otaksun *jo ennaltaan olevaksi,* mutta korkokantaa säännöstelevä tilapäinen laki ei koske tuotantosuhteita, vaan yhteiskunnallista vaihtoa, kiertosuhteita... Tuotantosuhteiden muuttuminen tai, kuten saksalainen koulukunta sanoo tarkemmin, kapitalistisen tuotantotavan hävittäminen ei johdu tietenkään siitä tilapäisestä laista, joka lakkauttaa koron, kuten Engels *väittää* minun sanovan, vaan siitä, että työtätekevä kansa *ottaa tosiasiallisesti haltuunsa kaikki työvälineet,* koko teollisuuden. Tuleeko työtätekevä kansa tällöin kunnioittamaan (!) enemmän lunastusta vaiko viipymätöntä pakkoluovutusta, sitä ei Engels enkä minäkään voi sanoa".

Hieron hämmästyneenä silmiäni. Luen uudestaan Mülbergerin kirjoituksen alusta loppuun asti löytääkseni sen kohdan, jossa hän selittää, että vuokra-asuntojen lunastaminen edellyttää, että

„työtätekevä kansa ottaa tosiasiallisesti haltuunsa kaikki työvälineet, koko teollisuuden". Sellaista kohtaa en löydä. Sitä ei ole. „Tosiasiallisesta haltuunotosta", jne. ei ole missään puhuttu. Sen sijaan sivulla 17 on sanottu:

„Olettakaamme, että pääoman tuottavuutta *on todella tartuttu sarvista* — minkä ennemmin tai myöhemmin täytyy tapahtua — esimerkiksi *tilapäisen lain avulla, joka säätää kaikkien pääomien koron suuruudeksi yhden prosentin*, minkä lisäksi pyrkimyksenä on tämänkin korkomäärän lähentäminen nollaan... Luonnollisesti sekä talo että asunto ovat kuten muutkin tuotteet tämän lain alaisia... Näemme siis, että tältäkin puolen vuokra-asuntojen lunastus *on kiertämätön seuraus yleensä pääoman tuottavuuden hävittämisestä*".

Tässä on siis täysin vastakkaisesti Mülbergerin uusimmalle käänteelle sanottu suoraan, että koronlakkauttamislailla epäilemättä „tartutaan sarvista" pääoman tuottavuutta — tällä sotkuisella fraasilla hän tarkoittaa ilmeisesti kapitalistista tuotantotapaa — ja että nimenomaan tämän lain tuloksena „vuokra-asuntojen lunastus on kiertämätön seuraus yleensä pääoman tuottavaisuuden hävittämisestä". Ei suinkaan, sanoo Mülberger nyt. Tämä tilapäinen laki „ei koske *tuotanto*suhteita, vaan *kierto*suhteita". Tuollaisen mitä täydellisimmän ristiriitaisuuden vallitessa, joka Goethen sanonnan mukaan on „yhtä salaperäinen viisaille kuin tyhmillekin", en voi muuta kuin olettaa, että olen tekemisissä kahden erilaisen Mülbergerin kanssa, joista toinen syystä valittaa, että „väitän hänen sanovan" sitä, mitä toinen on julkaissut.

Se, että työtätekevä kansa ei tule kysymään minulta enempää kuin Mülbergeriltäkään, tuleeko se tosiasiallisen haltuunoton yhteydessä „kunnioittamaan enemmän lunastusta vaiko viipymätöntä pakkoluovutusta", se on aivan totta. Todennäköisintä on, että se yleensä katsoo paremmaksi olla „kunnioittamatta". Mutta puhehan ei ollut lainkaan siitä, että työtätekevä kansa tosiasiallisesti ottaa haltuunsa kaikki työvälineet, vaan ainoastaan siitä Mülbergerin väitteestä (s. 17), että „asuntokysymyksen ratkaisu sisältyy kokonaisuudessaan sanaan: *lunastus*". Jos hän nyt selittää tuon lunastuksen äärimmäisen epäilyttäväksi, niin miksi sitten pitää tarpeettomasti vaivata meitä kumpaakin ja lukijoita?

Todettakoon muuten, että työtätekevän kansan suorittama kaikkien työvälineiden, koko teollisuuden „tosiasiallinen haltuunotto" on proudhonilaisen „lunastuksen" suoranainen vastakohta. Viimeksi mainitussa tapauksessa *erillisestä työläisestä* tulee asunnon, talonpoikaistilan, työvälineiden omistaja; ensin mainitussa tapauksessa taas talojen, tehtaiden ja työvälineiden yhteiseksi omistajaksi jää „työtätekevä kansa" ja tuskinpa niitä tullaan antamaan ainakaan siirtymäkaudella yksityishenkilöiden

tai osuuskuntien käyttöön ilman kulunkien korvaamista. Samoin maanomistuksen hävittäminen ei ole maankoron hävittämistä, vaan sen siirtämistä, joskin muunnetussa muodossa, yhteiskunnalle. Kaikkien työvälineiden ottaminen tosiasiallisesti työtätekevän kansan haltuun ei siis suinkaan tee mahdottomaksi vuokrasuhteen säilymistä.

Yleensä kysymys ei ole lainkaan siitä, ottaako proletariaatti valtaan päästyään tuotannonvälineet, raaka-aineet ja elämänvälineet käsiinsä ilman muuta väkivaltaisesti, maksaako se heti niistä korvauksen vai lunastaako se tuon omaisuuden vähitellen vähittäismaksuin. Jos tähän kysymykseen yritettäisiin vastata etukäteen ja kaikkia mahdollisia tapauksia silmälläpitäen, niin se olisi utopioiden kyhäilemistä, ja sen jätän muille.

IV

Kuinka paljon pitikään kirjoitella, jotta Mülbergerin moninaisten verukkeiden ja mutkien läpi päästiin vihdoin itse asiaan, johon Mülberger vastauksessaan huolellisesti välttää kajoamasta.

Mitä myönteistä on Mülberger kirjoituksessaan sanonut?

Ensiksi, „talon, rakennustontin jne. alkuperäisen omahinnan ja talon nykyisen arvon välinen erotus" kuuluu oikeuden mukaan yhteiskunnalle. Tuota erotusta nimitetään taloustieteen kielellä maankoroksi. Myös Proudhon haluaa antaa sen yhteiskunnalle, kuten voidaan lukea hänen teoksestaan „Vallankumouksen yleisaate", vuoden 1868 painos, s. 219.

Toiseksi, asuntokysymyksen ratkaisu on siinä, että jokaisesta vuokramiehestä tulee asuntonsa omistaja.

Kolmanneksi, tuo ratkaisu toteutetaan muuttamalla lain avulla vuokramaksut asunnon ostohinnan vähittäismaksuiksi.— Nämä molemmat kohdat, toinen ja kolmas, on otettu Proudhonilta, kuten jokainen voi huomata teoksesta „Vallankumouksen yleisaate", ss. 199 ja seur., ja siinä on sivulla 203 laadittu valmiiksi jopa vastaavan lakiehdotuksen tekstikin.

Neljänneksi, pääoman tuottavuutta tartutaan sarvista tilapäisen lain avulla, jolla korkokanta alennetaan ensin 1 prosenttiin, edellyttäen, että sitä sittemmin alennetaan edelleenkin. Tämä on samoin lainattu Proudhonilta, ja siitä voidaan yksityiskohtaisesti lukea „Yleisaatteesta" ss. 182—186.

Kaikkiin näihin kohtiin lainasin Proudhonilta sen paikan, jossa on Mülbergerin kopion originaali, ja kysyn nyt, oliko minulla oikeutta vai ei nimittää proudhonistiksi kirjoittajaa, jonka kirjoitus on läpeensä proudhonilainen eikä sisällä muuta kuin Proudhonin katsomuksia? Ja silti Mülberger ei valita mitään niin katkerasti kuin sitä, että sanon häntä sellaiseksi,

koska „tapasin muutamia *sanankäänteitä"*, jollaiset ovat ominaisia Proudhonille. Päinvastoin, *„sanankäänteet"* ovat kaikki Mülbergerin, *sisältö* on Proudhonin. Ja kun sitten täydennän proudhonilaista kirjoitusta siteeraamalla Proudhonia, niin Mülberger valittaa, että panen hänen tililleen Proudhonin „hirvittävät katsomukset".

Mitä olen sanonut tuota proudhonilaista suunnitelmaa vastaan?

Ensiksi, maankoron siirtäminen valtiolle on samaa kuin yksilöllisen maanomistuksen hävittäminen.

Toiseksi, vuokra-asunnon lunastus ja asunnon siirtäminen entisen vuokralaisen omistukseen ei lainkaan koske kapitalistiseen tuotantotapaan.

Kolmanneksi, suurteollisuuden ja kaupunkien nykyisen kehityksen oloissa tuo ehdotus on yhtä typerä kuin taantumuksellinenkin, ja asunnon palauttaminen jokaisen eri henkilön yksilölliseen omistukseen olisi taka-askel.

Neljänneksi, pääomakoron pakollinen alentaminen ei suinkaan heikennä kapitalistista tuotantotapaa, päinvastoin, kuten koronkiskuruutta vastaan annetut lait osoittavat, se on yhtä vanhaa kuin mahdotontakin.

Viidenneksi, pääomakoron hävittämisen ohella ei suinkaan hävitetä taloista perittävää vuokrarahaa.

Toisesta ja neljännestä kohdasta Mülberger on nyt yhtä mieltä. Muita kohtia vastaan hän ei sano sanaakaan. Ja kuitenkin ne ovat juuri niitä kohtia, joista käydään väittelyä. Mutta Mülbergerin vastaus ei ole vastaväite; hän kiertää huolellisesti kaikki taloustieteelliset kohdat, jotka kuitenkin ovat ratkaisevia; tuo vastaus on henkilökohtainen valituskirjelmä eikä mitään muuta. Niinpä hän valittaa, kun ennakoin sen ratkaisun, jonka hän on luvannut antaa muissa, esimerkiksi valtionvelkoja, yksityisvelkoja, luottoa koskevissa kysymyksissä, ja sanon, että ratkaisu on oleva, kuten asuntokysymyksessäkin, kaikkialla se, että korko lakkautetaan, korkomaksut muutetaan pääoman kuoletusmaksuiksi ja luotto tehdään korottomaksi. Ja sittenkin voisin lyödä vielä nytkin vetoa, että kun nuo Mülbergerin kirjoitukset näkevät päivänvalon, niin niiden pääasiallinen sisältö tulee niin ikään vastaamaan Proudhonin „Yleisaatetta" (luotto s. 182, valtionvelat s. 186, yksityisvelat s. 196), niin kuin asuntokysymystä koskevat kirjoitukset vastaavat samasta kirjasta siteerattuja kohtia.

Mülberger opettaa minua tässä yhteydessä, että sellaiset kysymykset kuin verot, valtionvelat, yksityisvelat, luotto, joiden lisäksi nyt tulee vielä yhteisön autonomiakysymys, ovat talonpoikaiston ja maaseutupropagandan kannalta mitä tärkeimpiä. Suurin piirtein olen samaa mieltä, mutta 1) talonpojista ei ole

tähän saakka ollut puhetta lainkaan ja 2) kaikkien noiden kysymysten proudhonilaiset „ratkaisut" ovat taloustieteellisesti yhtä tolkuttomia ja oleellisesti yhtä porvarillisia kuin hänen asuntokysymystä koskeva ratkaisunsakin. Sitä Mülbergerin vihjausta vastaan, etten muka pidä tarpeellisena saada talonpoikia mukaan liikkeeseen, *minun* ei tarvitse puolustautua. Kuitenkin katson typeryydeksi, kun tässä tarkoituksessa talonpojille suositellaan Proudhonin ihmetohtorointia. Saksassa on vielä hyvin paljon suuria maatiloja. Proudhonin teorian mukaan ne kaikki pitäisi pirstoa pieniksi talonpoikaistiloiksi, mikä maataloustieteen nykyisellä tasolla ja sen kokemuksen kannalta, minkä Ranska ja Länsi-Saksa ovat saaneet palstatilaomistuksesta, olisi suorastaan taantumuksellista. Yhä olemassaoleva suurmaanomistus tarjoaa meille päinvastoin tervetulleen aiheen ryhtyä harjoittamaan yhdistyneiden työntekijäin avulla laajamittaista maanviljelyä, jonka pohjalla vain onkin mahdollista kaikkien nykyaikaisten apuvälineiden, koneiden ym. käyttö, ja osoittaa siten pientalonpojille havainnollisesti yhtymiseen perustuvan suurtalouden paremmuudet. Tanskan sosialistit, jotka ovat tässä suhteessa kaikista muista edellä, ovat sen käsittäneet jo kauan sitten.

Samoin minun ei tarvitse puolustaa itseäni moitteelta, että työläisten nykyiset kauheat asunto-olot ovat minusta muka näyttäneet „merkityksettömältä pikkuseikalta". Mikäli tiedän, olen saksalaisessa kirjallisuudessa ensimmäisenä kuvannut noita oloja siinä klassilliseksi kehittyneessä muodossa, jossa ne esiintyvät Englannissa; ja sitä en tehnyt siksi, kuten Mülberger arvelee, että ne olisivat „loukanneet *oikeudentuntoani"* — paljon olisi puuhaa sillä, joka saisi päähänsä panna kirjaan kaikki hänen oikeudentuntoaan loukkaavat tosiasiat,— vaan, kuten kirjaseni alkulauseessa on sanottu, antaakseni tosiasiallista pohjaa silloin syntyneelle ja tyhjien fraasien parissa askartelevalle saksalaiselle sosialismille kuvaamalla nykyaikaisen suurteollisuuden luomia yhteiskunnallisia oloja. Mutta mieleeni ei kyllä juolahda ratkaista sen enempää niin sanottua asunto*kysymystä*, kuin ryhtyä ratkomaan yksityiskohtaisesti vieläkin tärkeämpää *elintarvikekysymystä*. Olen tyytyväinen, kun voin osoittaa, että nykyisen yhteiskuntamme tuotanto on riittävää, jotta yhteiskunnan kaikilla jäsenillä olisi kylliksi syötävää ja että taloja on kyllin paljon, jotta voitaisiin antaa työtätekeville joukoille tilavia ja terveellisiä asuntoja. Mutta sen tuumiskeleminen, miten tuleva yhteiskunta tulee säännöstelemään ravinnon ja asuntojen jaon, johtaa suoraa päätä *utopiaan*. Kaikkien tähänastisten tuotantotapojen perusehtojen tarkastelun nojalla voimme korkeintaan väittää, että kapitalistisen tuotannon hävitessä tähänastisen yhteiskunnan tietyt omistamismuodot käyvät mahdottomiksi. Tilapäistoimenpiteidenkin on kaikkialla oltava kyseisellä ajan-

kohdalla vallitsevien suhteiden mukaisia; pienmaanomistuksen maissa ne tulevat olemaan oleellisesti toisenlaisia kuin suurmaanomistuksen maissa jne. Mihin tullaan, kun näitä niin sanottuja käytännön kysymyksiä, kuten asuntokysymystä, jne., yritetään ratkaista yksitellen, sitä ei kukaan osoita meille paremmin kuin itse Mülberger, joka ensin 28 sivulla selittelee, että „asuntokysymyksen ratkaisu sisältyy kokonaisuudessaan sanaan *lunastus*", änkyttääkseen sitten, kun hänet pannaan tiukalle, hämillään, että oikeastaan on vielä hyvin kyseellistä, „tuleeko työtätekevä kansa kunnioittamaan enemmän lunastusta" talojen todellisen haltuunoton yhteydessä vaiko jotain muuta pakkoluovutusmuotoa.

Mülberger vaatii, että meidän pitäisi olla *käytännöllisiä*, että meidän ei pitäisi „todellisten käytännöllisten suhteiden vastineiksi" „asettaa vain kuolleita abstraktisia kaavoja", että meidän pitäisi „jättää abstraktinen sosialismi ja käydä käsiksi *määrättyihin, konkreettisiin yhteiskunnallisiin suhteisiin*". Jos Mülberger tekisi sen, niin hänen ansionsa liikkeessä olisivat kenties suuriakin. Onhan ensimmäisenä askeleena käytäessä käsiksi tiettyihin konkreettisiin yhteiskunnallisiin suhteisiin se, että niitä tutkitaan, otetaan selvää niiden todellisesta taloudellisesta yhteydestä. Entä mitä me tapaamme Mülbergerillä? Kokonaista kaksi väittämää, nimittäin:

1) „Vuokramies on talonomistajaan nähden se, mikä palkkatyöläinen on kapitalistiin nähden".

Edellä, erillisjulkaisun 6. sivulla [1], olen osoittanut, että tuo väite on kokonaan väärä eikä Mülbergerillä ollut sitä vastaan mitään sanottavaa:

2) „Mutta sinä härkänä, jota (yhteiskunnallisen reformin yhteydessä) on tartuttava sarvista, on *pääoman tuottavuus*, joksi sitä sanoo taloustieteen lirebaalinen koulukunta ja jota *todellisuudessa ei ole olemassa, mutta joka olemalla näennäisesti olemassa* toimii nykyistä yhteiskuntaa painavan epäyhdenvertaisuuden verhona".

Siis härkää, jota pitäisi tarttua sarvista, *„ei todellisuudessa"* ole olemassa eikä sillä siis ole „sarviakaan". Pahana ei ole se itse, vaan sen *näennäinen oleminen*. Kuitenkin „niin sanottu (pääoman) tuottavuus pystyy loihtimaan esiin taloja ja kaupunkeja", joiden olemassaolo ei ole suinkaan „näennäistä" (s. 12).

Ja mieskö, joka löpisee avuttoman sekavasti pääoman ja työn välisistä suhteista, vaikka „hänkin tuntee hyvin Marxin „Pääoman", ryhtyy neuvomaan saksalaisille työläisille uutta ja parempaa tietä ja on olevinaan „rakennusmestari", joka „ainakin

[1] Ks. tätä osaa, s. 495. *Toim.*

ylimalkaan on selvillä tulevan yhteiskunnan arkkitehtonisesta rakenteesta"?

„Kukaan ei ole päässyt tiettyjä konkreettisia yhteiskunnallisia suhteita" lähemmäksi kuin Marx „Pääomassa". Hän on käyttänyt kaksikymmentä viisi vuotta tutkiakseen niitä kaikin puolin, ja hänen arvostelunsa tulokset sisältävät kaikkialla myöskin niin sanottujen ratkaisujen idun, mikäli ne nykykautena yleensä ovat mahdollisia. Mutta ystävällemme Mülbergerille se ei riitä. Kaikki se on abstraktista sosialismia, kuolleita abstraktisia kaavoja. Sen sijaan että tutkisi „tiettyjä konkreettisia yhteiskunnallisia suhteita", ystävämme Mülberger tyytyy lukemaan Proudhonin muutamia niteitä, jotka eivät sano hänelle tietyistä konkreettisista yhteiskunnallisista suhteista kerrassaan mitään, mutta sen sijaan antavat hänelle varsin tiettyjä konkreettisia ihmereseptejä kaikenlaista yhteiskunnallista pahaa vastaan; ja tuota valmista yhteiskunnanpelastamissuunnitelmaa, tuota Proudhonin *systeemiä* hän tarjoaa saksalaisille työläisille sen varjolla, että *hän* haluaa „sanoa jäähyväiset *systeemeille*", kun sitä vastoin minä „valitsen päinvastaisen tien"! Käsittääkseni sen, minun täytyisi olettaa, että olen sokea ja Mülberger kuuro, joten emme voi mitenkään ymmärtää toisiamme.

Riittää. Jollei tästä polemiikista olekaan mitään muuta apua, niin on siitä ainakin se hyöty, että se osoittaa, miten on noiden „käytännöllisiksi" sosialisteiksi itseään nimittävien käytännön laita. Nuo käytännölliset ehdotukset kaiken yhteiskunnallisen pahan poistamiseksi, nuo yhteiskunnalliset yleislääkkeet ovat aina ja kaikkialla olleet niiden lahkokuntien perustajien valmistetta, jotka ovat esiintyneet aikana, jolloin proletaarinen liike kävelee vielä lapsenkengissä. Heidän joukkoonsa kuuluu myös Proudhon. Proletariaatin kehitys viskaa pian syrjään nuo kapalovaatteet ja saa työväenluokankin tajuamaan sen, ettei ole mitään epäkäytännöllisempää kuin nuo etukäteen keksityt ja kaikkiin tapauksiin sopivat „käytännölliset ratkaisut", ja että käytännöllinen sosialismi on päinvastoin kapitalistisen tuotantotavan eri puolien oikeassa ymmärtämisessä. Työväenluokan, jolla on siitä tieto, ei ole *milloinkaan* vaikeaa vastaavissa tapauksissa päättää, mitä yhteiskunnallisia laitoksia vastaan ja miten sen on perusiskunsa suunnattava.

Kirjoittanut F. Engels kesäkuu 1872—helmikuu 1873 välisenä aikana

Julkaistu ensi kerran „Volksstaat" lehdessä vv. 1872—1873

Engelsin tarkastama toinen painos ilmestyi v. 1887

Julkaistaan vuoden 1887 painoksen tekstin mukaan, joka on tarkastettu vertaamalla sanomalehden tekstiin

Suomennos venäjännöksestä

F. ENGELS

AUKTORITEETISTA

Eräät sosialistit ovat viime aikoina aloittaneet järjestelmällisen ristiretken sitä vastaan, jota he sanovat *auktoriteettiperiaatteeksi.* Ei tarvitse muuta kuin sanoa heille, että jokin teko on *auktoriteettinen,* niin se tuomitaan. Tuota ylimalkaista menetelmää on alettu väärinkäyttää siinä määrin, että kysymystä on selvitettävä yksityiskohtaisemmin. Siinä mielessä kuin tässä on siitä puhe, auktoriteetti merkitsee vieraan tahdon tyrkyttämistä; toisaalta auktoriteetti edellyttää alistumista. Mutta kun noilla molemmilla sanonnoilla on paha sointu ja niiden ilmaisema suhde on alistetulle puolelle epämieluinen, niin herää kysymys, eikö voitaisi tulla toimeen ilman tuota suhdetta, emmekö voisi — nykyisessä yhteiskunnassa vallitsevissa oloissa — muodostaa toisenlaista yhteiskunnallista elämänjärjestystä, jonka vallitessa tuo auktoriteetti osoittautuu tarkoituksettomaksi ja sen täytyy siis kadota. Tarkastellessamme taloudellisia — teollisia ja maataloudellisia — suhteita, jotka ovat nykyisen porvarillisen yhteiskunnan perustana, havaitsemme, että niiden tendenssinä on korvata erillinen toiminta yhä laajemmin ihmisten kombinoidulla toiminnalla. Erillisten tuottajien pienten verstaiden tilalle on ilmaantunut nykyaikainen teollisuus valtavan suurine tehtaineen ja työpajoineen, joissa sadat työläiset hoitavat monimutkaisia höyrykäyttöisiä koneita; valtateillä liikennöivien postivaunujen ja kärryjen tilalle ovat tulleet rautatiejunat, pienten purjealusten ja felukkien tilalle — höyrylaivat. Jopa maanviljelyksessäkin saavat koneet ja höyry yhä suuremman vallan, asettaen hitaasti, mutta varmasti pienomistajien tilalle suurkapitalisteja, jotka palkkatyöläisten avulla viljelevät suuria maa-aloja. Kombinoitu toiminta ja toisistaan riippuvaisten prosessien monimutkaistuminen tulevat siis yksilöiden riippumattoman toiminnan tilalle. Kombinoitu toiminta merkitsee kuitenkin organisaatiota, mutta onko organisaatio mahdollista ilman auktoriteettia?

Olettakaamme, että yhteiskunnallinen vallankumous on kukistanut kapitalistit, joiden auktoriteetti määrää tuotannon ja rikkauksien kierron nykypäivinä. Olettakaamme, asettuaksemme täydellisesti auktoriteetin vastustajain kannalle, että maa ja työvälineet ovat tulleet niiden työläisten yhteisomaisuudeksi, jotka niitä käyttävät. Onko auktoriteetti silloin häviävä vai muuttuuko vain sen muoto? Katsokaamme.

Otamme esimerkiksi puuvillankehräämön. Puuvillan täytyy käydä ainakin kuuden toisiaan seuraavan työvaiheen läpi ennen kuin se muuttuu langaksi, ja nämä työvaiheet suoritetaan useimmiten eri huoneissa. Edelleen, jotta koneet olisivat keskeytyksittä käynnissä, tarvitaan insinööri, joka valvoo höyrykonetta, tarvitaan koneseppä jokapäiväisiä korjaustöitä varten sekä paljon muita työläisiä siirtämään tuotteita huoneesta toiseen jne. Kaikkien näiden työläisten — miesten, naisten ja lasten — on alettava ja lopetettava työ sinä hetkenä, jonka määrää höyryn auktoriteetti, joka ei välitä mitään yksilön autonomiasta. Siis työläisten on sovittava ennen kaikkea työajasta; ja kun työtunnit kerran on säädetty, niin poikkeuksetta jokainen on velvollinen alistumaan niihin. Edelleen, jokaisessa huoneessa herää joka hetki tuotantotapaa, materiaalien jakamista ym. koskevia pienempiä kysymyksiä, jotka on ratkaistava viivyttelemättä, ettei koko tuotanto heti pysähtyisi. Ja ratkaistakoonpa nämä kysymykset miten hyvänsä, joko eri työalaa johtamaan valitun henkilön päätöksellä tai, jos se on mahdollista, äänten enemmistöllä, niin eri henkilöiden tahdon pitää aina alistua, ja se merkitsee, että kysymykset ratkaistaan auktoritatiivisesti. Suuren tehtaan automaattinen koneisto osoittautuu paljon despoottisemmaksi kuin pikkukapitalistit, joilla työläiset ovat työssä. Ainakin mitä tulee työaikatunteihin, noiden tehtaiden portin päälle voitaisiin kirjoittaa: Lasciate ogni autonomia voi che entrate[1]. Kun ihminen on tieteen ja luovan nerouden avulla alistanut luonnonvoimat alaisekseen, niin ne kostavat hänelle alistamalla hänet itsensä, mikäli hän käyttää niitä, todellisen despotismin alaiseksi mistään sosiaalisesta organisaatiosta huolimatta. Kun halutaan hävittää auktoriteetti suurteollisuudessa, niin se merkitsee, että halutaan hävittää itse teollisuus — hävittää höyryvoimalla käyvä kehruukone, jotta voitaisiin palata rukkiin.

Ottakaamme toinen esimerkki — rautatie. Myöskin siinä on lukemattoman ihmismäärän yhteistyö ehdottoman välttämätön; onnettomuuksien välttämiseksi tuon yhteistyön täytyy tapahtua tarkasti määrättyinä aikoina. Siinäkin on ensimmäisenä ehtona hallitseva tahto, joka ratkaisee kaikki osakysymykset, edustakoonpa tuota tahtoa sitten yksi valittu henkilö tai kokonainen

---

[1] Heittäkää kaikki autonomia, te, jotka tästä astutte sisään. *Toim.*

komitea, jolle on uskottu asiasta kiinnostuneiden henkilöiden enemmistön päätösten täytäntöönpano. Kummassakin tapauksessa on olemassa selvästi ilmaistu auktoriteetti. Enemmänkin: mitä tapahtuisi heti ensimmäiselle lähetetylle junalle, jos rautatievirkailijain auktoriteetti herrojen matkustajien suhteen hävitettäisiin?

Mutta sitäkin ilmeisemmin tarvitaan auktoriteettia — ja jopa mitä lujinta auktoriteettia — laivassa avomerellä. Vaaran hetkellä siellä riippuu kaikkien elämä siitä, että kaikki alistuvat heti ja ehdottomasti jonkun yhden tahtoon.

Kun esitän näitä todisteita kiihkeimpiä auktoriteetin vastustajia vastaan, niin he voivat antaa minulle vain seuraavan vastauksen: „Niin! Se on totta, mutta kysymys ei ole tässä auktoriteetista, jonka annamme edustajillemme, vaan tietystä toimeksiannosta". Nuo miehet luulevat, että me voimme muuttaa tietyn asian toiseksi muuttamalla sen nimeä. Nuo syvämietteiset ajattelijat pitävät meitä yksinkertaisesti naurunalaisina.

Olemme siis nähneet, että toisaalta tietty auktoriteetti, olkoon se luotu millä tavalla hyvänsä, ja toisaalta tietty alistuminen ovat mistään yhteiskunnallisesta organisaatiosta riippumatta meille välttämättömiä niiden aineellisten ehtojen vuoksi, joissa tuotteiden tuottaminen ja vaihto tapahtuu.

Toisaalta olemme nähneet, että suurteollisuuden ja suurmaatalouden kehittyessä tuotannon ja vaihdon aineelliset ehdot väistämättömästi monimutkaistuvat ja pyrkivät yhä enemmän laajentamaan tuon auktoriteetin vaikutuspiiriä. Sen vuoksi on järjetöntä kuvata auktoriteettiperiaate ehdottoman pahaksi ja autonomiaperiaate ehdottoman hyväksi. Auktoriteetti ja autonomia ovat suhteellisia asioita, joiden soveltamispiiri muuttuu yhteiskunnallisen kehityksen eri vaiheissa. Jos autonomistit tyytyisivät sanomaan vain, että tulevaisuuden yhteiskunnallinen organisaatio on salliva auktoriteettia vain niissä puitteissa, joissa tuotantoehdot tekevät sen välttämättömäksi, niin heidän kanssaan voitaisiin päästä yhteisymmärrykseen. Mutta ne ovat sokeita kaikkien tosiasiain suhteen, jotka tekevät auktoriteetin välttämättömäksi, ja he taistelevat kiihkeästi sanaa vastaan.

Minkä vuoksi auktoriteetin vastustajat eivät rajoitu huutamaan poliittista auktoriteettia, valtiota vastaan? Kaikki sosialistit ovat samaa mieltä siitä, että valtio ja samalla myös poliittinen auktoriteetti häviävät tulevan yhteiskunnallisen vallankumouksen seurauksena, toisin sanoen, yleiset funktiot menettävät poliittisen luonteensa ja muuttuvat pelkiksi hallinnollisiksi, yhteiskunnan etuja valvoviksi funktioiksi. Mutta auktoriteetin vastustajat vaativat, että poliittisesta valtiosta tehtäisiin loppu yhdellä iskulla, jo ennen kuin tehdään loppu niistä yhteiskunnallisista suhteista, jotka sen ovat synnyttäneet. He

vaativat, että yhteiskunnallisen vallankumouksen ensimmäisenä tekona tulee olla auktoriteetin hävittäminen.

Ovatko nuo herrat nähneet koskaan vallankumousta? Vallankumous on epäilemättä niin auktoritatiivinen asia, kuin yleensä olla voi. Vallankumous on teko, jolla osa väestöä sanelee tahtonsa väestön toiselle osalle kiväärien, pistimien ja tykkien avulla, siis sangen auktoritatiivisten välineiden avulla. Ja voittanut puolue joutuu välttämättömyyden pakosta pitämään yllä herruuttaan sen pelon avulla, jota sen aseet aiheuttavat taantumuksellisissa. Olisikohan Pariisin Kommuuni pysynyt päivää kauemmin pystyssä, jollei se porvaristoa vastustaessaan olisi nojautunut aseistautuneen kansan auktoriteettiin? Eiköhän meillä ole oikeus moittia Kommuunia päinvastoin siitä, että se käytti tätä auktoriteettia liian vähän? Siis jompikumpi. Joko auktoriteetin vastustajat eivät itse tiedä, mitä puhuvat, ja siinä tapauksessa he aiheuttavat vain sekaannusta, tai he sen tietävät, ja siinä tapauksessa he kavaltavat proletariaatin asian. Kummassakin tapauksessa he palvelevat vain taantumusta.

Kirjoittanut F. Engels lokakuussa 1872
Julkaistu kokoelmassa „Almanacco Repubblicano" 1874

Julkaistaan kokoelman tekstin mukaan
Suomennos venäjännöksestä

F. ENGELS

ALKULAUSE TEOKSEEN „SAKSAN TALONPOIKAISSOTA"

Kyseinen teos on kirjoitettu kesällä 1850 Lontoossa vielä vastikään päättyneen vastavallankumouksen välittömän vaikutuksen alaisena; se ilmestyi Karl Marxin toimittaman „Neue Rheinische Zeitung. Politisch-ökonomische Revue" [1] julkaisun 5. ja 6. vihkossa Hampurissa 1850.— Poliittiset ystäväni Saksassa toivovat siitä uusintapainosta, ja täytän heidän toivomuksensa, sillä teos on mielipahakseni vielä tänäpäivänäkin ajankohtainen.

Se ei pyri olemaan itsenäisesti tutkitun aineiston esittämistä. Päinvastoin, talonpoikaiskapinaa ja Thomas Münzeriä koskeva aineisto on kokonaisuudessaan otettu Zimmermannilta. Hänen kirjansa, vaikkakin se on paikoitellen vajavainen, on yhä vieläkin paras tosiasiain yhtenäinen esitys. Vanhalla Zimmermannilla oli lisäksi harrastusta aineeseensa. Sama vallankumouksellinen vaisto, joka saa hänet tässä teoksessa kaikkialla esiintymään sorrettujen luokkien puolustajana, teki hänet myöhemmin erääksi Frankfurtin äärimmäisen vasemmiston parhaaksi edustajaksi. Sittemmin hän on tosin jäänyt hieman jälkeen ajasta.

Joskin Zimmermannin esityksestä puuttuu sisäinen eheys, joskaan hän ei onnistu osoittamaan tuon aikakauden uskonnollis-poliittisia riitakysymyksiä silloisten luokkataistelujen peilikuvaksi; joskin hän näissä luokkataisteluissa näkee ainoastaan sortajia ja sorrettuja, pahan ja hyvän, pahan lopullisen voiton; joskin hän tuntee perin puutteellisesti niitä yhteiskunnallisia oloja, joista johtui sekä taistelun puhkeaminen että sen päättyminen, niin oli tämä sen aikakauden vika, jona kirja julkaistiin [2]. Päinvastoin, aikaansa nähden se on kiitosta ansaitseva poikkeus Saksan idealististen historiateosten joukossa, vieläpä sangen realistisesti kirjoitettu.

---

[1] — „Uusi Reinin Lehti. Poliittis-taloudellinen Katsaus". *Toim.*

[2] W. Zimmermannin kolmiosainen teos. „Suuren talonpoikaissodan historia" ilmestyi ensi kerran vv. 1841—1843. *Toim.*

Kuvaillessani taistelun historiallista kulkua vain pääpiirteissään olen pyrkinyt esityksessäni selittämään, että talonpoikaissodan synty, siinä esiintyvien eri puolueiden asenne, ne poliittiset ja uskonnolliset teoriat, joilla nämä puolueet koettivat selventää itselleen omaa asemaansa, ja lopuksi itse taistelun tulos olivat näiden luokkien silloisista historiallisista yhteiskunnallisista elinoloista johtuvaa välttämättömyyttä, ts. etteivät Saksan silloinen poliittinen järjestys, kapinat sitä vastaan, sen ajan poliittiset ja uskonnolliset teoriat olleet syitä, vaan seurauksia siitä kehitystasosta, jolla maatalous, teollisuus, maa- ja vesiliikenne, kauppa ja rahaliike siihen aikaan Saksassa olivat. Tämän ainoan materialistisen historiankäsityksen luoja en ole minä, vaan Marx, ja se esiintyy niin ikään hänen samassa aikakausjulkaisussa olleissa kirjoituksissaan, jotka koskevat vuosien 1848—1849 Ranskan vallankumousta, sekä teoksessa „Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista".

Vuoden 1525 Saksan vallankumouksen ja vuosien 1848—1849 vallankumouksen välinen yhdensuuntaisuus oli liian silmiinpistävä, voidakseni sivuuttaa sen silloin kokonaan. Mutta samalla kun tapahtumien kulussa oli yhtäläisyyttä sikäli, että niin siellä kuin täälläkin samat ruhtinaiden joukot kukistivat erilaiset paikalliset kapinat toisen toisensa jälkeen ja että kummassakin tapauksessa kaupunkiporvariston esiintyminen oli monesti naurettavan samanlaista, ilmenivät myös erilaisuudetkin sentään kirkkaasti ja selvästi.

„Ketkä hyötyivät 1525 vallankumouksesta? *Ruhtinaat.* Ketkä hyötyivät 1848 vallankumouksesta? *Suur*ruhtinaat, Itävalta ja Preussi. Vuoden 1525 pikkuruhtinaiden takana olivat heihin veroilla kytketyt pikkuporvarit; vuoden 1850 suurruhtinaiden, Itävallan ja Preussin, takana on uudenaikainen suurporvaristo, joka on valtionvelan avulla alistava ne nopeasti alaisekseen. Ja suurporvariston takana ovat proletaarit" [1].

Minun on valitettavasti sanottava, että tässä väitteessä tuli Saksan porvaristolle annettua liian paljon kunniaa. Porvaristolla on ollut hyvä tilaisuus niin Itävallassa kuin Saksassakin „alistaa nopeasti valtionvelan avulla" monarkia alaisekseen, mutta se ei ole milloinkaan eikä missään käyttänyt tätä tilaisuutta.

Vuoden 1866 sota jätti Itävallan lahjana porvariston syliin. Mutta porvaristo ei osaa hallita, se on voimaton ja kykenemätön kaikkeen. Se osaa vain riehua työläisiä vastaan, kun nämä vähänkin liikahtavat. Se pysyy vielä peräsimessä vain siksi, että *unkarilaiset* tarvitsevat sitä.

---

[1] *F. Engels,* Saksan talonpoikaissota. Ks. *K. Marx* ja *F. Engels,* Teokset, VIII osa, s. 198. *Toim.*

Entä Preussissa? Valtionvelka on tosin hirmuisesti kasvanut, vajauksesta on tullut pysyväinen ilmiö, valtion menot kasvavat vuosi vuodelta, porvaristolla on enemmistö edustajakamarissa, ilman porvaristoa ei voida kohottaa veroja eikä ottaa lainoja — mutta missä on sen valta valtion yli? Vielä pari kuukautta sitten, kun jälleen oli edessä vajaus, sillä oli mitä parhain asema. *Hiemankin* sitkeämpänä se voisi puristaa sievoisia myönnytyksiä. Entä mitä se tekee? Se pitää riittävänä myönnytyksenä sitä, että hallitus *sallii sen* laskea noin 9 miljoonaa hallituksen jalkain juureen, eikä vain *yhtenä* vuotena, vaan *joka vuosi* myös vastaisuudessa.

En tahdo moittia edustajakamarissa olevia onnettomia „kansallisliberaaleja" enemmän kuin mitä he ansaitsevat. Tiedän, että heidät ovat jättäneet pulaan ne, jotka ovat heidän takanaan, porvariston joukot. Nämä joukot eivät *tahdo* hallita. Ne tuntevat yhä vielä luissaan vuoden 1848.

Miksi Saksan porvaristo on näin ihmeen arka, siitä alempana.

Muussa suhteessa on ylläoleva väite osoittautunut täysin oikeaksi. Vuodesta 1850 alkaen pikku valtiot, jotka nyt toimivat ainoastaan vipusimina Preussin ja Itävallan vehkeilyissä, ovat yhä selvemmin joutuneet taka-alalle; Itävalta ja Preussi taistelevat yhä kiivaammin yksinherruudesta ja vihdoin v. 1866 välit selvitetään väkivallan avulla, minkä tuloksena Itävalta säilyttää omat maakuntansa, Preussi laskee koko pohjoisen joko välittömästi taikka välillisesti valtansa alle ja kolme lounaista valtiota jätetään toistaiseksi pelin ulkopuolelle.

Saksan työväenluokalle on koko tässä näytelmässä merkitystä ainoastaan seuraavalla:

Ensiksikin, että työläiset ovat yleisen äänioikeuden ansiosta saaneet mahdollisuuden lähettää välittömästi edustajiaan lakiasäätävään kokoukseen.

Toiseksi, että Preussi on ollut ensimmäisenä näyttämässä hyvää esimerkkiä ja nielaissut kolme muuta jumalan armoittamaa kruunua. Että se tämän proseduurin *jälkeen* yhä omistaisi saman tahrattoman kruunun jumalan armosta, sitä eivät usko edes kansallisliberaalit.

Kolmanneksi, että Saksassa on nyt vain *yksi* vakava vallankumouksen vastustaja — Preussin hallitus.

Ja neljänneksi, että Itävallan saksalaisten täytyy nyt vihdoinkin asettaa ja ratkaista kerta kaikkiaan kysymys, keitä he tahtovat olla: saksalaisia vaiko itävaltalaisia? Minkä he mieluummin tahtovat pitää — Saksan vaiko ulkosaksalaiset Leithajoen takaiset lisäkkeensä? Se, että heidän täytyy luopua joko toisesta tai toisesta, on jo kauan ollut selvää, mutta pikkuporvarilliset demokraatit ovat sen aina hämänneet.

Mitä tulee vuoden 1866 muihin tärkeihin riitakysymyksiin, joita toisaalta „kansallisliberaalit" ja toisaalta „kansanpuolue" ovat siitä lähtien ihan kyllästymiseen asti käsitelleet, niin seuraavien vuosien historia todisti, että nämä kaksi kantaa taistelivat niin kiivaasti keskenään vain siksi, että ne ovat yhden ja saman rajoittuneisuuden vastakkaisia kohtioita.

Saksan yhteiskunnallisia suhteita vuosi 1866 ei ole juuri lainkaan muuttanut. Muutamat porvarilliset reformit — sama mitta- ja painojärjestelmä, liikkumisvapaus, elinkeinovapaus jne., kaikki byrokratian määräämissä rajoissa — eivät vieläkään ylety *siihen*, minkä Länsi-Euroopan muiden maiden porvaristo on jo aikoja sitten saanut, ja jättävät koskemattomaksi pääkiusan, byrokraattisen toimilupajärjestelmän. Ja proletariaatille tehdään muutoinkin kaikki liikkumisvapaus-, indigenaatti-, passinlakkauttamis- ja muut lait yleisen poliisikäytännön kautta aivan illusorisiksi.

Kaupan ja teollisuuden, rautateiden, lennätinliikenteen ja valtamerien höyrylaivaliikenteen kasvu Saksassa vuoden 1848 jälkeen on merkitykseltään paljon tärkeämpi kuin vuoden 1866 näytelmä. Vaikkakin tämä edistyminen on heikompaa, kuin mitä se on ollut samaan aikaan Englannissa ja jopa Ranskassakin, niin Saksaan nähden se on ennenkuulumatonta ja se on kahdessakymmenessä vuodessa saanut aikaan enemmän kuin mitä ennen sai aikaan kokonainen vuosisata. Saksa on vasta nyt todella ja peruuttamattomasti vedetty mukaan *maailmankauppaan*. Teollisuusmiesten pääomat ovat nopeasti lisääntyneet ja porvariston yhteiskunnallinen merkitys on vastaavasti kohonnut. *Keinottelua*, joka on teollisen kukoistuksen varmin tunnusmerkki, on esiintynyt runsaasti, ja se on kahlehtinut kreivit ja herttuat triumfivaunuihinsa. Saksan pääoma rakentaa nyt Venäjän ja Romanian rautateitä — olkoon maa sille kuohkea! — kun sen sijaan vielä viisitoista vuotta sitten Saksan rautatiet kerjäsivät apua englantilaisilta liikemiehiltä. Kuinka on siis mahdollista, ettei porvaristo ole vallannut poliittistakin valtaa, että se käyttäytyy niin pelkurimaisesti hallitusta kohtaan?

Saksan porvariston onnettomuutta on se, että se hyvään saksalaiseen tapaan tulee liian myöhään. Sen kukoistusaika sattuu kaudelle, jolloin Länsi-Euroopan muiden maiden porvaristo on poliittisesti jo taantumassa. Englannissa porvaristo ei kyennyt saamaan varsinaista edustajaansa Brightiä hallitukseen muutoin kuin äänioikeutta laajentamalla, minkä seurauksena täytyy tulla loppu koko porvariston vallasta. Ranskassa, jossa porvaristo sellaisenaan, koko luokkana, piti herruutta vain kaksi vuotta tasavallan aikana, vv. 1849 ja 1850, se saattoi jatkaa yhteiskunnallista olemassaoloaan vain luovuttamalla poliittisen herruuden Louis Bonapartelle ja armeijalle. Ja nyt Euroopan kolmen edistyneimmän maan vuorovaikutuksen voimistuttua näin

äärettömästi ei enää ole mahdollista, että Saksan porvaristo voisi kaikessa rauhassa pystyttää poliittisen herruutensa, kun tämä on Englannissa ja Ranskassa jo aikansa elänyt.

Porvariston omalaatuisena erikoisuutena verrattuna kaikkiin muihin aikaisemmin vallassaolleisiin luokkiin on nimenomaan se, että sen kehityksessä on käännekohta, josta alkaen sen mahtikeinojen ja siis ennen muuta pääomien kaikkinainen lisääntyminen johtaa vain siihen, että se tulee yhä kykenemättömämmäksi pitämään poliittista herruutta. *„Suurporvariston takana ovat proletaarit"*. Sitä mukaa kuin porvaristo kehittää teollisuuttaan, kauppaansa ja liikennevälineitään, sitä mukaa se luo proletariaattia. Ja tiettynä hetkenä — jonka ei kaikkialla tarvitse koittaa samaan aikaan taikka samalla kehitystasolla — porvaristo alkaa huomata, että sen ainainen seuralainen — proletariaatti — on kasvamassa sitä pitemmäksi. Siitä hetkestä lähtien porvaristo ei enää pysty pitämään yksinomaista poliittista herruutta; se etsii lähettyviltään liittolaisia, joiden kanssa se, olosuhteista riippuen, joko jakaa valtansa taikka joille se sen kokonaan luovuttaa.

Saksassa porvaristo tuli tähän käännekohtaan jo 1848. Saksan porvaristo ei tosin pelästynyt silloin niinkään Saksan kuin Ranskan proletariaattia. Vuoden 1848 kesäkuun taistelut Pariisissa näyttivät porvaristolle, mikä sitä odotti; Saksan proletariaatti oli niin ikään kyllin kiihdyksissään todistaakseen sille, että sielläkin on jo maassa siemen samanlaista satoa varten; ja siitä päivästä lähtien on porvariston poliittisen toiminnan kärki ollut poikki. Se on hakenut liittolaisia ja kaupitellut itseään niille jos mistä hinnasta — eikä se vielä tänäänkään ole askeltakaan pitemmällä.

Nämä liittolaiset ovat kaikki luonteeltaan taantumuksellisia. Niitä ovat kuningasvalta armeijoineen ja byrokratioineen, feodaalinen suuraateli, niitä ovat pienet maalaisjunkkerit, jopa papitkin. Kaikkien näiden kanssa on porvaristo tehnyt sopimuksia ja lehmänkauppoja vain säilyttääkseen rakkaan nahkansa, kunnes sille ei lopulta ole jäänyt enää mitään kaupattavaa. Ja kuta enemmän proletariaatti on kehittynyt, kuta enemmän se on alkanut tuntea itsensä luokaksi ja toimia luokkana, sitä arkamielisemmiksi ovat käyneet porvarit. Kun preussilaisten ihmeteltävän kehno strategia voitti Sadowan luona itävaltalaisten, ihmeellistä kyllä, vieläkin huonomman strategian, oli vaikea sanoa, kumpi hengähti helpottuneemmin — preussilainen porvariko, joka samaten sai Sadowan luona selkäänsä, vaiko itävaltalainen.

Meidän suurporvarimme menettelevät 1870 yhä aivan samoin, kuin keskiporvarit menettelivät 1525. Mitä tulee pikkuporvareihin, käsityömestareihin ja pikkukauppiaisiin, niin he jäävät aina samanlaisiksi. Heidän toiveenaan on keinotella itsensä

suurporvaristoon ja pelkonaan se, että heidät sysätään proletariaattiin. Peläten ja toivoen he tulevat taistelun aikana varjelemaan arvokasta nahkaansa ja taistelun päätyttyä liittymään voittajaan. Sellainen on niiden luonto.

Vuoden 1848 jälkeen on rinnan teollisuuden nousun kanssa kehittynyt proletariaatin yhteiskunnallinen ja poliittinen toiminta. Jo yksin se osa, jota Saksan työläiset esittävät nykyään ammattiliitoissaan, osuustoiminnassa, poliittisissa yhdistyksissä ja kokouksissa, vaaleissa ja niin sanotuilla valtiopäivillä, todistaa, millainen mullistus on aivan huomaamatta tapahtunut Saksassa viimeisten kahdenkymmenen vuoden kuluessa. Suureksi kunniaksi Saksan työläisille on se, että *yksin he* ovat kyenneet lähettämään työläisiä ja työläisten edustajia parlamenttiin, kun taas ranskalaiset ja englantilaiset eivät tähän mennessä ole pystyneet sitä tekemään.

Mutta proletariaattikaan ei ole vielä kehittynyt niin pitkälle, ettei sille olisi paralleelia vuodelta 1525. Luokkana, joka elää yksinomaan ja jatkuvasti työpalkan varassa, se ei vielä lähimainkaan ole Saksan kansan enemmistönä. Sekin tarvitsee siis liittolaisia. Ja niitä on löydettävissä ainoastaan pikkuporvariston, kaupunkien ryysyköyhälistön, pientalonpoikien ja maatalouden palkkatyöläisten keskuudesta.

Pikkuporvareista olemme jo puhuneet. Ne ovat mitä epäluotettavimpia, paitsi silloin kun on voitettu; silloin ne pitävät äärettömän kovaa ääntä oluttuvissa. Siitä huolimatta niiden keskuudessa on varsin hyviäkin aineksia, jotka itse liittyvät työläisiin.

Ryysyköyhälistö, tämä kaikkien luokkien rappeutuneista aineksista muodostunut kuona, joka on ottanut suuret kaupungit päämajakseen, on kaikista mahdollisista liittolaisista huonoin. Tämä roskaväki on ehdottomasti ostettavaa ja ehdottomasti tunkeilevaa. Kun Ranskan työläiset joka vallankumouksen aikana kirjoittivat talojen seiniin: Mort aux voleurs! Kuolema varkaille! ja ampuivatkin muutamia varkaita, niin se ei tapahtunut siksi, että olisi intoiltu omaisuuden puolesta, vaan se johtui siitä oikeasta käsityksestä, että tätä joukkiota täytyy ennen kaikkea pitää aisoissa. Jokainen työväenjohtaja, joka käyttää näitä heittiöitä kaartinaan taikka nojautuu niihin, osoittaa jo siten olevansa liikkeen petturi.

Pientalonpojat — sillä suuret kuuluvat porvaristoon — ovat erilaista väkeä. Joko ne ovat *feodaalitalonpoikia,* joiden on tehtävä verotöitä armolliselle herralle. Koska porvaristo ei ole tehnyt sitä, mikä oli sen velvollisuus, vapauttanut näitä ihmisiä verotyöorjuudesta, niin ei ole vaikea saada heitä vakuuttumaan siitä, että he voivat odottaa vapautustaan vain työväenluokalta.

Taikka ne ovat *vuokratilallisia*. Tässä tapauksessa suhteet ovat useimmiten samat kuin Irlannissa. Vuokra on kasvanut niin korkeaksi, että talonpoika perheineen tulee hädin tuskin toimeen, jos sato on keskinkertainen, ja on miltei nälkäkuoleman partaalla, jos sato on huono, hän ei voi maksaa tällöin vuokraansa ja joutuu sen tähden kokonaan riippuvaiseksi maanomistajasta. Tällaisen väen hyväksi porvaristo tekee jotain vasta sitten, kun sen on pakko. Keneltä muulta he voisivat odottaa pelastustaan kuin työläisiltä?

Jäljellä ovat ne talonpojat, jotka viljelevät *omaa pientä maatilkkuaan*. Nämä ovat useimmiten siinä määrin hypoteekkilainojen rasittamia, että he ovat yhtä riippuvaisia koronkiskojasta kuin vuokratilalliset maanomistajasta. Heillekin jää vain niukka ja lisäksi hyvistä ja huonoista vuosista riippuva äärimmäisen epävarma työpalkkio. He voivat vähimmin toivoa porvaristolta jotain, sillä heitähän juuri porvaristo, koronkiskurikapitalistit nylkevätkin. Mutta he pitävät enimmäkseen hyvin lujasti kiinni omaisuudestaan, vaikkei se todellisuudessa kuulukaan heille, vaan koronkiskurille. Sittenkin on heidät saatava ymmärtämään, että he voivat vapautua koronkiskojista vasta sitten, kun kansasta riippuvainen hallitus on muuttanut kaikki hypoteekkivelat valtion saataviksi ja sitä tietä alentanut korkokantaa. Ja tämän voi toteuttaa vain työväenluokka.

Kaikkialla, missä keskisuuri maanomistus ja suurmaanomistus ovat vallitsevina, *maatalouden palkkatyöläiset* muodostavat suurilukuisimman luokan maaseudulla. Näin on laita koko pohjois- ja itä-Saksassa, ja *sieltä* löytävät kaupunkien teollisuustyöläiset *lukuisimmat ja luonnollisimmat liittolaisensa*. Niin kuin kapitalisti on teollisuustyöläisen vastakohtana, niin myös maanomistaja tai suurvuokratilallinen on maatalouden palkkatyöläisen vastakohtana. Samat toimenpiteet, jotka auttavat toista, auttavat pakostakin myös toista. Teollisuustyöläiset voivat vapauttaa itsensä vain siinä tapauksessa, jos he muuttavat porvariston pääoman, ts. ne raaka-aineet, koneet, työ- ja elämänvälineet, jotka ovat välttämättömiä tuotantoa varten, yhteiskunnan omaisuudeksi, ts. omaksi omaisuudekseen, jota he käyttävät yhteisesti. Samoin voidaan maatyöläiset vapauttaa surkeasta kurjuudestaan vain siinä tapauksessa, jos ennen kaikkea heidän työnsä pääasiallinen esine, maa, otetaan pois suurtalonpoikien ja sitäkin suurempain feodaaliherrain yksityisomistuksesta ja muutetaan yhteiskunnalliseksi omaisuudeksi, jota maatyöläisten osuuskunnat viljelevät yhteisesti. Tässä tulemme siihen Baselin kansainvälisen työväenkongressin kuuluisaan päätökseen, että yhteiskunnan etu vaatii muuttamaan maaomaisuuden yhteiseksi, kansalliseksi omaisuudeksi. Tällä päätöksellä tarkoitetaan pääasiassa niitä maita, joissa on suurmaanomistusta ja siihen liittyvää

suurtilataloutta sekä näillä suurtiloilla yksi isäntä ja paljon päiväpalkkalaisia. Saksassa tämä asiaintila on suurin piirtein yhä vieläkin vallitsevana ja sen tähden tuo päätös, koskien lähinnä Englantia, olikin *mitä ajankohtaisin juuri Saksaan nähden.* Maatalousproletariaatti, maatalouden palkkatyöläiset — ovat luokka, josta rekrytoidaan ruhtinaiden armeijain suuret massat. Se on luokka, joka nyt yleisen äänioikeuden nojalla lähettää suuren määrän feodaaliherroja ja junkkereita parlamenttiin; mutta se on myös luokka, joka on lähimpänä kaupunkien teollisuustyöläisiä, jolla on samat elinehdot kuin näilläkin ja joka on vajonnut jopa syvemmällekin kurjuuteen kuin nämä. Tämä luokka on voimaton, koska se on pirstoutunut ja hajanainen; mutta hallitus ja aatelisto tuntevat kyllin hyvin sen piilevän voiman ja antavat tarkoituksellisesti koulujen rappeutua, jotta se pysyisi tietämättömänä. Saksan työväenliikkeen lähin, mitä pakottavin tehtävä on saada tämä luokka toimimaan ja mukaan liikkeeseen. Siitä päivästä alkaen, jolloin maatalouden palkkatyöläisten joukot oppivat ymmärtämään omat etunsa, siitä päivästä alkaen on taantumuksellinen, feodaalinen, byrokraattinen tai porvarillinen hallitus Saksassa mahdoton.

* * *

Edellä olevat rivit on kirjoitettu enemmän kuin neljä vuotta sitten. Ne säilyttävät pätevyytensä vielä tänäänkin. Se, mikä piti paikkansa Sadowan ja Saksan jaon jälkeen, osoittautuu paikkansapitäväksi myös Sedanin ja preussilaisen kansakunnan pyhän Saksan valtakunnan perustamisen jälkeen. Niin vähän saattavat niin kutsutun suurpolitiikan „maailmaa järisyttävät" eleilyt muuttaa historiallisen liikunnan suuntaa.

Ne voivat sen sijaan jouduttaa tämän liikunnan vauhtia. Ja tässä suhteessa on edellä mainittujen „maailmaa järisyttävien tapahtumien" aiheuttajilla ollut tahtomattaan tuloksia, joita he varmaankin ovat vähimmin toivoneet, mutta jotka heidän on hyvällä tai pahalla otettava lukuun.

Jo 1866 vuoden sota järkytti vanhaa Preussia sen perustuksia myöten. Läntisten maakuntien kapinallisen teollisen aineksen — niin porvarillisen kuin proletaarisenkin — alistaminen jälleen vanhaan kuriin oli vuoden 1848 jälkeen jo vaivoja vaativaa; se onnistui kuitenkin, ja itäisten maakuntien junkkerien etu oli lähinnä armeijan edun kanssa jälleen hallitsevana valtiossa. Vuonna 1866 miltei koko luoteis-Saksa tuli preussilaiseksi. Paitsi sitä, että jumalan armoittama Preussin kruunu kärsi korvaamattoman moraalisen vahingon nielaistessaan kolme muuta jumalan armoittamaa kruunua, monarkian painopiste siirtyi nyt huomattavasti länteen. Reinin maakunnan ja Westfalenin viisi-

miljoonaista väestöä vahvistettiin ensin neljällä miljoonalla välittömästi annektoidulla ja sitten kuudella miljoonalla välillisesti — Pohjois-Saksan liiton kautta — annektoidulla saksalaisella. Ja vuonna 1870 siihen lisättiin vielä kahdeksan miljoonaa lounaissaksalaista, niin että „uudessa valtakunnassa" 14,5 miljoonalla vanhapreussilaisella (jotka olivat Elben itäpuolen kuudessa maakunnassa, missä lisäksi oli vielä pari miljoonaa puolalaista) oli nyt vastassaan noin 25 miljoonaa, jotka olivat kauan sitten kasvaneet vanhapreussilaista junkkerifeodalismia ylemmäksi. Näin juuri Preussin armeijan voitot siirsivät sijoiltaan koko preussilaisen valtiorakennuksen perustaa; junkkeriston herruus kävi jopa hallituksellekin yhä sietämättömämmäksi. Mutta samaan aikaan repäisevän nopea teollinen kehitys oli porvariston ja työläisten välisellä taistelulla työntänyt taka-alalle junkkerien ja porvariston välisen taistelun, joten vanhan valtion yhteiskunnallisissa perustuksissa tapahtui sisäisestikin täydellinen mullistus. Vuodesta 1840 hitaasti lahonneen monarkian perusedellytyksenä oli ollut aateliston ja porvariston välinen taistelu, missä monarkia piti tasapainoa. Siitä hetkestä lähtien, jolloin kysymyksessä ei ollut enää aateliston suojeleminen porvariston hyökkäyksiltä, vaan kaikkien omistavien luokkien suojeleminen työväenluokan hyökkäykseltä, koko vanhan absoluuttisen monarkian täytyi muuttua nimenomaan tätä tarkoitusta varten muokatuksi valtiomuodoksi: *bonapartelaiseksi monarkiaksi*. Tätä Preussin siirtymistä bonapartismiin olen jo käsitellyt toisessa kohdin („Asuntokysymyksestä", 2. vihko, ss. 26 ja seur.[1]). Mutta siinä minun ei tarvinnut korostaa sitä, mikä tässä on sangen oleellista, nimittäin, että tämä siirtyminen oli *suurin edistysaskel*, minkä Preussi on ottanut 1848 jälkeen; niin kovin oli Preussi jäänyt jälkeen nykyaikaisesta kehityksestä. Sehän oli edelleenkin puolifeodaalinen valtio, jota vastoin bonapartismi on joka tapauksessa nykyaikainen valtiomuoto, joka edellyttää feodalismin syrjäyttämistä. Preussin on siis suostuttava raivaamaan pois lukemattomat vanhat feodaaliset jätteet, uhraamaan junkkeristo sinänsä. Tämä tapahtuu luonnollisestikin mitä lievimmässä muodossa ja suositun melodian: „Immer langsam voran"[2] mukaisesti. Niin on esimerkiksi kuulun piirijärjestelmän laita. Se poistaa ne etuoikeudet, joita yksityinen junkkeri nauttii maatilallaan, mutta vain palauttaakseen ne kaikkien suurtilanomistajain yhteisinä etuoikeuksina koko piirin mitassa. Asia ei muutu, se vain käännetään feodaaliselta porvarilliselle murteelle. Vanhapreussilainen junkkeri muutetaan pakolla likipitäin englantilaisen

[1] Ks. tätä osaa, s. 536. *Toim.*
[2] — „Ain' hiljaa eellehen". *Toim.*

squiren kaltaiseksi, eikä hänellä ole lainkaan syytä pyristellä sen kovemmin vastaan, sillä toinen on yhtä tyhmä kuin toinenkin.

Täten on siis Preussin ihmeellisenä kohtalona saattaa tämän vuosisadan lopulla ja bonapartismin miellyttävässä muodossa päätökseen se porvarillinen vallankumouksensa, joka alkoi vuosina 1808—1813 ja edistyi hieman vuonna 1848. Ja jos kaikki käy hyvin, ja maailma jaksaa rauhassa vartoa, ja me elämme kyllin kauan, niin saamme ehkä vuonna 1900 kokea, että Preussin hallitus on todella poistanut kaikki feodaaliset laitokset ja Preussi on vihdoinkin päässyt siihen pisteeseen, missä Ranska oli 1792.

Feodalismin poistaminen merkitsee positiivisesti sanottuna porvarillisten olojen voimaan saattamista. Sitä mukaa kuin aateliset etuoikeudet kaatuvat, lainsäädäntö porvarillistuu. Ja tässä on se, mikä on ytimenä Saksan porvariston suhtautumisessa hallitukseen. Näimme, että hallituksen *on pakko* suorittaa nämä hitaat ja vähäpätöiset uudistukset. Mutta porvaristolle se esittää jokaisen näistä pienistä myönnytyksistä porvareille tehtynä *uhrauksena,* myönnytyksenä, joka on saatu suurella vaivalla kruunulta ja jonka vuoksi heidän, porvarien, täytyy puolestaan tehdä jotain myönnytyksiä hallitukselle. Ja porvarit, vaikka he ovatkin melko selvillä asian olemuksesta, suostuvat tähän petokseen. Tästä onkin saanut alkunsa tuo äänetön sopimus, mikä on mykkänä perustana kaikissa valtiopäivä- ja kamarikeskusteluissa Berliinissä: toisaalta hallitus etanan vauhdilla uudistaa lakeja porvariston eduksi, poistaa feodaalisia ja pikkuvaltiojärjestelmästä johtuvia teollisuuden esteitä, saattaa voimaan yhtenäisen raha-, mitta- ja painojärjestelmän, elinkeinovapauden jne., asettaa liikkumisvapauden kautta Saksan työvoiman pääoman rajattomaan käyttöön, suosii kauppaa ja keinottelua; toisaalta porvaristo jättää hallitukselle kaiken todellisen poliittisen vallan, äänestää verojen, lainojen ja sotaväenoton puolesta sekä auttaa laatimaan kaikki uudet reformilait sellaisiksi, että vanha poliisivalta pysyy epämieluisten henkilöiden osalta täydessä voimassaan. Porvaristo ostaa verkkaisen yhteiskunnallisen vapautuksensa kieltäytymällä kerta kaikkiaan omasta poliittisesta vallasta. Päävaikuttimena, mikä saa porvariston hyväksymään tällaisen sopimuksen, ei tietysti ole se, että se pelkää hallitusta, vaan se, että se pelkää proletariaattia.

Niin surkeasti kuin porvaristomme esiintyykin poliittisella alalla, niin kieltämätöntä on, että teollisessa ja kaupallisessa suhteessa se vihdoinkin täyttää velvollisuutensa. Teollisuuden ja kaupan kasvu, johon viitattiin toisen painoksen johdannossa, on siitä lähtien vieläkin suuremmalla tarmolla kehittynyt. Se, mitä Reinin-Westfalenin teollisuusalueella on tässä suhteessa tapahtunut vuoden 1869 jälkeen, on Saksaan nähden suorastaan ennen

kuulumatonta ja muistuttaa sitä nousua, joka tapahtui Englannin tehdaspiireissä tämän vuosisadan alussa. Ja Saksissa ja Ylä-Šleesiassa, Berliinissä, Hannoverissa ja rannikkokaupungeissa on käyvä samoin. Osallistumme vihdoinkin maailmankauppaan, meillä on todellinen suurteollisuus, todella nykyaikainen porvaristo; sen tähden meillä on ollut myös todellinen talouspula ja olemme niin ikään saaneet todellisen, valtavan proletariaatin.

Vuosien 1869—1874 Saksan historiassa Spichernin, Mars-la-Tourin ja Sedanin taistelujen pauhu ja kaikki se, mitä niihin liittyy, on tulevalle historiankirjoittajalle merkitsevä paljon vähemmän kuin Saksan proletariaatin vaatimaton, rauhallinen, mutta alati edistyvä kehitys. Jo 1870 Saksan työläiset saivat kestää raskaan koetuksen: Bonaparten sotaprovokaation ja sen luonnollisen seurauksen — Saksan yleisen kansallisen innostuksen. Saksan sosialistiset työläiset eivät antaneet hetkeksikään eksyttää itseään. Heissä ei esiintynyt mitään kansallisen šovinismin tunteita. Mitä hurjimman voiton huuman ympäröiminä he pysyivät kylminä, ja heidän vaatimuksenaan oli „kohtuullinen rauha Ranskan tasavallan kanssa eikä mitään aluevaltauksia"; piiritystilakaan ei saanut heitä vaikenemaan. Heidän tahollaan ei saanut vastakaikua enempää sotamaine kuin puheet Saksan „valtakunnan suuruudesta"; heidän ainoaksi päämääräkseen jäi koko Euroopan proletariaatin vapauttaminen. Voidaan täydellä syyllä sanoa: niin vaikeaan ja niin loistavasti kestettyyn koetukseen eivät minkään muun maan työläiset ole tähän saakka joutuneet.

Sota-ajan piiritystilaa seurasivat valtiopetos- ja majesteettirikosjutut ja virkamiesten loukkaamisia koskevat oikeusjutut, rauhanajan alati lisääntyvät poliisijuonittelut. Kolme neljä „Volksstaat" lehden toimittajaa oli säännöllisesti yhtaikaa vankilassa, toisten lehtien suhteen asianlaita oli samoin. Jokaisen vähänkin tunnetumman puoluepuhujan täytyi ainakin kerran vuodessa astua tuomioistuimen eteen, jossa hän miltei säännöllisesti sai tuomion. Karkotukset, takavarikoinnit, kokousten hajotukset seurasivat toisiaan tuhka tiheään. Kaikki turhaan. Pidätetyn tai karkotetun tilalle astui heti toinen; jokaisen hajotetun kokouksen tilalle kutsuttiin kaksi uutta; sitkeydellä ja noudattamalla tarkasti lakia väsytettiin poliisimielivalta milloin milläkin paikkakunnalla. Kaikki vainot vaikuttivat päinvastoin kuin oli tarkoitettu; kaukana siitä, että olisivat murtaneet työväenpuolueen tahi edes lannistaneet sen, ne toivat siihen vain alati uusia jäseniä lisää ja vahvistivat järjestöä. Taistelussaan virkamiehiä samoin kuin yksityisiä porvareita vastaan työläiset osoittivat kaikkialla olevansa älyllisesti ja moraalisesti ylivoimaisia ja näyttivät, varsinkin ottaessaan yhteen niin sanottujen „työnantajain" kanssa, että he, työläiset, ovat nyt sivistyneitä ja kapitalistit tolvanoita. Ja sitä paitsi he käyvät tätä taisteluaan enimmäkseen pitäen yllä

huumoria, mikä on paras todiste siitä, että he ovat varmoja asiastaan ja tietoisia etevämmyydestään. Taistelun, jota tällä tavalla käydään historiallisesti valmiilla maaperällä, täytyy tuottaa suuria tuloksia. Tammikuun vaalien tulos on toistaiseksi ainutlaatuinen ilmiö nykyaikaisen työväenliikkeen historiassa, ja hämmästys, minkä se koko Euroopassa aiheutti, oli täysin aiheellista.

Saksan työläisillä on muun Euroopan työläisiin verraten kaksi oleellista etuisuutta. Ensiksikin se, että he kuuluvat Euroopan teoreettisimpaan kansaan ja ovat säilyttäneet teoreettisen tajunsa, minkä Saksan ns. „sivistyneet" ovat niin täydellisesti menettäneet. Ilman edelläkäypää saksalaista, etenkin Hegelin filosofiaa saksalainen tieteellinen sosialismi — ainoa tieteellinen sosialismi, mikä milloinkaan on olemassa ollut — ei olisi koskaan syntynyt. Jollei työläisillä olisi ollut teoreettista tajua, tämä tieteellinen sosialismi ei olisi koskaan tullut heissä lihaksi ja vereksi siinä määrin kuin nyt. Ja miten tavattoman suuri etuisuus tämä on, se näkyy toisaalta siitä kaiken teorian väheksymisestä, mikä on eräänä pääsyynä siihen, että Englannin työväenliike kaikesta eri ammattialojen erinomaisesta organisaatiosta huolimatta edistyy niin hitaasti, ja toisaalta siitä hajaannuksesta ja sekaannuksesta, jota proudhonismi on aiheuttanut alkuperäisessä muodossaan ranskalaisten ja belgialaisten keskuudessa sekä Bakuninin karrikoimassa muodossa espanjalaisten ja italialaisten keskuudessa.

Toisena etuisuutena on se, että ajallisesti saksalaiset ovat tulleet työväenliikkeeseen milteipä viimeisinä. Niin kuin saksalainen teoreettinen sosialismi ei ole koskaan unohtava, että se pohjaa Saint-Simoniin, Fourier'hen ja Oweniin, kolmeen mieheen, jotka kaikesta fantastisuudesta ja utopismista huolimatta kuuluvat kaikkien aikojen suurimpiin älyihin ja ennakoivat nerokkaasti lukemattomia asioita, joiden pätevyyden me todistamme nyt tieteellisesti, niin myös Saksan käytännöllisen työväenliikkeen ei pidä koskaan unohtaa, että se on kehittynyt Englannin ja Ranskan työväenliikkeen pohjalla, että se on voinut ilman muuta käyttää hyödykseen näiden kalliisti ostamia kokemuksia, välttää niiden virheitä, jotka silloin useimmiten olivat väistämättömiä. Missä olisimmekaan nyt ilman edelläkäypiä Englannin trade unioneja ja Ranskan poliittisia työväentaisteluja, ilman sitä valtavaa sysäystä, minkä etenkin Pariisin Kommuuni on antanut?

Saksan työläisille on annettava tunnustus, että he ovat harvinaisen ymmärtäväisesti käyttäneet hyväkseen asemansa tarjoamia etuisuuksia. Ensi kerran siitä lähtien, kun työväenliikettä on, taistelua käydään sopusoinnussa ja yhtenäisesti sekä suunnitelmallisesti sen kolmella eri suunnalla — teoreettisella, poliittisella ja käytännöllis-taloudellisella (kapitalistien vastustaminen)

suunnalla. Tässä niin sanoaksemme konsentrisessa hyökkäyksessä onkin Saksan työväenliikkeen voima ja voittamattomuus. Tämä heidän edullinen asemansa toisaalta ja saariasemasta johtuvat Englannin työväenliikkeen erikoisuudet ja Ranskan työväenliikkeen väkivaltainen nujertaminen toisaalta ovat asettaneet tällä haavaa Saksan työläiset proletaarien taistelun etujoukoksi. Kuinka kauan tapahtumat sallivat heidän olla tällä kunniapaikalla, sitä ei voi etukäteen sanoa. Mutta niin kauan kuin he siinä ovat, he tulevat toivottavasti täyttämään paikkansa niin kuin kuuluu. Se vaatii ponnistamaan kaksin verroin enemmän taistelun ja agitaation kaikilla aloilla. Etenkin johtajien velvollisuus on tehdä itselleen yhä selvemmäksi ja selvemmäksi kaikki teoreettiset kysymykset, vapautua yhä enemmän ja enemmän perinnäisten, vanhaan maailmankatsomukseen kuuluvien fraasien vaikutuksesta ja pitää alati mielessään, että siitä lähtien kun sosialismista on tullut tiede, sitä on myös tieteenä käsiteltävä, ts. sitä pitää tutkia. Tätä näin hankittua, yhä enemmän kirkastettua tietoa on levitettävä yhä suuremmalla innolla työläisjoukkojen keskuuteen ja tiivistettävä yhä lujemmaksi puoluejärjestöä samoin kuin ammattiyhdistysjärjestöä. Vaikka äänet, jotka tammikuussa annettiin sosialisteille, edustavatkin jo melkoista armeijaa, niin eivät ne toki vielä läheskään muodosta Saksan työväenluokan enemmistöä; ja niin rohkaisevia kuin ovatkin maaseutuväestön keskuudessa harjoitetun propagandan tulokset, niin jää kuitenkin juuri tässä suhteessa vielä äärettömän paljon tehtävää. Ei saa siis uupua taistelussa, vaan viholliselta on vallattava kaupunki toisensa jälkeen, vaalipiiri toisensa jälkeen, mutta ennen kaikkea on säilytettävä tosi kansainvälinen henki, joka ei päästä syntymään mitään isänmaallista šovinismia ja ottaa ilolla vastaan jokaisen uuden askelen proletaarisessa liikkeessä, ottakoon sen mikä kansallisuus tahansa. Jos Saksan työläiset tulevat näin kulkemaan eteenpäin, niin he tulevat marssimaan — joskaan ei nyt aivan liikkeen kärjessä — ei olisi lainkaan liikkeen etujen mukaista, että vain jonkin yhden kansakunnan työläiset marssisivat sen kärjessä —, niin kumminkin kunniakkaalla paikalla taistelulinjassa; ja he tulevat olemaan täysissä aseissa silloin, kun odottamattoman raskaat koettelemukset tai valtavat tapahtumat vaativat heiltä suurempaa miehuutta, suurempaa päättäväisyyttä ja toimintatarmoa.

Lontoossa, heinäkuun 1. pnä 1874

Kirjoittanut F. Engels,
ensimmäinen osa kirjoitettu 1870,
jälkimmäinen heinäkuun 1. pnä 1874

Julkaistu „Saksan talonpoikaissota" teoksen toisessa ja kolmannessa painoksessa, jotka ilmestyivät Leipzigissä vv. 1870 ja 1875

Julkaistaan kolmannen painoksen tekstin mukaan

Suomennos saksasta

HAKEMISTOJA

NIMIHAKEMISTO

(Tärkeimmät nimet)

A

B

C

D

E

F

G

H

N

T

Z

ASIAHAKEMISTO

L

M

N

U

V

SISÄLLYS

Kuvaliitteet

Karjalan ASNT Kulttuuriasiain ministeriön
Poligrafizdatin
Sortavalan kirjapaino
Sortavala, Karjalankatu, 32